

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ	13
2	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	20
2.1	Γενικά στοιχεία	20
2.2	Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ	21
2.2.1	Το δικαιοπολιτικό πλαίσιο της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και η σχέση με θεμελιώδεις κανόνες του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος	21
2.2.2	Στόχος και επίπεδα της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης	24
2.2.3	Οι εναλλακτικές δυνατότητες	26
2.2.4	Η σημασία της διαβούλευσης	26
2.2.5	Παρακολούθηση σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων	27
2.3	Η ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ 1225 Β΄)	29
2.3.1	Συνοπτική περιγραφή	29
2.3.2	Περιεχόμενο της ΣΜΠΕ (Παράρτημα ΙΙΙ της ΚΥΑ 107017/2006).....	30
2.4	Βηματική διαδικασία της ΣΠΕ του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας....	31
3	ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	34
3.1	Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι/ Στρατηγικοί στόχοι.....	34
3.2	Διεθνείς/ Κοινοτικοί/ Εθνικοί Στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας	35
3.2.1	Νομικό πλαίσιο για την προστασία της βιοποικιλότητας	37
3.2.2	Νομικό πλαίσιο για την κλιματική αλλαγή	41
3.2.3	Νομικό πλαίσιο για την προστασία του τοπίου	44
3.2.4	Νομικό πλαίσιο για τα ύδατα	46
3.2.5	Νομικό πλαίσιο για την θαλάσσια στρατηγική, την πρόληψη και αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης.....	49
3.2.6	Νομικό πλαίσιο για την αδειοδότηση έργων/ δραστηριοτήτων.....	52
3.3	Σχέση με τις κατευθύνσεις του Γενικού και Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ, ΕΠΧΣΑΑ)	54
3.3.1	Κατευθύνσεις ΓΠΧΣΑΑ	54
3.3.2	Κατευθύνσεις ΕΠΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες	61
3.3.3	Κατευθύνσεις ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ.....	65
3.3.4	Κατευθύνσεις ΕΠΧΣΑΑ για τις βιομηχανία	67
3.3.5	Κατευθύνσεις ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό.....	72
3.3.6	Κατευθύνσεις ΕΠΧΣΑΑ για τα καταστήματα κράτησης.....	80
3.4	Σχέση με πολιτικές/ αναπτυξιακά προγράμματα εθνικού επιπέδου.....	82
3.4.1	Εδαφική Ατζέντα της ΕΕ 2020 – Εδαφική Συνοχή	82
3.4.2	Στρατηγική «ΕΥΡΩΠΗ 2020»	85
3.4.3	Η Χάρτα της Λειψίας για τις βιώσιμες ευρωπαϊκές πόλεις.....	89
3.4.4	Εθνικός Ενεργειακός Σχεδιασμός – Οδικός χάρτης για το 2050	92
3.4.4.1	Οδικός χάρτης 2050.....	92
3.4.4.2	Ν. 3851/2010 (ΦΕΚ 85 Α΄).....	95
3.4.4.3	Ν. 4062/2012 (ΦΕΚ 70 Α΄).....	97

3.4.5 Σχεδιασμός και κατάρτιση Αναπτυξιακού Προγράμματος περιόδου 2014-2020 (Πρώτη Εγκύκλιος)	98
3.4.6 Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015 (Ν. 3986/2011, ΦΕΚ 152 Α')	100
3.4.7 Ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή (Ν. 3908/2011, ΦΕΚ 8 Α')	102
3.4.8 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ 2007-2013)	103
3.4.8.1 Γενικά	103
3.4.8.2 Ανάπτυξη της υπαίθρου	106
3.4.8.3 Διαπεριφερειακή συνεργασία και Δίκτυα	107
3.4.9 Αναθεώρηση ΚΑΠ – Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 ...	107
3.4.9.1 Η αναθεώρηση της ΚΑΠ	107
3.4.9.2 Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (2007-2013)	109
3.4.9.3 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1698/2005	112
3.4.9.4 Στοιχεία για ένα Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο 2014-2020	113
3.4.10 Ευρωπαϊκή Πολιτική Μεταφορών – Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης των μεταφορών – Αναπτυξιακά Προγράμματα για τις Μεταφορές	113
3.4.10.1 Ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών	113
3.4.10.2 Χαρακτηριστικά των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών	114
3.4.10.3 Σχέδιο ανάπτυξης μεταφορών περιόδου 2007-2013 και εικοσαετίας	116
3.4.11 Διοικητική Μεταρρύθμιση (Ν. 3852/2010, ΦΕΚ 87 Α')	117
3.4.12 Αλιευτικός τουρισμός (Ν. 4070/2012, ΦΕΚ 82 Α')	119
3.4.13 Έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων	120
3.4.14 Ανάπτυξη Επιχειρηματικών Πάρκων (Ν. 3982/2011, ΦΕΚ 143 Α')	121
3.5 Σχέση με πολιτικές/ αναπτυξιακά προγράμματα περιφερειακού επιπέδου	122
3.5.1 ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου – Ιονίων Νήσων	122
3.5.2 Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας	125
3.5.3 Ειδικό Πλαίσιο ανασυγκρότησης και ανάπτυξης πληγείσων περιοχών από τις πυρκαγιές του 2007	134
3.5.4 Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης ΠΕ Ηλείας	135
4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	136
4.1 Γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής	136
4.2 Περιεχόμενο σχεδίου/ προγράμματος	137
4.2.1 Στρατηγικοί στόχοι – Θέση και ρόλος της ΠΔΕ – Αναπτυξιακές επιλογές και υποθέσεις – Πρότυπο χωρικής οργάνωσης	137
4.2.2 Στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης	143
4.2.2.1 Οικιστικό δίκτυο	143
4.2.2.2 Πολιτική γης	144
4.2.2.3 Μεταφορική υποδομή	146
4.2.2.4 Λοιπή τεχνική υποδομή	149
4.2.2.5 Περιβάλλον/ Ορυκτοί πόροι/ Ενέργεια	151
4.2.2.6 Παράκτιες και ορεινές περιοχές	153
4.2.2.7 Παραγωγικές δραστηριότητες	156

4.2.3	Εξειδίκευση κατευθύνσεων ανά περιφερειακή αναπτυξιακή ενότητα	163
4.2.3.1	Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας.....	163
4.2.3.2	Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Αχαΐας	166
4.2.3.3	Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Ηλείας	170
4.2.4	Εξειδίκευση κατευθύνσεων ανά ενδοπεριφερειακή (διαδημοτική) ενότητα	174
4.2.4.1	Δήμοι Ι.Π. Μεσολογγίου & Ξηρομέρου (εκτός Δ.Ε. Φυτειών)	174
4.2.4.2	Δήμοι Αγρινίου, Θέρμου & Δ.Ε. Φυτειών	179
4.2.4.3	Δήμος Ναυπακτίας	183
4.2.4.4	Δήμοι Αμφιλοχίας & Ακτίου - Βόνιτσας.....	185
4.2.4.5	Δήμοι Πατρέων, Δυτ. Αχαΐας & Ερυμάνθου.....	188
4.2.4.6	Δήμοι Αιγιαλείας & Καλαβρύτων	192
4.2.4.7	Δήμοι Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως & Ανδρίτσαινας – Κρεστένων.....	196
4.2.4.8	Δήμοι Ήλιδας, Πηνειού και Ανδραβίδας - Κυλλήνης	200
4.3	Έργα και δραστηριότητες που ενδέχεται να προκύψουν από την εφαρμογή του σχεδίου/ προγράμματος.....	204
5	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ.....	205
5.1	Εισαγωγή.....	205
5.2	Εναλλακτικές δυνατότητες	206
5.2.1	Εναλλακτική δυνατότητα 1: Μηδενική λύση.....	206
5.2.2	Εναλλακτική δυνατότητα 2: Εφαρμογή του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδος	207
5.3	Τεκμηρίωση επιλογής της εφαρμογής του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας	208
6	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	210
6.1	Φυσικο- γεωγραφικά χαρακτηριστικά	210
6.1.1	Φυσικο-γεωγραφική μορφολογία και εδαφολογικά χαρακτηριστικά	210
6.1.2	Κλιματολογικά χαρακτηριστικά.....	211
6.1.3	Φυσικοί πόροι (ορυκτός πλούτος, ακτές, υδατικοί πόροι)	213
6.2	Φυσικό περιβάλλον/ Προστατευόμενες περιοχές	216
6.2.1	Προστατευόμενες περιοχές σε διεθνές/ περιφερειακό επίπεδο.....	216
6.2.2	Περιοχές του Δικτύου Natura 2000.....	219
6.2.3	Εθνικά Πάρκα	225
6.2.4	Αξιόλογα τοπία	236
6.2.5	Πηγές ρύπανσης/ περιβαλλοντικά προβλήματα.....	240
6.3	Περιβαλλοντικά προβλήματα προστατευόμενων περιοχών	245
6.4	Ανθρωπογενές περιβάλλον	246
6.4.1	Οικιστικό δίκτυο.....	246
6.4.1.1	Κοινωνικός εξοπλισμός.....	246
6.4.1.2	Αστικές λειτουργίες και ρόλος των πόλεων	248
6.4.1.3	Παραδοσιακοί Οικισμοί	249
6.4.1.4	Διάρθρωση/ ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου και περιοχές επιρροής	249
6.4.2	Δημογραφικά στοιχεία και χαρακτηριστικά	252

6.4.2.1	Δημογραφικές εξελίξεις και τάσεις.....	252
6.4.2.2	Διάρθρωση πληθυσμού.....	256
6.4.3	Κοινωνικά χαρακτηριστικά.....	259
6.4.4	Οικονομική φυσιογνωμία.....	266
6.4.4.1	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	266
6.4.4.2	Επενδύσεις	269
6.4.4.3	Ενεργός Πληθυσμός.....	272
6.4.4.4	Απασχόληση	273
6.4.5	Παραγωγικές δραστηριότητες	282
6.4.5.1	Πρωτογενής τομέας	282
6.4.5.2	Δευτερογενής τομέας.....	286
6.4.5.3	Τριτογενής τομέας.....	291
6.4.6	Χρήσεις και πολιτική γης.....	297
6.4.6.1	Οργάνωση των υπαρχουσών χρήσεων γης.....	297
6.4.6.2	Κάλυψη του εδάφους.....	303
6.4.6.3	Συμπεράσματα	305
6.4.7	Ιστορικό και πολιτιστικό περιβάλλον	306
6.4.7.1	Κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι	306
6.4.7.2	Πολιτιστικές – κοινωνικές δραστηριότητες.....	306
6.4.7.3	Πολιτιστικός εξοπλισμός	310
6.4.7.4	Εφορείες Αρχαιοτήτων	312
6.4.8	Τεχνικές υποδομές	312
6.4.8.1	Μεταφορική υποδομή.....	312
6.4.8.2	Ενεργειακή υποδομή.....	315
6.4.8.3	Υποδομή ύδρευσης-άρδευσης.....	317
6.4.8.4	Υποδομή αποχέτευσης.....	318
6.4.8.5	Υποδομή τηλεπικοινωνιών	318
6.4.8.6	Υποδομή διαχείρισης απορριμμάτων	319
7	ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	322
7.1	Εισαγωγή.....	322
7.2	Μεθοδολογία προσδιορισμού των επιπτώσεων.....	323
7.3	Εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων – Μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων	324
7.3.1	Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για το οικιστικό δίκτυο	324
7.3.2	Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την πολιτική γης	325
7.3.3	Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την μεταφορική υποδομή	327
7.3.4	Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την λοιπή τεχνική υποδομή.....	329
7.3.5	Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για το περιβάλλον	332
7.3.6	Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την ενέργεια.....	334
7.3.7	Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για τις παράκτιες και ορεινές περιοχές	337
7.3.8	Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για τις παραγωγικές δραστηριότητες ..	338

7.4 Συνοπτική αξιολόγηση των επιπτώσεων	340
7.5 Παρακολούθηση	341
7.5.1 Εισαγωγή.....	341
7.5.2 Προτεινόμενοι δείκτες για παρακολούθηση	342
8 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ	345
8.1 Στρατηγικοί στόχοι του Σχεδίου/ Προγράμματος	345
8.2 Περιβαλλοντικοί Στόχοι	346
8.3 Πορίσματα διαβούλευσης	346
8.4 Μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων	347
8.5 Πρόγραμμα Παρακολούθησης	348
9 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ	350
10 ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ	352
11 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ	355
11.1 Ελληνική βιβλιογραφία	355
11.2 Ξενόγλωσση βιβλιογραφία	366
11.3 Πηγές από το διαδίκτυο	367
12 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	368
12.1 Παράρτημα I: Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ (L137/30, 21.07.2001)	368
12.2 Παράρτημα II: Πίνακες	369
12.3 Παράρτημα III: Έργα και δραστηριότητες που ενδέχεται να προκύψουν από την εφαρμογή του σχεδίου/ προγράμματος	387
12.4 Παράρτημα IV: Σχέδιο Προτάσεων Απόφασης (Προσχέδιο)	388
12.5 Παράρτημα V: Χάρτες	484

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1: Απαιτήσεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ περί πληροφοριών και διαβουλεύσεων.	27
Πίνακας 2: Προδιαγραφές της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.	30
Πίνακας 3: Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας (περιοχές Ramsar) στην ΠΔΕ.	217
Πίνακας 4: Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς στην ΠΔΕ.....	217
Πίνακας 5: Βιογενετικά Αποθέματα στην ΠΔΕ.	218
Πίνακας 6: Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ) στην ΠΔΕ σύμφωνα με την Απόφαση της Επιτροπής της 19 ^{ης} Ιουλίου 2006 σχετικά με την έγκριση του καταλόγου των τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2006) 3261] (2006/613/ΕΚ).....	220
Πίνακας 7: Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα (Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ) στην ΠΔΕ.	220
Πίνακας 8: Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ) στην ΠΔΕ.	222
Πίνακας 9: Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα (Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ) στην ΠΔΕ.	223
Πίνακας 10: Εθνικά Πάρκα στην ΠΔΕ.	226
Πίνακας 11: Φορείς Διαχείρισης (Ν.2742/1999, ΦΕΚ 207 Α') στην ΠΔΕ.	232
Πίνακας 12: Περιοχές του Δικτύου Natura 2000 (Ειδικές Ζώνες Διατήρησης, Ζώνες Ειδικής Προστασίας) που εμπίπτουν στην ευθύνη των 4 Φορέων Διαχείρισης της Δυτικής Ελλάδας.	233

Πίνακας 13: Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης στην ΠΔΕ.....	234
Πίνακας 14: Καταφύγια Άγριας Ζωής στην ΠΔΕ.....	235
Πίνακας 15: Εκτροφεία Θηραμάτων στην ΠΔΕ.....	236
Πίνακας 16: Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (Ν.1465/1950, Ν.5351/1932) στην ΠΔΕ.....	237
Πίνακας 17: Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (πρόγραμμα ΥΠΕΧΩΔΕ) στην ΠΔΕ.....	238
Πίνακας 18: Εξέλιξη του πληθυσμού στην ΠΔΕ.....	253
Πίνακας 19: Πραγματικός πληθυσμός ανά υψομετρικές ζώνες.....	257
Πίνακας 20: Πραγματικός πληθυσμός χωρισμένος σε αστικό & αγροτικό πληθυσμό.....	258
Πίνακας 21: Μόνιμος πληθυσμός (1991–2001) ανά ομάδες ηλικιών.....	259
Πίνακας 22: Κοινωνικοί δείκτες στην ΠΔΕ.....	260
Πίνακας 23: Βιοτικό επίπεδο – Δείκτες ευημερίας.....	264
Πίνακας 24: Κατάταξη των Περιφερειών σύμφωνα με τον Συγκριτικό Δείκτη Ευημερίας και Ανάπτυξης (ΣΔΕΑ).....	265
Πίνακας 25: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κατά Περιφέρεια και κατά Νομό της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Σε εκατ. €. Σε τρέχουσες τιμές).....	266
Πίνακας 26: Ρυθμοί Μεταβολής του ΑΕΠ των Περιφερειών της Χώρας και κατά Νομό της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, την περίοδο 2000 - 2009 σε τρέχουσες τιμές.....	267
Πίνακας 27: Ποσοστά συμμετοχής των Περιφερειακών Ενοτήτων της ΠΔΕ στην διαμόρφωση του ΑΕΠ της Ελλάδας την περίοδο 2000 - 2009 σε τρέχουσες τιμές.....	267
Πίνακας 28: Κατά Κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κατά Περιφέρεια και κατά Νομό της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Σε εκατ. €. Σε τρέχουσες τιμές).....	268
Πίνακας 29: Σειρά κατάταξης των Περιφερειών της Χώρας με βάση το κατά Κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν την περίοδο 2000 - 2008.....	268
Πίνακας 30: Κατανομή του συνολικού αριθμού των αιτούμενων και εγκεκριμένων επενδύσεων ανά ΠΕ κατά τα έτη 2004-2011.....	270
Πίνακας 31: Κατανομή του συνολικού αριθμού των αιτούμενων και εγκεκριμένων επενδύσεων, ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, κατά τα έτη 2004-2011.....	271
Πίνακας 32: Κατανομή του συνολικού ύψους των αιτούμενων και εγκεκριμένων επενδύσεων ανά ΠΕ, κατά τα έτη 2004-2011.....	271
Πίνακας 33: Κατανομή του συνολικού ύψους των αιτούμενων και εγκεκριμένων επενδύσεων ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, κατά τα έτη 2004-2011.....	272
Πίνακας 34: Εξέλιξη του οικονομικά ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και τη Χώρα κατά το Α' τρίμηνο των ετών 2009 - 2012.....	272
Πίνακας 35: Ποσοστό απασχολούμενων ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, στην ΠΔΕ, το Β' τρίμηνο του 2011.....	274
Πίνακας 36: Απασχολούμενοι 15 ετών και άνω με πλήρη ή μερική απασχόληση και οι λόγοι που απασχολούνται μερικώς ανά ομάδες ηλικιών στην ΠΔΕ κατά το Α' τρίμηνο του 2012.....	275
Πίνακας 37: Ποσοστό Ανεργίας, κατά Περιφέρεια.....	277
Πίνακας 38: Διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας στις ΠΕ της ΠΔΕ και την Χώρα κατά τα έτη 2005 - 2011.....	277
Πίνακας 39: Απασχολούμενοι και εργατικό δυναμικό στην ΠΔΕ και την Χώρα κατά το Β' τρίμηνο του 2011.....	278
Πίνακας 40: Το μέγεθος της απασχόλησης ανά περιφέρεια το Β' τρίμηνο του 2011.....	278
Πίνακας 41: Παραγωγή Αλιείας και Ιχθυοκαλλιέργειας Π. Αιτωλ/νίας έτους 2010.....	284
Πίνακας 42: Βασικά οικονομικά μεγέθη βιομηχανικής δραστηριότητας (ΠΕ Αχαΐας).....	287
Πίνακας 43: Βασικά οικονομικά μεγέθη βιομηχαν. δραστηριότητας (ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας).....	289
Πίνακας 44: Βασικά οικονομικά μεγέθη βιομηχανικής δραστηριότητας (ΠΕ Ηλείας).....	290

Πίνακας 45: Βασικά οικονομικά μεγέθη βιομηχανικής δραστηριότητας (ΠΕ Ηλείας).....	293
Πίνακας 46: Κατανομή διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην ΠΔΕ.....	294
Πίνακας 47: Κατανομή διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά ΠΕ στην ΠΔΕ.	294
Πίνακας 48: Εξέλιξη διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα.	294
Πίνακας 49: Κατανομή εδάφους στην ΠΔΕ (εκτάσεις σε χιλ. στρ.).....	304
Πίνακας 50: Καλλιεργούμενες εκτάσεις και αρδευόμενη γη στην ΠΔΕ (εκτάσεις σε χιλ. στρ.)..	304
Πίνακας 51: Κτηνοτροφική γη στην ΠΔΕ (εκτάσεις σε χιλ. στρ.).	304
Πίνακας 52: Δασοκάλυψη στην ΠΔΕ (εκτάσεις σε χιλ. στρ.).	304
Πίνακας 53: Εκτάσεις που καλύπτονται από νερά στην ΠΔΕ (εκτάσεις σε χιλ. στρ.).	304
Πίνακας 54: Εκτάσεις οικισμών στην ΠΔΕ (εκτάσεις σε χιλ. στρ.).	305
Πίνακας 55: Αρχαιολογικές θέσεις ΠΔΕ.....	369
Πίνακας 56: Παραδοσιακοί οικισμοί στην ΠΔΕ.	377
Πίνακας 57: Πιέσεις/ απειλές σε περιοχές του Δικτύου Natura 2000.	379

ΧΑΡΤΕΣ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΚΛΙΜΑΚΑ
ΣΜΠΕ.1	Χωροταξική οργάνωση της Περιφέρειας	1:250.000
ΣΜΠΕ.2	Οικιστικό δίκτυο – Διοικητικός και Κοινωνικός Εξοπλισμός – Μεταφορές	1:250.000
ΣΜΠΕ.3	Δίκτυα και Μονάδες Τεχνικής Υποδομής	1:250.000
ΣΜΠΕ.4	Πολιτιστική Κληρονομιά και Τοπίο	1:250.000
ΣΜΠΕ.5	Εξειδίκευση κατευθύνσεων στην ευρύτερη περιοχή δυτικών ακτών Αιτωλοακαρνανίας, Αμβρακικού κόλπου και Εθνικού Πάρκου λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου	1:100.000
ΣΜΠΕ.6.1	Περιοχές Δικτύου Natura 2000	1:250.000
ΣΜΠΕ.6.2	Εθνικά Πάρκα – Περιοχές Ramsar	1:250.000
ΣΜΠΕ.6.3	Καταφύγια Άγριας Ζωής	1:250.000

ΑΚΡΩΝΥΜΑ & ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

ΥΠΕΚΑ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής
ΑΓΥΠ	Αγροτικής Γης Υψηλής Παραγωγικότητας
ΑΔΜΗΕ	Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας
ΑΕΠΟ	Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΑΣΠΗΕ	Αιολικός Σταθμός Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας
ΒΕΠΕ	Βιομηχανικές Επιχειρηματικές Περιοχές
ΒΙΟΠΑ	Βιομηχανικό Πάρκο
ΒΙΠΕ	Βιομηχανική Περιοχή
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΓΠΧΣΑΑ	Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης
ΔΕΚ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΔΕΥΑ	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης
ΕΒΑ	Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων
ΕΔΕΥ	Ελληνική Διαχειριστική Εταιρία Υδρογονανθράκων
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΖΔ	Ειδική Ζώνη Διατήρησης (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ)
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΝΜ	Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
ΕΟΑ	Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση
ΕΟΕΣ	Ευρωπαϊκός Όμιλος Εδαφικής Συνεργασίας
ΕΠΕ	Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

ΕΠΚΑ	Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων
ΕΠΜ	Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων
ΕΠΧΣΑΑ	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΕΥΠΕ	Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος
ΖΕΠ	Ζώνη Ειδικής Προστασίας (Οδηγία 2009/147/ΕΚ)
ΖΟΕ	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
ΚΑ	Κέντρο Ανακύκλωσης
ΚΑΖ	Καταφύγιο Άγριας Ζωής
ΚΑΠ	Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΚΑΠ	Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΚΔΑΥ	Κέντρο Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών
Κ-Μ	Κράτη Μέλη
ΚΣΚΓ	Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές
ΜΠΕ	Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΝΑΒΙΠΕ	Ναυτική και Βιομηχανική Περιοχή
ΝΠΔΔ	Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου
ΞΕΕ	Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας
ΟΠΑΠ	Ονομασία Προέλευσης Ανώτερης Ποιότητας
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΑΚ	Περιοχή Αιολικής Καταλληλότητας
ΠΑΠ	Περιοχή Αιολικής Προτεραιότητας
ΠΑΣΜ	Περιοχή Άτυπης Συγκέντρωσης Μονάδων
ΠΑΥ	Περιοχή Ανάπτυξης Υδατοκαλλιέργειας
ΠΓΕ	Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔΕ	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας
ΠΕ	Περιφερειακή Ενότητα
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΠΕΡΠΟ	Περιοχή Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης
ΠΕΧΠ	Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων
ΠΟΑΠΔ	Περιοχή Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων
ΠΟΑΥ	Περιοχή Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών
ΠΟΠ	Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης
ΠΟΤΑ	Περιοχή Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης
ΠΠΠ	Πρότυπα Ποιότητας Περιβάλλοντος
ΠΠΠΑ	Προκαταρκτικό Προσδιορισμό Περιβαλλοντικών Απαιτήσεων
ΠΠΧΣΑΑ	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης
ΠΥΣ	Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου
ΡΣ	Ρυθμιστικό Σχέδιο
ΣΜΑ	Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων
ΣΜΠΕ	Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΣΠΕ	Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση
ΣΧΟΟΑΠ	Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΧΑΔΑ	Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων
ΧΥΤΑ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Οδηγία ΣΠΕ	Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27 ^{ης} Ιουνίου 2001 σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων (ΕΕ L137/30, 21.07.2001).
Οδηγία ΕΠΕ	Η Οδηγία 2011/92/ΕΕ (ΕΕ L26, 28.01.2012), η οποία κωδικοποιεί την Οδηγία 85/337/ΕΟΚ και τις τρεις διαδοχικές τροποποιήσεις της (Οδηγίες 97/11/ΕΚ, 2003/35/ΕΚ και 2009/31/ΕΚ).
Σχέδια και Προγράμματα	Τα σχέδια και προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και οι τροποποιήσεις τους; α) που εκπονούνται ή/και εγκρίνονται από δημόσια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή που εκπονούνται από μια δημόσια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση, και β) που απαιτούνται βάσει νομοθετικών ή κανονιστικών διατάξεων και ειδικότερα Νόμων, ΠΥΣ, ΠΔ, ΥΑ και από φάσεων των Γενικών Γραμματέων Περιφερειών καθώς και Πράξεων που εκδίδουν τα αρμόδια προς τούτο όργανα ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ, συμπεριλαμβανομένων των ΟΤΑ.
Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση	Η διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σχεδίου ή προγράμματος η οποία περιλαμβάνει την εκπόνηση ΣΜΠΕ, τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων, τη συνεκτίμηση της ΣΜΠΕ και των αποτελεσμάτων των διαβουλεύσεων κατά τη λήψη απόφασης καθώς και την ενημέρωση σχετικά με την απόφαση αυτή.
Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων	Τα έγγραφα σχετικά με το σχέδιο ή πρόγραμμα, τα οποία περιέχουν τις πληροφορίες που απαιτούνται βάσει του άρθρου 6 και του Παραρτήματος ΙΙΙ του άρθρου 11 της ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ 1225/Β/05.09.2006).
Κοινό	Ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα καθώς και, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις ή πρακτικές, οι ενώσεις, οι οργανώσεις ή οι ομάδες εκπροσώπησής τους.
Ενδιαφερόμενο κοινό	Το κοινό που θίγεται ή ενδέχεται να θιγεί ή του οποίου διακυβεύονται συμφέροντα από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων εφόσον προάγουν την προστασία του περιβάλλοντος.
Δημόσια Αρχή	Α) Η Κυβέρνηση και τα Κυβερνητικά όργανα, οι δημόσιες υπηρεσίες, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, και Β) οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο με αρμοδιότητες δημόσιας αρχής, ή άσκησης δημόσιων διοικητικών καθηκόντων.
Αρχή Σχεδιασμού	Η δημόσια αρχή που προβαίνει στην εκπόνηση σχεδίου ή προγράμματος.
Αρμόδια αρχή	Η αρμόδια Υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ (ΕΥΠΕ/ ΥΠΕΚΑ) ή η αρμόδια Υπηρεσία Περιβάλλοντος της οικείας Περιφέρειας, όπως ειδικότερα προβλέπεται στο άρθρο 4 της ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ 1225/Β/05.09.2006).
Δίκτυο Natura 2000	Το Δίκτυο Natura 2000 είναι ένα δίκτυο ζωνών προστασίας της φύσης που εκτείνεται σε ολόκληρη την Κοινότητα, το οποίο θεοπίστηκε δυνάμει της οδηγίας περί ενδιαιτημάτων του 1992 (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ). Περιλαμβάνει επίσης ζώνες που χαρακτηρίστηκαν δυνάμει της οδηγίας περί αγρίων πτηνών (Οδηγία 2009/147/ΕΚ). Σκοπός του δικτύου είναι να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη επιβίωση των πιο πολύτιμων και των πλέον απειλούμενων ειδών και ενδιαιτημάτων της Ευρώπης.
Οδηγία για τους οικοτόπους	Η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21 ^{ης} Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206, 22.07.1992)
Οδηγία για την ορνιθοπανίδα	Η Οδηγία 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30 ^{ης} Νοεμβρίου 2009 περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών (κωδικοποιημένη έκδοση) (ΕΕ L20/7, 26.01.2010).

Δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων (Άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ)	Σύμφωνα με το Άρθρο 6, παρ.3, της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθ' αυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, θα πρέπει να εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του (conservation objectives) ¹ .
Προστατευόμενη περιοχή	Μια γεωγραφικά καθορισμένη περιοχή, η οποία υπόκειται σε ρυθμίσεις και λειτουργεί ώστε να επιτυγχάνονται ειδικοί στόχοι προστασίας
Οικοσύστημα	Μια οργανωμένη ενότητα αβιοτικών στοιχείων και έμβιων όντων που συνυπάρχουν στο χώρο, αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους και ανταλλάσσουν ύλη ή πληροφορίες με κινητήρια δύναμη την ενέργεια. Κάθε οικοσύστημα είναι ένα αυθαίρετα οριζόμενο τμήμα της βιόσφαιρας.
Ενδιαίτημα	Ο χώρος αλλά και τα χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος (βιοτικά και αβιοτικά), με τα οποία αυτός συνδέεται, όπου ζει ή μπορεί να ζήσει ο πληθυσμός ενός συγκεκριμένου είδους. Με την στενή αυτή έννοια, το ενδιαίτημα αναφέρεται πάντα σε συγκεκριμένο είδος. Εναλλακτικά του όρου ενδιαίτημα, στους τίτλους Οδηγιών της ΕΕ και Διεθνών Συμβάσεων έχει χρησιμοποιηθεί ο όρος «οικότοπος». Ως «τύποι οικοτόπων» νοούνται μονάδες χώρου που διακρίνονται και ορίζονται με βάση κυρίαρχα στοιχεία βλάστησης και κυρίαρχης χλωρίδας ή αβιοτικά χαρακτηριστικά.
Βιοποικιλότητα	Η ποικιλία των ζώντων οργανισμών πάσης προελεύσεως, περιλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, των χερσαίων, θαλασσιών και άλλων υδατικών οικοσυστημάτων και οικολογικών συμπλεγμάτων, των οποίων αποτελούν μέρος. Επίσης, περιλαμβάνεται η ποικιλότητα εντός των ειδών, μεταξύ ειδών και οικοσυστημάτων (άρθρο 2 του Ν. 2204/1994 ² , ΦΕΚ 59 Α'). Στη βιολογική ποικιλότητα περιλαμβάνεται τέλος η ποικιλότητα των γονιδίων μέσα και μεταξύ των ειδών.
Ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης είδους	Η κατάσταση ενός είδους, για το οποίο: (α) τα δεδομένα της δυναμικής των πληθυσμών του καταδεικνύουν τη συνέχιση της ύπαρξής του, σε μακροπρόθεσμη βάση, ως ζωτικό συστατικό στοιχείο των τύπων φυσικών οικοτόπων στους οποίους ανήκει, β) το γεωγραφικό εύρος κατανομής του δεν παρουσιάζει μείωση, ούτε υπάρχει κίνδυνος να μειωθεί στο άμεσο μέλλον, και γ) υπάρχει και θα συνεχίσει πιθανώς να υπάρχει ένα ενδιαίτημα επαρκούς έκτασης ώστε οι πληθυσμοί του να διατηρηθούν μακροπρόθεσμα.

¹ Οι στόχοι διατήρησης για τις περιοχές Natura στην Ελλάδα, δεν έχουν καθορισθεί μέχρι σήμερα με σαφήνεια και αποτελούν μεταξύ άλλων και αντικείμενο των μελετών «Εποπτείας και Αξιολόγησης της Κατάστασης διατήρησης Ειδών και Τύπων Οικοτόπων στην Ελλάδα και συνθετική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων» που προκηρύχθηκαν από το ΥΠΕΚΑ το Μάρτιο του 2012. Η εν λόγω μελέτη σήμερα (Φεβρουάριος 2014) έχει ξεκινήσει να υλοποιείται. Επίσης, στο Ν.3937/2011 για τη βιοποικιλότητα (ΦΕΚ 60/Α/31.3.2011) αναφέρεται ότι «ανά ΕΖΔ ή ομάδες τέτοιων, καθορίζονται επίσης στόχοι διατήρησης ανά ΕΖΔ, με στόχο την επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ενδιαιτημάτων και των ειδών που απαντώνται σε κάθε μια περιοχή, και περιγράφονται στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων, με εξαίρεση εκείνα που θεωρούνται μη-σημαντικά σύμφωνα με το τυποποιημένο έντυπο δεδομένων μέχρι το 2020, με βάση τα παρακάτω κριτήρια: α. τις οικολογικές απαιτήσεις τους β. την κατάσταση διατήρησής τους σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο γ. τις απειλές και τους κινδύνους υποβάθμισης, καταστροφής ή όχλησης τους δ. την εθνική και ευρωπαϊκή σημασία τους για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας ε. τη συνολική συνοχή του δικτύου «Natura 2000». Σε διευκρινιστικό έγγραφο της EC (Commission note on setting conservation objectives for Natura 2000 sites, 23.11.2012) αναφέρεται ότι με βάση τις διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43, φαίνεται ότι είναι αναγκαία η θέσπιση στόχων διατήρησης ανά site, για την αναγνώριση μέτρων διατήρησης (conservation measures) ανά site, και τη διερεύνηση έργων και σχεδίων μέσω της δέουσας εκτίμησης (στην ίδια κλίμακα).

² Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για την Βιοποικιλότητα.

<p>Ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης οικοτόπου</p>	<p>Η κατάσταση της διατήρησης ενός φυσικού οικοτόπου θεωρείται «ικανοποιητική» όταν η περιοχή της φυσικής κατανομής του και οι εκτάσεις που περιέχει μένουν σταθερές ή αυξάνονται ενώ η δομή και οι ειδικές λειτουργίες που απαιτούνται για τη μακροπρόθεσμη διατήρησή του υφίστανται και είναι δυνατόν να συνεχίσουν να υφίστανται κατά το προβλεπτό μέλλον και η κατάσταση της διατήρησης των χαρακτηριστικών ειδών κρίνεται ικανοποιητική κατά την έννοια του προηγούμενου στοιχείου.</p>
<p>Παράκτια ζώνη</p>	<p>Χερσαία και υδάτινα τμήματα, εκατέρωθεν της ακτογραμμής στα οποία η αλληλεπίδραση μεταξύ του θαλάσσιου και του χερσαίου τμήματος αποκτά τη μορφή πολύπλοκων συστημάτων οικολογικών στοιχείων και πόρων αποτελούμενων από βιοτικές και αβιοτικές συνιστώσες που συνυπάρχουν και αλληλοεπιδρούν με τις ανθρωπίνες κοινότητες και τις σχετικές κοινωνικο - οικονομικές δραστηριότητες. Η παράκτια ζώνη είναι δυνατόν να περιλαμβάνει φυσικούς σχηματισμούς ή μικρά νησιά στο σύνολό τους.</p>
<p>Υπηρεσίες οικοσυστημάτων</p>	<p>Οι οικοσυστημικές υπηρεσίες είναι οι άμεσες και έμμεσες εισφορές των οικοσυστημάτων στην ανθρώπινη ευημερία. Υποστηρίζουν, άμεσα ή έμμεσα, την επιβίωση και την ποιότητα ζωής. Οι υπηρεσίες οικοσυστήματος μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τέσσερις κύριους τύπους: υπηρεσίες παροχής αγαθών, ρυθμιστικές υπηρεσίες, υπηρεσίες ενδιαίτημάτων και πολιτιστικές υπηρεσίες.</p>
<p>Τοπίο</p>	<p>Μία περιοχή, όπως γίνεται αντιληπτή από ανθρώπους, του οποίου ο χαρακτήρας είναι το αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών ή/ και ανθρωπίνων παραγόντων.</p>
<p>Προστασία τοπίων</p>	<p>Δράσεις για να συντηρηθούν και να διατηρηθούν τα σημαντικά ή ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός τοπίου, που δικαιολογούνται από την αξία του ως κληρονομιάς, η οποία πηγάζει από τη φυσική του διαμόρφωση και/ ή από την ανθρώπινη δραστηριότητα.</p>
<p>Διαχείριση τοπίων</p>	<p>Δράση, από την προοπτική της βιώσιμης ανάπτυξης, για να διασφαλιστεί η σε τακτική βάση συντήρηση ενός τοπίου, ώστε να κατευθύνονται και να εναρμονίζονται μεταβολές που προξενούνται από κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές διαδικασίες.</p>
<p>Κλιματική αλλαγή</p>	<p>Η κλιματική αλλαγή αναφέρεται σε οποιαδήποτε αλλαγή στο κλίμα με την πάροδο του χρόνου, είτε λόγω της φυσικής μεταβλητότητας ή ως αποτέλεσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας. Η ερμηνεία αυτή διαφέρει από εκείνη της Σύμβασης Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC), η οποία ορίζει την «κλιματική αλλαγή» ως μια αλλαγή του κλίματος που αποδίδεται άμεσα ή έμμεσα σε ανθρώπινη δραστηριότητα, μεταβάλλοντας τη σύνθεση της ατμόσφαιρας του πλανήτη πέρα από τις φυσικές κλιματικές διακυμάνσεις που παρατηρούνται κατά τη διάρκεια συγκρίσιμων χρονικών περιόδων.</p>
<p>Πρωτόκολλο Κιότο</p>	<p>Το Πρωτόκολλο του Κιότο (Σύμβαση Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή), εγκρίθηκε το 1997 (Κιότο, Ιαπωνία). Περιέχει νομικά δεσμευτικές υποχρεώσεις για την μείωση των 6 αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου (CO₂, CH₄, N₂O, HFCs, PFCs, SF₆). Το Πρωτόκολλο στοχεύει σε συνολική μείωση των εκπομπών τουλάχιστον κατά 5% την πενταετία 2008-2012 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990. Τέθηκε σε ισχύ το 2005. Η Ελλάδα υπέγραψε το Πρωτόκολλο τον Απρίλιο του 1998, παράλληλα με τα υπόλοιπα Κ-Μ της ΕΕ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Όλα τα Κ-Μ της ΕΕ κύρωσαν το Πρωτόκολλο το Μάιο 2002. Η Ελλάδα το κύρωσε με το Νόμο 3017/2002 (ΦΕΚ 117 Α'). Το πρωτόκολλο του Κιότο προβλέπει τρεις μηχανισμούς που στηρίζονται στην αγορά: την ανταλλαγή ποσοτώσεων εκπομπών αερίων μεταξύ των συμβαλλόμενων χωρών του πρωτοκόλλου, την από κοινού εφαρμογή μεταξύ των χωρών αυτών και το μηχανισμό για ίδια ανάπτυξη (με χώρες που δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη του πρωτοκόλλου).</p>

<p>Αέρια του θερμοκηπίου</p>	<p>Αέρια που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου. Τα αέρια αυτά είναι: το διοξείδιο του άνθρακα (CO₂), το μεθάνιο (CH₄), το πρωτοξείδιο του αζώτου (N₂O), οι υδροφθοράνθρακες (HFC), οι υπερφθοριωμένοι υδρογονάνθρακες (PFC), και το εξαφθοριούχο θείο (SF₆).</p>
<p>Πράσινες υποδομές</p>	<p>Οι πράσινες υποδομές αφορούν σε χωρικά ή λειτουργικά συνδεδεμένες περιοχές που διατηρούν την οικολογική συνοχή ως απαραίτητη προϋπόθεση για υγιή οικοσυστήματα. Η προστιθέμενη αξία των πράσινων υποδομών προέρχεται από ευρύτερες επενδύσεις στο φυσικό κεφάλαιο, με σκοπό την «πρασίνισμα» των υφιστάμενων υποδομών και την ενίσχυση της λειτουργικότητας των οικοσυστημάτων για την παροχή αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και τον μετριασμό και την προσαρμογή στις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Οι πράσινες υποδομές αποτελούνται από φυσικές και τεχνητές περιοχές, από αγροτικά και αστικά στοιχεία. Περιλαμβάνουν οικολογικά δίκτυα (για την εξασφάλιση της οικολογικής συνοχής του Δικτύου Natura 2000), ζώνες αναδάσωσης, πράσινες γέφυρες και πράσινες στέγες, πράσινες αστικές περιοχές, φυσικές περιοχές, δασικές περιοχές, καλλιεργούμενες περιοχές υψηλής φυσικής αξίας, κ.λπ.</p>
<p>Υποβάθμιση</p>	<p>Η πρόκληση - από ανθρώπινες δραστηριότητες - ρύπανσης ή οποιασδήποτε άλλης μεταβολής στο περιβάλλον, η οποία είναι πιθανό να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική ισορροπία, στην ποιότητα ζωής και στην υγεία των κατοίκων, στην ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά και στις αισθητικές αξίες.</p>

1 ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

■ Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση

Η στρατηγική εκτίμηση επιπτώσεων εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο εξελίξεων και αποτελεί το προϊόν μίας κοινής διαπίστωσης των περισσότερων εννόμων τάξεων - η οποία συμπίπτει με την επικράτηση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης στο δίκαιο - ότι η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων δεν είναι επαρκής εάν περιορίζεται μόνο στο στάδιο της χορήγησης της τελικής άδειας για συγκεκριμένα έργα. Η περιβαλλοντική λοιπόν εκτίμηση - και δη στο επίπεδο των δράσεων στρατηγικής σημασίας - αποτελεί τη συνισταμένη των θεμελιωδών κανόνων και αρχών του κοινοτικού δικαίου, όπως αυτές καταγράφονται στη Συνθήκη ΕΚ και διέπουν, όχι μόνο τη λήψη συγκεκριμένων αποφάσεων αλλά και τη χάραξη πολιτικής για το περιβάλλον. Ειδικότερα:

- Προωθεί τις θεμελιώδεις αρχές της πρόληψης και της προφύλαξης (άρθρο 174§2 ΣυνθΕΚ). Η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών συνεπειών των σχεδίων και προγραμμάτων διευρύνει την προληπτική παρεμβατική δράση των δημοσίων φορέων σε πεδία στα οποία δεν υφίσταται ακόμη βεβαιότητα.
- Προωθεί την αρχή της ενσωμάτωσης, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 της Συνθήκης ΕΚ.
- Διασφαλίζει την απαίτηση για «υψηλό επίπεδο προστασίας» του περιβάλλοντος (άρθρο 174§2 ΣυνθΕΚ), προϋπόθεση για την τήρηση της οποίας είναι, βεβαίως, η ex ante, συνολική εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- Συμβάλλει στην εφαρμογή της αρχής της επανόρθωσης των περιβαλλοντικών προσβολών στην πηγή τους και της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» (άρθρο 174§2 ΣυνθΕΚ).
- Αποτελεί την πλέον χαρακτηριστική εφαρμογή της απαίτησης της Συνθήκης να λαμβάνονται υπόψη «τα διαθέσιμα επιστημονικά και τεχνικά δεδομένα» (άρθρο 174§3 ΣυνθΕΚ).
- Αποτελεί την σημαντικότερη εγγύηση για την επίτευξη της «βιώσιμης ανάπτυξης», την οποία τάσσει ως αποστολή της Κοινότητας το άρθρο 2 της Συνθήκης.

Στην ΕΕ η Οδηγία 2001/42/ΕΚ (γνωστή και ως Οδηγία για την Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση ή Οδηγία ΣΠΕ) ορίζει τα ζητήματα που αφορούν στην εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των Σχεδίων και Προγραμμάτων πριν από την οριστική έγκρισή τους. Η Οδηγία θέτει δύο στόχους και ρυθμίζει τη διεξαγωγή της διαδικασίας Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης σε τέσσερα επίπεδα (λεπτομέρειες παρουσιάζονται στην Ενότητα 2.2.).

Στη χώρα μας οι απαιτήσεις της Οδηγίας 2001/42/Εκ ενσωματώθηκαν στο εθνικό περιβαλλοντικό δίκαιο με την ΚΥΑ α.π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ ΕΥΠΕ/ οικ.107017 (ΦΕΚ 1225/ Β/ 05.09.2006). Πρόκειται για πιστή μεταφορά της Οδηγίας στα μέτρα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής πραγματικότητας, στην οποία τηρείται τόσο ο διπλός στόχος, όσο και τα τέσσερα επίπεδα της διαδικασίας. Οι προδιαγραφές/ περιεχόμενα της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων καθορίζονται αναλυτικά στο Παράρτημα ΙΙΙ της ΚΥΑ.

Με την παρούσα Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων επιχειρείται η εκτί-

μηση και αξιολόγηση των δυνητικών επιπτώσεων των στρατηγικών κατευθύνσεων χωρικής ανάπτυξης, όπως αυτές διατυπώνονται στο υπό αναθεώρηση Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας (ΠΠΧΣΑΑ) Δυτικής Ελλάδας.

■ **Γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής**

Το υπό εξέταση Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα έχει εφαρμογή στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και ειδικότερα στις 3 Περιφερειακές Ενότητες: την Αιτωλοακαρνανία, την Αχαΐα και την Ηλεία. Από την εφαρμογή του δεν αναμένονται σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις σε ευρύτερη περιοχή από εκείνη του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής. Συνεπώς η περιοχή μελέτης ταυτίζεται με το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής, δηλαδή την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

■ **Στρατηγικοί στόχοι - Βασικοί πόλοι ανάπτυξης**

Στόχοι του Σχεδίου/ Προγράμματος είναι οι εξής:

- Η προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και διαρκούς ανάπτυξης της Περιφέρειας σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές της, τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και τις αρχές της «Εδαφικής Ατζέντας της ΕΕ 2020».
- Η εξειδίκευση των εγκεκριμένων Γενικού και Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και στη συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων και επιλογών τους, στο επίπεδο της Περιφέρειας.
- Η ενσωμάτωση των κατευθύνσεων του ΕΣΠΑ (2014-2020) και του ΠΕΠ της ΠΔΕ, καθώς και άλλων γενικών ή ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου της Περιφέρειας.
- Η εξασφάλιση της ικανότητάς του να αποτελέσει τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επιμέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του περιφερειακού χώρου.
- Η εξασφάλιση της ικανότητάς του να λειτουργεί ως κατευθυντήριο πλαίσιο στα κατώτερα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού (ΡΣ, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΠΕΡΠΟ, ΠΟΑΠΔ και ΖΟΕ) εξασφαλίζοντας την συνεκτική διαχείριση του χώρου.

Οι Στρατηγικοί στόχοι και κατευθύνσεις που διατυπώνονται είναι οι ακόλουθοι:

- Η αναβάθμιση της χωρικής ένταξης της Περιφέρειας στο εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο.
- Η αναπτυξιακή αναδιάρθρωση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας/εξωστρέφειας της ΠΔΕ σε κρίσιμους παραγωγικούς τομείς.
- Η βιώσιμη ανάπτυξη – οικιστική διάρθρωση και ανάδειξη της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου.
- Η προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των τοπίων της ΠΔΕ.
- Η ανάδειξη των βιώσιμων μεταφορών με προτεραιότητα των ΔΕΔ – Μ και των φιλικών προς το περιβάλλον δικτύων και ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών.

- Η χωρική αναβάθμιση κρίσιμων ζωνών του ενδοπεριφερειακού χώρου με τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό του παράκτιου χώρου (ιδιαίτερα αυτού που δέχεται οικιστικές-τουριστικές πιέσεις) και με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης του μειονεκτικού ορεινού χώρου.
- Ο εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση της Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ως βασικοί πόλοι και άξονες ανάπτυξης έχουν αναγνωρισθεί:

- Η ευρύτερη περιοχή Πατρών, ως ο πιο σημαντικός πρωτεύων εθνικός πόλος ανάπτυξης σε ολόκληρο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας και νότια/ δυτική πύλη της.
- Το τρίπολο ευρύτερης περιοχής Αγρινίου- Μεσολογγίου – Αστακού.
- Το δίπολο ευρύτερης περιοχής Πύργου – Αμαλιάδας.

■ **Στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης**

Αναλυτικά στοιχεία για τις στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης, όσον αφορά στο οικιστικό δίκτυο, στην πολιτική γης, στην μεταφορική υποδομή, στην λοιπή τεχνική υποδομή, στο περιβάλλον, στους ορυκτούς πόρους, στην ενέργεια, στις παράκτιες και ορεινές περιοχές και στις παραγωγικές δραστηριότητες της ΠΔΕ παρουσιάζονται στο Κεφ.4 της παρούσας ΣΜΠΕ (Ενότητες 4.2.2.1 έως και 4.2.2.7). Οι στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης εξειδικεύονται επίσης ανά Περιφερειακή Ενότητα, αλλά και ανά Διαδημοτική ενότητα. **Στο Παράρτημα IV ωστόσο παρατίθεται το Σχέδιο Προτάσεων Απόφασης (προσχέδιο)** που τίθεται σε διαβούλευση με την παρούσα Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

■ **Εναλλακτικές δυνατότητες**

Λαμβάνοντας υπόψη της διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ και της ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ 1225/Β/05.09.2006) και παρά τις όποιες ασάφειες υπάρχουν λοιπόν γύρω από τις εναλλακτικές δυνατότητες ενός Σχεδίου ή Προγράμματος, στην παρούσα Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων εξετάστηκαν οι εξής δύο εναλλακτικές:

- Εναλλακτική δυνατότητα 1: Μηδενική λύση (do-nothing case ή zero solution).
- Εναλλακτική δυνατότητα 2: Εφαρμογή του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδος

Οι ως άνω εναλλακτικές δυνατότητες είναι ρεαλιστικές και λαμβάνουν υπόψη τους στόχους και το γεωγραφική κάλυψη του Σχεδίου ή του Προγράμματος.

Από την αξιολόγηση που πραγματοποιήθηκε επιλέχθηκε η Εναλλακτική δυνατότητα 2. Η μηδενική λύση απορρίφθηκε ως η πλέον επιζήμια για την ΠΔΕ και την χώρα. Τα οφέλη της σε επιχειρησιακό και περιβαλλοντικό επίπεδο είναι σαφώς λιγότερα αν αξιολογηθούν με την επιλογή εφαρμογής των κατευθύνσεων του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας.

■ **Φυσικό κεφάλαιο/ πολιτιστικό περιβάλλον ΠΔΕ**

Η ΠΔΕ διαθέτει μια πλούσια γεωμορφολογία, στην οποία περιλαμβάνονται όρη με ιδιαίτερα υψόμετρα, μεγάλες φυσικές και τεχνητές λίμνες και σημαντικά ποτάμια της χώρας. Συγκριτικό πλεονέκτημά της αποτελεί το φυσικό περιβάλλον και οι περιοχές υψη-

λής οικολογικής αξίας που προστατεύονται βάσει του διεθνούς, κοινοτικού και εθνικού δικαίου. Η στρατηγική σημασία και ο αναπτυξιακός ρόλος του φυσικού κεφαλαίου της Δυτικής Ελλάδας διαφαίνονται και από τον σημαντικό αριθμό των προστατευόμενων περιοχών: Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας (περιοχές Συνθήκης Ramsar), Περιοχές της Σύμβασης Βαρκελώνης, Βιογενετικά Αποθέματα, περιοχές του Δικτύου Natura 2000: Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Οδηγία 92/43/ΕΚ) και Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα (Οδηγία 2009/147/ΕΚ), Εθνικά Πάρκα, Αισθητικά Δάση, Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, Καταφύγια Άγριας Ζωής και Εκτροφεία Θηραμάτων.

Μαζί με το πλούσιο φυσικό κεφάλαιο η Δυτ. Ελλάδα διαθέτει και σημαντικό πολιτιστικό απόθεμα. Δύο Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς, την Αρχαία Ολυμπία και το Ναό του Επικούρειου Απόλλωνα, σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους (π.χ Αρχαία Ήλιδα) και πλούσια ιστορική και λαογραφική παράδοση. Στρατηγική κατεύθυνση στον τομέα του πολιτισμού είναι η προστασία, αξιοποίηση, ανάδειξη και σύνδεση σε δίκτυα του σημαντικού αριθμού αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και ιστορικών τόπων.

Αναλυτικά στοιχεία για την υφιστάμενη κατάσταση περιβάλλοντος παρουσιάζονται στο Κεφ.6 της παρούσας ΣΜΠΕ (Ενότητες 6.1 έως και 6.4).

■ Μεθοδολογία προσδιορισμού επιπτώσεων

Επιλέχθηκε μια ποιοτικής φύσεως, αλλά λεπτομερούς ανάλυσης μέθοδος, ως η προ-σφορότερη για την εκτίμηση των επιπτώσεων του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Βάσει αυτής της επιλογής προσδιορίστηκαν, εκτιμήθηκαν και αξιολογήθηκαν οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις, και ειδικότερα οι πρωτογενείς και δευτερογενείς, σωρευτικές, συνεργιστικές, βραχυ-, μεσο- μακροπρόθεσμες, μόνιμες και προσωρινές, θετικές και αρνητικές, από την εφαρμογή του υπό εξέταση Σχεδίου/ Προγράμματος.

Οι τομείς που εξετάστηκαν ήταν: η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η ανθρώπινη υγεία, η πανίδα, η χλωρίδα, το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας, οι κλιματικοί παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, η πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς, το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των προαναφερθέντων παραγόντων.

■ Συνοπτική αξιολόγηση των επιπτώσεων

Κατωτέρω συνοψίζεται η αξιολόγηση των επιπτώσεων που πραγματοποιήθηκε για τις στρατηγικές κατευθύνσεις του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας.

Α/Α	Περιβαλλοντική παράμετρος αναφοράς	Στρατηγικές κατευθύνσεις							
		1	2	3	4	5	6	7	8
1	Βιοποικιλότητα	A	B	B	B	+	Γ	B	B / +
2	Πληθυσμός	+	A	B	A	A	A	A	A
3	Υγεία	A	A	A	+	+	A	A	A
4	Πανίδα	A	B	B	B	+	Γ	B	B / +
5	Χλωρίδα	A	B	B	B	+	Γ	B	B / +
6	Έδαφος	B	B	B	B	+	B	A	B / +
7	Ύδατα	A	B	B	B	+	Γ	B	+
8	Ποιότητα αέρα	A	A	B	+	+	+	A	A
9	Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	A	A	Γ	+	+	+	A	A

Α/Α	Περιβαλλοντική παράμετρος αναφοράς	Στρατηγικές κατευθύνσεις							
		1	2	3	4	5	6	7	8
10	Περιουσιακά στοιχεία	A	B	B	A	A	A	A	A
11	Αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά	+	A	A	A	A	A	A	A
12	Επεξεργασία υγρών αποβλήτων	A	A	A	+	+	A	A	A
13	Επεξεργασία στερεών απορριμμάτων	A	A	A	+	+	A	A	A
14	Παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας	A	+	A	+	A	B / +	A	A
15	Μεταφορές	A	B	B / +	A	A	A	A	A
16	Διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις	A	A	A	A	+	A	A	A

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
 1: Οικιστικό Δίκτυο, 2: Πολιτική γης, 3: Μεταφορική υποδομή, 4: Λοιπή τεχνική υποδομή, 5: Περιβάλλον, 6: Ενέργεια, 7: Παράκτιες και ορεινές περιοχές, 8: Παραγωγικές δραστηριότητες.
 Τα σύμβολα Α, Β, Γ, + ερμηνεύονται ως εξής:
 Α – Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα δεν έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει καθόλου τη συγκεκριμένη παράμετρο.
 Β – Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο αλλά δεν θα προκαλέσει μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.
 Γ – Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο σε στρατηγικό επίπεδο.

■ **Περιβαλλοντικοί στόχοι που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την εφαρμογή**

Οι περιβαλλοντικοί στόχοι ανά περιβαλλοντική παράμετρο που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την υλοποίηση του Σχεδίου/ Προγράμματος είναι οι εξής:

ΠΣ1 Προστασία Βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανόμενης της αποφυγής πρόκλησης βλαβών σε χλωρίδα/ οικοτόπους, πανίδα/ ορνιθοπανίδα και φυσικές προστατευόμενες περιοχές.

ΠΣ2 Εξασφάλιση της ακεραιότητας (integrity) των περιοχών του Δικτύου Natura 2000.

ΠΣ3 Εξασφάλιση της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων.

ΠΣ4 Βελτίωση συνθηκών υγείας/ μείωση εκπομπών θορύβου.

ΠΣ5 Μείωση της υποβάθμισης των εδαφικών πόρων (π.χ ερημοποίηση, διάβρωση, συμπίεση, σφράγιση, μείωση οργανικής ύλης, μείωση βιοποικιλότητας εδάφους, κ.λπ.).

ΠΣ6 Μείωση υποβάθμισης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και επίτευξη της καλής κατάστασης που ορίζει η Οδηγία 2000/60/ΕΚ.

ΠΣ7 Διατήρηση της καλής κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

ΠΣ8 Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών.

ΠΣ9 Μείωση της υποβάθμισης της ποιότητας του αέρα.

ΠΣ10 Μείωση αερίων θερμοκηπίου.

ΠΣ11 Προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας ή άλλων φιλικών πηγών, βελτίωση ενεργειακής απόδοσης, ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας σε όλους τους τομείς.

ΠΣ12 Βιώσιμη αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου.

ΠΣ13 Βιώσιμη αξιοποίηση των φυσικών πόρων.

ΠΣ14 Προστασία και ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

ΠΣ15 Προστασία Τοπίου, συμπεριλαμβανόμενου αστικού, αγροτικού και φυσικού τοπίου

ΠΣ16 Βιώσιμη προπελασιμότητα.

ΠΣ17 Προστασία από περιβαλλοντικούς κινδύνους.

ΠΣ18 Διασφάλιση της ορθής εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ.

ΠΣ19 Ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων σε όλους τους τομείς πολιτικής και ενίσχυση της συνοχής της πολιτικής.

ΠΣ20 Προώθηση δράσεων για την δημιουργία βιώσιμων πόλεων.

■ Παρακολούθηση

Με την έναρξη του σχεδίου/ προγράμματος θα πρέπει να ποσοτικοποιηθούν οι κάτωθι δείκτες με στόχο την αποτελεσματική παρακολούθηση της υλοποίησης του σχεδίου/ προγράμματος. Οι δείκτες παρακολούθησης παρουσιάζονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα:

Περιβαλλοντικός Τομέας	Δείκτες
Βιοποικιλότητα, πανίδα και χλωρίδα	<ul style="list-style-type: none"> • Ικανοποιητική κατάσταση ειδών και οικοτόπων. • Αριθμός και/ή έκταση προστατευόμενων περιοχών.
Πληθυσμός και υγεία	<ul style="list-style-type: none"> • Προσδόκιμα έτη υγιούς ζωής. • Ποσοστό ατόμων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας.
Έδαφος	<ul style="list-style-type: none"> • Ποσότητες στερεών απορριμμάτων που διαχειρίζονται με βιώσιμο τρόπο. • Εξέλιξη παραγωγής υγρών αποβλήτων.
Νερό	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα επιφανειακών υδάτων • Ποιότητα υπόγειων νερών. • Ποσοστό πληθυσμού συνδεδεμένο σε ΕΕΛ.
Αέρας	<ul style="list-style-type: none"> • Ημέρες υπέρβασης ορίων ποιότητας
Κλιματικοί παράγοντες, ενέργεια και μεταφορές	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου. • Εξέλιξη ενεργειακής ζήτησης. • Ποσοστό ενέργειας από ΑΠΕ. • Ποσοστό εξοικονόμησης ενέργειας.
Τοπίο και Πολιτιστική κληρονομιά	<ul style="list-style-type: none"> • Αριθμός παραδοσιακών οικισμών. • Αριθμός επισκεπτών σε σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους. • Αστικό πράσινο ανά κάτοικο. • Πράσινες υποδομές (Green infrastructure).

Οι κάτωθι δείκτες χαρακτηρίζονται ως δευτερεύοντες στην παρακολούθηση. Σε ενδεχόμενη ωστόσο διαθεσιμότητα στοιχείων θα πρέπει να ενταχθούν στο πρόγραμμα παρακολούθησης για να καθίσταται η αξιολόγηση των επιπτώσεων από την εφαρμογή του ΠΠΧΣΑΑ περισσότερο ρεαλιστική στο πνεύμα της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ.

Περιβαλλοντικός Τομέας	Δείκτες
Βιοποικιλότητα, πανίδα και χλωρίδα	<ul style="list-style-type: none"> • Έκταση δασών.
Έδαφος	<ul style="list-style-type: none"> • Ποσοστό γης που πάσχει από ερημοποίηση.
Νερό	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση νερού κατά παραγωγικό τομέα.
Αέρας	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπομπές ανά πηγή. • Εκπομπές από την μεταφορική υποδομή.
Κλιματικοί παράγοντες, ενέργεια και μεταφορές	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανομή παραγωγής ενέργειας ανά πηγή. • Κατανάλωση ενέργειας ανά κάτοικο. • Εκπομπή αερίων θερμοκηπίου ανά κάτοικο. • Ποσοστό χρήσης ΜΜΜ. • Εξέλιξη αριθμού επιβατικών οχημάτων.
Διαχείριση φυσικών πόρων	<ul style="list-style-type: none"> • Οικολογικό αποτύπωμα. • Ποσοστό μείωσης χρήσης πρώτων υλών.

2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2.1 Γενικά στοιχεία

Με την με αρ. Γ.Γ. 231/01.02.2012 απόφαση Γ.Γ. Χωροταξίας & Αστικού Περιβάλλοντος, ανετέθη στην Σύμπραξη των Γραφείων «ΦΙΛΩΝ: Α. ΠΑΝΤΑΖΗΣ - ΠΑΝ. ΚΥΡΙΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝ. Ο.Ε.» και «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΑΤΡΟΥ», η μελέτη «ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ & ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ & ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ», η οποία είχε προκηρυχθεί κατά το άρθρο 7 του Ν. 3316/2005 τον Μάρτιο του 2011, από την αρμόδια Διεύθυνση Χωροταξίας του ΥΠΕΚΑ, μαζί με τις αντίστοιχες μελέτες και άλλων περιφερειών, χρηματοδοτούμενες από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 2007-2013».

Σε εφαρμογή της Απόφασης αυτής υπεγράφη την 27^η Απριλίου 2012 το σχετικό Ιδιωτικό Συμφωνητικό μεταξύ του εκπροσώπου της Σύμπραξης κ. Αλέξανδρου Πανταζή και της εκπροσώπου του Εργοδότη, Γεν. Γραμματέως Χωροταξίας & Αστικού Περιβάλλοντος κας Μαρίας Καλτσά.

Η παρούσα Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων συντάσσεται στο πλαίσιο της μελέτης αξιολόγησης/ αναθεώρησης/ εξειδίκευσης του ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας, ούτως ώστε να ενσωματωθεί η περιβαλλοντική διάσταση πριν την υιοθέτηση του εν λόγω σχεδίου/ προγράμματος, με την θέσπιση των αναγκαίων μέτρων/ όρων από την αξιολόγηση και εκτίμηση των επιπτώσεων που ενδέχεται να έχει στο περιβάλλον. Με άλλα λόγια, με την παρούσα Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αποσκοπείται να προωθηθεί η αειφόρος ανάπτυξη και μία υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος.

Κύριος του Έργου είναι το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Εργοδότης - Αναθέτουσα Αρχή είναι επίσης το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Προϊστάμενη Αρχή είναι η Γενική Γραμματεία Χωροταξίας και Αστικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, που έχει έδρα Αμαλιάδος 17, ΤΚ 115 23 Αθήνα, Ν. Αττικής.

Διευθύνουσα Υπηρεσία είναι η Διεύθυνση Χωροταξίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Αρμόδιο Τεχνικό Συμβούλιο είναι το Κεντρικό Συμβούλιο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος.

Αρμόδια Αρχή³ για τον έλεγχο της παρούσας Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων είναι η Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος (ΕΥΠΕ) του Υπουργείου Περιβάλλο-

³ Σύμφωνα με το Άρθρο 4 της ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ 1225/Β/05.09.2006) «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2001», για σχέδια και προγράμματα τα οποία: α) αναφέρονται σε Εθνικό, Δια-Περιφερειακό και Περιφερειακό επίπεδο, β) εμπίπτουν γεωγραφικά στο σύνολό τους ή εν μέρει σε περιοχές του εθνικού σκέλους του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000, γ) εγκρίνονται με νόμους, Π.Υ.Σ. ή υπουργικές αποφάσεις και δ) αφορούν τροποποιήσεις των

ντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ), που εδρεύει στην Λεωφόρο Αλεξάνδρας 11, 114 73, Αθήνα.

Την ευθύνη και το συντονισμό της εκπόνησης της παρούσας Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων είχε ο κ. Αλέξανδρος Ιατρού, Περιβαλλοντολόγος, MSc. Διαχείριση περιβάλλοντος, Κάτοχος Μελετητικού Πτυχίου Κατηγορίας 27 (Περιβαλλοντικές μελέτες), Τάξη Β', ΑΜ 18037.

Η Ομάδα Μελέτης που συγκροτήθηκε για την εκπόνηση της παρούσας Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αποτελείται από τους κάτωθι ειδικούς επιστήμονες:

- Αλέξανδρος Ιατρού, Περιβαλλοντολόγος, MSc. Διαχείριση περιβάλλοντος, Κάτοχος Μελετητικού Πτυχίου Κατηγορίας 27 (Περιβαλλοντικές μελέτες), Τάξη Β', ΑΜ 18037. Υπεύθυνος και Συντονιστής της Ομάδας Μελέτης της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων της μελέτης «Αξιολόγηση, Αναθεώρηση & Εξειδίκευση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.
- Αλέξανδρος Πανταζής, Χωροτάκτης-Πολεοδόμος PhD, Αρχιτέκτων Μηχ., Γενικός Συντονιστής Ομάδας Μελέτης της μελέτης «Αξιολόγηση, Αναθεώρηση & Εξειδίκευση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.
- Ευάγγελος Παππάς, Βιολόγος, MSc. Διαχείριση Φυσικού Περιβάλλοντος.
- Λίνα Λυραντωνάκη, Περιβαλλοντολόγος, PhD.
- Φυλλιώ Ζαχαράκη, Περιβαλλοντολόγος, MSc. Αειφορική Διαχείριση προστατευόμενων περιοχών.
- Νίκος Κατσιμάνης, Περιβαλλοντολόγος, MSc. Περιβαλλοντική βιολογία.
- Νίκος Παναγιώτου, Περιβαλλοντολόγος, MSc. Γεωπληροφορική.
- Αργύρης Κακλίδης, Μηχανικός Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, MSc Γεωπληροφορικής.
- Κατερίνα Νερούτσου, Αρχιτέκτων, MSc. Χωροτάκτης – Πολεοδόμος.
- Αντώνιος Παπαγεωργίου, Πολεοδόμος, Αρχιτέκτων.

Επιστημονικός Συνεργάτης - Σύμβουλος της παρούσας Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ήταν η εταιρεία ΟΙΚΟΜ – Μελετητική Περιβάλλοντος ΕΠΕ (ΟΙΚΟΜ ΕΠΕ), που εδρεύει Νερατζιωτίσσης 91, ΤΚ 151 24, Μαρούσι Αττικής.

2.2 Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ

2.2.1 Το δικαιοπολιτικό πλαίσιο της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και η σχέση με θεμελιώδεις κανόνες του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος

Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο εξελίξεων και αποτελεί το προϊόν μίας κοινής διαπίστωσης των περισσότερων εννόμων τάξεων - η οποία συμπίπτει με την επικράτηση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης στο δίκαιο - ότι η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων δεν είναι επαρκής εάν περιορίζεται στο στάδιο της

σχεδίων και προγραμμάτων που αναφέρονται στα εδάφια α), β) και γ), αρμόδια αρχή είναι η αρμόδια Υπηρεσία Περιβάλλοντος (Ε.Υ.ΠΕ.) του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (νυν Υ.ΠΕΚ.Α.).

χορήγησης της τελικής άδειας για συγκεκριμένα έργα.

Στο πεδίο του διεθνούς δικαίου⁴, ήδη η Σύμβαση Aarhus (1998)⁵ έχει διευρύνει το δικαίωμα συμμετοχής του κοινού τόσο στο επίπεδο της προετοιμασίας «σχεδίων, προγραμμάτων και πολιτικών» σχετιζόμενων με το περιβάλλον⁶, όσο και στην εκπόνηση εκτελεστικών κανονισμών ή άλλων γενικά εφαρμοστέων κανόνων που ενδέχεται να έχουν ουσιαστικές επιπτώσεις στο περιβάλλον⁷. Ακόμη, στο πλαίσιο της συζήτησης για τη συμπλήρωση της διεθνούς σύμβασης για τη διασυννοριακή εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων η οποία υπογράφηκε στο Espoo το 1991⁸, προτάθηκε πριν την οδηγία 2001/42/ΕΚ, η προσθήκη ενός πρωτοκόλλου ώστε η εκτίμηση αυτή να περιλαμβάνει και τις στρατηγικής σημασίας κρατικές αποφάσεις⁹.

Σε εθνικό επίπεδο, πολλές έννομες τάξεις εντός της ΕΕ¹⁰ είχαν εντάξει στο σύστημά τους την προβληματική της στρατηγικής εκτίμησης πριν την ισχύ της οδηγίας. Στο Ηνωμένο Βασίλειο¹¹, οι βάσεις για τη λήψη περιβαλλοντικά ευαίσθητων κυβερνητικών αποφάσεων (Greening Government Society)¹² τέθηκαν με τη Λευκή Βίβλο του 1991 για την κοινή κληρονομιά¹³. Ειδικότερες προδιαγραφές περιβαλλοντικής βιωσιμότητας κατά τη χάραξη πολιτικής υιοθετήθηκαν με ad hoc κείμενα το 1994 και το 1999¹⁴ και τηρούνται έκτοτε στην πράξη.

Στην Γαλλία¹⁵, η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής παραμέτρου σε ευρύτερης σημασίας

⁴ Ακόμη και στο πλαίσιο του διεθνούς οικονομικού δικαίου: βλ. Strategic Environmental Assessment (SEA) of the New Round of Multilateral Trade Negotiations at the WTO (November 1999). <http://www.dfait-maeci.gc.ca/tnanac/sea-net-e.asp>

⁵ Σύμβαση του Άρχους, της 25^{ης} Ιουνίου 1998, για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα

⁶ Βλ. άρθρο 7 της Σύμβασης του Άρχους.

⁷ Άρθρο 8 της Σύμβασης του Άρχους.

⁸ Σύμβαση της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη σχετικά με την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε διασυννοριακό πλαίσιο, της 25^{ης} Φεβρουαρίου 1991.

⁹ Η συζήτηση αυτή συγκεκριμενοποιήθηκε στη δεύτερη σύνοδο των συμβαλλομένων μερών της σύμβασης του Espoo στη Σόφια και οδήγησε στην υπογραφή πρωτοκόλλου για τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση στο Κίεβο, στις 21 Μαΐου 2003.

¹⁰ Lee N. & Hughes J., Strategic Environmental Assessment Legislation and procedures in the community. Final Report Vol.1, EIA Centre Manchester, 1995, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (1997) Case Studies on Strategic Environmental Assessment, Final Report, Vol. 1,2. Ειδικά για τις Κάτω Χώρες, βλ. Marsden S., (1999). Legislative EA in the Netherlands: The E-Test As a Strategic and Integrative Instrument, European Environment. Τομ. 9, σελ. 1999.90, Verheem R., Dutch SEA Practice and the Proposed EU SEA Directive. Paper σε Environmental Evaluation of Plans and Programmes, Angers, Γαλλία, σε Aménagement et Nature, Σεπτέμβριος 1999, Παρίσι και de Vries Y., Strategic Environmental Assessment of Government Policies σε The Netherlands. EIA Newsletter 16, 1997, <http://www.art.ac.uk/eia/nl19gov.htm>

¹¹ Baumol W. J. και Oates W. E., The Theory of Environmental Policy, Cambridge University Press, 1988, Becker J., Sustainable development assessment for local land uses, International Journal of Sustainable Development and World Ecology, 5, 1998.1.59, Couch, C. και Dennemann A., Urban regeneration and sustainable development in Britain - The example of the Liverpool Ropewalks Partnership, Cities Vol. 17, 2000.2 .137.

¹² Βλ. σχετικά, το κεφάλαιο Policy Appraisal and the Environment (1991).

¹³ This Common Inheritance, White Paper (1991).

¹⁴ Βλ. UK Strategy for Sustainable Development (1994) και Sustainable Development Strategy (1999).

¹⁵ Romi R., Droit international et européen de l'environnement, Montchrestien Paris, 2005.44, Lamure C., Strategic Environmental Assessment for Transportation in France. Σε Kleinschmidt, V. και Wagner, D. Strategic Environmental Assessment in Europe – Fourth European Workshop on Environmental Impact Assessment. Kluwer Academic Publishers, 1998, Larrue C., Evaluation Environnementale Préalable Des Contrats De Plan Etat- Région et Documents Uniques De Programmation 2000 – 2006., Ministère de l'Aménagement du Territoire et de l'Environnement, 1999, Turlin M., Strategic Impact Assessment in France. International Association for Impact Assessment, 14th Annual Meeting. Quebec, June 14-18, 1994, Falque M., Environmental Assessment within the European Union. Environmental Assessment in France. EIA Newsletter 1995, <http://www.art.man.ac.uk/eia/nl10eufr.html>

δημόσιες επιλογές ξεκίνησε στο πεδίο του χωροταξικού σχεδιασμού ήδη από το 1976 με τη θέσπιση θεσμικών εργαλείων οργανωμένης ανάπτυξης όπως οι Zones d'Aménagement Concerté (ZAC), τα Plans d'Occupation des Sols και τα Schémas Directeurs. Από τη δεκαετία του 1980, τα χωροταξικά αυτά σχέδια συνοδεύονται πριν την έγκρισή τους, από στρατηγική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων¹⁶.

Αντίστοιχα, η περιβαλλοντική συνιστώσα έχει προ πολλού ενταχθεί στο χωροταξικό σχεδιασμό στη Γερμανία¹⁷ κατά την εκπόνηση του Landesentwicklungsprogramm σε εθνικό επίπεδο και των Flächennutzungspläne και Grünordnungspläne στο επίπεδο των ομόσπονδων κρατών, η δε στάθμισή της (Abwägung) με κοινωνικές και οικονομικές πολιτικές στη βάση επιστημονικών αναλύσεων αποτελεί διαδικαστική και ουσιαστική υποχρέωση των κρατικών αρχών, υπό την ενεργό εποπτεία ειδικού κεντρικού φορέα (Umweltbundesamt). Με την εκπόνηση στρατηγικού σχεδίου προσομοιάζει και η περιβαλλοντική έκθεση την οποία η ομοσπονδιακή κυβέρνηση υποχρεούται να συντάσσει στο τέλος κάθε βουλευτικής περιόδου. Αλλά και άλλες χώρες εκτός ΕΕ είχαν συμπεριλάβει αντίστοιχους θεσμούς και διαδικασίες στο σύστημά τους αρκετά χρόνια πριν την οδηγία 2001/42/ΕΚ¹⁸.

Στην κοινοτική έννομη τάξη, η ανάγκη σύζευξης του στρατηγικού σχεδιασμού με την περιβαλλοντική προστασία έχει ευρύτερα αποτυπωθεί στο παράγωγο δίκαιο. **Οδηγίες που αφορούν συγκεκριμένους τομείς περιβαλλοντικής σημασίας, όπως είναι τα ύδατα¹⁹, η ποιότητα του αέρα²⁰, η διαχείριση των αποβλήτων²¹ και η προστασία των οικοτόπων²² περιλαμβάνουν συγκεκριμένες διατάξεις με τις οποίες επιβάλλεται η εκπόνηση σχεδίων και προγραμμάτων στη βάση περιβαλλοντικών εκτιμήσεων²³.**

Την ίδια λογική υιοθετούσε και ο Κανονισμός (ΕΚ) 1260/1999 για την κοινοτική χρηματοδότηση μέσω των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ. Η μεταφύτευση των θεμελιωδών εγγυήσεων της Οδηγίας ΕΠΕ σε εθνικές διαδικασίες οι οποίες προσφέρονται καταρχήν για την υιοθέτηση στρατηγικού χαρακτήρα επιλογών, όπως είναι κατεξοχήν η νομοθετική, αποτέλεσε αίτημα και του κοινοτικού δικαστή. Καθιστώντας με την απόφαση C-287/98, Linster²⁴, «κενό γράμμα» την εξαίρεση του άρθρου 1§5 της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, για «σχέδια που εγκρίνονται καταλεπτώς με ειδική εθνική νομοθετική πράξη», το ΔΕΚ κατέστησε σαφές ότι η δημόσια περιβαλλοντική εκτίμηση δεν μπορεί να τίθεται εκποδών από τη διαδικασία με μόνη την ανάμιξη σε αυτή των εθνικών Κοινο-

¹⁶ Etudes Stratégiques d'Impact sur l'Environnement (ESIE).

¹⁷ Von Haaren C. κλπ., Landschaftsplanung und Strategische Umweltprüfung (SUP), σε: UVP-report, 2000.1.44.

¹⁸ Όπως ο Καναδάς, η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία. Βλ. τη σχετική έκθεση του ΟΗΕ σε <http://www.un.org/esa/agenda21/natlinfo/country>.

¹⁹ Οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα 2000/60/ΕΚ.

²⁰ Οδηγία για την ποιότητα του αέρα 96/62/ΕΚ. Διευκρινίζεται πως η Οδηγία 2008/50/ΕΚ για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη, συσσωματώνει την 96/62/ΕΚ και τις τρεις θυγατρικές της (1999/30/ΕΚ, 2000/69/ΕΚ και 2002/3/ΕΚ), όπως και την απόφαση 97/101/ΕΚ για την καθιέρωση διαδικασίας για την αμοιβαία ανταλλαγή πληροφοριών και δεδομένων ατμοσφαιρικής ρύπανσης από μεμονωμένους σταθμούς και δίκτυα.

²¹ Οδηγία πλαίσιο για τα στερεά απόβλητα (75/442/ΕΟΚ), γνωστή και ως η Πρώτη Οδηγία πλαίσιο για τα στερεά απόβλητα.

²² Οδηγία για τους οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ).

²³ Βλ. και παρακάτω, σημ. 12.

²⁴ ΔΕΚ, απόφαση της 19 Σεπτεμβρίου 2000, Linster, C-287/98, Συλλ. I-6917. Michel G., La jurisprudence de la CJCE sur les plans et programmes en matière d'environnement, REDeur 2003.1.3.

βουλιών²⁵.

Η περιβαλλοντική εκτίμηση - και δη στο επίπεδο των δράσεων στρατηγικής σημασίας - αποτελεί τη συνισταμένη των θεμελιωδών κανόνων και αρχών του κοινοτικού δικαίου, όπως αυτές καταγράφονται στη Συνθήκη ΕΚ και διέπουν, όχι μόνο τη λήψη συγκεκριμένων αποφάσεων αλλά και τη χάραξη πολιτικής για το περιβάλλον²⁶. Ειδικότερα:

- Προωθεί τις θεμελιώδεις αρχές της πρόληψης και της προφύλαξης (άρθρο 174§2 ΣυνθΕΚ). Η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών συνεπειών των σχεδίων και προγραμμάτων διευρύνει την προληπτική παρεμβατική δράση των δημοσίων φορέων σε πεδία στα οποία δεν υφίσταται ακόμη βεβαιότητα, όχι μόνον επιστημονική, αλλά και πραγματική, ως προς την ακριβή έκταση των ως άνω συνεπειών.
- Προωθεί την αρχή της ενσωμάτωσης, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 της Συνθήκης ΕΚ και επιβάλλει τη συνεκτίμηση της περιβαλλοντικής παραμέτρου στον καθορισμό και την εφαρμογή των υπολοίπων πολιτικών.
- Διασφαλίζει την απαίτηση για «υψηλό επίπεδο προστασίας» του περιβάλλοντος (άρθρο 174§2 ΣυνθΕΚ), προϋπόθεση για την τήρηση της οποίας είναι, βεβαίως, η ex ante, συνολική εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- Συμβάλλει στην εφαρμογή της αρχής της επανόρθωσης των περιβαλλοντικών προσβολών στην πηγή τους και της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» (άρθρο 174§2 ΣυνθΕΚ) με το εξής σκεπτικό: η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών συνεπειών ήδη πριν από την υιοθέτηση μίας ευρύτερης αναπτυξιακής πολιτικής καθιστά δυνατή τη συστηματική αντιμετώπιση των συνεπειών αυτών, αφενός με την εξάρτηση της έγκρισής της από γενικά μέτρα επανόρθωσης των περιβαλλοντικών προσβολών ανά δραστηριότητα και όχι μόνο ανά έργο, αφετέρου με την επίρριψη του κόστους πρόληψης και επανόρθωσης (κόστη τα οποία συνθέτουν την περιβαλλοντική ευθύνη lato sensu) σε όλους τους εν δυνάμει φορείς της επίμαχης δραστηριότητας.
- Αποτελεί την πλέον χαρακτηριστική εφαρμογή της απαίτησης της Συνθήκης να λαμβάνονται υπόψη «τα διαθέσιμα επιστημονικά και τεχνικά δεδομένα» (άρθρο 174§3 ΣυνθΕΚ).
- Ενόψει της στενής σχέσης της με το σύνολο σχεδόν των θεμελιωδών αρχών του κοινοτικού δικαίου του περιβάλλοντος, δεν θα ήταν υπερβολικό να υποστηριχθεί ότι το μεθοδολογικό εργαλείο το οποίο επιτάσσει η οδηγία 2001/42/ΕΚ, αποτελεί την σημαντικότερη εγγύηση για την επίτευξη της «αειφόρου ανάπτυξης», την οποία τάσσει ως αποστολή της Κοινότητας το άρθρο 2 της Συνθήκης.

Ως εκ τούτου, η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση συνιστά καταρχήν μία γενική απαίτηση η οποία διατρέχει οριζόντια και διατομεακά την κοινοτική έννομη τάξη και επιβάλλεται αντίστοιχα στα εσωτερικά δίκαια.

2.2.2 Στόχος και επίπεδα της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης

Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ²⁷ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων απαιτεί τη διενέργεια εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για ορισμένα δημόσια

²⁵ Βλ. σχετικά και ΣτΕ (Ολ.) 1847/2008.

²⁶ Βλ. σχετικά, Δελλή Γ., Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998.

²⁷ Γνωστή και ως Οδηγία για την Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση ή Οδηγία ΣΠΕ.

Σχέδια και Προγράμματα πριν από την έγκρισή τους. Αξίζει να αναφερθεί πως στο κείμενο της Οδηγίας δεν υιοθετείται ο όρος «Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση», παρά μόνο ο – εν πολλοίς ισοδύναμος – όρος της «εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από σχέδια και προγράμματα».

Συνοπτικά, η Οδηγία 2001/42/ΕΚ, θέτει ένα διπλό στόχο και ρυθμίζει τη διεξαγωγή της διαδικασίας ΣΠΕ σε τέσσερα επίπεδα.

Ο διπλός στόχος της Οδηγίας ΣΠΕ είναι:

- η υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος, και
- η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών θεωρήσεων στην προετοιμασία και υιοθέτηση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση βιώσιμης ανάπτυξης.

Οι ως άνω στόχοι συνδέουν την Οδηγία 2001/42/ΕΚ με τους γενικούς στόχους της πολιτικής της Κοινότητας για το περιβάλλον όπως αυτοί θεσπίζονται στη Συνθήκη για την ίδρυση της ΕΚ²⁸. Το άρθρο 6 της συνθήκης προβλέπει ότι στον ορισμό κοινοτικών πολιτικών και δραστηριοτήτων πρέπει να ενσωματώνονται απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος με σκοπό, ιδίως, την προώθηση βιώσιμης ανάπτυξης.

Τα τέσσερα επίπεδα της διαδικασίας ΣΠΕ που προβλέπονται στην Οδηγία είναι:

- η διερεύνηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων, μέσω μιας επιστημονικής μελέτης εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από το προτεινόμενο σχέδιο ή πρόγραμμα,
- η διαβούλευση με τους πολίτες και τα όμορα κράτη – μέλη,
- η ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της περιβαλλοντικής διερεύνησης και διαβούλευσης στην προς έγκριση μορφή του σχεδίου ή προγράμματος, και
- η παρακολούθηση των μελλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος.

Θα πρέπει να αναφερθεί πως σε αντίθεση με τον όρο «Έργο» που διακρίνεται από επαρκή σαφήνεια, οι όροι «Σχέδιο» και «Πρόγραμμα» δεν έχουν παγιωμένη εννοιολογική οριοθέτηση, με αποτέλεσμα τα θεωρούμενα ως «Προγράμματα» σε ένα Κ-Μ να μοιάζουν με τις «Πολιτικές» ενός άλλου. Πάντως, το συνηθέστερο – πρακτικά και βιβλιογραφικά – περιεχόμενο των όρων αυτών, σε αντιδιαστολή με τον όρο «Πολιτική» είναι το εξής:

- «Πολιτική»: έμπνευση και καθοδήγηση για δράση.
- «Σχέδιο»: ένα σύνολο συντονισμένων και χρονοθετημένων στόχων για την υλοποίηση της πολιτικής.
- «Πρόγραμμα»: ένα οργανωμένο σύνολο έργων σε ένα συγκεκριμένο τομέα.

Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ δεν διευκρινίζει ρητά την έννοια των σχεδίων και προγραμμάτων αλλά καθορίζει δύο ιδιότητές τους που τα ξεχωρίζουν από παρεμφερή σύνολα στόχων και ομάδων έργων. Οι ιδιότητες αυτές, οι οποίες πρέπει να είναι παρούσες αθροιστικά, είναι:

²⁸ Άρθρο 174 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

- η οργανωμένη εκπόνηση και έγκριση, δηλαδή η ιδιότητα της εκπόνησης ή και έγκρισης από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή της εκπόνησης από μια αρχή και της έγκρισης μέσω νομοθετικής διαδικασίας, και
- η εκ των προτέρων απαίτηση του σχεδιασμού, βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων.

Η Οδηγία άρχισε να ισχύει στις 21 Ιουλίου του 2001. Τα Κ-Μ όφειλαν να ενσωματώσουν την Οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο μέχρι την 21^η Ιουλίου του 2004. Στην πραγματικότητα μόνο 9 από τα Κ-Μ είχαν μεταφέρει την Οδηγία κατά την ημερομηνία αυτή. Μετά από καταδίκη όμως 5 Κ-Μ από το Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για παράλειψη μεταφοράς της Οδηγίας, όλα τα Κ-Μ το 2009 είχαν μεταφέρει την Οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο.

Αναλυτικά το κείμενο της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ επισυνάπτεται στο Παράρτημα Ι της παρούσας Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

2.2.3 Οι εναλλακτικές δυνατότητες

Η εξέταση και ο εντοπισμός εναλλακτικών δυνατοτήτων στην περιβαλλοντική μελέτη είναι ένα από τα ελάχιστα ζητήματα που δημιουργήσαν προβλήματα στα Κ-Μ. Ορισμένα Κ-Μ κατάρτισαν αναλυτικές εθνικές κατευθυντήριες γραμμές για την υποστήριξη του εντοπισμού και της επιλογής λογικών εναλλακτικών δυνατοτήτων κατά τις επιμέρους διαδικασίες. Τα περισσότερα Κ-Μ, όμως, δεν έχουν καθορίσει τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να γίνεται αυτό.

Οι περισσότερες εθνικές νομοθετικές διατάξεις δεν περιλαμβάνουν ειδικό ορισμό των «εναλλακτικών δυνατοτήτων», ούτε προβλέπουν εναλλακτικές δυνατότητες που πρέπει να αξιολογούνται. Οι «εναλλακτικές δυνατότητες» επιλέγονται με εκτίμηση και απόφαση κατά περίπτωση.

2.2.4 Η σημασία της διαβούλευσης

Οι διατάξεις περί διαβουλεύσεων της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ υποχρεώνουν τα Κ-Μ να δίνουν την ευκαιρία σε ορισμένες αρχές και μέλη του κοινού να εκφράζουν τη γνώμη τους για την περιβαλλοντική μελέτη και το προκαταρκτικό σχέδιο ή πρόγραμμα. Ένας από τους λόγους για τις διαβουλεύσεις είναι η συμβολή στην ποιότητα των διαθέσιμων πληροφοριών στους υπευθύνους για τις αποφάσεις που λαμβάνονται σχετικά με το σχέδιο ή πρόγραμμα.

Οι διαβουλεύσεις μπορεί να αποκαλύψουν κάποιες σημαντικές νέες πληροφορίες και να οδηγήσουν σε ουσιώδεις αλλαγές στο Σχέδιο ή Πρόγραμμα και, κατά συνέπεια, στις ενδεχόμενες σημαντικές περιβαλλοντικές του επιπτώσεις. Στην περίπτωση αυτή, ενδέχεται να απαιτηθεί η αναθεώρηση της μελέτης και, εφόσον δικαιολογείται από τις αλλαγές, η πραγματοποίηση νέων διαβουλεύσεων.

Οι κύριες απαιτήσεις για τις διαβουλεύσεις στην Οδηγία 2001/42/ΕΚ βρίσκονται στο Άρθρο 6 (Διαβουλεύσεις). Με το θέμα όμως αυτό ασχολούνται και πολλά άλλα άρθρα της Οδηγίας. Στον κάτωθι πίνακα γίνεται μια επισκόπηση των απαιτήσεων της Οδηγίας περί πληροφοριών και διαβουλεύσεων.

Πίνακας 1: Απαιτήσεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ περί πληροφοριών και διαβουλεύσεων.

Στάδιο ΣΠΕ	Απαιτήσεις διαβουλεύσεων σε εσωτερικές καταστάσεις	Πρόσθετες απαιτήσεις σε διασυνοριακές καταστάσεις
Απόφαση για το αν ένα σχέδιο ή πρόγραμμα απαιτεί ΣΠΕ Απόφαση για την έκταση και το επίπεδο λεπτομερειών της εκτίμησης	Διαβουλεύσεις με αρχές (άρθρο 3, παρ.6) Διάθεση πληροφοριών στο κοινό (άρθρο 3, παρ. 7) Διαβουλεύσεις με αρχές (άρθρο 5, παρ. 4)	
Περιβαλλοντική μελέτη και προκαταρκτικό σχέδιο ή πρόγραμμα	Διάθεση πληροφοριών στο κοινό (άρθρο 6, παρ. 1) Διαβουλεύσεις με αρχές (άρθρο 6, παρ. 2) Διαβουλεύσεις με το ενδιαφερόμενο κοινό (άρθρο 6, παρ. 2)	Διαβουλεύσεις με αρχές στα κράτη μέλη που είναι πιθανόν να επηρεαστούν (άρθρο 7, παρ. 2) Διαβουλεύσεις με το ενδιαφερόμενο κοινό στα κράτη μέλη που είναι πιθανόν να επηρεαστούν (άρθρο 7, παρ. 2)
Κατά τη διάρκεια της εκπόνησης σχεδίου ή προγράμματος	Λήψη υπόψη της περιβαλλοντικής μελέτης και γνώμων που εκφράστηκαν βάσει του άρθρου 6, (άρθρο 8)	Λήψη υπόψη των αποτελεσμάτων των διασυνοριακών διαβουλεύσεων (άρθρο 8)
Εγκεκριμένο σχέδιο ή πρόγραμμα. δήλωση σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ.1, εδ. β), μέτρα σχετικά με την παρακολούθηση	Διάθεση πληροφοριών σε αρχές (άρθρο 9, παρ.1) Διάθεση πληροφοριών στο κοινό (άρθρο 9, παρ.1)	Διάθεση πληροφοριών στα κράτη μέλη με τα οποία έγιναν διαβουλεύσεις (άρθρο 9, παρ. 1)

Η συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων προβλέπεται και από τη Σύμβαση για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά ζητήματα (Σύμβαση Άαρχους). Το άρθρο 7 της Σύμβασης περιλαμβάνει διατάξεις για τη συμμετοχή του κοινού κατά τη διάρκεια της εκπόνησης σχεδίων και προγραμμάτων σχετικών με το περιβάλλον.

2.2.5 Παρακολούθηση σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Το Άρθρο 10 της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ επεκτείνει τα καθήκοντα των Κ-Μ πέραν της φάσης του σχεδιασμού και στη φάση της εφαρμογής και θεσπίζει την υποχρέωση παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή σχεδίων και προγραμμάτων. Η παρακολούθηση είναι ένα σπουδαίο στοιχείο της Οδηγίας αφού παρέχει τη δυνατότητα τα αποτελέσματα της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων να συγκρίνονται με τις πραγματικά προκαλούμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Η Οδηγία δεν προσδιορίζει πώς πρέπει να παρακολουθούνται οι σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις (π.χ. τα όργανα που είναι υπεύθυνα για την παρακολούθηση, το χρόνο και συχνότητα της παρακολούθησης, ή τις μεθόδους που πρέπει να χρησιμοποιούνται). Αν και δραστηριότητες παρακολούθησης είναι διαδεδομένες σε όλη την ΕΕ, οι συγκεντρούμενες πληροφορίες δεν είναι πάντοτε ευκόλως διαθέσιμες ή σε συγκρίσιμες μορφές, ακόμη και στα πλαίσια της ίδιας διοίκησης.

Η Οδηγία επίσης δεν ορίζει την έννοια «παρακολουθούν». Η παρακολούθηση μπορεί, ωστόσο, να περιγραφεί γενικά ως μία δραστηριότητα παρακολούθησης της εξέλιξης των σημαντικών παραμέτρων στο μέγεθος, στο χρόνο και στον χώρο. Στα πλαίσια του Άρ-

θρου 10 και των αναφορών του σε απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις και επανορθωτική δράση, η παρακολούθηση μπορεί να είναι επίσης ένα μέσο επαλήθευσης των πληροφοριών της περιβαλλοντικής μελέτης. Το Άρθρο 10 δεν περιέχει κάποιες τεχνικές απαιτήσεις για τις μεθόδους που πρέπει να χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση. Οι επιλεγόμενες μέθοδοι θα πρέπει να είναι εκείνες που είναι διαθέσιμες και ταιριάζουν καλύτερα σε κάθε περίπτωση για να διαπιστώνεται αν οι υποθέσεις που γίνονται στην εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων αντιστοιχούν με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις που εμφανίζονται όταν εφαρμόζεται το σχέδιο ή πρόγραμμα, και να εντοπίζονται σε πρώιμο στάδιο απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις που προκύπτουν από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος.

Είναι σαφές ότι η παρακολούθηση εδράζεται στο πλαίσιο της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και δεν απαιτεί επιστημονικές ερευνητικές δραστηριότητες. Επίσης, ο χαρακτήρας (π.χ. ποσοτικός ή ποιοτικός) και το λεπτομερειακό επίπεδο των περιβαλλοντικών πληροφοριών που είναι αναγκαία για την παρακολούθηση εξαρτώνται από το χαρακτήρα και το λεπτομερειακό επίπεδο του σχεδίου ή προγράμματος και τις προβλεπόμενες περιβαλλοντικές του επιπτώσεις.

Εάν η παρακολούθηση μπορεί να ενταχθεί ικανοποιητικά στον κανονικό κύκλο σχεδιασμού, μπορεί να μη χρειάζεται να καθιερωθεί κάποιο ξεχωριστό διαδικαστικό στάδιο για την εκτέλεσή της. Η παρακολούθηση επίσης μπορεί να συμπίπτει π.χ με την τακτική αναθεώρηση ενός σχεδίου ή προγράμματος, ανάλογα με το ποιες επιπτώσεις παρακολουθούνται και τη διάρκεια των διαστημάτων μεταξύ των αναθεωρήσεων.

Η παρακολούθηση πρέπει να καλύπτει τις σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Αυτές καλύπτουν κατ' αρχή όλα τα είδη επιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένων των θετικών, δυσμενών, προβλεπόμενων και απρόβλεπτων. Είναι δυνατόν, μερικές φορές, να δικαιολογείται η παρακολούθηση και άλλων επιπτώσεων (π.χ επιπτώσεις που δεν προβλέφθηκαν όταν καταρτιζόταν το σχέδιο ή πρόγραμμα).

Το Άρθρο 10 φαίνεται να μην απαιτεί κατ' ανάγκη την απευθείας παρακολούθηση σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η οδηγία επιτρέπει επίσης την έμμεση παρακολούθησή τους μέσω, π.χ παραγόντων πίεσης ή μέτρων άμβλυσης. Επίσης, το άρθρο 10 απαιτεί την παρακολούθηση των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων της εφαρμογής όλων των σχεδίων και προγραμμάτων που υπόκεινται στην Οδηγία. Δεν καθορίζει αν αυτό πρέπει να γίνεται για κάθε σχέδιο ή πρόγραμμα ατομικά. Δεδομένης της ελαστικότητας του άρθρου 10, μια ρύθμιση παρακολούθησης μπορεί να καλύπτει διάφορα σχέδια ή προγράμματα εφόσον παρέχονται επαρκείς πληροφορίες για τις περιβαλλοντικές των επιμέρους σχεδίων ή προγραμμάτων και εκπληρούνται οι σκοποί και υποχρεώσεις της οδηγίας.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι σωρευτικές επιπτώσεις διαφόρων σχεδίων και προγραμμάτων μπορεί να είναι ευκολότερο να ταυτοποιηθούν όταν παρακολουθούνται μαζί.

Εν κατακλείδι, ένας από τους σκοπούς της παρακολούθησης είναι ο εντοπισμός απρόβλεπτων δυσμενών επιπτώσεων. Ένας ακόμη είναι να παράσχει τη δυνατότητα στην Αρχή Σχεδιασμού να αναλάβει κατάλληλη επανορθωτική δράση αν η παρακολούθηση φέρει στο φως δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον που δεν έχουν ληφθεί υπόψη στην εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις ερμηνεύονται καλύτερα ως έχουσες σχέση με ελλείψεις στα προγνωστικά της περιβαλλοντι-

κής μελέτης (π.χ σχετικά με την προβλεπόμενη ένταση μιας περιβαλλοντικής επιπτώσης) ή απρόβλεπτες επιπτώσεις που προκύπτουν από αλλαγές καταστάσεων, οι οποίες οδήγησαν σε ορισμένες υποθέσεις στην περιβαλλοντική μελέτη, μη έγκυρες εν μέρει ή εξ ολοκλήρου.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως εάν ένα εγκεκριμένο σχέδιο ή πρόγραμμα τροποποιηθεί ως αποτέλεσμα της παρακολούθησης, η τροποποίηση αυτή μπορεί να απαιτεί εκ νέου εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, εκτός κι αν είναι μια ήσσονος σημασίας τροποποίηση και τα Κ-Μ κρίνουν ότι είναι απίθανο να επέλθουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Είναι πιθανόν τροποποιήσεις σχεδίων που προκύπτουν από παρακολούθηση να χρησιμεύσουν για την εξουδετέρωση ή άμβλυνση δυσμενών περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

2.3 Η ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ 1225 Β')

2.3.1 Συνοπτική περιγραφή

Το εθνικό περιβαλλοντικό δίκαιο της χώρας μας εναρμονίστηκε με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ μέσω της Κοινής Υπουργικής Απόφασης με α.π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017 (ΦΕΚ 1225/Β/05.09.2006) «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ 'σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων' του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2001». Πρόκειται για πιστή μεταφορά της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ στα μέτρα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής πραγματικότητας, στην οποία τηρείται τόσο ο διπλός στόχος, όσο και τα τέσσερα επίπεδα της διαδικασίας.

Τα νέα ειδικότερα στοιχεία της ΚΥΑ 107017/2006 σε σχέση με την Οδηγία είναι:

- ο σαφέστερος καθορισμός του πεδίου εφαρμογής, στο οποίο εντάσσονται συγκεκριμένα είδη σχεδίων και προγραμμάτων, όπως Επιχειρησιακά προγράμματα του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και άλλα σχέδια και προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, Ειδικά ή Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, καθώς και σημαντικός αριθμός άλλων συγκεκριμένων ειδών σχεδίων και προγραμμάτων,
- η θέσπιση της διαδικασίας περιβαλλοντικού προελέγχου, ώστε να διαπιστώνεται εάν για ένα σχέδιο ή πρόγραμμα απαιτείται όντως να τηρηθεί η διαδικασία ΣΠΕ,
- η ρύθμιση του τρόπου διαβούλευσης, τόσο στο εσωτερικό όσο και διασυνοριακά, και
- ο καθορισμός των απαιτήσεων από την περιβαλλοντική μελέτη, για την οποία εισάγεται ο όρος «Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων» (ΣΜΠΕ).

Επίσης, στο άρθρο 6 της ΚΥΑ 107017/2006 ορίζονται μια σειρά χαρακτηριστικών που πρέπει να διαθέτει η ΣΜΠΕ. Πιο συγκεκριμένα:

- Στη ΣΜΠΕ θα πρέπει να εντοπίζονται, περιγράφονται και αξιολογούνται οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, καθώς και λογικές εναλλακτικές δυνατότητες, σε περιεκτική μορφή, λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του σχεδίου ή προγράμματος.

- Η ΣΜΠΕ θα πρέπει να περιλαμβάνει τις πληροφορίες που ευλόγως μπορεί να απαιτούνται για την εκτίμηση των ενδεχόμενων σημαντικών επιπτώσεων που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες γνώσεις και μεθόδους εκτίμησης, το περιεχόμενο και το επίπεδο λεπτομερειών του σχεδίου ή του προγράμματος, το στάδιο της διαδικασίας εκπόνησής του και το βαθμό στον οποίο οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις δύνανται να αξιολογηθούν καλύτερα σε διαφορετικά επίπεδα σχεδιασμού, ώστε να αποφεύγεται η επανάληψη εκτίμησής τους.

2.3.2 Περιεχόμενο της ΣΜΠΕ (Παράρτημα ΙΙΙ της ΚΥΑ 107017/2006)

Οι προδιαγραφές/ περιεχόμενα της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων καθορίζονται αναλυτικά στο Παράρτημα ΙΙΙ της ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ 1225/Β/05.09.2006). Οι εν λόγω προδιαγραφές, οι οποίες παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα, χρησιμοποιήθηκαν και για την σύνταξη της παρούσας ΣΜΠΕ. Ειδικότερα:

Πίνακας 2: Προδιαγραφές της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

ΚΕΦ. 1: ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	Στο κεφάλαιο αυτό δίνεται μία μη τεχνική περίληψη του συνόλου της μελέτης.
ΚΕΦ. 2: ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	Δίνονται στοιχεία της αρχής σχεδιασμού του σχεδίου ή προγράμματος καθώς και του μελετητή της ΣΜΠΕ
ΚΕΦ. 3: ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ Η' ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	Αναλύονται η σκοπιμότητα και οι στόχοι του σχεδίου ή προγράμματος. Επίσης συμπεριλαμβάνονται: α) οι διεθνείς ή κοινοτικοί ή εθνικοί στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας που αφορούν στο σχέδιο ή πρόγραμμα, β) ο τρόπος με τον οποίο οι στόχοι αυτοί και τα περιβαλλοντικά ζητήματα ελήφθησαν υπόψη κατά την προετοιμασία του, γ) η σχέση του με άλλα σχετικά σχέδια και προγράμματα.
ΚΕΦ. 4: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ Η' ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται περιγραφή του σχεδίου ή προγράμματος με ιδιαίτερη αναφορά: α) στο γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής του, β) στο περιεχόμενό του, γ) στα έργα και στις δραστηριότητες που ενδεχομένως να προκύψουν από την εφαρμογή του.
ΚΕΦ. 5: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	Περιγράφονται οι εύλογες εναλλακτικές δυνατότητες, συμπεριλαμβανομένων α) της μηδενικής λύσης, β) των λόγων επιλογής των εναλλακτικών δυνατοτήτων που εξετάστηκαν, γ) των περιβαλλοντικά τεκμηριωμένων λόγων επιλογής του προτιμώμενου σχεδίου ή προγράμματος έναντι των άλλων εναλλακτικών δυνατοτήτων.
ΚΕΦ. 6: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	Περιγράφεται η υφιστάμενη κατάσταση του περιβάλλοντος και δίνονται πληροφορίες για: α) τα σχετικά στοιχεία της τρέχουσας κατάστασης του περιβάλλοντος στην περιοχή μελέτης και η βάση αυτής πιθανή εξέλιξη εάν δεν εφαρμοσθεί το σχέδιο ή πρόγραμμα, β) τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών που ενδέχεται να επηρεασθούν σημαντικά εντός της περιοχής μελέτης, γ) τα τυχόν υφιστάμενα περιβαλλοντικά προβλήματα των περιοχών της παραγράφου β' ανωτέρω, κυρίως εάν πρόκειται για περιοχές ιδιαίτερης περιβαλλοντικής σημασίας, όπως εκείνες που περιλαμβάνονται στο εθνικό σκέλος του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000. Σημειώνεται ότι ως περιοχή μελέτης ορίζεται μια ευρύτερη περιοχή από εκείνη του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του σχεδίου ή προγράμματος, στην οποία αναμένονται σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του. Η περιοχή αυτή ορίζεται κάθε φορά από το μελετητή της ΣΜΠΕ σε συνεργασία με τη αρχή σχεδιασμού του σχεδίου ή προγράμματος.

<p>ΚΕΦ. 7: ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ Ή ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ</p>	<p>Προσδιορίζονται, εκτιμώνται και αξιολογούνται οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, και ειδικότερα οι πρωτογενείς και δευτερογενείς, σωρευτικές, συνεργιστικές, βραχυ-, μεσο-, μακροπρόθεσμες, μόνιμες και προσωρινές, θετικές και αρνητικές επιπτώσεις σε τομείς όπως: η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η ανθρώπινη υγεία, η πανίδα, η χλωρίδα, το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας, οι κλιματικοί παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, η πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς, το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων. Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφεται ο τρόπος διενέργειας της εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον. Επίσης περιγράφονται: α) οι προτάσεις / κατευθύνσεις / μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον, και β) το σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος (monitoring).</p>
<p>ΚΕΦ. 8: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ</p>	<p>Στο κεφάλαιο αυτό δίνονται στοιχεία της κανονιστικής πράξης περιβαλλοντικής έγκρισης του σχεδίου ή προγράμματος και περιλαμβάνει: α) τις προτάσεις / κατευθύνσεις / μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον, β) το προβλεπόμενο σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος (monitoring).</p>
<p>ΚΕΦ. 9: ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ</p>	<p>Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μνεία των τυχόν δυσκολιών (όπως τεχνικά ελαττώματα ή έλλειψη τεχνογνωσίας ή έλλειψη στοιχείων ή πληροφοριών) που προέκυψαν κατά την εκπόνηση της μελέτης.</p>
<p>ΚΕΦ. 10: ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ</p>	<p>Στο κεφάλαιο αυτό καταγράφονται οι απολύτως αναγκαίες πρόσθετες βασικές μελέτες και έρευνες, οι οποίες θα πρέπει να εκπονηθούν πριν την έγκριση των έργων και δραστηριοτήτων που προκύπτουν από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος.</p>
<p>ΚΕΦ. 11: ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ</p>	<p>α) Κείμενα τεκμηρίωσης, β) Χάρτες - Σχέδια κατάλληλης κλίμακας, κατά την κρίση του μελετητή, ανάλογα με την χωρική διάσταση του σχεδίου ή προγράμματος.</p>

2.4 Βηματική διαδικασία της ΣΠΕ του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας

Η βηματική διαδικασία της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΠΕ) του υπό αξιολόγηση/ αναθεώρηση/ εξειδίκευση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) Δυτικής Ελλάδας έχει ως ακολούθως:

Για τη διενέργεια της ΣΠΕ η Αρχή Σχεδιασμού θα υποβάλλει αίτηση στην Αρμόδια Αρχή (ΕΥΠΕ/ ΥΠΕΚΑ), συνοδευόμενη από τον παρόν φάκελο της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) σε δέκα (10) τουλάχιστον αντίτυπα. Δεδομένου ότι το υπό αξιολόγηση/ αναθεώρηση/ εξειδίκευση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας δεν υποβλήθηκε στην διαδικασία του περιβαλλοντικού προελέγχου σύμφωνα με το Άρθρο 5 της ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ 1225/Β/05.09.2006), η παρούσα ΣΜΠΕ που θα υποβληθεί δεν θα συνοδεύεται από την σχετική θετική γνωμοδότηση και τον αντίστοιχο θεωρημένο χάρτη. Επίσης, για την εν λόγω ΣΜΠΕ δεν υποβλήθηκε ερώτημα σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 6 της προαναφερθείσας ΚΥΑ.

Κατά τη διαδικασία της ΣΠΕ θα πραγματοποιηθεί και η διαδικασία διαβούλευσης με τις δημόσιες αρχές και με το ενδιαφερόμενο κοινό. Προς τούτο η Αρμόδια Αρχή (ΕΥΠΕ/

ΥΠΕΚΑ) μετά τον έλεγχο της πληρότητας του φακέλου θα τον διαβιβάζει εντός είκοσι (20) ημερών από την υποβολή του:

- στις κατά περίπτωση δημόσιες αρχές, για να εκφράσουν τη γνώμη τους και τις τυχόν παρατηρήσεις τους επί του περιεχομένου του, και
- στην Αρχή Σχεδιασμού, ώστε να προβεί αυτή στη δημοσιοποίησή του στο κοινό.

Ειδικότερα:

Διαδικασία διαβούλευσης με τις δημόσιες αρχές

Δεδομένου ότι Αρμόδια Αρχή είναι η ΕΥΠΕ/ ΥΠΕΚΑ, ο φάκελος της ΣΜΠΕ θα διαβιβασθεί στα Υπουργεία Πολιτισμού, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Εμπορικής Ναυτιλίας (κατά περίπτωση), στις αρμόδιες κατά περίπτωση Υπηρεσίες του ΥΠΕΚΑ, στους Οργανισμούς Αθήνας ή Θεσσαλονίκης (κατά περίπτωση), ή στους Οργανισμούς του άρθρου 3 του Ν. 2508/1997 εφόσον αυτοί έχουν συσταθεί, στο(α) οικείο(α) Περιφερειακό(ά) Συμβούλιο(α), το(α) οποίο(α) εκτός από τη διατύπωση σχετικής γνωμοδότησης, θέτει(ουν) και στη διάθεση του κοινού, όποτε του(ς) ζητούνται, τις πληροφορίες και τα στοιχεία του φακέλου ΣΜΠΕ, και στο κατά τομέα αρμόδιο Υπουργείο.

Η ως άνω Αρμόδια Αρχή μπορεί σε εξαιρετικές περιπτώσεις και εάν το κρίνει απαραίτητο, να ζητήσει τη γνώμη και άλλων δημόσιων αρχών.

Οι προαναφερόμενες δημόσιες αρχές και το(α) Περιφερειακό(ά) Συμβούλιο(α) ή Νομαρχιακό(ά) Συμβούλιο(α) κατά περίπτωση, θα πρέπει να διαβιβάσουν εγγράφως και ενδεχομένως ηλεκτρονικά, τη γνώμη και τις τυχόν παρατηρήσεις τους στην Αρμόδια Αρχή μέσα σε προθεσμία σαράντα πέντε (45) ημερών από την παραλαβή του φακέλου.

Διαδικασία διαβούλευσης με το ενδιαφερόμενο κοινό

Η Αρχή Σχεδιασμού θα δημοσιοποιήσει στο κοινό το φάκελο της ΣΜΠΕ, ώστε να λάβει γνώση και δίνει στο ενδιαφερόμενο κοινό την ευκαιρία να διατυπώσει εγγράφως, και ενδεχομένως ηλεκτρονικά, τις απόψεις του εφόσον το επιθυμεί. Η δημοσιοποίηση, θα πραγματοποιηθεί μέσα σε πέντε (5) ημέρες από την παραλαβή του φακέλου από την Αρμόδια Αρχή, και θα γίνει με δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης σε δύο τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες²⁹. Επίσης, μέσα σε δέκα (10) ημέρες από τη δημοσιοποίηση του φακέλου η Αρχή Σχεδιασμού θα αποστείλει στην Αρμόδια Αρχή τα αποκόμματα εφημερίδων που αποδεικνύουν τη διενέργεια της ανωτέρω δημοσιοποίησης.

Το κοινό μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την δημοσίευση της ανακοίνωσης στις εφημερίδες θα πρέπει να διατυπώσει εγγράφως, και ενδεχομένως ηλεκτρονικά, και σε κάθε περίπτωση επαρκώς τεκμηριωμένα τις απόψεις του προς την Αρμόδια Αρχή.

Η Αρχή Σχεδιασμού μπορεί να χρησιμοποιήσει επιπροσθέτως και επιλεκτικά οποιοδήποτε άλλο πρόσφορο μέσο όπως ηλεκτρονικά μέσα, δημόσιες ακροάσεις, συνεντεύξεις,

²⁹ Η δημοσίευση γίνεται σε 2 τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες: 1) εθνικής εμβέλειας για σχέδια και προγράμματα εθνικού ή δια-περιφερειακού επιπέδου, 2) περιφερειακής εμβέλειας για σχέδια και προγράμματα περιφερειακού ή δια-νομαρχιακού επιπέδου, 3) νομαρχιακής ή ευρύτερης χωρικής εμβέλειας για σχέδια και προγράμματα νομαρχιακού ή τοπικού επιπέδου. Η ανακοίνωση πρέπει να περιλαμβάνει: i) τον τίτλο του σχεδίου ή προγράμματος, ii) τη γνωστοποίηση ότι διαθέτουν τόσο η ίδια όσο και το(α) οικείο(α) Περιφερειακό(α) Συμβούλιο(α) ή το(α) οικείο(α) Νομαρχιακό(ά) Συμβούλιο(α) κατά περίπτωση, τις απαραίτητες πληροφορίες και στοιχεία του φακέλου προκειμένου να ενημερωθεί το κοινό, και iii) πρόσκληση προς το ενδιαφερόμενο κοινό να διατυπώσει εγγράφως, και ενδεχομένως ηλεκτρονικά, και σε κάθε περίπτωση επαρκώς τεκμηριωμένα τις απόψεις του προς την Αρμόδια Αρχή, μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών από τη δημοσίευση της ανακοίνωσης αυτής.

ανοικτές συζητήσεις, διάλογο μέσω διαδικτύου, που κατά την κρίση της καθιστά ουσιαστική τη συμμετοχή του κοινού. Τα σχετικά συμπεράσματα ή αποτελέσματα θα αποσταλούν στην Αρμόδια Αρχή μέσα σε προθεσμία σαράντα πέντε (45) ημερών από την παραλαβή του φακέλου.

Η Αρμόδια Αρχή μπορεί κατά τη διαδικασία διαβούλευσης, να ζητήσει από την Αρχή Σχεδιασμού πρόσθετες πληροφορίες, στοιχεία και τεκμηριώσεις για την καλύτερη εκτίμηση των ενδεχόμενων επιπτώσεων του σχεδίου/ προγράμματος στο περιβάλλον. Δεδομένου ότι η Αρχή Σχεδιασμού είναι το ΥΠΕΚΑ η ως άνω προβλεπόμενη διαδικασία διαβούλευσης με τις γνωμοδοτούσες αρχές και το ενδιαφερόμενο κοινό μπορεί να ενσωματωθεί σε υφιστάμενες διαδικασίες για την έγκριση σχεδίων και προγραμμάτων, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, εφόσον όμως καλύπτονται οι απαιτήσεις της ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ 1225/Β/05.09.2006).

Η Αρμόδια Αρχή από την παραλαβή των ως άνω γνωμοδοτήσεων των δημόσιων αρχών, του(ων) Περιφερειακού(ών) Συμβουλίου(ων) ή του(ων) Νομαρχιακού(ών) Συμβουλίου(ων) κατά περίπτωση και του ενδιαφερόμενου κοινού, ή άλλως από την παρέλευση της προθεσμίας των σαράντα πέντε (45) ημερών και ανεξάρτητα από το αν έχουν διαβιβασθεί ή όχι οι γνωμοδοτήσεις αυτές, θα αξιολογήσει τις ενδεχόμενες σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις του σχεδίου/ προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη το φάκελο της ΣΜΠΕ, τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων με τις δημόσιες αρχές και το ενδιαφερόμενο κοινό και θα προβεί μέσα σε είκοσι (20) ημέρες στην εκπόνηση Σχεδίου Απόφασης έγκρισης της ΣΜΠΕ.

Η Απόφαση³⁰ θα υπογραφεί από τον Υπουργό ΠΕΚΑ. Θα συνυπογραφεί επίσης από τον αρμόδιο κατά τομέα Υπουργό, ο οποίος αποδέχεται την ενδεχόμενη τροποποίηση στο σχέδιο/ πρόγραμμα που πιθανόν να προκύψει κατά τη διαδικασία ΣΠΕ και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την απόφαση περιβαλλοντικής έγκρισης του σχεδίου/ προγράμματος, καθώς και από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών για σχέδια/ προγράμματα εθνικού ή περιφερειακού επιπέδου που περιλαμβάνουν έργα και δραστηριότητες η υλοποίηση των οποίων γίνεται στο σύνολό τους ή εν μέρει από κοινοτικούς πόρους.

Η Απόφαση έγκρισης ή μη της ΣΜΠΕ θα δημοσιοποιηθεί με αντίστοιχο τρόπο προς τα προβλεπόμενα στη παρ. 9 του άρθρου 5 της ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ 1225/Β/05.09.2006), για να ενημερωθεί το κοινό.

³⁰ Η Απόφαση έγκρισης της ΣΜΠΕ θα περιλαμβάνει πληροφορίες και στοιχεία: α) σχετικά με τη διαβούλευση με τις δημόσιες αρχές και το ενδιαφερόμενο κοινό, β) για τις διαφοροποιήσεις που τυχόν επιβάλλονται στο σχέδιο/ πρόγραμμα από την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης, γ) για τους όρους, περιορισμούς και κατευθύνσεις για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος που πρέπει να συνοδεύουν την έγκριση του σχεδίου/ προγράμματος, δ) για το προβλεπόμενο σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, ε) για το χρονικό διάστημα ισχύος της απόφασης. Η ΣΜΠΕ αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εν λόγω απόφασης.

3 ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

3.1 Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι/ Στρατηγικοί στόχοι

Το αναθεωρημένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτ. Ελλάδας στοχεύει:

- Στην προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και διαρκούς ανάπτυξης της Περιφέρειας σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές της, τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και τις αρχές της «Εδαφικής Ατζέντας της ΕΕ 2020».
- Στην εξειδίκευση των εγκεκριμένων Γενικού και Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και στη συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων και επιλογών τους, στο επίπεδο της Περιφέρειας.
- Στην ενσωμάτωση των κατευθύνσεων του ΕΣΠΑ (2014-2020) και του ΠΕΠ της ΠΔΕ, καθώς και άλλων γενικών ή ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου της Περιφέρειας.
- Στην εξασφάλιση της ικανότητάς του να αποτελέσει τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επιμέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του περιφερειακού χώρου.
- Στην εξασφάλιση της ικανότητάς του να λειτουργεί ως κατευθυντήριο πλαίσιο στα κατώτερα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού (ΡΣ, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΠΕΡΠΟ, ΠΟΑΠΔ και ΖΟΕ) εξασφαλίζοντας την συνεκτική διαχείριση του χώρου.

Οι Στρατηγικοί στόχοι και κατευθύνσεις του αναθεωρημένου Περιφερειακού Πλαισίου, λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές αναπτυξιακές επιλογές της πρότασης της ΠΔΕ για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 και τις παραπάνω αναπτυξιακές επιλογές και κατευθύνσεις, είναι οι ακόλουθοι:

Α) Αναβάθμιση της χωρικής ένταξης της Περιφέρειας στο εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο, ως:

- Κεντρικής περιοχής ανάπτυξης στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής - Ιονίου και Νότιας Δυτικής Πύλης της χώρας προς την Κεντρική Μεσόγειο και την ΕΕ, λειτουργώντας συμπληρωματικά με την Περιφέρεια της Ηπείρου (Ηγουμενίτσα), που αποτελεί τη Βόρεια Δυτική Πύλη.
- Κόμβου συνδυσασμένων διεθνών μεταφορών και κέντρου ανάπτυξης νέων τεχνολογιών στο χώρο της ΝΑ Ευρώπης.
- Διεθνούς πολιτιστικού προορισμού (με επίκεντρο την Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα - Επικούρειο Απόλλωνα) σε δικτύωση με άλλους διεθνούς σημασίας πολιτιστικούς - τουριστικούς προορισμούς (Επίδαυρος, Μυκήνες, Δελφοί, Δωδώνη κ.ά.) της δυτικής – κεντρικής Ελλάδας.
- Ενεργειακού παραγωγικού πόλου με αξιοποίηση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, του πλούσιου υδάτινου δυναμικού και των ΑΠΕ.
- Περιοχής σύγκλισης πέντε διευρωπαϊκών διαδρόμων ανάπτυξης.

Β) Αναπτυξιακή αναδιάρθρωση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας/εξωστρέφειας της

ΠΔΕ σε κρίσιμους παραγωγικούς τομείς:

- Ανταγωνιστική λειτουργία του πρωτογενή τομέα, ως σημαντικού παραγωγικού πόρου και μέσου προστασίας των φυσικών τοπίων, με ενίσχυση και διάδοση της βιολογικής γεωργίας, κτηνοτροφίας και υδατοκαλλιέργειας.
- Ανάπτυξη προηγμένων υπηρεσιών στην έρευνα, τις νέες τεχνολογίες και την καινοτομία, με εστίαση στις Πανεπιστημιακές Σχολές (Πατρών και Αγρινίου), τα ΤΕΙ της Περιφέρειας, το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών και ενίσχυση της συνεργασίας των επιχειρήσεων της Περιφέρειας με τους ερευνητικούς φορείς.
- Ανάπτυξη του εμπορίου, της διαμετακόμισης και των μεταφορικών υπηρεσιών εν γένει.
- Ανάπτυξη του ποιοτικού, υψηλού επιπέδου τουρισμού στα παράλια της ΠΔΕ, καθώς και ειδικών και ήπιων μορφών τουρισμού σε συνδυασμένα πολιτιστικά-περιβαλλοντικά δίκτυα (τουρισμός κρουαζιέρας, ορεινός, οικολογικός, πολιτιστικός, θαλάσσιος τουρισμός κ.α.).
- Ενδοπεριφερειακή σύγκλιση μέσα και από τη σταδιακή συγκρότηση διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών χωρικών ενοτήτων.

Γ) Βιώσιμη ανάπτυξη – Οικιστική διάρθρωση και ανάδειξη της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου με: α) πολυκεντρική οργάνωση του οικιστικού δικτύου και ισόρροπη σχέση του αστικού με τον περιβάλλοντα αγροτικό χώρο με τη σταδιακή λειτουργία εταιρικής σχέσης πόλης-υπαίθρου, β) ανάδειξη της ιδιαίτερης ταυτότητας των οικισμών 2^{ου} - 6^{ου} οικιστικού επιπέδου και δραστικό περιορισμό της αστικής διάχυσης.

Δ) Προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των τοπίων της ΠΔΕ με: α) προστασία, ολοκληρωμένη διαχείριση (integrated management) και ανάδειξη των προστατευόμενων περιοχών και των τοπίων διεθνούς, κοινοτικής και εθνικής σημασίας, β) υλοποίηση δράσεων αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, ορθολογική χρήση και βιώσιμη αξιοποίηση των υδατικών πόρων, προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, ορθολογική χρήση ενεργειακών πόρων και του ορυκτού πλούτου, πρόωθηση των ΑΠΕ και βελτίωση/ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων και των λοιπών δικτύων, γ) ανάδειξη-προστασία και σύνδεση σε δίκτυα των αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και ιστορικών τόπων.

Ε) Ανάδειξη των βιώσιμων μεταφορών με προτεραιότητα των ΔΕΔ – Μ και των φιλικών προς το περιβάλλον δικτύων και ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών.

Στ) Χωρική αναβάθμιση κρίσιμων ζωνών του ενδοπεριφερειακού χώρου με τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό του παράκτιου χώρου (ιδιαίτερα αυτού που δέχεται οικιστικές-τουριστικές πιέσεις) και με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης του μειονεκτικού ορεινού χώρου.

Ζ) Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση της Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

3.2 Διεθνείς/ Κοινοτικοί/ Εθνικοί Στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας

Το αναθεωρημένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης αποτελεί ένα «εργαλείο» για την αναπτυξιακή πορεία της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, ειδικά σε μία περίοδο άσχημης οικονομικής συγκυρίας για την χώρα. Είναι ένα

θεσμικό κείμενο που έχει δεσμευτικό χαρακτήρα και αποτελεί σημείο αναφοράς, μεταξύ άλλων, και για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της ΠΔΕ.

Αναγνωρίζοντας ότι η ουσιαστική προστασία και αειφόρος διαχείριση του περιβάλλοντος μπορεί να επιτευχθεί μόνον μέσω της ενσωμάτωσης των θεμελιωδών αρχών/ στόχων του διεθνούς, κοινοτικού και εθνικού δικαίου προστασίας του περιβάλλοντος, το υπό αναθεώρηση Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας έλαβε σοβαρά υπόψη, κατά την προετοιμασία του, την περιβαλλοντική διάσταση. Ήδη, από την έναρξη εκπόνησης της μελέτης τα μέλη της ομάδας μελέτης συμφώνησαν από κοινού για την ανάγκη επίτευξης υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος της ΠΔΕ παρά τις όποιες τελικώς αναπτυξιακές επιλογές/ κατευθύνσεις. Το παρόν τεκμαίρεται και από τους στρατηγικούς στόχους που τελικώς τέθηκαν από τους μελετητές και που διατυπώθηκαν αναλυτικά στην ενότητα 3.1.

Ενδεικτικά αναφέρεται ο στόχος «Προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των τοπίων της ΠΔΕ», σύμφωνα με τον οποίο διαφαίνεται ότι η περιβαλλοντική προστασία τέθηκε σε ένα υψηλό ιεραρχικά επίπεδο και αποτέλεσε εξαρχής ένα μέσο για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης στην ΠΔΕ. Αναφέρεται περαιτέρω ότι μέσω του στόχου αυτού διατυπώθηκε μετέπειτα η απαίτηση για προστασία και ανάδειξη των προστατευόμενων περιοχών και των τοπίων διεθνούς και εθνικής σημασίας. Ταυτόχρονα αναδείχθηκε ως σημαντική/ επιτακτική η ανάγκη για υλοποίηση δράσεων αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, αξιοποίηση των ενεργειακών πόρων, προώθηση των ΑΠΕ και βελτίωση/ ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων. Στο πλαίσιο αυτό προτάθηκε και η προστασία/ σύνδεση των περιοχών με υψηλή φυσική και πολιτιστική αξία (προστατευόμενων περιοχών, αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών τόπων, κ.λπ.).

Στο πλαίσιο των παραπάνω αξίζει να αναφερθεί ότι και η πλειονότητα των υπολοίπων στρατηγικών στόχων που τέθηκαν ευθυγραμμίζονται πλήρως με την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος. Για το λόγο αυτό εξάλλου ενσωματώθηκε η περιβαλλοντική διάσταση σε κάθε επιμέρους τομεακή πολιτική. Συγκεκριμένα:

- Στον στρατηγικό στόχο για την αναπτυξιακή αναδιάρθρωση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας/εξωστρέφειας της ΠΔΕ σε κρίσιμους παραγωγικούς τομείς, διατυπώνεται η ανάγκη για ανταγωνιστική λειτουργία του πρωτογενή τομέα, ως μέσο προστασίας των φυσικών τοπίων, με ταυτόχρονη ενίσχυση και διάδοση της βιολογικής γεωργίας, κτηνοτροφίας και υδατοκαλλιέργειας. Ταυτόχρονα, μέσω του στόχου αυτού, διατυπώνεται και η ανάγκη για ανάπτυξη/ προώθηση ειδικών και ήπιων μορφών τουρισμού σε συνδυασμένα πολιτιστικά-περιβαλλοντικά δίκτυα.
- Στον στρατηγικό στόχο για βιώσιμη ανάπτυξη/ οικιστική διάρθρωση και ανάδειξη της εταιρικής σχέσης πόλης/ υπαίθρου, επισημαίνεται η ανάγκη για ισόρροπη σχέση του αστικού με τον περιβάλλοντα αγροτικό χώρο και η ανάδειξη της ιδιαίτερης ταυτότητας των οικισμών 2^{ου} - 6^{ου} οικιστικού επιπέδου.
- Στον στρατηγικό στόχο για τον τομέα των μεταφορών αναδεικνύεται η ανάγκη για την δημιουργία ενός βιώσιμου συστήματος μεταφορών, το οποίο μεταξύ άλλων θα είναι φιλικό προς το περιβάλλον.
- Στον στρατηγικό στόχο για την χωρική αναβάθμιση των κρίσιμων ζωνών επισημαίνεται η ανάγκη για ολοκληρωμένο σχεδιασμό του παράκτιου χώρου και ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης του μειονεκτικού ορεινού χώρου.

Εν κατακλείδι, στο υπό αναθεώρηση Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας λήφθηκε από νωρίς υπόψη η ανάγκη για περιβαλλοντική προστασία σύμφωνα με τους διεθνείς, κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σε κάθε επιμέρους θεματική πολιτική που εξέτασε (π.χ γεωργία, κτηνοτροφία, μεταφορές, ενέργεια, κ.λπ.), ούτως ώστε το υπό εξέταση σχέδιο/ πρόγραμμα να θέτει σε κάθε περίπτωση σαφείς περιβαλλοντικούς προσανατολισμούς/ κατευθύνσεις.

Στις ενότητες που ακολουθούν επιχειρείται μια συνοπτική αναφορά στο νομικό πλαίσιο που καθορίζει τους διεθνείς, κοινοτικούς και εθνικούς στόχους περιβαλλοντικής προστασίας, οι οποίοι ελήφθησαν υπόψη. Οι εν λόγω στόχοι συνάδουν σε απόλυτο βαθμό με τους στόχους του υπό αναθεώρηση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

3.2.1 Νομικό πλαίσιο για την προστασία της βιοποικιλότητας

Η διεθνής αναγνώριση της αξίας της βιοποικιλότητας και η υιοθέτηση μέτρων και δράσεων που άμεσα ή έμμεσα στόχευαν στη διατήρηση των φυσικών περιοχών και της βιοποικιλότητας, είτε ως ενιαίου συνόλου είτε των επιμέρους συστατικών της, ξεκίνησε κυρίως τη δεκαετία του 1960. Ως αποτέλεσμα αυτών, αναπτύχθηκαν και τέθηκαν σε ισχύ διεθνείς συμβάσεις για το περιβάλλον, όπως η Σύμβαση Ραμσάρ για την προστασία των διεθνούς ενδιαφέροντος υγροτόπων, η οποία υπεγράφη το 1971, η Σύμβαση για το διεθνές εμπόριο απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας (CITES), η οποία υπεγράφη το 1973, η Σύμβαση για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας (Σύμβαση Βόννης), της οποίας η προετοιμασία δρομολογήθηκε στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον το 1972 και υπεγράφη το 1979, η Σύμβαση για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης (Σύμβαση της Βέρνης), η οποία υπεγράφη το 1979.

Το 1987, η Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του ΟΗΕ δημοσίευσε τα πορίσματα της στην Έκθεση με τίτλο «Το Κοινό μας Μέλλον», περισσότερο γνωστή ως Έκθεση Brundtland. Η εν λόγω έκθεση εισήγαγε τον όρο «Αειφόρος Ανάπτυξη» ως μέτρο αξιολόγησης και στόχο πολιτικής για τις σημερινές κοινωνίες. Ο όρος ξεκίνησε έκτοτε να χρησιμοποιείται σε πολιτικά κείμενα και να αποτελεί κεντρική συνιστώσα αποφάσεων. Άμεσο αποτέλεσμα της Έκθεσης Brundtland αποτέλεσε η σύγκληση από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ της Παγκόσμιας Διάσκεψης για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο το 1992 και οριοθέτησε ένα νέο επίπεδο προβληματισμού και δράσης για την παγκόσμια κοινότητα. Από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της Διάσκεψης ήταν η υιοθέτηση της Agenda 21, ενός παγκόσμιου προγράμματος δράσης για την ενεργοποίηση των τοπικών κοινοτήτων στην κατεύθυνση της αειφόρου ανάπτυξης, η Διακήρυξη του Ρίο που συμπύκνωσε σε ένα σύνολο οικουμενικών αρχών τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των χωρών, η υπογραφή της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα και της Σύμβασης πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή, καθώς και η δρομολόγηση της Σύμβασης για την Καταπολέμηση της Ερημοποίησης, η οποία τελικών υπεγράφη το 1994.

Σε ότι αφορά τη βιοποικιλότητα, η διάσκεψη του Ρίο ήταν το αποκορύφωμα της παγκόσμιας αναγνώρισης της ανάγκης να διατηρηθεί η βιοποικιλότητα και της διεθνούς πολιτικής αναγνώρισης του όρου «βιοποικιλότητα». Ο σκοπός της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 αυτής, είναι «η διατήρηση της βιολογικής

ποικιλότητας, η αειφορική χρήση των συστατικών της, ο δίκαιος και ισότιμος καταμερισμός των πλεονεκτημάτων που θα προκύψουν από τη χρήση των γενετικών πόρων ...».

Είκοσι (20) χρόνια μετά την Παγκόσμια Διάσκεψη για την Αειφόρο Ανάπτυξη (Ρίο, 1992), τον Ιούλιο του 2012, πραγματοποιήθηκε Παγκόσμια Διάσκεψη στο Ρίο (Ρίο+), η οποία, ως αποτέλεσμα διετών πολυμερών διαπραγματεύσεων, κατέληξε σε κείμενο – Διακήρυξη με τον τίτλο «Το Μέλλον που Θέλουμε» (The Future we Want).

Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η απόκριση στις διεθνείς περιβαλλοντικές απειλές είχε ως ορόσημο την υιοθέτηση των Οδηγιών 79/409/ΕΟΚ «περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών» (που κωδικοποιήθηκε αργότερα από την Οδηγία 2009/147/ΕΚ «περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών») και 92/43/ΕΟΚ «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας», όπως ισχύει, καθώς και της ευρωπαϊκής στρατηγικής για τη βιολογική ποικιλότητα το 1998.

Η Οδηγία 79/409/ΕΟΚ ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με την ΥΑ 414985/1985 (ΦΕΚ 757/Β/29.11.1985) «Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας». Αντίστοιχα, η κωδικοποίηση της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με τις ακόλουθες ΚΥΑ:

- ΚΥΑ Η.Π. 37338/1807/Ε.103/2010 (ΦΕΚ 1495/Β/ 06.09.2010) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, “Περί διατήρησης των άγριων πτηνών”, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ».
- ΚΥΑ Η.Π. 8353/276/Ε103/2012 (ΦΕΚ 415/Β/ 23.02.2012) «Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ’ αριθ. 37338/1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ....» (Β’ 1495), σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ «Για τη διατήρηση των άγριων πτηνών» του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ».

Η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με τις ακόλουθες ΚΥΑ:

- ΚΥΑ 33318/3028/1998 (ΦΕΚ 1289/Β/28.12.1998) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας».
- ΚΥΑ Η.Π. 14849/853/Ε103/2008 (ΦΕΚ 645/Β/ 11.04.2008) «Τροποποίηση των υπ’ αριθμ. 33318/3028/1998 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β’ 1289) και υπ’ αριθμ. 29459/1510/2005 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β’ 992), σε συμμόρφωση με διατάξεις της Οδηγίας 2006/105 του Συμβουλίου της 20ης Νοεμβρίου 2006 της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο Κατάλογος των Ζωνών Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα στην χώρα μας δημοσιεύθηκε στην ΚΥΑ Η.Π. 37338/1807/Ε.103/2010 (ΦΕΚ 1495/Β/06.09.2010). Ο δε Κατάλογος των Ειδικών Ζωνών Διατήρησης δημοσιεύθηκε στον Ν. 3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/31.03.2011) «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις».

Σε γενικές πάντως γραμμές, η περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι

τα τέλη της δεκαετίας του '90 ήταν προσανατολισμένη σε θέματα που αφορούσαν κυρίως την ξηρά. Από το 2000 ξεκίνησε μία σειρά ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών, με σταθμό την Οδηγία 2000/60/ΕΚ «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων» («Οδηγία για τα νερά»), η οποία στοχεύει στην προστασία των εσωτερικών επιφανειακών, των μεταβατικών, των παράκτιων και των υπόγειων υδάτων. Τέλος, με την Οδηγία 2008/56/ΕΚ «περί πλαισίου κοινοτικής δράσης στο πεδίο της πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον» («Οδηγία – πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική») τίθεται το θέμα και των θαλάσσιων περιοχών και της κατάστασης διατήρησης τους.

Το 2008 υπεγράφη το πρωτόκολλο για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου (2009/89/CE L34 4.2.2009), στη σύμβαση για την προστασία του θαλασσιού περιβάλλοντος και των παρακτίων περιοχών της Μεσογείου. Η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών αποτελεί συνιστώσα της ολοκληρωμένης θαλάσσιας πολιτικής της ΕΕ, την οποία ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα, στις 13 και 14 Δεκεμβρίου 2007.

Η ΕΕ επίσης έχει προχωρήσει τα τελευταία χρόνια στην ανάληψη συντονισμένης δράσης για τη διαμόρφωση μιας στρατηγικής για τη μείωση του κινδύνου από τις φυσικές καταστροφές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Οδηγία 2007/60 για τις πλημμύρες, η οποία έχει σαν στόχο να εναρμονίσει τις επιμέρους εθνικές στρατηγικές για την αντιμετώπιση των πλημμυρών, αλλά και με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα να πιέσει τα Κ-Μ να υιοθετήσουν μακροπρόθεσμες στρατηγικές για τη διαχείριση των πλημμυρών, με κύρια στοιχεία την πρόληψη και την προετοιμασία. Ταυτόχρονα εξελίσσεται και η συζήτηση για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας και της ξηρασίας, αλλά και η καλύτερη οργάνωση της πολιτικής προστασίας για την αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών στην Ευρώπη.

Σε περιφερειακό επίπεδο, το 1976 υπεγράφη και το 1995 τροποποιήθηκε η Σύμβαση της Βαρκελώνης για την προστασία της Μεσογείου από τη ρύπανση που μαζί με τα αντίστοιχα Πρωτόκολλα της έχει ως σκοπό τη μείωση της ρύπανσης, την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος αυτής της θάλασσας και την αειφόρο χρήση των πόρων της. Στο πλαίσιο της Σύμβασης αυτής, υιοθετήθηκε η Μεσογειακή Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη (2005), στους στόχους της οποίας περιλαμβάνεται μεταξύ άλλων και η προστασία της βιοποικιλότητας, καθώς και το Στρατηγικό Πρόγραμμα Δράσης (ΣΠΔ) για τη Διατήρηση της Βιοποικιλότητας στη Μεσόγειο "SAP BIO" (2003). Ακόμη, υπό την Αιγίδα της Σύμβασης Ραμσάρ, λειτουργεί η περιφερειακή Πρωτοβουλία για τη Διατήρηση των Μεσογειακών Υγροτόπων (Πρωτοβουλία MedWet).

Όσον αφορά στην εφαρμογή της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα, θεμελιώδης είναι ο στόχος που τέθηκε κατά την 6^η Διάσκεψη των Συμβαλλόμενων Μερών της Σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα, το 2002, για την «έως το 2010, σημαντική μείωση του ρυθμού απώλειας της βιολογικής ποικιλότητας σε παγκόσμιο, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, ως συνεισφορά στη μείωση της φτώχειας και προς όφελος όλης της ζωής στη Γη». Η υιοθέτηση του στόχου αυτού το 2002 στη Διάσκεψη Κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ σηματοδοτεί και την υψηλή ιεράρχηση των θεμάτων βιοποικιλότητας σε πολιτικό επίπεδο. Βεβαίως, η Ευρωπαϊκή Ένωση, το 2001 είχε θέσει ακόμη πιο δεσμευτικό στόχο: να σταματήσει το ρυθμό απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010. Σε σχέση με την επίτευξη του στόχου αυτού, το 2006 εκδόθηκε ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (COM 2006/216 τελικό) για ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας

έως το 2010 και μετέπειτα, η οποία υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο Υπουργών Περιβάλλοντος και αποτελεί το στρατηγικό πλαίσιο για τις δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την έκθεση της επιτροπής προς το Συμβούλιο και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Αξιολόγηση 2010 της εφαρμογής του προγράμματος δράσης της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα» (COM (2010) 548 τελικό, Βρυξέλλες 8.10.2010) επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι η ΕΕ δεν πέτυχε τον στόχο της για ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας μέχρι το 2010. Από την αξιολόγηση της εφαρμογής του προγράμματος δράσης της Επιτροπής για τη βιοποικιλότητα προκύπτει ότι η βιοποικιλότητα της Ευρώπης εξακολουθεί να απειλείται σοβαρά από τις ασφυκτικές πιέσεις που ασκούνται στο περιβάλλον μας, όπως είναι οι αλλαγές στις χρήσεις γης, η ρύπανση, η εξάπλωση των χωροκατακτητικών ειδών και η αλλαγή του κλίματος. Ωστόσο, η αξιολόγηση αποκαλύπτει ότι έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος την τελευταία διετία. Τα σημαντικά συμπεράσματα που έχουν εξαχθεί από την εφαρμογή του προγράμματος δράσης θα αποτελέσουν τον άξονα της στρατηγικής της ΕΕ για το μετά το 2010 διάστημα.

Ο προαναφερόμενος στόχος του 2010 της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα, έχει ήδη αναθεωρηθεί με το στρατηγικό σχέδιο 2011-2020 της Σύμβασης το οποίο περιλαμβάνει το μακροπρόθεσμο όραμα για το 2050 και το γενικό στόχο για το 2020 που αναφέρθηκαν σε προηγούμενη ενότητα.

Τέλος, μεγάλος αριθμός από άλλα διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα σχετικά με την προστασία της βιοποικιλότητας έχουν υιοθετηθεί, περιλαμβανομένων διεθνών συμβάσεων, περιφερειακών συμφωνιών, οδηγιών και κανονισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παγκόσμιων και ευρωπαϊκών στρατηγικών.

Σήμερα η προστασία της βιοποικιλότητας στην χώρα μας διέπεται από τις διατάξεις του σχετικά πρόσφατου Ν. 3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/31.03.2011) «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις». Οι βασικότερες διατάξεις του νόμου για την βιοποικιλότητα συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Αντικαθίστανται τα άρθρα 18, 19 και 21 του Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160 Α'). Στο πλαίσιο αυτό χερσαίες, υδάτινες ή μικτού χαρακτήρα περιοχές, μεμονωμένα στοιχεία ή σύνολα της φύσης και του τοπίου, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενα προστασίας και διατήρησης λόγω της οικολογικής, γεωμορφολογικής, βιολογικής, επιστημονικής ή αισθητικής σημασίας τους. Οι προστατευόμενοι βιότοποι χαρακτηρίζονται πλέον ως: 1. Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, 2. Περιοχές προστασίας της φύσης, 3. Φυσικά πάρκα, 4. Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών, που διακρίνονται σε Ειδικές Ζώνες Διατήρησης, Ζώνες Ειδικής Προστασίας και Καταφύγια Άγριας Ζωής, και 5. Προστατευόμενα τοπία.
- Εισάγονται ρυθμίσεις για την προστασία και διαχείριση των Ειδικών Ζωνών Διατήρησης κατ' εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, καθώς και ρυθμίσεις για την προστασία και διαχείριση των περιοχών του Δικτύου Natura 2000.
- Εισάγονται ρυθμίσεις για τα σημαντικά είδη χλωρίδας και πανίδας, για την προστασία της ενδημικής βιοποικιλότητας και ειδικότερες ρυθμίσεις για τα εισβάλλοντα ξενικά είδη.
- Εισάγονται ειδικές ρυθμίσεις για την προστασία του φυσικού χώρου, την περιβαλλοντική βιοασφάλεια και την ευθύνη προστασίας της βιοποικιλότητας.
- Εισάγονται ρυθμίσεις για την επιστημονική έρευνα, την κοινωνική ενημέρωση και συμμετοχή. Η έρευνα για την κατάσταση και τη χρήση των συστατικών της βιοποι-

κιλότητας, συμπεριλαμβανομένων και των γενετικών και βιοχημικών πόρων, α-δειοδοτείται, ελέγχεται και ενθαρρύνεται από το κράτος. Η δε Διοίκηση υποχρεού-ται στην ελεύθερη και απρόσκοπτη πρόσβαση του κοινού σε κάθε διαθέσιμη πλη-ροφορία για το περιβάλλον.

- Τέλος, εισάγονται ρυθμίσεις για την αποτροπή υποβάθμισης της βιοποικιλότητας. Ειδικά για τις περιπτώσεις κατά τις οποίες διαπιστώνεται, βάσει των διαθέσιμων ε-πιστημονικών στοιχείων, είτε η μείωση των πληθυσμών ενός ή περισσότερων απει-λούμενων ειδών χλωρίδας ή πανίδας είτε η συρρίκνωση του φυσικού χώρου εξά-πλωσής τους είτε η υποβάθμιση της κατάστασης ή η συρρίκνωση των οικοτόπων που είναι απαραίτητοι για την επιβίωση των ειδών αυτών ή οικοτόπων προτεραιό-τητας και ανεξαρτήτως του λόγου για τον οποίο αυτό συμβαίνει, ο Υπουργός ΠΕΚΑ σε συνεργασία με τους συναρμόδιους υπουργούς, μπορεί, με πλήρως αιτιολογημέ-νη εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας, να καθορίζει κατεπειγόντως κάθε ενδεδειγ-μένο μέτρο για την αντιμετώπιση της κατάστασης και την επαναφορά, στην προη-γούμενη κατάσταση, των πληθυσμών των ειδών ή του γεωγραφικού χώρου εξά-πλωσής τους ή της έκτασης και κατάστασης διατήρησης των οικοτόπων.

Στην διατήρηση τέλος της βιοποικιλότητας σε εθνικό επίπεδο συμβάλλουν, με την ευ-ρύτερη έννοια, και οι διατάξεις λοιπών νομοθετημάτων για την προστασία του περιβάλ-λοντος (π.χ Ν. 3208/2003 (ΦΕΚ 303/Α/24.12.2003) «Προστασία δασικών οικοσυστη-μάτων, κατάρτιση δασολογίου, ρύθμιση εμπράγματων δικαιωμάτων επί δασών και δασι-κών εν γένει εκτάσεων και άλλες διατάξεις», Ν. 998/1979 (ΦΕΚ 289/Τ.Α/ 29.12.1979) «Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της χώρας», Νόμος 3889/2010 (ΦΕΚ 182/Α/14.10.2010) «Χρηματοδότηση Περιβαλλοντικών Παρεμβάσε-ων, Πράσινο Ταμείο, Κύρωση Δασικών Χαρτών και άλλες διατάξεις», Απόφαση αριθ. 199284/707 (άρθρο 21 παρ. 1 Ν. 3889/2010) (ΦΕΚ 2159/ Β/ 31.12.2010) «Διαδικα-σία Κύρωσης Δασικών Χαρτών», ΠΔ (ΦΕΚ 229/ΑΑΠΘ/19.06.2012) «Έγκριση καταλό-γου μικρών νησιωτικών υγροτόπων και καθορισμός όρων και περιορισμών για την προ-στασία και ανάδειξη των μικρών παράκτιων υγροτόπων που περιλαμβάνονται σε αυ-τόν», κ.λπ.).

3.2.2 Νομικό πλαίσιο για την κλιματική αλλαγή

Η κλιματική αλλαγή απασχόλησε ουσιαστικά την παγκόσμια κοινότητα το 1992 στην Παγκόσμια Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον & την Ανάπτυξη στο Rio de Janeiro (Βραζιλία). Μια εκ των τριών Συμβάσεων – Πλαίσιο που προέκυψαν από την εν λόγω Διάσκεψη, η Σύμβαση – Πλαίσιο για τις Κλιματικές Αλλαγές, υπεγράφη από 154 χώρες και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ελλάδα επικύρωσε την Σύμβαση με τον Ν. 2205/1994 (ΦΕΚ 60/Α/15.04.1994). Σήμερα η Σύμβαση απαριθμεί 195 συμβαλλόμενα μέρη.

Η Σύμβαση δεν έθεσε νομικά δεσμευτικές υποχρεώσεις, αλλά τις βάσεις για περαιτέρω δράση στο μέλλον. Την εποχή που επικρατούσαν πολλές αμφισβητήσεις για την επιστη-μονική στήριξη της ανάγκης υιοθέτησης μέτρων, η Σύμβαση έθεσε τις γενικές αρχές και τη διαδικασία για τη μετέπειτα υιοθέτηση δεσμεύσεων, κυρίως μέσω των τακτικών συ-νόδων των Κρατών Μερών της.

Με βάση τις διαδικασίες που προβλεπόταν από την Σύμβαση – Πλαίσιο για τις κλιματι-κές αλλαγές, στην Τρίτη Σύνοδο των Συμβαλλομένων Μερών (Κιότο, Δεκέμβριος 1997) υιοθετήθηκε Πρωτόκολλο, γνωστό και ως Πρωτόκολλο του Κιότο. Η Ελλάδα υπέγραψε

το Πρωτόκολλο τον Απρίλιο του 1998, παράλληλα με τα υπόλοιπα Κράτη Μέλη της ΕΕ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Όλα τα Κ-Μ της ΕΕ κύρωσαν το Πρωτόκολλο το Μάιο του 2002. Η Ελλάδα το κύρωσε με το Ν. 3017/2002 (ΦΕΚ 117/Α/30.05.2002). Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο, η ΕΕ και τα Κ-Μ της είχαν υποχρέωση μείωσης των εκπομπών κατά 8% κατά τη περίοδο 2008-2012 σε σύγκριση με τις εκπομπές του έτους βάσης (1990). Αντίστοιχα, η Ελλάδα δεσμευόταν να περιορίσει την αύξηση των εκπομπών της στο +25% για το διάστημα 2008-2012, προκειμένου να συνεισφέρει στο κοινό στόχο της ΕΕ για 8% μείωση των εκπομπών της για το αυτό διάστημα. Για να ανταποκριθεί στη δέσμευσή της αυτή, η χώρα μας εκπόνησε το Εθνικό Πρόγραμμα μείωσης εκπομπών αερίων φαινόμενου θερμοκηπίου για την περίοδο 2000-2010.

Το 2007 εγκαινιάζεται τυπικά η ευρωπαϊκή πολιτική για την κλιματική αλλαγή. Στις 29 Ιουνίου 2007 δημοσιεύεται η Πράσινη Βίβλος και αποτελεί την πρώτη απόπειρα από την πλευρά της ΕΕ για τη δημιουργία ενός κοινού πλαισίου πολιτικής (αλλά και θεσμών) προσαρμογής στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Εστιάζει περισσότερο στην προληπτική λειτουργία της προσαρμογής, καθώς αυτή έχει συγκριτικά μικρότερο οικονομικό κόστος από την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και σημαντικά πλεονεκτήματα. Ειδικότερα, διαχωρίζει τα μέτρα προσαρμογής, τα οποία θα πρέπει να ληφθούν, σε ήπια και δαπανηρά. Προτείνει επίσης την ενσωμάτωση της στρατηγικής – προσαρμογής στην ευρύτερη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα πολιτικής. Τα Κ-Μ καλούνται να εκπονήσουν εθνικά σχέδια για την προσαρμογή.

Δύο χρόνια μετά, τον Απρίλιο του 2009, δημοσιεύεται η Λευκή Βίβλος από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Προέκυψε μέσω ενός οργανωμένου και ανοιχτού διαλόγου ανάμεσα στην Επιτροπή, τα Κ-Μ, τους παραγωγικούς φορείς και την κοινωνία των πολιτών στην Ευρώπη, ο οποίος διεξήχθη με βάση την πράσινη βίβλο. Οι κύριοι λόγοι για τη χάραξη ευρωπαϊκής πολιτικής για την προσαρμογή, σύμφωνα με την Επιτροπή, είναι: α) το γεγονός ότι οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής ξεπερνούν τα εθνικά όρια των κρατών μελών, β) η αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών / προς όφελος των περιφερειών που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και γ) η ανάγκη συντονισμένης δράσης σε σημαντικούς τομείς της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής (όπως για παράδειγμα γεωργία, αλιεία, ενέργεια κ.λπ.). Η Λευκή Βίβλος εντοπίζει τους περισσότερους ευάλωτους τομείς όπως η γεωργία και τα δάση, η υγεία, οι παράκτιες δραστηριότητες, η αλιεία και οι υδατοκαλλιέργειες, τα χερσαία και θαλάσσια οικοσυστήματα, η ενέργεια, ο τουρισμός, οι υποδομές και οι υδάτινοι πόροι.

Την ίδια χρονιά, το Δεκέμβριο του 2009, δεδομένης της λήξης ισχύος του Πρωτοκόλλου το 2012, διεξάγεται η Παγκόσμια Διάσκεψη της Κοπεγχάγης (COP15), στην οποία έγινε προσπάθεια για την επίτευξη μιας παγκόσμιας συμφωνίας για την κλιματική αλλαγή ως διάδοχη του Πρωτοκόλλου του Κιότο. Δυστυχώς, όμως, η εν λόγω Διάσκεψη δεν είχε τα επιθυμητά αποτελέσματα, δηλαδή την σύναψη μιας παγκόσμιας, φιλόδοξης, αποτελεσματικής και νομικά δεσμευτικής συμφωνίας. Το κύριο αποτέλεσμα της ήταν μια πολιτική συμφωνία, γνωστή ως η Συμφωνία της Κοπεγχάγης (Copenhagen Accord).

Το 2010, στην Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών (COP16) για την Κλιματική Αλλαγή στο Κανκούν, έγινε μια ύστατη προσπάθεια οι κυβερνήσεις των κρατών που μετείχαν στη συνάντηση να προχωρήσουν σε μια σειρά δεσμεύσεων που θα αποτελούσε το υπόβαθρο για την επίτευξη μιας παγκόσμιας συμφωνίας στην επόμενη Διάσκεψη που είχε προγραμματιστεί το 2011 στο Ντέρμπαν της Νοτίου Αφρικής. Η συμφωνία ουσιαστικά περιελάμβανε 2 αποφάσεις: η μία για το Πρωτόκολλο του Κιότο και η άλλη για την

προπαρασκευή μιας γενικότερης συμφωνίας που θα κατέληγε πιθανά σε ένα δεύτερο πρωτόκολλο που θα περιελάμβανε και τις ΗΠΑ, αλλά και πολιτικές δεσμεύσεις από άλλα μεγάλα κράτη (Κίνα, Ινδία, Βραζιλία, κ.ά.).

Το 2011, στο Ντέρμπαν της Νότιας Αφρικής, η 17^η Διάσκεψη (COP17) της Συνθήκης-Πλαίσιο του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή, παρά τη διάσταση απόψεων ανάμεσα στον ανεπτυγμένο κόσμο και τις ανερχόμενες οικονομικές δυνάμεις, κατέληξε σε συμφωνία για παράταση ισχύος του Πρωτοκόλλου του Κιότο και τον περιορισμό των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα έως το 2015.

Ένα χρόνο μετά, το 2012, στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή στη Ντόχα του Κατάρ το Δεκέμβριο του 2012 (COP18) οι κυβερνήσεις έκαναν το επόμενο σημαντικό βήμα για την παγκόσμια αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Οι χώρες συμφώνησαν σε ένα χρονοδιάγραμμα να υιοθετήσουν μια καθολική συμφωνία για το κλίμα έως το 2015 και ένα κοινό μονοπάτι για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Ενέκριναν, επίσης, την ολοκλήρωση νέων θεσμών και συμφώνησαν τρόπους και μέσα για να επιτευχθεί αύξηση των οικονομικών του κλίματος και της τεχνολογίας στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ο γύρος των συνομιλιών της Ντόχα σηματοδότησε την αρχή της μετάβασης σε ένα νέο παγκόσμιο καθεστώς κλιματικής αλλαγής, που θα τεθεί σε ισχύ από το 2020 και θα περιλαμβάνει στο πεδίο εφαρμογής του όλες τις χώρες.

Η τελευταία Διάσκεψη των Μερών, η 19^η (COP 19), για την κλιματική αλλαγή διεξήχθη το 2013 στη Βαρσοβία το χρονικό διάστημα 11-22 Νοεμβρίου. Μία μέρα μετά την τυπική λήξη των εργασιών της Διάσκεψης, στις 23.11.2013, πραγματοποιήθηκαν συζητήσεις για το κείμενο της απόφασης που αφορούσε το θέμα 3 της ατζέντας της Ομάδας εργασίας για την Πλατφόρμα Ντέρμπαν (ADP), δηλαδή την εφαρμογή όλων των στοιχείων της απόφασης 1/CP.17 σχετικά με τη νέα δεσμευτική συμφωνία του 2015 και τους πριν το 2020 στόχους. Η ADP τελικά στην Ολομέλεια κατέληξε σε συμφωνία (απόφαση FCCC/ADP/2013/L.4/Add.1).

Με το κείμενο αυτό για την εφαρμογή της 1/CP.17 επετεύχθη ένα ικανοποιητικό βήμα προς την προοπτική συμφωνίας στο Παρίσι το 2015, αφού δόθηκε ένα υποτυπώδες έστω χρονοδιάγραμμα, και υπήρξε ήδη συμφωνία όλα τα μέρη να προτείνουν τις συνεισφορές τους οι οποίες θα πρέπει να προκύψουν με διαφανή κριτήρια και θα είναι κατανοητές. Τα αναπτυσσόμενα κράτη κατάφεραν να επιτύχουν πολλά σημεία από αυτά που ήθελαν από την αρχή που παρουσιάστηκε το κείμενο με πιο σημαντικά την αντικατάσταση της λέξης «commitments» με το «contributions, without prejudice to the legal nature to the contributions», τη διαγραφή του παραρτήματος του σχεδίου της απόφασης και τη μη αναφορά στους υδροφθοράνθρακες (HFCs) και τον τομέα χρήσεων γης. Η ΕΕ υποχώρησε σε αρκετά σημεία με σημαντικότερο τη διαγραφή του παραρτήματος του σχεδίου της απόφασης. Έτσι η κρίσιμη αυτή απόφαση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί επιτυχία για την ΕΕ.

Από τα πιο σημαντικά κείμενα που κατέληξαν επίσης σε συμφωνία ήταν αυτά που ρύθμιζαν τη σχέση μεταξύ του COP και του Green Climate Fund καθώς και το πρόγραμμα εργασίας για τη μακροχρόνια χρηματοδότηση, για τα οποία υπήρξε έντονη διαπραγματευση μέχρι την τελευταία στιγμή.

Για το θέμα «απώλειες και ζημιές» τελικά υπήρξε συμφωνία κατά τη διάρκεια της ολομέλειας και αποφασίστηκε ο «νέος διεθνής μηχανισμός Βαρσοβίας» όταν κατέληξαν σε

κοινή θέση οι G77+China, και οι ΗΠΑ. Για το θέμα των μέτρων στήριξης των κρατών με επιπτώσεις από τα μέτρα μείωσης των εκπομπών (response measures, Article 4 UNFCCC) οι συζητήσεις δεν κατέληξαν σε συμφωνία, οπότε το θέμα θα συμπεριληφθεί στην προσωρινή ατζέντα της επόμενης συνεδρίασης του επικουρικού οργάνου (SBSTA) τον Ιούνιο του 2014.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί πως ανεξαρτήτως από τις παγκόσμιες διασκέψεις και συμφωνίες για την κλιματική αλλαγή που έχουν υλοποιηθεί, τα Κ-Μ της ΕΕ, και ειδικότερα το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ενέκριναν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την κλιματική και ενεργειακή πολιτική με στόχο την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος και την αύξηση της ενεργειακής ασφάλειας της ΕΕ. Οι απαιτήσεις που υιοθετήθηκαν από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων αφορούσαν στα εξής:

- Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 20% κάτω από τα επίπεδα του 1990.
- 20% της κατανάλωσης ενέργειας της ΕΕ να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές.
- Μείωση κατά 20% στη χρήση πρωτογενούς ενέργειας σε σύγκριση με τα προβλεπόμενα επίπεδα μέσω τη βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης.

Οι παραπάνω απαιτήσεις είναι γνωστές ως στόχοι 20-20-20. Ήδη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε δεσμευτική νομοθεσία για την υλοποίηση των στόχων 20-20-20. Η γνωστή ως «δέσμη για το κλίμα και την ενέργεια», περιλαμβάνει τα παρακάτω νομοθετήματα:

- Οδηγία 2009/29/ΕΚ «για τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ με στόχο τη βελτίωση και την επέκταση του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου της Κοινότητας».
- Οδηγία 2009/28/ΕΚ «σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές».
- Απόφαση 406/2009/ΕΚ «περί των προσπαθειών των κρατών μελών να μειώσουν τις οικείες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, ώστε να τηρηθούν οι δεσμεύσεις της Κοινότητας για μείωση των εκπομπών αυτών μέχρι το 2020».
- Οδηγία 2009/31/ΕΚ «σχετικά με την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα σε γεωλογικούς σχηματισμούς».

Στο ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή συμπεριλαμβάνεται και η Οδηγία 2008/101/ΕΚ που αφορά στην ένταξη των αεροπορικών δραστηριοτήτων στο σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας.

Οι προαναφερόμενες Οδηγίες έχουν ενσωματωθεί στο εθνικό μας δίκαιο για την προστασία του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος.

3.2.3 Νομικό πλαίσιο για την προστασία του τοπίου

Η Ευρωπαϊκή συνθήκη για το Τοπίο υιοθετήθηκε στην Φλωρεντία στις 20.11.2000 και στοχεύει στην προαγωγή της προστασίας, της διαχείρισης και του σχεδιασμού των Ευρωπαϊκών Τοπίων, καθώς και στην οργάνωση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα αυτό. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση αποτελεί την πρώτη διεθνή συνθήκη, η οποία αποκλειστικά στην προστασία στην διαχείριση και στο σχεδιασμό στο σύνολο του Ευρωπαϊκού Τοπίου, ως χώρο και πλαίσιο ζωής των ατόμων και των κοινωνιών. Κύριος στόχος

της Σύμβασης είναι να δημιουργήσει ένα καθεστώς προστασίας, διαχείρισης και σχεδιασμού για το περιβάλλον στο σύνολο του με βάση μια σειρά από αρχές.

Στο προοίμιο της σύμβασης αναγνωρίζεται ότι το τοπίο διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο δημοσίου συμφέροντος από άποψη πολιτισμική, οικολογική, περιβαλλοντική και κοινωνική, συνιστά πόρο ευνοϊκό για την οικονομική δραστηριότητα. Η προστασία, η διαχείριση και ο σχεδιασμός του μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας, συμβάλλει στη διαμόρφωση της τοπικής κουλτούρας και αποτελεί ένα βασικό συστατικό στοιχείο της Ευρωπαϊκής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η προστασία, διαχείριση, σχεδιασμός αποτελούν τους τρεις πυλώνες της πολιτικής τοπίου. Η ισορροπία μεταξύ των ανωτέρω περιγραφέντων τριών ειδών δράσης εξαρτάται, σε κάθε τοπιακή ζώνη, από το χαρακτήρα της ζώνης, αλλά και από τους στόχους που έχουν τεθεί. Πράγματι, ενώ για ορισμένους χώρους ενδέχεται να ενδείκνυται η λήψη εξαιρετικά αυστηρών μέτρων προστασίας, σε άλλες ζώνες με εξαιρετικά κατεστραμμένο τοπίο, ίσως απαιτείται πλήρης ανασχεδιασμός. Η πλειοψηφία των τοπίων, χρήζουν συνδυασμό των τριών προαναφερθέντων τρόπων δράσης, ενώ ορισμένα χρήζουν συγκεκριμένου βαθμού παρέμβασης. Η Σύμβαση δεν επιχειρεί να διατηρήσει ή να «παγώσει» τα τοπία σε ένα συγκεκριμένο στάδιο της μακράς τους εξέλιξης, αλλά προσπαθεί να εξεύρει μια ισορροπία μεταξύ προστασίας, διαχείρισης και σχεδιασμού του Τοπίου. Τα τοπία μεταβάλλονται συνεχώς και θα συνεχίσουν να μεταβάλλονται, τόσο λόγω φυσικών διεργασιών, όσο και λόγω ανθρωπογενών παρεμβάσεων.

Το Πεδίο Εφαρμογής της σύμβασης (άρθρο 2) είναι ολόκληρη η επικράτεια της κάθε χώρας και καλύπτει φυσικές, αγροτικές, αστικές και περιαστικές περιοχές. Συμπεριλαμβάνει γη, εσωτερικά ύδατα και θαλάσσιες περιοχές. Αφορά σε τοπία που θα μπορούσαν να θεωρηθούν εξαιρετικά όπως και χωρίς ιδιαιτερότητα ή υποβαθμισμένα τοπία

Οι στόχοι της σύμβασης (άρθρο 3) είναι η προώθηση της προστασίας των τοπίων, η διαχείριση και ο σχεδιασμός τους, και η οργάνωση της Ευρωπαϊκής συνεργασίας σε ζητήματα τοπίων. Η Σύμβαση προτρέπει τα κράτη μέλη να υλοποιήσουν εθνικά μέτρα γενικά και ειδικά, με στρατηγικό και κατευθυντήριο χαρακτήρα με στόχο την προστασία, την διαχείριση ή/και σχεδιασμό των Τοπίων, σύμφωνα με τους στόχους ποιότητας του Τοπίου και στο πλαίσιο αυτό, να προάγουν την ευαισθητοποίηση και συμμετοχή κοινού και φορέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, που άπτονται της Τοπιακής διάστασης της περιοχής τους καθώς και την κατάρτιση και Εκπαίδευση. Η επιτροπή υπουργών υιοθέτησε στις 06.02.2008 το κείμενο που αφορά στις «κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο». Το κείμενο αυτό διευκρινίζοντας την έννοια του τοπίου στη σύμβαση αναφέρει: *«Η νέα αντίληψη της έννοιας του τοπίου στη σύμβαση εκφράζει, την επιθυμία να αντιμετωπίσει, με ολοκληρωμένο τρόπο, το θέμα της ποιότητας του περιβάλλοντος όπου οι άνθρωποι ζουν. Αυτό αναγνωρίζεται ως προϋπόθεση για την ατομική και κοινωνική ευημερία (στην φυσική, βιολογική, ψυχολογική και πνευματική έννοια του όρου) για την αειφόρο ανάπτυξη, καθώς και για την διατήρηση των πόρων που συμβάλλουν στην οικονομική δραστηριότητα».*

Κάθε Μέρος εφαρμόζει αυτή τη σύμβαση, ιδίως τα άρθρα 5 και 6, σύμφωνα με τη δική του κατανομή εξουσιών, σε συμμόρφωση με τις συνταγματικές του αρχές και τις διοικητικές ρυθμίσεις του, και με σεβασμό στην αρχή της επικουρικότητας, λαμβάνοντας υπόψη τον Ευρωπαϊκό Χάρτη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Χωρίς παρέκκλιση από τις

διατάξεις αυτής της Σύμβασης, κάθε Μέρος εναρμονίζει την εφαρμογή αυτής της σύμβασης με τις δικές του πολιτικές (άρθρο 4).

Κάθε μέρος αναλαμβάνει επίσης να αναγνωρίζει νομικά τα τοπία ως ένα απαραίτητο συστατικό στοιχείο του ανθρώπινου περιβάλλοντος ως μια έκφραση της ποικιλίας της κοινής πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς τους και ως θεμέλιο της ταυτότητάς τους, να εγκαθιδρύει και να εφαρμόζει πολιτικές τοπίων που αποσκοπούν στην προστασία, διαχείριση και σχεδιασμό των τοπίων δια της υιοθέτησης των συγκεκριμένων μέτρων, να καθιερώσει διαδικασίες για τη συμμετοχή του ευρέως κοινού, των τοπικών και περιφερειακών αρχών και άλλων πλευρών με ενδιαφέρον για τον ορισμό και την πολιτική Τοπίων που αναφέρονται στην παράγραφο β. Έχοντας υπόψη την σύμβαση Άρχους η Σύμβαση Τοπίου υιοθετεί μια κοινωνική προσέγγιση στα ζητήματα του Τοπίου προσδίδοντας σε κοινό και φορείς ενεργό ρόλο σε σημαντικό βαθμό.

Πριν από όλα τα μέτρα, που λαμβάνονται για τον καθορισμό και την εφαρμογή των πολιτικών τοπίου θα πρέπει να προηγηθούν οι διαδικασίες για τη συμμετοχή των μελών του κοινού και άλλων ενδιαφερομένων, με στόχο να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση και υλοποίηση τους. Επίσης τονίζεται ότι, η συμμετοχή των μελών του κοινού και άλλων ενδιαφερομένων πρέπει να συνοδεύει την παρακολούθηση των στόχων ποιότητας του τοπίου.

Η συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων για την ανάληψη δράσης και στην εφαρμογή και τη διαχείριση των αποφάσεων αυτών στην πάροδο του χρόνου δεν θεωρείται ως τυπική πράξη, αλλά ως αναπόσπαστο μέρος της διαχείρισης, προστασίας και των διαδικασιών σχεδιασμού.

Επιπλέον, κάθε μέρος αναλαμβάνει να προάγει την εκπαίδευση ειδικών στην εκτίμηση και στις λειτουργίες των τοπίων, τα πολυτομεακά εκπαιδευτικά προγράμματα στην πολιτική των τοπίων, στην προστασία, στη διαχείριση και στο σχεδιασμό, για επαγγελματίες στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, τους σχολικούς και πανεπιστημιακούς κύκλους μαθημάτων οι οποίοι στις σχετικές θεματικές ενότητες ασχολούνται με τις αξίες που προσδίδονται στα Τοπία και στα θέματα που εγείρονται από την προστασία τους, τη διαχείριση και τον σχεδιασμό τους. Μεταξύ άλλων αναλαμβάνει και να ορίσει τους στόχους ποιότητας τοπίων για τα τοπία που έχουν αναγνωριστεί και εκτιμηθεί, έπειτα από δημόσια διαβούλευση.

Σε εθνικό επίπεδο με τον Ν. 3827/2010 (ΦΕΚ 30/Α//25.02.2010) πραγματοποιήθηκε η κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Τοπίου. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως στο άρθρο 6, παρ. 4 του Ν. 3937/2011 αναφέρεται ότι: «4. Με αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής εξειδικεύονται τα γενικά και ειδικά μέτρα που προβλέπονται στα άρθρα 5 και 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου που κυρώθηκε με το ν. 3827/2010 (ΦΕΚ 30 Α'). Ειδικότερα, κατ' εφαρμογή της παρ. Ε' του άρθρου 6 του ν.3827/2010 όταν πρόκειται για γενικούς όρους και περιορισμούς, αυτοί θεσπίζονται με προεδρικά διατάγματα ύστερα από πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής».

3.2.4 Νομικό πλαίσιο για τα ύδατα

Ένας μεγάλος αριθμός από διεθνή κείμενα έχουν υιοθετηθεί σχετικά με την προστασία των υδάτων, περιλαμβανομένων κατευθυντήριων κειμένων, διεθνών στρατηγικών, κ.λπ. Σε ευρωπαϊκό ωστόσο επίπεδο η προστασία και διαχείριση των υδατικών πόρων

θεσπίστηκε με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΟJ L327), γνωστή και ως Οδηγία - Πλαίσιο περί Υδάτων (Water Framework Directive).

Η Οδηγία αυτή, η οποία επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής της προστασίας σε όλα τα ύδατα, αποτελεί μία φιλόδοξη και καινοτόμο προσέγγιση για τη διαχείριση των υδάτων. Τα βασικότερα σημεία της εστιάζονται στα ακόλουθα (Brochure of EU Water Framework Directive):

- Προστασία όλων των υδάτων (ποταμών, λιμνών, παράκτιων υδάτων και υπόγειων υδάτων).
- Καθορισμός φιλόδοξων στόχων για να εξασφαλιστεί ότι όλα τα ύδατα θα ανταποκρίνονται στην «καλή κατάσταση» μέχρι το 2015.
- Απαιτήση για διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ των χωρών και εξασφάλιση της ενεργού συμμετοχής όλων των φορέων, συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των τοπικών κοινοτήτων, στις δραστηριότητες διαχείρισης των υδάτων.
- Απαιτήση για πολιτικές τιμολόγησης του νερού και εξασφάλιση της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» και εξισορρόπηση των συμφερόντων του περιβάλλοντος με τα συμφέροντα αυτών που εξαρτώνται από αυτό.

Ο τρόπος υλοποίησης της Οδηγίας - Πλαίσιο περί Υδάτων είναι μοναδικός. Βασίζεται στη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών, δίνοντας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στα κράτη μέλη, στις υποψήφιες χώρες και σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς μια ευκαιρία για συνεργασία που θα καθοδηγεί τη διαδικασία και θα εξασφαλίζει αποτελεσματική και συνεπή υλοποίηση. Επειδή ωστόσο οι διατάξεις της Οδηγίας είναι πολύπλοκες και εκτεταμένες έχει αναγνωριστεί ευρέως ότι η υλοποίηση θα διευκολυνθεί σε μεγάλο βαθμό με την υιοθέτηση οδηγιών σε μια σειρά τεχνικών θεμάτων.

Αναφορικά με τις σημαντικές προθεσμίες που τίθενται από το κείμενο της Οδηγίας - Πλαίσιο περί Υδάτων ισχύουν τα εξής:

- Δεκέμβριος 2003: Προσαρμογή εθνικών και τοπικών νόμων στην Οδηγία.
- Δεκέμβριος 2004: Ανάλυση των πιέσεων και επιπτώσεων στα ύδατα, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής ανάλυσης.
- Δεκέμβριος 2006: Λειτουργία προγραμμάτων παρακολούθησης ως βάση για τη διαχείριση των υδάτων.
- Δεκέμβριος 2008: Παρουσίαση στο κοινό των προγραμμάτων διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών.
- Δεκέμβριος 2009: Δημοσίευση των πρώτων προγραμμάτων διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών.
- Δεκέμβριος 2015: Τα νερά πρέπει να ανταποκρίνονται στην «καλή κατάσταση».

Αξίζει να αναφερθεί ότι, ειδικά για την χημική παρακολούθηση των επικίνδυνων ουσιών η κοινοτική πολιτική διαμορφώθηκε αρχικά με την Οδηγία 76/464/ΕΚ, εν συνεχεία κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2006/11/ΕΚ και σταδιακά ενσωματώθηκε στην Οδηγία - Πλαίσιο για τα Νερά. Η σχετικά πρόσφατη Οδηγία 2008/105/ΕΚ περί ουσιών προτεραιό-

τητας θέτει περιβαλλοντικά πρότυπα ποιότητας για συγκεκριμένες ουσίες προτεραιότητας και άλλους ρυπαντές, τα οποία θα πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το 2015, με τη βοήθεια κατάλληλων προγραμμάτων μέτρων. Ειδικά για την νιτρορύπανση ισχύουν τα αναφερόμενα στην Οδηγία 91/676/ΕΟΚ «Για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης». Για την διαχείριση των πλημμυρών ισχύει η Οδηγία 2007/60/ΕΚ. Σκοπός της τελευταίας είναι να βοηθήσει τα Κράτη Μέλη στην πρόληψη, στον περιορισμό και στην αντιμετώπιση των πλημμυρών. Με την οδηγία αυτή δημιουργείται το ευρωπαϊκό πλαίσιο για τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας, το οποίο επεκτείνει και συντονίζεται στενά με την Οδηγία Πλαίσιο (2000/60/ΕΚ) για τα Νερά.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω αξίζει να αναφερθεί πως στο κοινοτικό πλαίσιο προστασίας των υδάτων συγκαταλέγονται η Οδηγία 2009/90/ΕΕ για τη θέσπιση τεχνικών προδιαγραφών για τη χημική ανάλυση και παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων, σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και η Οδηγία 2006/118/ΕΚ της 12^{ης} Δεκεμβρίου 2006 σχετικά με «την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση».

Σε εθνικό επίπεδο η προστασία και διαχείριση των υδάτων διέπεται από τις διατάξεις των εξής νομοθετημάτων:

- Ν. 3199/2003 (ΦΕΚ 280/Α/09.12.2003)³¹.
- ΚΥΑ 145026/2014 (ΦΕΚ 31/Β/14.01.2014).
- ΚΥΑ 150559/2011 (ΦΕΚ 1440/Β/16.06.2011)³² (*έως σήμερα έχουν γίνει πέντε τροποποιήσεις της εν λόγω ΚΥΑ).
- ΥΑ 1811/2011 (ΦΕΚ 3322/Β/30.12.2011)³³.
- ΥΑ 188/2011³⁴.
- ΚΥΑ 140384/2011 (ΦΕΚ 2017/Β/09.09.2011)³⁵.
- ΚΥΑ Η.Π. 38317/1621/Ε103 (ΦΕΚ 1977/Β/06.09.2011)³⁶.
- ΚΥΑ Η.Π. 51354/2641/Ε103 (ΦΕΚ 1909/Β/2010)³⁷.

³¹ Προστασία και διαχείριση των υδάτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του ΕΚ και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000»

³² Διαδικασίες, όροι και προϋποθέσεις για τη χορήγηση αδειών για υφιστάμενα δικαιώματα χρήσης νερού (*Η εν λόγω ΚΥΑ τροποποιήθηκε από 3 ΚΥΑ που δημοσιεύτηκαν το 2011).

³³ Ορισμός ανώτερων αποδεκτών τιμών για τη συγκέντρωση συγκεκριμένων ρύπων, ομάδων ρύπων ή δεικτών ρύπανσης σε υπόγεια ύδατα, σε εφαρμογή της παραγράφου 2 του Άρθρου 3 της υπ. αριθμ.: 39626/2208/ Ε130/2009 ΚΥΑ (Β' 2075).

³⁴ Ορισμός ανώτερων αποδεικτικών τιμών για τη συγκέντρωση συγκεκριμένων ρύπων, ομάδων ρύπων ή δεικτών ρύπανσης σε υπόγεια ύδατα, σε εφαρμογή της παραγράφου 2 του Άρθρου 3 της υπ. αριθμ. 39626/2208/ Ε130/2009ΚΥΑ (Β' 2075).

³⁵ Ορισμός Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης της ποιότητας και της ποσότητας των υδάτων με καθορισμό των θέσεων (σταθμών) μετρήσεων και των φορέων που υποχρεούνται στην λειτουργία τους, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 4 του Ν. 3199/2003 (Α' 280).

³⁶ Τεχνικές προδιαγραφές και ελάχιστα κριτήρια επιδόσεων των αναλυτικών μεθόδων για τη χημική ανάλυση και παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων, σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της οδηγίας 2009/90/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 31ης Ιουλίου 2009 'για τη θέσπιση τεχνικών προδιαγραφών για τη χημική ανάλυση και παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων, σύμφωνα με την οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου'.

³⁷ Καθορισμός Προτύπων Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΠΠΠ) για τις συγκεντρώσεις ορισμένων ρύπων και ουσιών προτεραιότητας στα επιφανειακά ύδατα, σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της οδηγίας 2008/105/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2008 'σχετικά με Πρότυπα Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΠΠΠ) στον τομέα της πολιτικής των υδάτων και σχετικά με την τροποποίηση και μετέπει-

- ΚΥΑ 39626/2208/Ε130 (ΦΕΚ 2075/Β/25.09.2009)³⁸.
- Π.Δ/γμα 51/2007 (ΦΕΚ 54/Δ/08.03.2007)³⁹.
- ΚΥΑ 161690/1335/1997 (ΦΕΚ 519/Β/25.06.1997)⁴⁰.

Αξίζει να αναφερθεί πως σήμερα σε εθνικό επίπεδο έχουν συνταχθεί και έχουν εγκριθεί πολλά από τα Σχέδια Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών των Υδατικών Διαμερισμάτων της χώρας, που προβλεπόταν στο άρθρο 7 του Ν. 3199/2003 (ΦΕΚ 280/Α/09.12.2003). Με την κατάρτιση των Σχεδίων Διαχείρισης η Ελλάδα ολοκληρώνει την εφαρμογή των απαιτήσεων της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (Οδηγία-Πλαίσιο για τα Νερά).

Τέλος, γίνεται γνωστό πως με τη "Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης" οι εκ του Ν. 3199/2003 περί προστασίας και διαχείρισης των Υδατικών πόρων προβλεπόμενες αρμοδιότητες επιμερίζονται μεταξύ της Κρατικής Διοίκησης και των αιρετών Περιφερειών. Η Κρατική Διοίκηση επιφορτίζεται με την ευθύνη χάραξης της στρατηγικής προστασίας και διαχείρισης και οι αιρετές περιφέρειες κυρίως με την υλοποίηση του στρατηγικού σχεδιασμού.

3.2.5 Νομικό πλαίσιο για την θαλάσσια στρατηγική, την πρόληψη και αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης

Ένας μεγάλος αριθμός από διεθνή κείμενα έχουν υιοθετηθεί σχετικά με την προστασία των υδάτων, περιλαμβανομένων κατευθυντήριων κειμένων, διεθνών στρατηγικών, κ.λπ. Σε ευρωπαϊκό ωστόσο επίπεδο η προστασία και διαχείριση των υδατικών πόρων θεσπίστηκε με την Οδηγία 2008/56/ΕΚ για τη Θαλάσσια Στρατηγική, η οποία στοχεύει στην προαγωγή της αειφόρου χρήσης των θαλασσών, στη διατήρηση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και στην προστασία των βασικών πόρων από τους οποίους εξαρτώνται οι κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τη θάλασσα.

Προκειμένου να επιτευχθεί ο γενικός αυτός στόχος η Οδηγία καλεί τα Κ-Μ να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα και να εφαρμόσουν τις απαραίτητες θαλάσσιες στρατηγικές, ώστε να επιτύχουν ή να διατηρήσουν την καλή περιβαλλοντική κατάσταση των θαλάσσιων υδάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έως το 2020. Η Οδηγία καθορίζει τους κοινούς στόχους, ωστόσο η επιλογή των κατάλληλων διαχειριστικών μέτρων επαφίεται στα επί μέρους Κ-Μ σε αναγνώριση της ποικιλίας καταστάσεων, προβλημάτων και αναγκών στις επί μέρους θαλάσσιες περιοχές. Τα Κ-Μ που μοιράζονται μια θαλάσσια περιοχή καλούνται να αναπτύξουν από κοινού στρατηγικές με συντονισμό των δράσεων και σε συνεργασία με τρίτες χώρες της περιοχής. Όσο είναι δυνατόν τα Κ-Μ θα πρέπει να συνεργασθούν στα πλαίσια υφισταμένων περιφερειακών συνθηκών συνεργασίας, όπως π.χ. η

τα κατάργηση των οδηγιών του Συμβουλίου 82/176/ΕΟΚ, 83/513/ΕΟΚ, 84/156/ΕΟΚ, 84/491/ΕΟΚ και 86/280/ΕΟΚ και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, καθώς και για τις συγκεντρώσεις ειδικών ρύπων στα εσωτερικά ύδατα και άλλες διατάξεις.

³⁸ Σχετικά με τον καθορισμό μέτρων για την προστασία των υπόγειων νερών από τη ρύπανση και την υποβάθμιση, με την οποία ενσωματώθηκε η Θυγατρική Οδηγία 2006/118/ΕΚ σχετικά με "την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση", κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Άρθρου 17 της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ.

³⁹ Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων» του ΕΚ και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000.

⁴⁰ Μέτρα και όροι για την προστασία των νερών από την νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης. Επισημαίνεται ότι, μία από τις 7 ευπρόσβλητες ζώνες που αναγνωρίστηκαν στην χώρα είναι και εκείνη της Λεκάνης Πηνειού Ηλείας [βλ. και ΚΥΑ οικ. 20418/2521 (ΦΕΚ 1197/Β/14.09.2001)].

Συνθήκη της Βαρκελώνης για τη Μεσόγειο.

Με το Ν. 3983/2011 «Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την οδηγία 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Ιουνίου 2008 και άλλες διατάξεις» ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία η Οδηγία 2008/56 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τη θαλάσσια στρατηγική, η οποία αποτελεί τον περιβαλλοντικό πυλώνα της μελλοντικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο θέμα αυτό. Το επιχειρησιακό σκέλος για την εφαρμογή του νόμου ανατίθεται στην Ειδική Γραμματεία Υδάτων του ΥΠΕΚΑ. Για την υποστήριξη του έργου της Ειδικής Γραμματείας Υδάτων, συστήνεται Γνωμοδοτική Επιτροπή Εμπειρογνομόνων, προκειμένου να διασφαλίζεται η τεκμηρίωση, η συναίνεση και η συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων όλων των εμπλεκόμενων φορέων του δημόσιου τομέα, των παραγωγικών τάξεων, των οικείων ΟΤΑ, των περιβαλλοντικών οργανώσεων, του διευθύνοντος οργάνου της Περιφερειακής Σύμβασης για την Προστασία της Μεσογείου (Σύμβασης Βαρκελώνης) και των επιστημονικών φορέων. Ανώτατο πολιτικό όργανο για την εφαρμογή του νόμου είναι η Εθνική Επιτροπή Θαλάσσιας Περιβαλλοντικής Στρατηγικής με κύριες αρμοδιότητες τη χάραξη της πολιτικής για τη διαχείριση και προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, τη διασφάλιση σε ανώτερο πολιτικό επίπεδο του αναγκαίου συντονισμού των εμπλεκόμενων δημόσιων φορέων και την εναρμόνιση των δράσεων τους.

Στο πλαίσιο της προστασίας/ διατήρησης του θαλάσσιου περιβάλλοντος υφίστανται μια σειρά από Διεθνείς Συμβάσεις και Οδηγίες για την πρόληψη/ αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης. Συνοπτικά στοιχεία αναφέρονται κατωτέρω:

✓ Διεθνής Σύμβαση MARPOL

Η Διεθνής Σύμβαση MARPOL «περί πρόληψης της ρύπανσης της θαλάσσης από πλοία» προέκυψε από την Συνθήκη του 1973 και την Διάσκεψη του 1978 – πρωτόκολλο MARPOL. Η Σύμβαση αυτή τέθηκε σε ισχύ στις 2 Οκτωβρίου 1983 για το Παράρτημα I που αφορούσε στο πετρέλαιο και το Παράρτημα II (που αφορούσε στις επιβλαβείς υγρές - χημικές ουσίες). Έθεσε το νομικό πλαίσιο πρόληψης της ρύπανσης από πλοία καθορίζοντας τα όρια ρύπανσης από απόρριψη πλοίων σε πολύ μικρές ποσότητες και οπωσδήποτε πέρα από προκαθορισμένη απόσταση από την κοντινότερη ακτή. Επίσης, στις «Ειδικές Περιοχές» όπως είναι η περιοχή της Μεσογείου απαγορεύονται σχεδόν οποιαδήποτε εκφόρτωση από τα πλοία. Οι τροποποιήσεις στα τεχνικά παραρτήματα της Σύμβασης MARPOL ξεκίνησαν το 1984 με στόχο την συνεχή προσπάθεια πρόληψης και διασφάλισης της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τη ρύπανση των πλοίων. Στην Ελλάδα ο Νόμος 1269/1982 (ΦΕΚ 89/Α/21.07.1982) κύρωσε τη Διεθνή Σύμβαση MARPOL.

✓ Σύμβαση OPRC

Η δεύτερη Διεθνής Σύμβαση για τη ρύπανση της θάλασσας από τα πλοία είναι η Σύμβαση OPRC (Oil Pollution Preparedness, Response) του 1990 που αναφέρεται στην ετοιμότητα και συνεργασία κρατών μελών για την αντιμετώπιση της ρύπανσης της θάλασσας από πετρέλαιο. Η Σύμβαση αυτή υπεγράφη στο Λονδίνο στις 30.11.1990. Έναρξη ισχύος: 13.05.1995. Θεματοφύλακας: Παγκόσμιος Ναυτιλιακός Οργανισμός (ΙΜΟ). Κύρωση από Ελλάδα: Ν. 2252/1994 (ΦΕΚ 192/Α/18.11.1994). Οι στόχοι της είναι: (i) η πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης από πετρέλαιο, (ii) η προώθηση και θέσπιση επαρκών και κατάλληλων μέτρων αντιμετώπισης ατυχημάτων, και (iii) η παροχή αμοιβαίας

συνεργασίας.

✓ Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS)

Η σύμβαση UNCLOS (United Nations Convention on the Law of the Sea) των Ηνωμένων Εθνών, η οποία συμφωνήθηκε το 1982 στο Montego Bay της Τζαμάικας και τέθηκε σε εφαρμογή στις 16.11.1994, αποσκοπεί στη προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τη ρύπανση που προέρχεται: (i) από δραστηριότητες στο θαλάσσιο βυθό υπαγόμενες στην εθνική δικαιοδοσία, όπως στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) ή την υφαλοκρηπίδα, (ii) από απόρριψη αποβλήτων, από πλοία και (iii) από ή μέσω της ατμόσφαιρας. Η περιβαλλοντική προστασία της Ανοιχτής Θάλασσας υπάγεται στις γενικές προβλέψεις περιβαλλοντικής προστασίας της UNCLOS, όπως και η σχετική απόδοση αποζημιώσεων. Η σύμβαση αυτή επικυρώθηκε στην Ελλάδα το 1995 (Ν.2321/95 ΦΕΚ136/Α/23.06.1995).

✓ Διεθνής Σύμβαση της Βαρκελώνης για την προστασία της Μεσογείου θάλασσας από την ρύπανση

Η Σύμβαση υπεγράφη το 1976 με σκοπό την ενεργοποίηση και συνεργασία όλων των χωρών της Μεσογείου για την πρόληψη, μείωση και καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης και τροποποιήθηκε το 1980. Η ΕΕ συντάχθηκε με τις αποφάσεις της Βαρκελώνης και τα συνεπαγόμενα πρωτόκολλα με τις αποφάσεις 81/420/ΕΕC, 83/101/ΕΕC, 84/132/ΕΕC, COM(95) 202 final, COM(99) 29 final – CNS 99/0023. Η Σύμβαση της Βαρκελώνης κυρώθηκε στην Ελλάδα με τον Ν. 855/1978 (ΦΕΚ 235/Α/1978), τον Ν. 1634/1986 (ΦΕΚ104/Α/1986) και τον Ν.3022/2002 (ΦΕΚ 114/Α/2002).

✓ Σύμβαση Στοκχόλμης για τους έμμονους οργανικούς ρύπους (Persistent Organic Pollutants - POPs)

Έναρξη ισχύος: 17.05.2004. Θεματοφύλακας: ΓΓ ΟΗΕ. Η Σύμβαση αυτή προβλέπει το πλαίσιο για την προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος από τους έμμονους οργανικούς ρύπους. Οι ουσίες αυτές έχουν τοξικές ιδιότητες, δεν διασπώνται εύκολα, συσσωρεύονται στον οργανισμό του ανθρώπου και των ζώων. Επίσης, οι ουσίες αυτές μεταφέρονται μέσω του αέρα, του νερού και των μεταναστευτικών ειδών και μπορούν να αποτίθενται μακριά από τον τόπο έκλυσης τους. Παραδείγματα έμμονων οργανικών ρύπων είναι το DDT και τα πολυχλωριωμένα διφαινύλια (PCBs). Η Σύμβαση της Στοκχόλμης κυρώθηκε στην Ελλάδα με τον Ν. 3447/2006 (ΦΕΚ 52/Α/2006).

✓ Διεθνής Σύμβαση των Βρυξελλών (1971) «για την ίδρυση διεθνούς κεφαλαίου για την αποζημίωση ζημιών ρύπανσης από πετρελαιοειδή (Fund Convention)»

Η σύμβαση αυτή επικυρώθηκε στην Ελλάδα με τον Ν. 1638/1986 (ΦΕΚ 108/Α/18.07.1986) και το ΠΔ 270/95 (ΦΕΚ 151/Α/26.07.1995). Επίσης, έχει ψηφιστεί και το ΠΔ 98/1990 «αρμοδιότητα δικαστηρίων και διαδικασία εκδίκασης υποθέσεων στις οποίες διάδικος είναι το διεθνές κεφάλαιο αποζημίωσης ζημιών ρύπανσης από πετρέλαιο».

✓ Οδηγία 2004/35/ΕΚ

Η Οδηγία 2004/35/ΕΚ σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη για την πρόληψη και την αποκατάσταση των ζημιών στο περιβάλλον και Οδηγία 2006/21/ΕΚ (πράξη τροποποίησης). Η Οδηγία αυτή έχει ως βασικό στόχο, μεταξύ άλλων, την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» και θεσπίζει ένα κοινό πλαίσιο ευθύνης για την πρόληψη και την

αποκατάσταση των ζημιών που προκαλούνται στα ζώα, στα φυτά, στους φυσικούς οικοτόπους και στους υδάτινους πόρους, καθώς και στο έδαφος. Το καθεστώς ευθύνης εφαρμόζεται οσάκις ο φορέας εκμετάλλευσης – δραστηριότητας ενήργησε εκ δόλου ή εξ αμελείας. Επιπλέον, εναπόκειται στις δημόσιες αρχές να μεριμνούν ώστε οι υπεύθυνοι φορείς εκμετάλλευσης να λαμβάνουν ή να χρηματοδοτούν οι ίδιοι τα αναγκαία μέτρα πρόληψης ή αποκατάστασης.

Η Ελλάδα ενσωμάτωσε την οδηγία αυτή με το ΠΔ 148/2009 (ΦΕΚ 190/Α/2009) «Περιβαλλοντική ευθύνη για την πρόληψη και την αποκατάσταση των ζημιών στο περιβάλλον». Επίσης, με το ΠΔ 11/2002 (ΦΕΚ 6/Α/21.1.2002), όπου αναφέρεται στο «έχοντα υπόψη» το έβδομο άρθρο του Ν.2252/1994 (ΦΕΚ 192/Α/18.11.1994), θεσπίστηκε το «Εθνικό Σχέδιο Έκτακτης Ανάγκης» για την αντιμετώπιση των περιστατικών ρύπανσης της θάλασσας από πετρέλαιο και άλλες επιβλαβείς ουσίες.

✓ Οδηγία 2008/105/ΕΚ σχετικά με πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος στον τομέα της πολιτικής των υδάτων

Στην Οδηγία αυτή αναφέρεται ότι η κοινοτική πολιτική για το περιβάλλον πρέπει να βασίζεται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, στην αρχή της επανόρθωσης, κατά προτεραιότητα στην πηγή, των καταστροφών του περιβάλλοντος καθώς και στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Το 2010 εκδόθηκε η ΚΥΑ 51354/ 641/Ε103/ 2010 (ΦΕΚ 1909/Β/08.12.2010) «Καθορισμός Προτύπων Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΠΠΠ) για τις συγκεντρώσεις ορισμένων ρύπων και ουσιών προτεραιότητας στα επιφανειακά ύδατα, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/105 σχετικά με τα ΠΠΠ και σχετικά με την τροποποίηση και μετέπειτα κατάργηση των Οδηγιών 86/176, 83/513, 84/156, 84/491, 86/280, και την τροποποίηση της Οδηγίας 2000/60, καθώς και για τις συγκεντρώσεις ειδικών ρύπων στα εσωτερικά επιφανειακά ύδατα.

✓ Οδηγία 96/61 σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργούνται στο περιβάλλον από βιομηχανικές και άλλες παρεμφερείς δραστηριότητες, η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθετεί την εφαρμογή ενός συστήματος Ολοκληρωμένου Ελέγχου και Πρόληψης της Ρύπανσης (Integrated Pollution Prevention and Control, IPPC) σύμφωνα με την Οδηγία 96/61. Η ενσωμάτωση της Οδηγίας αυτής στο ελληνικό δίκαιο έγινε με την έκδοση του Νόμου 3010/2002 (ΦΕΚ 91/Α/25.04.2002) και με την έκδοση των ΚΥΑ Η.Π.15393/2332/2002 (ΦΕΚ 1022/Β/2002) και ΚΥΑ Η.Π.11014/703/Φ104/2003 (ΦΕΚ 332/Β/2003).

3.2.6 Νομικό πλαίσιο για την αδειοδότηση έργων/ δραστηριοτήτων

Η διαδικασία εκτίμησης των δυνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον από την υλοποίηση έργων και δραστηριοτήτων (Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων) αποσκοπεί στο να αξιολογούνται αυτές όσο το δυνατόν πιο έγκαιρα πριν από τη λήψη των σχετικών αποφάσεων και να ενσωματώνεται η περιβαλλοντική διάσταση στις σχετικές αποφάσεις/εγκρίσεις. Με την διαδικασία αυτή θεσπίζονται τα αναγκαία μέτρα, οι όροι και οι περιορισμοί μέσω των οποίων εξασφαλίζεται ότι το εκάστοτε έργο/ δραστηριότητα θα υλοποιηθεί με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, της πρόληψης και της προφύλαξης.

Σε κοινοτικό επίπεδο η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθιερώθηκε με την κοινοτική Οδηγία 85/337 του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 1985 για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον. Σύμφωνα με Οδηγία αυτή έργα και δραστηριότητες με σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον

λον θα πρέπει να υπόκεινται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων τόσο στη φάση κατασκευής όσο και στη φάση λειτουργίας. Έργα και δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I της Οδηγίας υπόκεινται υποχρεωτικά σε εκτίμηση, ενώ έργα και δραστηριότητες του Παραρτήματος II υπόκεινται σε εκτίμηση μόνο εφόσον αυτό κριθεί αναγκαίο από τα Κ-Μ. Διαδικασία απαλλαγής από τη διαδικασία εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων υφίσταται μόνο σε ειδικές περιπτώσεις.

Η Οδηγία 85/337/ΕΚ τροποποιήθηκε τρεις φορές: το 1997, το 2003 και το 2009 από τις εξής οδηγίες:

- Οδηγία 97/11/ΕΚ του Συμβουλίου της 3^{ης} Μαρτίου 1997 περί τροποποίησης της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον.
- Οδηγία 2003/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Μαΐου 2003 σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου.
- Οδηγία 2009/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Απριλίου 2009 σχετικά με την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα σε γεωλογικούς σχηματισμούς και για την τροποποίηση της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2000/60/ΕΚ, 2001/80/ΕΚ, 2004/35/ΕΚ, 2006/12/ΕΚ και 2008/1/ΕΚ, και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1013/2006.

Η Οδηγία 85/337/ΕΚ και οι τρεις τροποποιήσεις της έχουν κωδικοποιηθεί με την Οδηγία 2011/92/ΕΚ της 13^{ης} Δεκεμβρίου 2011.

Σε εθνικό επίπεδο για την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, εφαρμόζονται πλέον οι διατάξεις του σχετικά πρόσφατου N. 4014/2011 (ΦΕΚ 209/Α/21.09.2011) «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος».

Σύμφωνα με τον παραπάνω νόμο τα έργα και οι δραστηριότητες κατατάσσονται σε δυο κατηγορίες: την Α (η οποία υποδιαιρείται στις υποκατηγορίες Α1 και Α2) και την Β. Στην υποκατηγορία Α1 κατατάσσονται τα έργα και οι δραστηριότητες που ενδέχεται να προκαλέσουν πολύ σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, ενώ στην υποκατηγορία Α2 κατατάσσονται τα έργα και οι δραστηριότητες που ενδέχεται να προκαλέσουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η κατηγορία Β περιλαμβάνει έργα και δραστηριότητες που χαρακτηρίζονται από τοπικές και μη σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Με τον Ν.4014/2011 απλοποιούνται και εξορθολογίζονται οι διαδικασίες για την περιβαλλοντική αδειοδότηση των έργων και δραστηριοτήτων. Μειώνεται ο αριθμός των έργων και δραστηριοτήτων για τα οποία απαιτείται υποβολή και αξιολόγηση Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) προκειμένου να αδειοδοτηθούν περιβαλλοντικά. Καταργείται η υποχρέωση υποβολής Προμελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΠΠΕ), και καθίσταται πλέον η υποβολή της προαιρετική. Η ΠΠΕ αντικαθίσταται με τον προαιρετικό Φάκελο Προκαταρκτικού Προσδιορισμού Περιβαλλοντικών Απαιτήσεων (ΠΠΠΑ).

Θεσπίζονται υποχρεωτικοί περιοδικοί τακτικοί και έκτακτοι έλεγχοι από αρμόδιες υπηρεσίες και ιδιώτες επιθεωρητές με στόχο την πραγματική διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος. Μεταξύ άλλων καταργούνται και οι αλληλεπικαλυπτόμενες αδειοδοτήσεις (άδεια διάθεσης λυμάτων, άδειες διαχείρισης μη επικινδύνων και επικινδύνων αποβλήτων, έγκριση επέμβασης σε δάσος ή δασική έκταση) και ενσωματώνονται στην απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Για την έκδοση των Αποφάσεων Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ) καταργούνται οι συνυπογραφές άλλων Υπουργών.

Ειδικά για έργα και δραστηριότητες που χωροθετούνται εντός προστατευόμενων περιοχών του Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 προβλέπεται η υποβολή Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (ΕΟΑ). Η ΕΟΑ, όπου αυτή απαιτείται, εστιάζει στις συνέπειες για την περιοχή βάσει των στόχων διατήρησής της. Η σημασία των επιπτώσεων πρέπει να προσδιορίζεται σε σχέση με τα ειδικά χαρακτηριστικά και τις ειδικές περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν στην προστατευόμενη περιοχή την οποία αφορά το έργο ή η δραστηριότητα, λαμβάνοντας ιδιαίτερος υπόψη τους στόχους διατήρησης της περιοχής. Βάσει των συμπερασμάτων της ειδικής οικολογικής αξιολόγησης και της ΜΠΕ και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παρ.4 του άρθρου 10 του Ν.4014/2011, η αρμόδια αρχή συμφωνεί για το οικείο έργο ή δραστηριότητα μόνο αφού βεβαιωθεί ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα της συγκεκριμένης περιοχής. Η ακεραιότητα μιας περιοχής αναφέρεται στις οικολογικές της λειτουργίες.

Η διάρκεια ισχύος των Αποφάσεων Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ) επιμηκύνεται υπό προϋποθέσεις (βλ. έργα που διαθέτουν ISO/ EMAS).

Αναφέρεται τέλος ότι, στο πλαίσιο του Ν. 4014/2011 (ΦΕΚ 209/Α/21.09.2011) έχουν εκδοθεί μία σειρά από Κανονιστικές διατάξεις.

3.3 Σχέση με τις κατευθύνσεις του Γενικού και Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ, ΕΠΧΣΑΑ)

3.3.1 Κατευθύνσεις ΓΠΧΣΑΑ

Το ΓΠΧΣΑΑ στοχεύει στη διαμόρφωση ενός χωρικού προτύπου ανάπτυξης, στο πλαίσιο των αρχών της αειφορίας. Ειδικότερα, επιδιώκεται η ενίσχυση του ρόλου της χώρας, σε διεθνές, ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό επίπεδο, η ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης και της χωρικής συνοχής, η διαφύλαξη – προστασία του περιβάλλοντος και η παροχή ενός συνεκτικού πλαισίου κατευθύνσεων για τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού.

Για την διεύρυνση των σχέσεων αυτών, η χώρα είναι σκόπιμο να συμμετέχει στην προώθηση της δημιουργίας δύο νέων πανευρωπαϊκών διαδρόμων, κατά μήκος καταρχήν των ακτών του Εύξεινου Πόντου (Αλεξανδρούπολη / Ορμένιο / Μπουργκάς / Βάρνα / Κωσταντζα / Βουκουρέστι) αλλά και της Αδριατικής (Γιάννενα / Σιάτιστα/ Τίρανα/ Σπλιτ / Ριέξα / Λουμπλιάνα / Τεργέστη / Σάλτσμπουργκ), άξονας ο οποίος αποτελεί συνέχεια της Ιόνιας οδού που διασχίζει την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, η οποία είναι σε άμεση επαφή με τον διεθνή θαλάσσιο άξονα - Αδριατική – Ιόνιο - με κύρια σύνδεση της χώρας το λιμάνι της Πάτρας.

Σε εθνικό επίπεδο, για την εκπλήρωση των παραπάνω στόχων, το ΓΠΧΣΑΑ καθορίζει χωρικά ένα πλέγμα αξόνων ανάπτυξης, με βάση και το διαμορφούμενο δίκτυο αστικών

πόλων, το οποίο υποστηρίζεται από τα στρατηγικά δίκτυα μεταφορών και υποδομών και διασυνδέεται με τις πύλες εισόδου – εξόδου της χώρας. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας διατρέχεται από τους παρακάτω άξονες ανάπτυξης:

- Από τον Δυτικό Άξονα (ένας από τους κύριους άξονες ανάπτυξης της χώρας, του οποίου προβλέπεται η ολοκλήρωση), που διατρέχει την ηπειρωτική χώρα στα δυτικά του ορεινού συμπλέγματος της Πίνδου, των ορεινών σχηματισμών της Στερεάς Ελλάδος και της Πελοποννήσου, συμπεριλαμβάνοντας και τα πλησίον νησιά (Ιόνια νησιά). Περιλαμβάνει πρωτεύοντες εθνικούς αναπτυξιακούς πόλους (Ιωάννινα σε συνδυασμό με την Ηγουμενίτσα και την Πάτρα) και άλλους, σημαντικούς σε εθνικό επίπεδο, πόλους ανάπτυξης (Κέρκυρα, Καλαμάτα και Αργίνιο).
- Από τον Ανατολικό Χερσαίο Άξονα, που αναπτύσσεται κατά μήκος του ΠΑΘΕ και περιλαμβάνει τα μητροπολιτικά κέντρα (πόλους) της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, πρωτεύοντες εθνικούς πόλους (Πάτρα, δίπολο Λάρισα–Βόλος) και άλλους σημαντικούς σε εθνικό επίπεδο πόλους ανάπτυξης (Λαμία, Χαλκίδα, Κατερίνη). Συνδέεται άμεσα και έμμεσα (μέσω της Εγνατίας Οδού) με το σύνολο των χερσαίων πυλών εισόδου / εξόδου της χώρας, καθώς και με διεθνείς θαλάσσιους άξονες.
- Και από τον Διαγώνιο Άξονα, που αναπτύσσεται κατά μήκος του οδικού άξονα Λαμία–Ιτέα / Άμφισσα–Αντίρριο – Πάτρα και διασυνδέει άμεσα τον διεθνή λιμένα της Πάτρας με την κεντρική Ελλάδα, μέσω της Λαμίας.

Εκτός των δύο Μητροπολιτικών Κέντρων, η Πάτρα (το τρίτο σε πληθυσμό αστικό συγκρότημα της χώρας) καθορίζεται ως Πρωτεύων Εθνικός Πόλος μαζί με το δίπολο Λάρισα – Βόλος, τα Ιωάννινα, το δίπολο Ηράκλειο – Χανιά και το δίπολο Κομοτηνή – Αλεξανδρούπολη. Στους πόλους αυτούς επιλέγεται η ανάπτυξη δραστηριοτήτων και υπηρεσιών διεθνούς και εθνικής ακτινοβολίας, καθώς και η συμμετοχή τους στην ανάπτυξη διεθνών δικτύων συνεργασίας. Ειδικότερα, για την εδραίωση του διακριτού ρόλου της Πάτρας προωθείται:

- Η ανάδειξη της σε εθνικό πόλο – πύλη και διαμετακομιστικό / εμπορευματικό κέντρο στον Αδριατικό διάδρομο.
- Η ανάδειξη της σε κέντρο πολιτισμού.
- Η ενίσχυση της στους τομείς της ανώτατης εκπαίδευσης, της έρευνας – τεχνολογίας, του τουρισμού και της υγείας.
- Η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της θέσης της στη συνάρθρωση των δύο εθνικών αξόνων ανάπτυξης ΠΑΘΕ και Δυτικού (Ιόνιας οδού) και η ενίσχυση του ρόλου της στον ευρύτερο χώρο της Πελοποννήσου, της Δυτικής Ελλάδας και των Ιονίων Νήσων (Κεφαλονιά, Ζάκυνθος).

Το Αργίνιο ανήκει στους «Λοιπούς εθνικούς πόλους» και προωθείται η αναβάθμιση των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών του, η ενίσχυση του ιδιαίτερου χαρακτήρα του (παραγωγικός, πολιτιστικός) και η αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Επίσης, ενισχύεται η ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας μεταξύ γειτονικών αστικών κέντρων και η, μέσω αυτών, δημιουργία δύο δίπολων, του Αργινίου – Μεσολογγίου και του Πύργου – Αμαλιάδας. Σε ό,τι αφορά τη διοικητική ανασυγκρότηση της χώρας, αυτή σκοπεύει στη δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενοτήτων με γενικές κατευθύνσεις:

- Τον ανασχεδιασμό του χάρτη των υφιστάμενων διοικητικών επιπέδων της χώρας, με βάση ευρύτερα λειτουργικά και αναπτυξιακά κριτήρια, ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής και να προάγει τη συνολική ανταγωνιστικότητα του εθνικού χώρου. Για τον ανασχεδιασμό αυτό, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα δεδομένα και οι νέες σχέσεις που δημιουργούν τα υφιστάμενα και προγραμματιζόμενα δίκτυα υποδομών αλλά και το σύστημα πόλων και αξόνων ανάπτυξης που προωθείται με το παρόν πλαίσιο. Για τον σκοπό αυτό, είναι αναγκαία η μείωση του αριθμού των Περιφερειών, Νομαρχιών και Δήμων ώστε να αποκτήσουν ισχυρή διοικητική δομή και ικανοποιητικά κρίσιμα μεγέθη μάζας και σχέσεων και να διαχειριστούν με αποτελεσματικότερο τρόπο την αναπτυξιακή διαδικασία. Η εφαρμογή αυτού του ανασχεδιασμού πρέπει να έχει συντελεστεί εντός τετραετίας με ευθύνη του αρμόδιου υπουργείου, ύστερα από ειδική μελέτη.
- Την αποκέντρωση με ανακατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ κράτους - κεντρικού και αποκεντρωμένου - και τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Την πραγματική σύγκλιση των ελληνικών περιφερειών με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για τον σκοπό αυτό, υιοθετούνται τα κατάλληλα οικονομικά, θεσμικά και διοικητικά μέτρα που προωθούν την αύξηση της δημογραφικής βάσης και την αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού, την ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και την απόκτηση οικονομικής ευρωστίας σε περιφερειακό επίπεδο.

Για τον ανασχεδιασμό των διοικητικών περιφερειών της χώρας λαμβάνεται υπόψη το πιο κάτω πλαίσιο κριτηρίων:

- Επιδιώκεται η αναγνώριση λειτουργικών χωρικών ενότητων εξαρτημένων από σημαντικά περιφερειακά κέντρα με δυνατότητες δικτύωσης και στο διεθνή χώρο.
- Επιδιώκεται η ενίσχυση της αποκέντρωσης της διοικητικής λειτουργίας στο επίπεδο της χωρικής ενότητας, δεδομένου ότι αποτελεί βαρύνουσα σημασίας συντελεστή για την ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης.
- Επιδιώκεται η στήριξη της ανάπτυξης της υπαίθρου στο επίπεδο της χωρικής ενότητας, μέσω της οργάνωσης του αστικού περιφερειακού δικτύου (ανάπτυξη ισχυρής εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου).
- Αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα προσαρμογής των κριτηρίων με βάση τις ιδιαιτερότητες των περιοχών, όπως: ύπαρξη ισχυρών φυσικών φραγμών (οροσειρές, θαλάσσιος χώρος), ανάγκη στήριξης απομακρυσμένων παραμεθόριων περιοχών, ιστορικές καταβολές κ.λπ.

Για τη διοικητική ανασυγκρότηση της χώρας και την περιφερειακή οργάνωση της διοίκησης θα πρέπει να συνεκτιμηθούν και τα εξής:

- Η αναζήτηση μορφών διοικητικής οργάνωσης για τους εθνικούς πόλους.
- Η περαιτέρω αναβάθμιση του πρώτου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης και η διαμόρφωση ισχυρότερων Ο.Τ.Α., με μείωση του αριθμού τους μέσω ενοποίησης.

Σε σχέση με τις οδικές υποδομές και υπηρεσίες και τις συναφείς υπηρεσίες, και πιο συγκεκριμένα σ' αυτά που σχετίζονται άμεσα με την ΠΔΕ, βασική επιδίωξη αποτελεί η βελτίωση της ποιότητας των υφιστάμενων υποδομών μεταφορών και των σχετικών υπηρεσιών και δίδονται οι ακόλουθες κατευθύνσεις:

- Ολοκλήρωση και αναβάθμιση της Βορειοδυτικής Οδού Πελοποννήσου (Κόρινθος – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα) και της Ιόνιας Οδού (Αντίρριο – Αγρίνιο – Ιωάννινα – Κακαβιά).
- Αναβάθμιση της σύνδεσης των πρωτεύουσών των νομών ή άλλων σημαντικών για τις μεταφορές περιοχών (Μεσολόγγι, Αγρίνιο, Πάτρα, Πύργος), που βρίσκονται πλησίον των ως άνω οδικών αξόνων (σύνδεση της ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. Αστακού με την Ιόνια Οδό κ.ά.).
- Πύκνωση του οδικού δικτύου, σε πρώτη φάση, με τους εξής αναβαθμισμένους, σε υποδομές και υπηρεσίες, οδικούς άξονες: Τρίπολη – Βυτίνα – Αρχαία Ολυμπία σύνδεση με δυτικό άξονα, Αντίρριο – Ιτέα – Άμφισσα – Λαμία (βελτίωση υφιστάμενου δικτύου), Λαμία – Καρπενήσι – Αγρίνιο – σύνδεση με Ιόνια Οδό (βελτίωση υφιστάμενου δικτύου).
- Αύξηση της κυκλοφοριακής ικανότητας του αστικού οδικού δικτύου, την προώθηση έργων παράκαμψης των κύριων αστικών κέντρων (Πάτρα, Αγρίνιο, Πύργος), και προώθηση μέτρων και έργων που ενισχύουν την ελκυστικότητα και την ποιότητα των ΜΜΜ.
- Περιορισμός της χρήσης των ΙΧ οχημάτων, τουλάχιστον κατά μήκος του σιδηροδρομικού άξονα και αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους σταθμούς υπεραστικών λεωφορείων, οι οποίοι εφεξής χωροθετούνται σε περιοχές που συνδέονται άμεσα με μέσα σταθερής τροχιάς ή με κόμβους υψηλής συγκέντρωσης επιβατικού κοινού (αερολιμένες, λιμένες) ή ελλείψεις αυτών, σε περιοχές όπου η οδική σύνδεση του σταθμού με το εθνικό δίκτυο δεν προκαλεί σημαντική επιβάρυνση στο κύριο αστικό οδικό δίκτυο.

Σε σχέση με τις θαλάσσιες μεταφορές και τις λιμενικές υποδομές, και τις συναφείς υπηρεσίες δίδονται οι ακόλουθες κατευθύνσεις:

- Ενίσχυση του διεθνούς ρόλου του λιμένα της Πάτρας και του εξειδικευμένου λιμένα εμπορευματοκιβωτίων της ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. Αστακού με παράλληλα διαρκή αναβάθμισή τους.
- Άμεση εφαρμογή συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης στους λιμένες και συστημάτων για την πρόληψη και αντιμετώπιση θαλάσσιων περιβαλλοντικών ατυχημάτων, καθώς επίσης και δημιουργία κατάλληλων λιμένων καταφυγής.
- Ολοκλήρωση του νέου τμήματος του λιμένα της Πάτρας και αναβάθμισή του τόσο σε ό,τι αφορά τον κλάδο των επιβατικών όσο και σε ό,τι αφορά τον κλάδο των εμπορευματικών μεταφορών, και αναβάθμιση του σιδηροδρομικού και οδικού δικτύου της περιοχής (ΠΑΘΕ και Δυτικός Άξονας).
- Διατήρηση της Ναυτικής Βιομηχανικής Περιοχής Αστακού ως βιομηχανικό πάρκο, σε συνδυασμό με τη δημιουργία ελεύθερης ζώνης και την επέκταση των δραστηριοτήτων της και σε υπηρεσίες κόμβου προσωρινής εναπόθεσης εμπορευματοκιβωτίων (hub).
- Ολοκληρωμένη σιδηροδρομική σύνδεση και παροχή υψηλής ποιότητας συνδυασμένων μεταφορών στο εμπορευματικό τμήμα του λιμένα της Πάτρας και δευτερευόντως της ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. Αστακού μετά την ολοκλήρωση του υπό επέκταση σιδηροδρομικού δικτύου.
- Απόδοση των παλαιών λιμενικών εγκαταστάσεων και υποδομών σε πολιτιστικές ή

τουριστικές χρήσεις, χωρίς ωστόσο να αποκλείεται και η επαναχρησιμοποίησή τους για άλλης μορφής λιμενικές υπηρεσίες εντάσεως κεφαλαίου.

- Εφοδιασμός με «ελαφρές» υποδομές υποστήριξης τυποποιημένων εσωτερικών εμπορευματικών μεταφορών, του λιμένα της Πάτρας.

Σε σχέση με τις αεροπορικές μεταφορές και τις αερολιμενικές υποδομές, καθώς και τις συναφείς υπηρεσίες δίδονται οι εξής κατευθύνσεις:

- Επέκταση των αερολιμενικών υποδομών και υπηρεσιών στη Δυτική Ελλάδα με την αξιοποίηση δύο πρώην στρατιωτικών αερολιμένων και συγκεκριμένα του κρατικού αερολιμένα Αράξου, για την εξυπηρέτηση του μεγάλου αστικού κέντρου της Πάτρας, και τη μετατροπή του στρατιωτικού αερολιμένα της Ανδραβίδας σε πολιτικό, για την εξυπηρέτηση της ταχύτατα αναπτυσσόμενης τουριστικής παράκτιας περιοχής της Ηλείας και της Αρχαίας Ολυμπίας. Αναβάθμιση των μεταφορικών υποδομών από και προς τα αεροδρόμια αυτά και διασύνδεση του πρώτου με το αστικό κέντρο της Πάτρας, με μέσο σταθερής τροχιάς προαστιακού τύπου, και της οδικής σύνδεσης και των δύο αερολιμένων με την Ιόνια Οδό και το Λιμάνι της Κυλλήνης.
- Διερεύνηση της δυνατότητας επιδοτούμενου φορέα παροχής επιβατικών μεταφορών σε απομονωμένες ορεινές περιοχές με εξειδικευμένα ελικόπτερα, σε σταθερά δρομολόγια καθ' όλο το έτος με τη χρήση υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος.

Σε ό,τι αφορά το σιδηροδρομικό δίκτυο και τις υπηρεσίες δίδονται οι εξής κατευθύνσεις:

- Ολοκλήρωση της αναβάθμισης (ηλεκτροκίνηση υψηλών ταχυτήτων, διπλή γραμμή, κ.α.) του κεντρικού άξονα- κορμού, του λεγόμενου ΠΑΘΕ/Π (Προμαχώνα) που διασυνδέει τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας και παρέχει σύνδεση με τον Πανευρωπαϊκό Σιδηροδρομικό Διάδρομο IV: Βερολίνο / Νυρεμβέργη – Πράγα – Μπρατισλάβα Βουδαπέστη – Κωσταντζα/ Θεσσαλονίκη / Κωνσταντινούπολη. Επέκταση των άκρων του και των εγκαρσίων συνδέσεων, συμπεριλαμβανομένων και ιδιωτικών επεκτάσεων σε βιομηχανικές – εμπορευματικές εγκαταστάσεις (ΒΙΠΕ, λιμένες, εμπορευματικά κέντρα, μεγάλες βιομηχανικές εγκαταστάσεις κ.ά.). Η σιδηροδρομική γραμμή Αθήνα - Πάτρα ορίζεται ως πρωτεύον και ηλεκτροκίνητο δίκτυο, ενώ η επέκτασή της ως την Καλαμάτα ως δευτερεύον δίκτυο και η επέκτασή της ως τα Ιωάννινα ως υπό μελέτη τμήμα.
- Διερεύνηση της σκοπιμότητας επέκτασης και αναβάθμισης των υφιστάμενων υπηρεσιών σιδηρόδρομου προαστιακού τύπου στις παρακάτω περιοχές: ευρύτερο πολεοδομικό συγκρότημα Πάτρας (Αίγιο-Πάτρα – Αερολιμένας Αράξου), και μεταξύ των αστικών κέντρων Πάτρας – Πύργου (εφόσον υλοποιηθεί ο πολιτικός αερολιμένας της Ανδραβίδας).
- Εξέταση της δυνατότητας να προωθηθούν σιδηροδρομικές υπηρεσίες και υπηρεσίες τύπου τροχιόδρομου (τραμ).
- Εφαρμογή υπηρεσιών «τραίνων υψηλών ταχυτήτων» για τις επιβατικές μεταφορές και ειδικών εμπορευματικών διαδρόμων (Freight Freeways) για ταχεία και αποκλειστική διακίνηση των εμπορευμάτων με σιδηρόδρομο.

Σε ό,τι αφορά τις υποδομές ενέργειας και τις υποδομές επικοινωνίας και πληροφορικής δίνονται οι ακόλουθες κατευθύνσεις:

- Αξιοποίηση για παραγωγή ενέργειας του υδατικού δυναμικού της Δυτικής Ελλάδας.
- Ολοκλήρωση, σύμφωνα με τον υφιστάμενο σχεδιασμό, του δικτύου φυσικού αερίου και προσθήκη νέων υποδομών - κατασκευή αγωγών προς Πάτρα – Πύργο.
- Διαρκής αναβάθμιση όλων των υποδομών που υποστηρίζουν τις τεχνολογίες αιχμής στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορικής, κατά προτεραιότητα στην Πάτρα.

Σε ό,τι αφορά την χωρική διάρθρωση, εξειδίκευση και συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων δίνονται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

A. Αγροτικός τομέας (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία)

- Δημιουργία ενός βιώσιμου και ανταγωνιστικού συστήματος γεωργίας και διατροφικών προϊόντων με σαφή προσανατολισμό προς την αγορά, το οποίο θα αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην παραγωγή προϊόντων διατροφικής ποιότητας και ασφάλειας, θα είναι ικανό να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των καταναλωτών, θα αναπτύσσεται κατά τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον και θα συμβάλλει στην ανάπτυξη της υπαίθρου με σκοπό τη διατήρηση του αγροτικού πληθυσμού και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, αλλά και την ανάδειξη ενός μεγάλου φάσματος οικονομικών δραστηριοτήτων σε αγροτικές μειονεκτικές, ορεινές και νησιωτικές περιοχές.
- Διατήρηση της γεωργίας και της εντατικής κτηνοτροφίας, με παράλληλη προστασία της γεωργικής γης, στους κάμπους, ένθεν και ένθεν του Αμβρακικού και του Αγρινίου, της Πάτρας και του Πύργου.
- Δραστικό περιορισμό της διάχυσης αστικών χρήσεων στη γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας.
- Αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, σύμφωνα με την ΚΑΠ, σε συνδυασμό με την εκκλογίκευση των συστημάτων άρδευσης και της χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης πολιτικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων. Προώθηση της εφαρμογής κοινοτικού προγράμματος για αναδάσωση πτωχών σε απόδοση γεωργικών εκτάσεων.
- Κατάλληλη διαχείριση των δασών, ώστε να καταστούν πιο παραγωγικά.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των υδατοκαλλιεργειών, με τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων μονάδων και την εφαρμογή μεθόδων διαχείρισης πιο φιλικών προς το περιβάλλον, την ίδρυση νέων μονάδων σε κατάλληλες θέσεις είτε μεμονωμένα, ιδιαίτερα σε περιοχές που δεν αναμένονται σημαντικές πιέσεις ή και παρουσιάζουν αναπτυξιακή υστέρηση, είτε σε οργανωμένους υποδοχείς, και τη σταδιακή απομάκρυνση όσων λειτουργούν σε ακατάλληλες θέσεις με την παροχή σχετικών κινήτρων.
- Προώθηση Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (Π.Ο.Α.Υ.) σε περιοχές μεγάλης συγκέντρωσης υδατοκαλλιεργειών, με στόχο την ορθολογική διαχείριση και ανάπτυξή τους, την επίτευξη οικονομικών κλίμακας και τη δημιουργία σύγχρονων εγκαταστάσεων υποστήριξης (αποθηκευτικοί χώροι, συσκευαστήρια, ιχθυογεννητικοί σταθμοί κ.ά.).
- Ανάπτυξη υδατοκαλλιεργειών σε λιμνοθάλασσες, σε λίμνες, καθώς και σε εκβολικά συστήματα ποταμών κατά τρόπο συμβατό με το ευαίσθητο περιβάλλον των περιοχών αυτών και την παραγωγική τους ικανότητα.

Β. Βιομηχανία (εξόρυξη – μεταποίηση)

- Συγκέντρωση των νέων μονάδων σε οργανωμένους υποδοχείς στην Πάτρα και το Αγρίνιο, παράλληλα με τον περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης.

Γ. Τουρισμός

- Αναφέρονται έντεκα (11) γενικές κατευθύνσεις τις οποίες το ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό που ακολούθησε τις συμπληρώνει και τις εξειδικεύει και τις περισσότερες τις επαναλαμβάνει με παρόμοιες διατυπώσεις (βλέπε καταγραφή κατευθύνσεων ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό).

Χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου

Επιδιώκεται η δημιουργία ενός ιεραρχημένου αστικού πλέγματος και ειδικότερα:

- Ενισχύεται η Πάτρα ως πρωτεύων εθνικός πόλος (2^ο επίπεδο) με εξάρτηση από την Αθήνα (1^ο επιπέδου μητροπολιτικό κέντρο) και αλληλεξάρτηση με Ιωάννινα και Λάρισα (2^ο επιπέδου), με στόχο να αποτελέσει κομβικό σημείο του εθνικού χώρου σε διασύνδεση με τον περιβάλλοντα χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των Βαλκανίων και της Μεσογείου.
- Το Αγρίνιο ανήκει στους λοιπούς εθνικούς πόλους (4^ο επίπεδο) με εξάρτηση από την Πάτρα, ενώ το Μεσολόγγι, η Ναύπακτος, το Αίγιο, η Αμαλιάδα και ο Πύργος χαρακτηρίζονται ως λοιπά νομαρχιακά αστικά κέντρα με πληθυσμό >10.000 κατ. (5^ο επίπεδο) με εξάρτηση από την Πάτρα
- Σημειώνεται ότι από την Πάτρα εξαρτώνται και η Κεφαλλονιά και η Ζάκυνθος, στο πλαίσιο της ενίσχυσης σημαντικών λειτουργικών εξαρτήσεων νησιών με την ηπειρωτική χώρα (ανήκουν στην ίδια χωρική ενότητα με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, αλλά και σε ξεχωριστή χωρική ενότητα των Ιονίων νήσων).

Για τις περιαστικές αγροτικές περιοχές:

- Λήψη μέτρων για την αποφυγή της απώλειας γόνιμης γης, λόγω άναρχης αστικοποίησης, και για τη διατήρησή τους ως περιοχών ελεύθερων χώρων και αναψυχής.

Για τον ορεινό χώρο:

- Αναζωογόνηση και χωροταξική ενσωμάτωση του ορεινού χώρου στο εθνικό σύστημα αξόνων και πόλων ανάπτυξης μέσα και από τις επιδράσεις που θα δεχτεί από την αξιοποίηση των μεγάλων έργων υποδομής στο δυτικό και το βόρειο τμήμα της χώρας.

Τέλος, σε ό,τι αφορά τις περιοχές φυσικού πλούτου, στην ΠΔΕ αναφέρονται οι περιοχές Natura και οι φυσικές περιοχές με Φορέα Διαχείρισης.

Διατήρηση και ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου και προστασία της εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς με ιδιαίτερη μέριμνα για το «τοπίο», ώστε να αποτελέσει σημαντική συνιστώσα των πολιτικών χωροταξίας, πολεοδομίας, περιβάλλοντος, πολιτισμού και αγροτικής οικονομίας.

3.3.2 Κατευθύνσεις ΕΠΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες

Το ΕΠΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες έχει τους ακόλουθους γενικούς στόχους:

- Την προώθηση ενός χωρικού προτύπου ανάπτυξης που θα διασφαλίζει την ενίσχυση του τομέα και την αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος των Ελληνικών θαλασσών και των άλλων ευνοϊκών χαρακτηριστικών του Ελλαδικού χώρου, δημιουργώντας πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.
- Την προώθηση της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής συνιστώσας στη χωρική διάρθρωση της υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας σύμφωνα με τους βασικούς στόχους του Γενικού Πλαισίου για ορθολογική διαχείριση του χώρου, προστασία των ευαίσθητων φυσικών πόρων και του τοπίου.
- Την εξασφάλιση αναγκαίου χώρου για την ανάπτυξη του τομέα και την κάλυψη των αναγκών που προκύπτουν για νέες μονάδες, επεκτάσεις ή μετεγκαταστάσεις και εκσυγχρονισμούς υφισταμένων μονάδων και για την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και μεθόδων καλλιέργειας.
- Τη διασφάλιση των χωρικών προϋποθέσεων για την αύξηση της εθνικής παραγωγής προϊόντων υδατοκαλλιέργειας, τη διεύρυνση των εκτρεφόμενων ειδών και την υποστήριξη της παραγωγής προϊόντων υδατοκαλλιέργειας που είναι ασφαλή και υψηλής ποιότητας.
- Τον εξορθολογισμό της χωροθέτησης των υδατοκαλλιεργειών με ενίσχυση της οργανωμένης λειτουργίας των μονάδων έναντι της σημειακής χωροθέτησης και θέσπιση ειδικών όρων και περιορισμών χωροθέτησης των μεμονωμένων μονάδων.
- Τη ρύθμιση των σχέσεων της υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας με κλάδους ή δραστηριότητες με τις οποίες υπάρχει δυνητικά σύγκρουση ή ανταγωνισμός, π.χ. με την τουριστική δραστηριότητα και την επαγγελματική αλιεία, με επιδίωξη την επίτευξη συμπληρωματικότητας μεταξύ τους, έτσι ώστε να προωθείται η ανάπτυξη περιοχών απομακρυσμένων ή / και μειονεκτικών, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων απασχόλησης.
- Τη συνδυασμένη ανάπτυξη υδατοκαλλιεργειών, επαγγελματικής αλιείας και τουρισμού, κυρίως στα εσωτερικά ύδατα (Λιμνοθάλασσες – Λίμνες – Ποτάμια) λόγω της φύσης των υδατοκαλλιεργητικών δραστηριοτήτων στα ύδατα.
- Τη στήριξη της οικονομικής βιωσιμότητας των επιχειρήσεων του τομέα δημιουργώντας σταθερό αναπτυξιακό πλαίσιο και συγκεκριμένους κανόνες λειτουργίας με καλύτερο συντονισμό των πολιτικών που έχουν χωρική διάσταση και αφορούν την υδατοκαλλιεργητική δραστηριότητα.
- Την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας του τομέα με τη δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων και κυρίως της εξασφάλισης του αναγκαίου χώρου για ανάπτυξη νέων μονάδων καθώς και την επέκταση ή / και μετεγκατάσταση υφιστάμενων.
- Την εξειδίκευση και αναπροσαρμογή των στόχων, κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων της αναπτυξιακής νομοθεσίας, όσον αφορά τη χωροταξική διάρθρωση και ανάπτυξη των υδατοκαλλιεργειών.
- Την απλούστευση των διαδικασιών ίδρυσης και λειτουργίας των υποδοχέων και μονάδων υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας, με γνώμονα την διασφάλιση της ποιότητας του περιβάλλοντος.

- Την προστασία της δημόσιας υγείας και της υγείας και ευζωίας των ζώων στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας.
- Την προσαρμογή της πολιτικής ανάπτυξης του τομέα στις νέες προκλήσεις των αγορών των αλιευτικών προϊόντων, στην Κοινή Αλιευτική Πολιτική της Ε.Ε. και άλλες συναφείς πολιτικές.
- Την ενθάρρυνση της στροφής της υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας προς την βιολογική υδατοκαλλιέργεια, νέες καινοτομικές τεχνολογίες παραγωγής και πειραματική υδατοκαλλιέργεια.

Σύμφωνα με το Εθνικό Πρότυπο Χωροταξικής Οργάνωσης Υδατοκαλλιεργειών στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας καθορίζονται τμήματα των παρακάτω Περιοχών Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργείας (ΠΑΥ):

- ΠΑΥ Δυτικών Ακτών Αιτωλοακαρνανίας – Σύμπλεγμα Εχινάδων Νήσων, αρμοδιότητας των Περιφερειακών Ενοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Κεφαλλονιάς, με κύρια υδατοκαλλιεργητική δραστηριότητα την ιχθυοκαλλιέργεια.

Με βάση τον διαχωρισμό του ΕΠΧΣΑΑ ανήκει στην κατηγορία (Α), ιδιαίτερα αναπτυγμένων περιοχών με σημαντική συγκέντρωση μονάδων, που χρήζουν παρεμβάσεων βελτίωσης, εκσυγχρονισμού των μονάδων και των υποδομών, προστασίας και αναβάθμισης του περιβάλλοντος. Επιπλέον, οι περιοχές (Α) χαρακτηρίζονται από τις ιδιαίτερα ευνοϊκές συνθήκες του θαλάσσιου περιβάλλοντος για την ανάπτυξη υδατοκαλλιέργειας, την ικανοποιητική σύνδεσή τους με αστικά κέντρα ή άλλα κέντρα κατανάλωσης των παραγόμενων προϊόντων, καθώς και από τις θετικές συνθήκες ανάπτυξης της δραστηριότητας από άποψη απαγορευτικών ή ανταγωνιστικών χρήσεων. Στις περιοχές αυτές επιτρέπεται ο εκσυγχρονισμός και η μετεγκατάσταση υδατοκαλλιεργητικής μονάδας, καθώς και η ίδρυση νέων μονάδων που προέρχονται από συγκέντρωση ή διάσπαση υφιστάμενων μονάδων εγκατεστημένων εντός της ίδιας ΠΑΥ, με την προϋπόθεση να μην μεταβάλλονται η έκταση μίσθωσης και η δυναμικότητα των αρχικών μονάδων. Η επέκταση είναι δυνατή για λόγους βιωσιμότητας των μονάδων με μισθωμένη έκταση μικρότερη των 20 στρ. μέχρι το όριο αυτό, ενώ για τις λοιπές μονάδες επιτρέπεται η αύξηση της δυναμικότητας κατά 25% στο διάστημα της πενταετίας μέχρι την έγκριση ΠΟΑΥ⁴¹. Το ποσοστό αύξησης επαυξάνεται σε 40% σε περίπτωση υιοθέτησης βιολογικής καλλιέργειας, η οποία θα πιστοποιηθεί από τα αρμόδια όργανα. Προωθείται κατά προτεραιότητα η ίδρυση ΠΟΑΥ.

- ΠΑΥ Αμβρακικού Κόλπου Αιτωλοακαρνανίας, αρμοδιότητας των Περιφερειακών Ενοτήτων Πρέβεζας, Αιτωλοακαρνανίας και Άρτας, με κύρια υδατοκαλλιεργητική δραστηριότητα την ιχθυοκαλλιέργεια, οστρακοκαλλιέργεια και τους λοιπούς υδρόβιους οργανισμούς.

Με βάση τον διαχωρισμό του ΕΠΧΣΑΑ ανήκει στην κατηγορία (Δ), περιοχών με ιδιαίτερη ευαισθησία, ως προς το φυσικό περιβάλλον, οι οποίες βρίσκονται μερικώς ή στο σύνολό τους σε ευρύτερες περιοχές ιδιαίτερης οικολογικής σημασίας και ευαισθησίας (π.χ. περιοχές «προστασίας της φύσης» του Ν.1650/86, περιοχές Δικτύου Natura 2000, τοπία Φυσικού Κάλλους και Θαλάσσια Πάρκα) και στις οποίες

⁴¹ Ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας σε οργανωμένους υποδοχείς, υπό τη μορφή Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (Π.Ο.Α.Υ.), με την έννοια των Περιοχών Οργανωμένων Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (Π.Ο.Α.Π.Δ.) του άρθρου 10 του Ν.2742/1999, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει. Η συνολική μισθωμένη έκταση εγκατάστασης των μονάδων της ΠΟΑΥ, για το σύνολο των εκτρεφόμενων ειδών, είναι μεγαλύτερη των 100 στρεμμάτων.

δεν αποκλείεται η ίδρυση και λειτουργία μονάδων υδατοκαλλιέργειας, με ειδικούς όρους και δεσμεύσεις ως προς τον τρόπο διαχείρισης αυτών. Σε αυτές τις περιοχές επιτρέπεται ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων μονάδων. Η εγκατάσταση νέων μονάδων και η επέκταση των υφιστάμενων δεν αποκλείεται, με την προϋπόθεση κατά την περιβαλλοντική αδειοδότησή τους, να καθορίζονται ειδικοί όροι και δεσμεύσεις ως προς τον τρόπο διαχείρισης αυτών, που θα καθορίζονται, με βάση τα προβλεπόμενα στις ειδικές ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στην υπαγωγή των περιοχών αυτών σε ειδικό καθεστώς προστασίας και διαχείρισής τους.

Εντός των ΠΑΥ προσδιορίζονται ζώνες στις οποίες χωροθετούνται νέες μονάδες υδατοκαλλιέργειών. Αυτές μπορεί να είναι με μορφή:

- οργανωμένων υποδοχέων με φορέα διαχείρισης, υπό τη μορφή Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιέργειών (ΠΟΑΥ)⁴² Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας δεν προτείνεται χωροθέτηση ΠΟΑΥ, χωρίς να αποκλείονται νέα στοιχεία με βάση νέες μελέτες, οι οποίες μαζί με τις αντίστοιχες ΣΜΠΕ θα τύχουν επανεξέτασης με βάση τις κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες, την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία και τα νεότερα πραγματικά και επιστημονικά δεδομένα. Στο πλαίσιο του ΕΠ «Αλιεία 2000-2006» έχουν εκπονηθεί μελέτες για τη χωροθέτηση ΠΟΑΥ στις Εχινάδες νήσους (2 θέσεις)⁴³ και εντός του Αμβρακικού Κόλπου (6 θέσεις)⁴⁴. Και στις δύο ΠΟΑΥ όμως επισημαίνεται ότι η σημερινή πληρότητα του αριθμού των ιχθυοκαλλιέργειών στην περιοχή σε συνδυασμό με την ευαισθησία των οικοσυστημάτων έχουν ως αποτέλεσμα την επιθυμητή αναστολή νέων αδειών, μέχρι να διευθετηθούν χωροταξικά οι υφιστάμενες. Επιπλέον στην ΠΟΑΥ Αμβρακικού προτείνεται να μην εφαρμοστεί η Εγκύκλιος 121570/ 1866/ 12.06.2009 για αύξηση της δυναμικότητας των μονάδων, οι επιχειρήσεις υδατοκαλλιέργειας να συνδυαστούν με αγροτουρισμό και αθλητική αλιεία, οι μονάδες που θέλουν αύξηση δυναμικότητας να μετεγκατασταθούν εκτός του κόλπου και η συνεκτροφή οστράκων και ιχθύων ως εναλλακτική μέθοδος αμοιβαίας ωφέλειας ειδικά στις περιπτώσεις πιστοποιημένων μονάδων βιολογικής εκτροφής ιχθύων.
- άτυπων συγκεντρώσεων, Περιοχές Άτυπης Συγκέντρωσης Μονάδων (ΠΑΣΜ). Εντός των ΠΑΥ που τμήματά τους βρίσκονται στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας καθορίζονται Περιοχές Άτυπης Συγκέντρωσης Μονάδων (ΠΑΣΜ), οι οποίες αποτελούν μεταβατική κατάσταση πριν τη θεσμοθέτηση ΠΟΑΥ και στις οποίες αναπτύσσονται μέχρι πέντε (5) μονάδες υδατοκαλλιέργειας. Η συνολική μισθωμένη έκταση των μονάδων για το σύνολο των εκτρεφόμενων ειδών είναι κατ' ανώτατο 100 στρέμματα, ενώ η απόσταση μεταξύ των μονάδων είναι από πεντακόσια (500) μέτρα έως δύο (2) χιλιόμετρα κατ' ανώτατο όριο, μετρούμενο σε ευθεία. Προκειμένου για οστρακοκαλλιέργειες οι ανωτέρω αποστάσεις μειώνονται κατά το ήμισυ. Οι ΠΑΣΜ που αποτελούνται από λιγότερες από πέντε μονάδες ή/και η συνολική μισθωμένη έκταση είναι μικρότερη των 100 στρεμμάτων, διατηρούνται ως έχουν, αλλά συμπληρώνονται με νέες μονάδες ή με υφιστάμενες από μετεγκαταστάσεις, ώστε να αποκτήσουν τα χαρακτηριστικά (αριθμό μονάδων ή/και μισθωμένης έκτασης) που απαιτούνται για την οργάνωσή τους σε ΠΟΑΥ. Οι ΠΑΣΜ καταγράφονται επίσης από το χωρικό σχεδιασμό

⁴² Επισημαίνεται ότι στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αλιεία» 2000–2006», έχουν εκπονηθεί μελέτες για τη χωροθέτηση ΠΟΑΥ στο σύνολο της χώρας.

⁴³ Το σύνολο των προτεινόμενων εκτάσεων εμπίπτει μέσα στην ΠΑΥ με κωδικό Α.3: Δυτικές Ακτές Αιτωλοακαρνανίας-σύμπλεγμα Εχινάδων Νήσων, εκτός όμως της περιοχής μελέτης.

⁴⁴ Το σύνολο των προτεινόμενων εκτάσεων εμπίπτει μέσα στην ΠΑΥ με κωδικό Δ.1: Αμβρακικού Κόλπου, Νομού Πρεβέζης, εκτός της περιοχής μελέτης.

υποκείμενων χωρικών επιπέδων (περιφερειακά κ.λπ.), και αξιολογούνται οι θέσεις ως προς την καταλληλότητά τους σε σχέση με άλλες χρήσεις γης.

Επισημαίνεται ότι η μετεγκατάσταση μονάδων πραγματοποιείται με τους όρους που ισχύουν για νέες μονάδες, με επιπλέον τους παρακάτω όρους και περιορισμούς:

- Η μετεγκατάσταση μονάδων επιτρέπεται εντός της ίδιας ΠΑΥ ή μεταξύ ΠΑΥ της ίδιας ή γειτονικών περιφερειακών ενοτήτων.
- Η μετεγκατάσταση μονάδων σε ΠΑΥ κατηγορίας Α (Δυτικών Ακτών Αιτωλοακαρνανίας – Σύμπλεγμα Εχινάδων Νήσων) επιτρέπεται μετά τη θεσμοθέτηση ΠΟΑΥ, μετά από τεκμηριωμένη γνωμοδότηση του Φορέα διαχείρισης και εφόσον δεν αυξάνεται η προβλεπόμενη από την Τεχνικοοικονομική Μελέτη συνολική μισθωμένη έκταση ή συνολική δυναμικότητα της ΠΟΑΥ.
- Σε περίπτωση που λόγω κατασκευής μεγάλων τεχνικών έργων ή άλλους λόγους δημοσίου συμφέροντος επιβάλλεται η μετεγκατάσταση μονάδας, το σχετικό αίτημα δεν αντιμετωπίζεται ως αίτημα εγκατάστασης νέας μονάδας και επομένως δεν ισχύουν οι περιορισμοί του ΕΠΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες για χωροθέτηση εκτός ΠΑΥ.
- Κατ' επέκταση, η νέα χωροθέτηση πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και η μονάδα μπορεί να διατηρεί την έκταση μίσθωσης που κατείχε πριν την μετεγκατάσταση, εφόσον αυτό είναι εφικτό με βάση τυχόν ειδικό καθεστώς που διέπει τη νέα περιοχή εγκατάστασης.

Σε ό,τι αφορά την χωροθέτηση μονάδων υδατοκαλλιέργειας:

- Γλυκών υδάτων: Οι μονάδες της κατηγορίας αυτής, χωροθετούνται μεμονωμένα, κατά το δυνατόν εγγύς σε πηγές τροφοδότησής τους με νερό, όπως λίμνες, ποτάμια, πηγές νερού. Επισημαίνεται ότι, επειδή ο συγκεκριμένος τύπος Υδατοκαλλιέργειας εξαρτάται άμεσα από τη διαθεσιμότητα νερού, κρίνεται σκόπιμο οι κατευθύνσεις για το συγκεκριμένο κλάδο, να συμπληρωθούν / τροποποιηθούν σε μεταγενέστερο στάδιο, λαμβάνοντας υπόψη και τα διαχειριστικά σχέδια των λεκανών απορροής. Χωροθέτηση μονάδων υδατοκαλλιέργειας σε τεχνητές λίμνες με ειδικά καθεστώτα διαχείρισης επιτρέπεται, υπό την προϋπόθεση σύμφωνης γνώμης του φορέα διαχείρισης.
- Σε φυσικά υφάλμυρα οικοσυστήματα (λιμνοθάλασσες και λοιποί υδάτινοι σχηματισμοί): Η υδατοκαλλιεργητική δραστηριότητα στις λιμνοθάλασσες βασίζεται στην ιδιότητά τους ως «φυσικά ιχθυοτροφεία» και ασκείται σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από το καθεστώς προστασίας τους, ιδιαίτερα όσον αφορά στις επιτρεπόμενες παρεμβάσεις – κατασκευή των απαιτούμενων εγκαταστάσεων μόνιμων ή μη – αξιοποιώντας τα ιδιαίτερα οικολογικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά τους. Στην ΠΔΕ η λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου είναι μία από τις 72 εκμεταλλεύσιμες λιμνοθάλασσες της χώρας.

Στο άρθρο 6 του ΕΠΧΣΑΑ δίνονται αναλυτικές κατευθύνσεις για το καθεστώς και τους όρους χωροθέτησης μονάδων και υποδοχέων υδατοκαλλιέργειας για μονάδες θαλάσσιας ιχθυοκαλλιέργειας, οστρακοκαλλιέργειας, ιχθυοκαλλιέργειας γλυκών υδάτων και υδατοκαλλιέργειας εκτατικής μορφής σε φυσικά υφάλμυρα οικοσυστήματα. Επιπλέον καθορίζεται η διαδικασία ίδρυσης, χαρακτηρισμού και οριοθέτησης των ΠΟΑΥ, καθώς και οι επιτρεπόμενες εγκαταστάσεις (χερσαίες συνοδές και υποστηρικτικές). Επιπλέον,

στο άρθρο 7 του ΕΠΧΣΑΑ αναλύονται τα κριτήρια και οι συμβατότητες χωροθέτησης μονάδων και υποδοχέων υδατοκαλλιέργειας.

Τέλος, στο κεφάλαιο Γ του ΕΠΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες δίνονται κατευθύνσεις για τον υποκείμενο χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό (Άρθρο 8).

Ειδικότερα αναφέρεται ότι κατά την αναθεώρηση των ΠΠΧΣΑΑ, πρέπει να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα που σχετίζονται με τη χωροθέτηση μονάδων και ζωνών υδατοκαλλιέργειών, κατά τρόπο που να υποστηρίζουν τις κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ. Τα Περιφερειακά Πλαίσια πρέπει να προβλέψουν τον προσδιορισμό σε διαγράμματα κατάλληλης κλίμακας και τυχόν νέων Περιοχών Ανάπτυξης Υδατοκαλλιέργειών (ΠΑΥ), επιπλέον των προβλεπόμενων από το ΕΠΧΣΑΑ, λαμβάνοντας υπ' όψη τα κριτήρια χωροθέτησης του άρθρου 5 - Εθνικό Πρότυπο Χωροταξικής Οργάνωσης Υδατοκαλλιέργειών - παρ. 1. «Χωροθέτηση μονάδων θαλάσσιας υδατοκαλλιέργειας», με την επιφύλαξη των προϋποθέσεων ανά είδος υδατοκαλλιέργειας της παρ. Α του άρθρου 6 - Κατευθύνσεις για το καθεστώς και τους όρους χωροθέτησης μονάδων και υποδοχέων υδατοκαλλιέργειας, παρ. Α. «Προϋποθέσεις αναγκαίες για την εγκατάσταση μονάδων υδατοκαλλιέργειας» του ΕΠΧΣΑΑ.

Στα επικαιροποιημένα ΠΠΧΣΑΑ, θα πρέπει: α) να αποτυπώνονται οι διαμορφωμένες συγκεντρώσεις μονάδων και ειδικά οι θεσμοθετημένες ΠΟΑΥ αλλά και όσες έχουν οριοθετηθεί μετά την εκπόνηση ειδικών μελετών, β) να αξιολογούνται οι συνθήκες λειτουργίας τους, και γ) γενικά στις προτάσεις τους να συμπεριλαμβάνεται η υδατοκαλλιεργητική δραστηριότητα (θαλάσσια, χερσαία, συνοδές και υποστηρικτικές εγκαταστάσεις), τόσο σε ό,τι αφορά στην ανάπτυξη της ίδιας, όσο και αναφορικά με κατευθύνσεις για την ανάπτυξη άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Στα νέα ΠΠΧΣΑΑ θα εξετασθούν ειδικότερα οι περιπτώσεις όπου έχουν εντοπιστεί προβλήματα ανταγωνισμού των υδατοκαλλιέργειών με άλλες χρήσεις γης (τουρισμό, παραθερισμό, αλιεία κ.λπ.).

3.3.3 Κατευθύνσεις ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ

Σκοπός του ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ είναι: α) η διαμόρφωση πολιτικών χωροθέτησης έργων ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ, ανά κατηγορία δραστηριότητας και κατηγορία χώρου, β) η καθιέρωση κανόνων και κριτηρίων χωροθέτησης που θα επιτρέπουν αφενός την δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων ΑΠΕ και αφετέρου την αρμονική ένταξή τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, γ) η δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού χωροθέτησης των εγκαταστάσεων ΑΠΕ, ώστε να επιτευχθεί ανταπόκριση στους στόχους των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.

Ελάχιστος στόχος ορίζεται η επίτευξη των εκάστοτε συμβατικών στόχων της Ελλάδας για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως θα απορρέουν από τις ευρωπαϊκές και διεθνείς της υποχρεώσεις. Ο στόχος αυτός θα συνδυασθεί με τη συμβολή όλων των ΑΠΕ στην ανάπτυξη της χώρας μέσω της ορθολογικής εκμετάλλευσης όλων των ενεργειακών πόρων σ' όλη την επικράτεια ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν και με τις δυνατότητες κάθε περιοχής.

Με βάση την διάκριση του εθνικού χώρου σε κατηγορίες (Άρθρο 5 του ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ) στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ορίζονται Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας

στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας (ΠΑΠ 2), οι πρώην Καποδιστριακοί Δήμοι Αποδοτίας, Πλατάνου και Θέρμου. Πρόκειται για περιοχές οι οποίες διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα για την εγκατάσταση αιολικών σταθμών, ενώ ταυτόχρονα προσφέρονται από απόψεως επίτευξης των χωροταξικών στόχων. Περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας (ΠΑΚ) είναι όλοι οι υπόλοιποι πρωτοβάθμιοι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) της Περιφέρειας. Πρόκειται για περιοχές των οποίων τμήματα ή και μεμονωμένες θέσεις κρίνονται από την Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας κατά το άρθρο 3 παρ. 1.δ του ν. 3468/2006, ως ενεργειακά αποδοτικές.

Αναφέρεται εδώ πως σύμφωνα με την ΚΥΑ 49828 (ΦΕΚ 2464/Β/03.12.2008) «Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού» για κάθε επένδυση Αιολικού Σταθμού Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗ) θα πρέπει να εξεταστούν κατά σειρά τα εξής:

- Οι περιοχές αποκλεισμού και οι ζώνες ασυμβατότητας (άρθρο 6 του Ειδικού Χωροταξικού για τις ΑΠΕ).
- Η μέγιστη επιτρεπόμενη πυκνότητα αιολικών εγκαταστάσεων σε επίπεδο πρωτοβάθμιου ΟΤΑ.
- Οι αποστάσεις τ από γειτνιάζουσες χρήσεις γης και δίκτυα τεχνικής υποδομής (Παράρτημα ΙΙ του Ειδικού Χωροταξικού για τις ΑΠΕ).
- Τα κριτήρια ένταξης στο τοπίο (Παράρτημα ΙV του Ειδικού Χωροταξικού για τις ΑΠΕ).

Σε ό,τι αφορά τον χωροταξικό σχεδιασμό των μικρών υδροηλεκτρικών έργων, με βάση το άρθρο 13 του ΕΠΧΣΑΑ, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, εντοπίζεται μεγάλη πυκνότητα εκμεταλλεύσιμου δυναμικού (υδατικά διαμερίσματα Δυτικής Στερεάς Ελλάδας και της Δυτικής και Βόρειας Πελοποννήσου). Πρόκειται για περιοχές κυρίως ημιορεινές και ορεινές (δασικές ή χέρσες εκτάσεις), όπου η ύπαρξη του φυσικού πόρου (νερό) σε συνδυασμό με την υψομετρική διαφορά που επιτυγχάνεται από το σημείο υδροληψίας μέχρι τον σταθμό παραγωγής ενέργειας, εξασφαλίζουν την σκοπιμότητα και βιωσιμότητα του έργου.

Ειδικές προβλέψεις στο ΕΠΧΣΑΑ των ΑΠΕ για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας δεν υπάρχουν ως προς τις εγκαταστάσεις εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας, της γεωθερμικής ενέργειας και βιομάζας.

Τέλος στο ΕΠΧΣΑΑ (Κεφάλαιο Ε', άρθρο 21) τονίζεται ότι τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, πρέπει να εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις των Ειδικών Πλαισίων, ενώ παράλληλα οφείλουν να εξειδικεύουν και να συμπληρώνουν τις επιλογές και ρυθμίσεις τους (άρθρο 8, παρ.2 του Ν.2742/1999). Επιπροσθέτως, κατά την αναθεώρηση ή τροποποίηση των ανωτέρω σχεδίων, λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα για την αναδιατύπωση των ρυθμίσεων εκείνων που ενδέχεται να δημιουργούν αντιθέσεις ή αντιφάσεις προς τις κατευθύνσεις του αυτού του Ειδικού Πλαισίου.

Η εκπόνηση των υποκείμενων χωροταξικών και πολεοδομικών πλαισίων ή σχεδίων βαινει παράλληλα προς την υλοποίηση του Ειδικού Πλαισίου και δεν αποτελεί προϋπόθεση για την εφαρμογή του.

3.3.4 Κατευθύνσεις ΕΠΧΣΑΑ για τις βιομηχανία

Οι στόχοι⁴⁵ του ΕΠΧΣΑΑ για τη βιομηχανία είναι οι εξής:

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας καθώς και του ευρύτερου οικονομικού και χωρικού ρόλου της, μέσω της προώθησης ενός χωρικού προτύπου που δημιουργεί εξωτερικές οικονομίες στον τομέα ή σε διασυνδεδεμένους τομείς και μειώνει τις εξωτερικές παρενέργειες σε τομείς, περιοχές ή ομάδες του πληθυσμού.
- Ενίσχυση της βιομηχανικής επιχειρηματικότητας και ανάπτυξης, με τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την εξασφάλιση επαρκούς και κατάλληλης γης για την κάλυψη των αναγκών, για ανάπτυξη νέων βιομηχανικών μονάδων και για μετεγκατάσταση υφισταμένων, καθώς και μέτρων για το μετασχηματισμό μονάδων στη θέση τους.
- Επιλεκτική διεύρυνση της γεωγραφικής βάσης της βιομηχανίας σε περιφερειακή και ενδοπεριφερειακή κλίμακα, με την προώθηση ενός πιο πολυκεντρικού προτύπου οργάνωσης, και επιλεκτική αποκέντρωση από τις μητροπολιτικές περιοχές Αθήνας και Θεσσαλονίκης.
- Εξορθολογισμός και εξυγίανση της χωροθέτησης της βιομηχανίας σε επίπεδο χρήσεων γης και ριζική αλλαγή της σημερινής σχετικής ελκυστικότητας μεταξύ οργανωμένης και διάσπαρτης / σημειακής χωροθέτησης της βιομηχανίας, υπέρ της πρώτης.
- Προσδιορισμός όρων και προϋποθέσεων διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας. Ειδικότερα διαμόρφωση ειδικών όρων χωροθέτησης για τους κλάδους ή κατηγορίες βιομηχανίας που παρουσιάζουν έντονες χωρικές εξαρτήσεις από συγκεκριμένα στοιχεία της γενικότερης οργάνωσης του χώρου (συμπεριλαμβανομένων των ορυκτών πρώτων υλών).
- Εξορθολογισμός των σχέσεων της βιομηχανίας με κλάδους ή δραστηριότητες με τις οποίες υπάρχει δυναμική σύγκρουση σε επίπεδο χρήσεων γης ή ανταγωνισμός για την αξιοποίηση των ίδιων πόρων, με παράλληλη επιδίωξη τη διατήρηση ενός βασικού βιομηχανικού ιστού σε όλες τις περιοχές.
- Προώθηση της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής συνιστώσας στη χωρική διάρθρωση της δραστηριότητας, κυρίως με την προαγωγή οργανωμένων μορφών χωροθέτησης της βιομηχανίας.
- Καλύτερο συντονισμό του συνόλου των πολιτικών που έχουν (και) χωρική διάσταση και αφορούν τη βιομηχανία και αποφυγή ρυθμίσεων και δράσεων που δεν λαμβάνουν υπόψη την εφικτότητα υλοποίησης ή τις δευτερογενείς επιπτώσεις σε άλλα πεδία
- Απλούστευση διαδικασιών και ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου για τις βιομηχανικές επενδύσεις.

Σύμφωνα με το Εθνικό Πρότυπο Χωροταξικής Οργάνωσης της Βιομηχανίας⁴⁶ στην Περίφερεια Δυτικής Ελλάδας καθορίζεται:

- Ο (σε φάση προγραμματισμού) δυτικός άξονας Γιάννενα – Αγρίνιο – Πάτρα – Κα-

⁴⁵ Οι χρονικοί ορίζοντες του Ειδικού Πλαισίου είναι το 2021 (μακροπρόθεσμος) και το 2013 (μεσοπρόθεσμος). Ανάλογα με το χαρακτήρα τους, οι κατευθύνσεις που περιλαμβάνονται αναφέρονται σε έναν ή περισσότερους χρονικούς ορίζοντες.

⁴⁶ Άρθρο 4 του ΕΠΧΣΑΑ για τη βιομηχανία.

λαμάτα ως αναδυόμενος άξονας ανάπτυξης, ως χωρική επέκταση ή/και σύνδεση του κυρίαρχου παραδοσιακού (S: Πάτρα – Αθήνα – Θεσσαλονίκη – Καβάλα). Προτείνεται η οργάνωση ενός ή δύο χώρων υποδοχής βιομηχανικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων Εθνικής Εμβέλειας, κατά περίπτωση, στον βόρειο άξονα και τις περί τη Θεσσαλονίκη περιοχές, στο δυτικό άξονα (Ιονία οδός), στον άξονα Καβάλας – Αλεξανδρούπολης και στην Κεντρική Ελλάδα (άξονας ΠΑΘΕ).

- Η Πάτρα ως Περιοχή εντατικοποίησης και λιμενική πύλη εισόδου – πόλος ανάπτυξης, που διαθέτει ήδη σχετικά ισχυρή βιομηχανική βάση, σε συνδυασμό με υποδομές και άλλα συγκριτικά πλεονεκτήματα που μπορούν να στηρίξουν την περαιτέρω ενίσχυσή της. Η γενική κατεύθυνση πολιτικής είναι η στήριξη αυτής της προοπτικής, με παράλληλη λήψη άμεσων μέτρων για την αποφυγή παρενεργειών χωρικού ή περιβαλλοντικού χαρακτήρα. Ειδικότερα απαιτούνται: α) μέση ενίσχυση από τον αναπτυξιακό νόμο, β) συμπληρώσεις (ιδίως τοπικής εμβέλειας) των υφιστάμενων υποδομών, γ) υποστήριξη της ανάπτυξης διακλαδικών (ενδο- και δια- τομεακών) σχέσεων της βιομηχανίας, δ) ισχυρή προώθηση οργανωμένου υποδοχέα της βιομηχανίας, ε) σχεδιασμός χρήσεων γης και άμεσος περιορισμός των δυνατοτήτων διάσπαρτης χωροθέτησης νέων μονάδων με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 5 του ΕΠΧΣΑΑ, στ) επιλεκτική διεύρυνση της γεωγραφικής βάσης της βιομηχανίας, ζ) κάλυψη αναγκών μετασχηματισμού μέρους της βιομηχανικής βάσης σε υφιστάμενες θέσεις, η) ισχυρά διορθωτικά και προληπτικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Η περιοχή προς το Αίγιο και το βόρειο τμήμα της ΠΕ, ως ευρεία περιοχή στήριξης⁴⁷ της Πάτρας. Η γενική κατεύθυνση πολιτικής είναι η στήριξη της ήπιας και σταδιακής προσαρμογής της και η αποφυγή παρεμβάσεων που μπορεί να πυροδοτήσουν φαινόμενα γρήγορης αποβιομηχάνισης και αποσταθεροποίησης της αγοράς εργασίας, ενώ ειδικότερες κατευθύνσεις είναι οι εξής: α) ισχυρή ενίσχυση από τον αναπτυξιακό νόμο, β) παροχή δυνατότητας διατήρησης και επανάχρησης αξιόλογων βιομηχανικών κτηρίων, και αξιοποίηση μεγάλων πρώην βιομηχανικών χώρων για την κάλυψη ελλείψεων κοινόχρηστων χώρων ή για τη χωροθέτηση άλλων εγκαταστάσεων μεγάλης κλίμακας, γ) προληπτικά και διορθωτικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, δ) δράσεις για την απασχόληση οριζόντιου χαρακτήρα ή/και ειδικού χαρακτήρα.
- Το Αγρίνιο και ο Πύργος ως Περιοχές επέκτασης, στις οποίες διαμορφώνονται ή θα διαμορφωθούν, μέσω δράσεων του σχεδιασμού ή/και από εξωγενείς παράγοντες και τις τάσεις της αγοράς, δυνατότητες εκκίνησης διαδικασιών ανάπτυξης της βιομηχανίας. Η γενική κατεύθυνση πολιτικής είναι η στήριξη αυτής της προοπτικής, με παράλληλη λήψη μέτρων για την αποφυγή μεταγενέστερων παρενεργειών χωρικού ή περιβαλλοντικού χαρακτήρα, ενώ ειδικότερες κατευθύνσεις είναι οι εξής: α) ισχυρή ενίσχυση από τον αναπτυξιακό νόμο, β) κάλυψη των ελλείψεων των υφιστάμενων υποδομών (ιδίως υπερτοπικής εμβέλειας), γ) προώθηση οργανωμένων υποδοχέων της βιομηχανίας, δ) σχεδιασμός χρήσεων γης και σταδιακός περιορισμός των δυνατοτήτων διάσπαρτης χωροθέτησης νέων μονάδων, ε) πολύ ισχυρά προληπτικά και διορθωτικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.

⁴⁷ Πρόκειται για περιοχές με αναπτυγμένη βιομηχανική βάση παραδοσιακού χαρακτήρα που υφίσταται πιέσεις, ιδίως όταν δεν υπάρχουν σαφείς εναλλακτικές δυνατότητες ειδικεύσης ή/και όταν η ευρύτερη ζώνη της υφίσταται πιέσεις και σε άλλους τομείς και ειδικότερα στη γεωργία.

Επισημαίνεται ότι οι περιοχές εντατικοποίησης έχουν εξαιρετικά υψηλή προτεραιότητα για όλους τους υποδοχείς γενικού χαρακτήρα και μεμονωμένων μονάδων, ενώ οι περιοχές επέκτασης έπονται ελαφρώς.

Οι κατευθύνσεις για τη χωρική ενότητα Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων Νήσων, βασικό χαρακτηριστικό της οποίας είναι ότι διατρέχεται στο σύνολό της από τον υπό ανάδυση μεταφορικό/αναπτυξιακό δυτικό άξονα της χώρας, είναι⁴⁸: α) η διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της χωρικής ενότητας, β) επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και κοινωνικής ανάπτυξης και γ) αύξηση της παραγωγικότητας για την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης, και βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

Ο στόχος αυτός εξειδικεύεται σε τρεις προτεραιότητες:

- Ελκυστικότητα της περιοχής ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης,
- Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας και
- Άμβλυση ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων.

Οι κατευθύνσεις που δίνονται για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας εστιάζονται⁴⁹: α) στην ολοκλήρωση των μεταφορικών υποδομών, β) στην αξιοποίηση των παραγόμενων εξωτερικών οικονομιών και γ) στον αναπροσανατολισμό του παραγωγικού συστήματος σε τομείς έντασης γνώσης και σε υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Ισχυρότερο στοιχείο της Περιφέρειας είναι η Πάτρα – τρίτο αστικό κέντρο της χώρας και κόμβος άρθρωσης του υφιστάμενου κύριου εθνικού άξονα και του υπό ανάδυση δυτικού. Οι προοπτικές της βιομηχανίας είναι γενικά περιορισμένες, αλλά η ύπαρξη της Πάτρας και της ερευνητικής υποδομής δημιουργούν προϋποθέσεις εντοπισμένης χωρικά ανάπτυξης της, ενώ η σχετική εγγύτητα μέρους της Περιφέρειας με τη Μητροπολιτική Περιοχή της Αθήνας (Μ.Π.Α.) επιτρέπει μια στρατηγική απορρόφησης πολλαπλασιαστικών επιπτώσεων. Η Πάτρα μπορεί, σε κάποιο βαθμό, να αξιοποιεί κάποιους κλάδους/μονάδες που απαιτούν μικρο-μητροπολιτικό περιβάλλον (των μονάδων που σχετίζονται με τον κλάδο των κατασκευών συμπεριλαμβανομένων) και υποστήριξη για μια στρατηγική βασισμένη στην Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη. Σημειώνεται ότι δίνεται κατεύθυνση από το ΕΠΧΣΑΑ να εξετάζεται ιδιαίτερα ευνοϊκά η εγκατάσταση επενδύσεων υψηλής τεχνολογίας στην Πάτρα.

Το Χωροταξικό πρότυπο της βιομηχανίας για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αποτελείται από τα παρακάτω στοιχεία: α) την ευρύτερη περιοχή της Πάτρας (περιοχή εντατικοποίησης), β) το Αγρίνιο και γ) πιθανούς μικρότερης σημασίας πόλους κατά μήκος του δυτικού άξονα ανάπτυξης (περιοχές επέκτασης).

Επισημαίνεται ότι πρέπει να δοθεί βάρος στην ολοκλήρωση των υποδομών και την αξιοποίηση των υφιστάμενων οργανωμένων υποδοχέων, που έχουν συγκριτικά σημαντική παρουσία. Παράλληλα, υπάρχει και αρκετά υψηλή, με απόλυτους όρους, ανάγκη νέων οργανωμένων υποδοχέων, τόσο για την υποδοχή νέων μονάδων όσο και για μετεγκαταστάσεις.

⁴⁸ Με βάση και το γενικό αναπτυξιακό στόχο του ΕΣΠΑ.

⁴⁹ Με βάση και τις κατευθύνσεις του ΕΣΠΑ.

Σε ό,τι αφορά τη διάσπαρτη χωροθέτηση της βιομηχανίας η πολιτική που προτείνεται για τις χρήσεις γης είναι:

(α) Αποτροπή της παρόδιας ανάπτυξης μονάδων μεταποίησης στους μη – κλειστούς αυτοκινητόδρομους και το λοιπό βασικό οδικό δίκτυο των ισχυρών στοιχείων της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας.

(β) Η χωροθέτηση νέων μονάδων με βάση τις γενικές διατάξεις της νομοθεσίας περί εκτός σχεδίου δόμησης είναι μη αποδεκτή στην περιοχή του υπό εκπόνηση Ρυθμιστικού Σχεδίου Πάτρας και στις περιαστικές ζώνες των μεγαλύτερων κέντρων.

(γ) Η στήριξη της επιβίωσης/μετασχηματισμού των υπάρχουσών μονάδων στις σημερινές τους θέσεις είναι σκόπιμη. Λόγω της πιθανής συρρίκνωσης της απασχόλησης στη μεταποίηση σε ορισμένες περιοχές, θα απαιτηθούν παρεμβάσεις για την απορρόφηση των εργαζόμενων σε άλλους κλάδους.

Όσον αφορά στις ειδικές κατηγορίες χώρου με συγκεκριμένες προτεραιότητες για την ανάπτυξη της βιομηχανίας δίνονται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

α) Στον ορεινό χώρο πρέπει να επιδιωχθεί η διατήρηση ενός ιστού βιομηχανικών μονάδων, ιδιαίτερα αυτών που αξιοποιούν τοπικούς πόρους, στο πλαίσιο μιας πολιτικής πολυαπασχόλησης. Η προσπάθεια αυτή επιβάλλει ένα πιο ευέλικτο σύστημα ρυθμίσεων για τις μονάδες, αλλά παράλληλα απαιτεί οριζόντια μέτρα για την αποφυγή αλλοίωσης του τοπίου, συγκρούσεων με άλλες χρήσεις όπως ο τουρισμός, αρνητικών επιπτώσεων στους παραδοσιακούς οικισμούς, και επιβάρυνσης του περιβάλλοντος. Πρέπει, επίσης, να προωθηθεί η χρήση νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών και να ενισχυθεί η αξιοποίηση παραδοσιακών κτισμάτων για τη λειτουργία βιομηχανικών μονάδων.

β) Στην κρίσιμη παραθαλάσσια ζώνη πρέπει να αποθαρρύνεται η χωροθέτηση βιομηχανικών μονάδων, με εξαίρεση αυτές που έχουν ανάγκη χωροθέτησης σε άμεση επαφή με θαλάσσιο μέτωπο. Η κατεύθυνση αυτή είναι ιδιαίτερα έντονη σε ζώνες που χαρακτηρίζονται από το χωροταξικό σχεδιασμό ως προτεραιότητας για τον τουρισμό ή τον παραθερισμό.

Στο άρθρο 5 του ΕΠΧΣΑΑ δίνονται κατευθύνσεις κλαδικού και ειδικού χαρακτήρα για τη στρατηγική χωρική οργάνωση της βιομηχανίας, σε ό,τι αφορά:

- Κατηγορίες βιομηχανικών δραστηριοτήτων με χωροθετική εξάρτηση από αγροτικές πρώτες ύλες:
 - Να είναι αποδεκτή η χωροθέτησή τους, καθώς και των αντίστοιχων οργανωμένων υποδοχέων, σε περιοχές Αγροτικής Γης Υψηλής Παραγωγικότητας (ΑΓΥΠ).
 - Να είναι κατ' αρχήν αποδεκτή η χωροθέτησή τους σε περιοχές του δικτύου Natura 2000, εκτός των οικοτόπων κοινοτικής προτεραιότητας σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που τίθενται από τα νομικά καθεστώτα προστασίας τους.
- Κατηγορίες δραστηριοτήτων με χωροθετική εξάρτηση από πρώτες ύλες προερχόμενες από εξόρυξη:
 - Σε χωροθετημένα μεταλλεία ή λατομεία, επιτρέπονται μονάδες του παρόντος άρθρου, εφόσον παρουσιάζουν εξάρτηση από πρώτες ύλες που παράγονται στον αντίστοιχο χώρο.

- Σε περιοχές του δικτύου Natura 2000, εκτός των οικολογικών κοινοτικής προτεραιότητας όπου απαγορεύεται η εγκατάσταση των ανωτέρω βιομηχανικών μονάδων, είναι δυνατή η χωροθέτηση τους σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που τίθενται από τα νομικά καθεστώτα προστασίας τους.
- Είναι κατ' αρχήν αποδεκτή η εγκατάσταση των βιομηχανικών μονάδων της παρούσας παραγράφου σε δάση ή δασικές εκτάσεις, στο πλαίσιο των διατάξεων της δασικής νομοθεσίας, όταν δεν είναι τεχνικοοικονομικά πρόσφορη ή εφικτή η εγκατάσταση εκτός των περιοχών αυτών. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να εξετάζεται η ύπαρξη κατάλληλων θέσεων σε δασική έκταση, και μόνον όταν αυτή δεν είναι δυνατή εξετάζεται η χωροθέτηση σε δάσος. Σε περιπτώσεις που παρά την κατεύθυνση αυτή δεν θα γίνεται, σε πρώτο στάδιο, δεκτή μια τέτοια χωροθέτηση, θα πρέπει να εξετάζεται η δυνατότητα έγκρισης της χωροθέτησης υπό τον όρο της δάσωσης με δαπάνες του φορέα της μονάδας έκτασης μη δασικού χαρακτήρα χωροθετημένης σε μια ευρύτερη περιοχή νομαρχιακής κλίμακας, εμβαδού τουλάχιστον ίσου με τη δασική περιοχή στην οποία γίνεται η επέμβαση.
- Κατηγορίες βιομηχανικών δραστηριοτήτων με ανάγκη χωροθέτησης σε άμεση επαφή με θαλάσσιο μέτωπο:
 - Να είναι αποδεκτή υπό προϋποθέσεις, που σχετίζονται με την οργάνωση του χώρου, η χωροθέτησή τους στην κρίσιμη παραθαλάσσια ζώνη (Το τμήμα των παράκτιων δημοτικών διαμερισμάτων σε απόσταση μέχρι 350 μ. από τη γραμμή του αιγιαλού ή, ελλείψει αυτού, της ακτογραμμής).
 - Να επεκταθούν και σε αυτές οι διατάξεις περί παραχώρησης αιγιαλού και παράλιας που προβλέπει για τις ΒΕΠΕ ο Ν. 2545/1997 άρθρο 14, πλην αυτών που αναφέρονται στην αναγκαστική απαλλοτρίωση.
 - Σε περιοχές του δικτύου Natura 2000, εκτός των οικολογικών κοινοτικής προτεραιότητας όπου απαγορεύεται η εγκατάσταση των ανωτέρω βιομηχανικών μονάδων, είναι δυνατή η χωροθέτηση τους σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που τίθενται από τα νομικά καθεστώτα προστασίας τους.
- Μεγάλες υφιστάμενες βιομηχανικές επιχειρήσεις κρίσιμες για την τοπική οικονομία, για τις οποίες εγκρίνεται Επιχειρηματικό Σχέδιο Διάσωσης και Αναδιάρθρωσης:
 - Προτείνεται η αναμόρφωση του θεσμού κατά τρόπο που τυχόν αναγκαία μέτρα χωρικού χαρακτήρα (χρήσεις γης, όροι και περιορισμοί δόμησης) να ενσωματώνονται και να εγκρίνονται με αυτό.
- Επενδύσεις υψηλής τεχνολογίας:
 - Δίνεται η κατεύθυνση να εξετάζεται ιδιαίτερα ευνοϊκά η εγκατάσταση αντίστοιχων μονάδων σε πόλους όπως η Πάτρα.
- Βιομηχανικές επενδύσεις μείζονος σημασίας για την εθνική οικονομία:
 - Η χωροθέτηση βιομηχανικών μονάδων της παρούσας περίπτωσης ευνοείται σε περιοχές εντός ή εκτός σχεδίου, που βρίσκονται στους πόλους (Πάτρα) και άξονες ανάπτυξης του εθνικού προτύπου χωροταξικής οργάνωσης της βιομηχανίας.
- Μονάδες της Οδηγίας Σεβέζο II (Νομός Αιτωλοακαρνανίας, Νομός Αχαΐας):
 - Η χωροθέτηση μονάδων που εμπίπτουν στην εφαρμογή της Οδηγίας Σεβέζο II

επιτρέπεται σε περιοχές που έχουν καθοριστεί για το σκοπό αυτό από τον χωροταξικό ή τον πολεοδομικό σχεδιασμό.

Με βάση την εκτίμηση των απαιτούμενων εκτάσεων για οργανωμένους υποδοχείς της βιομηχανίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας εντοπίζεται υψηλή ανάγκη στην ΠΕ Αχαΐας, όπου προτείνεται αύξηση των υποδοχέων και μέση στις ΠΕ Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας.

3.3.5 Κατευθύνσεις ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό

Το ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό στοχεύει στη διαμόρφωση συνθηκών για:

- Την προώθηση της αειφόρου και ισόρροπης ανάπτυξης του τουρισμού της χώρας, σύμφωνα με τις φυσικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής με ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του περιβάλλοντος, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου και ειδικότερα στην προστασία των υδατικών πόρων και του εδάφους και στη διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- Την ποιοτική περιβαλλοντική αναβάθμιση, θεματική, χρονική και χωρική διεύρυνση της τουριστικής δραστηριότητας και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του Ελληνικού τουριστικού προϊόντος, με ειδική μέριμνα για την ανάδειξη και προβολή της ταυτότητάς του.
- Την προσαρμογή του σχεδιασμού στις νέες προκλήσεις και πολιτικές, για τη βελτίωση της απόδοσης στον τομέα του τουρισμού.
- Την προώθηση της υγιούς επιχειρηματικότητας, μέσα από τη δημιουργία σταθερού πλαισίου κανόνων που αφορούν στη χωροθέτηση επιχειρήσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό και τη δημιουργία συνθηκών για την προσέλκυση σημαντικών, για την εθνική οικονομία, τουριστικών επενδύσεων.
- Την εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών κατευθύνσεων, προτεραιοτήτων και επιλογών του ΓΠΧΣΑΑ, στον τομέα του τουρισμού.
- Τη διάχυση της ανάπτυξης του τουρισμού σε περισσότερες γεωγραφικές περιοχές με πολιτικές που ενθαρρύνουν ή αποθαρρύνουν τη συγκέντρωση των επενδύσεων στον τουρισμό.
- Τη διάχυση των αποτελεσμάτων του τουρισμού στους υπολοίπους τομείς της οικονομίας, με πολιτικές οι οποίες ενισχύουν τη διασύνδεσή τους.
- Τη βελτίωση του συνολικού (άμεσου και έμμεσου) οικονομικού αποτελέσματος της τουριστικής δραστηριότητας και του βαθμού απόδοσής της.
- Την ενσωμάτωση στο παρόν ειδικό πλαίσιο των σχετικών με τον τουρισμό κατευθύνσεων, παρεμβάσεων και έργων, των προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων, των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και άλλων γενικών ή ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων που έχουν αξιολογικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του εθνικού χώρου, καθώς και τη διατύπωση προτάσεων για νέες παρεμβάσεις, έργα κ.λπ.
- Την παροχή των αναγκαίων κατευθύνσεων προς τα υποκείμενα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού για την προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της αειφόρου, ισόρροπης, συνεκτικής και ολοκληρωμένης διαχείρισης του χώρου.
- Την εξειδίκευση και αναπροσαρμογή των στόχων, κατευθύνσεων και προτεραιοτή-

των της αναπτυξιακής νομοθεσίας, όσον αφορά στην τουριστική ανάπτυξη και την παροχή ειδικότερων κατευθύνσεων ως προς την αξιοποίηση των αναπτυξιακών κινήτρων.

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, με βάση την κατηγοριοποίηση του Εθνικού Χώρου από το ΕΠΧΣΑΑ (άρθρο 4) εντοπίζονται:

I. Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές (B)

Για τις περιοχές αυτές το όριο αρτιότητας για τη δόμηση κύριων τουριστικών καταλυμάτων, εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών, αυξάνεται από τα τέσσερα (4) στρέμματα στα οκτώ (8), ενώ η μέγιστη πυκνότητα περιορίζεται από τις 10, 12 και 15 κλίνες / στρέμμα για ξενοδοχεία πέντε, τεσσάρων και τριών αστέρων αντίστοιχα σε 8, 9 και 10 κλίνες / στρέμμα. Οι ρυθμίσεις αυτές δεν έχουν εφαρμογή για τον εκσυγχρονισμό υφισταμένων, κατά την ημερομηνία δημοσίευσης του ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό, τουριστικών καταλυμάτων καθώς και στις περιπτώσεις που βρίσκεται σε ισχύ έγκριση καταλληλότητας από τον Ε.Ο.Τ. υπό την προϋπόθεση ότι η οικοδομική άδεια θα είχε εκδοθεί εντός τριετίας από την δημοσίευση του ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό. Ρυθμίσεις σχεδιασμού του χώρου που προβλέπουν μεγαλύτερα όρια αρτιότητας κατισχύουν των ανωτέρω ορίων.

Οι περιοχές (B) διαμορφώνονται σε τρεις υποκατηγορίες, ως εξής:

Στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, τα παράλια των Δ.Ε. Αντιρρίου και Ναυπάκτου, τα νότια παράλια της Δ.Ε. Αστακού και τμήμα της Δ.Ε. Κεκρωπίας και στην ΠΕ Ηλείας τα παράλια των Δ.Ε. Κάστρου - Κυλλήνης, Βαρθολομιού, Γαστούνης, Αμαλιάδος και τα βόρεια παράλια της Δ.Ε. Πύργου ως Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης μαζικού τουρισμού (B1), με κυριότερες ειδικές κατευθύνσεις: ανάδειξη ταυτότητας / αναγνωρισιμότητας της περιοχής, μέτρα βελτίωσης των εισόδων και της σήμανσης των πόλεων, ένταξη των αναξιοποίητων τουριστικά πόρων της ενδοχώρας στο προσφερόμενο προϊόν, μέτρα εξυγίανσης και βελτίωσης των περιοχών που συγκεντρώνουν σημαντικό αριθμό σημείων τουριστικού ενδιαφέροντος καθώς και των τουριστικών διαδρομών, ανάληψη δράσεων αναβάθμισης του δομημένου χώρου, με πολεοδομικές παρεμβάσεις, όπως αναπλάσεις κοινόχρηστων και ιδιωτικών χώρων με αύξηση των ελεύθερων χώρων και του πρασίνου, της ασφάλειας κίνησης των πεζών και της βελτίωσης της κυκλοφορίας, ανάληψη δράσεων οργάνωσης του άτυπα οικιστικά διαμορφωμένου εξωαστικού χώρου, προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος και λήψη μέτρων για την έγκαιρη πρόληψη φαινομένων υποβάθμισης της ποιότητας των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων και συνδυασμένη προβολή τους.

Κατασκευή νέων, συμπλήρωση και αναβάθμιση υφιστάμενων τεχνικών, κοινωνικών (περίθαλψης και αθλητισμού), περιβαλλοντικών και πολιτιστικών υποδομών (μουσεία, κλπ.), παροχή κινήτρων για ολοκληρωμένο εκσυγχρονισμό τουριστικών υποδομών, επανάχρηση αξιόλογων κτιρίων ή συνόλων, προσανατολισμός των ιδιωτικών επενδύσεων προς τη συμπλήρωση ελλείψεων σε τύπους και τάξεις καταλυμάτων και σε υποδομές που εμπλουτίζουν, αναβαθμίζουν και διαφοροποιούν το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν.

Βελτίωση της προσβασιμότητας των δυσπρόσιτων τουριστικών πόρων. Ενθάρρυνση χωροθετήσεων που αξιοποιούν τους εναλλακτικούς πόρους (εκτός ήλιου – θάλασσας) κάθε προορισμού. Κατασκευή νέων καταλυμάτων 3, 4 και 5 αστέρων σε κατάλληλες θέσεις κατά προτεραιότητα εντός σχεδίων πόλεων, ορίων οικισμών και ζωνών χρήσεων γης που επιτρέπουν τη χωροθέτηση τουριστικών δραστηριοτήτων.\

(B2) Οι παρακάτω περιοχές:

B2.7 Ορεινοί όγκοι Όθρυος – Τυμφρηστού – Καλιακούδας – Χελιδώνας – Παναιτωλικού – Ναυπακτίας – Βαρδουσίων – Γκιώνας – Παρνασσού – Καλλιδρομου – Οίτης (τμήματα των Καλλικράτειων Δήμων Αγρινίου, Θέρμου, Ναυπακτίας)

B2.10 Ξηρόμερο (τμήματα των Καλλικράτειων Δήμων Άκτιου-Βόνιτσας και Ξηρομέρου)

B2.11 Όρη Βάλτου (Τμήμα του Καλλικράτειου Δήμου Αμφιλοχίας)

B2.12 Αράκυνθος (Τμήμα των Καλλικράτειων Δήμων Αγρινίου και Ιεράς πόλης Μεσολογγίου)

B2.13 Ορεινός χώρος Πελοποννήσου (Παναχαϊκό, Χελμός, Ζήρεια, Ερύμανθος, Μαϊναλο, Πάρνωνας και Ταΰγετος, ορεινή κεντρική Μεσσηνία και Νέδα) (Ορεινό τμήμα των ΠΕ Αχαΐας και Ηλείας)

ως περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ήπιων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού (B2) με κυριότερες ειδικότερες κατευθύνσεις: α) διατήρηση, προστασία και ανάδειξη των φυσικών, ιστορικών, αρχιτεκτονικών, κ.α., σημείων του χώρου με «μοναδικά» χαρακτηριστικά καθώς και του χαρακτήρα, της κλίμακας και των χαρακτηριστικών των οικισμών, β) λήψη μέτρων για την έγκαιρη πρόληψη φαινομένων υποβάθμισης της ποιότητας των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων και συνδυασμένη προβολή τους, γ) συγκρότηση τοπικών πολυθεματικών δικτύων και βελτίωση της προσβασιμότητας μεταξύ των πόλων και των πόρων που τα συγκροτούν με περιβαλλοντικά ήπιες παρεμβάσεις στις οδικές συνδέσεις, δ) κατασκευή νέων, συμπλήρωση και αναβάθμιση υφιστάμενων τεχνικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών και πολιτιστικών υποδομών.

- Περιορισμός της δόμησης νέων υποδομών φιλοξενίας, εστίασης και λοιπών σχετικών με τον τουρισμό υποδομών, εντός οικισμών καθώς και σε μια ζώνη πλάτους 500 μέτρων από τα όριά τους στις περιπτώσεις που διαπιστώνεται σχετικός κορεσμός (ποσοστό αδόμητων γηπέδων <40%).
- Προσαρμογή της τυπολογίας των καταλυμάτων(μορφολογικοί περιορισμοί, δυναμικότητα, τάξεις) και άλλων σχετικών με τον τουρισμό υποδομών σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής και των ειδικών μορφών που υποστηρίζουν.
- Προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος συμπεριλαμβανομένης της προστασίας της βιοποικιλότητας και του τοπίου.
- Επανάχρηση αξιόλογων κτιρίων ή συνόλων.
- Δημιουργία δικτύων μονοπατιών (εθνικών, ευρωπαϊκών) και διαδρομών («δρόμοι» καπνού, αμπέλου, ελιάς κ.α.) περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης.
- Δημιουργία υποδομών στήριξης, προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και πιστοποίησης απασχολούμενων σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού (Eco-Management and Audit Scheme- EMAS).
- Προώθηση προγραμμάτων στήριξης αγροτικών ή και παραδοσιακών μεταποιητικών δραστηριοτήτων φιλικών προς το περιβάλλον (στήριξη ολοκληρωμένης ή βιολογικής γεωργίας, προϊόντων ονομασίας προέλευσης, παραδοσιακών τεχνικών, κ.ά).
- Ενίσχυση του προσανατολισμού των συνεχιζόμενων ευρωπαϊκών προγραμμάτων για τον αγροτικό χώρο (Leader+, ΟΠΑΑΧ) προς μια ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη, πέραν της αποκλειστικής χρηματοδότησης καταλυμάτων.

(B.3) Οι περιοχές εγκαταστάσεων του υφιστάμενου χιονοδρομικού κέντρου του Χελμού (Καλάβρυτα, Δήμος Καλαβρύτων), ως αναπτυγμένος πυρήνας μαζικού τουρισμού εντός ευρύτερα αναπτυσσόμενης περιοχής με περιθώρια ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού, με κύριες κατευθύνσεις: α) ανάδειξη στοιχείων ταυτότητας και αναγνωρισιμότητας της περιοχής, β) μέτρα βελτίωσης των εισόδων και της σήμανσης των πόλεων, γ) ένταξη των αναξιοποίητων τουριστικά πόρων της ενδοχώρας στο προσφερόμενο προϊόν, με παράλληλη προστασία και διαφύλαξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους.

- Μέτρα εξυγίανσης και βελτίωσης των περιοχών που συγκεντρώνουν σημαντικό αριθμό σημείων τουριστικού ενδιαφέροντος καθώς και των τουριστικών διαδρομών.
- Ανάλυση δράσεων αύξησης της χωρητικότητας μιας περιοχής (δημιουργία τουριστικών πόρων με σκοπό τη διάχυση των τουριστικών ροών στο χώρο και την αποφόρτιση φυσικών και ανθρωπογενών πόρων που δέχονται υψηλές πιέσεις, ανάληψη δράσεων αναβάθμισης του δομημένου χώρου, με πολεοδομικές παρεμβάσεις, όπως αναπλάσεις κοινόχρηστων και ιδιωτικών χώρων με αύξηση των ελεύθερων χώρων και του πρασίνου.
- Ανάλυση δράσεων οργάνωσης του άτυπα οικιστικά διαμορφωμένου εξωαστικού χώρου.
- Προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος.
- Κατασκευή νέων, συμπλήρωση και αναβάθμιση υφιστάμενων τεχνικών, κοινωνικών (περίθαλψης και αθλητισμού), περιβαλλοντικών και πολιτιστικών υποδομών (μουσεία, κ.λπ.).
- Αναβάθμιση υφιστάμενων καταλυμάτων και κατά περίπτωση κατασκευή νέων καταλυμάτων 4 και 5 αστέρων σε κατάλληλες θέσεις κατά προτεραιότητα εντός σχεδίων πόλεων, ορίων οικισμών και ζωνών χρήσεων γης που επιτρέπουν τη χωροθέτηση τουριστικών δραστηριοτήτων.

Παροχή κινήτρων για ολοκληρωμένο εκσυγχρονισμό τουριστικών υποδομών.

Επανάχρηση αξιόλογων κτιρίων ή συνόλων.

Προσανατολισμός των επενδύσεων προς τη συμπλήρωση ελλείψεων σε τύπους και τάξεις καταλυμάτων και σε υποδομές που εμπλουτίζουν το τουριστικό προϊόν.

II. Η περιοχή Αγράφων - Ασπροποτάμου ως περιοχή τουριστικού ενδιαφέροντος με μειονεκτικά χαρακτηριστικά και κυρίαρχες χρήσεις άλλες από τον τουρισμό (Γ3) (τμήμα του Καλλικράτειου Δήμου Αμφιλοχίας) με κύριες κατευθύνσεις: α) διαφύλαξη φυσικών, ιστορικών, αρχιτεκτονικών, κ.α., σημείων του χώρου με «μοναδικά» χαρακτηριστικά, β) δημιουργία θεματικών διαδρομών με ανάδειξη στοιχείων των κυρίαρχων χρήσεων («δρόμοι» ελιάς, αμπέλου, καπνού, κ.α.), γ) αποκατάσταση και αξιοποίηση παλαιών κελυφών, δ) δημιουργία μουσείων, κέντρων ερμηνείας του χώρου κλπ., ε) κατασκευή νέων, συμπλήρωση και αναβάθμιση υφιστάμενων τεχνικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών υποδομών, στ) αξιοποίηση των εκάστοτε τοπικών πόρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού, ζ) ανάδειξη και προστασία φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και τοπίου, προώθηση προγραμμάτων στήριξης αγροτικών δραστηριοτήτων φιλικών προς το περιβάλλον (στήριξη ολοκληρωμένης ή βιολογικής γεωργίας, προϊόντων ονομασίας προέλευσης, παραδοσιακών τεχνικών), ενίσχυση του προσανατολισμού των συνεχιζόμενων ευρωπαϊκών προγραμμάτων για τον αγροτικό χώρο (Leader+, ΟΠΑΑΧ) προς μια ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη, πέραν της αποκλειστικής χρηματοδότησης καταλυμά-

των, δημιουργία υποδομών στήριξης, προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και πιστοποίησης (Eco-Management and Audit Scheme- EMAS), για τις περιοχές της κατηγορίας αυτής (περιοχές με κυρίαρχες χρήσεις άλλες από τον τουρισμό και δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού) ορίζονται οι παρακάτω όροι για τη δόμηση κύριων τουριστικών καταλυμάτων σε εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές:

α) σε ζώνη πλάτους 500 μέτρων, από τα όρια των οικισμών αρτιότητα δύο (2) στρέμματα, συντελεστής δόμησης 0.3 και πυκνότητα κλινών ανά στρέμμα 15.

β) στις λοιπές εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές διατηρούνται οι ισχύοντες όροι δόμησης. Ρυθμίσεις σχεδιασμού του χώρου που σήμερα προβλέπουν μεγαλύτερα όρια αρτιότητας κατισχύουν των ανωτέρω ορίων.

III. Για τις παράκτιες περιοχές των υπό στοιχείων Β κατηγοριών χώρου (Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές) διακρίνεται ζώνη υψηλής ανταγωνιστικότητας διαφόρων οικονομικών δραστηριοτήτων, η οποία εκτείνεται σε απόσταση 350 μ. από τον αιγιαλό και έχει ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη του τουρισμού. Στη ζώνη αυτή που παρατηρείται υψηλός ανταγωνισμός χρήσεων γης και δραστηριοτήτων όλων των ειδών, με άμεση ή έμμεση επίπτωση στον τουρισμό, δίδονται μεταξύ άλλων οι κατευθύνσεις: α) περιορισμός της δημιουργίας νέων εγκαταστάσεων – χρήσεων μη συμβατών με την τουριστική δραστηριότητα (ιδίως βιομηχανικές / βιοτεχνικές εγκαταστάσεις χονδρικού εμπορίου, εμπορικές εκθέσεις, κτίρια και γήπεδα αποθήκευσης, γραφεία, κτίρια περίθαλψης, πρατήρια καυσίμων) ιδιαίτερα στις περιοχές που χαρακτηρίζονται ως ανεπτυγμένες τουριστικά⁵⁰, β) κατά προτεραιότητα προώθηση δράσεων αποκατάστασης της αισθητικής του τοπίου και αναβάθμισης της λειτουργίας του χώρου..

IV. Οι περιοχές της Περιφέρειας που εκτείνονται σε υψόμετρο άνω των 600 μ., ως ορεινές περιοχές (ΣΤ), με κύριες κατευθύνσεις: α) διατήρηση της ποιότητας των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων με μέτρα πρόληψης των κινδύνων υποβάθμισής τους, β) λήψη ειδικών μέτρων ενσωμάτωσης τρίτων δραστηριοτήτων αναγκαίων για τη λειτουργία του χώρου, που παρουσιάζουν ασυμβατότητες με την τουριστική δραστηριότητα, ώστε να είναι δυνατή η συνύπαρξη τους με αυτήν και ειδικότερα μέτρων αισθητικής και λειτουργικής αναβάθμισης των υποδομών τους (π.χ. σύνταξη ειδικών προδιαγραφών κατασκευής και λειτουργίας), γ) δημιουργία εξειδικευμένων, κατά περίπτωση, κανόνων για το σχεδιασμό και τη δόμηση λαμβάνοντας υπόψη την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και τις τοπικές παραδόσεις, χρήσης υλικών και μορφών δόμησης, δ) υιοθέτηση πρακτικών που θα εξασφαλίζουν μειωμένη κατανάλωση ενέργειας και χρήση φιλικών προς το περιβάλλον υλικών, ε) δημιουργία δικτύων μονοπατιών (εθνικών, ευρωπαϊκών) και διαδρομών περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης, στ) περιορισμός υπό ειδικούς όρους της δόμησης νέων υποδομών φιλοξενίας, εστίασης και λοιπών σχετικών με τον τουρισμό υποδομών εντός οικισμών καθώς και σε μια ζώνη πλάτους 500 μέτρων από τα όριά τους στις περιπτώσεις που διαπιστώνεται σχετικός κορεσμός (ποσοστό αδόμητων γηπέδων <40%), ζ) απαγόρευση της ανάπτυξης σύνθετων και ολοκληρωμένων τουριστικών υποδομών μικτής χρήσης.

⁵⁰ Κατ' εξαίρεση είναι δυνατή η χωροθέτηση βιομηχανικών δραστηριοτήτων, που έχουν ανάγκη θαλάσσιου μετώπου και εξυπηρετούν άμεσες τοπικές ανάγκες ή είναι σημαντικές για την εθνική οικονομία, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Ειδικού Πλαισίου για τη Βιομηχανία ύστερα από συνεκτίμηση κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων και στα τμήματα των περιοχών αυτών που παρουσιάζουν μειωμένο τουριστικό ενδιαφέρον. Στις υπόλοιπες περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος (περιοχές υπό στοιχεία Β του άρθρου 4) η χωροθέτηση άλλων χρήσεων επιτρέπεται σε τμήματα τους που δεν παρουσιάζουν τουριστικό ενδιαφέρον είτε μεμονωμένα είτε σε οργανωμένους υποδοχείς.

V. Οι περιοχές του Δικτύου Natura 2000 και άλλες περιοχές περιβαλλοντικής ευαισθησίας όπως κηρυγμένοι ιστορικοί τόποι, καταφύγια άγριας ζωής, κλπ., όπως έχουν οριοθετηθεί σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, ως Περιοχές του Δικτύου Natura 2000 και λοιπές περιοχές περιβαλλοντικής ευαισθησίας (Η), με κυριότερες κατευθύνσεις: α) αξιοποίηση των εκάστοτε τοπικών πόρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού, β) ανάδειξη και προστασία περιβάλλοντος και τοπίου, γ) δημιουργία δικτύων μονοπατιών (εθνικών, ευρωπαϊκών) και διαδρομών («δρόμοι» καπνού, αμπέλου, ελιάς, κ.α.) περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης, δ) προώθηση προγραμμάτων στήριξης αγροτικών δραστηριοτήτων φιλικών προς το περιβάλλον (στήριξη ολοκληρωμένης ή βιολογικής γεωργίας, προϊόντων ονομασίας προέλευσης, παραδοσιακών τεχνικών, κ.α), ε) δημιουργία υποδομών στήριξης, προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και πιστοποίησης (Eco-Management and Audit Scheme-EMAS), στ) οργανωτική και λειτουργική υποστήριξη των Φορέων Διαχείρισης, ζ) θέσπιση ειδικού τέλους υπέρ των Φορέων Διαχείρισης, επί των δραστηριοτήτων του τουρισμού που αναπτύσσονται στις περιοχές αυτές, με σκοπό να χρησιμοποιείται για την προστασία, διαχείριση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου, η) μέχρι τον καθορισμό χρήσεων και δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων περιορίζεται στη δημιουργία μικρών, σύμφωνα με την κείμενη τουριστική νομοθεσία, τουριστικών καταλυμάτων στις εντός σχεδίου και εντός ορίων οικισμών περιοχές, καθώς και σε μια ζώνη πλάτους 500 μέτρων από τα όρια τους στις περιπτώσεις που διαπιστώνεται σχετικός κορεσμός (ποσοστό αδόμητων γηπέδων <40%)⁵¹.

Η χωροθέτηση σύνθετων και ολοκληρωμένων τουριστικών υποδομών μικτής χρήσης αποκλείεται εντός περιοχών απολύτου προστασίας της φύσης και προστασίας της φύσης που καθορίζονται κατά τις διατάξεις των άρθρων 19 παρ. 1 και 2 και 21 του ν. 1650/1986 και οικοτόπων προτεραιότητας και επιβάλλεται η συγκέντρωση της δόμησης με ταυτόχρονο περιορισμό της, όσο και της χρήσης των εγκαταστάσεων.

VI. Οι χαρακτηρισμένοι κατά τις κείμενες διατάξεις ως παραδοσιακοί οικισμοί (Θ), με κύριες κατευθύνσεις: α) Δημιουργία μηχανισμού ελέγχου των χρήσεων γης και της έντασης της τουριστικής δραστηριότητας βάσει των εξής κριτηρίων: επιφάνεια δομημένου χώρου, συνολικός αριθμός τουριστικών επιχειρήσεων με έδρα ή πραγματική λειτουργία στον οικισμό, αριθμός υφιστάμενων κλινών. Στόχος είναι η διαφύλαξη της αξίας του πόρου και η προστασία του παραδοσιακού χαρακτήρα, β) διαμόρφωση αυστηρότερων κανόνων για τη μορφολογία των νέων κτισμάτων, ενίσχυση δράσεων αποκατάστασης κελυφών, γ) έλεγχος της δυνατότητας επέκτασης ή μη των οικισμών κατά τρόπο ώστε να διαφυλάσσεται η αξία του πόρου και έλεγχος της δόμησης εκτός σχεδίου πόλης και ορίων οικισμών. Αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων ορεινών οικισμών που παρουσιάζουν αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, με τη μετατροπή κτιρίων σε καταλύματα ή και με νέες μεγαλύτερου μεγέθους επενδύσεις (αύξηση μέχρι και 40% της υφισταμένης δομημένης επιφάνειας) με κίνητρα.

⁵¹ Ο περιορισμός αυτός δεν ισχύει α) στις υπό το στοιχείο Θ περιοχές (παραδοσιακοί οικισμοί) που η δόμηση περιορίζεται μόνο εντός σχεδίου και εντός ορίων οικισμών, β) για την επέκταση υφισταμένων μονάδων για λόγους βιωσιμότητας, γ) για τη δημιουργία ειδικών τουριστικών υποδομών με ή χωρίς υποδομές φιλοξενίας που από τη φύση τους συνδέονται με την αξιοποίηση πόρων με έντονη χωρική εξάρτηση π.χ. (ιαματικές πηγές) και δ) για την ανάπτυξη σύνθετων και ολοκληρωμένων τουριστικών υποδομών μικτής χρήσης για τις οποίες ισχύουν οι όροι και οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 9 του ΕΧΣΑΑ. Σε κάθε περίπτωση κατά την αξιολόγηση των επενδυτικών σχεδίων πρέπει να δίδεται η δέουσα βαρύτητα στην οικολογική συνιστώσα.

VII. Οι οριοθετημένοι κατά τις κείμενες διατάξεις αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία (I), με κατεύθυνση την εξασφάλιση της προσβασιμότητας, της επισκεψιμότητας και της οργάνωσής τους, εξωραϊσμός του περιβάλλοντος χώρου, έλεγχος χρήσεων και της εγκατάστασης δικτύων υποδομής, ώστε να διασφαλίζεται η βέλτιστη ανάδειξή τους.

Επιπλέον, στο άρθρο 6 του ΕΠΧΣΑΑ καθορίζονται ειδικές μορφές τουρισμού:

(Α) Συνεδριακός τουρισμός στην Πάτρα, με κατευθύνσεις: α) Μέτρα για τη βελτίωση της ελκυστικότητάς της περιοχής, τον εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση των υφιστάμενων εγκαταστάσεων και τη δημιουργία νέων, είτε αμιγών είτε συνδυασμένων με καταλύματα υψηλών προδιαγραφών με συνεδριακά κέντρα, β) δράσεις ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών στις υποδομές του συνεδριακού – εκθεσιακού τουρισμού και πρόσθετα κίνητρα για αποκατάσταση και επανάχρηση αξιόλογων παλαιών κελυφών καθώς και προώθηση δράσεων σύνδεσης του συνεδριακού με τον εκθεσιακό τουρισμό, γ) δημιουργία εγκαταστάσεων συνεδριακού – εκθεσιακού τουρισμού μικρότερης κλίμακας σε μικρότερα αστικά κέντρα και άλλους τουριστικούς προορισμούς, βάσει κριτηρίων, όπως: ύπαρξη Α.Ε.Ι. ή ερευνητικών κέντρων, παρουσία κάποιου ισχυρού / κυρίαρχου παραγωγικού τομέα στην περιοχή, ύπαρξη διεθνούς φήμης ή άλλων αξιόλογων στοιχείων του φυσικού / ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

(Β) Αστικός Τουρισμός, κατά προτεραιότητα στην Πάτρα, με κατεύθυνση δράσης α) ανάδειξης του ιστορικού κέντρου, μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και λοιπών αξιόλογων στοιχείων του περιβάλλοντός της, β) δικτύωσης βάσει θεματικών ενότητων γ) εμπλουτισμού παρεχόμενων υπηρεσιών και δραστηριοτήτων (μουσεία, εκθετήρια, σύγχρονες εγκαταστάσεις πληροφόρησης, φεστιβάλ κ.α.), δ) εκσυγχρονισμού και βελτίωσης της ποιότητας του ξενοδοχειακού δυναμικού, ε) ενημέρωσης των επισκεπτών για τη θέση και το περιεχόμενο των τουριστικών πόρων και εξασφάλισης εύκολης πρόσβασης σε αυτούς, στ) αναβάθμισης του ρόλου των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς και βελτίωσης της κυκλοφορίας και της ασφάλειας των πεζών.

(Γ) Θαλάσσιος Τουρισμός στην Πάτρα με ακτίνα επιρροής τις ακτές του Κορινθιακού και Πατραϊκού Κόλπου, της Δυτικής Ελλάδας και νήσων του Ιονίου και στην Κέρκυρα και Λευκάδα, με ακτίνα επιρροής τις ακτές της Δυτικής Ελλάδας συμπεριλαμβανομένου και του Αμβρακικού κόλπου, της Β.Δ. Πελοποννήσου και των νησιών του Ιονίου. Αποτελούν 2 από τις 11 ενότητες θαλάσσιου τουρισμού που ορίζονται για το σύνολο της χώρας. Τα κέντρα τους, συγκεκριμένα για την πρώτη ενότητα η Πάτρα, θα διαθέτουν σύγχρονες υποδομές ελλιμενισμού, ανεφοδιασμού και επισκευών και υπηρεσίες διοικητικής υποστήριξης για πρακτορεύσεις, ενοικιάσεις, αγοραπωλησίες, κ.λπ. Τα κέντρα αυτά θα εξυπηρετούν το μεγαλύτερο δυνατό συνδυασμό θαλάσσιων δραστηριοτήτων του τουρισμού. Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη αυτών των κέντρων αποτελεί η ύπαρξη σύγχρονης υποδομής φιλοξενίας, εστίασης και ψυχαγωγίας και η γειτνίαση με αεροδρόμιο. Επισημαίνεται ότι ο θαλάσσιος τουρισμός προσδιορίζεται από τη δυνατότητα χρήσης ιδιόκτητων και εκμισθωμένων σκαφών αναψυχής διαφορετικών μεγεθών και εμβέλειας ταξιδιών, με ή άνευ πληρώματος και με ποικίλους τρόπους κίνησης.

(Δ) Πολιτισμικός Τουρισμός. Για την ανάπτυξη του πολιτισμικού τουρισμού απαιτείται η ιεραρχημένη αναβάθμιση και διασύνδεση του μουσειακού, μνημειακού, αρχαιολογικού και λαογραφικού κεφαλαίου της χώρας, η διατήρηση και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και ειδικότερα των ιστορικών κέντρων των πόλεων αλλά και μεμονωμένων κτιρίων, η εξασφάλιση της προσβασιμότητας, της επισκεψιμότητας και οργάνωσης των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων και υποστήριξη τους με κατάλληλα έργα υπο-

δομών. Ένταξή τους σε τουριστικά δίκτυα, η δημιουργία μουσείων και θεματικών πάρκων συμπεριλαμβανομένων των τεχνολογικών για την ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων και ιδιαιτεροτήτων κάθε περιοχής, η ενίσχυση δράσεων τύπου RISE, η ενίσχυση, προβολή και καθιέρωση φεστιβάλ, πολιτισμικών θεσμών και άλλων σχετικών εκδηλώσεων, η ανάπτυξη του γαστριμαργικού τουρισμού και η ένταξή του στο τουριστικό προϊόν (ανάπτυξη βιολογικών προϊόντων, συστημάτων διασφάλισης της ποιότητάς τους και πιστοποίησης της αξίας και της μοναδικότητάς τους).

(Δ.1) Θρησκευτικός Τουρισμός: Για την ανάπτυξη του θρησκευτικού τουρισμού απαιτείται η ιεραρχημένη ανάδειξη πόλων ανάπτυξης θρησκευτικού τουρισμού, συγκρότηση, οργάνωση και προβολή τους σε δίκτυα, βελτίωση της προσβασιμότητάς τους καθώς και των μεταξύ των συνδέσεων, προώθηση μέτρων εξωραϊσμού / αναβάθμισης και ανάδειξης των λατρευτικών χώρων, των συνοδών τους εγκαταστάσεων διημέρευσης και διαμονής καθώς και του περιβάλλοντα χώρου τους, διαφύλαξη των αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών των μοναστηριών από νέες μη προσαρμοσμένες στο χαρακτήρα τους κτιριακές επεκτάσεις, στήριξη δράσεων που αφορούν στην οργάνωση σχετικών εκδηλώσεων, προώθηση / στήριξη προγραμμάτων ανταλλαγής επισκέψεων μεταξύ θρησκευτικών κοινοτήτων.

(Ε) Αθλητικός Τουρισμός: Για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού απαιτείται α) η αξιοποίηση των αθλητικών εγκαταστάσεων, β) η ανάπτυξη προπονητικών κέντρων σε περιοχές του ορεινού και ημιορεινού χώρου που διαθέτουν ικανοποιητική πρόσβαση και ξενοδοχειακή υποστήριξη καθώς επίσης σε παραθαλάσσιες και παραλίμνιες περιοχές για τα αθλήματα του θαλάσσιου σκι, ιστιοδρομίες, κλπ., γ) η δημιουργία υποδομών μηχανοκίνητου αθλητισμού και δ) η προώθηση της σύνδεσης δράσεων αθλητικών φορέων (συλλόγων και σωματείων) με την τουριστική δραστηριότητα.

(Ε.1) Άλλες μορφές αθλητικού τουρισμού

(Ε.1.1) Γκολφ: Για την ανάπτυξη του δίδεται η παρακάτω κατεύθυνση για δημιουργία εγκαταστάσεων γκολφ στην ευρύτερη περιοχή της Πάτρας (Ως ευρύτερη περιοχή Πάτρας ορίζεται η περιοχή που περικλείεται σε ζώνη πλάτους 30 χιλιομέτρων από το κέντρο της πόλης) και στο Νομό Ηλείας και για αναβάθμιση των ήδη υπάρχοντων γηπέδων golf.

(Ε.1.2) Χιονοδρομικός τουρισμός: α) Εκσυγχρονισμός των εγκαταστάσεων, συμπεριλαμβανομένης πιθανής συμπλήρωσης, επέκτασης και αναβάθμισης της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών, β) βελτίωση της ασφάλειας των υποδομών πρόσβασης (οδικό δίκτυο), γ) δημιουργία δικτύων διαδρομών ορειβατικού σκι σε υφιστάμενες δασικές οδούς και ορειβατικά μονοπάτια, κατά προτεραιότητα, σε ορεινά συγκροτήματα που δεν διαθέτουν χιονοδρομικά κέντρα καθώς και γύρω από ορεινούς οικισμούς, που διαθέτουν ικανοποιητική υποδομή φιλοξενίας και εστίασης.

(Ε.1.3) Καταδυτικός Τουρισμός: Ο καταδυτικός τουρισμός προτείνεται να προωθηθεί για τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος σε αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές.

(Ε.1.4) Αθλητικές δραστηριότητες του ορεινού χώρου με ανάπτυξη αθλητικών δραστηριοτήτων (σπορ) του ορεινού χώρου (π.χ. ορειβασία, αναρρίχηση, κανόε – καγιάκ, rafting, αιωροπτερισμός, αλεξίπτωτο πλαγιάς) και ενίσχυση σωματείων και συλλόγων αθλημάτων του ορεινού χώρου.

(ΣΤ) Ιαματικός και θεραπευτικός τουρισμός: Προτείνεται η ιεραρχημένη αξιοποίηση των ιαματικών φυσικών πόρων με σκοπό την ανάπτυξη κέντρων θερμαλισμού με κριτήρια

α) την αξία / ιαματικότητα (με βάση σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα) σε συνδυασμό με την επάρκεια του φυσικού πόρου για τη βιωσιμότητα της επένδυσης β) την ποιότητα του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος της ενδοχώρας, γ) το βαθμό χωροταξικής ένταξής τους σε περιοχές που παρουσιάζουν ευρύτερο τουριστικό ενδιαφέρον, δ) την προσβασιμότητα της περιοχής και την υποστήριξή της με σύγχρονη τεχνική και κοινωνική υποδομή, ε) τη δυνατότητα υποστήριξης με ξενοδοχειακές υποδομές υψηλών προδιαγραφών καθώς και με συναφείς εγκαταστάσεις ελεύθερου χρόνου, αναψυχής, αθλητισμού.

Επιπρόσθετα απαιτείται η λήψη μέτρων για τη διαφύλαξη του φυσικού πόρου(πηγών) από τη ρύπανση και γενικότερα κάθε είδους υποβάθμιση προερχόμενη από κατασκευή τεχνικών έργων, κλπ. και

Προτείνεται η δημιουργία κέντρων θαλασσοθεραπείας και γενικότερα κέντρων θεραπευτικού τουρισμού με έμφαση στον συνδυασμό πρόληψης / θεραπείας –αποκατάστασης, αναψυχής και παραθερισμού σε περιοχές που διαθέτουν, σε αντιστοιχία με το αντικείμενο «θεραπείας», κατάλληλους πόρους, ιδιαίτερα σε ανεπτυγμένες ή αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές της χώρας με καλή συγκοινωνιακή σύνδεση (κυρίως αεροπορική).

(Ζ) Τουρισμός φύσης (οικοτουρισμός – αγροτουρισμός): Ο τουρισμός φύσης αναπτύσσεται στον ορεινό χώρο και σε ενδιαφέρουσες περιβαλλοντικά περιοχές όπως περιοχές του Δικτύου Natura 2000, και Τοπία Ιδιαιτέρου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ), δάση καθώς και σε περιοχές του αγροτικού χώρου που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τον τουρισμό.

Σε ό,τι αφορά τις ειδικές και τεχνικές υποδομές ανά κατηγορία, δίνονται μια σειρά από κατευθύνσεις (Άρθρο 7 του ΕΠΧΣΑΑ) για την ανάπτυξη και την βελτίωση της αξιοποίησης των μεταφορικών υποδομών, των σταθμών εισόδου (Πάτρα), ύδρευσης, διαχείρισης υγρών αποβλήτων, ενέργεια, τηλεπικοινωνίες, υγεία.

Στο άρθρο 8 δίνονται ειδικότερες κατευθύνσεις και όροι και περιορισμοί χωροθέτησης ορισμένων τουριστικών εγκαταστάσεων για κατηγορίες χώρου με ειδικό καθεστώς όπως σε δάση και δασικές εκτάσεις, αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας, λοιπή αγροτική γη καθώς και γενικές κατευθύνσεις επίλυσης συγκρούσεων με άλλες χρήσεις όπως με την βιομηχανία, την εξόρυξη, τις αιολικές εγκαταστάσεις, τις υδατοκαλλιέργειες.

3.3.6 Κατευθύνσεις ΕΠΧΣΑΑ για τα καταστήματα κράτησης

Το ΕΠΧΣΑΑ Καταστημάτων Κράτησης αποσκοπεί στη διαμόρφωση κατευθύνσεων σε εθνικό επίπεδο για τη χωροθέτηση των Καταστημάτων Κράτησης με στόχο την προώθηση αρχών του Σωφρονιστικού Κώδικα, την κάλυψη επιτακτικών αναγκών συμπλήρωσης των υποδομών και τη βέλτιστη γεωγραφική κατανομή τους κατά τρόπο ώστε να εξυπηρετείται αποτελεσματικότερα ο πληθυσμός, να καλύπτονται οι ανάγκες των καταστημάτων κράτησης σε υποδομές και υπηρεσίες, καθώς και να ελαχιστοποιείται το κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό κόστος.

Με βάση τα κριτήρια Χωροθέτησης Καταστημάτων Κράτησης και το Πρόγραμμα Δράσης 2001-2016 (άρθρα 2 και 3 του ΕΠΧΣΑΑ), για το έτος στόχο (2016), προτείνεται:

- Η δημιουργία ενός νέου Γενικού Καταστήματος Κράτησης στην ευρύτερη περιοχή της Πάτρας, εκτός του αστικού ιστού και σε λειτουργική απόσταση από αυτόν, με βάση τα παρακάτω κριτήρια χωροθέτησης:

- Δημιουργία ενός καταστήματος κράτησης στην ευρύτερη περιοχή της έδρας κάθε εφετείου.
- Συμβατότητα με υφιστάμενες ή προγραμματισμένες χρήσεις γης ανάλογα με το είδος του καταστήματος κράτησης.
- Το χαμηλότερο κατά περίπτωση περιβαλλοντικό, κατασκευαστικό και λειτουργικό κόστος για το κατάστημα κράτησης και την περιοχή υποδοχής του, Ειδικότερα δίδεται ως κατεύθυνση:
 - η αποφυγή δημιουργίας νέων σωφρονιστικών υποδομών σε ευαίσθητες περιβαλλοντικά περιοχές. Ως ευαίσθητες περιβαλλοντικά περιοχές νοούνται τόσο οι περιοχές προστασίας της φύσης όσο και οι ευαίσθητες πολιτισμικά περιοχές όπως οι αρχαιολογικοί χώροι,
 - η επιδίωξη αξιοποίησης τόσο των υφιστάμενων τεχνικών και μεταφορικών όσο και των υπολοίπων υποδομών,
 - η αποφυγή δημιουργίας νέων σωφρονιστικών υποδομών σε περιοχές που παρουσιάζουν έντονες κλίσεις ή και πυκνή βλάστηση, και
 - ο έλεγχος ύπαρξης χαρακτηριστικών οικιστικής καταλληλότητας που αφενός σχετίζονται με το περιβαλλοντικό, κατασκευαστικό και λειτουργικό κόστος και αφετέρου συμβάλουν στην εξασφάλιση ποιοτικών συνθηκών διαβίωσης και στην ασφάλεια του κτιρίου όσο και των διαβιούντων σε αυτό.
- Κατά το δυνατό, αποδοχή της τοπικής κοινωνίας, όπως εκφράζεται από τους θεσμοθετημένους φορείς της.
- Κατάλληλη λειτουργική σύνδεση των καταστημάτων κράτησης με το οικιστικό δίκτυο.
- Η δημιουργία ενός Θεραπευτικού Καταστήματος Κράτησης (γενικά νοσοκομεία, θεραπευτήρια για ψυχασθενείς και καταστήματα για τοξικομανείς) εναλλακτικά σε μια από τις παρακάτω περιφέρειες: Θεσσαλίας, Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου, που μετά τις περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο πληθυσμιακό μέγεθος. Με δεδομένη την ιδιαίτερη σημασία της σύνδεσης των θεραπευτικών καταστημάτων με αντίστοιχα εκπαιδευτικά ιδρύματα, κριτήριο για την χωροθέτησή του αποτελεί η λειτουργία σχετικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην ευρύτερη περιοχή.
- Η δημιουργία Κεντρικών Αποθηκών Υλικού Φυλακών σε κομβικά σημεία διαμετακόμισης καθώς και Καταστημάτων Νέων και Κέντρων Ημιελεύθερης Διαβίωσης στις ευρύτερες περιοχές των μεγαλύτερων αστικών κέντρων.

3.4 Σχέση με πολιτικές/ αναπτυξιακά προγράμματα εθνικού επιπέδου

3.4.1 Εδαφική Ατζέντα της ΕΕ 2020 – Εδαφική Συνοχή

Η «Εδαφική Ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2020» συμφωνήθηκε κατά την άτυπη υπουργική σύνοδο των αρμόδιων υπουργών για το χωροταξικό σχεδιασμό και τον σχεδιασμό της Εδαφικής Ανάπτυξης στις 19.05.2011 Gödöllő, Ουγγαρία, έχοντας αξιολογήσει την Εδαφική Ατζέντα που ξεκίνησε το 2007⁵².

Έχει λάβει υπόψη τις πρόσφατες εξελίξεις που περιγράφονται στην έκθεση «Territorial State and Perspectives of the European Union» και την «Πέμπτη έκθεση της Επιτροπής για την Οικονομική, Κοινωνική και εδαφική συνοχή» και την «Στρατηγική Ευρώπη 2020», όντας προσανατολισμένη σε μια πολιτική για την υποστήριξη της Εδαφικής Συνοχής ως τον νέο στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο στόχος της είναι να παρέχει στρατηγικές κατευθύνσεις για την εδαφική ανάπτυξη, την προώθηση της ενσωμάτωσης της εδαφικής διάστασης στις διάφορες πολιτικές σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης και να διασφαλίσει την εφαρμογή της «Στρατηγικής Ευρώπη 2020», σύμφωνα με τις αρχές της εδαφικής συνοχής. Οι στόχοι της ΕΕ που ορίζονται στην Στρατηγική Ευρώπη 2020 για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη μπορούν να επιτευχθούν μόνο αν υπολογίζεται η εδαφική διάσταση της Στρατηγικής, καθώς διαφέρουν οι δυνατότητες ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών.

Οι προκλήσεις για την εδαφική ανάπτυξη χρειάζονται κατάλληλες κοινές προσπάθειες, ως εκ τούτου ορίζονται έξι εδαφικές προτεραιότητες για την ΕΕ, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στην επιτυχή υλοποίηση της «Στρατηγικής της Ευρώπης 2020».

1. Προώθηση της πολυκεντρικής και ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης της ΕΕ

Η πολυκεντρική και ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη της ΕΕ είναι βασικό στοιχείο για την επίτευξη της Εδαφικής συνοχής. Οι προσπάθειες θα πρέπει να συμβάλουν στη μείωση της ισχυρής εδαφικής πόλωσης των οικονομικών επιδόσεων, αποφεύγοντας μεγάλες περιφερειακές ανισότητες στο Ευρωπαϊκό έδαφος με την αντιμετώπιση των εμποδίων για την ανάπτυξη, σύμφωνα με την «Στρατηγική Ευρώπη 2020».

Όταν οι πιο ανεπτυγμένες πόλεις και περιοχές εντός της Ευρώπης συνεργάζονται ως

⁵² Η Εδαφική Ατζέντα (2007) υιοθετήθηκε στο άτυπο συμβούλιο υπουργών Αστικής Ανάπτυξης και Χωροταξίας στη Λειψία το Μάιο του 2007. Στο κείμενο αυτό αναφέρεται ότι η εδαφική συνοχή αποτελεί «προσπατούμενο για την Αειφόρο οικονομική μεγέθυνση και την υλοποίηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής με προσήλωση στο Ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο». Για το λόγο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναπτυχθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις, για την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών στους πολίτες της ΕΕ και για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στις διάφορες περιοχές και να περιγραφθούν οι προτεραιότητες της ΕΕ για την επιδίωξη της Εδαφικής συνοχής. Οι χαρακτηριστικές έννοιες «Εδαφική διακυβέρνηση» και «Εδαφικό κεφάλαιο» που αποδίδονται στην εδαφική συνοχή καθορίζουν και τους τρόπους για την επιδίωξη της.

Η Πράσινη Βίβλος εκπονήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προκειμένου να εξειδικευθούν περαιτέρω η έννοια της Εδαφικής συνοχής και το περιεχόμενο της Εδαφικής Ατζέντα 2007 καθώς και για να προωθήσει τον διάλογο των ενδιαφερομένων φορέων με στόχο τη βαθύτερη και αμοιβαία κατανόηση της και του αντίκτυπού της στην πολιτική.

Η ΕΕ διαθέτει μια απίστευτα πλούσια εδαφική ποικιλομορφία με μεγάλες χωρικές ανισότητες που αποτελούν εμπόδιο για την συνολική της ανάπτυξη και προκειμένου να εξασφαλίσει την αρμονική ανάπτυξη όλων των περιοχών της, και τη μέριμνα ώστε να είναι σε θέση οι πολίτες τους να αξιοποιήσουν κατά το δυνατό περισσότερο τα εγγενή χαρακτηριστικά όλων των εδαφών θέτει την «εδαφική συνοχή» ως μέσο για «τη μετατροπή της ποικιλομορφίας σε προτέρημα», που συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη ολόκληρης της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό η Πράσινη Βίβλος με μέσο την «εδαφική συνοχή» θεωρεί την εδαφική ποικιλομορφία της ΕΕ ως ένα σημαντικό πλεονέκτημα που μπορεί να συμβάλει στη βιώσιμη ανάπτυξη της.

μέρη ενός πολυκεντρικού προτύπου λειτουργώντας ως κέντρα προσθέτουν αξία, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη των ευρύτερων περιοχών τους. Στο θέμα αυτό έχουν επίσης πολύ σημαντικό ρόλο οι πολιτικές Αστικής Ανάπτυξης. Ενθαρρύνονται επομένως οι πόλεις για να σχηματίσουν δίκτυα με καινοτόμο τρόπο, που μπορεί να τους επιτρέψει να βελτιώσουν την απόδοσή τους στον ευρωπαϊκό και παγκόσμιο ανταγωνισμό και να προωθήσουν την οικονομική ευημερία προς την αειφόρο ανάπτυξη. Ο στόχος της πολυκεντρικής ανάπτυξης αφορά στο μακρο - περιφερειακό επίπεδο και στις διασυνοριακές περιοχές καθώς επίσης και σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

2. Ενθάρρυνση της ολοκληρωμένης ανάπτυξης των πόλεων, της υπαίθρου και συγκεκριμένων περιοχών

Επισημαίνεται ότι κατά την εδαφική διαμόρφωση της πολιτικής σε όλα τα επίπεδα θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, οι στόχοι και τα προβλήματα που επισημάνθηκαν για την αστική ανάπτυξη στο Χάρτη της Λειψίας για τις βιώσιμες ευρωπαϊκές πόλεις, καθώς και στη Μασσαλία και στο Τολέδο. Υποστηρίζονται όλες οι προσπάθειες, οι οποίες βοηθούν τις πόλεις να γίνουν κινητήρες της έξυπνης, διατηρήσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης καθώς και ελκυστικά μέρη για να ζήσουν, να εργαστούν, να τις επισκεφτούν και να επενδύσουν σε αυτές. Προτείνεται η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης και πολυεπίπεδης προσέγγισης στην αστική ανάπτυξη. Η συνεργασία και η δικτύωση των πόλεων θα μπορούσαν να συμβάλουν στην έξυπνη ανάπτυξη των περιφερειών της πόλης συμπεριλαμβανομένων και των περιαστικών γειτονιών τους σε διαφορετικές κλίμακες μακροπρόθεσμα.

Η ολοκληρωμένη προσέγγιση με στρατηγικές που αναπτύσσονται σε τοπικό επίπεδο για την αντιμετώπιση των τοπικών συνθηκών είναι πολύ χρήσιμες και πρέπει να αναγνωρίζουν την αλληλεξάρτηση Αστικών και Αγροτικών περιοχών που βασίζεται σε ευρεία εταιρική σχέση. Στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντικό να βελτιωθεί η προσβασιμότητα των αστικών κέντρων από τις αγροτικές περιοχές που σχετίζεται με τη διασφάλιση της αναγκαίας διαθεσιμότητας των ευκαιριών απασχόλησης και των υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος.

Η ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα μοναδικά τους χαρακτηριστικά. Οι αγροτικές, περιφερειακές και αραιοκατοικημένες περιοχές μπορεί να χρειαστεί να ενισχύσουν την προσβασιμότητα τους, την προώθηση της επιχειρηματικότητας και τη δημιουργία ισχυρών τοπικών ικανοτήτων.

Οι αγροτικές περιοχές με εδάφη πλούσια σε πολιτιστικές και φυσικές αξίες πρέπει να υποστηρίζουν την προστασία και την αειφόρο χρησιμοποίηση του Εδαφικού κεφαλαίου τους, τις οικολογικές λειτουργίες και τις υπηρεσίες που παρέχει. Στις περιοχές αυτές επίσης όπου η γεωργία και η δασοκομία εξακολουθούν να είναι σημαντικές μορφές χρήσης της γης, έχουν ανάγκη από τον εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα, μέσω της αποτελεσματικής χρήσης των πόρων, των απαραίτητων επενδύσεων σε νέους και εναλλακτικούς τομείς, της διατήρησης της υψηλής ποιότητας καλλιεργήσιμης γης καθώς και της διατήρησης των οικολογικών λειτουργιών τους. Τα εδάφη που αντιμετωπίζουν σοβαρή μείωση του πληθυσμού θα πρέπει να εφαρμόσουν μακροπρόθεσμες λύσεις για τη διατήρηση της οικονομικής δραστηριότητας τους, των ελκυστικών συνθηκών διαβίωσης και των δημόσιων υπηρεσιών.

Μεταξύ άλλων οι αγροτικές περιοχές, οι απομακρυσμένες, αραιοκατοικημένες και λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή. Είναι περιοχές όπου κοινωνι-

κές ομάδες βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και συχνά υποφέρουν από το διαχωρισμό. Τέλος, οι περιοχές, οι Περιφέρειες και τα κράτη μέλη με συγκεκριμένα γεωγραφικά χαρακτηριστικά τα οποία έχουν σημαντική επίδραση στις δυνατότητες ανάπτυξής τους όπως οι παράκτιες ζώνες, τα νησιά, τα νησιωτικά κράτη, ορεινές περιοχές, πεδιάδες, κοιλάδες ποταμών και λιμνών λεκάνες και άλλα είδη των εδαφών εμφανίζουν προβλήματα τα οποία μπορούν να εξαλειφθούν όταν αντιμετωπισθούν με ολοκληρωμένο τρόπο από κοινού με τους φορείς από διαφορετικές χώρες ή περιοχές .

3. Εδαφική ολοκλήρωση των διασυνοριακών και διακρατικών λειτουργικών περιφερειών

Η εδαφική ολοκλήρωση μέσω της εδαφικής συνεργασίας μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα για την ενίσχυση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας. Με τον τρόπο αυτό, το δυναμικό των περιοχών όπως τα πολύτιμα φυσικά τοπία και η Πολιτιστική κληρονομιά, τα δίκτυα των πόλεων και οι αγορές εργασίας που χωρίζονται από τα σύνορα μπορούν να χρησιμοποιηθούν καλύτερα. Προσοχή επίσης θα πρέπει να δοθεί στις περιοχές κατά μήκος των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εδαφική ολοκλήρωση και συνεργασία μπορούν να δημιουργήσουν μια κρίσιμη μάζα για την ανάπτυξη, μειώνοντας τον οικονομικό, κοινωνικό και οικολογικό κατακερματισμό, και οικοδομώντας αμοιβαία εμπιστοσύνη και κοινωνικό κεφάλαιο.

4. Διασφάλιση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας των περιφερειών με βάση τις ισχυρές τοπικές οικονομίες

Η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μπορεί να ενισχυθεί με την ανάπτυξη παγκοσμίως ολοκληρωμένων τομέων της οικονομίας και ισχυρών τοπικών οικονομιών. Οι παγκόσμιες και τοπικές πτυχές αλληλοενισχύονται και μεταξύ τους, και ως εκ τούτου θα πρέπει να αναπτύσσονται παράλληλα.

Η χρήση του κοινωνικού κεφαλαίου, του εδαφικού κεφαλαίου, η ανάπτυξη της καινοτομίας και οι στρατηγικές με τοπική προσέγγιση και έξυπνη εξειδίκευση μπορούν να παίξουν βασικό ρόλο. Επιπλέον, η ενσωμάτωση των τοπικών κεφαλαίων, των χαρακτηριστικών και παραδόσεων, είναι σημαντική για την ενίσχυση των τοπικών ανταποκρίσεων και την μείωση της ευαισθησίας τους, σε εξωτερικές δυνάμεις στην παγκόσμια οικονομία.

Αποτελεσματικά εργαλεία μπορούν να είναι η βελτίωση των τοπικών οικονομιών μέσω της ανάπτυξης των τοπικών προϊόντων και αγορών, του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, της τοπικά προσανατολισμένης παροχής κατάρτισης, η μερική αυτάρκεια και η δημιουργία συνεκτικών και ισχυρών τοπικών κοινοτήτων. Η διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας μπορεί να μειώσει την ευπάθεια.

5. Βελτίωση της εδαφικής συνδεσιμότητας για άτομα, κοινότητες και επιχειρήσεις

Η παροχή υπηρεσιών και η ελαχιστοποίηση των εμποδίων των υποδομών μπορεί, να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα και τη βιώσιμη και αρμονική εδαφική ανάπτυξη της ΕΕ. Μεταξύ άλλων, είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί η πρόσβαση στις οδικές, στις σιδηροδρομικές, στις υδάτινες και στις αεροπορικές μεταφορές, καθώς και σε άλλες εγκαταστάσεις υποδομών, όπως η ευρυζωνικότητα και τα διευρωπαϊκά ενεργειακά δίκτυα. Υποστηρίζονται η αποκεντρωμένη, αποτελεσματική, ασφαλής και φιλική προς το περιβάλλον παραγωγή και χρήση της ανανεώσιμης, και χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα ενέργειας.

Υποστηρίζονται ακόμη οι αποτελεσματικές εσωτερικές μετακινήσεις, ιδίως μεταξύ πόλεων - περιφερειών, οι συνδέσεις μεταξύ θάλασσας-ξηράς και οι αποτελεσματικές σχέσεις αεροδρομίου και σιδηροδρόμου. Η αυξανόμενη σημασία των παγκόσμιων δεσμών δημιουργεί την ανάγκη για ισορροπημένη διηπειρωτική κυκλοφορία συμπεριλαμβανομένης της μεγαλύτερης χρήσης των χερσαίων συνδέσεων με Ασία. Ουσιαστικό συστατικό του ολοκληρωμένου δικτύου θα πρέπει να είναι η περαιτέρω ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων που συνδέει τα κύρια ευρωπαϊκά κέντρα, όπως πρωτεύουσες, μητροπολιτικές περιφέρειες και των ΔΕΔ - κόμβων και η βελτίωση των δεσμών μεταξύ πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων συστημάτων. Τέλος, υποστηρίζεται η προσβασιμότητα των αστικών κέντρων στις περιφέρειες καθώς και η ανάπτυξη των δευτεροβάθμιων δικτύων ιδιαίτερα σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

6. Η διαχείριση και η σύνδεση οικολογικών, τοπικών και πολιτιστικών αξιών των περιφερειών

Τονίζεται ότι η σωστή λειτουργία των οικολογικών συστημάτων και η προστασία και βελτίωση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, είναι σημαντικές προϋποθέσεις για τη μακροπρόθεσμη βιώσιμη ανάπτυξη. Η κοινή διαχείριση του κινδύνου είναι ιδιαίτερα σημαντική, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές γεωγραφικές ιδιαιτερότητες. Υποστηρίζεται η ενσωμάτωση των οικολογικών συστημάτων και των προστατευομένων περιοχών για τις φυσικές τους αξίες, σε δίκτυα πράσινων υποδομών σε όλα τα επίπεδα.

Η μεγάλη αξία των ευρωπαϊκών αστικών και αγροτικών τοπίων θα πρέπει να προστατευθεί και να αναπτυχθεί με ποιοτικούς όρους. Περιοχές πλούσιες σε φυσικά και πολιτιστικά τοπία μπορεί να χρειαστούν ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να κάνουν καλύτερη χρήση αυτών των πόρων. Η δημιουργία θέσεων εργασίας φιλικών προς το περιβάλλον και η ενίσχυση των λειτουργιών της αναψυχής μπορούν να συμπληρώσουν τη διατήρηση. Η τοπική, περιφερειακή και διαπεριφερειακή διαχείριση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς είναι καθοριστικής σημασίας. Μέσω της τοπικής προσέγγισης υποστηρίζεται η προστασία, η αποκατάσταση και η αξιοποίηση της. Είναι επίσης καθοριστικής σημασίας, η βελτίωση της περιφερειακής και τοπικής ταυτότητας, μέσα από την ενίσχυση της συνειδητοποίησης και της ευθύνης των τοπικών και περιφερειακών κοινοτήτων προς το περιβάλλον, τα τοπία, το πολιτισμό και τις άλλες μοναδικές αξίες τους.

Η ενίσχυση της εδαφικής συνοχής απαιτεί αποτελεσματικό συντονισμό των διαφόρων πολιτικών, των φορέων και των μηχανισμών σχεδιασμού, καθώς και τη δημιουργία και την ανταλλαγή της εδαφικής γνώσης. Η εκτέλεση τα μέσα και οι αρμοδιότητες βρίσκονται στα χέρια των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, των κρατών μελών, των περιφερειακών και τοπικών αρχών και των ιδιωτικών φορέων. Ο κάθετος και οριζόντιος συντονισμός μεταξύ των οργάνων λήψης αποφάσεων σε διάφορα επίπεδα και τομείς που σχετίζονται με τις πολιτικές για την εξασφάλιση της συνοχής και της συνέργειας είναι απαραίτητος.

Εν ολίγοις, η Εδαφική Ατζέντα 2020 δεν προεξοφλεί τις μελλοντικές συμφωνίες, όπως τις προσεχείς δημοσιονομικές προοπτικές και την επόμενη δέσμη νομοθετικών μέτρων αλλά τονίζει τη σημασία της εξέτασης της εδαφικής διάστασης.

3.4.2 Στρατηγική «ΕΥΡΩΠΗ 2020»

Η Στρατηγική για την «Ευρώπη του 2020» προτάθηκε για τη δεκαετία 2011 - 2020, στις 3 Μαρτίου 2010 και εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 26 Μαρτίου 2010. Αποτελεί μια νέα Στρατηγική για τη Ευρώπη, που βρίσκεται σε φάση μετασχημα-

τισμού μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση, η οποία εξουδετέρωσε πολλά χρόνια οικονομικής και κοινωνικής προόδου και έφερε στην επιφάνεια τις διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας της Ευρώπης, ενώ οι μακροπρόθεσμες προκλήσεις – παγκοσμιοποίηση, στενότητα πόρων, κλιματική αλλαγή δημογραφική γήρανση εντείνονται. Η νέα αυτή πολιτική Στρατηγική φιλοδοξεί να μετατρέψει την ΕΕ σε μια «έξυπνη», διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία, με υψηλά επίπεδα απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής, με ένα όραμα όσον αφορά την κοινωνική οικονομία της αγοράς της Ευρώπης για τον 21^ο αιώνα.

Η Ευρώπη 2020 θα βασίζεται σε δύο πυλώνες: α) τη θεματική διάρθρωση που περιγράφεται ανωτέρω και συνδυάζει προτεραιότητες και πρωταρχικούς στόχους και β) την υποβολή εκθέσεων κατά χώρα, που θα βοηθήσει τα κράτη μέλη να αναπτύξουν τις στρατηγικές τους για την επάνοδο σε διατηρήσιμη ανάπτυξη και διατηρήσιμα δημόσια οικονομικά. Έχει ως θεσμική βάση 10 ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για τον καθορισμό του πεδίου εφαρμογής των πολιτικών προτεραιοτήτων της ΕΕ, καθώς και των πρωταρχικών στόχων που πρέπει να επιτύχει η ΕΕ έως το 2020 και οι οποίοι πρέπει να μετασχηματιστούν σε εθνικούς στόχους. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2010, τις ενέκρινε. Αυτές αντικαθιστούν τις 24 υφιστάμενες κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση και τους γενικούς προσανατολισμούς οικονομικής πολιτικής.

Οι ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την Ευρώπη 2020 είναι οι εξής:

- Εξασφάλιση της ποιότητας και της διατηρησιμότητας των δημόσιων οικονομικών·
- Αντιμετώπιση των μακροοικονομικών ανισορροπιών και μείωση των ανισορροπιών στη ζώνη του ευρώ
- Βελτιστοποίηση της στήριξης για Ε&Α και καινοτομία, ενίσχυση του τριγώνου της γνώσης και ενεργοποίηση του δυναμικού της ψηφιακής οικονομίας
- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας στη χρήση των πόρων και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου
- Βελτίωση του περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές και εκσυγχρονισμός της βιομηχανικής βάσης
- Αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας και μείωση της διαρθρωτικής ανεργίας
- Ανάπτυξη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, προώθηση της ποιότητας των θέσεων εργασίας και της δια βίου μάθησης
- Βελτίωση των επιδόσεων των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλες τις βαθμίδες και αύξηση της συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση
- Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας
- Μεγάλο μέρος της στρατηγικής θα υλοποιηθεί από τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές των χωρών της ΕΕ, σε συνεργασία με τα εθνικά κοινοβούλια, τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω αναφέρεται πως η Ευρώπη 2020 προτάσσει 3 αλληλοενισχυόμενες προτεραιότητες και θέτει 5 πρωταρχικούς στόχους: α) έξυπνη ανάπτυξη: ανάπτυξη μιας οικονομίας βασιζόμενης στη γνώση και την καινοτομία, β) διατηρήσιμη ανάπτυξη: προώθηση μιας πιο αποδοτικής στη χρήση πόρων, πιο πράσινης και

πιο ανταγωνιστικής οικονομίας, γ) ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς: μια οικονομία με υψηλή απασχόληση που θα επιτυγχάνει κοινωνική και εδαφική συνοχή. Οι δε πρωταρχικοί στόχοι είναι οι εξής:

- Αύξηση του ποσοστού απασχόλησης του πληθυσμού ηλικίας 20 έως 64 ετών από το τρέχον 69% σε τουλάχιστον 75%
- Αύξηση του επιπέδου επενδύσεων σε 3% στον τομέα της Ε&Α, με τη βελτίωση ιδίως των όρων επένδυσης σε Ε&Α από τον ιδιωτικό τομέα και τη δημιουργία νέου δείκτη για την παρακολούθηση της καινοτομίας που θα αντικατοπτρίζει την ένταση Α και καινοτομίας ΕΕ.
- Μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 20% σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990 ή κατά 30%, εάν πληρούνται οι όροι. Αύξηση του ποσοστού των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην τελική μας κατανάλωση ενέργειας σε 20% και αύξηση κατά 20% της ενεργειακής απόδοσης.
- Μείωση του ποσοστού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα τη σχολική εκπαίδευση από το τρέχον 15% σε 10% αυξάνοντας παράλληλα το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 30 έως 34 ετών που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση από 31% σε τουλάχιστον 40%.
- Μείωση του αριθμού των Ευρωπαίων που ζουν κάτω από τα εθνικά όρια φτώχειας κατά 25% βγάζοντας από την κατάσταση της φτώχειας πάνω από 20 εκατομμύρια πολίτες.

Μεταξύ άλλων η Επιτροπή προτείνει επίσης 7 «εμβληματικές πρωτοβουλίες» που θα ενεργήσουν ως καταλύτες για την επίτευξη προόδου σε κάθε βασική προτεραιότητα και θα αποτελέσουν δέσμευση τόσο για την ΕΕ όσο και για τα κράτη μέλη. Οι 7 αυτές εμβληματικές πρωτοβουλίες θα αποτελέσουν δέσμευση τόσο για την ΕΕ όσο και για τα κράτη μέλη. Αναλυτικότερα:

1. Έξυπνη ανάπτυξη – μια οικονομία βασισμένη στη γνώση και την καινοτομία. Έξυπνη ανάπτυξη σημαίνει ενίσχυση της γνώσης και της καινοτομίας ως καθοριστικών παραγόντων της μελλοντικής μας ανάπτυξης. Πιο ειδικά:

1.1 Εμβληματική πρωτοβουλία «Ένωση καινοτομίας»

Στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι να εστιαστεί εκ νέου η πολιτική για Ε&Α και καινοτομία στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η κοινωνία μας, όπως η κλιματική αλλαγή, η ενεργειακή απόδοση και η αποτελεσματική χρήση των πόρων, η υγεία και οι δημογραφικές μεταβολές και να βελτιωθούν οι συνθήκες -πλαίσιο και η πρόσβαση στη χρηματοδότηση για την έρευνα και καινοτομία ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι καινοτόμες ιδέες θα μπορέσουν να μετατραπούν σε προϊόντα και υπηρεσίες που θα δημιουργήσουν ανάπτυξη και θέσεις εργασίας.

1.2 Εμβληματική πρωτοβουλία «Νεολαία σε κίνηση»

Στόχος της πρωτοβουλίας είναι να ενισχυθούν οι επιδόσεις και η ελκυστικότητα των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ευρώπης σε διεθνές επίπεδο και να βελτιωθεί η συνολική ποιότητα σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην ΕΕ, συνδυάζοντας αριστεία και ισότητα μέσα από την προώθηση της κινητικότητας των σπουδαστών και των εκπαιδευομένων και τη βελτίωση της κατάστασης των νέων στον τομέα της απασχόλησης.

1.3 Εμβληματική πρωτοβουλία «Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη»

Ο στόχος είναι να προκύψουν διατηρήσιμα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις από μια ενιαία ψηφιακή αγορά βασισμένη σε ταχεία και υπερταχεία πρόσβαση στο διαδίκτυο και σε διαλειτουργική εφαρμογή, ευρυζωνική πρόσβαση για όλους μέχρι το 2013, πρόσβαση για όλους σε πολύ υψηλότερες ταχύτητες στο διαδίκτυο (30 Mbps ή μεγαλύτερες) μέχρι το 2020, και ποσοστό 50% ή μεγαλύτερο των ευρωπαϊκών νοικοκυριών με συνδρομή σε συνδέσεις του διαδικτύου άνω των 100 Mbps.

2. Διατηρήσιμη ανάπτυξη – προώθηση μιας πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας στην οποία οι πόροι χρησιμοποιούνται πιο αποδοτικά

Διατηρήσιμη ανάπτυξη σημαίνει την οικοδόμηση μιας οικονομίας βιώσιμης και ανταγωνιστικής στην οποία οι πόροι χρησιμοποιούνται αποδοτικά, την αξιοποίηση του ηγετικού ρόλου της Ευρώπης στον αγώνα δρόμου για την ανάπτυξη νέων διαδικασιών και τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένων των πράσινων τεχνολογιών, την επιτάχυνση της εγκατάστασης ευφυών δικτύων χρησιμοποιώντας ΤΠΕ, την εκμετάλλευση δικτύων σε κλίμακα ΕΕ και την ενίσχυση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των επιχειρήσεων, ιδίως στον μεταποιητικό τομέα και στο πλαίσιο των ΜΜΕ καθώς και με την παροχή βοήθειας στους καταναλωτές για να αντιμετωπίζουν με εκτίμηση την αποδοτική χρησιμοποίηση των πόρων. Η περαιτέρω πρόοδος στην ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας μπορεί να προσθέσει ένα επιπλέον ποσοστό 0,6% έως 0,8% στο ΑΕΠ.

2.1 Εμβληματική πρωτοβουλία «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποδοτικά τους πόρους»

Στόχος είναι να στηριχθεί η μετάβαση προς μια οικονομία αποδοτικής χρησιμοποίησης των πόρων για να αποσυνδεθεί η οικονομική μας ανάπτυξη από τη χρήση πόρων, και να στηριχθεί η μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, με την αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τον εκσυγχρονισμό του τομέα των μεταφορών και την ενθάρρυνση της ενεργειακής αποδοτικότητας, για να μειωθούν οι εκπομπές CO₂, να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και να αυξηθεί η ενεργειακή ασφάλεια. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί με ένα συνδυασμό μέτρων.

2.2 Εμβληματική πρωτοβουλία «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης»

Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης, για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ιδίως για τις ΜΜΕ, και τη στήριξη της ανάπτυξης μιας ισχυρής και βιώσιμης βιομηχανικής βάσης, ικανής να ασκεί ανταγωνισμό σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Επιτροπή θα συνεργαστεί στενά με τους ενδιαφερόμενους φορείς στους διάφορους τομείς (επιχειρήσεις, συνδικάτα, εκπαιδευτικά ιδρύματα, ΜΚΟ, οργανώσεις καταναλωτών) και θα καταρτίσει πλαίσιο για μια σύγχρονη βιομηχανική πολιτική που θα

στηρίζει την επιχειρηματικότητα, θα καθοδηγεί και θα βοηθά τη βιομηχανία για το πώς να αντιμετωπίσει τις εν λόγω προκλήσεις, θα προωθεί την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων της Ευρώπης στον πρωτογενή τομέα, στη μεταποίηση και στις υπηρεσίες και θα τις βοηθά να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που παρέχει η παγκοσμιοποίηση και η πράσινη οικονομία.

3. Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς – μια οικονομία με υψηλά ποσοστά απασχόλησης που επιτυγχάνει οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή

Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς σημαίνει, την παροχή δυνατοτήτων στους πολίτες μέσω υψηλών επιπέδων απασχόλησης, την επένδυση σε δεξιότητες, την καταπολέμηση της φτώχειας και τον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας, της κατάρτισης και των συστημάτων κοινωνικής προστασίας που βοηθούν τους πολίτες να προετοιμαστούν και να διαχειριστούν τις αλλαγές με σκοπό την οικοδόμηση μιας συνεκτικής κοινωνίας. Είναι επίσης σημαντικό, τα οφέλη από την οικονομική ανάπτυξη να διαδοθούν σε όλα τα μέλη της Ένωσης, ακόμη και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές της, ενισχύοντας έτσι την εδαφική συνοχή. Η Ευρώπη πρέπει να αξιοποιήσει πλήρως το εργατικό της δυναμικό ώστε να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού και της αύξησης του παγκόσμιου ανταγωνισμού. Θα χρειαστούν πολιτικές προώθησης της ισότητας των φύλων, για να αυξηθεί η συμμετοχή του εργατικού δυναμικού ενισχύοντας έτσι την ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

3.1 Εμβληματική πρωτοβουλία «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας»

Στόχος είναι να δημιουργηθούν οι συνθήκες για τον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας, ούτως ώστε να αυξηθούν τα επίπεδα απασχόλησης και να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των κοινωνικών μας μοντέλων. Τούτο σημαίνει παροχή δυνατότητας στους πολίτες να αποκτήσουν νέες δεξιότητες, μέσω της «δια βίου ανάπτυξης δεξιοτήτων», ώστε να μπορέσει το σημερινό και μελλοντικό εργατικό μας δυναμικό, να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες και στις ενδεχόμενες αλλαγές σταδιοδρομίας.

3.2 Εμβληματική πρωτοβουλία «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας»

Στόχος είναι να διασφαλιστεί οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή αξιοποιώντας το τρέχον ευρωπαϊκό έτος για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, κατά τρόπον ώστε να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση και να εξαπλωθούν ευρέως τα οφέλη της ανάπτυξης και της απασχόλησης και να αναγνωριστούν τα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων, που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να αποκτήσουν τα μέσα αξιοπρεπούς διαβίωσης και να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία.

3.4.3 Η Χάρτα της Λειψίας για τις βιώσιμες ευρωπαϊκές πόλεις

Ο Χάρτης της Λειψίας για τις βιώσιμες ευρωπαϊκές πόλεις είναι ένα έγγραφο των Κ-Μ, το οποίο καταρτίστηκε με ευρεία και διαφανή συμμετοχή των ευρωπαϊκών ενδιαφερομένων φορέων. Ο στόχος του είναι η προστασία, η ενίσχυση και η περαιτέρω ανάπτυξη των πόλεων μας, μέσα από τη Στρατηγική Βιώσιμης Ανάπτυξης της ΕΕ σε όλες τις διαστάσεις (οικονομική ευημερία, κοινωνική ισορροπία, υγιές περιβάλλον, καθώς και τις πολιτισμικές πτυχές και τις πτυχές της υγείας) προκειμένου οι πόλεις να επιτελέσουν το έργο τους ως μοχλοί κοινωνικής προόδου και οικονομικής ανάπτυξης, εξασφαλίζοντας την πολιτισμική τους πολυμορφία και υψηλά ποιοτικά κριτήρια στους τομείς της πολεο-

δομίας, της αρχιτεκτονικής και του περιβάλλοντος. Για την υλοποίηση του στόχου αυτού χρειάζονται συνολικές στρατηγικές και πέρα από τα σύνορα των επιμέρους πόλεων καθώς και πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, η οποία προϋποθέτει το συντονισμό των τομεακών πολιτικών με μια νέα αίσθηση ευθύνης για την πολιτική ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης αλλά και την συντονισμένη δράση από όλα τα άτομα και τις αρχές που συμμετέχουν στη διεργασία αστικής ανάπτυξης

Οι Υπουργοί ανέλαβαν τις δεσμεύσεις: α) να θεσπίσουν το απαραίτητο πλαίσιο σε εθνικό επίπεδο προκειμένου να ενσωματωθούν οι αρχές και οι στρατηγικές του Χάρτη της Λειψίας στις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αναπτυξιακές πολιτικές και να θεσπίσουν το απαραίτητο πλαίσιο σε εθνικό επίπεδο, β) να προωθήσουν την εφαρμογή της «ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης» και τη σχετική διακυβέρνηση, γ) να προωθήσουν την καθιέρωση μιας ισόρροπης εδαφικής οργάνωσης με βάση μια ευρωπαϊκή πολυκεντρική αστική διάρθρωση.

Στη Χάρτα της Λειψίας για τις βιώσιμες ευρωπαϊκές πόλεις υποστηρίζονται τα ακόλουθα:

Η πολιτική της ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης

Είναι μια διεργασία στα πλαίσια της οποίας συντονίζονται οι χωροταξικές, τομεακές και χρονικές πτυχές των βασικών πεδίων αστικής πολιτικής. Βασική σημασία έχει η συμμετοχή, των ενδιαφερόμενων φορέων, του ευρύτερου κοινού και των οικονομικών παραγόντων. Οι ευρωπαϊκές πόλεις μπορούν να καταρτίσουν προγράμματα ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης για την πόλη ως σύνολο. Τα προγράμματα με σκοπό την εφαρμογή πρέπει να: α) περιγράφουν τα δυνατά και αδύνατα σημεία των πόλεων, β) προσδιορίζουν συνεκτικούς αναπτυξιακούς στόχους για την αστική περιοχή και να αναπτύσσουν ένα όραμα για την πόλη, γ) συντονίζουν τα διάφορα συνοικιακά, τομεακά και τεχνικά σχέδια και πολιτικές και να εξασφαλίζουν ότι οι προγραμματισμένες επενδύσεις θα συμβάλλουν στην προώθηση μιας ισορροπημένης ανάπτυξης της αστικής περιοχής, δ) συντονίζουν και να εστιάζουν χωροταξικά τη χρήση πόρων από τους παράγοντες του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, και ε) συντονίζονται σε τοπικό επίπεδο και σε επίπεδο πόλης - περιφέρειας με στόχο να υπάρχει εταιρική σχέση ισότητας μεταξύ των πόλεων και των αγροτικών περιοχών καθώς και μεταξύ των μικρών, μεσαίων και μεγάλων πόλεων και των πόλεων εντός των πόλεων - περιφερειών και των μητροπολιτικών περιοχών.

Εφαρμογή της πολιτικής «ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης» για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των Ευρωπαϊκών πόλεων - Στρατηγικές δράσεις

- Δημιουργία και εξασφάλιση δημόσιων χώρων υψηλής ποιότητας: Η ποιότητα των δημόσιων χώρων, τα τεχνητά αστικά τοπία η αρχιτεκτονική και η αστική ανάπτυξη διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις συνθήκες των αστικών πληθυσμών, επιπλέον έχουν σημασία για την προσέλκυση επιχειρήσεων της βιομηχανίας της γνώσης, εξειδικευμένου και δημιουργικού εργατικού δυναμικού και τουρισμού. Στο πλαίσιο αυτής της αντίληψης η αλληλεπίδραση της αρχιτεκτονικής, του σχεδιασμού των υποδομών και της πολεοδομίας πρέπει να αυξηθεί προκειμένου να δημιουργηθούν ελκυστικοί δημόσιοι χώροι προσανατολισμένοι προς το χρήστη και να επιτευχθούν υψηλά πρότυπα σε ότι αφορά το περιβάλλον διαβίωσης, δημιουργώντας «Baukultur» (κατασκευαστική αντίληψη). Παρόμοια Baukultur χρειάζεται για την

πόλη και για τον περιβάλλοντα χώρο ως σύνολο.

- Εκσυγχρονισμός των δικτύων και αύξηση της ενεργειακής απόδοσης: Εκσυγχρονισμός των δικτύων και αύξηση της ενεργειακής απόδοσης έχουν βασική συμβολή στην ποιότητα του περιβάλλοντος, στην ποιότητα ζωής και προς τούτο υποστηρίζονται:
 - Η ύπαρξη βιώσιμων, προσβάσιμων και οικονομικά προσιτών αστικών μεταφορών με συντονισμένες συνδέσεις με τα δίκτυα μεταφορών της πόλης - περιφέρειας. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη διαχείριση της κυκλοφορίας και στη διασύνδεση των τρόπων μεταφοράς, συμπεριλαμβανομένης της υποδομής για ποδηλάτες και πεζούς.
 - Η βελτίωση και κατά το δυνατό σε πρώιμο στάδιο με μελλοντικές προοπτικές, της τεχνικής υποδομής και ιδιαίτερα της υδροδότησης, της επεξεργασίας λυμάτων και των άλλων δικτύων παροχών. Οι βιώσιμες υπηρεσίες κοινής ωφέλειας με βασικές προϋποθέσεις την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων, την οικονομική χρήση των φυσικών πόρων και την οικονομική αποτελεσματικότητα στην εκμετάλλευσή τους.
 - Επισημαίνεται ότι σημαντική βάση για την αποδοτική και βιώσιμη χρήση των πόρων είναι να υπάρχει συμπαγές δίκτυο οικιών. Ιδιαίτερα βιώσιμη έχει αποδειχθεί στις αστικές συνοικίες η στρατηγική της ανάμειξης των χρήσεων για σκοπούς στέγασης, απασχόλησης, εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας.
 - Η χρήση προηγμένων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας ως μέσα προσέλκυσης της εγκατάστασης επιχειρήσεων και ως μέσα βελτίωσης της αστικής διακυβέρνησης, στους τομείς, της εκπαίδευσης, της απασχόλησης, των κοινωνικών υπηρεσιών της υγείας, της ασφάλειας και προστασίας. Η λήψη μέτρων καινοτόμου πρόληψης, μετριασμού των επιπτώσεων και προσαρμογής, στην κλιματική αλλαγή με ορθά σχεδιασμένα και προγραμματισμένα αστική ανάπτυξη, η οποία μπορεί να εξασφαλίσει έναν τρόπο αντιμετώπισης του θέματος της ανάπτυξης με χαμηλή χρήση άνθρακα.

Ειδική μέριμνα στις φτωχές συνοικίες εντός των πόλεων

Όσο καλύτερα μπορέσουμε να σταθεροποιήσουμε οικονομικά τις μειονεκτικές συνοικίες, να τις εντάξουμε κοινωνικά και να αναβαθμίσουμε το φυσικό τους περιβάλλον και την υποδομή μεταφορών τους, τόσο περισσότερες πιθανότητες υπάρχουν να παραμείνουν οι πόλεις μας χώροι κοινωνικής προόδου, οικονομικής μεγέθυνσης και καινοτομίας σε μακροπρόθεσμη βάση. Για την εκπλήρωση των στόχων της κοινωνικής συνοχής και ολοκλήρωσης στις πόλεις και στις αστικές περιοχές μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά:

- Μια πολιτική κοινωνικής ένταξης που θα συμβάλλει στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Οι ορθά σχεδιασμένες πολιτικές κοινωνικής κατοικίας. Η υγιεινή, κατάλληλη και οικονομικά προσιτή κατοικία μπορεί να καταστήσει τις συνοικίες αυτές πιο ελκυστικές τόσο για τους νέους, όσο και για τους ηλικιωμένους, πράγμα που θα συμβάλλει στο να υπάρχει ασφάλεια στις συνοικίες.

Οι Στρατηγικές δράσεις για τις μειονεκτικές αστικές περιοχές στα πλαίσια μιας πολιτικής ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης περιλαμβάνουν:

- Εφαρμογή στρατηγικών για την αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος.
- Ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και της τοπικής αγοράς της εργασίας.
- Προορατικές πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης για τα παιδιά και τους νέους.
- Προώθηση αποτελεσματικών και οικονομικά προσιτών δημοσίων αστικών μεταφορών.

3.4.4 Εθνικός Ενεργειακός Σχεδιασμός – Οδικός χάρτης για το 2050

3.4.4.1 Οδικός χάρτης 2050

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τον οδικό χάρτη⁵³, ο οποίος έχει ως στόχο την επίτευξη μιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών CO₂ και βιώσιμη ανάπτυξη έως το 2050. Το κοινό Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης⁵⁴, βασίζεται στην πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για μια «Ενεργειακή Πολιτική για την Ευρώπη», και καθορίζει ένα μελλοντικό πολιτικό πρόγραμμα προτείνοντας παράλληλα και το αντίστοιχο πλαίσιο δράσεων για την επίτευξη των κύριων ενεργειακών στόχων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε ό,τι αφορά την αειφορία, την ανταγωνιστικότητα και την ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού. Στο πλαίσιο της εφαρμογής της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής, οι σημαντικότεροι στόχοι της εθνικής στρατηγικής είναι⁵⁵:

- Προστασία του περιβάλλοντος και μείωση εκπομπών αέριων ρύπων - διοξειδίου του άνθρακα μέχρι το 2050 σε σχέση με τις αντίστοιχες εκπομπές του 2005.
- Προστασία της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής βιομηχανίας και βιώσιμη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.
- Μείωση της εξάρτησης από εισαγόμενη ενέργεια και πετρέλαιο, κυρίως μέσω της μεγιστοποίησης της διείσδυσης των ΑΠΕ και της βέλτιστης αξιοποίησης των εγχώριων ενεργειακών πόρων.
- Ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και διαφοροποίηση του ενεργειακού μίγματος μέσω της βέλτιστης αξιοποίησης του εγχώριου δυναμικού, ειδικά για την ανάπτυξη τεχνολογιών ΑΠΕ.
- Ενίσχυση των ηλεκτρικών δικτύων τόσο μέσω των διασυνοριακών διασυνδέσεων όσο και στο εσωτερικό της χώρας, καθώς και ανάπτυξη έξυπνων δικτύων και μετρητών, με έμφαση στην ανάπτυξη και διεύρυνση συστημάτων αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας (λ.χ. ανάπτυξη μεγάλων αντλητικών υδροηλεκτρικών σταθμών).
- Αξιοπίστη, προσιτή και επαρκής παροχή ενέργειας και ενεργειακών υπηρεσιών σε κάθε καταναλωτή και επιχείρηση.
- Αύξηση της συμμετοχής των ΜΜΜ στο μεταφορικό έργο των επιβατικών και εμπορευματικών μεταφορών, εκσυγχρονισμός των υποδομών και των οχημάτων.

⁵³ (COM(2011) 112 τελικό βλ. και http://ec.europa.eu/clima/policies/roadmap/index_en.htm)

⁵⁴ COM(2008) 781 τελικό. (Προηγούμενες εκδόσεις: «Ενέργεια 2020», COM (2010) 639 τελικό, επικαιροποιημένο Σχέδιο Δράσης για την Ενεργειακή Απόδοση, COM (2011) 109 τελικό, Οδικός Χάρτης για την Ενέργεια με ορίζοντα το 2050.

⁵⁵ Επισημαίνεται ότι στην Ελλάδα οι τομείς με τη μεγαλύτερη αύξηση στην τελική κατανάλωση ενέργειας είναι οι μεταφορές και ο κτιριακός τομέας (οικιακός & τριτογενής). Ωστόσο, εξωγενείς παράγοντες όπως η αύξηση στις τιμές καυσίμων και η οικονομική κρίση επηρεάζουν άμεσα και δραστικά την ενεργειακή κατανάλωση, διαμορφώνοντας ένα δυναμικό πεδίο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο σχεδιασμό του ενεργειακού συστήματος.

- Αξιοποίηση της διάδοσης νέων τεχνολογιών στους τομείς της ζήτησης και προσφοράς ενέργειας με σκοπό την ενίσχυση της εγχώριας επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης.

Βασικό εργαλείο για την υιοθέτηση και εφαρμογή των συγκεκριμένων στόχων αποτελεί ο πρόσφατα εκδοθείς Ν. 4001/2011 «Για τη Λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις»⁵⁶, καθώς και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης και ο Ν. 3851/2010 για τις ΑΠΕ⁵⁷.

Η μελλοντική εικόνα του ενεργειακού συστήματος της Χώρας όπως προκύπτει από τα δύο σενάρια νέων ενεργειακών πολιτικών που αναλύονται στην Έκθεση του Εθνικού Ενεργειακού Σχεδιασμού μπορεί να συνοψισθεί ως εξής:

- Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 60%-70% έως το 2050 σε σχέση με το 2005.
- Ποσοστό 85%-100% ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ, με την αξιοποίηση όλων των εμπορικά ώριμων τεχνολογιών.
- Σταθεροποίηση της ενεργειακής κατανάλωσης λόγω των μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας.
- Σχετική αύξηση της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας λόγω εξηλεκτισμού των μεταφορών και μεγαλύτερης χρήσης αντλιών θερμότητας στον οικιακό και τριτογενή τομέα.
- Σημαντική μείωση της κατανάλωσης πετρελαιοειδών.
- Αύξηση της χρήσης βιοκαυσίμων στο σύνολο των μεταφορών στο επίπεδο του 34%-39% μέχρι το 2050.
- Κυρίαρχο μερίδιο του ηλεκτρισμού στις επιβατικές μεταφορές μικρής απόστασης (42%) και σημαντική αύξηση του μεριδίου των μέσων σταθερής τροχιάς τόσο στις επιβατικές (13%) όσο και εμπορευματικές μεταφορές (18%).
- Συνολική διείσδυση ΑΠΕ σε ποσοστό 60%-70% στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας μέχρι το 2050.
- Σημαντικά βελτιωμένα ενεργειακή απόδοση για το σύνολο του κτιριακού αποθέματος.
- Μεγάλη διείσδυση των εφαρμογών ΑΠΕ στον κτιριακό τομέα.
- Ανάπτυξη μονάδων διεσπαρμένης παραγωγής και έξυπνων δικτύων.

Τα μέτρα πολιτικής στην τελική κατανάλωση ενέργειας για την επίτευξη των στόχων αφορούν σε μέτρα ενεργειακής πολιτικής στον κτιριακό τομέα μέσα από την πλήρη ανάπτυξη συστήματος ενεργειακών πιστοποιητικών, υποχρεωτική ποσόστωση συστημά-

⁵⁶ Σκοπός του είναι η εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με τις Οδηγίες 2009/72/ΕΚ και 2009/73/ΕΚ, με στόχο την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας & φυσικού αερίου, την ανάπτυξη μιας πιο λειτουργικής και ανταγωνιστικής αγοράς ενέργειας προς όφελος του καταναλωτή.

⁵⁷ Παρουσιάστηκε το καλοκαίρι του 2010 και έχει ως στόχο την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων για τη διείσδυση των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση. Θέτει συνολικά τις βάσεις και την πορεία εξέλιξης του ενεργειακού τομέα μέχρι το 2020. Ειδικά για την Ελλάδα, ο στόχος για τις εκπομπές αερίων ρύπων του θερμοκηπίου είναι μείωση κατά 4% στους τομείς εκτός εμπορίας σε σχέση με τα επίπεδα του 2005 και 18% διείσδυση των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση.

των ΑΠΕ για ενεργειακές ανάγκες σε νέα κτίρια, υποχρεωτική ελάχιστη ενεργειακή κατηγορία για κτίρια μεγάλου εμβαδού και υποχρέωση περιοδικών ενεργειακών επιθεωρήσεων, πιστοποίηση εγκαταστατών μικρών συστημάτων ΑΠΕ, ολοκληρωμένο ενεργειακό σχεδιασμό δήμων και εκπόνηση τοπικών σχεδίων δράσης, ειδικά προσαρμοσμένες δράσεις για δημόσιο τομέα, εγκατάσταση ενεργειακά αποδοτικών συστημάτων οδοφωτισμού και ολοκληρωμένου συστήματος ενεργειακής διαχείρισης λειτουργίας τους, βιοκλιματική ανάπλαση αστικών περιοχών και χρήση ψυχρών δομικών υλικών σε υπαίθριους χώρους, υποχρεωτικοί στόχοι για εξοικονόμηση ενέργειας ανά τελικό τομέα ενεργειακής χρήσης, οικονομικά μέτρα ενίσχυσης / κινήτρων κα.

Κατωτέρω αναφέρονται οι προοπτικές ανάπτυξης του Συστήματος Μεταφοράς ανά δεκαετία. Αυτές είναι:

Περίοδος 2010-2020

- Στην αρχή της περιόδου (μέχρι το 2014) εντάσσονται νέες μονάδες ΦΑ, στην Κεντρική Ελλάδα και την Πελοπόννησο, με τις σημαντικότερες από τις επεκτάσεις του δικτύου 400 kV να είναι κυρίως προς Πελοπόννησο (μέχρι Μεγαλόπολη, αρχικά από Πάτρα και μετά από Κόρινθο) καθώς και προς Εύβοια (Αλιβέρι). Σημαντικές επεκτάσεις του δικτύου 150 kV εκτιμάται ότι θα απαιτηθούν κυρίως για να καλυφθούν οι ανάγκες που θα παρουσιαστούν λόγω της αναμενόμενης εκτεταμένης ανάπτυξης των ΑΠΕ.
- Η προβλεπόμενη μεγάλη διείσδυση των ΑΠΕ κατά την περίοδο αυτή, η οποία κατά το μεγαλύτερο μέρος θα προέλθει από Μη Ελεγχόμενες Πηγές (αιολικές, φωτοβολταϊκές), εκτιμάται ότι θα απαιτήσει τη λήψη σειράς μέτρων που θα εξασφαλίζουν την καλή λειτουργία του Συστήματος.
- Εκτιμάται ότι μέχρι το 2015 θα έχουν ολοκληρωθεί οι νέες αναβαθμίσεις των Κέντρων Ελέγχου του ΑΕΣΜΗΕ, ιδίως με την εγκατάσταση του Ολοκληρωμένου Ενεργειακού Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΕΠΣ).
- Οι παραπάνω προβλέψεις θα διαφοροποιηθούν σημαντικά εφόσον προωθηθούν έργα ανάπτυξης των ΑΠΕ με κύριο εξαγωγικό χαρακτήρα (π.χ. Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ).

Περίοδος 2020-2030

- Οι απαιτήσεις κατασκευής νέας υποδομής δικτύου 400 kV θα καθοριστούν κυρίως από τις τελικές αποφάσεις ανάπτυξης σταθμών της συμβατικής παραγωγής και την χωροταξική κατανομή τους, από την ανάπτυξη των διασυνδέσεων και φυσικά από την εξέλιξη των φορτίων και την ανάπτυξη των ΑΠΕ.
- Βασικής επίσης σημασίας για την εν λόγω περίοδο, κατά την οποία εκτιμάται ότι θα συνεχίζεται η αύξηση της διείσδυσης των ΑΠΕ, είναι η εκπόνηση των απαραίτητων μελετών και η δημιουργία των απαραίτητων υποδομών που θα εξασφαλίζουν την ομαλή λειτουργία του Συστήματος.

Περίοδος 2030-2050

Κατά την περίοδο αυτή εκτιμάται ότι θα συνεχίσουν με αυξανόμενο ρυθμό οι αλλαγές της βασικής δομής των σημερινών Συστημάτων Ηλεκτρικής Ενέργειας σε όλους τους τομείς. Για την περαιτέρω ενίσχυση στις επόμενες δύο δεκαετίες της αγοράς φυσικού αερίου τα μέτρα πολιτικής είναι:

- Ανάπτυξη των δικτύων διανομής σε νέες περιοχές. Στο πλαίσιο του σχεδιασμού της η ΔΕΠΑ προγραμματίζει τη σύσταση τριών νέων Εταιρειών Παροχής Αερίου στις περιοχές της Στερεάς Ελλάδας, της Κεντρικής Μακεδονίας και της Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης και σε μετέπειτα φάση των ΕΠΑ Πελοποννήσου και Δυτικής Μακεδονίας και Ηπείρου.
- Διείσδυση του φυσικού αερίου και σε νέες αγορές / χρήσεις, όπως είναι η χρήση του φυσικού αερίου στην κίνηση οχημάτων. Στην αγορά αυτή έμφαση θα δοθεί όχι μόνο στη χρήση του φυσικού αερίου στα μεγάλα οχήματα (αστικές συγκοινωνίες, απορριμματοφόρα) αλλά και σε μικρότερα δημόσιας ή ιδιωτικής χρήσης οχήματα.

Η χάραξη στρατηγικής για τη διείσδυση της συμπαραγωγής στο ελληνικό ενεργειακό σύστημα θα πρέπει να επικεντρωθεί στους εξής άξονες:

- Περαιτέρω ανάπτυξη των εφαρμογών τηλεθέρμανσης ιδιαίτερα σε συνδυασμό είτε με υπάρχοντες σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής είτε με την ύπαρξη φυσικού αερίου.
- Περαιτέρω διείσδυση της ΣΗΘ και ΣΗΘΥΑ στην βιομηχανία σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των δικτύων φυσικού αερίου.
- Ανάπτυξη της τριπαραγωγής στον τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα α) διαχείριση του δυναμικού θέρμανσης-ψύξης με ΣΗΘ και ΣΗΘΥΑ στον ξενοδοχειακό τομέα, β) διείσδυση της ΣΗΘΥΑ σε μεγάλα νοσοκομεία, γ) διαχείριση του δυναμικού θέρμανσης-ψύξης με ΣΗΘΥΑ στα μεγάλα κτίρια γραφείων.

3.4.4.2 Ν. 3851/2010 (ΦΕΚ 85 Α')

Σκοπός του νέου Νόμου είναι:

- Η προώθηση της μεταφοράς στο ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας 2001/77/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 για την «προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας» και η, κατά προτεραιότητα στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, με κανόνες και αρχές, παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και μονάδες Συμπαραγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης.
- Η προστασία του κλίματος, μέσω της προώθησης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, ως περιβαλλοντική και ενεργειακή προτεραιότητα υψίστης σημασίας για τη χώρα.
- Η επίτευξη των εθνικών στόχων για τις ΑΠΕ μέχρι το έτος 2020, με βάση την Οδηγία 2009/28/ΕΚ (EEL, 140/2009), οι οποίοι είναι: α) Συμμετοχή της ενέργειας που παράγεται από Α.ΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας σε ποσοστό 20%, β) Συμμετοχή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από Α.ΠΕ στην ακαθάριστη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας σε ποσοστό τουλάχιστον 40%, γ) Συμμετοχή της ενέργειας που παράγεται από Α.ΠΕ στην τελική κατανάλωση ενέργειας για θέρμανση και ψύξη σε ποσοστό τουλάχιστον 20%, και δ) Συμμετοχή της ενέργειας που παράγεται από Α.ΠΕ στην τελική κατανάλωση ενέργειας στις μεταφορές σε ποσοστό τουλάχιστον 10%.

Δίνονται επίσης κατευθύνσεις για τα θαλάσσια αιολικά πάρκα (Άρθρο 6 Α): η ακριβής θέση, η θαλάσσια έκταση που καταλαμβάνουν και η μέγιστη εγκατεστημένη ηλεκτρική ισχύς των οποίων, καθορίζεται με ειδικά σχέδια που υποβάλλονται σε διαδικασία Στρα-

τηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης, κατά τις διατάξεις της ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ 1225 Β').

Επιπλέον, προστίθεται παράγραφος στο Ν. 1650/1986, άρθρο 19 που επιτρέπει κατ' εξαίρεση:

- στα εθνικά πάρκα (θαλάσσια ή δασικά), στους προστατευόμενους φυσικούς σχηματισμούς και στις περιοχές οικοανάπτυξης, όπως ορίζονται στο άρθρο 19 του Ν.1650/1986, εξαιρουμένων πιθανών τμημάτων των περιοχών αυτών που αποτελούν περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, υγροτόπων Διεθνούς Σημασίας (υγρότοποι RAMSAR) και οικοτόπων προτεραιότητας περιοχών της Επικράτειας που έχουν ενταχθεί στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000, σύμφωνα με την απόφαση 2006/13/ΕΚ της Επιτροπής, καθώς και
- στις γειτονικές τους εκτάσεις, όπως ορίζονται στην παρ. 4 του άρθρου 18 του Ν.1650/1986,

την εγκατάσταση σταθμών από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ως μέσο για την προστασία του κλίματος, εφόσον με τους όρους και τις προϋποθέσεις που θα καθορίζονται στα πλαίσια της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων του σταθμού, διασφαλίζεται η διατήρηση του προστατευτέου αντικειμένου της περιοχής.

Σε ό,τι αφορά την γη υψηλής παραγωγικότητας επιτρέπεται καθεξής (άρθρο 9) η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς ΑΠΕ⁵⁸ σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται έτσι από τη Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης του οικείου νομού, με εξαίρεση περιοχές της Επικράτειας που έχουν ήδη καθοριστεί ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας από εγκεκριμένα Γ.Π.Σ. ή Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π., καθώς και Ζ.Ο.Ε., εκτός αν διαφορετικά προβλέπεται στα εγκεκριμένα αυτά σχέδια. Με την επιφύλαξη του προηγούμενου εδαφίου, επιτρέπεται η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας.

Επιπροσθέτως, ορίζεται ότι οι διατάξεις του άρθρου 14 του Ν 2971/2001 «παραχώρηση αιγιαλού, παραλίας για την εκτέλεση έργων» δεν εφαρμόζονται για τις εγκαταστάσεις αιολικών πάρκων στον εθνικό θαλάσσιο χώρο, σύμφωνα με το άρθρο 6Α του ν. 3468/2006.

Τέλος, σε ό,τι αφορά τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, αυτά θα πρέπει να περιλαμβάνουν τις κατευθύνσεις και τα προγραμματικά πλαίσια για τη βιώσιμη αξιοποίηση του ενεργειακού δυναμικού των περιφερειών, με προτεραιότητα στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 8 του ν.1650/ 1986, όπως ισχύει, και τις παραγράφους 1 εδάφιο δ' και 2 εδάφιο ιβ' του άρθρου 2 του Ν3851/2010. Για την εγκατάσταση σταθμών ΑΠΕ λαμβάνονται υπόψη μόνο εγκεκριμένα χωροταξικά, πολεοδομικά, ρυθμιστικά ή άλλα σχέδια χρήσεων γης και εγκεκριμένες μελέτες που εναρμονίζονται προς το ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ (ΦΕΚ 2464 Β') και τεκμηριώνουν επαρκώς ότι έχουν λάβει μέριμνα και έχουν διασφαλίσει τη μέγιστη αξιοποίηση του διαθέσιμου δυναμικού ΑΠΕ. Αν δεν υπάρχουν τέτοια σχέδια, η έγκριση εγκατάστασης σταθμών ΑΠΕ γίνεται με εφαρμογή των κατευθύνσεων του ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ.

⁵⁸ Αντικατάσταση της περίπτωσης α' της παρ. 6 του άρθρου 56 του ν.2637/1998 (ΦΕΚ 200 Α'), όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 37 του άρθρου 24 του ν. 2945/2001 (ΦΕΚ 223 Α').

3.4.4.3 Ν. 4062/2012 (ΦΕΚ 70 Α')

Το εθνικό πρόγραμμα αξιοποίησης του ηλιακού ενεργειακού δυναμικού μέσω του Προγράμματος 'Ηλιος αποσκοπεί:

- στην ανάπτυξη, παραγωγή και εξαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ηλιακή ακτινοβολία στην Ελληνική Επικράτεια στο πλαίσιο υλοποίησης συνεργασίας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και ενός ή περισσότερων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτων χωρών σύμφωνα με τις διατάξεις της Οδηγίας 2009/28/ΕΚ (ΕΕL 140/2009) και ιδιαίτερα των άρθρων 6,7,9 και 11, όπως αυτά ενσωματώνονται με την παράγραφο 2 του άρθρου 16 του Ν 4062/2012,
- στην προώθηση και υποστήριξη σχεδίων ανάπτυξης υποδομών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας σε εθνικό και διευρωπαϊκό επίπεδο, σύμφωνα με τη στρατηγική της ΕΕ για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας και τη διείσδυση των ΑΠΕ, και
- στην αξιοποίηση του ηλιακού δυναμικού των δημοσίων ακινήτων προς όφελος της εθνικής οικονομίας και προς εξυπηρέτηση του εθνικού στόχου της αποπληρωμής του δημοσίου χρέους.

Επιπλέον, με τις διατάξεις του Ν 4062/2012, εναρμονίζεται η εθνική νομοθεσία προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2009/28/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Απριλίου (L 140).

Σε ό,τι αφορά τα βιοκαύσιμα⁵⁹ και τα βιορευστά (Άρθρο 7β της Οδηγίας 98/70/ΕΚ όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 περίπτωση 6 της Οδηγίας 2009/30/ΕΚ) αυτά δεν πρέπει να παράγονται από πρώτες ύλες προερχόμενες από εδάφη με υψηλή αξία βιοποικιλότητας και ειδικό καθεστώς προστασίας.

Με τον όρο επίσης «γεωθερμικό δυναμικό» νοείται το σύνολο των γηγενών φυσικών ατμών, των θερμών νερών, επιφανειακών ή υπογείων και της θερμότητας των γεωλογικών σχηματισμών, που η θερμοκρασία τους υπερβαίνει τους 25 °C (Κελσίου). Το δικαίωμα έρευνας ή/και διαχείρισης του γεωθερμικού δυναμικού ανήκει στο Δημόσιο και εκμισθώνεται με πλειοδοτικό διαγωνισμό ως εξής:

- για τους μη ερευνημένους χώρους και τα γεωθερμικά πεδία υψηλής θερμοκρασίας (έρευνα και αξιοποίηση/ εκμετάλλευση) από το Υπουργείο ΠΕΚΑ,
- για τα πιθανά και βεβαιωμένα γεωθερμικά πεδία χαμηλής θερμοκρασίας από την αντίστοιχα αρμόδια Αποκεντρωμένη Διοίκηση, και
- για χώρους που δεν έχουν ερευνηθεί ή για πιθανά γεωθερμικά πεδία εκμισθώνεται το δικαίωμα της έρευνας.

Στο βασικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει τα ζητήματα της γεωθερμίας συμπεριλαμβάνεται ο Ν. 3175/2003⁶⁰ (ΦΕΚ 207/Α/29.08.2003) «Αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού,

⁵⁹ Στον τομέα αξιοποίησης των βιοκαυσίμων, έχει ψηφισθεί ο Ν.3423/2005 για την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2003/30/ΕΚ στην ελληνική νομοθεσία. Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, στην Πάτρα, λειτουργεί μία από τις 4 μονάδες παραγωγής βιοκαυσίμων. Στο πλαίσιο αυτό καλλιέργειες όπως τα δημητριακά, βαμβάκι και τα ζαχαρότευτλα που βρίσκονται σε μια φάση κάθετης συρρίκνωσης τους, μπορούν ποσοτικά και ποιοτικά να επανακάμψουν, ενώ άλλες, όπως το γλυκό σόργο και η ελαιοκράμβη να δώσουν ένα αποφασιστικό τόνο στον τομέα της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών στη χώρα μας.

⁶⁰ Ο παρών νόμος τροποποιήθηκε από τον Νόμο 3734/2009 (ΦΕΚ 8/Α/28.01.2009) «Προώθηση της συμπαγωγής δύο ή περισσότερων χρήσιμων μορφών ενέργειας και άλλες διατάξεις» και από Ν.4001/2011 (ΦΕΚ

τηλεθέρμανση και άλλες διατάξεις». Ο εν λόγω νόμος καθιέρωσε για πρώτη φορά συνολικό σύνολο κανόνων για την ορθολογική χρήση της γεωθερμικής ενέργειας. Το νέο πλαίσιο είναι συμβατό με το κοινοτικό δίκαιο που θεωρεί ότι η γεωθερμία αποτελεί μορφή ανανεώσιμης ενέργειας που συνεισφέρει στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Μεταξύ άλλων συμπεριλαμβάνεται και ο Ν. 3734/2009 (ΦΕΚ 8/Α/28.01.2009) «Πρόωθηση της συμπαραγωγής δύο ή περισσότερων χρήσιμων μορφών ενέργειας και άλλες διατάξεις». Με αφετηρία το νόμο αυτό αναμένεται να διευκολυνθούν οι επενδύσεις στη γεωθερμία και η χρήση της στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, ενώ ολοκληρώθηκαν οι αντίστοιχες αλλαγές στις εκτελεστικές του νόμου υπουργικές αποφάσεις⁶¹. Αυτές προβλέπουν σε απλοποίηση και τυποποίηση της αδειοδότησης χρήσης γεωθερμίας για οικιακή χρήση (αβαθής γεωθερμία), επέκταση της χρήσης σε αγροτικές εγκαταστάσεις (θερμοκήπια) και καθορισμό μίας τυποποιημένης και ενιαίας άδειας ενώ επιτρέπεται η χρήση κλειστών συστημάτων σε περιοχές όπου απαγορεύονται οι γεωτρήσεις.

3.4.5 Σχεδιασμός και κατάρτιση Αναπτυξιακού Προγράμματος περιόδου 2014-2020 (Πρώτη Εγκύκλιος)

Τα βασικά σημεία του σχεδίου πρότασης του Γενικού Κανονισμού των Διαρθρωτικών Ταμείων 2014-2020 είναι:

- Ολοκληρωμένη χωρική προσέγγιση.
- Πρόωθηση της τοπικής ανάπτυξης με την πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων: δυνατότητα διαμόρφωσης τοπικών προγραμμάτων ανάπτυξης με τη χρήση / συνδυασμό πόρων από τα διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΤΣ, ΕΓΤΑΑ και Ταμείο Αλιείας).
- Δημιουργία «πλατφόρμας αστικής ανάπτυξης».
- Δυνατότητα διαμόρφωσης ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων στη βάση αστικών και χωρικών στρατηγικών.
- Εισαγωγή Κοινών Σχεδίων Δράσης (Joint Action Plans).

Οι βασικές εθνικές θέσεις για την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής 2014-2020 είναι:

- Η ευρωπαϊκή οικονομική κρίση καθιστά περισσότερο από ποτέ αναγκαία την Πολιτική Συνοχής, η οποία θα πρέπει να ενισχύσει τον κεντρικό της ρόλο για τη μείωση των ανισοτήτων σε περιφερειακό και διαπεριφερειακό επίπεδο και την ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας σε όλες τις περιοχές της Ένωσης.
- Κάθε θεματική συγκέντρωση της στρατηγικής Ευρώπη 2020 θα πρέπει να αφήνει συνεπώς περιθώρια σχεδιασμού με βάση τον προγραμματισμό σε περιφερειακό επίπεδο σύμφωνα με τις εθνικές ή περιφερειακές του ανάγκες και δυνατότητες.
- Η υπό όρους εκταμίευση πόρων της Πολιτικής Συνοχής θα πρέπει να αφορά μόνο στην ορθή χρήση των πόρων και στα ζητήματα χρηστής διαχείρισης της πολιτικής αυτής, κάτι που θα πρέπει να αποδεικνύεται με επιστημονικό τρόπο.
- Επιδιώκεται να προβλεφθεί επαρκής κάλυψη για τις περιφέρειες σε μεταβατική

179/Α/22.08.2011) «Λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις».

⁶¹ α) ΥΑ Δ98//2009 Άδειες εγκατάστασης ενεργειακών συστημάτων θέρμανσης - ψύξης μέσω εκμετάλλευσης θερμότητας γεωλογικών σχηματισμών κ.λπ., β) ΥΑ Δ9Δ//2009 Όροι εκμίσθωσης δικαιωμάτων του Δημοσίου για έρευνα & διαχείριση γεωθερμικού δυναμικού.

στήριξη, όπως για τις Περιφέρειες στατιστικής σύγκλισης (phasing-out) της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου.

- Επιδιώκονται επίσης κάποιες αλλαγές στη μεθοδολογία κατανομής των πόρων μεταξύ των περιφερειών της Ένωσης (negotiating box) προκειμένου βελτιώνοντας κατά το δυνατόν την αντικειμενικότητα του υποδείγματος (μοντέλου) υπολογισμού, να βελτιωθεί κατ' επέκταση και η χρηματοδότηση των ελληνικών περιφερειών.
- Οι περιφέρειες με μόνιμα γεωγραφικά μειονεκτήματα θα πρέπει να έχουν ιδιαίτερη αντιμετώπιση, μεταξύ άλλων με την ένταξή τους στην κατηγορία περιφερειών μετάβασης, ανεξάρτητα του κατά κεφαλήν εισοδήματός τους.

Συνεπώς για την περίοδο 2014-2020 οι βασικές προτεραιότητες/ παράμετροι στο σχεδιασμό εστιάζονται στις ακόλουθες:

- στην ανάγκη επίτευξης κοινωνικής συνοχής, μέσω πολιτικών για την καταπολέμηση της φτώχειας και την προώθηση της κοινωνικής ένταξης,
- στην προώθηση της χωρικής συνοχής, με στόχο την ισόρροπη ανάπτυξη για το σύνολο των Περιφερειών της χώρας, με ιδιαίτερη μέριμνα για τις περιοχές με γεωγραφικά μειονεκτήματα και τις αστικές περιοχές,
- στην ενδυνάμωση της κοινωνίας της γνώσης και της αναβάθμισης του εκπαιδευτικού συστήματος, με έμφαση στις δεξιότητες και τη δια βίου μάθηση,
- στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, μέσω της επιτάχυνσης της ένταξης της χώρας και των Περιφερειών της στο νέο, μεταβαλλόμενο ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο και στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, μέσα από αναβάθμιση, διεύρυνση και επέκταση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων σε εθνική, περιφερειακή και αστική κλίμακα,
- στην ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας,
- στην ενίσχυση της πρόσβασης και χρήσης τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών,
- στην αναχαίτιση, και στη συνέχεια στην αναστροφή των δεικτών της ανεργίας, σε συνδυασμό πάντοτε με τη δρομολόγηση αναπτυξιακών πρωτοβουλιών, την αύξηση της παραγωγικότητας και την προώθηση της καινοτομίας καθώς και τη στήριξη της απασχόλησης όλων, με έμφαση στους νέους και στην ενεργό γήρανση, ώστε να δημιουργούνται σταθερά νέες θέσεις εργασίας σε ανταγωνιστικούς τομείς δραστηριοτήτων,
- στην ανάπτυξη των παραγωγικών τομέων της χώρας, με έμφαση στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων,
- στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων ενδογενούς χρηματοδότησης των επενδύσεων, αλλά και στην ευρεία προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων,
- στη βελτίωση των υποδομών, εκεί και μόνο όπου εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαπιστωμένες ανάγκες, με στόχο τη στήριξη της ανάπτυξης των Περιφερειών και την ποιότητα ζωής των κατοίκων,
- στην ενίσχυση της μετάβασης σε μία κοινωνία χαμηλών εκπομπών ρύπων,
- στην προώθηση των απαιτήσεων περιβαλλοντικής προστασίας, της απόδοσης των πόρων, της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής σε αυτήν

στο πλαίσιο της Αειφόρου Ανάπτυξης, και

- στην έμφαση στη χωρική προσέγγιση (place-based): στο υποπεριφερειακό επίπεδο όπου συναντώνται οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες, στις αστικές περιοχές, ως κινητήρες ανάπτυξης αλλά και όπου η επίπτωση της κρίσης είναι εντονότερη, στην προσφυγή στα προτεινόμενα εργαλεία ολοκληρωμένων παρεμβάσεων (community-led local development, integrated local development strategies, κ.τλ.).

3.4.6 Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015 (Ν. 3986/2011, ΦΕΚ 152 Α')

Πολοδομική ωρίμανση και επενδυτική ταυτότητα δημοσίων ακινήτων και λοιπές ρυθμίσεις για την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας (Κεφ. Β')

Σκοπός – Πεδίο εφαρμογής (άρθρο 10): Με τις διατάξεις του κεφ. αυτού ρυθμίζεται η διαδικασία πολοδομικής ωρίμανσης των δημοσίων ακινήτων⁶² και η απόδοση σε αυτά βιώσιμης επενδυτικής ταυτότητας, με σκοπό την αξιοποίησή τους που συνιστά λόγο εντόνου δημοσίου συμφέροντος.

Γενικοί κανόνες χωροθέτησης – γενικές χρήσεις γης (άρθρο 11): Για την ανάπτυξη και αξιοποίηση των δημοσίων ακινήτων καθορίζονται γενικοί κανόνες χωροθέτησης ως εξής:

- 1) Η αξιοποίηση των δημοσίων ακινήτων διενεργείται στα πλαίσια που διαγράφει η εθνική δημοσιονομική, αναπτυξιακή και χωροταξική πολιτική και σύμφωνα με τους κανόνες που καθορίζονται στο νόμο αυτό. Οι κατευθύνσεις της εθνικής χωροταξικής πολιτικής, όπως αυτές απορρέουν από τα υφιστάμενα χωροταξικά πλαίσια εθνικού επιπέδου, λαμβάνονται υπόψη και συνεκτιμώνται κατά τον καθορισμό του χωρικού προορισμού των δημοσίων ακινήτων σε συνδυασμό με τις ανάγκες της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας της επένδυσης έτσι ώστε, να εξασφαλίζεται η βέλτιστη δυνατή σχέση μεταξύ των χωροταξικών επιλογών και των οικονομικών και δημοσιονομικών στόχων για την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας.
- 2) Δεν επιτρέπεται η αξιοποίηση δημοσίων ακινήτων, τα οποία εμπίπτουν στο σύνολό τους σε οικοτόπους προτεραιότητας, σε περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης και προστασίας της φύσης που καθορίζονται κατά τις διατάξεις των άρθρων 19 παράγραφοι 1 και 2 και 21 του ν. 1650/1986 (Α' 160), όπως ισχύει, σε πυρήνες εθνικών δρυμών, σε διατηρητέα μνημεία της φύσης, σε εθνικά πάρκα και σε υγρότοπους διεθνούς σημασίας.
- 3) Η αξιοποίηση δημοσίων ακινήτων, στα οποία περιλαμβάνονται χώροι που προστατεύονται από την κείμενη περιβαλλοντική και αρχαιολογική νομοθεσία λόγω του ειδικού χαρακτήρα τους, όπως είναι ιδίως ζώνες προστασίας αρχαιολογικών χώρων, ιστορικοί τόποι, φυσικά πάρκα και περιοχές οικoανάπτυξης, πραγματοποιείται σύμφωνα με τους ειδικότερους όρους και περιορισμούς που θέτουν οι σχετικές διατάξεις των νόμων 998/1979, 1650/1986 και 3028/2002, όπως ισχύουν.
- 4) Η αξιοποίηση δημοσίων ακινήτων που εμπίπτουν σε Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) της ορνιθοπανίδας της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ ενεργείται μόνον εφόσον επιτρέπεται από τα υφιστάμενα ειδικά νομικά καθεστώτα προστασίας τους και υπό τους όρους

⁶² Ως δημόσια ακίνητα, νοούνται τα ακίνητα που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου ή Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α. ή σε εταιρεία της οποίας το μετοχικό κεφάλαιο ανήκει εξ ολοκλήρου, άμεσα ή έμμεσα, στο Δημόσιο ή σε Ν.Π.Δ.Δ. ή σε Ο.Τ.Α.

και προϋποθέσεις που θεσπίζουν τα καθεστώτα αυτά.

Τα δημόσια ακίνητα που προβλέπονται στο προηγούμενο άρθρο και τα οποία βρίσκονται σε περιοχές εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων και εκτός ορίων οικισμών προ του 1923 ή κάτω των 2.000 κατοίκων μπορούν να υπάγονται, σύμφωνα με το γενικό προορισμό ανάπτυξης και αξιοποίησής τους, στις ακόλουθες γενικές κατηγορίες χρήσεων γης στις οποίες αναφέρονται αναλυτικά οι επιτρεπόμενες χρήσεις: Τουρισμός – Αναψυχή, Επιχειρηματικά Πάρκα, Θεματικά πάρκα – Εμπορικά κέντρα – Αναψυχή, Μεταφορικές, τεχνικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές υποδομές και λειτουργίες, Δημόσια ακίνητα μικτών χρήσεων

Για κάθε μία από τις γενικές κατηγορίες χρήσεων γης ορίζεται ο ανώτατος επιτρεπόμενος συντελεστής δόμησης καθώς και το ανώτατο επιτρεπόμενο ποσοστό κάλυψης για όλες τις γενικές κατηγορίες χρήσεων γης που ορίζεται σε 50%. Για τον υπολογισμό της μέγιστης εκμετάλλευσης και των λοιπών όρων και περιορισμών δόμησης, η έκταση του ακινήτου νοείται ως «ενιαίο σύνολο».

Χωρικός προορισμός-Επενδυτική ταυτότητα δημοσίων ακινήτων (άρθρο 12): Για τον καθορισμό του χωρικού προορισμού των δημοσίων ακινήτων που προβλέπονται στο άρθρο 10 του παρόντος Κεφαλαίου, καταρτίζονται και εγκρίνονται «Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Δημοσίων Ακινήτων» (ΕΣΧΑΔΑ) κατά τις διατάξεις του άρθρου αυτού. Με τα σχέδια αυτά οριοθετούνται σε χάρτη κλίμακας 1:5.000 με συντεταγμένες κορυφών, βασιζόμενες στο ΕΓΣΑ '87, όπως αυτό ισχύει, τα προς αξιοποίηση ακίνητα και καθορίζονται και εγκρίνονται: α) Ο βασικός χωρικός προορισμός (επενδυτική ταυτότητα) του προς αξιοποίηση ακινήτου, δηλαδή η υπαγωγή σε μία εκ των γενικών κατηγοριών χρήσεων γης και όρων δόμησης που ορίζονται στο προηγούμενο άρθρο, β) Οι ειδικότερες χρήσεις γης που επιτρέπονται στην έκταση του προς ανάπτυξη ακινήτου και οι τυχόν πρόσθετοι περιορισμοί, που αποσκοπούν στον έλεγχο της έντασης κάθε χρήσης, γ) Οι ειδικοί όροι και περιορισμοί δόμησης του προς αξιοποίηση ακινήτου, δ) Ειδικές ζώνες προστασίας και ελέγχου στα οριοθετούμενα κατά τα ανωτέρω ακίνητα, εφόσον απαιτείται, στις οποίες μπορεί να επιβάλλονται ειδικοί όροι και περιορισμοί στις χρήσεις γης, στη δόμηση και στην εγκατάσταση και άσκηση δραστηριοτήτων και λειτουργιών, ε) Οι περιβαλλοντικοί όροι του σχεδίου, σύμφωνα με την κατά νόμο προβλεπόμενη στρατηγική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οποία καταρτίζεται και δημοσιοποιείται.

Η έγκριση των ΕΣΧΑΔΑ γίνεται με Π.Δ/γμματα που εκδίδονται με πρόταση των Υπουργών Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής ύστερα από εισήγηση του Κεντρικού Συμβουλίου Διοίκησης για την Αξιοποίηση της Δημόσιας Περιουσίας. Με τα Π.Δ/γμματα της προηγούμενης παραγράφου μπορεί να τροποποιούνται εγκεκριμένα Ρυθμιστικά Σχέδια, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΖΟΕ, εγκεκριμένα ρυμοτομικά σχέδια και σχέδια πόλεως, καθώς και πολεοδομικές μελέτες και άλλα σχέδια χρήσεων γης.

Χωροθέτηση επενδυτικού σχεδίου - παραχώρηση χρήσης αιγιαλού και παραλίας (άρθρα 13-14): Για τη χωροθέτηση του επενδυτικού σχεδίου αξιοποίησης δημοσίου ακινήτου εκδίδεται κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής ύστερα από αίτηση του κυρίου της επένδυσης. Για την έκδοση της απόφασης αντί των οργανισμών και φορέων γνωμοδοτούν το Κεντρικό Συμβούλιο Διοίκησης για την Αξιοποίηση της Δημόσιας Περιουσίας. Η απόφαση έγκρισης της χωροθέτησης για τα επενδυτικά σχέδια επέχει θέση άδειας επέμβασης και έγκρισης αλλαγής χρήσης.

Για την αξιοποίηση των δημοσίων ακινήτων επιτρέπεται η απευθείας παραχώρηση στον κύριο της επένδυσης της χρήσης αιγιαλού και παραλίας και του δικαιώματος εκτέλεσης, χρήσης και εκμετάλλευσης λιμενικών έργων ή επέκτασης, ήδη υφιστάμενων στην περιοχή, λιμενικών εγκαταστάσεων. Η παραχώρηση γίνεται για χρονικό διάστημα μέχρι πενήντα (50) χρόνια και με καταβολή ανταλλάγματος που προσδιορίζεται στην οικεία σύμβαση παραχώρησης.

Η έκδοση οικοδομικών αδειών από τον Υπουργό ΠΕΚΑ γίνεται μέσα σε εξήντα (60) ημέρες από την υποβολή πλήρους φακέλου (άρθρο 15). Ειδική Επιτροπή Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου, διενεργεί τον έλεγχο της αισθητικής των κτιριακών εγκαταστάσεων της ένταξής τους στο φυσικό και οικιστικό περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής, σε όσες περιπτώσεις αυτό απαιτείται από τις ισχύουσες διατάξεις.

3.4.7 Ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή (Ν. 3908/2011, ΦΕΚ 8 Α')

Σύμφωνα με το νέο Αναπτυξιακό Νόμο, η χώρα χωρίζεται σε 3 ζώνες (η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ανήκει στην τελευταία ζώνη με χαμηλό ΑΕΠ) και οι επιχειρήσεις διακρίνονται σε 4 κατηγορίες ανάλογα με το μέγεθός τους (μεγάλες, μεσαίες, μικρές και πολύ μικρές). Τα δε υπαγόμενα Γενικά Επενδυτικά Σχέδια διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

α. Γενικής Επιχειρηματικότητας, στην οποία περιλαμβάνεται το σύνολο των επενδυτικών σχεδίων που μπορούν να υπαχθούν στις διατάξεις του νόμου και δεν εντάσσονται σε άλλη κατηγορία ή σε μία από τις κατηγορίες των Ειδικών Επενδυτικών Σχεδίων. Στην κατηγορία αυτή παρέχεται η ενίσχυση της φορολογικής απαλλαγής.

β. Τεχνολογικής Ανάπτυξης, στην οποία περιλαμβάνονται επενδυτικά σχέδια τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων με τη χρησιμοποίηση τεχνολογικών και οργανωτικών καινοτομιών, όπως συστήματα διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας, πιστοποίηση, τεχνολογία εξοικονόμησης ενέργειας, έργα και προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης και αξιοποίηση εξειδικευμένου επιστημονικού και ερευνητικού δυναμικού. Στην κατηγορία αυτή παρέχεται η ενίσχυση της επιχορήγησης ή και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης για τις υφιστάμενες επιχειρήσεις σε ποσοστό 80% και για τις νέες επιχειρήσεις σε ποσοστό 90% των ορίων. Το υπόλοιπο ποσοστό συμπληρώνεται με την ενίσχυση φορολογικής απαλλαγής.

γ. Περιφερειακής Συνοχής, στην οποία περιλαμβάνονται επενδύσεις σε παραγωγικές δραστηριότητες που αξιοποιούν τοπικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, αντιμετωπίζουν τοπικές ανάγκες και περιφερειακά προβλήματα με περιβαλλοντικά βιώσιμες τεχνολογικές εφαρμογές, εισάγουν τεχνολογίες εξοικονόμησης ενέργειας και αξιοποίησης υδατινών πόρων και συμβάλλουν στη φιλική προς το περιβάλλον ανασυγκρότηση, ανάπλαση και ανάπτυξη περιοχών οικονομικής δραστηριότητας.

Στον αναπτυξιακό νόμο μπορούν να υπαχθούν επιχειρήσεις που ανήκουν και στους τρεις παραγωγικούς τομείς. Οι ΟΤΑ και οι Δημοτικές Επιχειρήσεις τελούν υπό τους περιορισμούς του άρθρου 2 (παρ. 3) του Ν. 3908/2011.

Τα είδη των παρεχόμενων ενισχύσεων του Ν. 3908/2011, είναι: α) επιχορήγηση που συνίσταται στη δωρεάν παροχή από το Δημόσιο χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος των ενισχυόμενων δαπανών του επενδυτικού σχεδίου και προσδιορίζεται ως ποσοστό αυτών, β) επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης,

που συνάπτεται για την απόκτηση καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού και προσδιορίζεται ως ποσοστό επί της αξίας απόκτησης αυτών που εμπεριέχεται στις καταβαλλόμενες δόσεις, γ) φορολογική απαλλαγή που συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος επί των πραγματοποιούμενων προ φόρων κερδών, τα οποία προκύπτουν με βάση τη φορολογική νομοθεσία, από το σύνολο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης.

Τα επενδυτικά σχέδια που μπορούν να υπαχθούν στον Νόμο 3908/2011 αφορούν όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας, αλλά και ειδικά επενδυτικά σχέδια αξιοποίησης ιαματικών πηγών, καθώς και ίδρυσης ξενοδοχειακών μονάδων κατηγορίας τουλάχιστον τριών αστέρων. Το ποσοστό επιδότησης μιας επένδυσης διαμορφωνόταν ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης, το είδος της επένδυσης, καθώς και την περιοχή της επένδυσης.

Το ύψος της Δημόσιας Χρηματοδότησης ως ποσοστό επί του συνολικού προϋπολογισμού του επενδυτικού σχεδίου δεν ξεπερνά το 50%. Τα ποσοστά ενισχύσεων για τους τρεις πρώην νομούς (ΠΕ) της ΠΔΕ είναι: ΠΕ Ηλείας, Αχαΐας και Αιτωλοακαρνανίας – Ζώνη Γ: α) μεγάλη επιχείρηση – 40%, β) μεσαία επιχείρηση – 45%, γ) μικρή και πολύ μικρή επιχείρηση – 50%.

Το ελάχιστο ύψος της επένδυσης διαβαθμίζεται ως εξής: α) πολύ Μικρές Επιχειρήσεις 200.000 €, β) μικρές Επιχειρήσεις 300.000 €, γ) μεσαίες Επιχειρήσεις 500.000 €, δ) μεγάλες Επιχειρήσεις 1.000.000 €

Στα επενδυτικά σχέδια που εγκαθίστανται σε Βιομηχανικές Επιχειρηματικές Περιοχές (ΒΕΠΕ) και Ζώνες Καινοτομίας, παρέχεται, κατ' εξαίρεση, ποσοστό ενίσχυσης 5% επιπλέον των παραπάνω ποσοστών και μέχρι το ανώτατο όριο του Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων.

3.4.8 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ 2007-2013)

3.4.8.1 Γενικά

Στόχος του ΕΣΠΑ είναι η διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της χώρας, η αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου κοινοτικού όρου για την τόνωση της απασχόλησης, την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των πολιτών χωρίς αποκλεισμούς. Για την επίτευξη των στόχων αυτών, η αναπτυξιακή προσπάθεια επικεντρώνεται στους παρακάτω τομείς:

- Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας με γενικούς στόχους
 - Αύξηση της εξωστρέφειας και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων
 - Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας
 - Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας.
- Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία με γενικούς στόχους
 - Βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο (αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος).
 - Ενίσχυση της Έρευνας, Τεχνολογίας και προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους (αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας και μετάβαση στην οι-

κονομία της γνώσης).

- Ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την ενσωμάτωση και τη συστηματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ).
- Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή με γενικούς στόχους
 - Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζόμενων και των επιχειρήσεων
 - Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση.
 - Προώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης. Στόχος είναι η διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης όλων στην αγορά εργασίας.
 - Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας, που θα προσφέρει ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πολίτες και θα εστιάζει στη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών πρόληψης και φροντίδας.
 - Ανάδειξη του οικονομικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα των θεμάτων ισότητας των φύλων, με την άμεση σύνδεσή τους με τις κυρίαρχες εθνικές πολιτικές προτεραιότητες (ανάπτυξη – απασχόληση – κοινωνική συνοχή).
- Θεσμικό Περιβάλλον με γενικό στόχο
 - Η βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και η αποτελεσματική εφαρμογή τους για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών και τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δράσης.
- Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπο επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης με γενικούς στόχους
 - Ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας.
 - Ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας με γνώμονα την αειφορία
 - Αειφόρος διαχείριση του Περιβάλλοντος
 - Άσκηση αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής
 - Ανάδειξη του Πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Οι αναπτυξιακοί στόχοι της Χωρικής ενότητας Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου, και Ιονίων Νήσων⁶³ στη νέα προγραμματική περίοδο είναι:

- Διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της χωρικής ενότητας
- επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και κοινωνικής ανάπτυξης
- αύξηση της παραγωγικότητας για την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών της περιοχής προγραμματισμού

Αναφέρεται επίσης εδώ ότι, τρεις αναπτυξιακές προτεραιότητες εξειδικεύουν τη στρα-

⁶³ Παρά το γεωγραφικό της δεισμό η συγκεκριμένη χωρική ενότητα χαρακτηρίζεται από μια σειρά κοινών προβλημάτων που συνδέονται με την εμμονή του παραδοσιακού προτύπου του αγροτικού τομέα, με τις επιπτώσεις της αποβιομηχάνισης στα αστικά της κέντρα αλλά και με το δυναμικό κλάδο της τουριστικής και οικιστικής ανάπτυξης ο οποίος, όμως, όπως είναι αναμενόμενο διαφοροποιείται κατά περιοχές. Συνολικά τα προβλήματα παρουσιάζουν ιδιαίτερη ένταση στην Περιφέρεια Δυτ. Ελλάδας.

τηγική στόχευση της χωρικής ενότητας: 1) Ελκυστικότητα της περιοχής προγραμματισμού ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης, 2) Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας στην περιοχή προγραμματισμού, και 3) Άμβλυση ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας⁶⁴ θα εστιάσει:

- στην ανάπτυξη αλλά και την επιτάχυνση ολοκλήρωσης των υποδομών και των υπηρεσιών (π.χ. ολοκλήρωση μεγάλων έργων μεταφορικών υποδομών) και συγκεκριμένα η δημιουργία και λειτουργία του Δυτικού Άξονα της ΠΑΘΕ Κόρινθος - Πάτρα),
- σε παρεμβάσεις στο πλαίσιο συνδυασμένων μεταφορών (ανάπτυξη εμπορευματικών σταθμών),
- στην αύξηση των επενδύσεων σε τομείς έντασης γνώσης και στον αναπροσανατολισμό του παραγωγικού δυναμικού σε υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας. Ειδικότερα, θα επιδιωχθεί η προώθηση και ενίσχυση της συνεργασίας ΑΕΙ, ΤΕΙ, ερευνητικών ινστιτούτων και επιχειρήσεων, η ίδρυση νέων και ο εκσυγχρονισμός υφιστάμενων επιχειρήσεων με έμφαση στην καινοτομία και νέες τεχνολογίες αλλά και η δημιουργία καινοτόμων προϊόντων με την αξιοποίηση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Περιφέρειας,
- στην ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη με έμφαση στις ειδικές – εναλλακτικές μορφές τουρισμού, κυρίως στις παραθαλάσσιες περιοχές και στις περιοχές της ορεινής ενδοχώρας,
- σε παρεμβάσεις προστασίας και βελτίωσης του αστικού και δομημένου περιβάλλοντος (π.χ. ανάπτυξη περιβαλλοντικών υποδομών επεξεργασίας διαχείρισης και αξιοποίησης στερεών και υγρών αποβλήτων),
- στην αξιοποίηση των εναλλακτικών μορφών ενέργειας,
- στην ανασυγκρότηση του παραγωγικού ιστού των αστικών κέντρων της Περιφέρειας, και
- στον εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας με νέες ανταγωνιστικές καλλιέργειες και στην καθετοποίηση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα.

Η στρατηγική ανάπτυξη της Πάτρας⁶⁵ ως πόλος ανάπτυξης – αστικό κέντρο που συγκεντρώνει ειδικές χρήσεις, που κρίνονται σημαντικές για τη συνολική αναπτυξιακή διαδι-

⁶⁴ Η Δυτική Ελλάδα αποτελεί σύμφωνα με τα κριτήρια της απασχόλησης και της ανεργίας μια από τις Περιφέρειες της χώρας που κατατάσσεται στο τελευταίο ένα τρίτο σε ότι αφορά την έκταση των προβλημάτων. Το ίδιο ισχύει και για την έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας. Οι λόγοι που οδηγούν στην συγκεκριμένη κατάσταση συνδέονται με την καθυστέρηση του μετασχηματισμού του παραγωγικού προτύπου κυριαρχίας του πρωτογενή τομέα και με τα προβλήματα αποβιομηχάνισης που αντιμετωπίζουν τα αστικά κέντρα. Καθοριστική για την κατάσταση αυτή είναι και η σχετικά απομακρυσμένη χωρικά θέση της σε σχέση με τον υφιστάμενο άξονα ανάπτυξης, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι τα μεγάλα έργα στην Περιφέρεια άρχισαν να πραγματοποιούνται με σχετική καθυστέρηση. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι στην Περιφέρεια προγραμματίζονται σημαντικά έργα έτσι ώστε να μπορεί να υποστηριχθεί ότι αυτή σχετικά σύντομα θα αποτελέσει κεντρικό τμήμα του αναδυόμενου δυτικού άξονα ανάπτυξης της χώρας.

⁶⁵ Η Πάτρα αποτελεί την τρίτη σε πληθυσμό πόλη της χώρας, παρουσιάζει τάσεις αύξησης του πληθυσμού, ενώ το παραγωγικό της πρότυπο αντιστοιχεί σε εκείνο της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης (ΠΣ), παρουσιάζονται τάσεις υποχώρησης της σημασίας του πρωτογενή τομέα. Επίσης, αποτελεί έδρα Περιφέρειας, ενός μεγάλου πανεπιστημίου και την πλέον σημαντική δυτική πύλη της χώρας, αναπτύσσοντας σταδιακά δικτυώσεις με το Αίγιο στην Πελοπόννησο και τη Ναύπακτο στην άλλη μεριά του Κορινθιακού κόλπου. Η Πάτρα αποτελεί ακρογωνιαίο σημείο του υφιστάμενου άξονα ανάπτυξης της χώρας αλλά και κεντρικό σημείο του αναδυόμενου δυτικού άξονα ανάπτυξης της χώρας (Γιάννενα, Άρτα, Πρέβεζα, Αγρίνιο-Μεσολόγγι, Πάτρα, Πύργος - μικρά αστικά κέντρα Δυτικής Πελοποννήσου, Καλαμάτα).

κασία (πύλη, κόμβος) αναπτύσσεται ως συνδυασμός των παρακάτω στοιχείων:

- Πολυκεντρικότητα.
- Ενίσχυση των τάσεων δικτύωσης με άλλα αστικά κέντρα της χώρας.
- Βελτίωση και ανάπτυξη των υποδομών και περιορισμός της αστικής διάχυσης.
- Αειφόρος ανάπτυξη (αύξηση πρασίνου και κοινοχρήστων χώρων, ολοκληρωμένες υποδομές αστικών εξυπηρετήσεων, αστικές αναπλάσεις, δίκτυα πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων, μείωση των οικιακών αποβλήτων).
- Αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων.
- Βελτίωση των πληροφοριών σχετικά με τις εξελίξεις (παρατηρητήριο).

3.4.8.2 Ανάπτυξη της υπαίθρου

1. Ανάπτυξη των ορεινών περιοχών (σημαντικοί ορεινοί όγκοι της Πελοποννήσου)⁶⁶

Σημαντικό στοιχείο της ανάπτυξης του ορεινού χώρου αποτελεί η συγκρότηση λειτουργικών διασυνδέσεων με τα γειτονικά αστικά κέντρα σε μια λογική ημερησίων μετακινήσεων. Τα κέντρα αυτά μπορούν να αποτελέσουν ολοκληρωμένα σημεία υποστήριξης της αναπτυξιακής δραστηριότητας στον ορεινό χώρο.

2. Ανάπτυξη των λοιπών αγροτικών περιοχών⁶⁷ (στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ο νομός Αχαΐας -NUTS III- κατατάσσεται στις σημαντικά αγροτικές περιοχές) και των περιοχών που συνδέονται με την αλιεία

Η στρατηγική για την ανάπτυξη των περιοχών της υπαίθρου στοχεύει:

- Βραχυπρόθεσμα στη διασφάλιση της πρόσβασης σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών (ΕΤΠΑ – Ταμείο Συνοχής).
- Στη διασφάλιση της ευρύτερης οικολογικής και πολιτιστικής σημασίας των περιοχών της υπαίθρου καθώς και μιας βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, που συνδυάζει παραδοσιακές με σύγχρονες επιχειρηματικές δραστηριότητες σε συμβατά με το περιβάλλον και το τοπίο όρια (ΕΤΠΑ - ΕΓΤΑΑ – ΕΤΑ).
- Στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα μέσω της οργάνωσης του σε σύγχρονα επιχειρηματικά πρότυπα, με περαιτέρω ενδυνάμωση της εξωστρέφειας του, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που έχει σε μια σειρά προϊόντων αλλά και μεθόδων παραγωγής (ΕΓΤΑΑ – ΕΤΑ).
- Στη δημιουργία υποδομών που σχετίζονται με την αλιευτική δραστηριότητα (ΕΤΠΑ).
- Στην ανάδειξη του πολυλειτουργικού χαρακτήρα της γεωργίας και του ρόλου της

⁶⁶ Για την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών δε θα υιοθετηθεί σε επίπεδο Περιφερειών διαφοροποιημένη πολιτική αλλά οριζόντια και σε επίπεδο χώρας.

⁶⁷ Για λόγους ενιαίας αντιμετώπισης για το σύνολο των προγραμματικών εγγράφων (ΕΣΠΑ, ΕΣΣΑΑ) η Ελλάδα για τον ορισμό των αγροτικών περιοχών /περιοχών της υπαίθρου αποδέχεται τον ορισμό του ΟΟΣΑ, που χρησιμοποιεί ως κριτήριο προσδιορισμού του αγροτικού χαρακτήρα την πληθυσμιακή πυκνότητα. Με βάση τον ορισμό αυτό οι περιοχές ομαδοποιούνται σε τρεις κατηγορίες που είναι: Κυρίαρχα αγροτικές (predominantly rural άνω του 50% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές κοινότητες δηλαδή κοινότητες με πληθυσμιακή πυκνότητα κάτω των 150 κατοίκων ανά τετρ. χλμ., σημαντικά αγροτικές (significantly rural 15 % έως 50% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές κοινότητες) και σημαντικά αστικές (predominantly urban λιγότερο από το 15% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές κοινότητες).

σαν σημαντικού «διαχειριστή» των φυσικών πόρων αλλά και διατήρησης του αγροτικού τοπίου, φυσικού και ανθρωπογενούς (ΕΤΠΑ – ΕΓΤΑΑ).

- Στη βελτίωση του περιβάλλοντος μέσω της μείωσης των πιέσεων και προστασίας εδάφους επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, προστασίας της βιοποικιλότητας αλλά και επίτευξης των στόχων της χώρας σε σχέση με το πρωτόκολλο του Κιότο (ΕΤΠΑ – ΕΓΤΑΑ).
- Στη διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών, μέσω της περαιτέρω ενίσχυσης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και της συμβολής τους στη διαφοροποίηση /εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος (ΕΤΠΑ ΕΓΤΑΑ).
- Στη διάδοση της χρήσης των ΤΠΕ στις επιχειρήσεις αλλά και στη βελτίωση των προσφερομένων υπηρεσιών στον πολίτη (ΕΤΠΑ).
- Στην αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου των κατοίκων των αγροτικών περιοχών (ΕΤΠΑ – ΕΚΤ).
- Στην αύξηση της ελκυστικότητας τους σαν περιοχών κατοικίας αλλά και επιχειρηματικής δραστηριότητας ιδιαίτερα στο τομέα του τουρισμού (ΕΤΠΑ – ΕΓΤΑΑ -ΕΤΑ).
- Στη δημιουργία δικτύων με τα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα με τα επιλεγμένα ημιαστικά και αστικά κέντρα που θα αποτελέσουν τους πόλους ανάπτυξης των ευρύτερων γεωγραφικών ενοτήτων και αποτυπώνονται στον εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό. (ΕΤΠΑ – ΕΚΤ).
- Στην αειφόρο ανάπτυξη επιλεγμένων αλιευτικών περιοχών, μέσω της δημιουργίας ενός προτύπου πολυαπασχόλησης και διασύνδεσης των διαφόρων τομέων μεταξύ τους (π.χ τουρισμός – πρωτογενής τομέας, τουρισμός - πολιτισμός, κλπ.) που συνδυάζεται με εξειδικεύσεις στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας και της επιχειρηματικότητας.
- Στη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας των επιλεγμένων αλιευτικών περιοχών, στη διατήρηση και δημιουργία θέσεων απασχόλησης, μέσω της στήριξης που παρέχεται για τη διαφοροποίηση ή την οικονομική και κοινωνική αναδιάρθρωση των περιοχών αυτών και στη διατήρηση και προαγωγή της ποιότητας του παράκτιου περιβάλλοντος.

3.4.8.3 Διαπεριφερειακή συνεργασία και Δίκτυα

Οι προτεραιότητες, που τίθενται από τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις, σε επίπεδο διαπεριφερειακής συνεργασίας είναι η καινοτομία, η κοινωνία της γνώσης, θέματα προστασίας και ανάδειξης περιβάλλοντος και πρόληψη κινδύνων.

3.4.9 Αναθεώρηση ΚΑΠ – Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013

3.4.9.1 Η αναθεώρηση της ΚΑΠ

Η γεωργία εξασφαλίζοντας τη διατροφική ασφάλεια και επάρκεια του πλανήτη παρέχει ανανεώσιμες πρώτες ύλες, προστατεύει το περιβάλλον, δημιουργεί θέσεις εργασίας και διατηρεί ζωντανό και υγιή τον κοινωνικό και οικονομικό ιστό στην περιφέρεια (πολυλειτουργική γεωργία). Είναι μια στρατηγική δραστηριότητα που αποτελεί μέρος της νέας αναπτυξιακής στρατηγικής της Ευρώπης.

Η συζήτηση για το μέλλον της ΚΑΠ, μετά το 2013, είναι άμεσα συνδεδεμένη με τις μελλοντικές δημοσιονομικές προοπτικές (2014-2020) της ΕΕ. Από πλευράς δαπανών του προϋπολογισμού, η τάση είναι σαφής: μείωση των πόρων για την γεωργία, σταθεροποίηση των δαπανών της Συνοχής με προσανατολισμό υπέρ των φτωχότερων νέων μελών, και αύξηση των πόρων για την Έρευνα, την Ανάπτυξη και την Καινοτομία.

Μεγάλο μέρος της συζήτησης στρέφεται γύρω από τις αλληλοεπιδράσεις αφενός της γεωργίας και αφετέρου της οικονομικής κρίσης και της κλιματικής αλλαγής, με σκοπό την προσαρμογή των πολιτικών στα νέα δεδομένα. Η αναμόρφωση της ΚΑΠ ήταν πάντα ένα εξαιρετικά δύσκολο έργο και αυτή τη φορά θα είναι ακόμα δυσκολότερο, καθώς η ΕΕ έχει διευρυνθεί με την προσχώρηση νέων κρατών μελών, κάνοντας την διαπραγμάτευση ακόμα πιο περίπλοκη. Η πίεση που ασκεί η οικονομική κρίση στα δημόσια οικονομικά θα οδηγήσει τα κράτη μέλη σε πιο σκληρή στάση αναφορικά με το τι κερδίζουν και τι χάνουν.

Η συζήτηση για την ΚΑΠ συνδέεται άμεσα και με τη νέα στρατηγική για την απασχόληση και την ανάπτυξη «Ευρώπη 2020», που προσαρμόζει τους στόχους της Συνθήκης της Λισσαβόνας στα νέα δεδομένα και βασίζεται στην ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών ΕΕ. Κατά τον Επίτροπο Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης κ. D. Ciolos: «...Η κοινή αγροτική πολιτική αφορά το σύνολο της κοινωνίας, όχι μόνο τους αγρότες. Η ευρωπαϊκή γεωργία συνδέεται άμεσα με θέματα όπως η ασφάλεια των τροφίμων, αλλά και η προστασία του φυσικού τοπίου, η απασχόληση, το περιβάλλον, η κλιματική αλλαγή...». Σε αυτό το πνεύμα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάλεσε όλους τους ενδιαφερομένους πολίτες και φορείς της ΕΕ - είτε συνδέονται άμεσα με τον τομέα της γεωργίας είτε όχι - σε δημόσια συζήτηση για το μέλλον της κοινής αγροτικής πολιτικής, τις αρχές και τους στόχους της. Στη δημόσια διαβούλευση τα θέματα στα οποία επικεντρώθηκε το ενδιαφέρον ήταν η διατροφική ασφάλεια και επάρκεια, το περιβάλλον και η κλιματική αλλαγή, η απασχόληση, η αστάθεια των αγορών και των τιμών αλλά και η σημασία της γεωργίας για τις περιφέρειες της Ευρώπης.

Αξίζει να αναφερθεί πως στη διάσκεψη που επισφράγισε τις εργασίες της δημόσιας διαβούλευσης για τη νέα ΚΑΠ, ο Επίτροπος Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης έδωσε τις γενικές κατευθύνσεις της μεταρρύθμισης δηλώνοντας ότι: «Η νέα ΚΑΠ πρέπει να βρει την κατάλληλη ισορροπία ανάμεσα στις διαφορετικές προτεραιότητες. Η δημόσια στήριξη είναι αυτή που θα μας επιτρέψει να συμφιλώσουμε τις οικονομικές, τις περιβαλλοντικές, τις κοινωνικές και τις εδαφικές προτεραιότητες. Η νέα ΚΑΠ θα πρέπει να ενισχύει την ανταγωνιστικότητα και την βιώσιμη γεωργία, να εξασφαλίζει την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των αγροτών, να προτρέπει τους αγρότες στην υιοθέτηση καλών γεωργικών πρακτικών, να διασφαλίζει τη γεωργία και την απασχόληση στην περιφέρεια ιδιαίτερα στις μειονεκτικές περιοχές. Η δημόσια στήριξη πρέπει να κατανέμεται πιο σωστά και πρέπει να είναι εμφανείς στους φορολογούμενους οι λόγοι για τους οποίους παρέχεται. Το ιστορικό μοντέλο με τις στρεβλώσεις που δημιουργεί θα καταργηθεί. Όμως, ισότητα στο ύψος των ενισχύσεων και δικαιοσύνη δεν είναι ταυτόσημα. Πρέπει να υπάρχουν κριτήρια αντικειμενικά και ρεαλιστικά. Ο τύπος της γεωργίας, οι κλιματικές/περιβαλλοντικές συνθήκες και τα κοινωνικοοικονομικά δεδομένα θα παίζουν ρόλο στο ύψος των ενισχύσεων. Η δομή της ΚΑΠ με τους δύο πυλώνες θα διατηρηθεί. Ο πρώτος πυλώνας αφορά όλη την ΕΕ και είναι η ετήσια ενίσχυση που δίνεται σε όλους τους αγρότες ώστε να αντιμετωπιστούν οι μεγάλες προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η ευρωπαϊκή γεωργία».

3.4.9.2 Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (2007-2013)

Η συνολική στρατηγική για την Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας την 4^η Προγραμματική Περίοδο καθορίστηκε από ένα ευρύτερο θεσμικό και πολιτικό πλαίσιο το οποίο:

- σε διεθνές επίπεδο περιλαμβάνει τις εξελίξεις των διαπραγματεύσεων σε επίπεδο ΠΟΕ και το Πρωτόκολλο του Κιότο,
- σε ευρωπαϊκό επίπεδο περιλαμβάνει τις βασικές πολιτικές προτεραιότητες της ΕΕ, όπως αυτές περιγράφονται στη στρατηγική της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ, την αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) και τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές (ΚΣΚΓ) για την αγροτική ανάπτυξη, και τέλος
- σε εθνικό επίπεδο περιλαμβάνει την εθνική στρατηγική για την ανάπτυξη της χώρας [Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) & Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ)], τις εμπειρίες από την εφαρμογή των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων και προγραμμάτων για την Αγροτική Ανάπτυξη και την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης.

Για την Ελλάδα ο αγροτικός χώρος έχει ιδιαίτερη σημασία, αφού καταλαμβάνει το 97% της έκτασής της και κατοικεί σ' αυτόν το 65% του πληθυσμού, ενώ παράλληλα επισημαίνεται ότι η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στη συνολική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανέρχεται στο 7% περίπου, που την κατατάσσει στις πρώτες θέσεις στην ΕΕ των 27. Συνεπώς, η ανάπτυξη και διαχείριση του πρωτογενή τομέα και αγροτικού χώρου, αποτελεί βασική προτεραιότητα στοχεύοντας στην οικονομική και κοινωνική συνοχή. Στο πλαίσιο αυτό, μία ολοκληρωμένη στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης της υπαίθρου θα πρέπει να λάβει υπόψη οπωσδήποτε:

- τις ανάγκες και τις δυνατότητες του πρωτογενή τομέα για αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων του λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Χώρας που σχετίζονται με την ποικιλία των μικροκλιμάτων και της γεωμορφολογίας της Χώρας,
- την ανάγκη εναρμόνισης μετά τα δεδομένα που προκύπτουν από την αναθεώρηση της ΚΑΠ⁶⁸,
- την ανάγκη για την προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος μέσω της διατήρησης και ορθολογικής διαχείρισης των φυσικών του πόρων, και τέλος
- τις ανάγκες συγκράτησης του πληθυσμού και βελτίωσης της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές μέσω της δημιουργίας ευκαιριών απασχόλησης, αναζήτησης συμπληρωματικών δραστηριοτήτων και εξασφάλισης των απαραίτητων υπηρεσιών.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η συνολική στρατηγική για την Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας, η οποία ενσωματώνεται στη συνολική στρατηγική του ΕΣΠΑ, εστιάζεται στην αειφόρο Αγροτική Ανάπτυξη μέσω της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή και αγροδιατροφικού τομέα, καθώς και του περιβάλλοντος, σε μία βιώσιμη Ύπαιθρο και θα υλοποιηθεί μέσω τεσσάρων Γενικών Στρατηγικών Στόχων (προτεραιοτήτων) που αφορούν:

- ΓΣΣ 1: Στη διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δα-

⁶⁸ Με την αναμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) αναμένονται ανακατατάξεις στη ισορροπία μεταξύ των κλάδων φυτικής παραγωγής, σημαντικές εκτάσεις καπνοκαλλιέργειας, βαμβακιού και ζαχαροτεύτων κινδυνεύουν να μείνουν ακαλλιέργητες και καθίσταται απαραίτητη η άμεση εισαγωγή νέων καλλιεργειών με δυνατότητες διεξόδου στην αγορά, για να μην οδηγηθούν γεωργικές γαίες στην εγκατάλειψη.

σοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα⁶⁹ με ειδικότερους στόχους την αναστροφή της ηλικιακής διάρθρωσης και του μικρού μέσου μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, την αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των επιχειρηματικών δομών μέσω της προώθησης του τεχνολογικού εξοπλισμού και της καινοτομίας, την αναβάθμιση και βελτίωση των υποδομών του πρωτογενή τομέα και ανάπτυξη δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού για την προσαρμογή του στις νέες απαιτήσεις

- ΓΣΣ 2: Στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων⁷⁰ με ειδικότερους στόχους αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων», την προστασία του εδάφους και των υδάτινων πόρων, άμβλυνση των κλιματικών μεταβολών, προστασία της βιοποικιλότητας και προστασία – διατήρηση του αγροτικού τοπίου και βελτίωση της οικολογικής σταθερότητας των δασών
- ΓΣΣ 3: Στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και στην ενθάρρυνση της διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας με ειδικότερους στόχους όπως βελτίωση της ελκυστικότητας των αγροτικών περιοχών, ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και βελτίωση των υποδομών της διαδικτυακής υποδομής υψηλής ταχύτητας στις περιοχές εφαρμογής της προσέγγισης Leader
- ΓΣΣ 4: Στη δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και τη διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές μέσω της προσέγγισης Leader με ειδικότερους στόχους την εφαρμογή σχεδίων συνεργασίας, Αγροτική Ανάπτυξη 2007-2013, Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης για την Ελλάδα, ενίσχυση της ικανότητας των τοπικών φορέων και κινητοποίησης του πληθυσμού για το σχεδιασμό και υλοποίηση τοπικών στρατηγικών ανάπτυξης

Η υλοποίηση των Γενικών Στρατηγικών Στόχων θα επιτευχθεί με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) της Ελλάδας μέσω τεσσάρων (4) Αξόνων:

- Άξονας 1 – Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας.
- Άξονας 2 – Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου.
- Άξονας 3 – Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.
- Άξονας 4 – Προσέγγιση LEADER.

Η ενίσχυση ιδιωτικών επιχειρήσεων με μέτρα των αξόνων 3 και 4 αφορούν δράσεις ενίσχυσης για δημιουργία και βελτίωση λειτουργίας επιχειρήσεων εστίασης και αναψυχής, καταλυμάτων σε περιοχές της υπαίθρου για αύξηση του εξωγεωργικού εισοδήματος και βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων στις περιοχές αυτές. Μέσω των δράσε-

⁶⁹ Σε αντιστοιχία με την ευρωπαϊκή κατεύθυνση ΚΣΚΓ 1 για την περαιτέρω ανάπτυξη του πρωτογενή και αγροδιατροφικού τομέα, προσαρμοσμένου στη νέα διεθνή οικονομική πραγματικότητα που χαρακτηρίζεται από αυξανόμενο ανταγωνισμό, τάσεις απελευθέρωσης του εμπορίου, ζήτηση για προϊόντα υψηλής ποιότητας και προστιθέμενης αξίας, μείωση των παρεμβατικών μηχανισμών της ΚΓΠ για τη στήριξη των τιμών των ευρωπαϊκών γεωργικών προϊόντων και εστιασμένου στη μεταφορά γνώσης, στον εκσυγχρονισμό και στην καινοτομία, με επενδύσεις σε φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο.

⁷⁰ Σε αντιστοιχία με την ευρωπαϊκή κατεύθυνση ΚΣΚΓ 2 για την προστασία και βελτίωση των φυσικών πόρων και τοπίων της χώρας, με στόχο τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, την ανάδειξη των προστατευόμενων περιοχών (δίκτυο Natura 2000), την ενίσχυση των μειονεκτικών περιοχών για τη διατήρηση της γεωργικής δραστηριότητας, την ανάπτυξη των γεωργικών και δασοκομικών συστημάτων σε περιοχές υψηλής φυσικής αξίας και παραδοσιακών γεωργικών τοπίων, στην προώθηση των περιβαλλοντικών υπηρεσιών και των φιλικών προς τα ζώα πρακτικών εφαρμογής, τη μείωση των κινδύνων που συνδέονται με την εγκατάλειψη και απερήμωση των περιοχών, την προστασία και ορθολογική διαχείριση του υδατικού ισοζυγίου και του υπόγειου υδροφόρου και το περιορισμό των επιπτώσεων των κλιματικών αλλαγών.

ων του άξονα 4 του ΠΑΑ (Leader) είναι δυνατή χρηματοδότηση για την σύσταση αγροτοδιατροφικής σύμπραξης ή συμφώνου ποιότητας σε περιφέρειες της χώρας.

Εκτός των παραπάνω πηγών χρηματοδότησης, μεγάλη βοήθεια στην ιδιωτική συμμετοχή των επενδυτών του προγράμματος, αναμένεται να προσφέρει το ταμείο Αγροτικής επιχειρηματικότητας με κεφάλαια 450 εκατομμύρια ευρώ δανειοδότηση μεταποιητικών επιχειρήσεων και βελτιώσεων εκμεταλλεύσεων του γεωργικού και κτηνοτροφικού τομέα και το Ταμείο Ενάλιο με κεφάλαια 150 εκατομμύρια ευρώ για την δανειοδότηση επιχειρήσεων των κλάδων αλιείας (αμφότερα τμήματα του ΕΤΕΑΝ παλιό ΤΕΜΠΜΕ), με χαμηλότοκα δάνεια (επιτόκιο 2,5 έως 3%). Σημειώνεται επίσης πως πρόσφατα υπογράφηκε σχετική ΚΥΑ (Υπ.Α.Α.Τ) για την δημιουργία «Ταμείου Αγροτικής Επιχειρηματικότητας», προϋπολογισμού 450 εκατομμύρια ευρώ, το οποίο θα παρέχει χαμηλότοκα δάνεια για επενδύσεις στον αγροτοδιατροφικό τομέα.

Συμπληρωματικά με όλα τα ανωτέρω θα πρέπει να αναφερθεί ότι ιδιαίτερη έμφαση και προτεραιότητα θα δοθεί:

- Στην επιλογή προτεραιοτήτων αναδιάρθρωσης της γεωργικής παραγωγής σε τομείς που πλήττονται περισσότερο από την αναθεώρηση της ΚΑΠ, καθώς επίσης και στην εφαρμογή χωρικών προτεραιοτήτων σε αγροτικές περιοχές (ορεινές, μειονεκτικές και νησιωτικές) για την αντιμετώπιση των τοπικών υφιστάμενων προβλημάτων και της υστέρησης των περιοχών αυτών, στοχεύοντας στην επίτευξη μιας ολοκληρωμένης / συνεκτικής αγροτικής ανάπτυξης.
- Στην αποκατάσταση των αγροτικών περιοχών που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του θέρους του 2007, οι οποίες προκάλεσαν μια ανατροπή στο κοινωνικό και οικονομικό καθεστώς στους πρώην Νομούς Αχαΐας και Ηλείας. Το «κόστος» των πυρκαγιών στην Πελοπόννησο αποτιμάται σε 177.265,4 ha καμένες εκτάσεις (97.518 ha (55%) δάση και δασικές εκτάσεις, 78.104,2 ha γεωργικές καλλιέργειες και 1.643,2 ha οικισμοί, δρόμοι, γήπεδα και άλλες τεχνητές επιφάνειες).
- Στην αντιμετώπιση των Νέων Προκλήσεων, στο πλαίσιο των οποίων θα δοθεί έμφαση σε συγκεκριμένες προτεραιότητες (Προτεραιότητα «Αλλαγή κλίματος», Προτεραιότητα «Διαχείριση του ύδατος, Προτεραιότητα «Συνοδευτικά μέτρα της αναδιάρθρωσης του γαλακτοκομικού τομέα»), λαμβάνοντας υπόψη τα είδη υπάρχοντα μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής ανάπτυξης 2007-2013 της Ελλάδας.
- Στην άρση της απομόνωσης στην ύπαιθρο. Για τον εξοπλισμό της υπαίθρου με υποδομές ευρυζωνικού διαδικτύου, ώστε να καλυφθούν οι λευκές περιοχές στις περιοχές παρέμβασης του Άξονα 3 απαιτείται η ανάπτυξη / βελτίωση ευρυζωνικών υποδομών, προκειμένου να συμβάλουν καθοριστικά στην αγροτική ανάπτυξη, με την άρση της απομόνωσης, την ανάπτυξη σχετικών οικονομικών δραστηριοτήτων, θέσεων απασχόλησης, πρόσβασης σε δίκτυα πληροφοριών και προώθησης τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Με βάση τις μελέτες που εκπονήθηκαν ανά περιφέρεια με στόχο την καταγραφή των αναγκών κυρίως ως προς την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών και τα έργα υποδομών, για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας οι προτεινόμενες παρεμβάσεις σχετικά με την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα αφορούν στην αποκατάσταση των πυρόπληκτων περιοχών (Ηλεία Αχαΐα), και αναδιάρθρωση βασικών κλάδων φυτικής παραγωγής, με έμφαση στον καπνό (Αιτωλοακαρνανία). Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις είναι η οικονομική ανάπτυξη των περιοχών της Περιφέρειας, η συγκράτηση του γεωργικού πληθυσμού στην

υπαίθρο και η δημιουργία βιώσιμων γεωργικών εκμεταλλεύσεων, με παραγωγή προϊόντων που εστιάζονται στις απαιτήσεις της αγοράς.

Ειδικότερα αφορούν στην ανάπτυξη βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας⁷¹, στην προώθηση ενεργειακών φυτών⁷², στην υιοθέτηση πρακτικών ολοκληρωμένης διαχείρισης, στον εκσυγχρονισμό κτηνοτροφικών μονάδων, στην καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών, στην ορθολογική διαχείριση βοσκοτόπων, στην προστασία αυτόχθονων φυλών καθώς και στην εφαρμογή ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης δασών. Παράλληλα θα ενισχυθούν δράσεις ανάπτυξης του αγροτουρισμού, καθώς και κατασκευής εγγειοβελτιωτικών έργων.

3.4.9.3 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1698/2005

Οι στόχοι του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1698/2005 του συμβουλίου, της 20^{ης} Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 74/2009 του συμβουλίου της 19^{ης} Ιανουαρίου 2009 είναι:

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και της δασοκομίας μέσω της παροχής στήριξης για αναδιάρθρωση, ανάπτυξη και καινοτομία.
- Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου μέσω της παροχής στήριξης για τη διαχείριση της γης, μέσω μέτρων που αποσκοπούν στην αειφορική χρήση της γεωργικής και δασικής γης
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και ενθάρρυνση της διαφοροποίησης της οικονομικής δραστηριότητας
- Προσέγγιση Leader, η οποία περιλαμβάνει τουλάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία: α) στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης σε τοπική βάση, που προορίζονται για σαφώς προσδιορισμένες αγροτικές περιοχές μικρότερες της περιφέρειας, β) τοπικές εταιρικές σχέσεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα με δυνατότητα λήψης αποφάσεων για τις ομάδες τοπικής δράσης όσον αφορά την εκπόνηση και την εφαρμογή μιας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης, γ) πολυτομεακός σχεδιασμός και υλοποίηση της στρατηγικής, με βάση την αλληλεπίδραση μεταξύ φορέων και έργων διαφόρων τομέων της τοπικής οικονομίας, δ) εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων και έργων συνεργασίας.

⁷¹ Η Ελλάδα παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με άλλες χώρες, όσον αφορά την βιολογική κτηνοτροφία, λόγω των ευνοϊκών εδαφοκλιματικών συνθηκών, των πλούσιων φυσικών πόρων κυρίως των ορεινών περιοχών και της εφαρμογής της εκτατικής κτηνοτροφίας, η οποία μπορεί εύκολα να μετατραπεί σε βιολογική. Η βιολογική κτηνοτροφία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την βιολογική γεωργία, επειδή οι διατροφικές ανάγκες των ζώων εκτός από την βόσκηση καλύπτονται και με βιολογικές ζωοτροφές. Τα βασικά προβλήματα εφαρμογής της βιολογικής γεωργίας εστιάζονται σε θέματα που σχετίζονται με τη διακίνηση, τυποποίηση και εμπορία των βιολογικών προϊόντων. Προβλήματα επίσης που δρουν ανασταλτικά στην εφαρμογή της βιολογικής κτηνοτροφίας, είναι η έλλειψη μεταποιητικών μονάδων βιολογικών προϊόντων και η αδυναμία εύρεσης βιολογικών ζωοτροφών ή η εύρεση βιολογικών ζωοτροφών υψηλού κόστους (εισαγωγές ή απομακρυσμένη πηγή).

⁷² Τα ενεργειακά φυτά και γενικά τα μη εδώδιμα (non food) προσφέρουν μία διέξοδο στην κατεύθυνση της διατήρησης της γεωργικής δραστηριότητας σε πολλές περιοχές. Στην Πάτρα βρίσκεται μία από τις 4 πρώτες μονάδες παραγωγής βιοκαυσίμων στην Ελλάδα που είναι έτοιμες να παράγουν βιοντίζελ.

3.4.9.4 Στοιχεία για ένα Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο 2014-2020 (Έγγραφο εργασίας ΕΕ)

Κατά το σχεδιασμό Συμβάσεων Σύμπραξης και Προγραμμάτων τα Κ-Μ και οι περιφέρειες θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη 5 στοιχεία:

- Τις δυνατότητες ανάπτυξης της κάθε περιοχής ιδίως σε σχέση με τις βασικές προκλήσεις που προσδιορίζονται στην Ευρώπη του 2020, το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων και τις σχετικές συστάσεις ανά χώρα. Αυτό απαιτεί από τις αρμόδιες αρχές να προβούν σε λεπτομερή ανάλυση των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών χαρακτηριστικών.
- Τις προκλήσεις που παρουσιάζονται σε κάθε περιοχή (σημεία συμφόρησης, ελλείψεις συνδέσεις, κενά στην καινοτομία, έλλειψη σχεδιασμού, ικανότητα εφαρμογής). Αυτό θα αναδείξει τα πιθανά πεδία και τις δραστηριότητες που θα οδηγήσουν στις προτεραιότητες παρεμβάσεων.
- Τα περιθώρια διατομεακής και διασυννοριακής συνεργασίας, ιδίως στο πλαίσιο της μακρο-περιφερειακών στρατηγικών.
- Τις δυνατότητες συντονισμού μεταξύ των διαφόρων επιπέδων και των πηγών χρηματοδότησης, προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της Ευρώπη του 2020.

Οι στόχοι που καθορίζει το Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο 2014-2020 σε σχέση με την αγροτική ανάπτυξη είναι:

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα, της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, με μια σειρά από περιγραφόμενες δράσεις.
- Στήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα σε όλους τους τομείς, με περιγραφόμενες τις συγκεκριμένες δράσεις.
- Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, διαχείριση και πρόληψη κινδύνων με συγκεκριμένες δράσεις.
- Προστασία του Περιβάλλοντος και προώθηση της αποτελεσματικότητας των φυσικών πόρων με συγκεκριμένες δράσεις που περιγράφονται.

3.4.10 Ευρωπαϊκή Πολιτική Μεταφορών – Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης των μεταφορών – Αναπτυξιακά Προγράμματα για τις Μεταφορές

3.4.10.1 Ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών

Το πλαίσιο ανάπτυξης της πολιτικής μεταφορών στη χώρα προσδιορίζεται από τις βασικές επιλογές της Κοινής Πολιτικής Μεταφορών της ΕΕ, κεντρική επιδίωξη της οποίας είναι η δημιουργία ενιαίου χώρου για τις μεταφορικές δραστηριότητες σε ολόκληρη την Ένωση, μέσω της εναρμόνισης των εθνικών πολιτικών μεταφορών, της απελευθέρωσης της μεταφορικής αγοράς και της κατάργησης των προστατευτικών θεσμών και μέτρων.

Ο στόχος της δημιουργίας ενιαίου μεταφορικού χώρου περιλαμβάνει και την ανάπτυξη των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών [ΔΕΔ-Μ], επιμέρους στόχοι της οποίας είναι η εξασφάλιση υψηλής κινητικότητας προσώπων και αγαθών, η προσφορά υποδομών υψηλής ποιότητας, η στήριξη του συνόλου των μέσων (τρόπων) μεταφοράς, η βέλτιστη αξιοποίηση του διατιθέμενου δυναμικού των μεταφορικών υποδομών, η προώθηση της διασύνδεσης (intermodality) και της διαλειτουργικότητας των μέσων μεταφοράς

(interoperability), καθώς και η κάλυψη του συνόλου του κοινοτικού και Ευρωπαϊκού εδάφους. Η ανάπτυξη των [ΔΕΔ-Μ] περιλαμβάνει τις υποδομές, καθώς και τις διαχειριστικές υπηρεσίες που είναι αναγκαίες για τη λειτουργία τους.

Προκειμένου να λειτουργήσουν οι υποδομές ως ενιαίο και συμπαγές δίκτυο, εντάσσονται στα [ΔΕΔ-Μ], πλην των οδικών υποδομών, και οι: α) Σιδηροδρομικοί, θαλάσσιοι και ποτάμιοι διάδρομοι που είναι κατάλληλοι για τις συνδυασμένες μεταφορές, οι οποίοι, σε συνδυασμό με την αρχική και τελική οδική διασύνδεση, επιτρέπουν τη μεταφορά εμπορευμάτων σε μεγάλες αποστάσεις, β) Εγκαταστάσεις μεταφόρτωσης, και γ) Δίκτυο διαχείρισης και πληροφόρησης

Τα κύρια σημεία της Κοινής Πολιτικής Μεταφορών είναι:

1. Βελτίωση της ποιότητας, με α) ανάπτυξη συστημάτων (συνδυασμός μεταφορικών μέσων, νέες τεχνολογίες, έργα υποδομής, δημόσιες μεταφορές, συναγωνισμός), β) προστασία περιβάλλοντος (οι συνέπειες των μεταφορών, διευθέτηση της ζήτησης προς μετακίνηση προς περιβαλλοντικά φιλικά μέσα), και γ) ασφάλεια (εναρμόνιση των κανόνων, συνολική βελτίωση, καλύτερη παρακολούθηση).
2. Κοινή Αγορά, με α) πρόσβαση και δομή της αγοράς (ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των θαλάσσιων μεταφορών, μείωση του κορεσμού της χωρητικότητας/δυναμικότητας), β) εναρμονοποίηση των συστημάτων χρέωσης μεταξύ των τρόπων μεταφοράς, μείωση των διαφορών μεταξύ των μεταφορικών μέσων, και γ) εναρμόνιση των συνθηκών ασφάλειας και υγείας, καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και εργασίας κ.τλ.).
3. Αναγνώριση των πρακτικών για κοινές ενέργειες με τρίτες χώρες, ενίσχυση των σχέσεων με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς, κ.τλ.

3.4.10.2 Χαρακτηριστικά των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών

Το οδικό δίκτυο: α) αποτελείται από αυτοκινητοδρόμους και οδούς υψηλής ποιότητας, συμπληρούμενες από νέες ή διευθετούμενες συνδέσεις, β) περιλαμβάνει τη διαχείριση της κυκλοφορίας και σύστημα πληροφόρησης των χρηστών, βασιζόμενο σε ενεργό συνεργασία των συστημάτων διαχείρισης της κυκλοφορίας σε ευρωπαϊκή, εθνική και περιφερειακή κλίμακα, γ) παρέχει αδιαλείπτως στους χρήστες του υπηρεσίες, άνεση και ασφάλεια υψηλής και ομοιογενούς στάθμης.

Το σιδηροδρομικό δίκτυο: α) αποτελείται από το δίκτυο υψηλής ταχύτητας και από γραμμές συμβατικής τεχνολογίας, β) προσφέρει στους χρήστες υψηλό επίπεδο ποιότητας και ασφάλειας, χάρη στη συνέχεια και τη διαλειτουργικότητά του και χάρη σ' ένα εναρμονισμένο σύστημα ελέγχου και χειρισμού.

Το δίκτυο εσωτερικών πλωτών οδών και λιμένων εσωτερικής ναυσιπλοΐας: α) το δίκτυο αυτό περιλαμβάνει ένα σύστημα αποτελούμενο από ποταμούς και διώρυγες, λιμενικές υποδομές και συστήματα διαχείρισης της κυκλοφορίας, β) τα ελάχιστα απαιτούμενα τεχνικά χαρακτηριστικά είναι εκείνα των προδιαγραφών της κατηγορίας IV, γ) οι λιμένες παρέχουν τη διασύνδεση μεταξύ θαλάσσιων και άλλων μεταφορών. Προσφέρουν εξοπλισμό και υπηρεσίες για ταξιδιώτες και εμπορεύματα (π.χ υπηρεσίες πορθμείου).

Το αεροπορικό δίκτυο συνίσταται από αερολιμένες κοινού ενδιαφέροντος ευρισκόμενους στο κοινοτικό έδαφος και ανοικτούς στην εμπορική εναέρια κυκλοφορία. Οι περι-

φερειακές συνιστώσες του δικτύου διευκολύνουν την πρόσβαση στον πυρήνα του δικτύου ή συμβάλλουν στη σύνδεση περιφερειακών και απομονωμένων περιοχών.

Το δίκτυο συνδυασμένων μεταφορών συντίθεται από πλωτές και σιδηροδρομικές οδούς, οι οποίες, με την ενδεχόμενη αρχική ή/και τελική οδική διαδρομή τους, καθιστούν δυνατή τη μεταφορά εμπορευμάτων σε μεγάλη απόσταση και την εξυπηρέτηση όλων των κρατών μελών. Το δίκτυο αυτό περιλαμβάνει επίσης τις εγκαταστάσεις που επιτρέπουν μεταφόρτωση μεταξύ των διαφόρων δικτύων.

Το δίκτυο διαχείρισης και πληροφόρησης θαλάσσιας κυκλοφορίας αφορά τις υπηρεσίες παράκτιας ή λιμενικής θαλάσσιας κυκλοφορίας, τα συστήματα εντοπισμού του στίγματος των πλοίων, αναφορά πεπραγμένων για τα πλοία που μεταφέρουν επικίνδυνα φορτία, επικοινωνίες για εκπομπή σήματος κινδύνου και ασφάλεια στη θάλασσα.

Το δίκτυο διαχείρισης της εναέριας κυκλοφορίας περιλαμβάνει το σχέδιο αεροναυτιλίας (εναέριος χώρος που διατίθεται στη γενική εναέρια κυκλοφορία, αεροδιάδρομοι και βοηθήματα αεροναυτιλίας), το σύστημα διαχείρισης των ροών της κυκλοφορίας και το σύστημα ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας.

Η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρέχει μια σαφή νομική βάση για τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών⁷³ και αναπτύσσει τις Κατευθυντήριες Γραμμές που καλύπτουν τους στόχους, τις προτεραιότητες, τον προσδιορισμό έργων κοινού ενδιαφέροντος και τις γενικές σειρές μέτρων για τους τρεις σχετικούς τομείς (Μεταφορές, Ενέργεια και Τηλεπικοινωνίες). Οι κατευθυντήριες γραμμές τροποποιήθηκαν το 2001 (Decision 1346/2001/EC), το 2004 (Decision 884/2004/EC) και το 2005, με τις προτάσεις της ομάδας Van Miert (High Level Group)⁷⁴ για την ολοκλήρωση των ΔΔΜ έως το 2020. Τα Δ.Δ.Μ. έχουν ευρύτερο χρονικό ορίζοντα (έτος 2025 για τα έργα κοινού ενδιαφέροντος). Επιπλέον, το Σχέδιο Δράσης της Λισσαβόνας, όπως αυτό προσδιορίστηκε το Φεβρουάριο 2005⁷⁵, περιλαμβάνει:

- την ολοκλήρωση των ΔΔΜ (συμπεριλαμβανόμενων των «θαλάσσιων αυτοκινητόδρομων») με έμφαση στα 30 έργα προτεραιότητας που έχουν εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο,
- την διασφάλιση συνοριακών διασυνδέσεων, και
- την εισαγωγή έξυπνων μεταφορικών συστημάτων (ITS), εφοδιαστικής (logistics) και διατροπικότητας (intermodality), με ιδιαίτερη έμφαση στα σιδηροδρομικά συστήματα (α) διαχείρισης κυκλοφορίας - ERTMS και (β) νέων προδιαγραφών διαλειτουργικότητας του συμβατικού σιδηροδρόμου.

Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, στις 05.07.2005 εξέδωσε ανακοίνωση για την πολιτική συνοχής για την ενίσχυση της ανάπτυξης και της απασχόλησης / στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές 2007 - 2013⁷⁶, σε συνέχεια της ανανεωμένης στρατηγικής της Λισσαβόνας, σύμφωνα με την οποία οι κατευθυντήριες γραμμές για

⁷³ Σύμφωνα με την οποία (Κεφάλαιο XV, άρθρα 154, 155 και 156) η Ε.Ε. πρέπει να στοχεύσει στην προώθηση της ανάπτυξης των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών ως βασικό στοιχείο για τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς και την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Η δημιουργία των Δ.Δ.Μ. είναι επίσης ένα σημαντικό στοιχείο για την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία της απασχόλησης.

⁷⁴ Που το 2003 αξιολόγησε πάνω από 100 έργα, έτσι ώστε να καταλήξει σε 30 έργα προτεραιότητας που έγιναν δεκτά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή την 1/10/2003.

⁷⁵ COM (2005) 0299 / 5-7-2005.

⁷⁶ COM (2005) 0299 / 5-7-2005.

την ανάληψη δράσης αποδίδουν προτεραιότητα στα 30 έργα ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, που βρίσκονται στα κράτη μέλη και στις περιφέρειες που είναι επιλέξιμα/ες για τον στόχο της σύγκλισης, με ιδιαίτερη προσοχή στις διασυνοριακές συνδέσεις.

Σε ό,τι αφορά στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, εντός των 14 έργων προτεραιότητας ΔΔΜ για την Ελλάδα, είναι ο αυτοκινητόδρομος ΠΑΘΕ (που καταλήγει στην Πάτρα) και το σιδηροδρομικό έργο υπ' αριθμόν 29: «Σιδηροδρομικός άξονας του διατροπικού διαδρόμου Ιονίου Αδριατικής: Κοζάνη-Καλαμπάκα-Ηγουμενίτσα, Ιωάννινα-Αντίρριο-Ρίο-Καλαμάτα ή διαφορετικά όπως ονομάζεται «Δυτικός Σιδηροδρομικός Άξονας». Η ένταξη του έργου αποφασίσθηκε τον Απρίλιο του 2004, και αναλύεται στα τμήματα Ηγουμενίτσα - Ιωάννινα - Καλαμπάκα, Καλαμπάκα - Κοζάνη και Ιωάννινα - Αντίρριο/Ρίο - Καλαμάτα. Πρέπει να τονισθεί ότι το σιδηροδρομικό δίκτυο της Πελοποννήσου έχει μετρικό εύρος και επομένως η διασύνδεσή του με το υπόλοιπο μεταφορικό δίκτυο είναι υποτυπώδης και πάντως καθόλου αποτελεσματική.

3.4.10.3 Σχέδιο ανάπτυξης μεταφορών περιόδου 2007-2013 και εικοσαετίας

Οι στόχοι και κατευθύνσεις του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης των Μεταφορών είναι η μείωση του χρόνου και κόστους μετακίνησης, η εξάλειψη σημείων συμφόρησης, η βελτίωση του επιπέδου εξυπηρέτησης, η βελτίωση οδικής ασφάλειας, μείωση των επιπτώσεων στο περιβάλλον και η εξοικονόμηση ενέργειας και φυσικών πόρων. Βασικές αναπτυξιακές επιλογές των επιμέρους τομέων παρέμβασης που αφορούν και στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Ειδικότερα:

Τομέας Παρέμβασης 1 - Σιδηροδρομικές Μεταφορές

- Ολοκλήρωση του «κορμού» του σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας (ΠΑΘΕ/ Π.) σε διπλή ηλεκτροκινούμενη γραμμή υψηλών ταχυτήτων με σύγχρονη σηματοδότηση / τηλεδιοίκηση (ETCS Level 1) και τηλεπικοινωνίες (GSM-R).
- Ολοκλήρωση αναδιοργάνωσης του ΟΣΕ (τεχνολογικός εκσυγχρονισμός, προσανατολισμός στην αγορά, προμήθεια επαρκούς και σύγχρονου τροχαίου υλικού, βελτίωση σιδηροδρομικών σταθμών).
- Ολοκλήρωση έργων και δράσεων εμπορευματικού χαρακτήρα (σιδηροδρομική σύνδεση βασικών λιμένων, βιομηχανικών περιοχών και Εμπορευματικών Κέντρων).
- Βελτίωση λοιπών γραμμών του περιφερειακού δικτύου για αύξηση ασφάλειας και αξιοπιστίας και μείωση χρόνου διαδρομής.
- Ορθολογική επέκταση δικτύου σε περιοχές που σήμερα δεν εξυπηρετούνται (υλοποιώντας τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών και τις εγκεκριμένες προτεραιότητες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο) και σύνδεση με αερολιμένες και λιμάνια, με βάση κοινωνικοοικονομικά κριτήρια και αναμενόμενη ζήτηση.
- Άμεση εκλογίκευση της λειτουργίας των υπολοίπων μέσων μεταφοράς ώστε να ευνοείται ο σιδηρόδρομος στις μεσαίου και μεγάλου μήκους διαδρομές τροφοδοτούμενος από τα υπόλοιπα μέσα τα οποία θα εξυπηρετούν περιοχές όπου η σιδηροδρομική εξυπηρέτηση δεν είναι βιώσιμη.
- Ασφάλεια (safety) και προστασία έναντι κακόβουλης ενέργειας (security) στη μεταφορά προσώπων και εμπορευμάτων, αλλά και προσωπικού και εγκαταστάσεων ΟΣΕ.

Τομέας Παρέμβασης 2 – Αστικές Συγκοινωνίες: α) επέκταση λειτουργίας και υποδομές: περιλαμβάνονται όλες οι απαραίτητες υποδομές για τη λειτουργία των νέων τμημάτων δικτύου (δημιουργία νέων αμαξοστασίων και κτιριακών εγκαταστάσεων), β) τροχαίο υλικό: προμήθεια νέων οχημάτων και εκσυγχρονισμός, γ) ανάπτυξη συνδυασμένων επιβατικών μεταφορών: σταθμοί μετεπιβίβασης, χώροι στάθμευσης, συστήματα εισόδου – εξόδου σε σταθμούς μετρό / προαστιακού/ σιδηροδρομικούς, κ.λπ., δ) ασφάλεια και προστασία έναντι κακόβουλης ενέργειας (security): εφαρμογή και πιστοποίηση διαδικασιών για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων, του δικτύου, των οχημάτων και των επιβατών, ε) απόδοση και ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών ιδίως με χρήση σύγχρονων τεχνολογιών, στ) εκλογίκευση του συστήματος των δημόσιων μέσων μεταφοράς έτσι ώστε να μην επαναληφθεί το αθηναϊκό πρότυπο των ανταγωνιστικών δημόσιων μέσων.

Τομέας Παρέμβασης 3 - Αεροπορικές Μεταφορές: α) οργάνωση και τροποποίηση σημείων του κανονιστικού πλαισίου - Εναρμόνιση με τις Κοινοτικές Οδηγίες, β) αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών και της υποδομής των αεροδρομίων εποχιακής κίνησης και σημαντικής διεθνούς κίνησης, γ) εξασφάλιση υψηλού επιπέδου ασφαλείας με χρήση νέων τεχνολογιών, και δ) ανάπτυξη περιφερειακών αεροδρομίων.

Τομέας Παρέμβασης 4 – Εμπορευματικές Μεταφορές: α) δημιουργία Εμπορευματικών Κέντρων σε πόλεις με έντονη παραγωγική δραστηριότητα ή/και εσωτερικό και εξωτερικό εμπόριο, β) προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών με σιδηρόδρομο (π.χ. Εμπορευματικά Κέντρα, Σύνδεση λιμένα – σιδηρόδρομου), γ) εξορθολογισμός της μεταφορικής εμπορευματικής αλυσίδας (οργάνωση των μεταφορικών επιχειρήσεων, εξοπλισμός, τηλεματική, εκπαίδευση, αντιμετώπιση ειδικών θεμάτων, κ.λπ.), δ) παροχή σύγχρονων μεταφορικών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας που να ικανοποιούν πλήρως τις ανάγκες των χρηστών.

Τομέας Παρέμβασης 5 – Οδική Ασφάλεια: α) τεχνικός έλεγχος οχημάτων: διαρκής αναβάθμιση υποδομών, εκπαίδευσης και επιμόρφωσης του προσωπικού, β) έλεγχος οχημάτων μεταφοράς επικίνδυνων εμπορευμάτων: ανάπτυξη κατάλληλου μηχανογραφικού συστήματος, γ) τεχνικός έλεγχος οχημάτων μεταφοράς ευπαθών εμπορευμάτων (ΑΤΡ), και δ) βελτίωση διοικητικής ικανότητας – ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού: διαρκής επιμόρφωση και εκπαίδευση προσωπικού.

Τομέας Παρέμβασης 6 – Οριζόντιες Δράσεις: προώθηση νέων τεχνολογιών, ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών, προώθηση μέσων φιλικών προς το περιβάλλον, δημιουργία κατάλληλης υποδομής για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (ΑΜΕΑ), κ.λπ.

3.4.11 Διοικητική Μεταρρύθμιση (Ν. 3852/2010, ΦΕΚ 87 Α')

Με το Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ 87/Α/07.06.2010) «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» πραγματοποιήθηκε η παρακάτω διοικητική αναδιάρθρωση, σε ό,τι αφορά στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας:

Η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, αποτελεί ενιαία αποκεντρωμένη μονάδα διοίκησης του κράτους (μία από τις επτά) και εκτείνεται στα όρια των περιφερειών Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου με έδρα την Πάτρα. Σε κάθε Αποκεντρωμένη Διοίκηση προΐσταται Γενικός Γραμματέας. Οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις ασκούν τις αρμοδιότητες των κρατικών Περιφερειών, περιλαμβανομένων και εκείνων των αντίστοιχων συλλογικών οργάνων τους, όπως αυτές καθορίζονταν

στον ιδρυτικό τους νόμο 2503/1997 (ΦΕΚ 107 Α'), καθώς και στους μεταγενέστερους ειδικούς νόμους και στις σχετικές κανονιστικές διατάξεις, όπως ισχύουν, με εξαίρεση τις αρμοδιότητες που περιέχονται με το άρθρο 186 του νόμου 3852/2010, στις περιφέρειες.

Η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας περιλαμβάνει τους πρώην Νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας. Έδρα της είναι η Πάτρα. Κάθε νομός αποτελεί πλέον περιφερειακή ενότητα και κάθε πρωτεύουσα νομού είναι έδρα της αντίστοιχης περιφερειακής ενότητας. Οι περιφέρειες είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αποτελούν το δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Σχεδιάζουν, προγραμματίζουν και υλοποιούν πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη και τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές. Όργανα της περιφέρειας είναι ο περιφερειάρχης, οι αντιπεριφερειάρχες, το περιφερειακό συμβούλιο, η οικονομική επιτροπή και η εκτελεστική επιτροπή.

Σε κάθε περιφέρεια τον περιφερειάρχη επικουρούν αντιπεριφερειάρχες. Ο αριθμός των αντιπεριφερειάρχων προσαυξάνεται κατά τρεις (3), κατά την ειδικότερη ρύθμιση της παραγράφου 1 του άρθρου 160 του παρόντος. Το περιφερειακό συμβούλιο αποτελείται από σαράντα ένα (41) μέλη σε περιφέρειες με πληθυσμό έως 300.000 κατοίκους, πενήντα ένα (51) μέλη σε περιφέρειες με πληθυσμό από 300.001 έως 800.000 κατοίκους, εβδομήντα ένα (71) μέλη σε περιφέρειες άνω των 800.000 κατοίκων. Ο συντονισμός της κατάρτισης και η ευθύνη της υλοποίησης του ΕΠ και των τομεακών προγραμμάτων δράσης της Περιφέρειας είναι αρμοδιότητα της Εκτελεστικής Επιτροπής. Οι βασικές αναπτυξιακές προτεραιότητες της Περιφέρειας εξετάζονται και εισηγούνται στο περιφερειακό συμβούλιο από την περιφερειακή επιτροπή διαβούλευσης. Δύο ή περισσότερες περιφέρειες με κοινά χαρακτηριστικά μπορούν να συνιστούν δίκτυα κατά τις διατάξεις του άρθρου 203 του παρόντος με τη μορφή αστικής εταιρείας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα του άρθρου 741 του ΑΚ, για τη συμμετοχή τους σε ευρωπαϊκά προγράμματα και τη συνεργασία με αντίστοιχα δίκτυα του εξωτερικού ή και για άλλες δράσεις. Οι περιφέρειες μπορούν να συνεργάζονται με αντίστοιχους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και με λοιπούς φορείς της αλλοδαπής (διεθνείς συνεργασίες περιφερειών), στο πλαίσιο πάντοτε των αρμοδιοτήτων τους και με την επιφύλαξη των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας.

Οι περιφέρειες, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και των ρυθμίσεων της προηγούμενης παραγράφου, μπορούν να συνάψουν συμφωνίες ή να συστήνουν δίκτυα για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής τους. Οι περιφέρειες μπορούν να συμμετέχουν σε Ευρωπαϊκούς Ομίλους Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ), σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο εθνικό και κοινοτικό δίκαιο και με τις διατάξεις του άρθρου 22 του Ν. 3613/2007 (ΦΕΚ 263 Α'). Οι αρχές των περιφερειών εκπροσωπούνται στην αντιπροσωπευτική συνέλευση της Επιτροπής των Περιφερειών και στο Κογκρέσο Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης, σύμφωνα με τις διατάξεις του κοινοτικού και του εθνικού δικαίου.

Η εδαφική περιφέρεια του κάθε Καλλικράτειου δήμου αποτελείται από τις εδαφικές περιφέρειες των συνενομένων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.-πρώην καποδιστριακοί δήμοι). Οι πρώην καποδιστριακοί δήμοι αποτελούν πλέον τις δημοτικές ενότητες του νέου δήμου και φέρουν το όνομα του πρώην δήμου ή της κοινότητας. Τα τοπικά διαμερίσματα που ορίζονται στο άρθρο 2 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων,

που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 3463/2006 (Κ.Δ.Κ.) (ΦΕΚ 114 Α'), μετονομάζονται σε τοπικές κοινότητες, εφόσον έχουν πληθυσμό έως και 2.000 κατοίκους και σε δημοτικές κοινότητες εφόσον έχουν πληθυσμό μεγαλύτερο από 2.000 κατοίκους. Τοπικές ή δημοτικές κοινότητες αποτελούν και οι δήμοι ή οι κοινότητες που καταργήθηκαν ύστερα από εθελούσια συνένωση σύμφωνα με τις διατάξεις του π.δ. 410/1995 (ΦΕΚ 231 Α') ή συνενώνονται με τον νόμο 3852/2010 και δεν αποτελούνται από τοπικά διαμερίσματα. Τα δημοτικά διαμερίσματα στα οποία διαιρούνται οι δήμοι άνω των 100.000 κατοίκων μετονομάζονται σε δημοτικές κοινότητες. Σε δήμους άνω των δέκα χιλιάδων (10.000) κατοίκων, συνιστάται η επιτροπή ποιότητας ζωής, που είναι αποφασιστικό και εισηγητικό όργανο άσκησης των σχετικών με την ποιότητα ζωής, τη χωροταξία, την πολεοδομία και την προστασία του περιβάλλοντος αρμοδιοτήτων του δήμου.

Σε ό,τι αφορά τις επιχειρήσεις, οι δήμοι μπορεί να έχουν μόνον: α) μία κοινωφελή επιχείρηση, β) μία δημοτική επιχείρηση ύδρευσης αποχέτευσης (ΔΕΥΑ), γ) μία επιχείρηση με ειδικό σκοπό τη λειτουργία ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού, εφόσον λειτουργούσαν αντίστοιχες στους συνενούμενους δήμους, δ) μία δημοτική ανώνυμη εταιρία του άρθρου 266 του ΚΔΚ, εφόσον είχαν συσταθεί τέτοιες εταιρίες στους συνενούμενους δήμους.

Μεταξύ των δήμων και περιφερειών δεν υφίστανται σχέσεις ελέγχου και ιεραρχίας, αλλά συνεργασίας και συναλληλίας, οι οποίες αναπτύσσονται βάσει του νόμου, κοινών συμφωνιών, καθώς και με το συντονισμό κοινών δράσεων. Δήμοι της ίδιας περιφέρειας και η οικεία περιφέρεια μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις συνεργασίας, με τις οποίες αναλαμβάνουν την άσκηση αρμοδιότητας ή την υποστήριξη της άσκησης της, για λογαριασμό ενός ή περισσοτέρων των συμβαλλόμενων μερών. Οι συμβάσεις αυτές καλούνται «συμβάσεις διαβαθμιδικής συνεργασίας». Ένας ή περισσότεροι δήμοι και η περιφέρεια στην οποία έχουν την έδρα τους οι δήμοι αυτοί, μπορούν, με απόφαση των δημοτικών τους συμβουλίων και του περιφερειακού συμβουλίου, να συστήσουν σύνδεσμο με ειδικό σκοπό την εκτέλεση έργων ή την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών ή την άσκηση αρμοδιοτήτων τους, καθώς και για το σχεδιασμό και την κατάρτιση προγραμμάτων και μεθόδων για την ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου τους. Οι σύνδεσμοι αυτοί αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Δύο ή περισσότεροι δήμοι ή δήμοι και περιφέρειες, με κοινά χαρακτηριστικά, μπορούν να συνιστούν δίκτυα, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 219 και 220 του ΚΔΚ, με τη μορφή αστικής εταιρείας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα του άρθρου 741 του Α.Κ..

3.4.12 Αλιευτικός τουρισμός (Ν. 4070/2012, ΦΕΚ 82 Α')

Σύμφωνα με τον Ν.4070/2012 (ΦΕΚ 82 Α') ο αλιευτικός τουρισμός διεξάγεται εντός της αιγιαλίτιδας ζώνης της χώρας, καθώς και των πλεύσιμων ποταμών, λιμνών και λιμνοθαλασσών, όπου διενεργείται αλιεία, καλλιέργεια και εκτροφή υδρόβιων οργανισμών, τηρουμένων των διατάξεων για την προστασία της θαλάσσιας χλωρίδας και πανίδας, των θαλάσσιων πάρκων και των υποθαλάσσιων αρχαιολογικών μνημείων. Δραστηριότητες του αλιευτικού τουρισμού δύνανται να πραγματοποιούνται, κατά περίπτωση, και στη χερσαία παράκτια, παραλίμνια και παρόχθια ζώνη.

Οι δραστηριότητες του αλιευτικού τουρισμού επί του σκάφους μπορούν να λαμβάνουν χώρα σε χρονική περίοδο και περιοχή που δεν υπάρχει απαγόρευση αλιείας για το χρησιμοποιούμενο εργαλείο, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις των Γενικών

Κανονισμών Λιμένα, τους περιορισμούς της αδειάς του σκάφους, τις εντολές, υποδείξεις και απαγορεύσεις της αρμόδιας λιμενικής αρχής.

3.4.13 Έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων

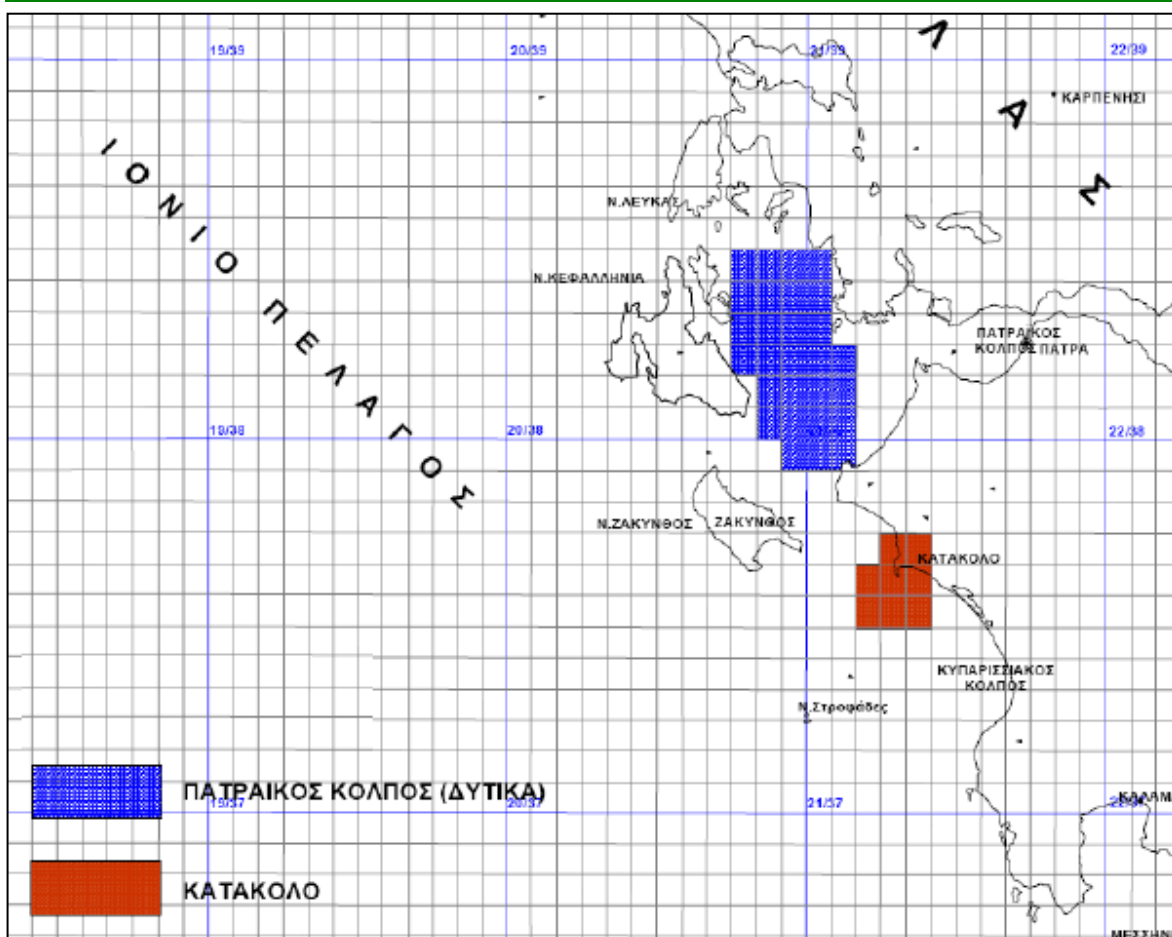
Το ιστορικό ερευνών για υδρογονάνθρακες στον ελλαδικό χώρο είναι άμεσα συσχετισμένο με τις εξελισσόμενες μεθόδους έρευνας, τον εμπλουτισμό των γνώσεων για τη γεωλογική δομή του και με το νομικό πλαίσιο, και την εξέλιξη του, το οποίο διέπει την αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων⁷⁷.

Το νομικό πλαίσιο που διέπει τη διαδικασία αδειοδότησης στην αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων (Ν. 2289/1995, ΦΕΚ 27 Α'), εκσυγχρονίστηκε πρόσφατα με την ψήφιση του Ν. 4001/2011 (ΦΕΚ 179/Α/22.08.2011) «Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και Δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις», (Κεφάλαιο Β), και θεσπίστηκε ένα ελκυστικό επιχειρηματικό περιβάλλον. Σύμφωνα με τον εν λόγω νόμο (Κεφάλαιο Β) συστήνεται η «Ελληνική Διαχειριστική Εταιρία Υδρογονανθράκων ΑΕ (ΕΔΕΥ ΑΕ)» η οποία θα διαχειρίζεται με διαφάνεια, ευελιξία και σύμφωνα με την ισχύουσα ευρωπαϊκή νομοθεσία τα αποκλειστικά δικαιώματα του Ελληνικού Δημοσίου στην αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων.

Στην υπό εξέταση ΠΔΕ εντοπίζονται 2 από τις 3 θαλάσσιες περιοχές εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων: ο Πατραϊκός κόλπος, και το Δυτικό Κατάκολο. Άποψη αυτών των περιοχών παρουσιάζεται στην επόμενη εικόνα.

⁷⁷ Οι έρευνες για υδρογονάνθρακες στην Ελλάδα ανάγονται στις αρχές του 20^{ου} αιώνα (1903). Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '60 οι ερευνητικές προσπάθειες υπήρξαν μη συνεχείς και εντοπίζονται, κυρίως, σε περιοχές στην ξηρά (on-shore), όπου υπάρχουν επιφανειακές ενδείξεις υδρογονανθράκων, και κατά κύριο λόγο στη Δυτική Ελλάδα. Το 1960 ξεκινά η πρώτη συστηματικότερη προσπάθεια από το τότε Υπουργείο Βιομηχανίας με τη συνδρομή του ΙΓΜΕ και σύμβουλο το Γαλλικό Ινστιτούτο Πετρελαίων (IFP). Πραγματοποιήθηκαν εκτεταμένες γεωλογικές κυρίως έρευνες στη χερσαία Ελλάδα. Την ίδια περίοδο, μεγάλες εταιρείες πετρελαίων έλαβαν παραχωρήσεις. Το τελικό αποτέλεσμα των παραπάνω ερευνών ήταν η ανακάλυψη των πρώτων εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων στη θαλάσσια περιοχή της Θάσου – κοιτάσμα πετρελαίου Πρίνος και κοιτάσμα φυσικού αερίου Ν. Καβάλας- από την OCEANIC (1971-1974). Με βάση τα αποτελέσματα των ερευνών, αποφασίστηκε το 1975, η ίδρυση του πρώτου Φορέα διαχείρισης των δικαιωμάτων του ελληνικού Δημοσίου στην αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, η Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου (ΔΕΠ Α.Ε.). Το επόμενο έτος ψηφίζεται από την Ελληνική Βουλή ο πρώτος Νόμος για τις έρευνες υδρογονανθράκων (Ν. 468/76). Το 1985 ιδρύεται η ΔΕΠ ΕΚΥ θυγατρική της ΔΕΠ Α.Ε. Στις ΔΕΠ & ΔΕΠ-ΕΚΥ παραχωρήθηκαν από το Ελληνικό Δημόσιο 24 ερευνητικές άδειες.

Αποτέλεσμα της ερευνητικής δραστηριότητας που ακολούθησε ήταν η ανακάλυψη του κοιτάσματος πετρελαίου στη θαλάσσια περιοχή του Κατάκολου (Δ. Πελοπόννησος), του κοιτάσματος φυσικού αερίου στην Επανομή Θεσσαλονίκης, καθώς και συγκεντρώσεων βιογενούς αερίου. Το 1995 ψηφίστηκε ο Ν. 2289/1995 (ΦΕΚ 27/Α/08.02.1995) «Αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και άλλες διατάξεις», ο οποίος αναμόρφωσε το αδειοδοτικό καθεστώς ενσωματώνοντας τη σχετική κοινοτική Οδηγία 94/22/ΕΚ για τους όρους χορήγησης και χρήσης των αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων. Το 1996, πραγματοποιήθηκε ο πρώτος διεθνής γύρος παραχωρήσεων για 6 περιοχές. Μετά από διεθνή διαγωνισμό παραχωρήθηκαν 4 περιοχές στη Δ. Ελλάδα: ΒΔ Πελοπόννησος & Αιτωλοακαρνανία στην εταιρεία Triton και Ιωάννινα & Δ. Πατραϊκός κόλπος στη εταιρεία Enterprise Oil. Επενδύθηκαν 85 εκατ. € σε σεισμικές έρευνες και γεωτρήσεις. Οι έρευνες δεν απέδωσαν, αλλά και οι γεωτρήσεις δεν έφθασαν το βάθος που προέβλεπαν οι αρχικές συμφωνίες. Δεν διερευνήθηκαν δύο σημαντικοί στόχοι: Στα Ιωάννινα με την εγκατάλειψη της βαθιάς γεώτρησης (4.000 μ.) λόγω σοβαρών τεχνικών προβλημάτων από την εταιρεία Enterprise Oil και στο Δ. Πατραϊκό κόλπο όπου δεν εκτελέστηκε η προγραμματισμένη γεώτρηση λόγω αποχώρησης της εταιρείας Triton (εξαγορά από Amerada Hess). Οι εταιρίες αποχώρησαν το 2000-2001.

3.4.14 Ανάπτυξη Επιχειρηματικών Πάρκων (Ν. 3982/2011, ΦΕΚ 143 Α')

Για την οικονομική πρόοδο και την επιχειρηματική ανάπτυξη της χώρας, στο πλαίσιο εφαρμογής του εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού, την προστασία του περιβάλλοντος, την προώθηση της πράσινης ανάπτυξης και επιχειρηματικότητας και τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των πολιτών αναπτύσσονται και οργανώνονται Επιχειρηματικά Πάρκα διαφόρων κατηγοριών. Η ανάπτυξη των Επιχειρηματικών Πάρκων γίνεται για λόγους δημόσιας ωφέλειας και αποσκοπεί:

- στην περιφερειακή ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης,
- στη βελτίωση των υποδομών, ιδιαίτερα σε περιοχές που παρουσιάζουν προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης και περιβαλλοντικής υποβάθμισης,
- στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης,
- στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των εγκατεστημένων επιχειρήσεων, και
- στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων πέριξ ή πλησίον των ανωτέρω περιοχών.

Το Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας δια της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας μεριμνά για την εκπόνηση και εφαρμογή επιχειρησιακού σχεδίου για την ανάπτυξη Επιχειρηματικών Πάρκων στην Ελληνική Επικράτεια. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας ορίζονται οι βασικές αρχές του εν λόγω επιχειρησιακού σχεδίου, οι περιοχές των περιφερειακών ενοτήτων της Επι-

κράτειας όπου καθίσταται απαραίτητη η ανάπτυξη Επιχειρηματικών Πάρκων, ο αριθμός και το είδος τους, η δυναμικότητα του καθενός από αυτά και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

Χώροι οργάνωσης Επιχειρηματικών Πάρκων

Η οργάνωση Επιχειρηματικών Πάρκων σε χώρους που προστατεύονται από την κείμενη νομοθεσία, όπως εντός ζώνης προστασίας αρχαιολογικών χώρων, τόπων προστατευμένων από τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας για την πολιτιστική κληρονομιά και το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και δασικές εκτάσεις, όπως αυτά ορίζονται από τις οικείες διατάξεις, ενεργείται μόνον εφόσον επιτρέπεται από τη νομοθεσία αυτή και υπόκειται στους περιορισμούς που θέτουν οι σχετικές διατάξεις. Ειδικότερα, σε περιοχές του δικτύου Natura 2000 η οργάνωση Επιχειρηματικών Πάρκων ενεργείται μόνον εφόσον επιτρέπεται από τα νομικά καθεστώτα προστασίας τους και υπό τους όρους και προϋποθέσεις που θεσπίζουν τα καθεστώτα αυτά. Δεν επιτρέπεται η οργάνωση Επιχειρηματικών Πάρκων στους οικότοπους προτεραιότητας, στις περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης που καθορίζονται κατά τις διατάξεις των άρθρων 19 παρ. 1 και 2 και 21 του ν. 1650/1986, όπως εκάστοτε ισχύει, καθώς επίσης και στους πυρήνες εθνικών δρυμών, στα διατηρητέα μνημεία της φύσης και στα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους.

Η ελάχιστη έκταση για την ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία Επιχειρηματικών Πάρκων ορίζεται σε 150 στρ. για ΕΠ τύπου Α', σε 100 στρ. για ΕΠ τύπου Β' και σε 50 στρ. για ΕΠ Τύπου Γ' και για ΕΠ Ειδικού Τύπου. Η έκταση στην οποία δημιουργείται το Επιχειρηματικό Πάρκο μπορεί να διακόπτεται από οδικά δίκτυα, εφόσον εξασφαλίζεται η λειτουργική ενότητά του και η ασφάλεια της κυκλοφορίας. Δημοτικοί, κοινοτικοί και αγροτικοί δρόμοι μπορούν να ενσωματωθούν στην έκταση του υποδοχέα, εφόσον αυτό δεν δημιουργεί κυκλοφοριακά προβλήματα.

Ο χώρος που προορίζεται για την ανάπτυξη Επιχειρηματικών Πάρκων πρέπει να πληροί τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Να είναι κατάλληλος για το αντίστοιχο είδος του Επιχειρηματικού Πάρκου. Για την καταλληλότητα λαμβάνονται υπόψη οι υφιστάμενες νόμιμες δραστηριότητες.
- Να είναι ευχερής η μεταφορά πρώτων υλών και εμπορευμάτων.
- Να μην υπάρχει αυξημένος κίνδυνος για πλημμύρες ή άλλες φυσικές καταστροφές.
- Να υπάρχει προσβασιμότητα στα οδικά, ενεργειακά, τηλεπικοινωνιακά και λοιπά δίκτυα. Επίσης πρέπει να πληρούνται τα κριτήρια που αναφέρονται στο άρθρο 8 του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία.

3.5 Σχέση με πολιτικές/ αναπτυξιακά προγράμματα περιφερειακού επιπέδου

3.5.1 ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου – Ιονίων Νήσων

Τα ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου – Ιονίων Νήσων⁷⁸ είναι από τα πέντε ΠΕΠ που μαζί καλύπτουν όλη την επικράτεια. Ο Γενικός Αναπτυξιακός Στόχος του ΠΕΠ της χωρικής ενότητας είναι η διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της, η επιτάχυνση

⁷⁸ Η χωρική ενότητα περιλαμβάνει τρεις Περιφέρειες που ανήκουν στον Αμιγή στόχο 1 παρουσιάζουν δηλαδή και οι τρεις ΑΕΠ μικρότερο του 75% του μέσου κοινοτικού όρου.

του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και κοινωνικής ανάπτυξης και η αύξηση της παραγωγικότητας για την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών της περιοχής προγραμματισμού με γνώμονα την αειφόρο ανάπτυξη. Ο Γενικός Αναπτυξιακός Στόχος θα πραγματοποιηθεί με την εφαρμογή των 3 αναπτυξιακών προτεραιοτήτων που εξειδικεύουν τη στρατηγική στόχευση της περιοχής προγραμματισμού και προωθούν την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος:

- Ελκυστικότητα της περιοχής προγραμματισμού ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.
- Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας στην περιοχή προγραμματισμού.
- Άμβλυση ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων.

Οι Αναπτυξιακές προτεραιότητες της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για την Περίοδο 2007-2013 ήταν:

- Σε ό,τι αφορά την ελκυστικότητα της περιοχής προγραμματισμού ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης: η ανάπτυξη των υποδομών, των υπηρεσιών, των δικτύων και η δημιουργία αξόνων ανάπτυξης.
- Σε ό,τι αφορά την επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας στην περιοχή προγραμματισμού: η ενίσχυση των παραγωγικών δυνατοτήτων της Περιφέρειας και η ανάδειξη των δυναμικών κλάδων με έμφαση στην Καινοτομία και Νέα Τεχνολογία.
- Σε ό,τι αφορά την άμβλυση των ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων: η ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου και η δημιουργία Τοπικών Παραγωγικών Συστημάτων, καθώς και η Ολοκληρωμένη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη.

Η στρατηγική της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας εστιάζεται στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων (γεωγραφική θέση, μεταφορικά έργα μεγάλης εμβέλειας, ύπαρξη Ερευνητικών Ινστιτούτων, τουριστικοί και πολιτιστικοί πόροι, κλπ.) και στην αντιμετώπιση των αδυναμιών της Περιφέρειας (χαμηλό κ.κ. ΑΕΠ, χαμηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας, διαρθρωτικά προβλήματα αγοράς εργασίας, ελλείψεις σε βασικές υποδομές, κ.λπ.). Παράλληλα στοχεύει στην ικανοποίηση των εθνικών (ΕΣΠΑ, ΕΠΜ) και κοινοτικών κατευθύνσεων (ΣΤΛ ΚΣΚΓ) για την επίτευξη σειράς προκλήσεων και την αντιμετώπιση πιθανών κινδύνων στην πορεία προς την οικονομική και κοινωνική σύγκλιση.

Το όραμα για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στην προγραμματική περίοδο 2007-2013 ήταν: «η εντατικοποίηση των προσπαθειών για επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης και πραγματική σύγκλιση με τις προηγμένες ελληνικές περιφέρειες μέσω ενίσχυσης της προσπελασιμότητας, βελτίωσης της επιχειρηματικότητας και ανάπτυξης της ανταγωνιστικότητας με ταυτόχρονη διασφάλιση σύγχρονου και άνετου επιπέδου ποιότητας ζωής για τους κατοίκους, μέσα από την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας».

Οι βασικές κατευθύνσεις της πολιτικής της ΠΔΕ ήταν οι εξής:

- Ανάπτυξη των υποδομών και των υπηρεσιών των δικτύων και δημιουργία αξόνων ανάπτυξης.
- Ενίσχυση των παραγωγικών δυνατοτήτων της Περιφέρειας και ανάδειξη των δυναμικών κλάδων με έμφαση στην Καινοτομία και Νέα Τεχνολογία.

- Ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου και δημιουργία Τοπικών Παραγωγικών Συστημάτων. Ολοκληρωμένη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη.

Επιπλέον, οι συνιστώσες της χωρικής διάστασης του αναπτυξιακού προγραμματισμού αφορούν σε συγκεκριμένα χωρικά σύνολα: τις πόλεις, τις ορεινές περιοχές, καθώς και τις αγροτικές περιοχές και τις περιοχές που συνδέονται με την αλιεία:

- Η βιώσιμη αστική ανάπτυξη επικεντρώνεται στο σύνολο των αστικών κέντρων της περιοχής προγραμματισμού όπως οι πρωτεύουσες των νομών και τα αστικά κέντρα της υπαίθρου. Η βιωσιμότητα των συγκεκριμένων κέντρων αναφέρεται τόσο στην λειτουργικότητα τους με την έννοια της αντιμετώπισης των ελλείψεων, που πολλά από αυτά παρουσιάζουν ως προς τις υποδομές τους, καθώς και στην οικονομική τους βιωσιμότητα με την έννοια ενός ανταγωνιστικού παραγωγικού προτύπου σε συνδυασμό με την αποτελεσματική διοίκηση τους.
- Η ανάπτυξη του ορεινού χώρου θα επιδιωχθεί κατά τρόπο συνετό ώστε να μη διακυβεύεται η ευρύτερη οικολογική και πολιτιστική του σημασία, αλλά να διασφαλίζεται η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, συνδυάζοντας παραδοσιακές με σύγχρονες επιχειρηματικές δραστηριότητες σε συμβατά με το περιβάλλον και το τοπίο όρια, αλλά και με τους κανόνες της αγοράς. Σημαντικό στοιχείο της ανάπτυξης του ορεινού χώρου αποτελεί η συγκρότηση λειτουργικών διασυνδέσεων με τα γειτονικά αστικά κέντρα σε μια λογική ημερησίων μετακινήσεων.
- Οι κατηγορίες παρεμβάσεων, που προβλέπονται στο γενικό στόχο της αειφόρου ανάπτυξης διακρίνονται σε εκείνες που είναι αμιγώς περιβαλλοντικές υπό την έννοια της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος (όπως διαχείριση οικιακών, κυρίως στερεών αποβλήτων, διαχείριση υγρών αποβλήτων με κατάλληλη επεξεργασία, διαχείριση και διανομή πόσιμου ύδατος), καθώς και εκείνες που αφορούν στη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη περιβαλλοντικών κινδύνων. Παράλληλα οι δράσεις αυτές θα στοχεύουν στην άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, με παρεμβάσεις αναζωογόνησης υποβαθμισμένων αστικών και αγροτικών περιοχών. Τέλος περιλαμβάνονται παρεμβάσεις προστασίας και ανάδειξης πολιτιστικής κληρονομιάς, και βελτίωσης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών τουρισμού δεδομένου ότι βασικός αναπτυξιακός στόχος είναι η διερεύνηση και η ποιοτική βελτίωση του τουριστικού προϊόντος με την ανάδειξη και την αξιοποίηση των πλουσίων και ιδιαίτερας αξίας φυσικών και πολιτιστικών πόρων. Κύρια κατεύθυνση των παρεμβάσεων είναι η διαφοροποίηση με «ταυτότητα» του τουριστικού προϊόντος με την αξιοποίηση των ποικίλων πολιτιστικών πόρων και προώθησης του θεματικού τουρισμού (αγροτουρισμός, πολιτισμικός, οικοτουρισμός, περιηγητικός, κ.λπ.).
- Τέλος, ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ανασυγκρότηση του παραγωγικού ιστού των αστικών κέντρων της Περιφέρειας στον εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας με νέες ανταγωνιστικές καλλιέργειες και στην καθετοποίηση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα καθώς και στην τουριστική ανάπτυξη στις παραθαλάσσιες περιοχές και στις περιοχές της ορεινής ενδοχώρας.

Οι δράσεις του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων συστηματοποιούνται στους παρακάτω Άξονες Προτεραιότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας:

- Άξονας 1: Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των υποδομών προσπελασιμότητας με γενικούς στόχους.

- Άξονας 2: Ψηφιακή σύγκλιση με την αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών και τόνωση της επιχειρηματικότητας.
- Άξονας 3: Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής. Διευκρινίζεται ότι, οι κυριότερες δράσεις όσον αφορά στο περιβάλλον στον άξονα αυτόν ήταν οι εξής: α) Ανάπτυξη περιβαλλοντικών υποδομών επεξεργασίας διαχείρισης και αξιοποίησης στερεών αποβλήτων και έργα αποκατάστασης χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων, β) Επεξεργασία υδάτων (λύματα), γ) Διαχείριση & διανομή ύδατος (πόσιμο νερό) και δημιουργία ζωνών προστασίας της Υδροληψίας, δ) Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας (συμπεριλαμβάνοντας τις περιοχές NATURA 2000), και ε) Μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων καθώς και περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και δίκτυα. Όσον αφορά στον πολιτισμό οι κυριότερες δράσεις ήταν οι εξής: α) Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, β) Ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών της Περιφέρειας και δημιουργία πολιτιστικών δικτύων, και γ) Τουριστική αξιοποίηση του πολιτιστικού προϊόντος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος και βελτίωση των πολιτιστικών υπηρεσιών. Για τον τουρισμό οι δράσεις αφορούσαν στα εξής: α) Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους, προστασία, ορθολογική διαχείριση και αποκατάσταση φυσικών πόρων & ευαίσθητων περιοχών, β) Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς, γ) Συνδρομή στην βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών.

3.5.2 Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Σύμφωνα με το Ζετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας το όραμα για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι «Αυτοτροφοδοτούμενη, εξωστρεφής και αειφορική ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας εστιασμένη στην παγκόσμια ταυτότητά της, στις αξίες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον». Οι κατευθυντήριες γραμμές για την επίτευξη του οράματος είναι:

- Αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και άρση των αδυναμιών της ΔΕ.
- Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.
- Σεβασμός στο περιβάλλον.
- Ανάπτυξη της Περιφέρειας και των Νομικών Προσώπων της, ως οργανισμών, και στη βελτίωση των σχέσεών της με τους πολίτες, τους λοιπούς δημόσιους φορείς. Διαφάνεια σε όλους τους τομείς της Διοίκησης.
- Στήριξη των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας.
- Προώθηση των τοπικών προϊόντων στην εγχώρια και ξένη αγορά.
- Ενίσχυση της κοινωνικής μέριμνας και των μέτρων για την υγεία, την παιδεία, τον πολιτισμό και τον αθλητισμό.
- Βελτίωση της απασχόλησης με δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Ο γενικός αναπτυξιακός στόχος είναι η αξιοποίηση της κομβικής θέσης της Περιφέρειας και των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων για την υπέρβαση των προβλημάτων της ανεργίας και της ενδοπεριφερειακής ανισότητας. Οι αναπτυξιακές προτεραιότητες της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, είναι:

- Η σμίκρυνση του εύρους των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και προώθηση της Περιφέρειας ως ενιαίου οικονομικού και κοινωνικού χώρου (δημιουργία «Περιφερειακής Συνείδησης»).

- Η επίτευξη υψηλής ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας, η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στην αγορά εργασίας (ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής) και βελτίωση της δημόσιας διοίκησης.
- Η προστασία του περιβάλλοντος και εξασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Ανάπτυξη της Περιφέρειας και των Νομικών Προσώπων της, ως οργανισμών, και η βελτίωση των σχέσεων της με τους πολίτες, τους λοιπούς δημόσιους φορείς.

Αναπτυξιακοί άξονες της Περιφέρειας είναι οι εξής:

- Προστασία του περιβάλλοντος και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής.
- Οικονομική ανάπτυξη και απασχόληση.
- Ενίσχυση της κοινωνικής μέριμνας και των μέτρων για την υγεία, την παιδεία, τον πολιτισμό και τον αθλητισμό.
- Ανάπτυξη της Περιφέρειας και των Νομικών Προσώπων της, ως οργανισμών, και στη βελτίωση των σχέσεων της με τους πολίτες, τους λοιπούς δημόσιους φορείς.

Κατά την προγραμματική περίοδο 2012-2014, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας καλείται να επιτύχει τους γενικούς στρατηγικούς και τους ειδικότερους στόχους, κατά προτεραιότητα και στο μέγιστο δυνατό βαθμό. Για την επίτευξη των στόχων θα πρέπει να υπάρξει πλήρης εφαρμογή των 15 μέτρων του Επιχειρησιακού Προγράμματος, τα οποία συσχετίζονται με έναν ή περισσότερους ειδικούς στόχους. Τα Μέτρα αυτά είναι:

Προστασία και ανάδειξη φυσικού περιβάλλοντος

- Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και διαχείριση των υδάτινων πόρων.
- Διεκδίκηση σύνταξης δασοπονικού σχεδίου, κατάρτιση δασικών χαρτών και σύνταξη δασολογίου για την Περιφέρεια.
- Πολιτικές και τεχνικές εξοικονόμησης νερού οι οποίες θα εφαρμοστούν στον αγροτικό, τουριστικό, βιομηχανικό και αστικό τομέα.
- Χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός.

Διαχείριση απορριμμάτων – αντιμετώπιση εκπεμπόμενων ρύπων

- Έργα αποχετεύσεων.
- Αντιμετώπιση πηγών ρύπανσης.
- Διαχείριση υδάτινων πόρων – υδρεύσεις.
- Ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών αποβλήτων με μείωση της παραγωγής τους, ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση υλικών διαχείρισης.
- Εφαρμογή της ανακύκλωσης των απορριμμάτων στις μεγάλες πόλεις της ΠΔΕ με φορέα υλοποίησης τον Φο.Δ.Σ.Α. της Περιφέρειας.
- Προμήθεια και τοποθέτηση 4 ειδών κάδων (χαρτί-πλαστικό-γυαλί-οργανική ύλη).
- Εφαρμογή συστημάτων «Πληρώνω Όσο Πετάω» (ΠΟΠ) με τη δημιουργία κινήτρων και υποστήριξη προς τους ΟΤΑ για σταδιακή έναρξη αλλαγής του τρόπου χρέωσης των δημοτικών τελών με εφαρμογή συστημάτων ΠΟΠ.
- Δημιουργία νέων Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) για τις συ-

σκευασίες και δημιουργία Κέντρων Ανακύκλωσης (ΚΑ) και κομποστοποίησης σε όλη την Περιφέρεια.

- Συστηματική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών.
- Προστασία του περιβάλλοντος από γεωργικά απόβλητα και ειδικότερα των πλαστικών από τις γεωργικές καλλιέργειες, αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων διαχείρισης αποβλήτων ρυπογόνων μονάδων (ελαιοτριβεία, τυροκομεία, χοιροτροφεία, τουρσοποιεία, κ.λπ.) και αξιοποίηση στο μέγιστο βαθμό του προγράμματος της μείωσης της νιτρορύπανσης στις ΠΕ Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας.
- Κατασκευή των τριών εργοστασίων επεξεργασίας ένα ανά ΠΕ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας με χρησιμοποίηση σύγχρονων χρηματοδοτικών εργαλείων μόχλευσης ιδιωτικών πόρων(ΣΔΙΤ, κ.λπ.).
- Υποβολή προτάσεων από τους Δήμους της Περιφέρειας, με συγχρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ, για την κατασκευή Σταθμών Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ).
- Παραγωγή ενέργειας από την διαχείριση απορριμμάτων με τη διαδικασία ανακύκλωσης στην πηγή και αγροτοβιομηχανικών αποβλήτων.
- Πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων, ανάκτηση κατ' ελάχιστον του 70% κ.β. των παραγόμενων αποβλήτων κατεδαφίσεων, κατασκευών κ.λπ.

Αστικές αναπλάσεις με δράσεις

- Αστικές αναπλάσεις με τη δημιουργία ελεύθερων χώρων πρασίνου.
- Κατασκευή Δικαστικού Μεγάρου Πάτρας.
- Θεματικά Πάρκα αναψυχής (σε Πύργο, Πάτρα, Μεσολόγγι, κ.λπ.).
- Ναυταθλητικές υποδομές αλλά και υποδομές καγιάκ και άλλων μορφών ειδικού αθλητισμού.
- Μονάδες ολικής ανακύκλωσης απορριμμάτων.

Υποδομές

Οι μεταφορικές υποδομές είναι οι ίδιες με την ίδια σειρά και ιεράρχηση με τις μεταφορικές υποδομές του ΠΠΧΣΑΑ Δυτ. Ελλάδας.

Ενέργεια

- Προώθηση ΑΠΕ, Προγράμματα δράσεις ενεργειακής αποδοτικότητας.

Αγροτική ανάπτυξη (Γεωργία)

- Προστασία της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού προϊόντος (βελτίωση – εκσυγχρονισμός υποδομών, αναδιάρθρωση καλλιεργειών) κατά προτεραιότητα στις βασικές γεωργικές εκτάσεις της Περιφέρειας (ευρύτερη περιοχή Μεσολογγίου, Αγρινίου, παράκτια ζώνη ΠΕ Ηλείας, λοιπές παράκτιες και παραλίμνιες ζώνες της περιφέρειας).
- Βελτίωση και εκσυγχρονισμός του πεπαλαιωμένου και με πολλά προβλήματα αρδευτικού δικτύου κυρίως στις ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και Ηλείας.
- Ανάπτυξη οικολογικών καλλιεργειών με σύγχρονες μεθόδους πλέον φιλικές προς το περιβάλλον κατά προτεραιότητα στις προστατευόμενες περιβαλλοντικά περιοχές

- Έλεγχος της ανάπτυξης του τουρισμού – παραθερισμού κατά προτεραιότητα στις παράκτιες περιοχές της Περιφέρειας.
- Ανάπτυξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων στις ορεινές περιοχές της περιφέρειας στο πλαίσιο Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων.
- Εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.
- Διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων.
- Βελτίωση των αγροτικών και αλιευτικών υποδομών.
- Βελτίωση της ποιότητας με έμφαση στα προϊόντα ονομασίας προέλευσης.
- Βελτίωση των δομών και μηχανισμών πληροφόρησης, εκπαίδευσης και τεχνικής υποστήριξης του ανθρώπινου δυναμικού.
- Συνδυασμένη ανάπτυξη νέων μεθόδων γεωργικών, κτηνοτροφικών μελισσοκομικών και αλιευτικών δραστηριοτήτων μέσα από την καθετοποίηση της παραγωγής τους.
- Εφαρμογή του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Καλάθι προϊόντων Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας» και προώθηση των ποιοτικών αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας στις εγχώριες και ξένες αγορές.
- αναδιάρθρωση καλλιεργειών, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της αγοράς και τα εδαφοκλιματικά δεδομένα της περιοχής.

Αγροτική ανάπτυξη (Κτηνοτροφία)

- Ενδυνάμωση του κτηνοτροφικού τομέα με καθορισμό νέων βοσκοτόπων και βελτίωση των ήδη υπαρχόντων, οργάνωση κτηνοτροφικών πάρκων.
- Ενθάρρυνση της οργανωμένης ανάπτυξης της κτηνοτροφίας σε κατάλληλες θέσεις (κτηνοτροφικά πάρκα), με έμφαση στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας και σε επιλεγμένες θέσεις στην Ηλεία και Αχαΐα.
- Ελεγχόμενη ανάπτυξη της αιγοπροβατοτροφίας στο πλαίσιο ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για την προστασία του περιβάλλοντος των ορεινών – ημιορεινών περιοχών.
- Ενίσχυση της υποδομής των βοσκοτόπων.

Αγροτική ανάπτυξη (Υδατοκαλλιέργειες)

- Χωρική οργάνωση και ενίσχυση του τομέα των ιχθυοκαλλιεργειών με έμφαση στην Αιτωλοακαρνανία.
- Ανάπτυξη ιχθυοκαλλιέργειας στις περιοχές προστασίας των υγροτόπων Ramsar (Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου, Αμβρακικός, κ.λπ.) υπό τις δεσμεύσεις των ειδικών περιβαλλοντικών διατάξεων.
- Αποκλεισμός της υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας στις περιοχές όπου προβλέπεται ανάπτυξη της τουριστικής και παραθεριστικής δραστηριότητας (σχετικές και οι γενικές κατευθύνσεις ΠΕΡΠΟ Ν. Αιτωλοακαρνανίας, ΦΕΚ 1027 Δ / 2001). Ειδικότερα στην ευρύτερη παράκτια ζώνη του Αμβρακικού η εξειδίκευση της χωροθέτησης των χρήσεων (προτείνεται τόσο ως ζώνη ήπιας ανάπτυξης παραθερισμού – τουρισμού, όσο και ως ζώνη υδατοκαλλιεργειών) θα γίνει στα πλαίσια ειδικότερων μελετών, (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΠΟΑΠΔ υδατοκαλλιεργειών με αξιολόγηση κατά προτε-

ραιότητα των υπάρχουσών συγκεντρώσεων υδατοκαλλιεργειών στην ευρύτερη περιοχή Βόνιτσας, Μενιδίου).

- Εκπόνηση ειδικής μελέτης για την χωροθέτηση ΠΟΑΠΔ υδατοκαλλιεργειών (άρθρο 10, ν. 2742/99) κατά προτεραιότητα στο νομό Αιτωλοακαρνανίας που εμφανίζει συγκριτικό πλεονέκτημα στην ανάπτυξη του κλάδου. Στα πλαίσια της μελέτης αυτής θα εξεταστεί και ο βαθμός κορεσμού και η ανάγκη ανάσχεσης της ανάπτυξης σε ήδη ανεπτυγμένες με ιχθυοκαλλιέργειες περιοχές.
- Ενθάρρυνση της ανάπτυξης χερσαίων υδατοκαλλιεργειών στην ενδοχώρα και ειδικότερα στις ορεινές περιοχές, ως συμπληρωματική δραστηριότητα.

Τουριστική ανάπτυξη

- Ανάδειξη της Αρχαίας Ολυμπίας και της ευρύτερης περιοχής της στο πλαίσιο ειδικού αναπτυξιακού προγράμματος ως διεθνές Αθλητικό, Πολιτιστικό και Συνεδριακό Κέντρο & η μελέτη οργάνωσης του ευρύτερου χώρου της.
- Ανάδειξη του Κατάκολου ως βασικού προορισμού – υποδοχής τουριστικού ρεύματος μέσω ελλιμενισμού πλοίων τουρισμού αναψυχής.
- Οργανωμένη - ελεγχόμενη ανάπτυξη τουρισμού στην παράκτια ζώνη.
- Ανάπτυξη ειδικών ήπιων μορφών τουρισμού σε ενιαία δίκτυα περιβαλλοντικού – πολιτιστικού ενδιαφέροντος με έμφαση στις ορεινές – μειονεκτικές περιοχές (περιβαλλοντικός, πολιτιστικός, θρησκευτικός, ιαματικός, αθλητικός, συνεδριακός, αγροτουρισμός, κ.λπ.) και σε διασύνδεση με τις όμορες περιφέρειες.
- Ανάπτυξη της ειδικής τουριστικής υποδομής στην ευρύτερη αστική περιοχή Πατρών, ως Δυτικής Πύλης (συνεδριακό κέντρο, κ.λπ.). Κατασκευή του αυτοκινητοδρόμου Πάτρας. Προώθηση της κατασκευής ειδικών θεματικών πάρκων όπως Πλανητάριο στον Πύργο και Ειδικά Πάρκα στην Ηλεία και την Αιτωλοακαρνανία (π.χ. αναπαράστασης της εξόδου του Μεσολογγίου στο Μεσολόγγι), γηπέδου γκόλφ στην Ηλεία, κ.λπ.
- Αξιοποίηση κατά προτεραιότητα των ιαματικών πηγών Κυλλήνης και Καϊάφα μέσω ειδικών ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης θεραπευτικού τουρισμού.
- Ανάδειξη και προβολή της ελληνικής μυθολογίας με τις ιδιαιτερότητές της στον ενδοπεριφερειακό χώρο.
- Ανάδειξη των υπηρεσιών διεθνούς εμπορίου και μεταφορών σε «προωθητική δραστηριότητα» για την ευρύτερη περιοχή των Πατρών και το Τρίπολο στο Πλατυγιάλι – Αγρίνιο – Μεσολόγγι / Αιτωλικό.
- Αξιοποίηση της υποδομής και του ανθρώπινου δυναμικού στην Έρευνα και Τεχνολογία και την Κοινωνία της Πληροφορίας με στόχο τη στενότερη διασύνδεση με παραγωγικές δραστηριότητες και τη διάχυση της καινοτομίας στις επιχειρήσεις της Περιφέρειας.
- Επέκταση των εναλλακτικών μορφών θεματικού τουρισμού με έμφαση στην ανάπτυξη συνεδριακού τουρισμού, στην αξιοποίηση των εσωτερικών υδάτων (κυρίως στην Αιτωλοακαρνανία, Ηλεία), των ιαματικών πηγών (Ηλεία, Αιτωλοακαρνανία) των πολιτιστικών και φυσικών πόρων, κ.λπ.
- Οι χωρικές υποενοότητες τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας (παράκτιες, εσωτερικές ή και ορεινές ζώνες) προσδιορίζονται ως εξής: α) Αμβρακικού Κόλπου,

Ναυπακτίας, Μεσολογγίου – Αιτωλικού, Δυτικών Ακτών, Ενδοχώρα λιμνών ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, β) Ακράτας – Αιγίου – Καλαβρύτων, Πατρών – ορεινής Αχαΐας και Κάτω Αχαΐας – Καλογριάς ΠΕ Αχαΐας, και γ) Β.Δ. Ακτών Ηλείας – Λιμνοθάλασσας Κοτυχίου - Κυλλήνης, τεχνητής λίμνης Πηνειού – Αρχαίας Ήλιδας, Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας, ορεινής κεντρικής Ηλείας, ΝΔ παράκτιας περιοχής, Επικούρειο Απόλλωνα – Ανδρίτσαινας, ΠΕ Ηλείας.

Επενδύσεις – Επιχειρηματικότητα (Μεταποίηση – Βιομηχανία)

- Συμπλήρωση των υποδομών της ΒΙΠΕ - ΒΙΟΠΑ στην ευρύτερη περιοχή Πάτρας - Ρίου.
- Ενεργοποίηση της ΝΑΒΙΠΕ Αστακού.
- Αναζήτηση κατά προτεραιότητα ΒΕΠΕ οικιστικών κέντρων 2^{ου} επιπέδου, και οικιστικών κέντρων 3ου επιπέδου, που βρίσκονται σε περιοχές με δυνατότητες ανάπτυξης της μεταποίησης (ευρύτερη περιοχή Αγρινίου - Μεσολογγίου, ευρύτερη περιοχή Πύργου – Αμαλιάδας, Αίγιο, Ναύπακτος, κ.λπ.).
- Ανάπτυξη της βιοτεχνίας - χειροτεχνίας παραδοσιακών προϊόντων λαϊκής τέχνης, στο πλαίσιο ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές.
- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των υφισταμένων βιοτεχνικών και βιομηχανικών μονάδων και προσέλκυση νέων δυναμικών επιχειρήσεων.
- Ενθάρρυνση της καθετοποίησης της επεξεργασίας παραδοσιακών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων της Περιφέρειας.
- Παροχή υπηρεσιών ποιοτικού ελέγχου και πιστοποίησης.
- Εισαγωγή καινοτομίας και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της βιωσιμότητας των ΜΜΕ με στόχο την αύξηση των θέσεων απασχόλησης.
- Ορθολογική χωροθέτηση της μεταποιητικής δραστηριότητας.
- Παροχή κινήτρων και άλλων προωθητικών ενεργειών για τη δημιουργία μεταποιητικών εκμεταλλεύσεων στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

Επενδύσεις – Επιχειρηματικότητα (Επιχειρηματικότητα)

- Θεσμικά μέτρα βελτίωσης της τοπικής επιχειρηματικότητας.
- Προτάσεις για προτεραιότητες επενδυτικών σχεδίων Περιφερειακής Συνοχής (στα πλαίσια του Επενδυτικού Ν. 3908/2011).
- Προτάσεις για ενίσχυση δικτύων επιχειρήσεων με εξωστρεφή προσανατολισμό (στα πλαίσια του Αναπτυξιακού Νόμου).

Ψηφιακές πρωτοβουλίες

- Συγκρότηση Περιφερειακού Κέντρου Ψηφιακών Υπηρεσιών.
- Υποστήριξη της προσαρμογής των υφιστάμενων υποδομών πληροφορικής στην νέα αρχιτεκτονική του προγράμματος «Καλλικράτης».
- Αξιοποίηση και επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και προώθηση ευρυζωνικότητας σε απομακρυσμένες περιοχές.
- Προώθηση Πράσινων ΤΠΕ.

- «Ηλεκτρονικό Καλάθι Προϊόντων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας».
- Δημιουργία ψηφιακού κέντρου διαχείρισης αδειοδοτήσεων και υποστήριξης ελέγχων σε επαγγελματίες και επιχειρήσεις της ΠΔΕ.
- Ανάπτυξη περιφερειακής αποθήκης δεδομένων (Datawarehouse) και ηλεκτρονικές υπηρεσίες προγραμματισμού και ανάλυσης της περιφερειακής στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- Ανάπτυξη ολοκληρωμένου συστήματος επαυξημένης πραγματικότητας πολιτισμού και τουρισμού για την ΠΔΕ.

Έρευνα – τεχνολογία

- Ενίσχυση συνεργασιών και δράσεων Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΤΑ) που συμβάλλουν στη μετατροπή της γνώσης σε καινοτομικά προϊόντα, διαδικασίες και υπηρεσίες.
- Προώθηση της συμμετοχής ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων σε κοινές δράσεις με άλλες χώρες της ΕΕ.
- Εφαρμογή σχεδίου δράσης, που θα έχει ως στόχο την επιθετική ανάπτυξη των ΑΠΕ και τον περιορισμό της χρήσης των ορυκτών καυσίμων.

Υγεία - πρόνοια

- Δημιουργία νέων και βελτίωση υφιστάμενων υποδομών φροντίδας παιδιών.
- Δημιουργία υποδομών για ευπαθείς κοινωνικά ομάδες & λειτουργία υπηρεσιών συμβουλευτικής υποστήριξης/ ξενώνες υποστήριξης κακοποιημένων γυναικών, παιδιών, θυμάτων σωματεμπορίας.
- Δημιουργία Παρατηρητηρίου ποιότητας ζωής της ΠΔΕ.
- Σύνδεση της εφαρμοσμένης έρευνας και τεχνολογίας, προς όφελος της ποιότητας ζωής και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών των κοινωνικών δομών που ήδη υπάρχουν.
- Συνεχή βελτίωση υποδομών και εξοπλισμού όλων των βαθμίδων υγείας.
- Δημιουργία Δικτύου Κοινωνικής Προστασίας σε περιφερειακό επίπεδο, για την πρόληψη και αντιμετώπιση άμεσων προβλημάτων.
- Δημιουργία και χρηματοδότηση από μέρους εθνικών και ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών μέσων ολοκληρωμένων προγραμμάτων για ειδικές πολιτισμικές ομάδες όπως είναι οι Ρομά - Τσιγγάνοι και λοιπές ευπαθείς κοινωνικά ομάδες.

Δια βίου μάθηση

- Επαγγελματική κατάρτιση μέσω της αξιοποίησης του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και των ΟΤΑ για την υλοποίηση προγραμμάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης (Δημόσια ΙΕΚ) και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης. Σύσταση και λειτουργία των Κέντρων Δια Βίου Μάθησης.
- Σύνδεση εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας, συμβουλευτική και επαγγελματικός προσανατολισμός, ανίχνευση αναγκών σε ειδικότητες/ προσόντα / δεξιότητες σε κλαδικό και τοπικό επίπεδο.

- Ανάπτυξη ενεργειών, μέσω των οποίων θα επιτυγχάνεται το ταίριασμα της ανάπτυξης δεξιοτήτων (μέσω των εκπαιδευτικών & άλλων ιδρυμάτων) με τις απαιτήσεις των επιχειρήσεων.
- Προώθηση των Τοπικών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Στήριξης της Απασχόλησης και μέσα από ένα πλέγμα «έξυπνων» κινήτρων, υιοθέτηση ενεργών πολιτικών προσέλκυσης ανθρώπινου δυναμικού υψηλών προσόντων και νέων οικονομικών δραστηριοτήτων για εγκατάσταση στην Δυτική Ελλάδα.
- Σύσταση και λειτουργία Γραφείου για την καινοτομία, την απασχόληση και τη Δια Βίου Μάθηση σε συνεργασία με το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, τα ΑΕΙ/ ΤΕΙ της περιοχής και τα Επιμελητήρια – για τη αποτελεσματικότερη σύνδεση της ζήτησης με την προσφορά εργασίας.
- Συγκρότηση Περιφερειακού Συμβουλίου για την Ανάπτυξη και Απασχόληση.

Πολιτισμός - αθλητισμός

- Πολιτιστικά προγράμματα περιφερειακής, εθνικής και διεθνούς σημασίας για την εμπέδωση της κοινής μοναδικής πολιτιστικής μας ταυτότητας.
- Ενθάρρυνση και ανάπτυξη της πολιτιστικής έκφρασης εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων σύνδεσης του πολιτιστικού προϊόντος της Δυτικής Ελλάδας με την κοινωνία της πληροφορίας.
- Ένταξη της πολιτιστικής παιδείας στην δια βίου μάθηση και εκπαίδευση ενηλίκων.
- Προβολή της παράδοσης αλλά και της σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας της Περιφέρειας.
- Ενεργοποίηση διαπεριφερειακών και διακρατικών συμφωνιών για τον πολιτισμό και την προσέλκυση πολιτιστικών δραστηριοτήτων από το διεθνή χώρο.
- Στήριξη αθλητικών δραστηριοτήτων και βελτίωση αθλητικών εγκαταστάσεων από πόρους της Περιφέρειας.
- Ενίσχυση του ρόλου του αθλητισμού στην εκπαίδευση και την κατάρτιση μέσω των προγραμμάτων της δια βίου μάθησης και εκπαίδευσης ενηλίκων.
- Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στον αθλητισμό για όλους τους μαθητές, και ιδίως για τα παιδιά με αναπηρία.
- Αξιοποίηση του ιδιαίτερου χαρακτήρα ως η Περιφέρεια που γέννησε την ιδέα του ολυμπισμού.

Βελτίωση διοικητικής ικανότητας

- Στοχοθεσία, επάρκεια οργανωτικής υποδομής, εξοπλισμός (πληροφοριακά συστήματα για βελτίωση διοικητικής ικανότητας), πολιτική προστασία.

Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού Περιφέρειας και των νομικών προσώπων

- Κατάρτιση – επιμόρφωση – ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού.

Αξιοποίηση εθνικών και ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων

- Αξιοποίηση Εθνικών Χρηματοδοτικών Προγραμμάτων.

Επισημαίνεται ότι η αναπτυξιακή Εταιρεία Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (ΑΕ ΟΤΑ) για την 3-ετία 2012-2014 αναμένεται να κινηθεί στους 3 βασικούς άξονες: 1. Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής, 2. Οικονομία και απασχόληση, 3. Κοινωνική μέριμνα, υγεία, παιδεία, πολιτισμός και αθλητισμός. Ειδικότερα:

- Δημιουργία Κεντρικής Μονάδας Επεξεργασίας Κτηνοτροφικών Αποβλήτων (με αναμενόμενο αποτέλεσμα τη διατήρηση της βοοτροφίας στον κάμπο της Ηλείας, την στήριξη του αγροτικού πληθυσμού και την περιβαλλοντική αναβάθμιση της περιοχής).
- Δημιουργία γραφείου πληροφόρησης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης με εκθεσιακό χώρο για νέες τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον:
 - Πιλοτική ανάπτυξη δικτύου παρακολούθησης ενεργειακής κατανάλωσης δημοσίων κτιρίων – παροχή ενεργειακών συμβούλων εξοικονόμησης ενέργειας – δράσεις ενημέρωσης ευαισθητοποίησης.
 - Εκπόνηση μελετών σκοπιμότητας για την κατασκευή σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, από ΑΠΕ.
- Εκπόνηση ΕΠΜ όλων των περιοχών Natura της ΠΔΕ και δημιουργία δικτύου διασύνδεσης των περιοχών αυτών.
- Μελέτη για την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης, την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και τη δυνατότητα προβολής και προώθησης των προϊόντων ιχθυοκαλλιέργειας. Επικαιροποίηση μελέτης επαναπλημμυρισμού Λίμνης Μουριάς και πιλοτική εφαρμογή.
- Εκσυγχρονισμός αρδευτικών δικτύων Ηλείας – Αιτωλοακαρνανίας με στόχο την ορθότερη χρήση νερού και τη δικαιότερη πληρωμή τελών χρήσης.
- Μελέτη δημιουργίας Ελεγχόμενης Κυνηγετικής Περιοχής (κυνηγετικής ρεζέρβας) στην ορεινή περιοχή Ηλείας – Αχαΐας.
- Αναλυτική μελέτη καταγραφής αιτιών υψηλού κόστους παραγωγής διαφοράς τιμής αγροτικών προϊόντων μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή.
- Τουριστική αξιοποίηση Λίμνης Πηνειού.
- On line παρατηρητήριο Τουριστικής Ανάπτυξης κάθε περιφερειακής ενότητας (δείκτες παρακολούθησης: επισκεψιμότητα σε λιμάνια – αεροδρόμια – αρχαιολογικούς χώρους, τόποι διακίνησης επισκεπτών, τουριστικοί προορισμοί).
- Μελέτη καταγραφής, δημιουργίας, ανάδειξης, σήμανσης και προβολής ορεινών και πεδινών μονοπατιών.
- Μελέτη δημιουργίας Ολυμπιακών Χωριών στον Καλλικράτειο Δήμο Αρχαίας Ολυμπίας.
- Πρόγραμμα τηλεπρόνοιας και υπηρεσιών e-health σε ασθενείς που βρίσκονται στις οικίες τους ή σε ιδρύματα και οι οποίοι έχουν ήδη μια διαγνωσμένη χρόνια πάθηση που απαιτεί τακτική ιατρική παρακολούθηση.

3.5.3 Ειδικό Πλαίσιο ανασυγκρότησης και ανάπτυξης πληγείσων περιοχών από τις πυρκαγιές του 2007

Σκοπός του «Ειδικού Πλαισίου Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης» ήταν αφενός η αποκατάσταση των κατεστραμμένων από τις εκτεταμένες πυρκαγιές περιοχών και αφετέρου η εφαρμογή της αναπτυξιακής στρατηγικής στις περιοχές αυτές με δράσεις που ήδη υλοποιούνταν από τα Ε.Π. μέσα από την αναδιάρθρωση της διανομής πόρων, λαμβάνοντας υπόψη τις νέες συνθήκες που προέκυψαν. Οι παρεμβάσεις, που εμπεριείχε, στόχευαν στην πλήρη αποκατάσταση των συνθηκών διαβίωσης, του φυσικού περιβάλλοντος και της τοπικής οικονομίας, ακολουθώντας την αρχή της βιώσιμης και ισόρροπης ανάπτυξης των περιοχών που επλήγησαν.

Το Ειδικό Πλαίσιο Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης είχε μεσοπρόθεσμο χαρακτήρα και η περιοχή εφαρμογής του εκτεινόταν στα γεωγραφικά και διοικητικά όρια των Περιφερειών Δυτικής Ελλάδας, Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου, Αττικής, αλλά και διανομαρχιακό αφού αφορά κυρίως περιοχές των πρώην Νομών (ΠΕ) Ηλείας, Αρκαδίας, Μεσσηνίας, Λακωνίας, Κορινθίας, Ευβοίας, καθώς και τις πυρόπληκτες περιοχές της Αττικής και Αχαΐας. Ο διαπεριφερειακός και διανομαρχιακός χαρακτήρας του προγράμματος ενισχύεται και από το γεγονός ότι οι χρηματοδοτήσεις των έργων δεν κατανέμονται με την λογική των ποσοτώσεων ανά Περιφέρεια και Νομό, αλλά σύμφωνα με τις ανάγκες των περιοχών που επλήγησαν.

Μακροπρόθεσμα το Πλαίσιο προβλεπόταν να ολοκληρωθεί με τις αναπτυξιακές παρεμβάσεις από τα ΕΠ του ΕΣΠΑ. Ο κεντρικός στόχος του Ειδικού Πλαισίου Ανασυγκρότησης ήταν η βιώσιμη ανάπτυξη των πυρόπληκτων περιοχών με τη δημιουργία προϋποθέσεων συγκράτησης του πληθυσμού και την στήριξη-ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών.

Οι παρεμβάσεις αυτές, αναπτυξιακού σχεδιασμού και διαρθρωτικής κατεύθυνσης, στόχευαν στην επίτευξη μεσοπρόθεσμης ανασυγκρότησης του οικονομικού και κοινωνικού ιστού των πληγείσων περιοχών. Πρόβλεπαν σειρά άμεσων μέτρων κοινωνικού και οικονομικού – φορολογικού χαρακτήρα, που εφαρμόστηκαν, για τη συντομότερη δυνατή ανακούφιση και διευκόλυνση των πληγέντων από τις πυρκαγιές, φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων και τα οποία ανήκουν σε δύο κατηγορίες:

- μέτρα που αφορούν τα πυρόπληκτα φυσικά και νομικά πρόσωπα των περιφερειών (Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας, Στερεάς Ελλάδας και Αττικής), και
- μέτρα που αφορούν όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα των πυρόπληκτων ΠΕ Ευβοίας, Αρκαδίας, Ηλείας, Λακωνίας και Μεσσηνίας.

Παράλληλα, το πλαίσιο περιελάμβανε στους σχετικούς Άξονες προτεραιότητας δράσεις αποκατάστασης περιβάλλοντος, κατεστραμμένων υποδομών και υποδομών πρόληψης φυσικών καταστροφών, καθαρισμού καμένων περιοχών και άμεσων μέτρων ανακούφισης πληγέντων πληθυσμών, καθώς και ευρύτερες παρεμβάσεις στήριξης ιδιωτών.

Στο Ειδικό Πλαίσιο Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης οι στρατηγικοί στόχοι εξειδικεύονται στους παρακάτω ειδικούς στόχους:

- Αποκατάσταση των κατοικιών και των βασικών υποδομών στις πληγείσες περιοχές.
- Αποκατάσταση και αναπλήρωση του εισοδήματος των πληγέντων.
- Αποκατάσταση του φυτικού και ζωικού κεφαλαίου, διατήρηση των καλλιεργειών που συνδέονται με την αγροτική παράδοση των περιοχών και εισαγωγή νέων πιο

ανταγωνιστικών καλλιεργειών.

- Αποκατάσταση και προστασία του περιβάλλοντος.
- Αποκατάσταση των επιχειρήσεων που υπέστησαν ζημιές.
- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας για την ανάπτυξη όλων των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, με ιδιαίτερη έμφαση στον τουρισμό.

Το γενικό σύνολο της χρηματοδότησης των πυρόπληκτων περιοχών από το παραπάνω πρόγραμμα υπολογίζεται σε 2.232,3 εκατ. ευρώ.

3.5.4 Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης ΠΕ Ηλείας

Η πρώην Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση (ΠΕ) Ηλείας σε συνεργασία με τους Δημόσιους Φορείς και μετά από δημόσια διαβούλευση κατάρτισε Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης, στο οποίο και διαμορφώθηκε μια ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική για το Νομό Ηλείας με ορίζοντα το 2020. Το Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2009 – 2020 περιλαμβάνει ένα σύνολο έργων και δράσεων τα οποία εξυπηρετούν μια ολοκληρωμένη μακροχρόνια στρατηγική, προκειμένου η ΠΕ να αντιμετωπίσει τις συνέπειες που δημιουργήθηκαν από τις τεράστιες φυσικές καταστροφές του 2007. Το παραπάνω μακροχρόνιο Στρατηγικό Σχέδιο περιλαμβάνει έργα – δράσεις που αφορούν την αποκατάσταση, την θωράκιση της ΠΕ από φυσικές καταστροφές και την δημιουργία έργων υποδομής για την ανάπτυξη των πυρόπληκτων περιοχών. Το σύνολο της πρότασης αυτής ανέρχεται σε 1.213.372.000 €.

4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

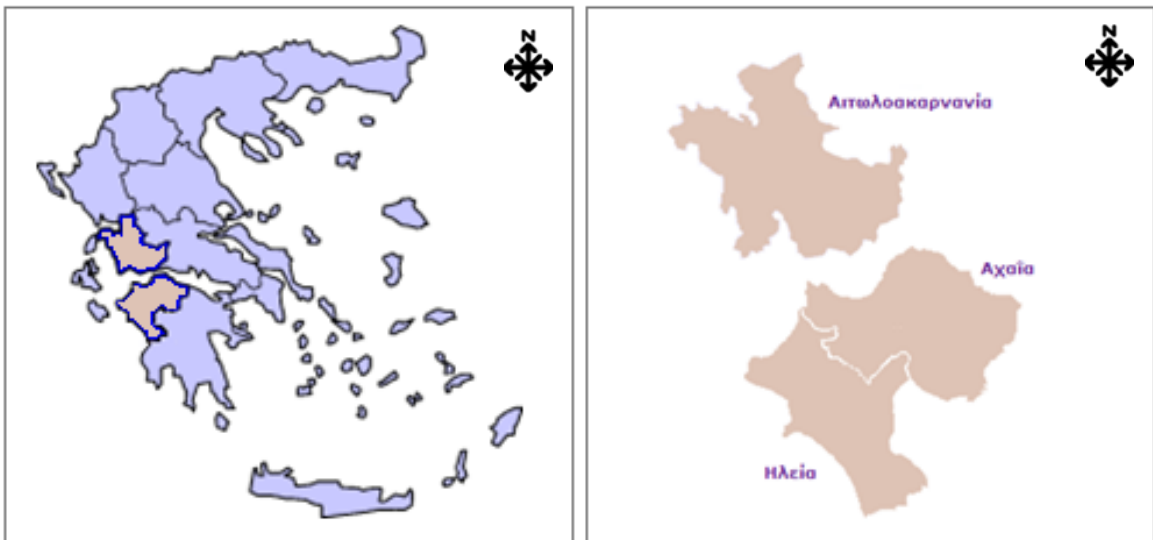
Στο παρόν κεφάλαιο παρατίθεται εκτενής περίληψη της μελέτης «Αξιολόγηση, Αναθεώρηση & Εξειδίκευση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας». **Στο Παράρτημα IV ωστόσο παρατίθεται το Σχέδιο Προτάσεων Απόφασης (προσχέδιο)** που τίθεται σε διαβούλευση με την παρούσα Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

Αρχικά γίνεται αναφορά στο γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής, με σκοπό τη διερεύνηση των χωρικών στοιχείων εφαρμογής του. Στη συνέχεια περιγράφεται το περιεχόμενο του σχεδίου/ προγράμματος με ιδιαίτερη αναφορά στις στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης για το οικιστικό δίκτυο, την πολιτική γης, την μεταφορική υποδομή, την λοιπή τεχνική υποδομή, το περιβάλλον, τους ορυκτούς πόρους, την ενέργεια, τις παράκτιες και ορεινές περιοχές και τις παραγωγικές δραστηριότητες. Εξειδίκευση των κατευθύνσεων πραγματοποιείται για κάθε μία από τις 3 Περιφερειακές Ενότητες (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα, Ηλεία), αλλά και για κάθε μία από τις 8 Διαδημοτικές Ενότητες, όπως αυτές αναγνωρίστηκαν στην μελέτη Αξιολόγηση, Αναθεώρηση & Εξειδίκευση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας».

Ακολούθως διερευνάται η φύση, η χωρική κατανομή και οι τομείς που ενδέχεται να επηρεαστούν, καθώς και τα έργα τα οποία προβλέπεται να υλοποιηθούν από την εφαρμογή του.

4.1 Γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής

Το υπό αναθεώρηση Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Δυτικής Ελλάδας θα έχει εφαρμογή στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και ειδικότερα στις 3 Περιφερειακές Ενότητες: την Αιτωλοακαρνανία, την Αχαΐα και την Ηλεία.

Από την εφαρμογή του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας δεν αναμένονται σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις σε ευρύτερη περιοχή από εκείνη του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής. Συνεπώς η περιοχή μελέτης ταυτίζεται με το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής, δηλαδή την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

4.2 Περιεχόμενο σχεδίου/ προγράμματος

4.2.1 Στρατηγικοί στόχοι – Θέση και ρόλος της ΠΔΕ – Αναπτυξιακές επιλογές και υποθέσεις – Πρότυπο χωρικής οργάνωσης

Το αναθεωρημένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρους Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτ. Ελλάδας στοχεύει:

- Στην προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και διαρκούς ανάπτυξης της Περιφέρειας σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές της, τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και τις αρχές της «Εδαφικής Ατζέντας της ΕΕ 2020».
- Στην εξειδίκευση των εγκεκριμένων Γενικού και Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και στη συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων και επιλογών τους, στο επίπεδο της Περιφέρειας.
- Στην ενσωμάτωση των κατευθύνσεων του ΕΣΠΑ (2014-2020) και του ΠΕΠ της ΠΔΕ, καθώς και άλλων γενικών ή ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου της Περιφέρειας.
- Στην εξασφάλιση της ικανότητάς του να αποτελέσει τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επιμέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του περιφερειακού χώρου.
- Στην εξασφάλιση της ικανότητάς του να λειτουργεί ως κατευθυντήριο πλαίσιο στα κατώτερα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού (ΡΣ, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΠΕΡΠΟ, ΠΟΑΠΔ και ΖΟΕ) εξασφαλίζοντας την συνεκτική διαχείριση του χώρου.
- Στον καθορισμό προγράμματος δράσης στο οποίο εξειδικεύονται οι απαιτούμενες ενέργειες για την εφαρμογή των προτάσεων των ΠΠΧΣΑΑ, οι ρυθμίσεις, τα μέτρα και προγράμματα, το κόστος και οι πηγές χρηματοδότησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων, καθώς και οι φορείς και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων.

Οι Στρατηγικοί στόχοι και κατευθύνσεις του, λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές αναπτυξιακές επιλογές της πρότασης της ΠΔΕ για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 και τις παραπάνω αναπτυξιακές επιλογές και κατευθύνσεις, είναι οι ακόλουθοι:

Α) Αναβάθμιση της χωρικής ένταξης της Περιφέρειας στο εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο, ως:

- Κεντρικής περιοχής ανάπτυξης στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής - Ιονίου και Νότιας Δυτικής Πύλης της χώρας προς την Κεντρική Μεσόγειο και την ΕΕ, λειτουργώντας συμπληρωματικά με την Περιφέρεια της Ηπείρου (Ηγουμενίτσα), που αποτελεί τη Βόρεια Δυτική Πύλη.
- Κόμβου συνδυασμένων διεθνών μεταφορών και κέντρου ανάπτυξης νέων τεχνολογιών στο χώρο της ΝΑ Ευρώπης.
- Διεθνούς πολιτιστικού προορισμού (με επίκεντρο την Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα - Επικούρειο Απόλλωνα) σε δικτύωση με άλλους διεθνούς σημασίας πολιτιστικούς - τουριστικούς προορισμούς (Επίδαυρος, Μυκήνες, Δελφοί, Δωδώνη κ.ά.) της δυτικής – κεντρικής Ελλάδας.

- Ενεργειακού παραγωγικού πόλου με αξιοποίηση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, του πλούσιου υδάτινου δυναμικού και των ΑΠΕ.
- Περιοχής σύγκλισης έξι διευρωπαϊκών διαδρόμων ανάπτυξης.

Β) Αναπτυξιακή αναδιάρθρωση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας/εξωστρέφειας της ΠΔΕ σε κρίσιμους παραγωγικούς τομείς:

- Ανταγωνιστική λειτουργία του πρωτογενή τομέα, ως σημαντικού παραγωγικού πόρου και μέσου προστασίας των φυσικών τοπίων, με ενίσχυση και διάδοση της βιολογικής γεωργίας, κτηνοτροφίας και υδατοκαλλιέργειας.
- Ανάπτυξη προηγμένων υπηρεσιών στην έρευνα, τις νέες τεχνολογίες και την καινοτομία, με εστίαση στις Πανεπιστημιακές Σχολές (Πατρών και Αγρινίου), τα ΤΕΙ της Περιφέρειας, το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών και ενίσχυση της συνεργασίας των επιχειρήσεων της Περιφέρειας με τους ερευνητικούς φορείς.
- Ανάπτυξη του εμπορίου, της διαμετακόμισης και των μεταφορικών υπηρεσιών εν γένει.
- Ανάπτυξη του ποιοτικού, υψηλού επιπέδου τουρισμού στα παράλια της ΠΔΕ, καθώς και ειδικών και ήπιων μορφών τουρισμού σε συνδυασμένα πολιτιστικά-περιβαλλοντικά δίκτυα (τουρισμός κρουαζιέρας, ορεινός, οικολογικός, πολιτιστικός, θαλάσσιος τουρισμός κ.α.).
- Ενδοπεριφερειακή σύγκλιση μέσα και από τη σταδιακή συγκρότηση διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών χωρικών ενότητων.

Γ) Βιώσιμη ανάπτυξη – Οικιστική διάρθρωση και ανάδειξη της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου με: α) πολυκεντρική οργάνωση του οικιστικού δικτύου και ισόρροπη σχέση του αστικού με τον περιβάλλοντα αγροτικό χώρο με τη σταδιακή λειτουργία εταιρικής σχέσης πόλης-υπαίθρου, β) ανάδειξη της ιδιαίτερης ταυτότητας των οικισμών 2^{ου} - 6^{ου} οικιστικού επιπέδου και δραστικό περιορισμό της αστικής διάχυσης.

Δ) Προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των τοπίων της ΠΔΕ με: α) προστασία και ανάδειξη των προστατευόμενων περιοχών και των τοπίων διεθνούς και εθνικής σημασίας, β) υλοποίηση δράσεων αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, αξιοποίηση ενεργειακών πόρων, προώθηση των ΑΠΕ και βελτίωση/ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων και των λοιπών δικτύων, γ) ανάδειξη-προστασία και σύνδεση σε δίκτυα των αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και ιστορικών τόπων.

Ε) Ανάδειξη των βιώσιμων μεταφορών με προτεραιότητα των ΔΕΔ – Μ και των φιλικών προς το περιβάλλον δικτύων και ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών.

Στ) Χωρική αναβάθμιση κρίσιμων ζωνών του ενδοπεριφερειακού χώρου με τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό του παράκτιου χώρου (ιδιαίτερα αυτού που δέχεται οικιστικές-τουριστικές πιέσεις) και με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης του μειονεκτικού ορεινού χώρου.

Ζ) Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση της Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Όσον αφορά στις ευρύτερες χωρικές ενότητες της ΠΔΕ, διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές, ισχύουν τα εξής: ως ευρύτερη διαπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενό-

τητα της ΠΔΕ θεωρείται αυτή που αποτελείται από τις Περιφέρειες Ιονίων Νήσων - Ηπείρου - Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου και Στερεάς Ελλάδας, η οποία ταυτίζεται με την προγραμματική Περιφέρεια NUT1: «Κεντρική Ελλάδα», σύμφωνα με τα κριτήρια της ΕΕ. Ενδοπεριφερειακές αναπτυξιακές χωρικές ενότητες της Περιφέρειας είναι οι 3 ΠΕ της Περιφέρειας:

- Η Αιτωλοακαρνανία, που έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα στην κτηνοτροφική παραγωγή, στην μεταποίηση κτηνοτροφικών προϊόντων, στις υδατοκαλλιέργειες και την αλιεία, στο πλούσιο υδάτινο δυναμικό και στις μεγάλες δυνατότητες ανάδειξης/αξιοποίησης του συστήματος λιμνών και λιμνοθαλασσών.
- Η Αχαΐα, η οποία, λόγω κυρίως του πρωτεύοντος αναπτυξιακού πόλου της ευρύτερης περιοχής Πατρών, παρουσιάζει πολύ μεγαλύτερη δυναμική στον τομέα των υπηρεσιών, ιδιαίτερα στον τομέα των μεταφορών, της εκπαίδευσης, της υγείας αλλά και αυξημένες δυνατότητες στην έρευνα και τεχνολογία, καθώς και συγκριτικά πλεονεκτήματα στον δευτερογενή τομέα παραγωγής σε σχέση με τις άλλες δύο ΠΕ
- Η Ηλεία, η οποία, λόγω της εύφορης και μεγάλης σε έκταση πεδινής περιοχής, έχει συγκριτικό πλεονέκτημα και αυξημένες δυνατότητες στον τομέα της γεωργικής παραγωγής, ενώ, λόγω της υψηλότερης ποιότητας των παραλιών της και του διεθνούς σημασίας αρχαιολογικού τριπόλου (Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων) παρουσιάζει συγκριτικά ευρύτερες δυνατότητες ανάπτυξης του τουριστικού τομέα.

Με βάση πιο εξειδικευμένα και ομοιογενή χωρικά και αναπτυξιακά κριτήρια και χαρακτηριστικά, προσδιορίστηκαν μικρότερες ενδοπεριφερειακές χωρικές ενότητες με περισσότερο ομοιογενή ή συμπληρωματικά χαρακτηριστικά στην έκτασή τους, με βάση 5 συγκεκριμένα κριτήρια (όπως αυτά περιγράφηκαν αναλυτικά στο Β.1 Στάδιο της μελέτης «Αξιολόγηση, Αναθεώρηση & Εξειδίκευση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας»). Οι ενότητες είναι οι εξής:

- Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας: 1) Χωρική ενότητα Δήμων Ι.Π. Μεσολογγίου και Ξηρομέρου πλην της Δ.Ε. Φυτειών του Δ. Ξηρομέρου, 2) Χωρική ενότητα Δήμων Αγρινίου και Θέρμου και η Δ.Ε. Φυτειών του Δήμου Ξηρομέρου, 3) Χωρική ενότητα δήμου Ναυπακτίας, 4) Χωρική ενότητα δήμων Αμφιλοχίας και Ακτίου – Βόνιτσας.
- Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας: 1) Χωρική ενότητα Δήμων Πατρέων, Δυτ. Αχαΐας και Ερυμάνθου, 2) Χωρική ενότητα Δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων.
- Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας: 1) Χωρική ενότητα Δήμων Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Ανδρίτσαινας – Κρεστένων, 2) Χωρική ενότητα Δήμων Ήλιδας, Πηνειού και Ανδραβίδας – Κυλλήνης.

Βασικοί πόλοι και άξονες ανάπτυξης είναι οι ακόλουθοι:

- Αναπτυξιακός πόλος ευρύτερης περιοχής Πατρών, ο πιο σημαντικός πρωτεύων εθνικός πόλος ανάπτυξης σε ολόκληρο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας και νότια/δυτική πύλη της, με συγκριτικά πλεονεκτήματα στις μεταφορές, στις υπηρεσίες – τεχνολογία – καινοτομία, στην παραγωγή ενέργειας και στον ειδικό και ποιοτικό τουρισμό (συνεδριακός και αστικός τουρισμός).
- Αναπτυξιακό τρίπολο ευρύτερης περιοχής Αγρινίου (εθνικός πόλος, το μεγαλύτερο

σε πληθυσμό και δραστηριότητες αστικό κέντρο της Αιτωλ/νίας) – Μεσολογγίου (πρωτεύων περιφερειακός πόλος, έδρα της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας) – Αστακού (δευτερεύων περιφερειακός πόλος), με συγκριτικά πλεονεκτήματα στο διαμετακομιστικό εμπόριο (λιμάνι - ελεύθερη ζώνη ΝΑΒΙΠΕ Πλατυγιάλι Αστακού σε συμπληρωματική σχέση με τα λιμάνια Πατρών και Ηγουμενίτσας), στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό (θαλάσσιος, αλιευτικός, οικοτουρισμός, ορεινός τουρισμός) και με δυνατότητες εξειδίκευσης στη βιολογική γεωργία, κτηνοτροφία και υδατοκαλλιέργεια.

- Αναπτυξιακό δίπολο ευρύτερης περιοχής Πύργου – Αμαλιάδας (πρωτεύοντες περιφερειακοί πόλοι) με συγκριτικά πλεονεκτήματα στον πολιτισμό, στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό [Διεθνούς σημασίας μνημεία - Αρχαία Ολυμπία, Αρχαία Ήλιδα, Επικούρειος Απόλλων, σημαντικοί λιμένες Κατακόλου (κρουαζιέρα), Κυλλήνης (ανήκει στο εκτεταμένο δίκτυο ΔΕΔ-Μ), διεθνούς σημασίας υγράτοποι, προστατευόμενα τοπία διεθνούς και εθνικής σημασίας, ιαματικές πηγές, κ.λπ.], στη γεωργία (εύφορες πεδινές εκτάσεις Ηλείας) με δυνατότητες εξειδίκευσης στη βιολογική γεωργία και στην παραγωγή ενέργειας (βεβαιωμένο κοίτασμα στη θαλάσσια περιοχή Κατακόλου).

Όσον αφορά στις βασικές πύλες του δικτύου μεταφορών, λεπτομέρειες παρουσιάζονται συνοπτικά κατωτέρω. Ειδικότερα:

■ Κύριοι άξονες (διάδρομοι) ανάπτυξης (Ευρωπαϊκοί - εθνικοί)

- Άξονας ανάπτυξης Αθήνα – Κόρινθος - Πάτρα – Αμαλιάδα - Πύργος – Καλαμάτα και σύνδεση με λιμένες Κυλλήνης και Κατακόλου, ο οποίος συνδέει την ΠΔΕ με την πρωτεύουσα της χώρας και ενισχύει έμμεσα τη σύνδεση και τη συνεργασία με την Περιφέρεια Πελοποννήσου σε παραγωγικούς τομείς.
- Δυτικός άξονας ανάπτυξης (Κακαβιά – Ιωάννινα – Άρτα – Αγρίνιο – Μεσολόγγι – Πάτρα) και σύνδεση με λιμένα Πλατυγιάλιου και ΝΑΒΙΠΕ Αστακού. Σημαντικός άξονας που διατρέχει όλο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας.
- Άξονας ανάπτυξης Βόλος – Λαμία – Άμφισσα – Ναύπακτος – σύνδεση με νότια δυτική πύλη χώρας (Πάτρα – Πλατυγιάλι) (Διαγώνιος) που συνδέει την ΠΔΕ με Στερέα και ΒΑ Ελλάδα χωρίς την «χωρική διαμεσολάβηση» της Πρωτεύουσας.
- Άξονας Ηγουμενίτσα – Πρέβεζα – Άκτιο – Βόνιτσα – σύνδεση με Ιόνια Οδό (Αμβρακία) – Αγρίνιο – Καρπενήσι – Λαμία (σύνδεση σημαντικών εθνικών πόλων και λιμένων – πυλών).
- Άξονας σύνδεσης διπόλου Πύργου – Αμαλιάδας με Τρίπολη – Άργος – Ναύπλιο – Μυκήνες/Επίδαυρος. Σημαντικός «οριζόντιος» άξονας της Πελοποννήσου, (ενισχύει τις συνδέσεις και δικτυώσεις διεθνούς σημασίας πολιτιστικών - αρχαιολογικών πόλων).
- Άξονας ανάπτυξης - σύνδεσης Πάτρας (νοτιοδυτική πύλη της χώρας) με Τρίπολη (έδρα Περιφέρειας Πελοποννήσου).

■ Δευτερεύοντες διαπεριφερειακοί άξονες ανάπτυξης

- Άξονας σύνδεσης Αιγίου – Διακοπτού – Καλαβρύτων – ΕΟ 111 – Τρίπολης.

Και οι δύο αναπτυξιακοί άξονες ενισχύουν την ενδοχώρα της ΠΔΕ και την διαπεριφερειακή συνεργασία με την Περιφέρεια Πελοποννήσου.

■ Ενδοπεριφερειακοί άξονες ανάπτυξης

- Άξονας Πάτρα - Χαλανδρίτσα - Καλάβρυτα, με σκοπό την τόνωση των ορεινών περιοχών της Αχαΐας, και την βελτίωση της προσπελασιμότητας των τουριστικών μονάδων της περιοχής.
- Άξονας Πύργου - Αμαλιάδας - Σιμόπουλο (σύνδεση με εθνική οδό 111 Πάτρας - Τρίπολης), σύνδεση του διπόλου με την ενδοχώρα της ΠΔΕ και περαιτέρω με την Τρίπολη.
- Άξονας Ναύπακτος - Θέρμο - Αγρίνιο. Άξονας ανάπτυξης με εστίαση κύρια σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού (αγροτουρισμός, ορεινός, λίμνες, κ.λπ.).
- Άξονας Ναύπακτος - Θέρμο - Προυσός, με εστίαση σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- Άξονας Αστακός - Μύτικας - Πάλαιρος - Βόνιτσα. Παραλιακός άξονας ανάπτυξης, με κύρια έμφαση στον τουρισμό των δυτικών ακτών Αιτωλοακαρνανίας.
- Άξονας Αμφιλοχία - Περιοχή Βάλτου - λίμνη Κρεμαστών (σύνδεση με Καρπενήσι και Καρδίτσα).
- Άξονας ανάπτυξης Ορεινή Ολυμπία - Αρχ. Ολυμπία - Κρέστενα - Ανδρίτσεινα, που ενισχύει τον ορεινό χώρο.

■ Πύλες του δικτύου μεταφορών/διαμετακομιστικά κέντρα εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας

Οι εγκαταστάσεις που λειτουργούν στην ΠΔΕ και κατατάσσονται στην κατηγορία των «πυλών» του δικτύου μεταφορών είναι:

- Οι δύο λιμενικές εγκαταστάσεις συνδυασμένων μεταφορών: ο λιμένας Πάτρας (διαχειριστής ΟΛΠΑ ΑΕ) και ο ιδιωτικός λιμένας Αστακού (διαχειριστής ΑΚΑΡΠΟΡΤ ΑΕ).
- Ο λιμένας Κατακόλου, ως ειδικός τουριστικός λιμένας που εξυπηρετεί κρουαζιερόπλοια ως λιμένας διέλευσης.

Αξίζει να αναφερθεί πως η ΠΔΕ περιλαμβάνεται στις πλουσιότερες της χώρας σε ό,τι αφορά τους διεθνούς αξίας φυσικούς και τοπιακούς πόρους, με συνέπεια να αποτελεί κύρια προτεραιότητα και ανάγκη, η προστασία, διαχείριση και ανάδειξη των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών.

Η σημαντική παράκτια ζώνη και οι ακτές της ΔΕ είναι απαραίτητο να σχεδιασθούν με βάση την πολιτική μιας ολοκληρωμένης διαχείρισης, όπου θα συνδυάζονται από κοινού η προστασία των παράκτιων προστατευόμενων περιοχών, η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και η ανάπτυξη ποιοτικών οικονομικών δραστηριοτήτων (τουρισμός, αλιεία, ιχθυοκαλλιέργειες). Για την παράκτια ζώνη είναι απαραίτητο και επείγον να εφαρμοστεί ειδική πολιτική προστασίας από τις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της ανόδου της στάθμης της θάλασσας. Η προτεραιότητα αυτή είναι κρίσιμη για την ΠΔΕ, λόγω του μεγάλου μήκους της ακτογραμμής της που χαρακτηρίζεται από μέση και υψηλή τρωτότητα. Οι επιφανειακοί και υπόγειοι υδατικοί πόροι είναι απαραίτητο να αξιοποιηθούν, στο πλαίσιο των κατευθύνσεων της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ και των Ολοκληρωμένων Σχεδίων Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής, καλύπτοντας ταυτόχρονα, τις ανάγκες της βιοποικιλότητας, της ύδρευσης του πληθυσμού και της άρδευσης των σημαντικά καλλιεργούμενων εκτάσεων της ΔΕ. Επιτακτική είναι και η ανάγκη ολο-

κλήρωσης κρίσιμων έργων για την ορθολογική χρήση, αποθήκευση και αξιοποίηση του νερού.

Στον τομέα της ενέργειας και των ενεργειακών πόρων, η ΠΔΕ μπορεί να αναδειχθεί σε μια στρατηγικά ενεργειακή Περιφέρεια αν και στερείται ακόμη των δυνατοτήτων που προσφέρει η χρήση του φυσικού αερίου, ενεργειακό μειονέκτημα για την αντιμετώπιση και άρση του οποίου θα πρέπει να καταδειχθεί μια ιδιαίτερα μέριμνα. Το αιολικό και υδάτινο δυναμικό, η ηλιακή ενέργεια, η γεωθερμία και η βιομάζα είναι αναγκαίο να αξιοποιηθούν πολύπλευρα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την ελαχιστοποίηση της χρήσης των ορυκτών καυσίμων. Στην ενεργειακή αυτή δυναμική αθροίζονται και οι δύο από τις τρεις θαλάσσιες περιοχές της χώρας, στις οποίες έχουν παραχωρηθεί τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων (Πατραϊκός κόλπος και Δυτικό Κατάκολο). Οι υδρογονάνθρακες και η εκμετάλλευσή τους αποτελούν μια επενδυτική ευκαιρία για την ανάπτυξη της χώρας και των τοπικών κοινωνιών της ΔΕ. Απαιτείται, ωστόσο, ιδιαίτερη μέριμνα και προσοχή για την διασφάλιση της ακεραιότητας του περιβάλλοντος (ειδικά του θαλάσσιου και των παράκτιων περιοχών), αλλά και για την αποφυγή τυχόν ζημίας σε βασικές οικονομικές δραστηριότητες του παράκτιου μετώπου. Τέλος, όσον αφορά στον ενεργειακό τομέα αναγκαία είναι και η υλοποίηση ολοκληρωμένων δράσεων ορθολογικής χρήσης και εξοικονόμησης ενέργειας, στο πλαίσιο και των διεθνών δεσμεύσεων που έχει αναλάβει η χώρα για την κλιματική αλλαγή.

Αν ο ένας στρατηγικός πυλώνας βιώσιμης ανάπτυξης είναι το πλούσιο φυσικό περιβάλλον της ΠΔΕ, ο δεύτερος είναι το σημαντικό πολιτιστικό της απόθεμα. Το πλήθος των μνημείων, των αρχαιολογικών χώρων και των ιστορικών τόπων της ΔΕ είναι απαραίτητο να αποτελέσουν τους πόλους για την ανάδειξη του πολιτισμού και της ιστορίας της και την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού έτσι, ώστε να διαχέεται σε όλες τις περιόδους του έτους. Τα δύο Μνημεία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς που φιλοξενεί η ΠΔΕ: η Αρχαία Ολυμπία και ο Ναός του Επικούρειου Απόλλωνα μαζί με την Αρχαία Ήλιδα αλλά και το ιστορικό/πολιτιστικό τρίπολο της Αιτωλοακαρνανίας (Μεσολόγγι – Θέρμο – Ναύπακτος) είναι το επίκεντρο της πολιτικής ανάδειξης του πλούσιου πολιτιστικού αποθέματος της ΔΕ.

Επίσης, από την αξιολόγηση των στοιχείων της υπάρχουσας κατάστασης της τελευταίας 10ετίας προκύπτει, σε ό,τι αφορά τις πηγές υποβάθμισης, ότι η παραγωγή και ανεξέλεγκτη διάθεση των στερεών απορριμμάτων συνιστά μια από τις κύριες και κρίσιμες πηγές ρύπανσης στην ΠΔΕ. Το πρόβλημα αυτό αποκτά σοβαρές διαστάσεις αν αναλογιστούμε ότι σήμερα στην ΠΔΕ απουσιάζουν οι ολοκληρωμένες μέθοδοι διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων. Απαιτείται επομένως η εφαρμογή μιας άμεσης πολιτικής στον τομέα της διαχείρισης των σκουπιδιών, η οποία να συνδυάζει ταυτόχρονα το κλείσιμο και την αποκατάσταση των ΧΑΔΑ, την προώθηση της ανακύκλωσης, την προμήθεια και τοποθέτηση ειδικών κάδων για χαρτί – πλαστικό – γυαλί – οργανική ύλη, την αξιολόγηση και εφαρμογή ενός συστήματος δίκαιης χρέωσης των δημοτικών τελών, την δημιουργία ΚΔΑΥ, την δημιουργία ΚΑ και κομποστοποίησης, την ανάκτηση ενέργειας από την επεξεργασία των απορριμμάτων, κ.α. Μεταξύ των κύριων πηγών ρύπανσης ιδιαίτερη προσοχή και μέριμνα είναι απαραίτητο να καταδειχθεί στη διαχείριση και βιώσιμη αξιοποίηση των υγρών αποβλήτων, στις παράνομες αμοληψίες, στην εξορυκτική δραστηριότητα, στην αστική και βιομηχανική ατμοσφαιρική ρύπανση, στη χρήση αζωτούχων και φωσφορικών λιπασμάτων στην γεωργία, στις φυσικές καταστροφές, κ.λπ.

4.2.2 Στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης

4.2.2.1 Οικιστικό δίκτυο

Η πολιτική που ακολουθείται στην προτεινόμενη διάρθρωση και ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου βασίζεται στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, της εδαφικής συνοχής, της ισόρροπης ανταγωνιστικότητας και της πολυκεντρικότητας. Επιπλέον, λαμβάνονται υπόψη οι αναπτυξιακές υποδομές, οι πόλοι, τα κέντρα, οι άξονες ανάπτυξης και οι ενότητες που αυτά συγκροτούν. Η ανάπτυξη του οικιστικού δικτύου γίνεται μέσω της: α) ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των κέντρων, β) βελτίωσης των διεθνών διασυνδέσεων μεταξύ πόλεων, γ) θέσπισης στρατηγικών συμμαχιών, δ) προώθησης αναπτυξιακών δικτυώσεων σε ομάδες οικισμών και της δημιουργίας υποδομών μεταξύ των οικισμών. Με την προτεινόμενη ιεράρχηση εκτός από την ενίσχυση των ισχυρών πόλων του οικιστικού δικτύου, δίνεται έμφαση στην ενδυνάμωση τόσο των μεσαίων πόλεων, όσο και των εδρών των Καλλικράτειων Δήμων. Σε δεύτερο βαθμό ενισχύονται οι έδρες πρώην καποδιστριακών Δήμων που είναι αγροτικά κέντρα της ορεινής και ημιορεινής ενδοχώρας και έχουν ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη των προβληματικών αυτών περιοχών στα πλαίσια και των κατευθύνσεων της εδαφικής συνοχής.

Επιπλέον, σε ό,τι αφορά τη δικτύωση των οικισμών και με γειτονικές Περιφέρειες, δίνεται έμφαση στην ενδυνάμωση των σχέσεων της ΠΔΕ με τις λοιπές Περιφέρειες της ΝΥΤ1: «Κεντρική Ελλάδα».

Σε ό,τι αφορά την ενδοπεριφερειακή δικτύωση των οικισμών ενισχύονται τα δίκτυα:

α) στον τομέα της αξιοποίησης για τη διοικητική μεταρρύθμιση των τεχνολογιών της πληροφορικής και των επικοινωνιών, καθώς και της συνεργασίας μεταξύ του ανθρώπινου δυναμικού των δήμων για ευρύτερα θέματα (κοινωνική πολιτική, υγεία, παιδεία, περιβάλλον, τουρισμός κ.α.),

β) στον τομέα της δημόσιας υγείας,

γ) στον τομέα του πολιτισμού (π.χ. περιοχές ιστορικής μνήμης όπως τα Καλάβρυτα και το Αίγιο),

δ) στον τομέα του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης των αστικών κέντρων.

Πρωθείται, ωστόσο, ως σημαντικότερη η συνεργασία μεταξύ πόλεων που ανήκουν στην ίδια ΠΕ και κυρίως μεταξύ πόλεων/κωμοπόλεων που ανήκουν στην ίδια ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα, γειτονικών Δήμων, με σκοπό την ενίσχυση της αναπτυξιακής και εδαφικής συνοχής, σε θέματα που αποτελούν κοινά συγκριτικά τους πλεονεκτήματα. Σε ό,τι αφορά την οικιστική διάρθρωση στο αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ προτείνονται ως κύριες κατευθύνσεις:

- Η πολυκεντρική διάρθρωση, με διάχυση της ανάπτυξης σε περισσότερους πόλους - οικιστικά κέντρα, λαμβάνοντας υπόψη τη χωρική τους ένταξη σε διαδρόμους ανάπτυξης, τη σχέση τους με κόμβους συνδυασμένων μεταφορών, και τη γειννιάσή τους με τουριστικούς και φυσικούς - τοπιακούς πόρους υπερτοπικής εμβέλειας.
- Η ανάπτυξη εταιρικής σχέσης πόλης-υπαίθρου με σταδιακή ενίσχυση των περιφερειακών κέντρων (5^{ου} και 6^{ου} επιπέδου) ως έδρες των Καλλικράτειων Δήμων ή πρώην Καποδιστριακών Δήμων.
- Η πολλαπλή ενίσχυση των ορεινών κωμοπόλεων ως επαρχιακών κέντρων των ορεινών μειονεκτικών περιοχών ιδιαίτερα στις ΠΕ της Ηλείας και Αιτωλ/νίας, στα

πλαίσια της ευρωπαϊκής πολιτικής της εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής.

- Η ανάπτυξη της εξωστρέφειας των πόλεων της Περιφέρειας σε διεθνές, εθνικό, διαπεριφερειακό και ενδοπεριφερειακό επίπεδο, με ανάπτυξη των συνεργασιών και δικτυώσεων.
- Η ενίσχυση των διοικητικών και κοινωνικών λειτουργιών στη βάση του ιεραρχημένου οικιστικού δικτύου, με παράλληλη ανάδειξη της ταυτότητας και ποιότητας του αστικού δημόσιου χώρου και με περιορισμό της αστικής διάχυσης.
- Η αντιμετώπιση των προβλημάτων μεγάλων αστικών κέντρων, που παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες συγκεντρώσεις δραστηριοτήτων του δευτερογενή τομέα (ευρύτερη περιοχή Πατρών - Αιγίου και Αγρινίου), η ενίσχυση της παραγωγής, της μεταποίησης και της καινοτομίας.

4.2.2.2 Πολιτική γης

Οι γενικές κατευθύνσεις πολιτικής γης διαρθρώνονται σε τρεις κύριους άξονες:

■ Προστασία και ανάδειξη γης και πόρων: αφορά κατά πρώτο και κύριο λόγο τους πιο σημαντικούς φυσικούς, παραγωγικούς και πολιτιστικούς πόρους της Περιφέρειας και κατά δεύτερο λόγο όλες τις προστατευόμενες περιοχές (Natura, εθνικά πάρκα, καταφύγια άγριας ζωής, τοπία φυσικού κάλους, αρχαιολογικούς χώρους, δάση και δασικές εκτάσεις κ.α.) όπως ακόμη και τη γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας και τις περιοχές παραγωγής προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ, η σημασία των οποίων είναι θεμελιώδης για την ΠΔΕ. Η πολιτική που ακολουθείται στις προστατευόμενες περιοχές της φύσης και του πολιτισμού είναι να επιτρέπονται χρήσεις και δραστηριότητες [όπως π.χ. ήπιες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, εκτατικές κυρίως υδατοκαλλιέργειες (σε προστατευόμενες λιμνοθάλασσες, λίμνες ή υγροβιότοπους), βιολογικές κατά προτίμηση καλλιέργειες τοπικών προϊόντων, αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με την ενεργειακή «κάλυψη» της ζήτησης των περιοχών αυτών με ΑΠΕ] και να οργανωθούν και αναβαθμιστούν οι παραγωγικές τους δυνατότητες με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις, έτσι ώστε να μη θίγεται η οικολογική τους ισορροπία, αλλά να προωθείται η οργανωμένη και συντονισμένη διαχείρισή τους. Ειδικότερα για τις περιοχές υψηλής παραγωγικότητας, με δεδομένη τη μεγάλη σημασία τους για την Περιφέρεια, επιτρέπονται και εγκαταστάσεις μεταποίησης των προϊόντων της περιοχής, μεμονωμένες ή οργανωμένες σε ειδική ζώνη, για την ενθάρρυνση της καθετοποίησης και αύξησης της αξίας παραγωγής τους.

■ Σχεδιασμένη ρύθμιση και έλεγχος πιέσεων/συγκρούσεων δραστηριοτήτων (οι οποίες έχουν διαπιστωθεί ή προβλέπονται στο εγγύς μέλλον) σε συγκεκριμένη εδαφική περιοχή: Ο σχεδιασμένος έλεγχος της ανάπτυξης ορισμένων περιοχών, που χαρακτηρίζονται από ισχυρές οικιστικές, τουριστικές ή άλλες πιέσεις, όπως για παράδειγμα ένας μεγάλος αριθμός παράκτιων ζωνών της Περιφέρειας, προτείνεται ως βιώσιμη χωρική και αναπτυξιακή αντιμετώπιση των περιοχών αυτών (π.χ τουρισμός – Β' κατοικία) παράλληλα με τον καθορισμό κύριων επιθυμητών χρήσεων γης/δραστηριοτήτων που διαμορφώνουν τον αναβαθμισμένο παραγωγικό χαρακτήρα τους, με τη συνοδεία βέβαια ορισμένων όρων και περιορισμών που διασφαλίζουν την πορεία αναβάθμισής τους.

Η σχεδιασμένη ρύθμιση της ανάπτυξης αφορά κυρίως σε περιοχές με εμφανείς ή προβλεπόμενες συγκρούσεις χρήσεων γης [οικιστικές, τουριστικές, του πρωτογενούς τομέα (ιχθυοκαλλιέργειες, γεωργικές) ή μεταποίησης, κ.λπ.], σε ευρύτερες περιοχές φυσικών

πόρων που κινδυνεύουν από δυσμενείς επιπτώσεις (π.χ Αμβρακικός), σε τμήματα παράκτιων ζωνών με έντονες συγκρούσεις χρήσεων γης, σε ευρύτερες περιοχές μεγάλων έργων μεταφορών (οδικών έργων, κόμβων μεταφορών), όπως βέβαια και σε ευρύτερες περιοχές αστικών κέντρων (π.χ πολεοδομικό συγκρότημα Πατρών, Αγρίνιο, Αίγιο, Πύργος). Η σχεδιασμένη αντιμετώπιση που προτείνεται είναι με χωρικές αναπλάσεις και Σχέδια Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης Περιοχών (ΣΟΑΠ) και στις ιδιαίτερα υποβαθμισμένες – μειονεκτικές περιοχές, με τον χαρακτηρισμό τους ως Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ), μέσω της εφαρμογής ειδικών μελετών που θα πρέπει να καταρτιστούν.

■ Βιώσιμη οργανωμένη ανάπτυξη επιθυμητών δραστηριοτήτων, στη βάση κυρίως της προτεραιότητας και σε λιγότερες περιπτώσεις της αποκλειστικότητας έναντι άλλων χρήσεων ή στα πλαίσια ολοκληρωμένων παρεμβάσεων ανάπτυξης περιοχών: αφορά στην κατηγορία των περιοχών, όπου απαιτείται η σχεδιασμένη οργάνωση χρήσεων και δραστηριοτήτων, οι οποίες ήδη αναπτύσσονται άναρχα και για να αποφευχθεί η υποβάθμιση του χώρου χρειάζονται συμπληρωματικές ή/και ειδικές υποδομές και υπηρεσίες.

Οι κύριες κατευθύνσεις στο πλαίσιο της βιώσιμης χωρικής και οικιστικής ανάπτυξης («συμπαγείς πόλεις και οικισμοί» και ο δραστικός περιορισμός της άναρχης και συνεχούς εξάπλωσης του οικιστικού χώρου και των αντίστοιχων εγκαταστάσεων των «παγωγικών» δραστηριοτήτων), είναι οι ακόλουθες:

- Σαφής περιορισμός νέων οικιστικών επεκτάσεων στις απολύτως αναγκαίες, με βάση τις σχετικές προδιαγραφές του οικιστικού νόμου, ιδιαίτερα στις μεγαλύτερες και μεσαίες πόλεις της Περιφέρειας (έδρες Καλλικράτειων Δήμων).
- Ανάδειξη της αγροτικής γης, ιδιαίτερα της γης υψηλής παραγωγικότητας με μέτρα που δίνουν εύστοχα κίνητρα για την άμεση ή έμμεση συνένωση αγροτεμαχίων (αύξηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, εν μέρει με τη θεσμοθετημένη ενοικίαση, εν μέρει με την εξαγορά ή και με ομαδοποίηση, στα πλαίσια της εθελοντικής προσφοράς γαιών που θα προκληθεί με εύστοχα κίνητρα, πριν από την τελευταία φάση του αναδασμού).
- Αποφυγή περαιτέρω κατατμήσεων, ιδιαίτερα της γης υψηλής παραγωγικότητας, με τη θεσμοθέτηση από τα ΤΧΣ, ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ μεγαλύτερων ορίων κατάτμησης και αρτιότητας από τα ισχύοντα 4 στρέμματα και με την κατάργηση των παρεκκλίσεων στην εκτός σχεδίου δόμηση.
- Προτεραιότητα στην χωροθέτηση και λειτουργία του επιστημονικού τεχνολογικού πάρκου στην άμεσα ευρύτερη περιοχή του Πανεπιστημίου Πατρών, όπου στεγάζονται οι περισσότεροι ερευνητικοί φορείς της ΠΔΕ για την ισχυρότερη προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας.
- Προτεραιότητα στην χωροθέτηση επιχειρηματικών πάρκων στις ευρύτερες περιοχές των αστικών κέντρων της Περιφέρειας, αποθάρρυνση της μεμονωμένης εγκατάστασης νέων επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα σε «εκτός σχεδίου» περιοχές.
- Έμφαση στην χωροθέτηση ενός «πilotικού» εκτατικού κτηνοτροφικού πάρκου σε κάθε περιφερειακή ενότητα, με εναλλακτικές δυνατές χωροθετήσεις όπως περιγράφονται και δημιουργίας νέων βοσκοτόπων κυρίως στις ημιορεινές και ορεινές περιοχές των Δήμων με σημαντική κτηνοτροφική παραγωγή.
- Έμφαση και προτεραιότητα στην αντιμετώπιση της βιώσιμης ανάπτυξης των μειονεκτικών και προβληματικών ορεινών περιοχών μέσω ολοκληρωμένων αναπτυξια-

κών παρεμβάσεων και προγραμμάτων στα πλαίσια της κατεύθυνσης για άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και προώθηση της εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής.

4.2.2.3 Μεταφορική υποδομή

Ο βασικός προσανατολισμός για την ανάπτυξη του τομέα των μεταφορών της ΠΔΕ και της χώρας τίθεται από τις κατευθυντήριες γραμμές της Λευκής Βίβλου του 2011 «Χάρτης πορείας για έναν ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο μεταφορών». Η σημασία του ενιαίου συστήματος μεταφορών καταδεικνύεται και από την ανακοίνωση της ΕΕ στο πλαίσιο του οράματος για την «Ευρώπη 2020». Η εξειδίκευση των κατευθύνσεων αυτών με τη μορφή των αποφάσεων σχετικά με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών [ΔΕΔ-Μ], με πλέον πρόσφατη τον Κανονισμό (2011) 650, θέτει με μεγαλύτερη σαφήνεια, σε σχέση με παλαιότερες αποφάσεις, το στόχο υλοποίησης ενός Κεντρικού Δικτύου (Core network) μεταφορικών υποδομών μέχρι το 2030 και ενός Εκτεταμένου Δικτύου (Comprehensive network) μέχρι το 2050, προνοώντας για την εξασφάλιση των αναγκαίων χρηματοδοτικών πόρων.

■ Οδικές μεταφορές

Οι οδικοί άξονες ΔΕΔ-Μ που αφορούν στην ΠΔΕ είναι οι παρακάτω, όπως περιγράφονται στην απόφαση χαρακτηρισμού των Διευρωπαϊκών Οδικών Αξόνων (ΦΕΚ 2631/Β/2008):

- A3 (Διαγώνιος): Καλαμπάκα – Τρίκαλα – Καρδίτσα – Λαμία – Άμφισσα – Ναύπακτος – Αντίρριο.
- A5 (Ιόνια και Ολυμπία οδός): Κακαβιά – Ιωάννινα – Αμφιλοχία – Μεσολόγγι – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα.
- A8 (Ολυμπία οδός): Ελευσίνα – Κόρινθος – Πάτρα.
- A14: Αγρίνιο – Καρπενήσι – Λαμία.
- A52: Πρέβεζα – Βόνιτσα – Αμβρακία (σύνδεση με Δυτικό Άξονα).
- Πάτρα – Σταυροδρόμι – Πανόπουλο – προς Τρίπολη (ΕΟ 111).
- A72: Πύργος – Ολυμπία – Βυτίνα – Τρίπολη.

Ο κορμός του προτεινόμενου οδικού δικτύου της Περιφέρειας αποτελείται από τα τμήματα που ανήκουν στα οδικά ΔΕΔ-Μ και θα διαθέτει υψηλές λειτουργικές προδιαγραφές, σύμφωνα με τις οδηγίες που συνοδεύουν την απόφαση χαρακτηρισμού τους. Ειδικότερα:

Άξονες	Ανάλυση
1. Άξονες Διεθνούς Σημασίας	<ul style="list-style-type: none"> - Ιωάννινα – Άρτα – Αμφιλοχία – Μεσολόγγι – Αντίρριο (Ιόνια Οδός): Σημαντικότετος άξονας για όλο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας. - Αντίρριο – Ναύπακτος – Ιτέα – Λαμία (Διαγώνιος): Σημαντικός άξονας για την ανάπτυξη της Π.Δ.Ε. και ολόκληρου του νότιου δυτικού διαμερίσματος της χώρας, ο οποίος θα συνδέσει την Ιόνια Οδό με τον ΠΑΘΕ. - Πλατυγιάλι σύνδεση με Ιόνια οδό – Αγρίνιο – Καρπενήσι – Λαμία: άξονας σημαντικός τόσο για την ανάπτυξη του Πλατυγιαλίου ως κόμβου συνδυασμένων μεταφορών, όσο και για την προοπτική τουριστικής ανάπτυξης της ορεινής περιοχής της Αιτωλοκαρνανίας και της Ευρυτανίας. - Αμβρακία - Κατούνα - παράκαμψη Βόνιτσας - διακλάδωση προς Άκτιο - Πρέβεζα/Λευκάδα σύνδεση με Ηγουμενίτσα (η αποκαλούμενη και Παραϊόνια Οδός): Άξονας που εξυπηρετεί τη δυτική Αιτωλοκαρνανία και συνδέει τη Λευκάδα, την Πρέβεζα και τη Θεσπρωτία με την Ιόνια Οδό και την Π.Δ.Ε. με την ΒΔ πύλη της χώρας. - Κόρινθος – Αίγιο – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα (Ολυμπία Οδός): Εξαιρετικά σημαντικός άξονας για ολόκληρη την ΠΔΕ και ιδιαίτερα για την ΠΕ Ηλείας. - Πάτρα – Σταυροδρόμι – Πανόπουλο – προς Τρίπολη (ΕΟ 111). - Κατάκολο – Πύργος – Αρχ. Ολυμπία – Βυτίνα – Τρίπολη/Άστρος, Τρίπολη/Μυκήνες: Σημαντικός άξονας που συνδέει περιοχές της Ηλείας, της Αρκαδίας και της Αργολίδας και διεθνούς σημασίας πολιτιστικούς και τουριστικούς προορισμούς.
2. Εθνικής – Διαπεριφερειακής Σημασίας	<ul style="list-style-type: none"> - Αντίρριο – Αγρίνιο – Αμφιλοχία – Μενίδι – Άρτα – Ιωάννινα (σημερινή εθνική οδός). - Διακοπτό (Πούντα) – Καλάβρυτα – Κλειτορία – προς Τρίπολη. - Αεροδρόμιο Αράξου – Λάππα. - ΠΕΟ Πατρών – Αμαλιάδας – Πύργου.
3. Πρωτεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες	<ul style="list-style-type: none"> - Μεσολόγγι – Αιτωλικό – Αστακός – Μύτικας – Πάλαιρος – Βόνιτσα. - Αμφιλοχία – Βόνιτσα – Άκτιο (σημερινή οδός). - Ναύπακτος – Θέρμο – Παραβόλα – Αγρίνιο (βόρεια της Τριχωνίδας). - Ναύπακτος - Θέρμο - Προυσσός - προς Καρπενήσι. - Πάτρα – Χαλανδρίτσα – Καλάβρυτα. - Πύργος – Σιμόπουλο – (σύνδεση με Ε.Ο.111) – Πανόπουλο – Ψωφίδα – Δάφνη. - Κυλλήνη - σύνδεση με οδό Πατρών – Πύργου.
4. Δευτερεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες	<ul style="list-style-type: none"> - Αγρίνιο – Στράτος – Χαλκιοπούλο. - Αμφιλοχία – Χαλκιοπούλο – Λίμνη Κρεμαστών. - Γαβαλού – Παπαδάτες – Αγρίνιο (νότια της Τριχωνίδας). - Ναύπακτος – Σίμος – Πλάτανος – Άνω Χώρα – Θέρμο. - ΠΕΟ Κορίνθου – Πάτρας. - Παλαιά οδός Πάτρα – Κάτω Αχαΐας – Λεχαιών – Γαστούνης – Αμαλιάδας. - Αμαλιάδα – Σιμόπουλο. - Πανόπουλο – Λάλας – Αρχαία Ολυμπία – Κρέστενα. - Ανδρίτσεινα – Κρέστενα και Ζαχάρω. - Ζαχάρω – Φιγαλεία – Επικούρειος Απόλλων – Ανδρίτσεινα.

■ Σιδηροδρομικές μεταφορές

Η αναβάθμιση του κλάδου Πάτρας – Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας - Καλαμάτας, αξιολογείται ως κρίσιμης προτεραιότητας για τη βιώσιμη χωρική ανάπτυξη της ΠΕ Ηλείας, αλλά και για την εδαφική, κοινωνική και οικονομική συνοχή της ΠΔΕ.

Η σύνδεση της ΒΙΠΕ Πάτρας με το σιδηροδρομικό δίκτυο θεωρείται επίσης απαραίτητη για την ανάπτυξη της ΒΙΠΕ.

Σημαντική παράμετρο σιδηροδρομικής εξυπηρέτησης για την ΠΔΕ αποτελεί και η ύπαρξη του Οδοντωτού Διακοπτού – Καλαβρύτων, όπως και το θεματικό τρένο που συνδέει το λιμένα Κατάκολου με τον Πύργο και την Αρχαία Ολυμπία.

Η κατασκευή του Δυτικού Σιδηροδρομικού Άξονα, ο οποίος θα συνδέεται με το δίκτυο Πελοποννήσου με σιδηροδρομικό πορθμείο, παρέμβαση που περιλαμβάνεται στους άξονες των ΔΕΔ-Μ και η χρονική της εφαρμογή θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την υλοποίηση ή όχι της σύνδεσης του λιμένα Ηγουμενίτσας με το σιδηροδρομικό δίκτυο και της σύνδεσης Φλώρινας – Δυρραχίου, οπότε δημιουργείται στην πράξη η σιδηροδρομική Εγνατία. Η προώθηση ενός ολοκληρωμένου τέτοιου δικτύου ευνοεί την προοπτική του Δυτικού Σιδηροδρομικού Άξονα και αλλάζει σημαντικά τον χαρακτήρα του Ρίου, εφόσον δημιουργεί εκεί έναν από τους σημαντικότερους οδικούς και σιδηροδρομικούς κόμβους.

■ Θαλάσσιες μεταφορές

Ο λιμένας Πάτρας θα συνεχίσει να αποτελεί βασική πύλη της Ελλάδας από την Ευρώπη, με κύρια ενδοχώρα την περιοχή της Αθήνας, τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο και τη νησιωτική χώρα. Ο λιμένας Πλατυγιαλίου εξελίσσεται σε δυναμικό εμπορικό λιμένα. Η δυναμική του αναμένεται να ενισχυθεί με την πρόοδο της Ιόνιας Οδού και της σύνδεσής του με αυτή. Διαθέτει τη μοναδική στη χώρα Ελεύθερη Βιομηχανική Ζώνη, η οποία εμφανίζει θετική δυναμική και προοπτική.

Δεδομένης της σημασίας που δίνεται από το ΠΠΧΣΑΑ για την ανάδειξη του τουριστικού τριπόλου της Αρχαίας Ολυμπίας - Αρχαίας Ήλιδας – Επικούρειου Απόλλωνα και της ανάπτυξης του τομέα της κρουαζιέρας στα πλαίσια της εθνικής τουριστικής πολιτικής, η αναβάθμιση του λιμένα Κατακόλου θεωρείται ως έργο προτεραιότητας.

Επίσης, ο λιμένας Κυλλήνης, ο οποίος ανήκει στο Εκτεταμένο δίκτυο των ΔΕΔ-Μ, αποτελεί σημείο σύνδεσης με την Κεφαλονιά και τη Ζάκυνθο και, ως εκ τούτου, η σημασία του ως λιμένα ακτοπλοΐας είναι σημαντική. Σε κατώτερη βαθμίδα βρίσκονται οι λιμένες Αιγίου, Μεσολογγίου και Αστακού. Η αναβάθμιση των υποδομών του λιμένα του Αιγίου πρέπει να υποστηριχθεί όσον αφορά στην οδική προσπελασιμότητά της με απευθείας σύνδεση με την Ολυμπία Οδό. Ο λιμένας Μεσολογγίου βελτιώνει τις υποδομές του με δυνατότητες αναβάθμισής του με ακτοπλοϊκές συνδέσεις με Κεφαλλονιά, Ζάκυνθο, ενώ ο λιμένας Αστακού εξυπηρετεί την ακτοπλοϊκή σύνδεση με Ιθάκη και Κεφαλλονιά.

■ Αεροπορικές μεταφορές

Το Α/Δ Αράξου χαρακτηρίζεται ως αεροπορικός κόμβος του Εκτεταμένου Δικτύου των ΔΕΔ-Μ και προτείνεται η διερεύνηση της σκοπιμότητας και της δυνατότητας ανάπτυξης εμπορευματικής δραστηριότητας, με κύριο στόχο τη διακίνηση των ευπαθών αγροτικών προϊόντων της ευρύτερης περιοχής. Με δεδομένο ότι υπάρχει μελετητική προεργασία για την ανάπτυξη επιβατικής δραστηριότητας στο στρατιωτικό Α/Δ Ανδραβίδας, με στόχο σε πρώτη φάση την εξυπηρέτηση ναυλωμένων πτήσεων σε συμπληρωματικό ρόλο με το Α/Δ Αράξου, η κατεύθυνση είναι να διερευνηθεί και να προωθηθεί αυτή η δυνατότητα.

Το Α/Δ Ακτίου, χαρακτηρίζεται και αυτό ως αεροπορικός κόμβος του Εκτεταμένου Δικτύου των ΔΕΔ-Μ και παρουσιάζει ορατές αυξητικές τάσεις όσον αφορά στη διακινούμενη ζήτηση ναυλωμένων κυρίως πτήσεων με ικανοποιητικό επίπεδο εξυπηρέτησης.

Με τη νέα νομοθετική ρύθμιση (Ν.4156/18.4.13) προωθείται η λειτουργία υδροπλάνων και υδατοδρομίων με κύριο στόχο τη σύνδεση της ηπειρωτικής χώρας με τα νησιά. Έχει εκδηλωθεί επενδυτικό ενδιαφέρον για χωροθέτηση υδατοδρομίων σε Πάτρα, Κατάκολο, Κυλλήνη και Μεσολόγγι (και σε επόμενη φάση στην λίμνη Τριχωνίδας για εξυπηρέτηση του Αγρινίου και της ενδοχώρας της Αιτ/νίας).

Τέλος, προωθείται η τουριστική αξιοποίηση των μικρών περιφερειακών αεροδρομίων (Μεσολόγγι, Αγρίνιο, Επιτάλιο Πύργου) σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα της ευρύτερης περιοχής (Καλαμάτα, Σπάρτη) και του εξωτερικού (Ιταλία).

4.2.2.4 Λοιπή τεχνική υποδομή

Ενεργειακή υποδομή υπερτοπικής εμβέλειας με: α) κατασκευή νέων καλωδιακών γραμμών, όπου κρίνεται απαραίτητο, για την επέκταση του δικτύου σε όλες τις περιοχές. Συστήνεται η υπογειοποίηση των νέων γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας στις περιπτώσεις που η όδευση διέρχεται από περιοχές του Δικτύου Natura 2000 (ειδικά σε Ζώνες Ειδικής Προστασίας για τα Πουλιά) και σε περιοχές υψηλής φυσικής και αισθητικής αξίας, β) ανάπτυξη ευφών συστημάτων μέτρησης ενέργειας για τον έλεγχο της κατανάλωσης και της ζήτησης, γ) χρήση νέων καινοτόμων ενεργειακών υποδομών που θα διασφαλίζουν χαμηλές εκπομπές άνθρακα, αποδοτική χρήση της ενέργειας, με παροχή ενέργειας σε τιμές που συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα και την κοινωνική συνοχή, δ) αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και δράσεις ορθολογικής χρήσης και εξοικονόμησης ενέργειας στον κτιριακό τομέα, και ε) ψηφιακή πύλη αμφίδρομης πληροφόρησης Δήμων-πολιτών σε θέματα εξοικονόμησης ενέργειας, περιβαλλοντικής συνείδησης και δράσεων πρασίνου.

Φυσικό αέριο: Άμεση προτεραιότητα για την Περιφέρεια είναι η επέκταση του δικτύου του φυσικού αερίου που με βάση τον υφιστάμενο σχεδιασμό φτάνει μέχρι την Μεγαλόπολη. Η κατασκευή αγωγών και συναφών υποδομών για την επέκταση του φυσικού αερίου στις τρεις ΠΕ της ΠΔΕ αποτελεί κύρια κατεύθυνση που είναι απαραίτητο να υποστηριχθεί από σχετική ειδική μελέτη, με την βραχυπρόθεσμη υλοποίησή της.

Υποδομή ύδρευσης – άρδευσης υπερτοπικής εμβέλειας με: α) αδειοδότηση των γεωτρήσεων που χρησιμοποιούνται για υδρευτικούς σκοπούς, συνεχή έλεγχο της ποιότητας του πόσιμου νερού και υλοποίηση δράσεων για την εξασφάλιση της υγιεινής και καθαρότητας του πόσιμου νερού, όπως προβλέπεται στην ευρωπαϊκή Οδηγία για το πόσιμο νερό, β) τακτικούς ελέγχους για την ποιότητα του νερού που προορίζεται για την ανθρώπινη κατανάλωση και άμεσες διορθωτικές ενέργειες σε παραλήψεις που μπορεί να υποβαθμίζουν το νερό που προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση, γ) δημοσίευση ανά 3-ετία εκθέσεων για την ποιότητα του νερού, όπως προβλέπεται από την ευρωπαϊκή Οδηγία για το πόσιμο νερό, δ) ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων, με ταυτόχρονη αντιμετώπιση των προβλημάτων ύδρευσης – αποχέτευσης σε συγκεκριμένες Δημοτικές Ενότητες, ε) αντικατάσταση των παλαιών αντλιοστασίων και μέρους του δικτύου ύδρευσης, και στ) τηλεματική παρακολούθηση για έλεγχο διαρροών δικτύων ύδρευσης.

Για το δίκτυο άρδευσης των τριών ΠΕ είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη οι κα-

τευθύνσεις των Διαχειριστικών Σχεδίων των υδάτινων πόρων, στις περιπτώσεις άντλησης νερών από επιφανειακούς υδάτινους πόρους. Επίσης, απαιτείται να γίνεται συχνός έλεγχος για την αντιμετώπιση και των αρνητικών επιπτώσεων από την εισροή σημαντικών ποσοτήτων χαμηλής ποιότητας γλυκού νερού από την αποστράγγιση των αρδευτικών δικτύων.

Υποδομή αποχέτευσης υπερτοπικής εμβέλειας: Προτείνεται ως προτεραιότητα η συμπλήρωση/ βελτίωση των ελλείψεων του αποχετευτικού συστήματος στο σύνολο της ΠΔΕ. Εξασφάλιση ότι τα αστικά λύματα υποβάλλονται στη δευτεροβάθμια επεξεργασία που επιβάλλει το θεσμικό δίκαιο για την διαχείριση των αποβλήτων και ότι οι απορρίψεις από τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων θα πληρούν τις απαιτήσεις που ορίζει η νομοθεσία. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να προβλέπονται συγκεκριμένες προληπτικές ή/και διορθωτικές ενέργειες στις περιπτώσεις που οι μονάδες επεξεργασίας λυμάτων τίθενται εκτός λειτουργίας. Είναι αναγκαίο να εκπονούνται από τους φορείς και να κατατίθενται στο ΥΠΕΚΑ τα απαιτούμενα Διαχειριστικά Σχέδια Αποβλήτων και οι Ετήσιες Εκθέσεις που προβλέπονται από τη νομοθεσία.

Υποδομή διαχείρισης απορριμμάτων υπερτοπικής εμβέλειας:

Επιβάλλεται η οργάνωση της διαχείρισης απορριμμάτων υπερτοπικής εμβέλειας ώστε να αποδοθεί προτεραιότητα στην αποκατάσταση των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) (ειδικά στην Ηλεία όπου υπάρχουν 9 ΧΑΔΑ μέχρι σήμερα, εκ των οποίων οι 5 είναι ενεργοί), στην υλοποίηση υποδομών διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων, οι οποίες συστήνεται να συνδυάζουν από κοινού τη διαχείριση των απορριμμάτων και την ανάκτηση ενέργειας, εφόσον είναι εφικτό ή επιθυμητό, και στην επιλογή ολοκληρωμένων μεθόδων διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων. Όσον αφορά στις υποδομές προτείνονται συγκεκριμένες κατευθύνσεις, οι οποίες είναι εναρμονισμένες και με το εγκεκριμένο Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΣΔΑ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (αρ. πρωτ.: 9966/20.12.2005), το οποίο αναμένεται να αναθεωρηθεί/ επικαιροποιηθεί πρόσφατα. Ειδικότερα:

- Ολοκληρωμένες Εγκαταστάσεις Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΟΕΔΑ).
- ΧΥΤΑ/ ΧΥΤΥ.
- Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ).
- Μονάδες Αποτέφρωσης επικίνδυνων αποβλήτων των Υγειονομικών Μονάδων.
- Κεντρικές εγκαταστάσεις σύμμεικτων Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ).
- Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ).
- Μονάδες Επεξεργασίας προδιαλεγμένου οργανικού υλικού για την παραγωγή κομπόστ.

Ειδικότερα για τη διαχείριση απορριμμάτων που αποτελεί μείζον θέμα για την ΠΔΕ, οι κατευθύνσεις ανά Π.Ε. είναι:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

- Κλείσιμο και αποκατάσταση ΧΑΔΑ στην περιοχή του Ξηρόμερου (Δ.Ε. Φυτειών, Τοπωνύμιο «Παρούσι»).
- Κατασκευή και λειτουργία Ολοκληρωμένης Εγκατάστασης Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΟΕΔΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία Κέντρου Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ).
- Λειτουργία Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) και Σταθμού Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία Μονάδων Επεξεργασίας προδιαλεγμένου οργανικού υλικού για την παραγωγή κομπόστ.

- Κατασκευή και λειτουργία κεντρικής εγκατάστασης σύμμεικτων Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία ΧΥΤ Αδρανών Αποβλήτων.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΧΑΪΑΣ

- Κλείσιμο και αποκατάσταση ΧΑΔΑ στην περιοχή της Αιγιαλείας (Δ.Ε. Συμπολιτείας, Τοπωνύμιο «Ρήρα», Δ.Ε. Αιγίου, Τοπωνύμιο «Μπούφου Λαγκάδα»).
- Κατασκευή και λειτουργία Ολοκληρωμένης Εγκατάστασης Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΟΕΔΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία Μονάδας αποτέφρωσης επικίνδυνων αποβλήτων των Υγειονομικών Μονάδων (στην Πάτρα).
- Λειτουργία Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) και Σταθμού Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία Μονάδων Επεξεργασίας προδιαλεγμένου οργανικού υλικού για την παραγωγή κομπόστ.
- Κατασκευή και λειτουργία κεντρικής εγκατάστασης σύμμεικτων Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία ΧΥΤ Αδρανών Αποβλήτων.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΛΕΙΑΣ

- Κλείσιμο και αποκατάσταση ΧΑΔΑ στην περιοχή της Ανδραβίδας – Κυλλήνης (Δ.Ε. Ανδραβίδας, Τοπωνύμιο «Βούρλια», Δ.Ε. Λεχαιών, Τοπωνύμιο «Δροσελή»), Ανδρίτσαινας – Κρεστένων (Δ.Ε. Σκιλλούντος, Τοπωνύμιο «Βαρκαριές»), Αρχαίας Ολυμπίας (Δ.Ε. Αρχαίας Ολυμπίας, Τοπωνύμιο «Πολυπόταμος»), Ήλιδας (Δ.Ε. Αμαλιάδος, Τοπωνύμιο «Κονιδέικα»), Πύργου (Δ.Ε. Βώλακας, Τοπωνύμιο «Λίμνες»), Πηνειού (Δ.Ε. Βαρθολομιού, Τοπωνύμιο «Δάσος Θινών», Δ.Ε. Γαστούνης, Τοπωνύμιο «Άγιοι Θεόδωροι»), Ζαχάρως (Δ.Ε. Ζαχάρως, Τοπωνύμιο «Αγία Παρασκευή»).
- Λειτουργία της Ολοκληρωμένης Εγκατάστασης Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΟΕΔΑ) στην Τριανταφυλλιά Ηλείας (ΜΕΑ/ ΧΥΤΥ).
- Κατασκευή και λειτουργία Κέντρου Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ).
- Λειτουργία Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) και Σταθμού Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία Μονάδων Επεξεργασίας προδιαλεγμένου οργανικού υλικού για την παραγωγή κομπόστ.
- Κατασκευή και λειτουργία κεντρικής εγκατάστασης σύμμεικτων Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία ΧΥΤ Αδρανών Αποβλήτων.

Τονίζεται ότι σε κάθε περίπτωση το παρόν αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας αποδέχεται τους νέους στόχους που θα τεθούν, τις μεθόδους διαχείρισης και τις αντίστοιχες υποδομές που θα προκύψουν από το υπό αναθεώρηση/ επικαιροποίηση Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας αφού μέσω του νέου ΠΕΣΔΑ θα αποσκοπείται η καλύτερη δυνατή διαχείριση των αποβλήτων.

4.2.2.5 Περιβάλλον/ Ορυκτοί πόροι/ Ενέργεια

Στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου της περιφέρειας είναι οι ακόλουθες:

- Η προστασία, διατήρηση, διαχείριση και ανάδειξη των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών της ΠΔΕ, η επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων και η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα».
- Η υλοποίηση δράσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Οι δράσεις είναι απαραίτητο να εμπεριέχουν την προστασία του παράκτιου μετώπου της και γενικότερα την αλλαγή του υφιστάμενου αναπτυξιακού μοντέλου προς μια κατεύθυνση βιώσιμης και πράσινης οικονομίας χαμηλών ή και μηδενικών εκπομπών άνθρακα. Η ανάπτυξη του μοντέλου αυτού είναι απαραίτητο να στηριχθεί στον οριζόντιο συντονισμό των πολιτικών μετριασμού αλλά και προσαρμογής στους τομείς της βιομηχανίας, της γεωργικής παραγωγής και της ενέργειας (προώθηση των ΑΠΕ, ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας σε όλους τους τομείς).
- Η διατήρηση των υδάτων (επιφανειακών, υπόγειων) σε «καλή κατάσταση» όπως ορίζει η Οδηγία 2000/60/ΕΚ και η βιώσιμη αξιοποίησή τους για την παραγωγή ενέργειας, την ύδρευση οικισμών και την διατήρηση των οικοσυστημάτων. Η παραγωγή της αειφόρου χρήσης των θαλασσών, η διατήρηση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και η προστασία των βασικών πόρων από τους οποίους εξαρτώνται οι κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τη θάλασσα.
- Η βιώσιμη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων, η οποία όπου είναι εφικτό δεν θα αποβλέπει μόνον στη μείωση του όγκου και στην ελάττωση του ρυπαντικού φορτίου και της τοξικότητας, αλλά και στην ταυτόχρονη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Ειδικά για τα στερεά απορρίμματα και την διαχείρισή τους, είναι αναγκαίο να υπάρξουν συνδυασμένοι τρόποι/μέθοδοι, όπως είναι το κλείσιμο και η αποκατάσταση των ΧΑΔΑ, η προώθηση της ανακύκλωσης, η προμήθεια και τοποθέτηση ειδικών κάδων για χαρτί – πλαστικό – γυαλί – οργανική ύλη, η αξιολόγηση και εφαρμογή ενός συστήματος δίκαιης χρέωσης των δημοτικών τελών, η δημιουργία ΚΔΑΥ, ΚΑ και κέντρων κομποστοποίησης.

Όσον αφορά στην ενέργεια και στους ορυκτούς φυσικούς πόρους στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες είναι οι ακόλουθες:

- Η εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων είναι αναγκαίο να αποτελέσει μια επενδυτική ευκαιρία για την ανάπτυξη της χώρας και των τοπικών κοινωνιών της ΔΕ. Απαιτείται ωστόσο ιδιαίτερη μέριμνα και προσοχή για την διασφάλιση της ακεραιότητας του περιβάλλοντος (ειδικά του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών), αλλά και για την αποφυγή τυχόν ζημίας σε βασικές οικονομικές δραστηριότητες του παράκτιου μετώπου (βλ. τουρισμός κρουαζιέρας, παράκτιος τουρισμός, κ.λπ.).
- Η αξιοποίηση των ΑΠΕ και η προώθηση των επενδύσεων έργων ΑΠΕ με μέριμνα στην προστασία του περιβάλλοντος, και του τοπίου, η ορθολογική χρήση/εξοικονόμηση ενέργειας σε όλους τους τομείς (μεταφορές, βιομηχανία, κτίρια) ως μέσο για την προστασία του κλίματος, η βιώσιμη αξιοποίηση του φυσικού ορυκτού πλούτου μέσω της επαρκούς θεσμοθέτησης περιοχών εκμετάλλευσης.

4.2.2.6 Παράκτιες και ορεινές περιοχές

Οι παράκτιες χωρικές ενότητες της Περιφέρειας κατηγοριοποιήθηκαν στις ακόλουθες επιμέρους ομάδες – κατηγορίες:

- Παράκτιες ενότητες με έντονες οικιστικές/τουριστικές πιέσεις που χρειάζονται αναβάθμιση – εξυγίανση του περιβάλλοντός τους, στις οποίες ανήκουν η παράκτια περιοχή Δήμου Πατρέων και Δυτ. Αχαΐας (εκτός της ΔΕ Λαρισσού), η παράκτια περιοχή Δήμου Αιγιαλείας (Αίγιο – Ακράτα), η παράκτια περιοχή Δήμων Πύργου (εκτός ΔΕ Βώλακος) και Ήλιδας, η παράκτια περιοχή Κυλλήνης και δήμου Πηνειού και η παράκτια περιοχή Δήμου Ναυπακτίας.
- Παράκτιες ενότητες με χαμηλού βαθμού οικιστικές και περιβαλλοντικές πιέσεις που παρουσιάζουν αναπτυσσόμενη δυναμική στην τουριστική κίνηση, ανωδομή και υποδομή. Σ' αυτήν την κατηγορία ανήκει η παράκτια ενότητα των Δυτικών ακτών της Αιτωλ/νίας.
- Ενότητες οι οποίες στο σύνολό τους ή στην μεγαλύτερη έκτασή τους χαρακτηρίζονται από προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας, αλλά έχουν δυνατότητες ήπιας ανάπτυξης, με παράλληλη ανάδειξη των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πόρων των περιοχών τους. Σ' αυτήν την κατηγορία ανήκουν: Η παράκτια ενότητα του Αμβρακικού κόλπου, η παράκτια περιοχή του Δήμου Μεσολογγίου, η παράκτια περιοχή των νότιο-δυτικών ακτών της Ηλείας και η παράκτια περιοχή της λιμνοθάλασσας του Κοτυχίου μέχρι τη Λιμνοθάλασσα Καλογριάς.

Η κυριότερη κατεύθυνση που αφορά όλες τις παράκτιες ενότητες είναι η προστασία και η άμυνά τους απέναντι στις αρνητικές συνέπειες από την κλιματική αλλαγή. Ιδιαίτερα για όσες είναι πεδινές και σε μεγάλο βάθος της παράκτιας ζώνης η υψομετρική διαφορά από την στάθμη της θάλασσας είναι πολύ μικρή.

Στα πλαίσια της αναβάθμισης και της προστασίας των παράκτιων ζωνών προτείνονται ως κύριες κατευθύνσεις οι ακόλουθες:

- Ένταξη σ' αυτές τουριστικών εγκαταστάσεων υψηλής ποιότητας με τους ισχύοντες περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς και τον επιβαλλόμενο εξοπλισμό τους σε υποδομές και εξυπηρετήσεις, καθώς και τον παράλληλο συστηματικό έλεγχο και αποθάρρυνση της εκτός σχεδίου νόμιμης και αυθαίρετης δόμησης.
- Κατά προτεραιότητα εκπόνηση και έγκριση των τοπικών χωροταξικών σχεδίων αυτών των περιοχών σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Περιφερειακού Πλαισίου καθώς και υλοποίησή πιλοτικών ειδικών διαχειριστικών σχεδίων σε μια ή δύο ενότητες αυτής της κατηγορίας.
- Δραστικός περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης με αύξηση των ορίων κατάτμησης και αρτιότητας και απαγόρευση χρήσεων γης οι οποίες δεν συνάδουν με την τουριστική χρήση ή/και την προστασία των φυσικών και τοπιακών πόρων της ζώνης από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ.

Σε κάθε ευρύτερη παράκτια ζώνη είναι απαραίτητο τα τοπικά χωροταξικά σχέδια να προσδιορίσουν επιμέρους περιοχές ανάπτυξης με κύρια χρήση τουρισμού – αναψυχής – παραθερισμού. Ορισμένες κατά προτεραιότητα θα μπορούν να πολεοδομηθούν.

Με δεδομένο ότι σε όλες τις παράκτιες ζώνες/ περιοχές αυτής της κατηγορίας (εκτός αυτής του Δ. Ναυπακτίας) η γεωργική γη είναι σε μεγάλο ποσοστό γη υψηλής παραγω-

γικότητας είναι αναγκαίο να διαφυλαχθεί και να ενισχυθεί η γεωργική χρήση και η οργάνωση της παραγωγής και στις περιοχές αυτές. Μ' αυτή την έννοια οι περιοχές που θα προσδιοριστούν με κύρια την τουριστική χρήση θα πρέπει να είναι κατ' οικονομία και αυτές που θα προκύπτουν από τα προγραμματικά μεγέθη για κάθε περιοχή, ενώ οι τυχόν οικιστικές περιοχές α' και β' κατοικίας είναι απαραίτητο να υπακούουν στις αρχές της «συμπαγούς πόλης» και κατά προτίμηση να αποτελούν οργανωμένες οικιστικές αναπτύξεις (ΠΕΡΠΟ).

Για την παράκτια ενότητα των δυτικών ακτών της Αιτωλ/νίας προτείνεται η εκπόνηση/έγκριση μελέτης ΠΟΑΠΔ για τις δυτικές ακτές Αιτωλ/νίας και τις Εχινάδες που θα ορίζουν τεκμηριωμένα τις επιμέρους ζώνες χρήσεων γης (ζώνες με επικρατούσες τις τουριστικές δραστηριότητες, ζώνες για την ανάπτυξη υδατοκαλλιέργειών, ζώνες προστασίας, κ.ο.κ.). Οι κατευθύνσεις προς την προτεινόμενη για εκπόνηση ΠΟΑΠΔ, καθώς και προς τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ που αφορούν στις δυτικές ακτές της Αιτωλ/νίας είναι οι ακόλουθες:

- Στο ΝΔ τμήμα των ακτών, είναι αναγκαίο να προσδιορισθούν i) μικρές παράκτιες ζώνες ελεγχόμενης επέκτασης των εντατικών υδατοκαλλιέργειών, ii) μικρής κλίμακας ζώνες εναλλακτικού τουρισμού σε σημεία που χαρακτηρίζονται από παραλίες υψηλής ποιότητας, ενώ το μεγαλύτερο παράκτιο τμήμα είναι αναγκαίο να προστατευτεί αποδιδόμενο μόνο στην αγροτική παραγωγή με κίνητρα ενισχυτικά της βιολογικής καλλιέργειας.
- Στον κόλπο όπου χωροθετείται ο λιμένας Πλατυγιαλίου Αστακού, δεν επιτρέπεται η χωροθέτηση υδατοκαλλιέργειών, ούτε τουριστικών εγκαταστάσεων στην παράκτια περιοχή του κόλπου. Βόρεια της ευρύτερης περιοχής του Πλατυγιαλίου Αστακού στην παράκτια ενότητα των δυτικών ακτών Αιτωλ/νίας η κατεύθυνση σε ό,τι αφορά τις εντατικές υδατοκαλλιέργειες είναι η αποφυγή νέων εγκαταστάσεων με νέες χωροθετήσεις. Οι υπάρχουσες εγκαταστάσεις μπορούν να εκσυγχρονισθούν και στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού τους με σχετική τεκμηρίωση της αναγκαιότητάς τους μπορούν να γίνουν μόνο μικρές επεκτάσεις τους. Η γενική κατεύθυνση είναι με βάση την προτεινόμενη μελέτη ΠΟΑΠΔ να επιχειρηθεί μέσω και σχετικών κινήτρων η σταδιακή μετεγκατάσταση ορισμένων στις Εχινάδες νήσους.
- Στο τμήμα της παράκτιας ενότητας από τον Αστακό μέχρι την ευρύτερη περιοχή της Παλαίρου είναι απαραίτητος ο εντοπισμός επί μέρους περιοχών τουριστικής ανάπτυξης θαλάσσιου και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, με δεδομένο ότι η περιοχή αυτή παρουσιάζει μια ελεγχόμενη δυναμική σ' αυτούς τους τομείς.

Οι κυριότερες κατευθύνσεις για τις παράκτιες ενότητες που στο σύνολο ή στο μεγαλύτερο μέρος τους εμπεριέχουν προστατευόμενες περιοχές αλλά και με δυνατότητες και προοπτικές ήπιας ανάπτυξης με παράλληλη ανάδειξη και προστασία των πλουτοπαραγωγικών φυσικών τους πόρων, είναι οι εξής: α) ανάδειξη, προστασία και διαχείριση του διεθνούς σημασίας φυσικού περιβάλλοντος των ενοτήτων αυτών, β) ενίσχυση εναλλακτικών, ήπιων μορφών τουριστικής ανάπτυξης με τουριστικές εγκαταστάσεις που με την ποιότητα και την μορφή τους εναρμονίζονται και αναδεικνύουν τον χαρακτήρα, το τοπίο και το φυσικό περιβάλλον των περιοχών αυτών, γ) δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων ειδικών μορφών τουρισμού σε συγκεκριμένες εκτάσεις που δεν θίγουν τους περιβαλλοντικούς και φυσικούς πόρους των προστατευόμενων περιοχών (π.χ. η αξιοποίηση των ευρωπαϊκής σημασίας ιαματικών πηγών Καϊάφα), δ) ενίσχυση της βιολογικής καλλιέργειας και βιολογικής κτηνοτροφίας στις ευρύτερες περιοχές των παράκτιων

αυτών ενοτήτων, ε) κατά προτεραιότητα ενεργειακή υποστήριξη των περιοχών αυτών με ΑΠΕ και προγράμματα εξοικονόμησης νερού για την άρδευση και ύδρευσή τους.

Ο χωρικός προσδιορισμός των ενοτήτων του ορεινού χώρου έγινε με βάση συγκεκριμένα κριτήρια και κατηγοριοποιήθηκε σε τρεις κατηγορίες:

1. Ενότητες του ορεινού χώρου που παρουσιάζουν ορατά σημάδια ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού – παραθεριστικής κατοικίας και τάσεις περαιτέρω ανάπτυξης, όπως α) η χωρική ενότητα της Ορεινής Ναυπακτίας και β) η χωρική ενότητα του Δήμου Καλαβρύτων και της ορεινής Αιγιαλείας (Αροάνια όρη).
2. Ενότητες οι οποίες δεν παρουσιάζουν ακόμη αισθητή βελτίωση – ενίσχυση διαφόρων μορφών εναλλακτικού τουρισμού, όπως οι υπόλοιπες ορεινές ενότητες της Αιτωλ/νίας, εκτός της ορεινής Ναυπακτίας, καθώς και οι ορεινές περιοχές των Δήμων Πατρών (Παναχαϊκό όρος) και Ερυμάνθου.
3. Η ορεινή περιοχή της Ηλείας (όρη Λάμπεια και Μίνθη) η οποία βρίσκεται στην πιο μειονεκτική θέση από τις άλλες ενότητες του ορεινού χώρου, εκτός των άλλων λόγω και των αρνητικών συνεπειών των πυρκαγιών του 2007.

Κύρια κατεύθυνση αποτελεί η διαμόρφωση και υλοποίηση ολοκληρωμένων διαχειριστικών σχεδίων για κάθε ενότητα του ορεινού χώρου με στόχευση σε πρώτο στάδιο στην βαθμιαία αναστολή της μείωσης πληθυσμού αυτών των περιοχών και σε δεύτερο στάδιο στην σταθεροποίησή του, ιδιαίτερα με:

- την ενίσχυση του πλέγματος των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωρίων (εδρών ή δευτέρων κέντρων πρώην Καποδιστριακών Δήμων) μεταξύ τους και την σύνδεση τους με γειτονικά ορεινά επαρχιακά κέντρα, γειτονικών ορεινών ενοτήτων της ίδιας ή άλλης ΠΕ (π.χ. ορεινές ενότητες Αιτωλ/νίας με αυτές της Ευρυτανίας),
- την ενίσχυση της πολυαπασχόλησης και της εισαγωγής νέων κλάδων και τομέων παραγωγής στον ορεινό χώρο (πέραν της κτηνοτροφίας και γεωργίας) και ιδιαίτερα την ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού (μέσω κινήτρων, συμμετοχής σε σχετικά κοινοτικά προγράμματα) και της στήριξης της επιχειρηματικότητας των μικρών/μεσαίων επιχειρήσεων,
- τη στήριξη της βιοτεχνίας – χειροτεχνίας παραδοσιακών προϊόντων, αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,
- τη βελτίωση της οδικής σύνδεσης και των υποδομών, ιδίως των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωρίων και των σημαντικών περιβαλλοντικών και τουριστικών τους πόρων, με τα πλησιέστερα αστικά κέντρα και χωροταξικά κίνητρα για την εγκατάσταση επιχειρήσεων σε μια ζώνη 500 μ. γύρω από τα όρια ορεινών οικισμών, κυρίως οικισμών 6^{ου} επιπέδου και κεφαλοχωρίων,
- μεγαλύτερο ποσοστό επιδότησης για εγκατάσταση επιχειρήσεων σε ορεινές περιοχές απ' αυτό που ισχύει για την υπόλοιπη περιφέρεια, και
- έμφαση στη παραγωγή τοπικών προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ και προώθηση ιδιαίτερα της βιολογικής κτηνοτροφίας.

4.2.2.7 Παραγωγικές δραστηριότητες

■ Κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα

Με κατεύθυνση και επιδίωξη τη συμβολή του αναθεωρημένου Περιφερειακού Πλαισίου της ΔΕ στην ενίσχυση της γεωργικής παραγωγής και ανταγωνιστικότητάς της, προτείνονται οι παρακάτω κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης (στα πλαίσια των γενικότερων κατευθύνσεων του Γεωργικού Ταμείου και των κατευθύνσεων και πρωτοβουλιών της Περιφέρειας, π.χ: «καλάθι προϊόντων της ΠΔΕ»), οι οποίες ειδικότερα αναφέρονται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα:

- Άμεσος τελικός προσδιορισμός (με ψηφιακές συντεταγμένες) της γης υψηλής παραγωγικότητας από το Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης, με βάση τις μελέτες εφαρμογής της ΚΥΑ υπ. αρ. 168040 και τις τροποποιήσεις της καθώς και τις αναγκαίες εξειδικεύσεις στις τρεις ΠΕ της Περιφέρειας.
- Εφαρμογή έμμεσων ή άμεσων κινήτρων και ρυθμίσεων που συμβάλλουν στη συνέχιση αγροτεμαχίων ή με έμμεσους τρόπους στη μεγέθυνση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, σε συνδυασμό με τον αναδασμό με διαδικασίες εκούσιες και με ρυθμίσεις που συμβάλλουν στη μείωση του κόστους παραγωγής (εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων, κοινό δημοπρατήριο – συσκευαστήριο για όλη την Περιφέρεια κ.α.).
- Αποφυγή ακόμη μεγαλύτερης κατάτμησης των αγροτεμαχίων (ιδιαίτερα στη γη υψηλής παραγωγικότητας) με αυστηρή εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του ν. 2945/2001, καθώς και πρόβλεψη από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ για σαφώς μεγαλύτερα όρια κατάτμησης και αρτιότητας από τα 4 στρ. και δραστικό περιορισμό χρήσεων γης που δεν συνάδουν με την γεωργοκτηνοτροφική χρήση.
- Να επιτρέπεται η χωροθέτηση μεταποιητικών εγκαταστάσεων προϊόντων της περιοχής και υποδομών που συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό της παραγωγής και την ενεργειακή της επάρκεια και στη γη υψηλής παραγωγικότητας.
- Ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας (ιδιαίτερα στη γη υψηλής παραγωγικότητας και στις θεσμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές), με παράλληλο κέρδος τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας αυτών των περιοχών και τη δραστική μείωση των αρνητικών συνεπειών της χρήσης φυτοφαρμάκων και της ανεξέλεγκτης εντατικοποίησης της παραγωγής.
- Ιδιαίτερη προστασία, ενίσχυση και επέκταση των περιοχών παραγωγής προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ.

Για την κτηνοτροφική παραγωγή: Κύριες χωρικές κατευθύνσεις για την ενίσχυση της κτηνοτροφικής παραγωγής αποτελούν μεταξύ των άλλων:

- Οριοθέτηση ευρύτερων περιοχών από τα τοπικά χωρικά σχέδια των δήμων (και ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, κ.λπ.) στις οποίες μπορούν να αναζητηθούν νέοι βοσκότοποι και χωροθέτηση, οργάνωση ενός πιλοτικού εκτατικού κτηνοτροφικού πάρκου σε κάθε ΠΕ (με προτεραιότητα την Αιτωλ/νία), με τη συμβολή ομάδων – παραγωγών/κτηνοτρόφων, σε συνεργασία με την Τ.Α., εξοπλισμένο με τις αναγκαίες υποδομές και την εποπτεία κτηνιάτρου.
- Ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής κτηνοτροφίας μέσα σ' ένα γενικότερο πλαίσιο δράσης που θα στοχεύει παράλληλα και μακροπρόθεσμα στον εκσυγχρονισμό των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, στη βελτίωση της στάθμης του ζωικού πλη-

θυσμού, στην προώθηση της κτηνοτροφικής έρευνας, στην εξασφάλιση καλύτερων όρων εμπορίας, στη λήψη μέτρων υγιεινής του ζωικού κεφαλαίου, στην εξασφάλιση επαρκών και φθηνών ζωοτροφών και στην κατασκευή αποθηκευτικών χώρων.

- Στην ενίσχυση και οργάνωση, ειδικότερα στην ΠΕ της Αιτωλοακαρνανίας αλλά και στο σύνολο της ΠΔΕ, των δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας και αλιείας, στην επέκταση των εξαγωγών των προϊόντων της και παράλληλα στην ενίσχυση της έρευνας και της παραγωγής νέων ή της βελτίωσης υπαρχόντων προϊόντων.

Στην ΠΔΕ και ειδικότερα στην Αιτωλ/νία, η ιχθυοκαλλιέργεια είναι ο δυναμικότερος κλάδος στην πρωτογενή παραγωγή της περιοχής και κατατάσσεται στις κορυφαίες θέσεις σε αξία εξαγωγών αγροτικών προϊόντων, ενώ παράλληλα είναι ο τομέας που συμβάλλει θετικά, σε εθνικό επίπεδο, στον τομέα της έρευνας στην παραγωγή νέων ή τη βελτίωση υπαρχόντων προϊόντων. Η δραστηριότητα της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας στην ΠΔΕ συγκεντρώνεται στην πλειοψηφία της στο Δήμο Ι.Π. Μεσολογγίου, στις ακτές των Δήμων Ξηρομέρου και Ακτίου - Βόνιτσας στην ΠΕ Αιτωλ/νίας, στο Δήμο Ανδραβίδας - Κυλλήνης στην ΠΕ Ηλείας και δευτερευόντως στην περιοχή λίμνης Καϊάφα και στον Δήμο Δυτικής Αχαΐας στην ΠΕ Αχαΐας.

■ Κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης της μεταποίησης – δευτερογενή τομέα: Οι κύριες κατευθύνσεις για την ανασυγκρότηση του δευτερογενή τομέα και της μεταποίησης στην Περιφέρεια είναι:

- Η συστηματική στήριξη των επιχειρήσεων του τομέα σε θέματα υιοθέτησης και ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και ασφάλειας των προϊόντων τους.
- Η ανάκαμψη του τομέα και ιδιαίτερα της μεταποίησης, η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την επιδιωκόμενη αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα.
- Ο χαρακτηρισμός του λιμένα Πατρών (εκτός από το Πλατυγιάλι Αστακού που ήδη λειτουργεί ως ελεύθερη ζώνη εμπορίου/βιομηχανίας) ως ελεύθερης ζώνης και ο συνολικός σχεδιασμός για όλα τα λιμάνια της Δυτ. Ελλάδας ώστε να λειτουργούν κάτω από ενιαία διοίκηση (διοικητικό συμβούλιο).
- Η έμφαση και προτεραιότητα στην λειτουργία οργανωμένων – πολεοδομημένων χώρων του δευτερογενή τομέα με: α) σημαντική επέκταση της ΒΙΠΕ Πατρών και οργάνωσή της σε σύγχρονο επιχειρηματικό Πάρκο με επαρκή οδική και σιδηροδρομική σύνδεση με την Ολυμπία Οδό και τη σιδηροδρομική γραμμή Αθήνα – Πάτρα – Πύργος αντίστοιχα, β) ενεργοποίηση της ΝΑΒΙΠΕ Πλατυγιάλιου Αστακού και οδική της σύνδεση με Ιόνια Οδό, και γ) πολεοδόμηση και ενεργοποίηση των δύο επιχειρηματικών πάρκων του Αγρινίου (που προβλέπονται από το νέο ΓΠΣ ΔΕ Αγρινίου), χωροθέτηση ενός στην ευρύτερη περιοχή Αιγίου, ενός νότια του Πύργου και ενός βόρεια της Αμαλιάδας σε εγγύτητα με την Ολυμπία Οδό, καθώς και στις ευρύτερες περιοχές Μεσολογγίου, Ναυπάκτου και Αμφιλοχίας – Βόνιτσας όπως τεκμηριωμένα θα προταθούν από τα ΓΠΣ αυτών των περιοχών.
- Στις ορεινές/μειονεκτικές περιοχές της Περιφέρειας πρέπει να επιδιωχθεί η διατήρηση ενός ιστού μονάδων (ιδιαίτερα αυτών που αξιοποιούν τοπικούς πόρους). Στα κίνητρα που μπορούν να εξετασθούν είναι το υψηλότερο ποσοστό επιδότησης από το καθοριζόμενο από το ΕΣΠΑ (2007-2013), ιδίως στις ευρύτερες περιοχές των ορεινών αγροτικών κέντρων, κίνητρα για αξιοποίηση παραδοσιακών κτισμάτων για

την λειτουργία βιοτεχνικών μονάδων, φοροαπαλλαγές, κ.ά.

■ Κατευθύνσεις για τον τριτογενή τομέα παραγωγής

Έρευνα, νέα τεχνολογία και καινοτομία: Στρατηγική κατεύθυνση αποτελεί η αναβάθμιση της ακτινοβολίας της Περιφέρειας ως αναπτυσσόμενης κεντρικής περιοχής στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής - Ιονίου στον τομέα των νέων τεχνολογιών, της έρευνας και τεχνολογίας, η οποία εξειδικεύεται στις παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις που έχουν και σαφείς χωρικές επιπτώσεις και θετικές διαστάσεις στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης της Περιφέρειας με: α) εξειδικευμένες παρεμβάσεις ενίσχυσης και στήριξης της καινοτομίας σε αστικά κέντρα στην κατεύθυνση αναβάθμισης της ποιότητας ζωής και των αστικών υποδομών στους τομείς δράσεων: i) έξυπνη πόλη, ii) πράσινη ενεργειακή πόλη, iii) η πόλη ως πόλος έλξης εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, β) εξειδίκευση των δράσεων και σχετικών προγραμμάτων εστιάζοντας στους «τομείς – περιοχές» που συνιστούν συγκριτικά πλεονεκτήματα και τομείς αναπτυξιακών προτεραιοτήτων με σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα για την Περιφέρεια όπως: i) τουρισμός – πολιτισμός, ii) γεωργία, κτηνοτροφία, ιχθυοκαλλιέργειες και τρόφιμα – ποτά, iii) προηγμένα υλικά και μικροηλεκτρονική, γ) διάχυση εφαρμογών πληροφορικής: i) σε εγκαταστάσεις/δράσεις πολιτισμού – τουρισμού, όπως δημιουργία και διάδοση εικονικών μουσείων (π.χ. εικονικό μουσείο της εξόδου του Μεσολογγίου) και στον εκσυγχρονισμό τουριστικών μονάδων, ii) στον εμπλουτισμό αγροτικών προϊόντων με εισαγωγή δυναμικών καλλιεργειών και είδη ψαριών, iii) στη διάχυση ενεργειακών τεχνολογιών, και δ) δημιουργία εταιρικών σχέσεων συνεργασίας ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων, ΣΔΙΤ, κ.ά.

Στα πλαίσια αυτής της κατεύθυνσης προτείνεται η χωροθέτηση ως Επιστημονικού-Τεχνολογικού Πάρκου της ευρύτερης περιοχής του Πανεπιστημίου και του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών.

Υπηρεσίες εμπορευματικών μεταφορών: Μια από τις κύριες στρατηγικές κατευθύνσεις του θεσμοθετημένου ΠΠΧΣΑΑ και της παρούσας πρότασης αναθεώρησής του είναι η ενίσχυση και ανάδειξη του διεθνούς και εθνικού ρόλου της Περιφέρειας ως κόμβου συνδυασμένων μεταφορών και εμπορευματικού – διαμετακομιστικού κόμβου στο χώρο της Μακροπεριφέρειας Αδριατικής - Ιονίου, με εστίες το νέο λιμένα Πατρών και τον λιμένα Πλατυγιαλίου Αστακού, σε συνδυασμό με την προοπτική η ΠΔΕ να είναι περιοχή σύγκλισης αναπτυξιακών αξόνων. Προτεινόμενες κατευθύνσεις – δράσεις:

- Ολοκλήρωση μέσα στην επόμενη προγραμματική περίοδο 2014 – 2020 των μεγάλων εθνικών – διευρωπαϊκών οδικών αξόνων.
- Ολοκλήρωση στην ίδια προγραμματική περίοδο (2014 – 2020) των εθνικών σιδηροδρομικών αξόνων: Σιδηροδρομικός ΠΑΘΕ: Αθήνα – Κόρινθος – Πάτρα (νέος λιμένας) & Άξονας Πάτρα – Πύργος – Καλαμάτα.
- Ολοκλήρωση της κατασκευής και λειτουργίας του εμπορικού τμήματος του νέου λιμένα Πατρών.
- Χωροθέτηση και λειτουργία σε άμεση συσχέτιση με τον νέο λιμένα Πατρών του Εμπορευματικού Κέντρου Πατρών.

Τουρισμός

Η ποιοτική αναβάθμιση, ο εμπλουτισμός με νέες μορφές και η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της ΠΔΕ αποτελεί τον στόχο για την μετατροπή των συνιστωσών της οικονομικής ύφεσης σε άξονες ευκαιριών. Εξειδικεύοντας με βάση αυτές τις αρχές τις κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό και παράλληλα αποσκοπώντας στην δικτύωση των παράκτιων περιοχών με το μειονεκτικό ορεινό χώρο της ίδιας χωρικής ενότητας και την εκτόνωση της τουριστικής κίνησης προς την ορεινή και ημιορεινή ενδοχώρα καθώς και στην αξιοποίηση των αναξιοποίητων σε μεγάλο βαθμό τουριστικών της πόρων, προσδιορίζονται 11 τουριστικές ενότητες, που περιλαμβάνουν 18 συνολικά διακριτές τουριστικές περιοχές με ειδικά χωρικά, περιβαλλοντικά, πολιτιστικά και τουριστικά χαρακτηριστικά, όπως αναλυτικά αναφέρονται παρακάτω.

Είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι ούτε μια τουριστική ενότητα ή περιοχή της ΠΔΕ δεν ανήκει στην κατηγορία των «ανεπτυγμένων τουριστικά περιοχών» του αναθεωρημένου ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό.

Στις αναπτυσσόμενες τουριστικά παράκτιες περιοχές του ενδεικτικού σχετικού χάρτη του ΕΠΧΣΑΑ περιλαμβάνονται οι παρακάτω περιοχές της ΠΔΕ, οι οποίες κατατάσσονται σε τρεις επιμέρους ομάδες - υποκατηγορίες με βάση μια σειρά ειδικότερων κριτηρίων όπως η ένταση των πιέσεων από τον τουρισμό - παραθερισμό, η χωροταξική δομή (ενδοπεριφερειακές χωρικές ενότητες), η αξία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, η διοικητική διαίρεση κ.α., ως εξής:

α) Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές με έντονες οικιστικές και τουριστικές πιέσεις και με το περιβάλλον τους παράλληλα να χρειάζεται σχεδιασμένες δράσεις και μέτρα αναβάθμισης και εξυγίανσης. Στην υποκατηγορία αυτή υπάγονται:

- η παράκτια περιοχή Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας - Αρχαίας Ήλιδας.
- η παράκτια περιοχή Δ. Πατρών και ΔΕ Δύμης, Μόβρης Δυτικής Αχαΐας.
- η παράκτια περιοχή ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης και Δ. Πηνειού.
- η παράκτια περιοχή Ακράτας – Αιγίου (Δήμου Αιγιαλείας).
- η παράκτια περιοχή Ναυπακτίας.

Για τις παραπάνω περιοχές ισχύουν όλες οι κατευθύνσεις της κατηγορίας (Α2) (Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές) του ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό και ως επιπλέον εξειδίκευση οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

- κατά προτεραιότητα ταχύρρυθμος σχεδιασμός των περιοχών αυτών είτε μέσω τοπικών χωρικών σχεδίων με ειδικότερους όρους και περιορισμούς, είτε μέσω διαχειριστικών σχεδίων για κάθε περιοχή, είτε μέσω της θεσμοθέτησης ειδικών μελετών ανάπτυξης – αναβάθμισης των παραγωγικών δραστηριοτήτων και προστασίας του περιβάλλοντος των περιοχών αυτών (ΠΟΑΠΔ, μηχανισμών του Ν. 4269/2014),
- κατά προτεραιότητα θεσμοθέτηση των τοπικών χωρικών σχεδίων των Δήμων ή Δ.Ε. που ανήκουν οι περιοχές αυτές,
- συγκεκριμένες κατευθύνσεις, μέτρα και δράσεις συστηματικού ελέγχου των χρήσεων γης και δραστηριοτήτων που έρχονται σε σύγκρουση με τις χρήσεις του τουρισμού – αναψυχής και της πρωτογενούς παραγωγής καθώς και με τον χαρακτήρα και την αισθητική του τοπίου ή συντελούν στην υποβάθμισή τους, όπως μέτρα για

αύξηση των ορίων κατάτμησης και αρτιότητας, δραστικός περιορισμός της διάσπαρτης κατοικίας, θέσπιση ειδικού καθεστώτος προστασίας για ορισμένες περιοχές, κατά προτεραιότητα καθορισμός με συγκεκριμένα όρια της γης υψηλής παραγωγικότητας που καλύπτει σημαντικές εκτάσεις στις περισσότερες απ' αυτές τις περιοχές κ.α.

Σε κάθε μια από τις παραπάνω τουριστικές περιοχές προσδιορίζονται συγκεκριμένα οι κύριες μορφές τουρισμού που ανταποκρίνονται κατά προτεραιότητα στα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα και αναφέρονται αναλυτικά στις αντίστοιχες χωρικές υποενότητες που ανήκουν (άρθρο 21 έως 28).

β) Παράκτιες αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές με χαμηλού βαθμού οικιστικές και περιβαλλοντικές πιέσεις, οι οποίες παρουσιάζουν αναπτυσσόμενη δυναμική στην τουριστική κίνηση, ανωδομή και υποδομή.

Σ' αυτήν την υπο-κατηγορία ανήκει η παράκτια ενότητα των δυτικών ακτών του ν. Αιτωλ/νίας.

Για την περιοχή αυτή ισχύουν επίσης οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τις αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές (Α2) και στο πλαίσιο της κατεύθυνσης για ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος οι επιπλέον εξειδικεύσεις είναι οι εξής:

- επέκταση και ποιοτική αναβάθμιση των υποδομών του θαλάσσιου, ιστιοπλοϊκού και αλιευτικού τουρισμού, συμπεριλαμβανομένων των υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων,
- προώθηση της δημιουργίας Περιοχής Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) ανατολικά του Μύτικα,
- εκπόνηση / θεσμοθέτηση και εφαρμογή ειδικής μελέτης ΠΟΑΠΔ που θα εστιάζει στους τομείς του τουρισμού και των υδατοκαλλιεργειών για την αποφυγή συγκρούσεων των δύο αυτών χρήσεων.

Οι κύριες μορφές τουρισμού που ανταποκρίνονται κατά προτεραιότητα στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της παράκτιας ενότητας των δυτικών ακτών του ν. Αιτωλ/νίας είναι: θαλάσσιος τουρισμός, ιστιοπλοΐα, αλιευτικός τουρισμός.

γ) Παράκτιες περιοχές οι οποίες στο σύνολό τους ή στην μεγαλύτερη έκτασή τους χαρακτηρίζονται από θεσμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας αλλά έχουν δυνατότητες ήπιας ανάπτυξης με παράλληλη ανάδειξη των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πόρων τους. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν:

- η παράκτια περιοχή Αμβρακικού,
- η παραλίμνια περιοχή Μεσολογγίου- Αιτωλικού,
- η παράκτια περιοχή Κοτυχίου- Καλογριάς,
- η παράκτια περιοχή Ν.Δ. Ηλείας-Καϊάφα,

Στις περιοχές αυτές, λόγω του χαρακτηρισμού των ευρύτερων εκτάσεών τους ως προστατευόμενων περιοχών διεθνούς σημασίας, ισχύουν οι στρατηγικές κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τις περιοχές (Ζ) (περιοχές του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών) και συγκεκριμένα οι κατευθύνσεις α έως θ και οι όροι και περιορισμοί προστα-

σίας των Π. Δ/γματος διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών.

Οι μορφές τουρισμού που ανταποκρίνονται κατά προτεραιότητα στα συγκριτικά πλεονεκτήματα και την ανάγκη προστασίας των ανωτέρω περιοχών αναφέρονται αναλυτικά στις χωρικές υποενότητες στις οποίες οι τουριστικές αυτές περιοχές ανήκουν (άρθρο 21 έως 28).

Οι τουριστικές περιοχές της πεδινής και ορεινής ενδοχώρας σε ότι αφορά την κατηγοριοποίηση του ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό, υπάγονται στην συντριπτική τους πλειονότητα στην κατηγορία των περιοχών με περιθώρια ανάπτυξης ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού.

Στα πλαίσια της εξειδίκευσης του ΕΠΧΣΑΑ και με βάση τα νεώτερα στοιχεία της τελευταίας 10ετίας και τα ειδικότερα κριτήρια που περιγράφηκαν προηγουμένως στην ενδοχώρα της ΠΔΕ, διακρίνονται δύο υπο-κατηγορίες τουριστικών περιοχών:

α) οι τουριστικές περιοχές που παρουσιάζουν ήδη μια αναπτυσσόμενη δυναμική στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό όπως:

- η ορεινή περιοχή Καλαβρύτων-Χελμού και η πεδινή και ορεινή περιοχή Δ. Αιγιαλείας, και
- η ορεινή και πεδινή ενδοχώρα της Ναυπακτίας (εκτός της παράκτιας περιοχής).

Γι' αυτές τις περιοχές ισχύουν οι κατευθύνσεις της κατηγορίας (B1) του ΕΠΧΣΑΑ με την διευκρίνιση ότι στην ευρύτερη περιοχή των Καλαβρύτων και του Χιονοδρομικού Κέντρου ως πόλου εντατικής ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού, ισχύουν οι κατευθύνσεις της κατηγορίας (B2) του ΕΠΧΣΑΑ.

Σημειώνεται ακόμη ότι στα τμήματα των τουριστικών αυτών περιοχών που ανήκουν στο Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τις περιοχές (Ζ) (Περιοχές Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών).

β) οι υπόλοιπες σχετικά αναξιοποίητες τουριστικά περιοχές της ενδοχώρας όπως:

- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας της τουριστικής ενότητας Αμβρακικού
- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας των Λιμνών Αιτωλοακαρνανίας
- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας των Δήμων Πατρών και Ερυμάνθου
- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας της τουριστικής ενότητας Δ. Πύργου – Ήλιδας – Αρχαίας Ολυμπίας
- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας της τουριστικής ενότητας Δ. Ζαχάρως, Κρέστενων – Ανδρίτσαινας.

Οι κύριες μορφές τουρισμού που ανταποκρίνονται στα συγκριτικά πλεονεκτήματα του συνόλου των περιοχών είναι: οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, θρησκευτικός - προσκυνηματικός τουρισμός, εναλλακτικές μορφές και δραστηριότητες ορεινού, λιμναίου και ποτάμιου τουρισμού.

Σ' αυτές τις περιοχές ισχύουν επίσης οι κατευθύνσεις για τις περιοχές (B1) του ΕΠΧΣΑΑ, αλλά στα πλαίσια της ενίσχυσης και αναβάθμισης της τουριστικής τους ζήτησης, ελκυστικότητας και ποιοτικής αναβάθμισης, προτείνονται και οι παρακάτω ειδικό-

τερες κατευθύνσεις:

- Στα πλαίσια της διατήρησης και ανάδειξης των ιστορικών, αρχιτεκτονικών κ.α. σημείων του χώρου, αξιοποίηση των πορισμάτων των προτάσεων των «μελετών μορφολογικών κανόνων δόμησης και αρχιτεκτονικής στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων των Π.Ε. της ΠΔΕ» για την ανάδειξη οικιστικών συνόλων, οικισμών και αρχιτεκτονικών τοπικών χαρακτηριστικών.
- Κατά προτεραιότητα ένταξη των περιοχών αυτής της κατηγορίας σε ευρωπαϊκά ή διεθνή προγράμματα ενίσχυσης του εναλλακτικού τουρισμού, στήριξης της επιχειρηματικότητας μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, ενίσχυσης της απασχόλησης και της εισαγωγής νέων κλάδων παραγωγής και αναπλάσεων στον ορεινό χώρο.
- Έμφαση στη δικτύωση των σημαντικών πόλων αρχαιολογικού ενδιαφέροντος των περιοχών αυτών με πυρήνα το διεθνές αρχαιολογικό πολιτιστικό τρίπολο Αρχαίας Ολυμπίας – Ήλιδας – Επικούρειου Απόλλωνα και πολιτιστικό τρίπολο Μεσολόγγι – Θέρμο – Ναύπακτος και με δικτύωσή του με τους διεθνούς σημασίας αντιστοιχούς πόλους (Δελφοί – Μυκήνες – Επίδαυρος – Δωδώνη κ.α.) των γειτονικών περιφερειών.
- Μέτρα και δράσεις ενίσχυσης και δικτύωσης συγκεκριμένων ειδικών μορφών τουρισμού που δεν έχουν αξιοποιηθεί σ' αυτές τις περιοχές, όπως θεραπευτικός τουρισμός (στις ιαματικές πηγές), θρησκευτικός, προσκυνηματικός τουρισμός (σηματοδότηση θρησκευτικών διαδρομών κ.α.), αθλητικός τουρισμός και γήπεδα golf (σε πεδινές εκτάσεις της Αιτωλ/νίας, παραλίμνιες, παραποτάμιες). Ανάπτυξη ιστιοπλοΐας και κρουαζιέρας στις ακτές του Ιονίου, σε δικτύωση με Ιόνια Νησιά, Δαλματικές Ακτές, Βενετία.

Γενικές κατευθύνσεις

- Συμπληρωματικά με το ΕΠΣΧΑΑ, για την χωροθέτηση περιοχών τουριστικής χρήσης από τα τοπικά χωρικά σχέδια (ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ) καλό θα είναι να λαμβάνονται υπόψη για κάθε περιοχή τα προγραμματικά μεγέθη για κύρια και παραθεριστική κατοικία και οι δυνατότητες δημιουργίας οργανωμένων αναπτύξεων με βάση τις υπάρχουσες και προγραμματιζόμενες τεχνικές και ειδικές (τουριστικές) υποδομές.
- Για την ποιοτική αναβάθμιση και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, οι παράκτιες τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές της κατηγορίας (Α2) του ΕΠΣΧΑΑ είναι σκόπιμο και αναγκαίο να αντιμετωπίζονται σε συνδυασμό (εταιρική σχέση) με τις όμορες πεδινές και ορεινές περιοχές της ενδοχώρας της κατηγορίας (Β1) και (Β2) του ΕΠΣΧΑΑ. Με την εκτόνωση της τουριστικής κίνησης από την παράκτια προς την πεδινή, ημιορεινή και ορεινή ενδοχώρα και από τον (μαζικό) παραθαλάσσιο τουρισμό προς τις (ειδικές) εναλλακτικές μορφές, είναι δυνατόν να επιτευχθεί η συμπλήρωση και ολοκλήρωση του τοπικού τουριστικού προϊόντος.
- Η δικτύωση τουριστικών μορφών και πόλων έλξης τόσο μέσα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας όσο και σε γειτονικές Περιφέρειες αποτελεί σημαντικό παράγοντα εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος και προσέλκυσης τουριστών γενικών και ειδικών ενδιαφερόντων.

Τέλος, η βελτίωση της προσπελασιμότητας των τουριστικών περιοχών και των πόλων έλξης καθώς και η μείωση της χρονοαπόστασης από τις πύλες εισόδου τουριστών στην χώρα γενικά και στην Περιφέρεια ειδικότερα, αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ανά-

πτυξη του τουρισμού κάθε τουριστικής περιοχής της Περιφέρειας.

4.2.3 Εξειδίκευση κατευθύνσεων ανά περιφερειακή αναπτυξιακή ενότητα

4.2.3.1 Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας

Πρωτογενής τομέας – γεωργική παραγωγή: Είναι απαραίτητο να εκσυγχρονιστεί και να ενισχυθεί η παραγωγή των γεωργικών προϊόντων στα οποία η ΠΕ έχει σημαντική θέση και καλύτερες προοπτικές σε σχέση με την Περιφέρεια και τη χώρα, τόσο ως προς την ποσότητα, όσο και ως προς την ποιότητα της παραγωγής με συγκεκριμένες κατευθύνσεις και δράσεις:

- Ειδικότερα κίνητρα και μέτρα για την ανάπτυξη των βιολογικών καλλιεργειών, ιδιαίτερα στις επιτραπέζιες ελιές, στις ελαιοποιήσιμες ελιές, στα εσπεριδοειδή, στις καρυδιές, στα κηπευτικά, στις καστανιές και στα αρωματικά φυτά στα οποία η βιολογική καλλιέργεια αναπτύσσεται σημαντικά τα τελευταία χρόνια στην Αιτωλ/νία.
- Ιδιαίτερη έμφαση ως εναλλακτικές καλλιέργειες για περαιτέρω προώθηση προτείνονται το σπαράγγι και η ροδιά, με την έντονη δραστηριοποίηση Ομάδων Παραγωγών με το δεδομένο ότι υπάρχουν ευνοϊκές δυνατότητες και προοπτικές ιδιαίτερα γι' αυτά τα δύο νεώτερα προϊόντα λόγω του εξαγωγικού τους χαρακτήρα και προορισμού.

Ιδιαίτερα στις περιοχές υψηλής παραγωγικότητας, στις οποίες παράγονται σε σημαντικό βαθμό τα παραπάνω προϊόντα της ΠΕ, τα τοπικά χωρικά σχέδια με τις χωρικές τους ρυθμίσεις και διατάξεις πρέπει να ενισχύουν εμμέσως ή αμέσως την ανάπτυξη της παραγωγής τους, περιορίζοντας δραστικά ή θέτοντας αντικίνητρα σε δραστηριότητες και χρήσεις που αντιβαίνουν στην ανάπτυξή τους και παράλληλα ενισχύοντας τη συνένωση των αγροτεμαχίων, την καθετοποίησή - μεταποίηση της παραγωγής, τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών της.

Κτηνοτροφική Παραγωγή: Η Αιτωλ/νία ως η σημαντικότερη ΠΕ της Περιφέρειας σ' αυτόν τον τομέα είναι σκόπιμο να ενισχύσει ακόμη περισσότερο και να οργανώσει την κτηνοτροφική παραγωγή με τον καθορισμό νέων βοσκότοπων και την προετοιμασία, οργάνωση και πιλοτική λειτουργία ενός κτηνοτροφικού πάρκου σε περιοχή των δήμων Ακτίου – Βόνιτσας, Αμφιλοχίας, Ξηρομέρου, Θέρμου ή ορεινής Ναυπακτίας και συγκεκριμένα σε εκείνη που θα έχει την μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση των τοπικών κτηνοτρόφων (ομάδων παραγωγών). Ειδική έμφαση πρέπει να δοθεί στη βιολογική κτηνοτροφία (στην οποία η Περιφέρεια κατέχει την 1^η θέση στη χώρα) λόγω των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Αιτωλ/νίας στην βιοποικιλότητα και στην πλούσια χλωρίδα της. Έμφαση ακόμη πρέπει να αποδοθεί στον σχεδιασμό/προγραμματισμό της παραγωγής εγχώριων βιολογικών ζωοτροφών.

Ιχθυοκαλλιέργειες – Αλιεία: Ο δυναμικότερος κλάδος στην πρωτογενή παραγωγή της περιοχής, με έντονη παρουσία των εκτατικών ιχθυοκαλλιεργειών στη μεγαλύτερη λιμνοθάλασσα της χώρας (Μεσολογίου – Αιτωλικού) και στην περιοχή Ακτίου - Βόνιτσας, αλλά και εντονότερη τη δραστηριότητα των εντατικών καλλιεργειών των δυτικών ακτών της Αιτωλ/νίας και των ακτών της στον Αμβρακικό (συμπεριλαμβανομένου του συμπλέγματος των Εχινάδων νήσων που αν και ανήκουν διοικητικά στα Ιόνια νησιά υποστηρίζονται από την Αιτωλ/νία και οι εργαζόμενοι προέρχονται απ' αυτή), συγκεντρώνει το 25% περίπου της εθνικής παραγωγής σε τσιπούρα – λαβράκι και άλλα θαλάσσια είδη.

Δευτερογενής τομέας: Ως προτεραιότητες αιχμής για την ανάπτυξη της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και του δευτερογενή τομέα γενικότερα στην ΠΕ Αιτωλ/νίας εκτιμάται ότι είναι οι ακόλουθες δράσεις – ενέργειες:

- Ενθάρρυνση και ενίσχυση της καθετοποίησης της επεξεργασίας γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων που ευδοκιμούν στην Αιτωλ/νία, καθώς και παροχή υπηρεσιών ποιοτικού ελέγχου και πιστοποίησης. Ως μέτρο ενθάρρυνσης και ενίσχυσής τους θεωρείται και η αδειοδότηση σχετικών εγκαταστάσεων μεταποίησης ακόμη και σε γη που χαρακτηρίζεται ως υψηλής παραγωγικότητας.
- Προώθηση και διευκόλυνση της εισαγωγής καινοτομίας και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της βιωσιμότητας των ΜΜΕ της ΠΕ με στόχο την αύξηση των θέσεων απασχόλησης.
- Παροχή ειδικών κινήτρων για την ενίσχυση και δημιουργία μεταποιητικών επιχειρήσεων στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της ΠΕ (π.χ. μεγαλύτερο ποσοστό επιδότησης από αυτό που ισχύει στις μη μειονεκτικές περιοχές της ΠΕ).
- Ουσιαστική ενεργοποίηση της ΝΑΒΙΠΕ Πλατυγιαλίου με την κατά προτεραιότητα ολοκλήρωση της οδικής σύνδεσης με την Ιόνια Οδό και παράλληλη ολοκλήρωση της τελευταίας.
- Στα πλαίσια της γενικής χωρικής κατεύθυνσης για αντιστροφή του κυρίαρχου μοντέλου της άναρχης, διάσπαρτης χωροθέτησης των σχετικών εγκαταστάσεων και στροφής του στην χωροθέτηση των εγκαταστάσεων του δευτερογενή τομέα σε οργανωμένους, πολεοδομημένους χώρους προτείνονται: α) ενεργοποίηση Επιχειρηματικών Πάρκων στις ευρύτερες περιοχές των αστικών κέντρων της ΠΕ (Αγρίνιο, Μεσολόγγι, Ναύπακτος, Αμφιλοχία – Βόνιτσα), β) αποφυγή της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας – βιοτεχνίας στις εκτός σχεδίου πεδινές περιοχές της ΠΕ με εξαίρεση των μεταποιητικών εγκαταστάσεων που αφορούν σε μεταποίηση τοπικών αγροτικών προϊόντων, γ) δραστηριότητα περιορισμός στη χωροθέτηση νέων μεμονωμένων ή οργανωμένων υποδοχέων στις παράκτιες ζώνες, ιδιαίτερα σ' αυτές που προτείνονται για την ανάπτυξη του τουρισμού/παραθερισμού, δ) να επιτρέπεται η χωροθέτηση και μεμονωμένα εγκαταστάσεων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας με τους απαραίτητους περιβαλλοντικούς όρους, περιορισμούς και όρους ασφάλειας, κατ' εξαίρεση των όποιων άλλων περιορισμών.

Τριτογενής τομέας

- Σε ό,τι αφορά τον τομέα της έρευνας, της νέας τεχνολογίας και καινοτομίας απαιτείται η συνεργασία και συμμετοχή των φορέων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΠΕ (Πανεπιστήμιο Δυτ. Ελλάδας, ΤΕΙ Μεσολογγίου, ΤΕΙ Ναυπάκτου) του Εμποροβιομηχανικού Επιμελητηρίου της Αιτωλ/νίας και των παραγωγικών φορέων με τους ερευνητικούς φορείς και το Πανεπιστήμιο της Πάτρας (που αποτελεί Περιφερειακό Πόλο Καινοτομίας (ΠΠΚ)).
- Οι υπηρεσίες εμπορευματικών μεταφορών είναι ένας σημαντικός κλάδος του τριτογενή τομέα καθώς στην ΠΕ χωροθετείται ο μοναδικός σύγχρονος λιμένας ελεύθερης ζώνης εμπορίου και μεταφορών, στο Πλατυγιάλι Αστακού, που σε συνδυασμό με τον νέο λιμένα της Πάτρας και τους μεγάλους διευρωπαϊκούς διαδρόμους μεταφορών σταδιακά θα τείνει να καταστήσει την Περιφέρεια και την Αιτωλ/νία κόμβο συνδυασμένων μεταφορών με εξαιρετικές προοπτικές για την ανάπτυξή της.
- Οι τουριστικές χωρικές ενότητες στην Αιτωλ/νία στις περισσότερες περιπτώσεις συ-

μπήτουν με τις ενδοπεριφερειακές αναπτυξιακές ενότητες της και είναι:

- Η τουριστική ενότητα του Αμβρακικού κόλπου (παράκτιες και ορεινές περιοχές).
- Η τουριστική ενότητα των Δυτικών ακτών της Αιτωλ/νίας.
- Η τουριστική ενότητα του Μεσολογγίου – Αιτωλικού (παράκτια και πεδινή περιοχή).
- Η τουριστική ενότητα της ενδοχώρας των λιμνών (πεδινές παραλίμνιες περιοχές και ορεινή περιοχή).
- Η τουριστική ενότητα του δήμου Ναυπακτίας (παράκτια και ορεινή περιοχή).
- Ως προτεραιότητες αιχμής, για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, προωθούνται οι ακόλουθες χωρικές κατευθύνσεις:
- Ανάδειξη του ιστορικού και πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι – Ναύπακτος – Θέρμο και δικτύωση και σύνδεσή του με τους άλλους σημαντικούς πολιτιστικούς και φυσικούς προορισμούς της Αιτωλ/νίας, με το διεθνούς σημασίας αρχαιολογικό τρίπολο Αρχαίας Ολυμπίας – Αρχαίας Ήλιδας - Επικούρειου Απόλλωνα και με τους αρχαιολογικούς - ιστορικούς – πολιτιστικούς πόλους των γειτονικών Περιφερειών της Στερεάς Ελλάδας (Δελφοί – Γαλαξίδι), της Ηπείρου (Δωδώνη – αρχαία Νικόπολη κ.α.) και των Ιονίων νήσων.
- Ενίσχυση, επέκταση και ποιοτική αναβάθμιση (κυρίως με υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις 3*, 4* και 5*) των τουριστικών υποδομών στις παράκτιες ζώνες που παρουσιάζουν περαιτέρω δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού, με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων χρήσεων γης και της διασφάλισης των περιβαλλοντικών πόρων.
- Συστηματική ενίσχυση των ήπιων εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού, ιδιαίτερα στις διεθνούς σημασίας προστατευόμενες περιοχές (Αμβρακικός, Εθνικό Πάρκο Μεσολογγίου – Αιτωλικού, Λίμνες Αιτωλ/νίας) και στην ορεινή ενδοχώρα όπου ο εναλλακτικός τουρισμός έχει αποδειχθεί και από τα στοιχεία της α' φάσης της μελέτης ότι μπορεί να αποτελέσει σημαντική αναπτυξιακή προοπτική και στοιχείο συγκράτησης των κατοίκων (π.χ. ορεινή Ναυπακτία).
- Σταδιακή ανάπτυξη του τουρισμού των πόλεων (αστικού τουρισμού) της Αιτωλ/νίας, ιδιαίτερα αυτών που έχουν αναξιοποίητους τουριστικούς πόρους με ανάδειξη των ιστορικών πυρήνων και κέντρων τους (Μεσολόγγι, Ναύπακτος, Αγρίνιο κ.α.).

Οικιστικό δίκτυο: Στρατηγική κατεύθυνση για το οικιστικό δίκτυο της Αιτωλ/νίας αποτελεί η εξωστρέφεια των υπηρεσιών και των παραγωγικών δραστηριοτήτων των ευρύτερων περιοχών των οικιστικών κέντρων και η δικτύωσή τους σ' ένα πολυκεντρικό – πολυπολικό δίκτυο που οφείλει να δημιουργήσει σχέσεις συνεργασίας και με τα αστικά κέντρα των γειτονικών ΠΕ και των γειτονικών Περιφερειών, έχοντας ως κεντρικό πυρήνα το τρίπολο Αγρίνιο, Μεσολόγγι – Αιτωλικό, Αστικός και με κύριους κρίκους σ' αυτές τις συνεργασίες και συνδέσεις:

- Προς Βορρά (Ήπειρο) και δυτικά (Ιόνια Νησιά): τις ευρύτερες περιοχές Βόνιτσας - Ακτίου και Αμφιλοχίας με την συνεργασία – δικτύωσή τους με το τρίπολο Λευκάδα – Πρέβεζα – Άρτα στις κοινές δράσεις για προστασία, ποιοτική αναβάθμιση και αναπτυξιακή αξιοποίηση του κόλπου του Αμβρακικού και της ποιοτικής αξιοποίησης του παράκτιου τουρισμού, των δυτικών ακτών στην ακτίνα επιρροής του διεθνούς

αεροδρομίου του Ακτίου.

- Ανατολικά (Ευρυτανία, Φωκίδα) τις ευρύτερες περιοχές Αγρινίου – Θέρμου με την ενίσχυση/βελτίωση των οδικών συνδέσεων και συνεργασιών με τα αστικά κέντρα του Καρπενησίου και Προυσσοῦ και της Ναυπάκτου με Γαλαξίδι – Ιτέα – Άμφισσα, σε ζητήματα εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ποιοτικής κτηνοτροφικής και γεωργικής παραγωγής και πολιτιστικών/τουριστικών δραστηριοτήτων.
- Προς νότο (Αχαΐα): την ευρύτερη περιοχή της Ναυπάκτου ως χωρικού τμήματος της περιοχής Ρυθμιστικού Σχεδίου της ευρύτερης περιοχής της Πάτρας και σύνδεση της Ναυπάκτου με την έδρα της Περιφέρειας σε αναπτυξιακούς κλάδους κυρίως του τριτογενή τομέα.

Το οικιστικό δίκτυο της Αιτωλοακαρνανίας χαρακτηρίζεται από μια ορατή συνέχεια διαδοχικών εξαρτήσεων μεταξύ του μεγαλύτερου οικισμού του Αγρινίου που είναι 4^{ου} οικιστικού επιπέδου (σύμφωνα και με το ΓΠΧΣΑΑ), έως τους μικρότερους οικισμούς της που είναι 7^{ου} οικιστικού επιπέδου. Συγκεκριμένα η διάρθρωση του δικτύου έχει ως εξής:

- Αγρίνιο (4^ο οικιστικό επίπεδο): «Λοιπός εθνικός πόλος».
- Μεσολόγγι (ενισχυμένο 5^ο οικιστικό επίπεδο): Πρωτεύων περιφερειακός πόλος.
- Ναύπακτος (5^ο οικιστικό επίπεδο): Πρωτεύων περιφερειακός πόλος.
- Αστακός, Αμφιλοχία, Βόνιτσα, Θέρμο και Αιτωλικό (ενισχυμένο 6^ο οικιστικό επίπεδο): Δευτερεύοντες περιφερειακοί πόλοι.
- Αγγελόκαστρο, Αντίρριο, Άνω Άγιος Βλάσιος, Άνω Χώρα, Γαβαλού, Γαβρολίμνη, Καινούργιο, Κανδήλα, Κατούνα, Μενίδι, Νέο Χαλκιοπούλο, Νεοχώρι, Πάλαιρος, Παπαδάτες, Παραβόλα, Πλάτανος, Σίμος, Σκουτερά, Στράτος, Τριανταίικα, Φυτειές (6^ο οικιστικό επίπεδο): Τοπικά κέντρα.

4.2.3.2 Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Αχαΐας

Στην κατεύθυνση για βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας και της περιφερειακής ενότητας της Αχαΐας είναι ο εκσυγχρονισμός και η ενίσχυση της καινοτομίας ιδιαίτερα στους κλάδους - δραστηριότητες που είναι πλεονασματικοί σε επίπεδο χώρας, καθώς και σ' αυτούς με εξειδίκευση σε επίπεδο χώρας στους οποίους η Αχαΐα συμμετέχει στη διαμόρφωση των μεγεθών τους, καθώς αυτοί είναι οι κλάδοι που η περαιτέρω ανάπτυξή τους καθιστά πιο αποτελεσματική την εξωστρέφεια και τον διαπεριφερειακό ρόλο της Αχαΐας.

Σε ό,τι αφορά την ενίσχυση, τον εκσυγχρονισμό και την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των παραγωγικών τομέων της περιφερειακής ενότητας της Αχαΐας προτείνονται οι παρακάτω συγκεκριμένες κατευθύνσεις κατά παραγωγικό τομέα:

Πρωτογενής τομέας

- Είναι επιβεβλημένος ο εκσυγχρονισμός και η ενίσχυση της παραγωγής κατά προτεραιότητα των γεωργικών προϊόντων στα οποία η ΠΕ έχει σημαντική θέση και καλύτερες προοπτικές (ως προς την ποσότητα και ποιότητα της παραγωγής) σε επίπεδο χώρας και Περιφέρειας.
- Ιδιαίτερα στις περιοχές υψηλής παραγωγικότητας, δίνεται η ειδικότερη κατεύθυνση τα τοπικά χωρικά σχέδια με τις ρυθμίσεις που προτείνουν να ενισχύουν εμμέσως ή

αμέσως την ανάπτυξη της παραγωγής των τοπικών προϊόντων, περιορίζοντας δραστικά και θέτοντας αντικίνητρα σε δραστηριότητες και χρήσεις που αντιβαίνουν την ανάπτυξή τους, ενισχύοντας παράλληλα την έμμεση ή άμεση συνένωση και συνεκμετάλλευση των αγροτεμαχίων, την καθετοποίηση-μεταποίηση της παραγωγής και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών της.

- Ειδική έμφαση πρέπει να δοθεί στη βιολογική κτηνοτροφία και κατά προτεραιότητα στην ενίσχυση και οργάνωση της εκτροφής βοοειδών στον Δ. Ερυμάνθου και της εκτροφής αιγοπροβάτων στους Δ. Καλαβρύτων, Ερυμάνθου και Δ. Αχαΐας.
- Επιπλέον αναγκαίος είναι ο καθορισμός νέων βοσκότοπων και η οργάνωση της πιλοτικής λειτουργίας ενός κτηνοτροφικού πάρκου εναλλακτικά σε μια από τις κτηνοτροφικές περιοχές των Δ. Καλαβρύτων και Ερυμάνθου, οι οποίοι παρουσιάζουν και τα μεγαλύτερα ποσοστά βοσκότοπων στην Αχαΐα.
- Στις λιμνοθάλασσες Προκόπου και Πάπας μπορεί και πρέπει να υποστηριχθεί η οργάνωση της λεγόμενης εκτατικής υδατοκαλλιέργειας που αποτελεί δυναμικό κλάδο στην περιοχή.

Δευτερογενής τομέας: Οι ειδικότερες χωρικές κατευθύνσεις για την ενίσχυση, ανασυγκρότηση και εκσυγχρονισμό του δευτερογενή τομέα στην ΠΕ Αχαΐας είναι οι ακόλουθες:

- Στα πλαίσια της κεντρικής χωρικής κατεύθυνσης για αντιστροφή του μοντέλου της άναρχης, διάσπαρτης χωροθέτησης των σχετικών εγκαταστάσεων και της συστηματικής ενίσχυσης της χωροθέτησης των εγκαταστάσεων του τομέα σε οργανωμένους, πολεοδομημένους χώρους προτείνονται:
 - Εξυγίανση, αναβάθμιση και βελτίωση της ελκυστικότητας της υπάρχουσας ΒΙΠΕ Πατρών και του Επιχειρηματικού Πάρκου (ΒΙΟΠΑ) Πατρών, σημαντική επέκτασή της πρώτης και επαρκής οδική και σιδηροδρομική σύνδεσή της με την Ολυμπία Οδό, την σιδηροδρομική γραμμή καθώς και με τον νέο λιμένα Πατρών και το εμπορικό του τμήμα.
 - Δυνατότητα τεκμηριωμένης χωροθέτησης και δεύτερου επιχειρηματικού πάρκου στα όρια του Καλλικράτειου Δήμου Αιγιαλείας και δημιουργία επιχειρηματικού πάρκου στην ευρύτερη περιοχή του αστικού συγκροτήματος του Αιγίου.
 - Αποφυγή της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας – βιοτεχνίας στις εκτός σχεδίου πεδινές περιοχές της ΠΕ εκτός των περιπτώσεων μεταποιητικών εγκαταστάσεων, οι οποίες μπορούν με τους αναγκαίους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς να χωροθετηθούν ακόμη και σε γη υψηλής παραγωγικότητας όταν αφορούν σε μεταποίηση τοπικών αγροτικών προϊόντων και εκτός των περιοχών που καθορίζονται τεκμηριωμένα από ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ ότι επιτρέπονται οι συγκεκριμένες χρήσεις (π.χ. ΖΕΑ ή άλλες περιοχές ΠΕΠΔ).
- Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για ενίσχυση/προώθηση της νέας τεχνολογίας και καινοτομίας στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής, κατ' εξαίρεση των όποιων περιορισμών, δίνεται η κατεύθυνση να επιτρέπεται η χωροθέτηση και μεμονωμένα εγκαταστάσεων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας με τους απαραίτητους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς και όρους ασφαλείας.
- Αποθάρρυνση και δραστικός περιορισμός της χωροθέτησης νέων μεμονωμένων ή οργανωμένων υποδοχέων βιομηχανικών μονάδων στις παράκτιες ζώνες και ιδιαίτερα απαγόρευση νέων εγκαταστάσεων στις παράκτιες περιοχές που προτείνονται για

την ανάπτυξη του τουρισμού/παραθερισμού.

- Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για ενίσχυση των μειονεκτικών ορεινών περιοχών της ΠΕ και για άμβλυση των πολύ μεγάλων ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων προτείνονται οι ακόλουθες κατευθύνσεις:
 - Διατήρηση ενός ιστού μεταποιητικών μονάδων (ιδιαίτερα αυτών που αξιοποιούν τοπικούς πόρους π.χ. οινοποιεία, τυροκομεία, ελαιολαδοποιεία, σφαγεία κ.α.)
 - Υλοποίηση και ενίσχυση της πολυαπασχόλησης και της υποστήριξης της καθετοποίησης/μεταποίησης τοπικών προϊόντων μέσα από ένα ευέλικτο σύστημα χωρικών ρυθμίσεων και κινήτρων για τις μονάδες του τομέα που οφείλουν ανάλογα να προσδιορίσουν τα τοπικά χωροταξικά σχέδια με όρους και περιορισμούς ώστε να αποφεύγεται η αλλοίωση του τοπίου, του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και οι συγκρούσεις με άλλες χρήσεις.
 - Υψηλότερα ποσοστά επιδότησης από τα καθοριζόμενα από το ΕΣΠΑ (2007 - 13) για την λειτουργία μεταποιητικών εγκαταστάσεων στις ευρύτερες περιοχές των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών, (5^{ου} και 6^{ου} οικιστικού επιπέδου).

Τριτογενής τομέας: Οι στόχοι και οι κατευθύνσεις που η ίδια η ΠΔΕ προτείνει για το ΣΕΣ 2014 – 2020 στον τομέα της Έρευνας, της Τεχνολογίας και της καινοτομίας αφορούν σε μεγαλύτερο βαθμό αυτή την ΠΕ. Στα πλαίσια του στρατηγικού στόχου και κατεύθυνσης για ενίσχυση και ανάδειξη του διεθνούς και εθνικού ρόλου της ΠΔΕ ως κόμβου συνδυασμένων μεταφορών και εμπορευματικού διαμετακομιστικού κόμβου στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής - Ιονίου η ευρύτερη περιοχή της Πάτρας και η Αχαΐα έχουν τον κεντρικό και σημαντικότερο ρόλο, με κύριες κατευθύνσεις την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων μεταφορών και την λειτουργία των μεγάλων αναπτυξιακών αξόνων.

Τουρισμός: Η Αχαΐα περιλαμβάνει δύο μεγάλες σε έκταση τουριστικές ενότητες και τη βόρεια περιοχή μιας τρίτης. Συγκεκριμένα: α) την τουριστική ενότητα Αιγίου – Ακράτας – Καλαβρύτων – Χελμού (Δήμοι Αιγιαλείας και Καλαβρύτων), β) την τουριστική ενότητα Δ. Πατρέων – Δ.Ε. Δύμης και Μόβρης Δήμου Δυτικής Αχαΐας, και γ) το βόρειο τμήμα της τουριστικής ενότητας λιμνοθαλασσών Κοτυχίου και Καλογριάς (Δημ. Ενότητα Λαρισσού του Δ. Δυτικής Αχαΐας).

Η παράκτια περιοχή Δήμου Πατρέων και ΔΕ Δύμης και Μόβρης Δήμου Δυτικής Αχαΐας και η παράκτια περιοχή Δήμου Αιγιαλείας χαρακτηρίζονται ως τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές με έντονες οικιστικές/τουριστικές πιέσεις που χρειάζονται αναβάθμιση/εξυγίανση, έχοντας ως κύρια χαρακτηριστικά τάσεις περαιτέρω ανάπτυξης τουριστικών κλινών και παραθεριστικής κατοικίας, ανάγκες εμπλουτισμού, συμπλήρωσης και εξειδίκευσης της τουριστικής προσφοράς με δημιουργία ειδικής τουριστικής υποδομής, ικανοποιητικές αστικές εξυπηρετήσεις και τουριστικούς πόρους αλλά και κινδύνους περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

Το τμήμα της παράκτιας περιοχής Λιμνοθαλασσών Κοτυχίου – Καλογριάς που ανήκει στην ΔΕ Λαρισσού Δήμου Δυτ. Αχαΐας, δηλαδή η περιοχή Καλογριάς, χαρακτηρίζεται ως περιοχή με δυνατότητες κυρίως εναλλακτικών μορφών τουριστικής ανάπτυξης ως προστατευόμενη (με διεθνή σημασία) περιοχή με κύρια γνωρίσματα την ύπαρξη τουριστικών πόρων με σημαντικό φυσικό/οικολογικό συγκριτικό πλεονέκτημα (Ramsar, ιαματικές πηγές, δάσος Στροφυλιάς κ.α.) και δυνατότητα ανάπτυξης νέων μορφών εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού κ.α.

Οι ορεινές περιοχές Δήμου Πατρέων και Δήμου Ερυμάνθου είναι κατά βάση και μέχρι σήμερα τουριστικά αναξιοποίητες περιοχές με κύρια γνωρίσματα την μικρή έως ανύπαρκτη τουριστική ανωδομή και κίνηση, δύσκολη προσβασιμότητα, μειονεκτική ως προβληματική τοπική οικονομία και αναξιοποίητο τουριστικά φυσικό και ιστορικό/πολιτιστικό πλούτο. Η έμφαση στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού ιδιαίτερα σ' αυτές τις περιοχές είναι όχι μόνο σκόπιμη αλλά απαραίτητη για την στήριξη της φθίνουσας οικονομίας τους.

Η ορεινή περιοχή Δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων χαρακτηρίζεται ως αναπτυσσόμενη και δυναμική τουριστικά περιοχή με κύρια γνωρίσματα την καλή έως υψηλή ποιότητα τουριστικών πόρων, την δυναμικά αναπτυσσόμενη τουριστική ανωδομή και υποδομή, τη σχετικά καλή αλλά με ορατές ανάγκες βελτίωσης προσβασιμότητα και την ανοδική τουριστική και παραθεριστική κίνηση. Κύριος τουριστικός πόλος της είναι η περιοχή του χιονοδρομικού κέντρου Καλαβρύτων και κύρια κατεύθυνση, ο σχεδιασμένος και δυναμικός εμπλουτισμός του με μορφές και τουριστικές δραστηριότητες που θα επεκτείνονται χρονικά και πέραν των τριών μηνών της λειτουργίας του ως χιονοδρομικού κέντρου, ακόμη και την θερινή περίοδο. Εντός της περιοχής αυτής βρίσκεται και η ορεινή περιοχή της Ακράτας και της ορεινής Αιγείρας της οποίας οι τουριστικοί προορισμοί είναι απαραίτητο να αξιοποιηθούν σχετικά κοινοτικά προγράμματα. Ανάλογη πορεία σταδιακά μπορεί να ακολουθήσει και η ορεινή περιοχή της Κλειτορίας, της Ψωφίδας και της Δάφνης η οποία δεν στερείται σημαντικών φυσικών και ιστορικών/πολιτιστικών και τοπικών τουριστικών πόρων δικτυώνοντας τους με τους αντίστοιχους πόρους και προορισμούς της ΔΕ Καλαβρύτων αλλά και των ορεινών περιοχών της γειτονικής ΠΕ Αρκαδίας, της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Οικιστικό Δίκτυο

Η ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου, το οποίο χαρακτηρίζεται από μεγάλες ασυνέχειες στις διαδοχικές εξαρτήσεις του είναι η εξής:

- Η Πάτρα (2^ο οικιστικό επίπεδο): Πρωτεύων εθνικός πόλος.
- Το Αίγιο δεύτερο σε ιεράρχηση πόλη της Αχαΐας (5^ο οικιστικό επίπεδο): Πρωτεύων περιφερειακός πόλος.
- Τα Καλάβρυτα, το Ρίο, η Ακράτα, η Κάτω Αχαΐα, η Χαλανδρίτσα (6^ο ενισχυμένο οικιστικό επίπεδο): Δευτερεύοντες περιφερειακοί πόλοι.
- Το Σταυροδρόμι, η Κλειτορία, η Δάφνη, η Ψωφίδα (6^ο οικιστικό επίπεδο): Τοπικά κέντρα.

Πέραν των κύριων κατευθύνσεων που διατυπώνονται σε προηγούμενο κεφάλαιο προτείνονται και οι ακόλουθες κατευθύνσεις:

- Ποιοτικός εμπλουτισμός και αναβάθμιση των αστικών λειτουργιών, κοινωνικών εξυπηρετήσεων και δραστηριοτήτων του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας με παράλληλα μέτρα και δράσεις για την σταθεροποίηση (μη αύξηση) του πληθυσμού του μέχρι το έτος στόχο 2030.
- Μέτρα και δράσεις ενίσχυσης του αναπτυξιακού ρόλου και της ελκυστικότητας των άλλων σημαντικών πόλεων της Αχαΐας (Αίγιο, Κάτω Αχαΐα, Καλάβρυτα, Χαλανδρίτσα, Ακράτα κ.α.), ενίσχυσή τους με υπηρεσίες, δραστηριότητες, αναπλάσεις, αναπτυξιακά κίνητρα και χωροθετήσεις σημαντικών παραγωγικών δραστηριοτήτων στις ευρύτερες περιοχές τους.

- Ειδική προτεραιότητα στην ενίσχυση των ορεινών πόλεων (Καλάβρυτα), κωμοπόλεων (Κλειτορία) και κεφαλοχωρίων της ορεινής και ημιορεινής ενδοχώρας (Δάφνη, Ψωφίδα κ.α.), 6^{ου} οικιστικού επιπέδου, με ανάλογα μέτρα και δράσεις και με ιδιαίτερη έμφαση: α) στην ενίσχυση και τον εμπλουτισμό των ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού (ένταξη σε σχετικά ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα), β) στην οργάνωση και αύξηση της ανταγωνιστικότητας της βιολογικής ιδίως κτηνοτροφίας και της μεταποίησης των προϊόντων της και γ) στην επιδότηση των επιχειρήσεων που εγκαθίστανται σ' αυτές τις περιοχές με ποσοστά υψηλότερα αυτών του ΕΣΠΑ 2007 – 2013.

4.2.3.3 Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Ηλείας

Παρά το συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τις άλλες ΠΕ στον τομέα της γεωργικής παραγωγής και στον τουρισμό (υψηλότερης ποιότητας παράλια και διεθνούς σημασίας αρχαιολογικό τρίπολο: Αρχαία Ολυμπία- Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων), δεν παρουσιάζει την αναμενόμενη ανάπτυξη, κυρίως λόγω της μη διαμόρφωσης ακόμη των διευρωπαϊκών – εθνικών διαδρόμων ανάπτυξης που διέρχονται από την ΠΕ και των σημαντικών έργων υποδομής που πρέπει να προωθηθούν.

Στην ανασχεση της ανάπτυξης της περιοχής, συνέβαλλαν σημαντικά και οι δασικές καταστροφές λόγω των πυρκαγιών του 2007. Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δασικών καταστροφών που μπορεί να επιτείνουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής εντοπίζονται στα φαινόμενα πλημμυρών και διάβρωσης του εδάφους (διάβρωση των ακτών στα παράλια της ΠΕ). Μέτρα που προτείνονται είναι:

- Στοχευμένη επένδυση σε έργα προστασίας των ακτών και σε αντιπλημμυρικά φράγματα και μείωση της ευαισθησίας των οικοσυστημάτων, προκειμένου να αυξηθεί η ανθεκτικότητά τους σε ξηροθερμικό περιβάλλον και να επιτραπεί η προσαρμογή των οικοσυστημάτων στην αλλαγή κλίματος.
- Ανάπτυξη συστημάτων ανίχνευσης, έγκαιρης προειδοποίησης και συναγερμού, χαρτογράφησης και αξιολόγησης των κινδύνων και αύξηση των επενδύσεων σε συστήματα διαχείρισης καταστροφών.
- Βιώσιμη διαχείριση των υδάτων στη γεωργική εκμετάλλευση, στήριξη για την εφαρμογή προτύπων καλλιέργειας αποδοτικών ως προς τη χρήση του νερού και διαχείριση των ζωνών προστασίας δασών από τη διάβρωση.
- Βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους με τη στήριξη πρακτικών που αποτρέπουν την αποσάθρωση του και την εξάντληση του αποθέματος άνθρακα του εδάφους, με την καθιέρωση γεωργοδασοκομικών συστημάτων και τη δημιουργία νέων δασών.
- Αξιοποίηση βιομάζας, υπολειμμάτων και υποπροϊόντων των γεωργικών και κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων, καθώς και της μεταποίησης με σκοπό την παραγωγή ενέργειας και εισροών στον πρωτογενή και στο δευτερογενή τομέα.
- Προώθηση δράσεων κατάρτισης και ενημέρωσης για την Κλιματική Αλλαγή, την πρόληψη και διαχείριση κινδύνων.

Πρωτογενής τομέας

Κύριες κατευθύνσεις στον τομέα είναι:

- Ο καθορισμός της ΠΕ Ηλείας ως κύριας αγροτικής παραγωγικής περιοχής της ΠΔΕ, η δημιουργία Δημοπρατηρίου Αγροτικών προϊόντων (οι εναλλακτικές θέσεις ανα-

λύονται στις ενδοπεριφερειακές ενότητες) και η ανάπτυξη μεταποιητικών βιομηχανιών.

- Η ανταγωνιστική λειτουργία του, ως σημαντικού παραγωγικού πόρου και μέσου προστασίας των φυσικών τοπίων, με ενίσχυση και διάδοση της βιολογικής γεωργίας, κτηνοτροφίας και υδατοκαλλιέργειας.
- Η προστασία της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού προϊόντος (βελτίωση – εκσυγχρονισμός υποδομών, αναδιάρθρωση καλλιεργειών), και προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ της ΠΕ.
- Η ενίσχυση των ομάδων παραγωγών, ώστε τα προϊόντα να είναι προσιτά σε όλους τους καταναλωτές.
- Η διερεύνηση δημιουργίας «Ζώνης Αγροτικής Βιοτεχνολογίας και Καινοτομίας» σε Δημοτικές, Περιφερειακές ή Δημόσιες εκτάσεις στην Νότια πλευρά του Αλφειού ποταμού, η οποία μπορεί να ενταχθεί δορυφορικά στην λειτουργία και ανάπτυξη του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών.
- Η συντήρηση των δύο μεγάλων φραγμάτων της ΠΕ (Αλφειού και Πηνειού) και η επικαιροποίηση της μελέτης επαναπλημμυρισμού της Λίμνης Μουριάς με πιλοτική εφαρμογή.

Στην κτηνοτροφία ενισχύεται η εκτροφή βοοειδών και αιγοπροβάτων. Ειδικότερα προτείνεται:

- Η οργάνωση της εκτροφής βοοειδών στους Δήμους Ανδραβίδας – Κυλλήνης, Πηνειού και Πύργου και της εκτροφής αιγοπροβάτων στους Δήμους Πύργου, Ήλιδας, Ανδραβίδας – Κυλλήνης και Αρχαίας Ολυμπίας.
- Η δημιουργία Κεντρικής Μονάδας Επεξεργασίας Κτηνοτροφικών Αποβλήτων (με αναμενόμενο αποτέλεσμα τη διατήρηση της βοοτροφίας στον κάμπο της ΠΕ, την στήριξη του αγροτικού πληθυσμού και την περιβαλλοντική αναβάθμιση της περιοχής).
- Η δημιουργία Ελεγχόμενης Κυνηγετικής Περιοχής (κυνηγετικής ρεζέρβας) στην ορεινή περιοχή της ΠΕ.
- Η οριοθέτηση και οργάνωση νέων βοσκότοπων, η βελτίωση αυτών που υπάρχουν και η οργάνωση πιλοτικού εκτατικού κτηνοτροφικού πάρκου, καθώς και ο εκσυγχρονισμός των κτηνοτροφικών μονάδων.

Τέλος, προωθείται η ανάπτυξη της μελισσοκομίας στο σύνολο της ΠΕ και της υδατοκαλλιέργειας.

Δευτερογενής τομέας

Σε ό,τι αφορά τις δυναμικές ζώνες της ΠΕ σε σχέση με τον δευτερογενή τομέα οι ευρύτερες περιοχές Πύργου – Αμαλιάδας χαρακτηρίζονται ως περιοχές επέκτασης (σύμφωνα με το ΕΠΧΣΑΑ για τη βιομηχανία) στις οποίες μπορούν να διαμορφωθούν δυνατότητες εκκίνησης διαδικασιών ανάπτυξης της βιομηχανίας. Επισημαίνεται ότι στην Π.Ε, στην θαλάσσια περιοχή του Κατακόλου, προωθείται η αξιοποίηση των κοιτασμάτων υδρογονάνθρακα.

Στον κλάδο της μεταποίησης, τυποποίησης και συσκευασίας αγροτικών προϊόντων προτείνεται:

- Ενεργοποίηση δύο Επιχειρηματικών Πάρκων (ενός νότια του Πύργου και ενός βόρεια της Αμαλιάδας) και κατάργηση των δύο θεσμοθετημένων χώρων ΒΙΟΠΑ από τα ΓΠΣ της δεκαετίας του '80 που είναι σχεδόν ανενεργά.
- Εκσυγχρονισμός, ιδιαίτερα των μικρότερων οικογενειακών επιχειρήσεων (σε θέματα ποιοτικού ελέγχου, τυποποίησης και marketing) και μέτρα ανάπτυξης νέας επιχειρηματικότητας μικρού και μεσαίου μεγέθους.
- Αύξηση του βαθμού επεξεργασίας των βασικών δημητριακών για ζωοτροφές, βελτίωση της ποιότητας, της τυποποίησης και εμπορίας των γεωργικών, αγροτοβιομηχανικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και ενίσχυση της μεταποίησης της βιομηχανικής τομάτας.
- Ανάλυση πρωτοβουλιών για την κατάκτηση της σχετικής τεχνογνωσίας σε τοπικό επίπεδο, με εφαρμογή προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης.
- Ανάλυση κοινών πρωτοβουλιών για την συνδυασμένη διαχείριση των αποβλήτων από αγροτοβιομηχανίες – βιοτεχνίες.
- Στήριξη των βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων έντασης εργασίας και μέτρα τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού των ΜΜΕ.

Τριτογενής τομέας

Σε ό,τι αφορά τη Νέα Οικονομία – και την Καινοτόμο Επιχειρηματικότητα και τις υπηρεσίες, προτείνεται:

- η αξιοποίηση της υποδομής και του ανθρώπινου δυναμικού στην Έρευνα και Τεχνολογία και την Κοινωνία της Πληροφορίας με στόχο τη στενότερη διασύνδεση με παραγωγικές δραστηριότητες και τη διάχυση της καινοτομίας στις επιχειρήσεις της ΠΕ και
- η ανάδειξη των υπηρεσιών εμπορίου και μεταφορών σε “προωθητική δραστηριότητα” για την ευρύτερη περιοχή του λιμένα Κυλλήνης.

Τουρισμός

Οι τουριστικές χωρικές ενότητες στην Ηλεία είναι: α) Καλογριάς – Κοτυχίου (ΔΕ Λαρισσού Δ. Δυτ. Αχαΐας και ΔΕ Ανδραβίδας Δ. Ανδραβίδας - Κυλλήνης), β) ακτές ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης, Δ. Ανδραβίδας-Κυλλήνης και Δ. Πηνειού, γ) Δ. Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας - Αρχαίας Ήλιδας, και δ) Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα.

Οι ενότητες υποδιαιρούνται αντίστοιχα σε παράκτια και ορεινά τμήματα και διαβαθμίζονται σε: i) Τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές με έντονες οικιστικές/τουριστικές πιέσεις που χρειάζονται αναβάθμιση/εξυγίανση: Παράκτια περιοχή Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας – Αρχαίας Ήλιδας και οι Ακτές ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης και Δ. Πηνειού, ii) Αναξιοποίητες περιοχές: Η ορεινή περιοχή της ενότητας Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας και η ορεινή περιοχή της ενότητας Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα, iii) Περιοχές με δυνατότητες κυρίως ήπιων εναλλακτικών μορφών ανάπτυξης σε προστατευόμενες κατά κανόνα περιοχές: Η παράκτια περιοχή Κοτυχίου – Καλογριάς και η παράκτια περιοχή ΝΔ Ηλείας – Καϊάφα.

Οι κύριες κατευθύνσεις τουριστικής ανάπτυξης της ΠΕ είναι:

- Περαιτέρω ανάδειξη και δικτύωση του αρχαιολογικού τριπόλου (Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων) με Δελφούς, Δωδώνη, αρχαία Νικόπολη

προς Β., ανάκτορο Νέστωρος Πύλου προς Ν, Μυκήνες, Τίρυνθα Επίδαυρο, (Αθήνα, Σούνιο) προς Α. και κατ' επέκταση σύνδεση με το ιστορικό – πολιτιστικό τρίπολο Μεσολόγγι-Ναύπακτος-Θέρμο.

- Ανάδειξη της Αρχαίας Ολυμπίας και της ευρύτερης περιοχής της στο πλαίσιο ειδικού αναπτυξιακού προγράμματος σε διεθνές αθλητικό, πολιτιστικό και συνεδριακό κέντρο.
- Επέκταση και ποιοτική αναβάθμιση (κυρίως με υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις) των τουριστικών υποδομών στις παράκτιες ζώνες που παρουσιάζουν περαιτέρω δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης του τουρισμού.
- Επέκταση και ενίσχυση των ήπιων εναλλακτικών μορφών θεματικού τουρισμού στην ορεινή ενδοχώρα, καθώς αποτελεί το αναπτυξιακό καταφύγιο για τις περιοχές αυτές και την συγκράτηση των κατοίκων τους.
- Ενίσχυση συγκεκριμένων ειδικών μορφών τουρισμού όπως: α) θεραπευτικός τουρισμός (ιαματικές πηγές Καϊάφα, Κουνουπελίου), γ) θαλάσσιος, ιστιοπλοϊκός τουρισμός και τουρισμός κρουαζιέρας με σύγχρονες μαρίνες και εξοπλισμένο λιμένα κρουαζιέρας (Κατάκολο), δ) θρησκευτικός τουρισμός (σηματοδότηση θρησκευτικών διαδρομών, ανάδειξη βυζαντινών και μεσαιωνικών εκκλησιαστικών μνημείων με δημιουργία θρησκευτικού δικτύου), ε) αλιευτικός τουρισμός και στ) αθλητικός τουρισμός.

Οικιστικό δίκτυο: Στρατηγική κατεύθυνση για το οικιστικό δίκτυο της Ηλείας αποτελεί η ισόρροπη ενίσχυση του διπόλου Πύργος – Αμαλιάδα, σε άμεση συσχέτιση με την ενίσχυση των Καλλικράτειων εδρών που εξαρτώνται από αυτό, η εξωστρέφεια των παραγωγικών δραστηριοτήτων των ευρύτερων περιοχών των οικιστικών κέντρων, σε συνεργασία με τα αστικά κέντρα των γειτονικών ΠΕ και των γειτονικών Περιφερειών. Κεντρικός πυρήνας είναι ο αναπτυξιακός πόλος της ευρύτερης περιοχής Πύργου – Αμαλιάδας (πρωτεύοντες περιφερειακοί πόλοι και δίπολο), ενώ κρίκοι σ' αυτές τις συνεργασίες και συνδέσεις είναι οι ευρύτερες περιοχές Πύργος – Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία και Αμαλιάδα – Αρχαία Ήλιδα. Κύριες προτεινόμενες επιδιώξεις και προοπτικές είναι:

- Η σταδιακή ενίσχυση των κέντρων 5^{ου} (ενισχυμένου και απλού) και 6ου ενισχυμένου επιπέδου (Πύργος, Αμαλιάδα, Λεχαινά, Γαστούνη, Αρχαία Ολυμπία, Κρέστενα, Ζαχάρω), με προώθηση ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων, εισαγωγή νέων τεχνολογιών, προώθηση των υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων και με αναβάθμιση και επέκταση του κοινωνικού εξοπλισμού.
- Η πολλαπλή ενίσχυση των ορεινών κωμοπόλεων ως επαρχιακών κέντρων των ορεινών μειονεκτικών περιοχών, με δραστηριότητες όπως η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μεταποίησης παραδοσιακών προϊόντων (και ΠΟΠ/ ΠΓΕ), αξιοποίησης των ΑΠΕ και ανάδειξης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.
- Η ανάπτυξη συνεργασιών και δικτυώσεων των οικισμών σε ζητήματα που αποτελούν προβλήματα ή/και συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής τους, αξιοποιώντας προοπτικά τις νέες δυνατότητες που παρέχει η νέα αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης.
- Η οργάνωση και ανάπτυξη ποιοτικού – υψηλού επιπέδου τουρισμού και παραθεριστικής κατοικίας στους παράκτιους οικισμούς καθώς και ήπιου – εναλλακτικού τουρισμού στην ορεινή ενδοχώρα.
- Η πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και της ανεργίας.

- Η ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού και η βελτίωση του οικιστικού περιβάλλοντος της ποιότητας ζωής, της αισθητικής και της ταυτότητας των οικισμών.
- Οι ολοκληρωμένες αστικές αναπλάσεις κατά προτεραιότητα των κεντρικών πυρήνων των πόλεων και των παραλιακών μετώπων σε όσες απ' αυτές είναι παράκτιες.
- Η σταδιακή υδροδότηση όλων των οικισμών είτε από το διυλιστήριο του Ερύμανθου είτε του Πηνειού.

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά τη ΖΟΕ Ηλείας, προτείνεται η αναθεώρησή της μέσω ενός ειδικού τοπικού χωροταξικού σχεδίου με βάση τις κατευθύνσεις και τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής. Στο σχέδιο αυτό μπορούν να εντοπισθούν μικρές περιοχές αυστηρά ελεγχόμενης χωροθέτησης ποιοτικών τουριστικών εγκαταστάσεων (4* - 5*), με συγκεκριμένους όρους, κυρίως στην ποιότητα των κατασκευών και στην ένταξή τους στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής.

4.2.4 Εξειδίκευση κατευθύνσεων ανά ενδοπεριφερειακή (διαδημοτική) ενότητα

4.2.4.1 Δήμοι Ι.Π. Μεσολογγίου & Ξηρομέρου (εκτός Δ.Ε. Φυτειών)

Στα πλαίσια της ανάδειξης των εξειδικευμένων χωρικών και αναπτυξιακών χαρακτηριστικών (πλεονεκτημάτων) της ενότητας και της ενίσχυσης της κοινωνικής, εδαφικής και οικονομικής συνοχής, η βασική αναπτυξιακή στρατηγική εξειδικεύεται κυρίως στην ενίσχυση των ακόλουθων τομέων (σε συνεργασία/δικτύωση με τις γειτονικές χωρικές ενότητες της ΠΔΕ και με τα γειτονικά Ιόνια Νησιά και κυρίως με την Κεφαλονιά την Ιθάκη και τη Λευκάδα):

- Στην διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα και της μεταποίησης του, κυρίως των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας αλλά και των βιολογικών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων (και ειδικότερα των προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ).
- Στον εμπλουτισμό/αναβάθμιση του ποιοτικού παράκτιου εναλλακτικού τουρισμού (και σε κάποια σημεία μαζικού) και στη σύνδεσή του, όπου είναι εφικτό, με τους παραγωγικούς τομείς (αλιευτικός τουρισμός, αγροτουρισμός, γαστρονομικός τουρισμός), αλλά και με τους σημαντικούς πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους της περιοχής (οικοτουρισμός, περιηγητικός, θρησκευτικός, πολιτιστικός, ιαματικός, μαθητικός τουρισμός κ.α.).
- Στην εφαρμογή της καινοτομίας σε σύνδεση κυρίως με τους δύο παραπάνω τομείς.
- Στη βιώσιμη (αειφορική) αξιοποίηση του μεγάλου συγκριτικού πλεονεκτήματος της Αιτωλοακαρνανίας αλλά και αυτής της χωρικής ενότητας, του πλούσιου υδάτινου δυναμικού της.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για σταδιακή αναβάθμιση της περιφέρειας ως νότιας δυτικής πύλης της χώρας και ως κεντρικού πόλου στον αναπτυξιακό άξονα Αδριατικής – Ιονίου, καθώς και των στόχων της εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής και της σταδιακής άμβλυνσης των δημογραφικών και αναπτυξιακών ανισοτήτων θα συμβάλλει: α) η ολοκλήρωση και λειτουργία των μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους και πόλους της χωρικής ενότητας, β) η σταδιακή διαμόρφωση και λειτουργία του αναπτυξιακού τριπόλου Αγρίνιο – Μεσολόγγι – ελεύθερη ζώνη εμπορίου Πλατυγιαλίου – Αστακού για την βιώσιμη ανάπτυξη και ενί-

σχυση της εξωστρέφειας, όχι μόνο της ενότητας, αλλά και ολόκληρης της Αιτωλ/νίας, γ) η τοπική και υπερτοπική δικτύωση των αστικών κέντρων, μικρότερων κωμοπόλεων και κεφαλοχωρίων σ' ένα ενιαίο και συνεργαζόμενο οικιστικό δίκτυο.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για ανάβαθμιση της ΠΔΕ ως διεθνούς πολιτιστικού προορισμού με διεθνούς αξίας αρχαιολογικό – πολιτιστικό, φυσικό περιβάλλον:

- Δικτύωση της χωρικής ενότητας με τις γειτονικές με ανάδειξη του ιστορικού, πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι – Θέρμο - Ναύπακτος.
- Ανάδειξη και προστασία αξιόλογων φυσικών περιοχών: Εθνικό Πάρκο λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - περιοχή Ramsar και περιοχές του Δ. Ξηρομέρου (Natura, βελανιδοδάσος).
- Έμφαση στην ανάδειξη και ποιοτική τουριστική ανάπτυξη των παράκτιων ζωνών των δύο Δήμων (δυτικές ακτές Αιτ/νίας), με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων χρήσεων γης και της διασφάλισης των περιβαλλοντικών πόρων.
- Έμφαση στη διαφοροποίηση και ανάπτυξη με τη χρήση νέων τεχνολογιών, καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών και με τη συνέργεια του ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εκπαίδευσης και κατάρτισης για τη δημιουργία νησίδων αριστείας στον τομέα του τουρισμού, προστασίας και ανάπτυξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος, με εξειδικευμένες παρεμβάσεις για τα αστικά κέντρα.

Για την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος, που αποτελεί σημαντικό οικολογικό και παραγωγικό πόλο και πλεονέκτημα για την ενότητα, καθώς σε αυτήν εντοπίζεται το σύμπλεγμα των 6 λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου - Αιτωλικού (Εθνικό Πάρκο σύμφωνα με τις διατάξεις του εθνικού θεσμικού πλαισίου), καθώς και δύο από τα σημαντικότερα και μεγαλύτερα ποτάμια της χώρας (Αχελώος και Εύηνος), που αποτελούν βασικές συνιστώσες στην ανάπτυξη διαφόρων ανθρωπογενών οικονομικών δραστηριοτήτων προτείνονται συγκεκριμένες ειδικότερες κατευθύνσεις: α) Προώθηση ενός βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης στην λ/θ Μεσολογγίου – Αιτωλικού, β) υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία/ανάδειξη του Δάσους του Φράξου, της περιοχής Ξηρομέρου και του φαραγγιού της Κλεισούρας, γ) προώθηση των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών NATURA 2000 της ενότητας, δ) κατάλληλη εκτίμηση & αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα/δραστηριότητες εντός ή/και πλησίον του Εθνικού Πάρκου, ε) υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των αιτιών υποβάθμισης των οικοσυστημάτων, στ) αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών από τους π. Αχελώου και Ευήνου, της λαθρούλοτομίας και υλοτόμησης υπεραιωνόβιων δέντρων βελανιδιάς, και της αυθαίρετης δόμησης (πελάδες) στην περιοχή λ/θ Μεσολογγίου, και ζ) αειφορική αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού.

Στα πλαίσια της κατεύθυνσης για προτεραιότητα στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις: α) ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας και της παραγωγής προϊόντων Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε., με προτεραιότητα και αυξημένα ποσά ενίσχυσης για καλλιέργειες ή ζωικές μονάδες σε συνεχόμενες εκτάσεις, β) στροφή και εστίαση της παραγωγής σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης με παράλληλη ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και βιολογικής κτηνοτροφίας ιδιαίτερα στα τοπικά προϊόντα στα οποία η χωρική ενότητα υπερέχει, γ) κατασκευή και συντήρηση των υποδομών των πε-

παλαιωμένων αρδευτικών δικτύων, εξοικονόμηση αρδεύσιμου νερού, έργα άρσης της υφαλμύρισης των καλλιεργούμενων πεδιάδων και εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση των αλιευτικών σκαφών και των μεθόδων αλιείας, δ) υποστήριξη επενδυτικών πρωτοβουλιών για νέους αγρότες και προώθηση νέων καλλιεργειών - αναδιάρθρωση των καλλιεργειών καπνού και προώθηση καινοτόμων δράσεων μέσω του ΤΕΙ Μεσολογίου.

Ειδικά σε ό,τι αφορά τις υδατοκαλλιέργειες που αποτελούν τον κλάδο στον οποίο υπερέχει η ενότητα προτείνεται η εφαρμογή του Σχεδίου Διαχείρισης, Κανονισμού Διοίκησης και Λειτουργίας Προστατευόμενης Περιοχής που έχει ολοκληρωθεί μερικώς από τον Φορέα Διαχείρισης Λιμνοθαλασσών Μεσολογίου - Αιτωλικού με συγκεκριμένες προτεραιότητες, καθώς και η εκπόνηση/θεσμοθέτηση και εφαρμογή ειδικής μελέτης Π.Ο.Α.Π.Δ., που θα εστιάζει στους τομείς του τουρισμού και των υδατοκαλλιεργειών, στις Δυτικές Ακτές Αιτωλοακαρνανίας (Δήμοι Ξηρόμερου και Ι.Π. Μεσολογίου και Εχινάδες νήσοι).

Οι κατευθύνσεις για καθετοποίηση της μεταποίησης και επεξεργασίας παραδοσιακών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των βιοτεχνικών/βιομηχανικών μονάδων είναι αυτές που αναφέρονται στην ΠΕ Αιτωλ/νίας.

Στα πλαίσια του στόχου για ανάπτυξη της υγιούς επιχειρηματικότητας, μέσω της προώθησης των προγραμμάτων καινοτομίας στην μεταποίηση και τυποποίηση των παραγόμενων προϊόντων:

- Σύνδεση και αλληλοτροφοδότηση του ΤΕΙ Μεσολογίου, στον τομέα της ανάπτυξης προηγμένων υπηρεσιών στην έρευνα και τις νέες τεχνολογίες σε συνεργασία με το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών, Πανεπιστήμιο Πατρών, κ.α. σημαντικές μονάδες του τομέα, καθώς και σχεδιασμός σε αυτή τη βάση των επιχειρήσεων, του Επιμελητηρίου, των αναπτυξιακών εταιρειών κλπ.
- Ανάπτυξη, μέσω συγκεκριμένων προγραμμάτων, της κοινωνικής οικονομίας, θέτοντας ως στόχευση τη δημιουργία ενός «Πάρκου Κοινωνικής Οικονομίας» στην περιοχή του Δήμου Ι.Π. Μεσολογίου.
- Δημιουργία Παρατηρητηρίου Χωρικής και Περιφερειακής/Οικονομικής Ανάπτυξης στην Αιτωλοακαρνανία με συμμετοχή των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και τοπικών φορέων.

Η διαδημοτική αυτή χωρική ενότητα όσον αφορά την τουριστική δραστηριότητα περιλαμβάνει δύο επιμέρους τουριστικές περιοχές: α) την παραλίμνια περιοχή Μεσολογίου - Αιτωλικού και β) την παράκτια ενότητα των δυτικών ακτών του ν. Αιτωλ/νίας. Και οι δύο τουριστικές περιοχές ανήκουν στην κατηγορία των **αναπτυσσόμενων τουριστικά παράκτιων περιοχών** της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας (που χαρακτηρίζονται η πρώτη από θεσμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας και η δεύτερη από χαμηλού βαθμού οικιστικές και περιβαλλοντικές πιέσεις με αναπτυσσόμενη όμως τουριστική δυναμική). Στην πρώτη υπερισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ του τουρισμού, για τις περιοχές του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών (Ζ) και ειδικότερα όσες είναι σύμφωνες με το Π.Δ/γμα Προστασίας του Εθνικού Πάρκου. Στην δεύτερη περιοχή ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ τουρισμού για τις Αναπτυσσόμενες Περιοχές (Α2) και οι εξειδικεύσεις τους, της περίπτωσης Β της παρ.3.3.1 του προηγούμενου άρθρου (15).

Στο πλαίσιο της στρατηγικής κατεύθυνσης για ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της ΠΔΕ, διατυπώνονται οι ακόλουθες ειδικότερες κατευθύνσεις:

α) Για την ενότητα Μεσολογγίου - Αιτωλικού

i. Ανάδειξη και προστασία του Εθνικού Πάρκου λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - περιοχή Ramsar και έκδοση Π. Δ/τος προστασίας του και των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών NATURA 2000 της ενότητας.

ii. Ανάδειξη του Μεσολογγίου σε Κέντρο Εναλλακτικού και Ειδικών Μορφών Τουρισμού (Ιερά Πόλη, Έξοδος κ.α.) και σύνδεση του ιστορικού-πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι - Ναύπακτος - Θέρμο με τον τουριστικό άξονα Αρχαία Ολυμπία - Ήλιδα - Δελφοί και συγκεκριμένα με έμφαση:

- στον Ιαματικό και Ιατρικό τουρισμό με τη δημιουργία των αντίστοιχων υποδομών (πιστοποιημένη ιαματική πηγή της Αγίας Τριάδας, Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου, νεοκλασικό κτίριο «Χατζηκώστα», κλπ.),
- στον ορειβατικό (Βαράσοβα) και εκπαιδευτικό-μαθητικό τουρισμό (διεθνές φωτογραφικό φεστιβάλ, Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης-ΚΠΕ Μεσολογγίου - Θέρμου, κλπ.), στην ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού στη λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου - Αιτωλικού (περιηγήσεις, παρατήρηση πουλιών κ.α.),
- στον αλιευτικό τουρισμό και ναυταθλητισμό (Τουρλίδα, Κλείσοβα-κανόε, καγιάκ, κωπηλασία) με: αξιοποίηση των υποδομών του ΙΧΘΥΚΑ, ανάπτυξη της Μαρίνας, αναβάθμιση του παραλιακού οδικού άξονα Μπούζα Αιτωλικού - παραλία Λούρου και υποδομές θαλασσιών συνδέσεων μικρών σκαφών σε Τουρλίδα, Λούρο, Διόνι, Βασιλάδι, Άη Σώστη, Προκοπάνιστο, κλείσιμο και εκτροπή του Βιολογικού καθαρισμού του Αιτωλικού,
- στον πολιτιστικό - ιστορικό τουρισμό με ολοκλήρωση των εργασιών κατασκευής του κεντρικού Αρχαιολογικού Μουσείου, κατασκευή του Μουσείου Εικονικής Αναπαράστασης της Εξόδου (στο «Ξενοκράτειο» κτήριο και με μελέτη ανάδειξης και προστασίας της Ιερής Πύλης), ολοκλήρωση των εργασιών ανάταξης των τριών αρχαίων θεάτρων, κατασκευή Ενυδρείου στο κτίριο της νυν ιχθυόσκαλας, ανάδειξη και προστασία των γεφυριών του Αιτωλικού, και τέλος
- στο θρησκευτικό τουρισμό (Μονές Αγίου Συμεώνος, Αγία Ελεούσα κλπ.).

iii. Εκπόνηση προγράμματος ανάπλασης και αναβάθμισης του ιστορικού πυρήνα και του κέντρου της πόλης του Μεσολογγίου προς ενθάρρυνση της ανάπτυξης του τουρισμού των πόλεων (αστικός τουρισμός).

β) Για τις Δυτικές Ακτές Αιτωλοακαρνανίας:

i. επέκταση και ποιοτική αναβάθμιση με υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις των τουριστικών υποδομών του θαλάσσιου, ιστιοπλοϊκού και αλιευτικού τουρισμού και δημιουργία ΠΟΤΑ,

ii. Αναβάθμιση υποδομών αγκυροβολίου Αστακού και δημιουργία ξενοδοχειακής μαρίνας στη θέση Σταυρολιμνιάνας Αστακού (κατεύθυνση και του αναθεωρημένου ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού).

γ) Γενικά:

i. Ανάπτυξη και συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών Μεσολογγίου, Αστακού και Αιτωλικού και παράλληλα ανάπτυξη καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών με τη χρήση νέων τεχνολογιών και με τη συνδρομή ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εκπαίδευσης και κατάρτισης για τη δημιουργία νησίδων αριστείας στον τομέα του τουρισμού, με εξειδικευμένες παρεμβάσεις για τα αστικά κέντρα. (όπως έξυπνες πόλεις, πράσινη ενεργειακή πόλη, η πόλη ως πόλος έλξης εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού κλπ.).

ii. Δημιουργία νέων βιώσιμων μεταφορών και συγκεκριμένα:

- Βελτίωση σε προβληματικά σημεία της λεγομένης Παρά - Ιόνιας Οδού και της σύνδεσής της με την Ιόνια οδό.
- Αναβάθμιση του αεροδρομίου του Μεσολογγίου σε μικρό περιφερειακό αεροδρόμιο με διάδρομο γενικής αεροπορίας.
- Λειτουργία Υδατοδρομίου στο Μεσολόγγι.
- Βελτίωση / αναβάθμιση και σύνδεση του λιμανιού του Μεσολογγίου με τα Ιόνια νησιά και αναβάθμιση / ενίσχυση της μαρίνας Μεσολογγίου.
- Σχεδιασμός «ίσων ευκαιριών» και «κοινωνικής ένταξης», για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των τουριστών με προβλήματα κινητικά, όρασης, ακοής κλπ. σε τουριστικές περιοχές και θέρετρα, στα πλαίσια του διασυνοριακού προγράμματος Interreg Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Ελλάδα - Ιταλία 2007 - 2013 και του έργου «NOBARRIER - Tourism without BARRIER» - «Τουρισμός χωρίς εμπόδια».

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για την σταδιακή ανασυγκρότηση των ορεινών περιοχών, ειδικότερες κατευθύνσεις, οι οποίες συμπληρωματικά αφορούν στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή αυτής της χωρικής ενότητας, η οποία χαρακτηρίζεται ως μειονεκτική περιοχή που χρήζει βελτίωσης και ενίσχυσης σε πολλούς τομείς, είναι:

α) Ανάδειξη και προστασία της αξιόλογης φυσικής περιοχής του Δ. Ξηρομέρου που περιλαμβάνει όλη την έκταση των Δ.Ε. Αστακού και Κανδήλας - προστατευόμενη περιοχή του Όρους Αράκυνθος (Natura), καθώς και του βελανιδοδάσους Ξηρομέρου.

β) Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία/ ανάδειξη του Δάσους του Φράξου, της περιοχής Ξηρομέρου και του φαραγγιού της Κλεισούρας, ως πόλων έλξης επισκεπτών.

γ) Διαμόρφωση, ενεργοποίηση και σταδιακή υλοποίηση ολοκληρωμένων διαχειριστικών σχεδίων για τον ορεινό χώρο (με βραχυ-μεσο-μακροπρόθεσμα μέτρα, ενέργειες και δράσεις), με:

- την ενίσχυση του πλέγματος των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών (εδρών ή δευτέρων κέντρων των δύο πρώην Καποδιστριακών Δήμων) μεταξύ τους και την σύνδεσή τους με τα γειτονικά ορεινά επαρχιακά κέντρα των ορεινών ενοτήτων της ΠΕ Ευρυτανίας,
- την ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, (μέσω κινήτρων, συμμετοχής σε σχετικά κοινοτικά προγράμματα),
- τη βελτίωση της οδικής σύνδεσης και των υποδομών, ιδίως των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών και των σημαντικών περιβαλλοντικών και τουριστικών τους πόρων, με τα πλησιέστερα αστικά κέντρα,

- την απόδοση μεγαλύτερου ποσοστού επιδότησης για εγκατάσταση τουριστικών επιχειρήσεων σε ορεινές περιοχές απ' αυτό που ισχύει για την υπόλοιπη Περιφέρεια.

Το οικιστικό δίκτυο της ενδοπεριφερειακής/διαδημοτικής αναπτυξιακής χωρικής ενότητας διαρθρώνεται ως εξής: α) Το κύριο αστικό κέντρο είναι το Μεσολόγγι με την ευρύτερη περιοχή του, που συνιστά πρωτεύοντα περιφερειακό πόλο (οικισμός 5^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) και σημαντικό κέντρο, δευτερεύοντες περιφερειακούς πόλους (οικισμούς 6^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) αποτελούν ο Αστακός και το Αιτωλικό. Οι οικισμοί αυτοί μαζί με το Αγρίνιο αποτελούν το τρίπολο Αγρίνιο – Μεσολόγγι – Αστακός (Πλατυγυάλι), β) τα κέντρα (έδρες) των πρώην Καποδιστριακών Δήμων της χωρικής ενότητας αποτελούν τους υπόλοιπους κρίκους του οικιστικού δικτύου ως τοπικά κέντρα (6^{ου} επιπέδου) και είναι κατά πληθυσμιακή σειρά: Νεοχώρι – Μετόχι – Κανδήλα, γ) όλοι οι άλλοι οικισμοί συνιστούν το 7^ο οικιστικό επίπεδο.

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για ορθολογική κατανομή του διοικητικού και κοινωνικού εξοπλισμού σε τοπικό επίπεδο με αποφυγή ενός μη παραγωγικού κατακερματισμού υποδομών, εγκαταστάσεων και ανθρώπινου δυναμικού, προτείνεται ενίσχυση των αστικών λειτουργιών και κοινωνικού εξοπλισμού: α) σε α' βαθμό των δύο περιφερειακών πόλων Μεσολογγίου (αστικές εξυπηρετήσεις και υπηρεσίες τουλάχιστον διαδημοτικού επιπέδου), σε β' βαθμό των εδρών των δημοτικών ενοτήτων των δύο καλλικράτειων δήμων και σε γ' βαθμό στους μεγαλύτερους από τους οικισμούς του 6^{ου} επιπέδου, β) έμφαση στο πολιτιστικό τρίπολο: Μεσολόγγι – Ναύπακτος – Θέρμο και γ) σταδιακή ανάπλαση των ιστορικών πυρήνων και των κεντρικών περιοχών των οικισμών του επιπέδου της χωρικής ενότητας (μέχρι το έτος 2030) και των χαρακτηριζόμενων ως παραδοσιακών ή ενδιαφερόντων οικισμών από την μελέτη "Μορφολογικών κανόνων δόμησης και Αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της Περιφερειακής ενότητας Αιτωλοακαρνανίας της ΠΔΕ", οι οποίοι ανήκουν σ' αυτή την χωρική ενότητα.

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού, των υποδομών και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής και της ελκυστικότητας του οικιστικού περιβάλλοντος με προώθηση ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων προτείνονται συγκεκριμένες δράσεις για τα αστικά κέντρα της ενότητας.

4.2.4.2 Δήμοι Αγρινίου, Θέρμου & Δ.Ε. Φυτειών

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής δίνεται έμφαση στην ενίσχυση και οργάνωση της παραγωγής των κύριων τοπικών προϊόντων, των βιολογικών προϊόντων και κατάλληλων ειδών ψαριών στις τεχνητές λίμνες, στην παραγωγή εγχώριων βιολογικών ζωοτροφών και στην ενίσχυση της μελισσοκομίας.

Στα πλαίσια της κατεύθυνσης για ενίσχυση, εκσυγχρονισμό και εισαγωγή της καινοτομίας στο δευτερογενή τομέα παραγωγής και της βιωσιμότητας των ΜΜΕ σημειώνονται για την βιώσιμη ανάπτυξη αυτής της χωρικής ενότητας οι ακόλουθες προτάσεις: α) ενεργοποίηση των δύο Επιχειρηματικών Πάρκων (προβλέπονται από το ΓΠΣ Αγρινίου) και πολεοδόμησή τους, β) παροχή ειδικών κινήτρων για την ενίσχυση και λειτουργία μεταποιητικών επιχειρήσεων στις ορεινές και ημιορεινές μειονεκτικές περιοχές (π.χ. μεγαλύτερο ποσοστό επιδότησης), γ) ενίσχυση και ενθάρρυνση της μεταποίησης τοπικών αγροτικών προϊόντων. Η αδειοδότηση σχετικών εγκαταστάσεων μεταποίησης ακόμη και

σε γη υψηλής παραγωγικότητας είναι ένα από τα μέτρα ενθάρρυνσης και ενίσχυσης τους, δ) να επιτρέπεται η χωροθέτηση και μεμονωμένα εγκαταστάσεων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας με τους απαραίτητους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς, όρους ασφάλειας κατ' εξαίρεση των όποιων άλλων περιορισμών.

Πρωταρχική ανάγκη είναι η συνεργασία των σχολών Ανώτατης Εκπαίδευσης του Αγρινίου μαζί με τους άλλους φορείς τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Αιτωλοακαρνανίας και τους παραγωγικούς της φορείς με το Πανεπιστήμιο της Πάτρας και τους ερευνητικούς της φορείς, ιδιαίτερα για την προώθηση της καινοτομίας στους παραγωγικούς τομείς που η Αιτωλ/νία έχει συγκριτικό πλεονέκτημα.

Σε ό,τι αφορά την τουριστική δραστηριότητα η συγκεκριμένη διαδημοτική χωρική ενότητα είναι από τις περισσότερο αναξιοποίητες σε ολόκληρη την Περιφέρεια αν και περιλαμβάνει σημαντικούς φυσικούς, πολιτιστικούς και τουριστικούς πόρους. Επισημαίνεται ότι αυτή η χωρική ενότητα αλληλοεπικαλύπτεται εκτατικά με την τουριστική χωρική ενότητα των λιμνών της πεδινής και ορεινής ενδοχώρας της Αιτωλοακαρνανίας και σε σημαντικό βαθμό με το πολιτιστικό ιστορικό τρίπολο της Αιτωλοακαρνανίας: Μεσολόγγι – Θέρμο – Ναύπακτος. Διακρίνεται σε δύο επιμέρους προτεινόμενες τουριστικές περιοχές: α) την παραλίμνια περιοχή της ενδοχώρας λιμνών Αιτωλοακαρνανίας (5α) και β) την ορεινή περιοχή της ενδοχώρας λιμνών Αιτωλοακαρνανίας (5β). Και οι δύο τουριστικές περιοχές ανήκουν στην κατηγορία των σχετικά αναξιοποίητων περιοχών της ΠΕ Αιτωλ/νίας όπου ισχύουν οι κατευθύνσεις για τις Β1 περιοχές του ΠΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό, και οι ακόλουθες πιο εξειδικευμένες κατευθύνσεις που αφορούν αυτήν την τουριστική ενότητα:

α) έμφαση στην ποιοτική τουριστική αξιοποίηση των λιμνών της τουριστικής ενότητας (Τριχωνίδα, τεχνητές λίμνες Στράτου, Καστρακίου, Κρεμαστών) με την ενίσχυση και δικτύωση συγκεκριμένων μορφών ήπιου και εναλλακτικού τουρισμού (αλιευτικός, κωπηλατικός, πεζοπορικός και οικοτουρισμός κ.α.),

β) εκπόνηση και υλοποίηση ειδικής περιβαλλοντικής και χωροταξικής μελέτης προστασίας και ανάδειξης της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Τριχωνίδας, καθώς και αξιοποίηση της μελέτης «Ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης και ανάδειξης περιοχής λιμνών και τεχνικών φραγμάτων» (φράγμα Κρεμαστών έως εκβολές Αχελώου),

γ) διασύνδεση της τοπικής αγροτικής παραγωγής και τοπικής μεταποίησης και χειροτεχνίας με την αγροτουριστική κατανάλωση, την προώθηση τοπικών προϊόντων ποιότητας και το γαστρονομικό τουρισμό,

δ) ανάπτυξη κατάλληλων ειδών ψαριών στις τεχνητές λίμνες με σκοπό την τουριστική αλιεία και την παραγωγή ιχθυοτροφών υψηλής απόδοσης, καθώς και ενίσχυση της παραδοσιακής αλιείας στις φυσικές λίμνες και εμπλουτισμό τους με φιλικά είδη,

ε) οργάνωση μονίμου ναυταθλητικού κέντρου στην τεχνητή λίμνη Στράτου ή εναλλακτικά στην Τριχωνίδα,

στ) αξιοποίηση των ιαματικών Λουτρών Μυρτιάς και ένταξη σύγχρονου υδροθεραπευτηρίου με σκοπό την ανάδειξη των εγκαταστάσεων των ιαματικών πηγών της περιοχής και την αναβάθμιση του ιαματικού τουρισμού.

ζ) σύνδεση και συνεργασία των τουριστικών προορισμών της ορεινής ενδοχώρας με αυτές της γειτονικής Ευρυτανίας και της γειτονικής ορεινής Ναυπακτίας και με ειδικότερη έμφαση στη σύνδεση και δικτύωση των προορισμών θρησκευτικού τουρισμού, ιδίως της περιοχής Θέρμου που μπορεί να αποτελέσει κέντρο θρησκευτικού και προσκυνημα-

τικού τουρισμού, με την περιοχή Προυσού Ευρυτανίας και τους προορισμούς της ορεινής Ναυπακτίας,

η) δημιουργία νέων και επέκταση των υπαρχόντων δικτύων διαδρομών, μονοπατιών και ποδηλατικών διαδρομών πολυθεματικού χαρακτήρα, σήμανση και εμπλουτισμός τους με εναλλακτικές δραστηριότητες,

θ) αναβάθμιση των οδικών αξόνων «Αγρίνιο – Θέρμο – ορεινή περιοχή Θέρμου – Προυσός» και «Ναύπακτος – Θέρμο – ορεινή περιοχή Θέρμου – Προυσός» και βελτίωση των κύριων τοπικών οδικών συνδέσεων της ορεινής ενδοχώρας.

Οικιστικό δίκτυο

Ειδικότερες κατευθύνσεις: α) προώθηση της πολυκεντρικής διάρθρωσης του δικτύου και της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλες τις πόλεις (6^{ου} οικιστικού επιπέδου) της χωρικής ενότητας, κατά προτεραιότητα ενίσχυση των υπηρεσιών και των αστικών λειτουργιών του Θέρμου και κατά δεύτερο λόγο των εδρών δημοτικών ενότητων των δύο Δήμων και της ΔΕ Φυτειών, συγκεκριμένα των: Φυτείες, Αγγελόκαστρο, Παπαδάτες – Γαβαλού, Καινούριο, Παράβολα, Σκουτερά, Άνω Αγ. Βλάσιος, Τριανταίικα, Στράτος, β) μικρή αύξηση του πληθυσμού του αστικού συγκροτήματος του Αγρινίου με τάση σταθεροποίησης του πληθυσμού του μέχρι το έτος στόχο (2030), με παράλληλα μέτρα και δράσεις για την συνεχόμενη αύξηση του πληθυσμού της πόλης του Θέρμου και των κωμοπόλεων του δήμου Αγρινίου με ενίσχυση ιδιαίτερα των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών της ενότητας, γ) συντονισμένες δράσεις των πόλεων/κωμοπόλεων του οικιστικού δικτύου της ενότητας για την προώθηση της απασχόλησης και τη σταδιακή μείωση των ιδιαίτερα υψηλών ποσοστών ανεργίας, δ) ενίσχυση των αστικών λειτουργιών και των εγκαταστάσεων κοινωνικού εξοπλισμού κατά προτεραιότητα της πόλης του Θέρμου και σε δεύτερο βαθμό των εδρών δημοτικών ενότητων, ε) σταδιακή ανάπλαση των ιστορικών πυρήνων και των κεντρικών περιοχών των οικισμών 6^{ου} επιπέδου της χωρικής ενότητας (μέχρι το έτος 2030).

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις για την ανάδειξη και ενίσχυση του εθνικού και περιφερειακού ρόλου του αστικού κέντρου του Αγρινίου είναι οι παρακάτω:

- Παραγωγική ανασυγκρότηση της ευρύτερης περιοχής του με την προώθηση της οργανωμένης λειτουργίας: των δύο επιχειρηματικών πάρκων, την πολεοδομική οργάνωση και ανάπτυξη του νέου πολεοδομικού κέντρου κατά μήκος της κύριας αστικής αρτηρίας της πόλης, την ενίσχυση του αδύνατου τουριστικού τομέα της χωρικής ενότητας και την απόκτηση νέων αναβαθμισμένων τουριστικών καταλυμάτων.
- Εξειδίκευση – τροποποίηση των ορίων του Εθνικού Πάρκου Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού, Κάτω Ρού και Εκβολών Ποταμών Αχελώου – Ευήνου και Νήσων Εχινάδων, ώστε να προβλέπεται η εφαρμογή των κατευθύνσεων και προτάσεων του ΓΠΣ Αγρινίου για ένταξη – πολεοδόμηση της Πανεπιστημιούπολης, επέκταση του σχεδίου πόλεως, πολεοδόμηση του Επιχειρηματικού Πάρκου δυτικά και νότια του αστικού κέντρου, χωρίς να υπάρχουν αλληλοεπικαλύψεις με τα όρια του Εθνικού Πάρκου σ' αυτή την με περιοχή στο υπό σύνταξη σχέδιο Π.Δ/τος.
- «Αστική ολοκλήρωση» του πολεοδομικού συγκροτήματος του Αγρινίου με την ανάπτυξη των μεγάλων μονάδων κοινωνικής και τεχνικής υποδομής (Πανεπιστημιούπολη, νέο γενικό νοσοκομείο, αθλητικών κέντρων και πολιτιστικών εγκαταστάσεων, τη δημιουργία πολυκεντρικής δομής με παράλληλη αποσυμφόρηση του

«παραδοσιακού» κέντρου).

- Αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος με τη δημιουργία ενός ενιαίου δικτύου αστικών χώρων πρασίνου, την ανάπλαση του παλιού κέντρου της πόλης, τη σταδιακή αποσυμφόρησή του από χρήσεις και δραστηριότητες που το επιβαρύνουν, την αύξηση των χώρων πρασίνου και κοινωφελών εγκαταστάσεων στις πλέον υποβαθμισμένες δυτικές πολεοδομικές ενότητες και τον έλεγχο της δόμησης στον περιαστικό χώρο, μέσω της εφαρμογής των (ΠΕΠ) και (ΠΕΠΔ).
- Κυκλοφοριακή οργάνωση του ΠΣΑ με πρόταση δημιουργίας τριών οδικών δακτυλίων, λειτουργία της εθνικής οδού ως αστικής λεωφόρου (στο τμήμα της που διέρχεται από την πόλη) με δεδομένο ότι προβλέπεται από το ΓΠΣ η παράκαμψη του οικιστικού ιστού προς τα δυτικά.

Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην ανάδειξη και ενίσχυση των αστικών υποδομών και λειτουργιών της πόλης του ιστορικού Θέρμου με κύριες προτεραιότητες: α) ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την ενίσχυση της παραγωγής των κύριων προϊόντων της ευρύτερης περιοχής σε συνδυασμό με την ποιοτική ενίσχυση του τουρισμού της, β) την ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου του Θέρμου με ανασκαφικές εργασίες και την σύνδεση της ιστορίας της πόλης με την ενίσχυση του ποιοτικού/πολιτιστικού τουρισμού, γ) την ανάπλαση και ανάδειξη του κέντρου της πόλης, αλλά και την εκπόνηση και ολοκλήρωση τοπικού χωροταξικού σχεδίου (ΓΠΣ) που θα αποτελέσει το πλαίσιο της βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής του και της ανάδειξης του ως σημαντικού επαρχιακού αγροτικού κέντρου

Ειδικότερες κατευθύνσεις για το φυσικό/ πολιτιστικό περιβάλλον και το τοπίο

Κύριο γνώρισμα της χωρικής ενδοπεριφερειακής ενότητας είναι το σύμπλεγμα, φυσικών και τεχνητών λιμνών. Η λίμνη Τριχωνίδα (η μεγαλύτερη σε έκταση λίμνη της χώρας) αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα που αφορούν στην ποιότητα των υδάτων και στην βιοποικιλότητα που φιλοξενεί. Ενδεικτικά αναφέρονται η ρύπανση από απόβλητα ελαιολιτριβείων/τυροκομείων/σφαγείων/οικιακά λύματα, η ρύπανση από τη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων, η αποψίλωση της παρόχθιας βλάστησης, η αυθαίρετη δόμηση, η παράνομη αλιεία, το παράνομο κυνήγι και η υπερεκμετάλλευση των εδαφών σε αποστάσεις μικρές από την όχθη της λίμνης. Η λίμνη δεν έχει αξιοποιηθεί παρά τα ιδιαίτερα τοπολογικά της χαρακτηριστικά και την βιοποικιλότητα που φιλοξενεί.

Η χωρική ενότητα διαθέτει ακόμη σημαντικό αριθμό πολιτιστικών μνημείων/αρχαιολογικών χώρων (βλ. Αρχαίο Θέατρο Στράτου, Αγγελόκαστρο, Ακρόπολη Θεσπιέων, Αρχαίος Θέρμος, Βουκάτιο, κλπ.) που είναι αναγκαίο να αξιοποιηθεί και τουριστικά. Γνώρισμα της συγκεκριμένης χωρικής ενότητας είναι και το επενδυτικό ενδιαφέρον που έχει αναπτυχθεί στην περιοχή γύρω από τις Α.ΠΕ (αιολικούς σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, μικρά υδροηλεκτρικά έργα και φωτοβολταϊκούς σταθμούς). Η προώθηση των έργων ΑΠΕ έχει ιδιαίτερη σημασία και προτεραιότητα ως γενικότερο μέσο αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.

Ειδικότερα για την συγκεκριμένη χωρική ενότητα προτείνονται: α) Ανάδειξη/δικτύωση των πολιτιστικών μνημείων και προορισμών για την προώθηση του πολιτιστικού/θρησκευτικού τουρισμού με τις γειτονικές περιοχές του Δ. Μεσολογγίου και Ναυπακτίας και με τους πολιτιστικούς τουριστικούς προορισμούς της Ευρυτανίας, β) αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών από τους π. Αχελώου και Ευήνου και επιβολή αυ-

στηρών κυρώσεων κατά την διαπίστωση τέτοιων περιστατικών γ) αξιοποίηση της δυναμικής της περιοχής του Θέρμου και της ευρύτερης περιοχής του για την προώθηση ήπιων επενδυτικών δραστηριοτήτων και την παραγωγή προϊόντων από τον τομέα της γεωργίας/κτηνοτροφίας/αλιείας με ονομασία προέλευσης, δ) υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των αιτιών υποβάθμισης των λιμναίων οικοσυστημάτων, ε) κατάλληλη εκτίμηση και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα/δραστηριότητες εντός υγροτόπων, και στ) προώθηση των αντισταθμιστικών οφειλών από την αξιοποίηση των υδάτων των τεχνητών λιμνών για την υλοποίηση δράσεων προστασίας/ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος.

4.2.4.3 Δήμος Ναυπακτίας

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

- Διεύρυνση και ενίσχυση της βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας (η οποία παρουσιάζει την τελευταία 10ετία σημαντική αύξηση).
- Ανάγκη καθορισμού νέων βοσκότοπων κυρίως στις ημιορεινές περιοχές των Δ.Ε. Πυλλήνης, Αποδοτίας, Πλατάνου, Χάλκειας και Αντιρρίου και ενίσχυσης της βιολογικής κτηνοτροφίας στην περιοχή που παρουσιάζει τάσεις και δυνατότητες μεγαλύτερης και ποιοτικότερης παραγωγής.
- Ενίσχυση της μεταποίησης και εμπορίας κτηνοτροφικών προϊόντων.
- Λειτουργία Επιχειρηματικού Πάρκου στην ευρύτερη περιοχή της πόλης της Ναυπάκτου σε θέση και μέγεθος που τεκμηριωμένα θα προτείνει το ΓΠΣ της Δ.Ε. Ναυπάκτου.
- Μέτρα και δράσεις διασύνδεσης της αγροτικής παραγωγής και της μεταποίησής της με συγκεκριμένες μορφές ήπιου εναλλακτικού τουρισμού και με την συμβολή σχετικών ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

Η Ναυπακτία αποτελεί και μια διακριτή τουριστική ενότητα στην Αιτωλ/νία με συνεχώς ανερχόμενη κίνηση την τελευταία 10ετία, η οποία έχει συστηματικά στηριχθεί και ενισχυθεί από την επιτυχημένη συμμετοχή της περιοχής σε σχετικά Ευρωπαϊκά Προγράμματα ποιοτικής αναβάθμισης ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. το Leader και το Leader+), όπως οικότουρισμός, ορειβατικός και περιηγητικός, θρησκευτικός και πολιτιστικός, κυνηγετικός και αθλητικός και κυρίως παραθεριστικός τουρισμός, με αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια να έχει καθιερωθεί ως χειμερινός προορισμός γνωστός σε όλη τη χώρα.

Με αυτές τις δυνατότητες και προοπτικές αποτελεί πρώτη προτεραιότητα η υλοποίηση της κατεύθυνσης για ανάδειξη του ιστορικού, πολιτιστικού και αρχαιολογικού τριπόλου Μεσολόγγι – Ναύπακτος – Θέρμο με την συνεργασία των τριών Δήμων, του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Αιτ/νίας και των πολιτιστικών και οικολογικών φορέων.

Στα πλαίσια αυτής της κεντρικής κατεύθυνσης για την ποιοτική αναβάθμιση και ενίσχυση του τουρισμού της περιοχής κινούνται και οι ακόλουθες ειδικότερες κατευθύνσεις:

- Σύνδεση των τουριστικών προορισμών της παράκτιας και ορεινής ζώνης σ' ένα διευρυμένο δίκτυο συνεργασίας με τις γειτονικές παράκτιες και ορεινές περιοχές της Φωκίδας (ορεινή Φωκίδα, ορεινή Ευρυτανία, ορεινή περιοχή Θέρμου) με στόχο

την ποιοτική αναβάθμιση του παράκτιου τουρισμού και την εκτόνωσή του στην ορεινή ενδοχώρα.

- Δημιουργία νέων και επέκταση των υπαρχόντων τοπικών δικτύων διαδρομών-μονοπατιών πολυθεματικού χαρακτήρα, σήμανση διαδρομών, εμπλουτισμός με εναλλακτικές δραστηριότητες (moto-bike, αλεξιπτωτο πλαγιάς, ιππασία, εκτροφεία θηραμάτων, ορειβατικά καταφύγια).
- Ποιοτική τουριστική αξιοποίηση της Ευηνολίμνης.
- Περαιτέρω ενίσχυση των υποδομών και της ανάδειξης των υπηρεσιών αθλητικού τουρισμού στη Βλαχομάνδρα και στον οικισμό Πόρο της ΤΚ Ριγανίου στον ποταμό Εύηνο (canoe, kayak, rafting), καθώς και του αναρριχητικού τουρισμού (κέντρο αναρρίχησης στη Βαράσοβα).
- Αναβάθμιση του ιαματικού τουρισμού της περιοχής και περαιτέρω ενίσχυση και ανάδειξη του θρησκευτικού τουρισμού, που παρουσιάζει δυναμικές τάσεις τα τελευταία χρόνια και δικτύωσή του με αντίστοιχους προορισμούς της ορεινής περιοχής του Θέρμου και του Προυσσού Ευρυτανίας.

Ιδιαίτερη προτεραιότητα και έμφαση είναι σκόπιμο ακόμη να δοθεί στην αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως και στην εξοικονόμηση ενέργειας. Συγκεκριμένα προτείνονται τα εξής: α) αξιοποίηση του βεβαιωμένου Γεωθερμικού Πεδίου χαμηλής θερμοκρασίας στην περιοχή της Ρίζας Δ. Αντιρρίου, β) αξιοποίηση αιολικής ενέργειας με την λειτουργία αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με δεδομένο ότι εδαφικές περιοχές ιδιαίτερα της ορεινής Ναυπακτίας, όπως αυτές των Δ.Ε. Αποδοτίας και Πλατάνου έχουν χαρακτηριστεί ως περιοχές αιολικής προτεραιότητας (Π.Α.Π.2) από το ΕΠΧΣΑΑ για το ΑΠΕ ενώ και οι άλλες περιοχές είναι αιολικής καταλληλότητας, γ) αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού της περιοχής με δεδομένο ότι η ορεινή Ναυπακτία παρουσιάζει μεγάλο ποσοστό και αριθμό μικρών υδροηλεκτρικών έργων και προοπτικές πιο συντονισμένης αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού της.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις που αναφέρονται στην αναβάθμιση του πολύ ενδιαφέροντος φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και τοπίου της περιοχής είναι:

- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, κ.α) στις ορεινές εκτάσεις της Ναυπακτίας και του Θέρμου.
- Αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληπιών στον π. Εύηνο και επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά την διαπίστωση τέτοιων περιστατικών.
- Θεσμοθέτηση τοπίου Ορεινής Ναυπακτίας.
- Αντιμετώπιση πιέσεων βελτιώσεων οδικού δικτύου, διανοίξεων δρόμων και γενικά δημιουργίας των κλασικών υποδομών «διευκόλυνσης» του τουριστικού ρεύματος.
- Προσεκτική χωροθέτηση αιολικών σταθμών παραγωγής ενέργειας με στόχο την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στο τοπίο και την ακεραιότητα των ορεινών ενδιαίτημάτων.
- Προώθηση του Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας Αιτωλίας και του χαρακτηρισμού ως Π.Π. και των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών NATURA 2000 της ενότητας.
- Ενίσχυση τη βιολογικής ορεινής κτηνοτροφίας.

Οικιστικό δίκτυο

Το οικιστικό δίκτυο της ενδοπεριφερειακής/διαδημοτικής αναπτυξιακής χωρικής ενότητας διαρθρώνεται ως εξής: α) Το κύριο αστικό κέντρο είναι η Ναύπακτος, που συνιστά πρωτεύοντα περιφερειακό πόλο (οικισμός 5^{ου} επιπέδου). β) τα κέντρα (έδρες) των πρώην Καποδιστριακών Δήμων της χωρικής ενότητας αποτελούν τους υπόλοιπους κρίκους του οικιστικού δικτύου ως τοπικά κέντρα (6^{ου} επιπέδου) και είναι κατά: Άνω Χώρα, Αντίρριο, Σίμος, Πλάτανος, Γαβρολίμνη, γ) όλοι οι άλλοι οικισμοί συνιστούν το 7^ο οικιστικό επίπεδο.

Ειδικότερες κατευθύνσεις: α) Ιδιαίτερη έμφαση στην ανάδειξη και ενίσχυση των αστικών υποδομών και λειτουργιών της πόλης της Ναυπάκτου ως κέντρου υπηρεσιών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ενίσχυση του ποιοτικού/πολιτιστικού τουρισμού, με ανάδειξη του ιστορικού-πολιτιστικού τρίπολο Μεσολόγγι - Θέρμο - Ναύπακτος με υποδομές και πολιτιστικές εκδηλώσεις εθνικής σημασίας.

4.2.4.4 Δήμοι Αμφιλοχίας & Ακτίου - Βόνιτσας

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για προτεραιότητα στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής διατυπώνονται οι εξής ειδικότερες κατευθύνσεις:

- Στροφή και εστίαση σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης με παράλληλη ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και της βιολογικής κτηνοτροφίας ιδιαίτερα στα τοπικά προϊόντα στα οποία αυτή η χωρική ενότητα υπερέρχει ή έχει ακόμη μεγαλύτερες προοπτικές.
- Ειδικές μελέτες ΠΟΑΠΔ που θα εστιάζουν η κάθε μία σε δύο τομείς: τουρισμού και υδατοκαλλιέργειών, για την άρση των συγκρούσεων γης, η μια στις Δυτικές Ακτές Αιτωλοακαρνανίας και η άλλη στις παράκτιες περιοχές του Αμβρακικού.
- Καθορισμός νέων βοσκοτόπων και δημιουργία ενός τουλάχιστον πιλοτικού ανοικτού φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου για όλη την ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας κατά προτεραιότητα σε ημιορεινή ή ορεινή περιοχή του Δήμου Αμφιλοχίας ή ορεινή περιοχή του Δήμου Ακτίου - Βόνιτσας.

Οι ενέργειες για την ενίσχυση και αναβάθμιση των υδατοκαλλιέργειών και της αλιείας στον Αμβρακικό κόλπο πρέπει να λάβουν υπόψη την κατάσταση των οικοσυστημάτων του κόλπου. Είναι απαραίτητο να γίνουν οι απαραίτητες εκτιμήσεις σχετικά με το ρυθμό της υποβάθμισης του θαλάσσιου μέρους του κόλπου, καθώς μεγάλο μέρος των υδάτινων μαζών χαρακτηρίζονται ανοξικές ή υποοξικές. Επίσης, η έλλειψη οξυγόνου στα κατώτερα στρώματα του κόλπου είναι πλέον γενικευμένη και περιορίζει το διαθέσιμο χώρο για το ψάρι και τον ψαρά. Η εγκατάσταση των μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας στην είσοδο του κόλπου και μάλιστα μέσα στο δίαυλο επικοινωνίας με το Ιόνιο μπορεί να παρεμποδίζει σοβαρά το μεταναστευτικό κύκλο των ψαριών μέσα και έξω από τον κόλπο. Οι προτεραιότητες για τη διαχείριση των ζητημάτων αυτών είναι: α) περιορισμός των φορτίων που καταλήγουν στον κόλπο, με περιορισμούς δραστηριοτήτων, έργα αποκατάστασης, υποδομές προστασίας και συνεχείς ελέγχους και β) προστασία και οργάνωση των μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας, καθώς τα στρώματα νερού κάτω από τα κλουβιά τους είναι ελλειμματικά σε οξυγόνο και επομένως είναι υποχρεωτικό να εκπονηθεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ταχείας εφαρμογής για την αντιμετώπιση του προβλήματος με τη συνεργασία της πολιτείας, των μονάδων και των φορέων των αλιείων.

Στα πλαίσια των γενικότερων κατευθύνσεων για καθετοποίηση της μεταποίησης και επεξεργασίας παραδοσιακών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των βιοτεχνικών/βιομηχανικών μονάδων, καθώς και της προσέλκυσης νέων επιχειρήσεων στην περιοχή, προτείνονται ειδικότερα γι' αυτή την χωρική ενότητα τα ακόλουθα: α) έμφαση στην ενίσχυση των τοπικών μεταποιητικών κλάδων στους οποίους η συγκεκριμένη χωρική ενότητα παρουσιάζει παραδοσιακά συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως π.χ. τα τυροκομεία που δραστηριοποιούνται στην περιοχή της Αμφιλοχίας και η συστηματική στήριξη σε θέματα ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων ιδιαίτερα στους κλάδους που παρουσιάζουν ορατές προοπτικές στην περιοχή, β) ενεργοποίηση ενός (τουλάχιστον) Επιχειρηματικού Πάρκου για την εξυπηρέτηση της χωρικής ενότητας, γ) προώθηση της λειτουργίας της μεγάλης εγκατάστασης γαλακτοβιομηχανίας, τυροκομίας ΑΜΦΙΓΑΛ στο Δήμο Αμφιλοχίας, με τους απαραίτητους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της Π.Δ.Ε., διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

Για την τουριστική ενότητα του Αμβρακικού οι ειδικότερες κατευθύνσεις που συμπληρωματικά αφορούν στην παράκτια περιοχή αυτής της τουριστικής ενότητας είναι:

- Ολοκληρωμένο πρόγραμμα προστασίας του Αμβρακικού κόλπου και τουριστικής αξιοποίησης με ήπιες μορφές τουρισμού με ειδικές εναλλακτικές μορφές (αλιευτικός, ιστιοπλοϊκός, πεζοπορικός).
- Αναβάθμιση υποδομών και υπηρεσιών για λειτουργία μαρίνας στο Άκτιο, τουριστικού αγκυροβολίου στην Βόνιτσα και καταφυγίου τουριστικών σκαφών σε Βόνιτσα και Αμφιλοχία.
- Δικτύωση πόλων πολιτιστικού ενδιαφέροντος, με διαδρομές που δημιουργούνται με πόλους τα μεσαιωνικά κάστρα του Ακτίου, της Βόνιτσας, της Αμφιλοχίας και άλλους αρχαιολογικούς και ιστορικούς/πολιτιστικούς χώρους της περιοχής.
- Δικτυώσεις με άλλους πόλους διεθνούς σημασίας περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος λόγω του Εθνικού Πάρκου των Υγροβιότοπων Αμβρακικού (σε συνεργασία με Άρτα, Πρέβεζα).
- Προτεραιότητα στην ανάδειξη, προστασία και διαχείριση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της χωρικής ενότητας που είναι το πλούσιο (διεθνούς σημασίας) φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και τοπίο.

Η δεύτερη τουριστική ενότητα, των δυτικών ακτών Αιτωλοακαρνανίας, αφορά στην παράκτια περιοχή της ΔΕ Κεκροπίας του Δ. Ακτίου – Βόνιτσας με ειδικότερες κατευθύνσεις: α) συστηματική ενίσχυση των συνδέσεων και δικτυώσεων σε διαδημοτικό και διαπεριφερειακό επίπεδο των τουριστικών προορισμών και κυκλωμάτων β) παράλληλος εμπλουτισμός των ήπιων/εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού με τουριστικούς προορισμούς της Λευκάδας, των δυτικών ακτών της Ηπείρου και της Αιτωλ/νίας και της παράκτιας περιοχής Αμβρακικού, γ) αναβάθμιση των υπηρεσιών – υποδομών της Παλαίρου, δ) ανάπλαση του παραλιακού της μετώπου και αναβάθμιση της μαρίνας.

Για τις ορεινές περιοχές της ενότητας ισχύουν αυτές που αναφέρθηκαν προηγουμένως για το σύνολο της τουριστικής ενότητας, καθώς και αυτές για το σύνολο των περιοχών του Ειδικού Πλαισίου για τον Τουρισμό.

Οικιστικό Δίκτυο

Η διάρθρωση, δικτύωση και ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου στην ενότητα αυτή περιλαμβάνει: α) τις έδρες των Καλλικράτειων δήμων, Βόνιτσα και Αμφιλοχία, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως οικισμοί 6^{ου} ενισχυμένου επιπέδου, β) τις έδρες των Δημοτικών ενότητων, Πάλαιρος, Κατούνα, Μενίδι, Νέο Χαλκιόπουλο, οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως οικισμοί 6^{ου} επιπέδου, γ) όλους τους υπόλοιπους οικισμούς που χαρακτηρίζονται ως οικισμοί 7^{ου} επιπέδου. Η διαπεριφερειακή συνεργασία για την αξιοποίηση, προστασία και ανάδειξη του Αμβρακικού κόλπου, αλλά και γενικότερα του παράκτιου τουρισμού, του πρωτογενή τομέα και της μεταποίησής του και στις τρεις περιφέρειες παραπέμπει και προτρέπει σε ένα ισόρροπο πολυπολικό δίκτυο οικισμών (Αμφιλοχία, Βόνιτσα, Πρέβεζα, Άρτα και Λευκάδα), για την αναγκαιότητα του οποίου γίνεται αναφορά και στο ΓΠΧΣΑΑ. Οι κύριες κατευθύνσεις για το οικιστικό δίκτυο της χωρικής ενότητας είναι:

- Προώθηση και ενίσχυση της πολυκεντρικής διάρθρωσης του δικτύου που περιλαμβάνει όλες τις πόλεις/κωμοπόλεις και κεφαλοχώρια (6^{ου} επιπέδου) της χωρικής ενότητας (Βόνιτσα, Αμφιλοχία, Πάλαιρος, Κατούνα, Μενίδι, Νέο Χαλκιόπουλο) και συγκεκριμένα ενίσχυση των υπηρεσιών και αστικών λειτουργιών της Βόνιτσας και Αμφιλοχίας και κατά δεύτερο λόγο των εδρών των ΔΕ των δύο Δήμων.
- Ανάπτυξη της εξωστρέφειας των πόλεων και κωμοπόλεων της περιοχής με έμφαση στην ανάπτυξη συνεργασιών/δικτυώσεων με γειτονικές πόλεις της ΠΕ (Αγρίνιο, Αστακό, Μύτικα) και με τις πόλεις του Β. Αμβρακικού (Πρέβεζα, Άρτα), την Λευκάδα και την γειτονική Ευρυτανία σε τομείς σημαντικούς για την βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής όπως: η βιολογική αγροτική παραγωγή, η μεταποίησή της, οι εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού, η ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, η ανάπτυξη των ΑΠΕ και η αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού.
- Σταδιακή ανάπλαση των κεντρικών περιοχών των ιστορικών πυρήνων των πόλεων με τις μεγαλύτερες δυνατότητες ανάπτυξης τουρισμού (Βόνιτσα, Πάλαιρος, Αμφιλοχία) και των παραλιακών τους μετώπων καθώς και ενίσχυση και βελτίωση του κοινωνικού τους εξοπλισμού.

Ειδικότερες κατευθύνσεις για το φυσικό/ πολιτιστικό περιβάλλον και το τοπίο

Η σημαντικότητα των φυσικών πόρων της περιοχής, που οφείλεται κυρίως στον Αμβρακικό κόλπο και τις περιοχές που τον περιβάλλουν, διαφαίνεται από το πλήθος των αναγνωρίσεων από διεθνείς και εθνικές οδηγίες. Ο Αμβρακικός κόλπος αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό οικοσύστημα της περιοχής που η σημασία του, πέραν της οικολογικής, είναι και αναπτυξιακή, οικονομική και τοπιακή, καθώς ένας σημαντικός αριθμός ανθρωπογενών δραστηριοτήτων αναπτύσσονται γύρω από αυτόν (τουρισμός, κτηνοτροφία, αλιεία, ιχθυοκαλλιέργειες, κ.λπ.), αποτελεί ορόσημο για τις περιοχές των Δήμων που τον περιβάλλουν, αλλά ως οικοσύστημα είναι σημαντικά τα προβλήματα που αντιμετωπίζει από τις πιέσεις που δέχεται. Στα πλαίσια της προστασίας του Αμβρακικού προτείνονται ως ειδικότερες κατευθύνσεις:

- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των αιτιών υποβάθμισης του Αμβρακικού κόλπου (π.χ. απόβλητα από ελαιοτριβεία, τυροκομεία, σφαγεία, ευτροφισμό από αζωτούχα και φωσφορικά λιπάσματα, κ.λπ.).

- Αξιοποίηση του μετώπου «Άκτιο – Βόνιτσα – Αμφιλοχία – Μενίδι», για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (πχ οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, αλιευτικός, κ.λπ.) σε συνδυασμό με την αναβάθμιση και προστασία του.
- Αξιοποίηση του σημαντικού αριθμού των λιμνών και λιμνοθαλασσών, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης (προώθηση οικοτουρισμού, ανάπτυξη τουρισμού των λιμνών).
- Προώθηση ενός βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης του Αμβρακικού κόλπου που θα συνδυάζει την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και των υδάτων, τη βιώσιμη τουριστική ανάδειξη και αξιοποίησή του, την προώθηση συμβατών επενδυτικών δραστηριοτήτων και την παραγωγή προϊόντων (π.χ. αλιεύματα) με ονομασία προέλευσης.

4.2.4.5 Δήμοι Πατρέων, Δυτ. Αχαΐας & Ερυμάνθου

Στα πλαίσια του στόχου για εδαφική συνοχή και την άμβλυνση των εξαιρετικά μεγάλων δημογραφικών και αναπτυξιακών ανισοτήτων μεταξύ του Δ. Πατρέων και των Δ. Δυτ. Αχαΐας και Ερυμάνθου από την άλλη, επιδιώκεται με σειρά δράσεων η βιώσιμη ανάπτυξη της με την:

- Ενδυνάμωση των συνεργασιών, κοινών δράσεων των 3 Δήμων και των παραγωγικών φορέων σε αναπτυξιακά προγράμματα, ιδιαίτερα στους τομείς που παρουσιάζουν συμπληρωματικές (ή κοινές) αναπτυξιακές προοπτικές, όπως:
 - Διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα και της μεταποίησης των ποιοτικών προϊόντων του με στενότερη διασύνδεση - αξιοποίηση της υποδομής της Πάτρας στην έρευνα και την τεχνολογία.
 - Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, της πρόνοιας και της καταπολέμησης της φτώχειας.
 - Ανάδειξη των υπηρεσιών εμπορίου και μεταφορών σε «προωθητική δραστηριότητα» προς όφελος της χωρικής ενότητας και της Περιφέρειας.
 - Αναβάθμιση του περιβάλλοντος με έμφαση στην ολοκλήρωση του κύκλου των αστικών αποβλήτων (ανακύκλωση, επανάχρηση) και την ολοκλήρωση των έργων αποχέτευσης των τριών Δήμων.
 - Δικτύωση των αστικών κέντρων και κωμοπόλεων σ' ένα συνεργαζόμενο δίκτυο στην κατεύθυνση της σταδιακής άμβλυνσης, της ανισόρροπης οικιστικής ανάπτυξης, και της αύξησης του πληθυσμού της Κ. Αχαΐας και της Χαλανδρίτσας και των άλλων μεγαλύτερων οικισμών των Δ. Δυτικής Αχαΐας και Ερυμάνθου, παράλληλα με την σταθεροποίηση του πληθυσμού της Πάτρας και της συγκράτησης του πληθυσμού των ορεινών κωμοπόλεων – κεφαλοχωριών.
- Ολοκλήρωση των μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους της χωρικής ενότητας.

Στα πλαίσια της προτεραιότητας για ενίσχυση του εκσυγχρονισμού και αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

- Στροφή σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης με παράλληλη ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας ιδιαίτερα στα τοπικά προϊόντα στα οποία η περιοχή έχει τις μεγαλύτερες προοπτικές.

- Ανάδειξη και προστασία της γης υψηλής παραγωγικότητας με ειδική έμφαση σ' αυτή που γειτνιάζει στα αστικά κέντρα της περιοχής με μέτρα και ρυθμίσεις που περιορίζουν την κατάτμησή της.
- Καθορισμός νέων βοσκοτόπων και δημιουργία ενός πιλοτικού ανοικτού κτηνοτροφικού πάρκου κατά προτεραιότητα σε ημιορεινή ή ορεινή περιοχή του Δ. Ερυμάνθου.

Ως κύρια περιοχή συγκέντρωσης επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα της ΠΔΕ προτείνονται τα ακόλουθα:

α) Εντεινόμενη σύνδεση και στήριξη των προϊόντων μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και των άλλων κλάδων του δευτερογενή με την καινοτομία και συντονισμένη συνεργασία των παραγωγικών φορέων με τα ΑΕΙ και τους ερευνητικούς φορείς της Πάτρας, β) ανάδειξη και αξιοποίηση των ζωνών ΠΟΠ και ΠΓΕ με τον χωρικό προσδιορισμό τους από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια και την απαγόρευση χρήσεων σ' αυτές, που δεν συνάδουν με τον αγροτικό/μεταποιητικό χαρακτήρα της ζώνης, ειδική προτεραιότητα στην προώθηση της «έξυπνης εξειδίκευσης» στα ΠΟΠ και ΠΓΕ της περιοχής (π.χ. του κλάδου της οινοποιείας που έχει έντονο εξαγωγικό προσανατολισμό), γ) προώθηση δράσεων και προγραμμάτων σήμανσης των δρόμων του κρασιού (αφορά ολόκληρη την Περιφέρεια και την Πελοπόννησο) με τη δημιουργία χαρτών, ταμπελών κλπ., δ) δυνατότητα χωροθέτησης σε επέκταση της ΒΙΠΕ Πατρών θεματικού επιχειρηματικού πάρκου και οργάνωση – εξυγίανση της.

Η θεσμοθέτηση και η λειτουργία ως Ευρύτερης Ζώνης Τεχνολογικού Πάρκου της ευρύτερης περιοχής του Πανεπιστημίου και του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών αποτελεί προτεραιότητα για την χωρική οργάνωση και στήριξη του σημαντικότερου πλεονεκτήματος της Περιφέρειας των υποδομών της στην έρευνα και καινοτομία, ενώ και η στρατηγική κατεύθυνση για ενίσχυση και ανάδειξη του διεθνούς και εθνικού ρόλου της ΠΔΕ ως κόμβου συνδυασμένων μεταφορών και εμπορευματικού διαμετακομιστικού κόμβου στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής – Ιονίου αφορά σε σημαντικό βαθμό αυτή την χωρική ενότητα.

Η ποιοτική αναβάθμιση, ο εμπλουτισμός με νέες μορφές και η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος αποτελεί σημαντική κατεύθυνση με κύριες χωρικές προτεραιότητες:

α) Την ποιοτική αναβάθμιση του τουρισμού της παράκτιας περιοχής και μερική εκτόνωση της τουριστικής κίνησης προς την ορεινή και ημιορεινή ενδοχώρα με:

- Ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπλασης/αναβάθμισης κατά προτεραιότητα του παραλιακού μετώπου της παραλιακής ζώνης του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας καθώς και του παραλιακού μετώπου της πόλης της Κ. Αχαΐας.
- Ανάπτυξη της υπάρχουσας μαρίνας της Πάτρας και απόδοση της βόρειας λιμενολεκάνης του παλιού λιμανιού στη χρήση λιμένα αναψυχής και κρουαζιέρας και εμπλουτισμό του παράκτιου τουρισμού και παραθερισμού της περιοχής με εναλλακτικές ειδικές μορφές (αστικός τουρισμός, συνεδριακός τουρισμός, ιστιοπλοϊκός, πολιτιστικός κ.α.) και συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών της Κάτω Αχαΐας.
- Ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού στην παράκτια περιοχή του Εθνικού Πάρκου Κοτυχίου - Στροφυλιάς, όπου ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ – Τουρισμού που είναι σύμφωνες με τις ρυθμίσεις του Π.Δ/τος προστασίας της περιοχής.

β) Σταδιακή τουριστική αξιοποίηση των ορεινών περιοχών της ενότητας (απαραίτητη για την υποστήριξη της φθίνουσας οικονομίας τους), που είναι κατά βάση τουριστικά αναξιοποίητες και στήριξη της παραγωγής με:

- Βελτίωση της χάραξης των οδικών αξόνων ΕΟ 111 και Πάτρα – Χαλανδρίτσα – Καλάβρυτα και των συνδέσεων τους με τους παραπάνω οικισμούς.
- Ένταξη τους σε ευρωπαϊκά προγράμματα ενίσχυσης του εναλλακτικού τουρισμού, στήριξης της επιχειρηματικότητας μικρών/μεσαίων επιχειρήσεων, ενίσχυση της απασχόλησης και της εισαγωγής νέων κλάδων παραγωγής στον ορεινό χώρο, ανάπλασης ιστορικών πυρήνων και παραδοσιακών κτιρίων των κεφαλοχωρίων (Σταυροδρόμι, Καλέντζι, Λεόντιο).
- Δράσεις βιώσιμης ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής της Ερυμάνθειας, με εστίαση σε αυτές που αφορούν στον πρωτογενή τομέα παραγωγής και στον προσκυνηματικό - θρησκευτικό τουρισμό.
- Ενέργειες για ένταξη του Δάσους Στροφυλιάς και του Τείχους Δυμαίων στα μνημεία UNESCO.
- Ολοκληρωμένο σχέδιο αξιοποίησης των φυσικών αναρριχητικών πεδίων και της πίστας αναρρίχησης στα Μαύρα Βουνά Στροφυλιάς.
- Αξιοποίηση των πορισμάτων και προτάσεων της μελέτης «Μελέτη μορφολογικών κανόνων δόμησης και αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της ΠΕ Αχαΐας της ΠΔΕ» για την προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών οικισμών, οικιστικών συνόλων και αρχιτεκτονικών τοπικών χαρακτηριστικών.
- Δημιουργία δύο τουριστικών περιπτέρων στο όρος Μόβρη και δημιουργία περιβαλλοντικού κέντρου και ανάπτυξη ήπιων υποδομών σε περιοχές Natura.

Ειδικότερες κατευθύνσεις για το οικιστικό δίκτυο της χωρικής ενότητας

Στα πλαίσια της επιδίωξης για ανάσχεση της υπερσυγκέντρωσης πληθυσμού και των οικονομικών δραστηριοτήτων στην Πάτρα προτείνονται ως κατευθύνσεις η: α) ενίσχυση του αστικού εξοπλισμού και των υποδομών της Κάτω Αχαΐας και της Χαλανδρίτσας, καθώς και η ενίσχυση και αύξηση της ελκυστικότητας του κέντρου του Ρίου, β) η δικτύωση των πόλεων και κωμοπόλεων της χωρικής ενότητας κυρίως με την Πάτρα, στην κατεύθυνση της μακροπρόθεσμης άμβλυνσης των ανισοτήτων, γ) η σχεδιασμένη σταδιακή υλοποίηση προγράμματος ανάπλασης – αναβάθμισης της παραλιακής/τουριστικής ζώνης της Κ. Αχαΐας και η σχεδιασμένη υποδοχή δραστηριοτήτων που προβλέπεται ότι θα προκύψουν από την μελλοντική λειτουργία του αυτοκινητοδρομίου Χαλανδρίτσας και της αξιοποίησης της τεχνητής λίμνης φράγματος Πείρου.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις που αφορούν στο πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας (πρωτεύων εθνικός πόλος-οικισμός 2^{ου} επιπέδου), που οφείλουν να ακολουθήσουν τα υποκείμενα επίπεδα χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού είναι οι ακόλουθες:

- Ανάδειξη της διεθνούς αναγνωσιμότητας και της γεωπολιτικής θέσης της περιοχής στη βάση ενός εξωστρεφούς προτύπου ανάπτυξης και αξιοποίηση του δυναμικού που αναπτύσσεται στον ευρύτερο χώρο με: α) ανάδειξη της σε πρωτεύοντα εθνικό πόλο – πύλη στον Αδριατικό διάδρομο, β) ενίσχυσή της στους τομείς της Ανώτατης Εκπαίδευσης, της Έρευνας και της Τεχνολογίας των Μεταφορών (ιδίως ως διαμετακομιστικού εμπορευματικού κέντρου), του πολιτισμού, του αστικού και συνε-

δριακού τουρισμού και της υγείας, γ) αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της θέσης της στη συνάρθρωση των τριών μεγάλων αναπτυξιακών αξόνων ανάπτυξης ΠΑΘΕ, Δυτικού Άξονα (Ιόνιας Οδού) και «Διαγωνίου» και του νέου λιμένα.

- Συγκράτηση των δημογραφικών δεικτών στα σημερινά επίπεδα και δράσεις για τον σταδιακά δραστικό περιορισμό του ποσοστού ανεργίας.
- Βελτίωση των προϋποθέσεων αξιοποίησης των παραγωγικών πόρων της περιοχής και του ανθρώπινου δυναμικού με βάση την επιδίωξη για ενίσχυση και εμπλουτισμό των παραγωγικών δυνατοτήτων έναντι της «οικονομίας εξυπηρέτησης της κατανάλωσης» με: α) ενίσχυση και εκσυγχρονισμό της πρωτογενούς παραγωγής, β) εκσυγχρονισμό της δευτερογενούς παραγωγής και με κριτήρια προστασίας του περιβάλλοντος, γ) εμπλουτισμό και αναβάθμιση των υπηρεσιών του τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα της έρευνας και καινοτομίας και προσανατολισμό της στην άμεση σύνδεσή της με τις παραγωγικές δραστηριότητες.
- Αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος (αναπλάσεις ιστορικού κέντρου, άνοιγμα της πόλης προς τη θάλασσα, αναπλάσεις υποβαθμισμένων αστικών γειτονιών και αποβιομηχανοποιημένων εκτάσεων).
- Δημιουργία πολυκεντρικής πόλης και ανασυγκρότηση της αστικής δομής της Πάτρας.
- Βιώσιμη κυκλοφοριακή οργάνωση και εξυγίανση του ΠΣΠ.
- Προστασία του φυσικού και πολιτισμικού κεφαλαίου και του τοπίου, έλεγχος των πηγών ρύπανσης, βελτίωση της ποιότητας των φυσικών και πολιτισμικών πόρων με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στις περιοχές που έχουν υποστεί υποβάθμιση και δημιουργία των προϋποθέσεων ώστε οι συγκεκριμένοι πόροι, να μετατραπούν σε παράγοντα εναλλακτικής οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής.
- Διασφάλιση της γεωργικής γης ως παραγωγικού πόρου και ιδιαίτερα αυτής της υψηλής παραγωγικότητας και προστασία της από την οικιστική διάχυση και την άναρχη αστικοποίηση.
- Προώθηση της αρχής της συμπαγούς πόλης με γνώμονα το σεβασμό του περιβάλλοντος και των αναγκών σε γεωργική γη, με παράλληλο περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης και ενίσχυση της συγκέντρωσης νέων παραγωγικών τομέων σε οργανωμένους υποδοχείς και με την κάλυψη των αναγκών α' κατοικίας στους υφιστάμενους οικιστικούς υποδοχείς και κατά δεύτερο λόγο με λελογισμένες οικιστικές επεκτάσεις.

Οι πιο πάνω κατευθύνσεις αποτελούν τους στρατηγικούς στόχους του Ρυθμιστικού Σχεδίου ευρύτερης περιοχής Πατρών του οποίου οι στρατηγικές κατευθύνσεις θα διατυπωθούν σ' αυτή την απόφαση σύμφωνα με τις τροποποιήσεις, συμπληρώσεις του σχετικού σχεδίου Π.Δ/τος του Ρ.Σ.Π. που δεν έχει εγκριθεί όπως αυτές περιγράφονται στην παρ.Β.1.1.δ.2.5. του τεύχους της χωροταξικής μελέτης.

Ειδικότερες κατευθύνσεις για το φυσικό/ πολιτιστικό περιβάλλον και το τοπίο

Σ' αυτήν τη χωρική ενότητα ανήκει η βόρεια ενότητα του Εθνικού Πάρκου Κοτυχίου – Καλογριάς και συγκεκριμένα: i) το προστατευόμενο σύμπλεγμα του Δάσους Στροφυλιάς, ii) οι Υγρότοποι Καλογριάς και Λάμιας και οι παρακείμενες λιμνοθάλασσες Προκόπου και Πάπα, στις οποίες σημαντική παραγωγική δραστηριότητα είναι οι εκτατικές ιχθυοκαλλιέργειες, και iii) τα Μαύρα Βουνά. Ειδικότερες κατευθύνσεις είναι:

- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των πιέσεων/απειλών που εντοπίζονται στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου Στροφυλιάς - Κοτυχίου και για την συμβατότητα της λατομικής δραστηριότητας στα Μαύρα Βουνά με την βιοποικιλότητα της περιοχής και συνολικής ανάδειξης του Εθνικού Πάρκου.
- Άμεση αντιμετώπιση των ελλείψεων στη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων με την προώθηση βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης. Κατασκευή των κατάλληλων υποδομών ως μέσο για την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας.
- Αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών, επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά την διαπίστωση τέτοιων περιστατικών και θεσμοθέτηση λατομικών περιοχών. Στην περίπτωση αδυναμίας θεσμοθέτησης τέτοιων περιοχών να εξεταστούν εναλλακτικά άλλοι τρόποι για την κάλυψη των αναγκών σε αδρανή (π.χ. μονάδα ανακύκλωσης οικοδομικών μπαζών).
- Προώθηση βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης για το όρος Ερύμανθος με έργα προστασίας/ανάδειξης και με σκοπό την βιώσιμη τουριστική αξιοποίηση (π.χ. οικοτουρισμός, αγροτουρισμός) και προσέλκυση επισκεπτών στην ευρύτερη περιοχή.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία των ειδών ιχθυοπανίδας στις περιοχές με σημαντική αλιευτική δραστηριότητα.
- Κατάλληλη εκτίμηση και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα/δραστηριότητες εντός του Εθνικού Πάρκου.

4.2.4.6 Δήμοι Αιγιαλείας & Καλαβρύτων

Κύρια κατεύθυνση για την βιώσιμη ανάπτυξη αυτής της χωρικής ενότητας είναι η συνεχής ενδυνάμωση των κοινών δράσεων και συμμετοχών σε αναπτυξιακά προγράμματα των δύο Δήμων, ιδιαίτερα στους τομείς που παρουσιάζουν κοινές ή συμπληρωματικές αναπτυξιακές προοπτικές, όπως: α) στην διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα και της μεταποίησής του, ειδικά των υψηλής ποιότητας προϊόντων της, ΠΟΠ και ΠΓΕ, β) στη σύνδεση και εμπλουτισμό/αναβάθμιση του παράκτιου μαζικού τουρισμού με εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού της ορεινής ενδοχώρας (χιονοδρομικός, τουρισμός περιπέτειας δραστηριοτήτων και εξερεύνησης, οικοτουρισμός, θρησκευτικός, τουρισμός, κλπ.), όπως και την σύνδεση/δικτύωση με τις γειτονικές χωρικές ενότητες της Αχαΐας, της Αρκαδίας και Κορινθίας.

Στα πλαίσια του στόχου της εδαφικής συνοχής και της σταδιακής άμβλυνσης των δημογραφικών και αναπτυξιακών ανισοτήτων με την ευρύτερη περιοχή της Πάτρας επιδιώκεται η βιώσιμη ανάπτυξη της ενδοπεριφερειακής ενότητας με την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους και πόλους της χωρικής ενότητας και συγκεκριμένα:

- Την δικτύωση των αστικών κέντρων, μικρότερων κωμοπόλεων και κεφαλοχωρίων μεταξύ τους σ' ένα ενιαίο και συνεργαζόμενο οικιστικό δίκτυο στην κατεύθυνση της ισόρροπης οικιστικής ανάπτυξης, της στήριξης και συγκράτησης του πληθυσμού τουλάχιστον των ορεινών και ημιορεινών επαρχιακών κέντρων, κωμοπόλεων και κεφαλοχωρίων (5^{ου} και 6^{ου} επιπέδου): Καλάβρυτα, Κλειτορία, Ψωφίδα, Δάφνη), της βελτίωσης των οδικών τους συνδέσεων, των αστικών λειτουργιών και κοινωνικών εξυπηρετήσεων και της ειδικής προνομιόδοτης των επιδοτήσεων για αναπτυξια-

κές επενδύσεις στις ευρύτερες περιοχές τους.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για προτεραιότητα στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις για τα κύρια προϊόντα αυτής της χωρικής ενότητας:

- Στροφή και εστίαση σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης με παράλληλη ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και της βιολογικής κτηνοτροφίας ιδιαίτερα στα τοπικά προϊόντα που η περιοχή υπερέχει.
- Ειδικότερα μέτρα και συντονισμένες δράσεις για την προστασία, ανάδειξη και ορθολογική αξιοποίηση των εκτάσεων ΠΟΠ, που είναι απαραίτητο να εξειδικευθούν από τα αντίστοιχα Τοπικά Χωροταξικά Σχέδια (αύξηση των ορίων κατάτμησης και αρτιότητας, απαγόρευση μη συμβατών χρήσεων κ.α.).
- Ιδιαίτερα στη γη υψηλής παραγωγικότητας απαιτείται η καθιέρωση μέτρων και κινήτρων για την άμεση ή έμμεση μεγέθυνση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (σε συνδυασμό με τον αναδασμό με διαδικασίες εκούσιες).
- Καθορισμός νέων βοσκοτόπων και δημιουργία ενός πιλοτικού ανοικτού εκτατικού φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου για όλη την ΠΕ Αχαΐας κατά προτεραιότητα σε ημιορεινή ή ορεινή περιοχή του Δήμου Καλαβρύτων.

Στα πλαίσια των γενικότερων κατευθύνσεων για υποστήριξη της καθετοποίησης/μεταποίησης παραδοσιακών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των βιοτεχνικών/βιομηχανικών μονάδων και της προσέλκυσης νέων επιχειρήσεων στην περιοχή, προτείνονται ειδικότερα τα ακόλουθα: α) έμφαση στην ενίσχυση των τοπικών μεταποιητικών κλάδων που η περιοχή παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα [π.χ. η τοπική παραδοσιακή ποτοποιεία, η επεξεργασία της σταφίδας «Βοστίτσας» (Αιγιάλειας) και της τυροκομίας και γενικότερα της μεταποίησης της κτηνοτροφικής παραγωγής της περιοχής Καλαβρύτων (φέτα Καλαβρύτων – ΠΟΠ)], β) ενεργοποίηση ενός (τουλάχιστον) Επιχειρηματικού Πάρκου στην περιοχή του Αιγίου, γ) συστηματική στήριξη των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα σε θέματα ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων ιδιαίτερα στους κλάδους που παρουσιάζουν ορατές προοπτικές στην περιοχή.

Για την ποιοτική αναβάθμιση, τον εμπλουτισμό με νέες μορφές και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της ενότητας, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις, με την σημείωση ότι η περιοχή αποτελεί και μια ενιαία τουριστική ενότητα: Αιγίου – Ακράτας – Καλαβρύτων – Χελμού (6α και 6β), με δύο περιοχές την παράκτια «τουριστικά αναπτυσσόμενη περιοχή με έντονες οικιστικές/τουριστικές πιέσεις που χρειάζεται ποιοτική αναβάθμιση/εξυγίανση και την ορεινή περιοχή Καλαβρύτων - Χελμού η οποία χαρακτηρίζεται από την μελέτη ως μια από τις δυναμικές τουριστικές περιοχές. Οι ειδικότερες κατευθύνσεις είναι: α) εμπλουτισμός και διαφοροποίηση του μαζικού παραθεριστικού και τουριστικού προϊόντος της παράκτιας περιοχής με μέτρα και κίνητρα εκτόνωσής της και ενίσχυση της προσέλκυσης τουρισμού προς την ορεινή ενδοχώρα, β) προτεραιότητα στην ανάδειξη, προστασία και διαχείριση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της περιοχής που είναι το πλούσιο (διεθνούς σημασίας) φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και τοπίο, γ) ένταξη σε ολοκληρωμένα προγράμματα για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, προστασίας και

ανάδειξης του φυσικού και ιστορικού περιβάλλοντος, αποκατάστασης παραδοσιακών κτιρίων και οικισμών κλπ. (π.χ. Leader+) κ.α.

Οι προτεραιότητες που συμπληρωματικά αφορούν στην παράκτια περιοχή είναι: α) ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης/αναβάθμισης του παραλιακού μετώπου της παραλιακής ζώνης του Αιγίου (και ανάδειξης του ιστορικού πυρήνα της πόλης) και κατά δεύτερο λόγο των παραλιακών μετώπων των παράκτιων κωμοπόλεων της Αιγιαλείας, β) εμπλουτισμός του μαζικού τουρισμού και παραθερισμού με ειδικές εναλλακτικές μορφές (αλιευτικός, ιστιοπλοϊκός, πεζοπορικός, οινοτουρισμός), γ) συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών Αιγίου, Ακράτας, Διακοπτού, δ) δημιουργία μαρίνας στο Αίγιο και βελτίωση των υποδομών των αγκυροβολίων και αλιευτικών καταφυγίων και κατά το δυνατόν μείωση του αριθμού των τελευταίων με την κατάργηση αυτών που δεν είναι νόμιμα.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις, οι οποίες συμπληρωματικά αφορούν στην ορεινή περιοχή είναι: α) κατά προτεραιότητα αναβάθμιση των υποδομών και μελλοντικά της έκτασης του χιονοδρομικού κέντρου Καλαβρύτων με βάση ολοκληρωμένη μελέτη master-plan και τον εμπλουτισμό της σημερινής έκτασης και της ευρύτερης περιοχής της με πρόσθετες εναλλακτικές μορφές αναψυχής και τουρισμού που αφορούν και στους θερινούς μήνες, β) σημαντική βελτίωση του οδικού άξονα Διακοπτό – Καλάβρυτα – Κλειτορία – Ε.Ο. 111 – Τρίπολη και της οδικής σύνδεσής του με το Χιονοδρομικό κέντρο, γ) τεχνικοοικονομική διερεύνηση για την βιωσιμότητα της σύνδεσης του χιονοδρομικού κέντρου με τον οδοντωτό με τελεφερίκ, δ) ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ιστορικού κεντρικού πυρήνα της πόλης των Καλαβρύτων με αξιοποίηση διατηρητέων κτιρίων και συνόλων, ενιαίο δίκτυο πορειών πεζών κ.α. και ε) ανάδειξη, βιώσιμη διαχείριση και προβολή του διεθνούς σημασίας εθνικού πάρκου Χελμού και του διεθνούς σημασίας τοπίου.

Προτεραιότητα πρέπει να αποδοθεί στην οργάνωση, ενίσχυση και αύξηση της ανταγωνιστικότητας των υπηρεσιών εκπαίδευσης (ΤΕΙ) και υγείας (νομαρχιακό νοσοκομείο Αιγίου, του νοσοκομείου και κέντρου υγείας Καλαβρύτων, και των κέντρων υγείας Ακράτας και Κλειτορίας) και των άλλων διοικητικών υπηρεσιών του Αιγίου. Στα πλαίσια της κατεύθυνσης για αποσυμφόρηση υπηρεσιών της Πάτρας, με επιδίωξη τον συντονισμό και την καλύτερη οργάνωση και πιο ισόρροπη κατανομή των παραπάνω υπηρεσιών υγείας, αντιμετωπίζοντάς τες ως ενιαίο σύνολο στην χωρική ενότητα.

Το οικιστικό δίκτυο της διαδημοτικής αναπτυξιακής χωρικής ενότητας διαρθρώνεται με κύριο αστικό κέντρο το Αίγιο με την ευρύτερη περιοχή του. Σημαντικό κέντρο, δευτερεύοντα περιφερειακό πόλο (οικισμό ενισχυμένου 6^{ου} επιπέδου) είναι τα Καλάβρυτα που αποτελούν τον δεύτερο κρίκο αυτού του δικτύου και η Ακράτα με επιρροή στην ορεινή της περιοχή. Οι έδρες των υπόλοιπων πρώην Καποδιστριακών δήμων της ενότητας αποτελούν τους υπόλοιπους κρίκους του οικιστικού δικτύου ως τοπικά κέντρα (6^{ου} επιπέδου) και είναι: Κλειτορία, Αιγείρα, Διακοπτό, Ροδοδάφνη, Λαμπίρι, Δάφνη, Ψωφίδα με τους μικρότερους οικισμούς που συνιστούν το 7^ο οικιστικό επίπεδο.

Η ενίσχυση του αστικού εξοπλισμού και των υποδομών της ευρύτερης περιοχής του Αιγίου και της παραλιακής ζώνης της χωρικής ενότητας συμβάλλει στην ανάσχεση της υπερσυγκέντρωσης δραστηριοτήτων στη Πάτρα και συμπληρωματικά, η ενίσχυση των αστικών λειτουργιών - εξοπλισμού των Καλαβρύτων και σε β' βαθμό των εδρών των δημοτικών ενότητων των δύο δήμων.

Πρόταση προς το ΓΠΣ της ΔΕ του Αιγίου και των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ των άλλων πόλεων και οικισμών της παράκτιας ζώνης της Αιγιαλείας (στα πλαίσια της αναβάθμισης/εξυγίανσης της παράκτιας ζώνης) να χρησιμοποιήσουν τα κατάλληλα χωροταξικά και πολεοδομικά εργαλεία για τον αποτελεσματικό έλεγχο, της άναρχης – διάσπαρτης δόμησης, την προστασία των φυσικών, αρχαιολογικών πόρων και αξιόλογων τοπίων της περιοχής, την πρόνοια για την προστασία υπαρχόντων και τον δραστικό περιορισμό νέων κτιριακών εγκαταστάσεων σε μια ζώνη 100 μ. από τον αιγιαλό στις παράκτιες περιοχές με μέση τρωτότητα (αντιμετώπιση αρνητικών συνεπειών της κλιματικής αλλαγής).

Ειδικότερες κατευθύνσεις για το φυσικό/ πολιτιστικό περιβάλλον και το τοπίο

Ο σημαντικότερος φυσικός και τοπιακός πόρος της περιοχής είναι το Εθνικό Πάρκο Χελμού - Βουραϊκού, με κύρια επιδίωξη τη διατήρηση και διαχείριση των σπάνιων οικοτόπων και των ειδών χλωρίδας και πανίδας που απαντώνται στη περιοχή, της οποίας οι τόποι που ξεχωρίζουν για το περιβαλλοντικό, τοπιακό και τουριστικό ενδιαφέρον είναι: η λίμνη Τσιβλού, η λίμνη Δόξας (στην ευρύτερη περιοχή), ο ορεινός όγκος του Χελμού και τα Ύδατα Στυγός, το φαράγγι του Βουραϊκού, το αισθητικό δάσος Καλαβρύτων και το σπήλαιο των Λιμνών. Αν και για την περιοχή του Εθνικού Πάρκου έχουν υλοποιηθεί αρκετές μελέτες και ευρωπαϊκά προγράμματα για την προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας, εντούτοις η κατάσταση απέχει σημαντικά από το να χαρακτηριστεί ικανοποιητική.

Σημαντικός φυσικός, τοπιακός πόρος αυτής της ενότητας και της Περιφέρειας είναι ο Κορινθιακός κόλπος (από τους μεγαλύτερους της χώρας και με ορατά στοιχεία υποβάθμισης κόλπος), στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης και προστασίας του είναι απαραίτητη η διαπεριφερειακή συνεργασία και κοινή δράση της ΠΔΕ με τις Περιφέρειες της Στερεάς Ελλάδας και της Πελοποννήσου για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων (όπως π.χ. η ρύπανση του βυθού, ο κορεσμός όσον αφορά τις εντατικές ιχθυοκαλλιέργειες, η εναπόθεση στερεών αποβλήτων (κόκκινης λάσπης) στη θάλασσα και του διηθήματος αυτής στη βόρεια ακτή του κόλπου) και οι δράσεις και προγράμματα για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης των παράκτιων περιοχών και της καλύτερης σύνδεσης τους (βόρεια με νότια περιοχή του κορινθιακού κόλπου) με τη διερεύνηση της βιωσιμότητας και τη λειτουργία πορθμειακής γραμμής που να συνδέει ακτοπλοϊκά την Πελοπόννησο με την Στερεά Ελλάδα. Ειδικότερα για την χωρική ενότητα προτείνονται κατά προτεραιότητα:

- Άμεση αντιμετώπιση των ελλείψεων στην διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων με την προώθηση βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης. Κατασκευή των κατάλληλων υποδομών ως μέσο για την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των πιέσεων/απειλών που εντοπίζονται στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου Χελμού - Βουραϊκού.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την ανάπτυξη του τουρισμού και την αξιοποίηση του φυσικού πλούτου των περιοχών: λίμνη Τσιβλού, λίμνη Δόξας (ευρύτερη περιοχή), Χελμού και Ύδατα Στυγός, φαράγγι του Βουραϊκού, Αισθητικό Δάσος Καλαβρύτων, Σπήλαιο των Λιμνών, ευρωπαϊκό μονοπάτι E4.
- Αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών, επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά την διαπίστωση τέτοιων περιστατικών και θεσμοθέτηση λατομικών περιοχών. Στην

περίπτωση αδυναμίας θεσμοθέτησης τέτοιων περιοχών να εξεταστούν εναλλακτικά άλλοι τρόποι για την κάλυψη των αναγκών σε αδρανή (π.χ μονάδα ανακύκλωσης οικοδομικών μπαζών).

- Θεσμοθέτηση τοπίου Αμπελουργικής Ζώνης Ορεινής Αιγιάλειας και χαρακτηρισμός της περιοχής ως διακριτής Αμπελουργικής Ζώνης ΠΟΠ Ορεινή Αιγιάλεια
- Θεσμοθέτηση του τοπίου Πηγών και Κοιλιάδας Λάδωνα (Τριπόταμα) και αντιμετώπιση των υλοτομιών του παραποτάμιου δάσους
- Προώθηση του χαρακτηρισμού ως ΠΠ και των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών NATURA 2000 της ενότητας.

4.2.4.7 Δήμοι Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως & Ανδρίτσαινας – Κρεστένων

Η βασική αναπτυξιακή στρατηγική εξειδικεύεται γι' αυτή την ενότητα κυρίως στην ενίσχυση τριών τομέων (σε συνεργασία/δικτύωση με τις ΠΕ Αρκαδίας και Μεσσηνίας και την περιφέρεια Πελοποννήσου, καθώς και με τα γειτονικά Ιόνια Νησιά, κυρίως με την Ζάκυνθο και την Κεφαλλονιά): α) στην διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα και της μεταποίησής του, κυρίως των βιολογικών προϊόντων (ειδικότερα των ΠΟΠ και ΠΓΕ), β) στον εμπλουτισμό/αναβάθμιση του παράκτιου ποιοτικού τουρισμού και ειδικών ή εναλλακτικών μορφών του (κρουαζιέρας, ιστοριοπολιτικός, αρχαιολογικός, πολιτιστικός, ιαματικός κ.ά.), γ) στην εφαρμογή της καινοτομίας σε σύνδεση κυρίως με τους δύο παραπάνω τομείς. Οι προτεραιότητες για την ανάπτυξη και αυτής της χωρικής ενότητας είναι:

- Η ολοκλήρωση και λειτουργία των μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους της χωρικής ενότητας.
- Η ενίσχυση του Πύργου ως πρωτεύοντος περιφερειακού πόλου (σε συνεργασία με την Αμαλιάδα) και κατά δεύτερο λόγο των δευτερευόντων περιφερειακών πόλων: Αρχαία Ολυμπία, Ζαχάρω, Κρέστενα με την δικτύωση όλων των οικισμών της ενότητας σ' ένα ενιαίο και συνεργαζόμενο οικιστικό δίκτυο, στην κατεύθυνση της ισόρροπης οικιστικής ανάπτυξης.
- Η ενίσχυση της συνεργασίας με την 2^η χωρική ενότητα της Ηλείας και τις ΠΕ Αρκαδίας και Μεσσηνίας και Περιφέρεια Πελοποννήσου.
- Η δικτύωση της χωρικής ενότητας με τις γειτονικές μέσω της ανάδειξης του αρχαιολογικού πολιτιστικού τριπόλου Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλωνας.
- Η ανάδειξη και προστασία των ιδιαίτερα αξιόλογων φυσικών περιοχών και τοπίων.
- Η έμφαση στην ανάδειξη και ποιοτική σημειακή τουριστική ανάπτυξη των παράκτιων ζωνών των Δήμων, με συστηματικό έλεγχο των συγκρούσεων γης και της άναρχης ανάπτυξης της παραθεριστικής κατοικίας και διασφάλισης παραγωγικών πόρων (γη υψηλής παραγωγικότητας).

Προτεραιότητα για την περιοχή αποτελεί η κατεύθυνση για αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής, με ειδικότερες κατευθύνσεις την:

α) προστασία και εκσυγχρονισμό της γης υψηλής παραγωγικότητας με ρυθμίσεις που εμμέσως μεγεθύνουν τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, καθώς και με αυτές που περιορίζουν την κατάτμηση της και απαγορεύουν χρήσεις μη συμβατές με την αγροτική χρήση

β) στροφή και εστίαση σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης με παράλληλη ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας, ιδιαίτερα στα τοπικά προϊόντα στα οποία η χωρική ενότητα υπερέχει.

- Χωρική ανάδειξη και αξιοποίηση των ζωνών ΠΟΠ και ΠΓΕ της ενδοπεριφερειακής ενότητας με τον κατ' αρχήν χωρικό προσδιορισμό τους από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια και τον δραστικό περιορισμό χρήσεων που δεν συνάδουν με τον τοπικό αγροτικό/μεταποιητικό χαρακτήρα της ζώνης και προτεραιότητα στην καινοτομία και «έξυπνη εξειδίκευση» στα προϊόντα μεταποίησης ΠΟΠ και ΠΓΕ της περιοχής.
- Προώθηση της δημιουργίας εκτατικού φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου σε συνεργασία και με την εποπτεία κτηνιάτρου, για το σύνολο της ΠΕ Ηλείας, στις ημιορεινές κατ' αρχήν περιοχές δήμων που χαρακτηρίζονται από τις μεγαλύτερες στρεμματικές εκτάσεις σε βοσκότοπους.
- Δράσεις και ενέργειες υποστήριξης επενδυτικών πρωτοβουλιών για νέους αγρότες.
- Εκσυγχρονισμός και επέκταση του αρδευτικού δικτύου Πηνειού και υδροδότηση ποιμνιοστασιών από πηγές Μωρίου ή Κοσμόπουλου.
- Δασικά έργα και εκμετάλλευση των δασικών εκτάσεων της Φολόης.
- Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός της δραστηριότητας της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας στην περιοχή λίμνης Καϊάφα, καθορισμός ζωνών εκτατικών ιχθυοκαλλιεργειών και επέκταση και εκσυγχρονισμός των υδατοκαλλιεργειών.

Στα πλαίσια της κατεύθυνσης για καθετοποίηση της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των βιοτεχνικών/βιομηχανικών μονάδων, προτείνονται ειδικότερα γι' αυτή την χωρική ενότητα τα ακόλουθα: α) Δημιουργία Επιχειρηματικού Πάρκου για την οργάνωση των μεταποιητικών μονάδων στην ευρύτερη περιοχή του Πύργου (και περιοχή Ζαχάρως), β) Ανάπτυξη δραστηριοτήτων μεταποίησης, βιοτεχνίας παραδοσιακών προϊόντων στα πλαίσια Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων στις ορεινές περιοχές, σε συσχέτισμό και με τον τουρισμό, γ) έμφαση στην ενίσχυση των κύριων τοπικών μεταποιητικών κλάδων με συγκριτικά πλεονεκτήματα, δ) στήριξη των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα της χωρικής ενότητας, σε θέματα ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της ΠΔΕ, η ενδοπεριφερειακή ενότητα αποτελείται από δύο τουριστικές ενότητες: Δ. Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας - Δ. Ήλιδας - Αρχαίας Ήλιδας (10) και Ν.Δ. Ηλείας - Καϊάφα (11). Οι ενότητες υποδιαιρούνται αντίστοιχα σε παράκτια (α) και ορεινά (β) τμήματα: Η παράκτια περιοχή Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας - Δ. Ήλιδας - Αρχαίας Ήλιδας (10α) ανήκει στις «Τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές με έντονες οικιστικές/τουριστικές πιέσεις που χρειάζονται αναβάθμιση/εξυγίανση», οι ορεινές περιοχές Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας (10β) και Ν.Δ. Ηλείας - Καϊάφα (11β) και το Δρυοδάσος της Φολόης ανήκουν στις «Αναξιοποίητες περιοχές» και η παράκτια περιοχή Ν.Δ. Ηλείας - Καϊάφα (11α) ανήκει στις περιοχές με δυνατότητες κυρίως ήπιων εναλλακτικών μορφών ανάπτυξης σε προστατευόμενες κατά κανόνα περιοχές. Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής είναι:

- Στα πλαίσια της ανάδειξης και προστασίας της περιοχής της Αρχαίας Ολυμπίας και

δικτύωσης με τους υπόλοιπους αρχαιολογικούς χώρους του διεθνούς σημασίας τριπόλου Αρχαίας Ολυμπίας – Ήλιδας - Επικούρειου Απόλλωνα, κατά προτεραιότητα πρέπει να προωθηθεί: α) η ανάδειξη του λιμένα του Κατακόλου ως βασικού προορισμού – υποδοχής τουριστικού ρεύματος (εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεων του, τουριστικού αγκυροβολίου – μαρίνας, υδατοδρομίου, αναβάθμιση της οδικής και σιδηροδρομικής σύνδεσης με Αρχαία Ολυμπία, β) Κατασκευή ποδηλατοδρόμων Δήμου Αρχαίας Ολυμπίας και διαμόρφωσης της αρχαίας διαδρομής Αρχαίας Ολυμπίας – Αρχαίας Ήλιδας, γ) ανάπτυξη και συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών του Πύργου και Πρόγραμμα Δράσης για την Προσέλκυση Τουριστών από το Λιμένα του Κατακόλου στην Πόλη του Πύργου (αστικός τουρισμός), αλλά και δημιουργία παραλιακού κατασκηνωτικού κέντρου, δ) σε πλαίσια του διασυνοριακού προγράμματος Interreg Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Ελλάδα – Ιταλία 2007 - 2013 και του έργου «NOBARRIER - Tourism without BARRIER» - «Τουρισμός χωρίς εμπόδια», ιδιαίτερη έμφαση, σε δημοτικό επίπεδο, στο σχεδιασμό «ίσων ευκαιριών» και «κοινωνικής ένταξης», για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των τουριστών με προβλήματα κινητικά, όρασης, ακοής, κ.λπ. σε τουριστικές περιοχές και θέρετρα.

- Προώθηση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής των Δήμων, με καλύτερη αξιοποίηση των υφιστάμενων τουριστικών πόρων και υποδομών της περιοχής και προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Για την αναβάθμιση του τουρισμού/παραθερισμού στις παράκτιες ενότητες: α) άμεση εκπόνηση ειδικής μελέτης ΠΕΧΠ, για την εξυγίανση και αναβάθμιση της παράκτιας ζώνης του Δ. Πύργου (νότια του Κατάκολου μέχρι τις εκβολές του Αλφειού ποταμού), σε συνδυασμό με τις παραγωγικές ζώνες του πρωτογενούς, με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων γης και της διασφάλισης των περιβαλλοντικών πόρων, β) σχεδιασμός στα πλαίσια των τοπικών χωροταξικών σχεδίων - ΣΧΟΟΑΠ με όρους και περιορισμούς στις χρήσεις γης, στους όρους δόμησης και στα όρια κατάτμησης, απαγόρευση ασύμβατων χρήσεων γης και στις περιπτώσεις που από τα προγραμματικά μεγέθη και τις προδιαγραφές προκύπτει η ανάγκη πολεοδόμησης για περιοχές α' ή β' κατοικίας, οι περιοχές αυτές να προτείνονται με βάση τις αρχές της «συμπαγούς πόλης» με την μεγαλύτερη δυνατή οικονομία και την κατά προτίμηση εισαγωγή οργανωμένων τρόπων ιδιωτικής πολεοδόμησης μέσω χωροθέτησης ΠΕΡΠΟ, γ) άμεση εφαρμογή μέτρων προστασίας και άμυνας απέναντι στις επιπτώσεις και τις αρνητικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, έχοντας υπ' όψιν ότι μεγάλα τμήματα των ακτών έχουν υψηλό βαθμό τρωτότητας, δ) ολοκληρωμένη αξιοποίηση και δράσεις ανάδειξης της Λίμνης Καϊάφα και των ιαματικών πηγών για την προώθηση του ιαματικού τουρισμού, ε) εξειδίκευση – μελλοντική τροποποίηση (ανάδραση) του ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό σε ό,τι αφορά την έκταση του Περιφερειακού Πάρκου Λίμνης Καϊάφα και Θαλάσσιας Περιοχής Κυπαρισσιακού Κόλπου, ώστε να μην επιτρέπονται σύνθετες εγκαταστάσεις, αλλά να προωθείται ο ήπιος εναλλακτικός τουρισμός.
- Για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στις ορεινές περιοχές της χωρικής ενότητας: α) ανάδειξη και προστασία της περιοχής του Επικούρειου Απόλλωνα, δικτύωση με τον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαία Ολυμπίας και της Αρχαίας Ήλιδας, β) δημιουργία πολιτιστικού πάρκου «Αρχαία Ευκαρπία» Φυγάλεια μέχρι Λεοντάριο στη Μεγαλόπολη, γ) ανάδειξη της περιοχής του Δρυοδάσους της Φολόης, δ) ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, (μέσω κινήτρων, συμμετοχής σε σχετικά κοινοτικά προγράμματα), ε) αναζήτηση δυνητικών περιοχών οργα-

νωμένης ανάπτυξης Β' κατοικίας – τουρισμού, στ) βελτίωση της οδικής σύνδεσης και των υποδομών, ιδίως των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών και των σημαντικών περιβαλλοντικών και τουριστικών τους πόρων, με τα πλησιέστερα αστικά κέντρα.

Το οικιστικό δίκτυο της ενδοπεριφερειακής/διαδημοτικής αναπτυξιακής χωρικής ενότητας διαρθρώνεται ως εξής: Το κύριο αστικό κέντρο είναι ο Πύργος που συνιστά πρωτεύοντα περιφερειακό πόλο (5^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) και αποτελεί δίπολο με την Αμαλιάδα (5^{ου} επιπέδου). Δευτερεύοντες περιφερειακούς πόλους (οικισμοί 6^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) αποτελούν η Αρχαία Ολυμπία, η Ζαχάρω και τα Κρέστενα. Η Αρχαία Ολυμπία αποτελεί και ειδικό εθνικό πόλο με διπλό ειδικό περιφερειακό και εθνικό ρόλο. Τα κέντρα (έδρες) των πρώην Καποδιστριακών δήμων της χωρικής ενότητας αποτελούν τους υπόλοιπους κρίκους του οικιστικού δικτύου ως τοπικά κέντρα (6^{ου} επιπέδου) και είναι: Βούναργο, Καράτουλας, Επιτάλιο, Λάλας, Πανόπουλος, Λάμπεια, Καλλιθέα, Ανδρίτσαίνα, Νέα Φιγαλεία. Όλοι οι άλλοι μικρότεροι οικισμοί συνιστούν το 7^ο οικιστικό επίπεδο της χωρικής ενότητας. Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για οργάνωση – ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου και για ορθολογική κατανομή του διοικητικού και κοινωνικού εξοπλισμού σε τοπικό επίπεδο με αποφυγή ενός μη παραγωγικού κατακερματισμού υποδομών, εγκαταστάσεων και ανθρώπινου δυναμικού, προτείνεται η ενίσχυση των αστικών λειτουργιών και κοινωνικού εξοπλισμού:

- Σε α' βαθμό του πρωτεύοντος περιφερειακού πόλου - Πύργος, αλλά και των δευτερευόντων περιφερειακών πόλων: Αρχαία Ολυμπία, Ζαχάρω και Κρέστενα.
- Σε β' βαθμό των εδρών των δημοτικών ενοτήτων των καλλικράτειων δήμων και σε γ' βαθμό στους μεγαλύτερους από τους οικισμούς του 6^{ου} επιπέδου.
- Ως μικρότερα κέντρα από άποψη υπηρεσιών προωθούνται το Κατάκολο (με υπηρεσίες διοίκησης-λιμεναρχείο) και η Σκιλλούντα Κρεστένων (πολιτιστικές υποδομές).
- Προώθηση εφαρμογής των τοπικών χωροταξικών σχεδίων (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ) κατά προτεραιότητα.

Ειδικότερες κατευθύνσεις στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού, των υποδομών και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής είναι: α) Υλοποίηση Ολοκληρωμένου Σχεδίου Αστικής Ανάπτυξης (ΟΣΑΑ) της Πόλης του Πύργου και μελέτες και αναπλάσεις των κύριων οικισμών του παράκτιου μετώπου, β) εφαρμογή των πορισμάτων της μελέτης «Μορφολογικών κανόνων δόμησης και Αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της Περιφερειακής ενότητας Ηλείας της ΠΔΕ», οι οποίοι ανήκουν σ' αυτή την χωρική ενότητα.

Ειδικότερες κατευθύνσεις για το φυσικό/ πολιτιστικό περιβάλλον και το τοπίο

Το φυσικό (λίμνη Καϊάφα και Π.Π., Οροπέδιο Φολόης, Κόλπος Κυπαρισσίας) και πολιτιστικό περιβάλλον της ενότητας έχει ως ορόσημο την Αρχαία Ολυμπία - Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς και το Ναό του Επικούρειου Απόλλωνα). Ειδικότερες κατευθύνσεις είναι:

- Δράσεις προστασίας/ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου Ολυμπίας και του Ναού του Επικούρειου Απόλλωνα, θεσμοθέτηση Ολυμπιακού τοπίου και δημιουργία πολιτιστικής διαδρομής Αρχαία Ολυμπία– Αρχαία Ήλιδα.
- Δράσεις προστασίας και ανάδειξης των πηγών Καϊάφα και του Π.Π. της λίμνης και της θαλάσσιας περιοχής Κόλπου Κυπαρισσίας (όπως δρομολογείται από το ΥΠΕΚΑ

με σχέδιο Π. Δ/τος).

- Αποκατάσταση και ενίσχυση των ορεινών περιοχών που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του 2007 και ενίσχυση της πυροπροστασίας.
- Σύσταση/ Λειτουργία Φορέα Διαχείρισης του Αλφειού Ποταμού (ΦΔΑΠ) και προστασία του.
- Μη αξιοποίηση των λιγνιτικών πεδίων που έχουν εντοπισθεί στην περιοχή του Δήμου Ζαχάρως.
- Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης (Master Plan) για την βιώσιμη αξιοποίηση του παράκτιου μετώπου και αντιμετώπιση των πιέσεων από την άναρχη δόμηση στις γύρω λοφώδεις περιοχές.
- Επαναπλημμυρισμός των αποξηραμένων λιμνών Αγουλινίτσας - Μουριάς και κατασκευή διώρυγας υπερχείλισης στη Μουριά.
- Άμεση αντιμετώπιση των ελλείψεων στην διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων με την προώθηση βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης.
- Αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληπιών από τους ποταμούς Πηνειού και Λάδωνα και αντιρρυσπαντική προστασία και διαχείριση λεκάνης Πηνειού - απορρύπανση ποταμού Πηνειού.

4.2.4.8 Δήμοι Ήλιδας, Πηνειού και Ανδραβίδας - Κυλλήνης

Η βασική αναπτυξιακή στρατηγική εξειδικεύεται κυρίως στην ενίσχυση τριών τομέων (σε συνεργασία/δικτύωση με τη γειτονική χωρική ενότητα της ΠΕ Ηλείας και τα γειτονικά Ιόνια Νησιά και κυρίως με την Ζάκυνθο και την Κεφαλλονιά): α) Στην διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα και της μεταποίησής του, κυρίως των βιολογικών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, β) στον εμπλουτισμό/αναβάθμιση του παράκτιου ποιοτικού αλλά και (σε ευαίσθητες αξιόλογες περιοχές) του ήπιου εναλλακτικού τουρισμού και στη σύνδεσή του με τους σημαντικούς πολιτιστικούς (Αρχαία Ήλιδα) και φυσικούς πόρους (Εθνικό Πάρκο Κοτυχίου - Στροφιλιάς) της περιοχής και γ) στην εφαρμογή της καινοτομίας σε σύνδεση κυρίως με τους δύο παραπάνω τομείς. Οι προτεραιότητες για την βιώσιμη ανάπτυξη της χωρικής ενότητας είναι:

α) Ολοκλήρωση και λειτουργία μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους και πόλους της χωρικής ενότητας

β) Τοπική και υπερτοπική δικτύωση των αστικών κέντρων, μικρότερων κωμοπόλεων και κεφαλοχωρίων σ' ένα ενιαίο και συνεργαζόμενο οικιστικό δίκτυο, στην κατεύθυνση της ισόρροπης οικιστικής ανάπτυξης.

γ) Ενίσχυση της Αμαλιάδας ως πρωτεύοντος περιφερειακού πόλου (σε συνεργασία με τον Πύργο) και κατά δεύτερο λόγο των δευτερευόντων περιφερειακών πόλων: Γαστούνη, Λεχαινά, καθώς και των κωμοπόλεων – εδρών των Δ.Ε. των τριών Δήμων σ' ένα ενιαίο οικιστικό δίκτυο.

δ) Δικτύωση της χωρικής ενότητας με τις γειτονικές μέσω της ανάδειξης του αρχαιολογικού πολιτιστικού τριπόλου Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλωνας, προστασία των αξιόλογων αρχαιολογικών χώρων και των ιστορικών τόπων, δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών (κάστρα, αρχ. Χώροι, κ.λπ.).

ε) Ανάδειξη και προστασία των ιδιαίτερα αξιόλογων φυσικών περιοχών.

στ) Έμφαση στην ανάδειξη και ποιοτική σημειακή τουριστική ανάπτυξη των παράκτιων ζωνών των Δήμων, με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων γης με την άναρχη ανάπτυξη της παραθεριστικής κατοικίας και της διασφάλισης των περιβαλλοντικών και παραγωγικών πόρων (γη υψηλής παραγωγικότητας και Natura).

Στα πλαίσια της κατεύθυνσης για προτεραιότητα στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

α) Προστασία και εκσυγχρονισμός της γης υψηλής παραγωγικότητας με τις ειδικότερες κατευθύνσεις που έχουν προταθεί στο σχετικό κεφάλαιο για την αγροτική παραγωγή.

β) Στροφή και εστίαση σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης με παράλληλη ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας, ιδιαίτερα στα τοπικά προϊόντα στα οποία η χωρική ενότητα υπερέχει.

γ) Χωρική ανάδειξη και αξιοποίηση των ζωνών παραγωγής προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ της ενδοπεριφερειακής ενότητας με τον κατ' αρχήν χωρικό προσδιορισμό τους από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια και την απαγόρευση/δραστικό περιορισμό χρήσεων που δεν συνάδουν με τον τοπικό αγροτικό/μεταποιητικό χαρακτήρα της ζώνης.

δ) Ανάδειξη και προστασία της γης υψηλής παραγωγικότητας με μέτρα και ρυθμίσεις που περιορίζουν την κατάτμησή της (αύξηση των ορίων αρτιότητας και κατάτμησης σαφώς μεγαλύτερα από τα 4 στρέμματα, κατάργηση των παρεκκλίσεων εκτός σχεδίου, απαγόρευση χρήσεων μη συμβατών με την αγροτική χρήση και την μεταποίηση τοπικών προϊόντων), όπως αυτά με την αναγκαία τεκμηρίωση είναι απαραίτητο να προταθούν από τα σχετικά τοπικά χωροταξικά σχέδια (ΓΠΣ/ ΣΧΟΟΑΠ) καθώς και η καθιέρωση μέτρων και κινήτρων για την άμεση ή έμμεση μεγέθυνση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (σε συνδυασμό με τον αναδάσμο με διαδικασίες εκούσιες), ώστε ένα σημαντικό ποσοστό τους να μπορούν να είναι βιώσιμες ως προς το εμβαδόν τους και τα καλλιεργούμενα προϊόντα.

ε) Προώθηση της δημιουργίας εκτατικού φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου σε συνεργασία με κτηνίατρο, για το σύνολο της ΠΕ Ηλείας, στη ΔΕ Πηνειάς Δήμου Ήλιδας, εκτάσεως 300 στρ. περίπου.

στ) Υποστήριξη επενδυτικών πρωτοβουλιών για νέους αγρότες και ανάπτυξη υποδομών για την παραχώρηση δημοτικών αγροτικών εκτάσεων σε νέους βιοκαλλιεργητές.

ζ) Εκσυγχρονισμός και επέκταση του αρδευτικού δικτύου Πηνειού.

η) Ενίσχυση της δραστηριότητας της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας στο Δήμο Ανδραβίδας - Κυλλήνης και εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση των αλιευτικών σκαφών και των μεθόδων αλιείας.

θ) Δασικά έργα και εκμετάλλευση των δασικών εκτάσεων της Φολόης.

Στα πλαίσια της κατεύθυνσης για καθετοποίηση της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των βιοτεχνικών/βιομηχανικών μονάδων της περιοχής και της προσέλκυσης νέων επιχειρήσεων, προτείνονται ειδικότερα τα ακόλουθα:

α) Δημιουργία Επιχειρηματικού Πάρκου για την οργάνωση των μεταποιητικών μονάδων στην ευρύτερη περιοχή της Αμαλιάδας, β) Ρύθμιση συγκρούσεων χρήσεων γης στην παράκτια ζώνη (μέσω μελέτης ΠΟΑΠΔ της παράκτιας περιοχής), γ) Έμφαση στην ενίσχυση των τοπικών μεταποιητικών κλάδων στους οποίους η συγκεκριμένη χωρική ενό-

τητα παρουσιάζει παραδοσιακά συγκριτικά πλεονεκτήματα (λάδι, ελιά, βιομηχανική τομάτα, αυγοτάραχο κ.α.), δ) ανάπτυξη δραστηριοτήτων μεταποίησης, βιοτεχνίας παραδοσιακών προϊόντων στα πλαίσια Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων στις ορεινές περιοχές, σε συσχετισμό και με τον τουρισμό, ε) στήριξη των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα της χωρικής ενότητας, σε θέματα ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων.

Στα πλαίσια του στόχου για ανάπτυξη της υγιούς επιχειρηματικότητας, μέσω της προώθησης των προγραμμάτων καινοτομίας στην μεταποίηση και τυποποίηση των παραγόμενων προϊόντων: α) ανάδειξη των υπηρεσιών εμπορίου και μεταφορών σε «προωθητική δραστηριότητα» για την ευρύτερη περιοχή του λιμένα Κυλλήνης, β) αξιοποίηση της υποδομής και του ανθρώπινου δυναμικού στην Έρευνα και Τεχνολογία και την Κοινωνία της Πληροφορίας με στόχο τη στενότερη διασύνδεση με παραγωγικές δραστηριότητες και τη διάχυση της καινοτομίας στις επιχειρήσεις της ΠΕ, γ) η δημιουργία δημοπρατηρίου και διαμετακομιστικού κέντρου αγροτικών προϊόντων πρωτίστως σε θέση κοντά στα όρια με τον Δ. Δυτ. Αχαΐας και το αεροδρόμιο, δευτερευόντως σε θέση στο δήμο δυτικής Αχαΐας κοντά στο αεροδρόμιο του Αράξου και τη ΒΙΠΕ Πατρών και εναλλακτικά σε θέση στη Χ.Ε. νότιας Ηλείας (Πύργου κλπ.).

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της ΠΔΕ, η ενδοπεριφερειακή ενότητα αποτελείται από τρεις τουριστικές ενότητες (Καλογριάς – Κοτυχίου στην ΔΕ Ανδραβίδας Δ. Ανδραβίδας - Κυλλήνης, Ακτές ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης και Δ. Πηνειού και Δ. Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας – Αρχαίας Ήλιδας). Οι ενότητες υποδιαιρούνται αντίστοιχα σε παράκτια (α) και ορεινά (β) τμήματα: Οι τουριστικές ενότητες παράκτια περιοχή Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας – Αρχαίας Ήλιδας και Ακτές ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης και Δ. Πηνειού ανήκουν στις «Τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές με έντονες οικιστικές/τουριστικές πιέσεις που χρειάζονται αναβάθμιση/εξυγίανση», η παράκτια περιοχή Κοτυχίου – Καλογριάς ανήκει στις περιοχές με δυνατότητες κυρίως ήπιων εναλλακτικών μορφών ανάπτυξης σε προστατευόμενες κατά κανόνα περιοχές.

Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής είναι: Στα πλαίσια της ανάδειξης και προστασίας της περιοχής της Αρχαίας Ήλιδας: α) δικτύωση με τους υπόλοιπους αρχαιολογικούς χώρους του διεθνούς σημασίας τριπόλου Αρχαίας Ολυμπίας – Ήλιδας - Επικούρειου Απόλλωνα και προώθηση του ειδικού εναλλακτικού τουρισμού, στην ευρύτερη περιοχή του αρχαιολογικού χώρου (πολιτιστικός) και διαμόρφωση της αρχαίας διαδρομής Αρχαίας Ήλιδας – Αρχαίας Ολυμπίας, β) ανάπτυξη και συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών Αμαλιάδας, γ) στα πλαίσια του διασυνοριακού προγράμματος Interreg Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Ελλάδα – Ιταλία 2007-2013 και του έργου «NOBARRIER - Tourism without BARRIER» - «Τουρισμός χωρίς εμπόδια», ιδιαίτερη έμφαση, σε δημοτικό επίπεδο, στο σχεδιασμό «ίσεων ευκαιριών» και «κοινωνικής ένταξης», για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των τουριστών με προβλήματα κινητικά, όρασης, ακοής κ.λπ. σε τουριστικές περιοχές και θέρετρα.

Στα πλαίσια αναβάθμισης του τουρισμού στην παράκτια περιοχή:

α) σύνταξη και εφαρμογή διαχειριστικού σχεδίου για την παράκτια περιοχή και ειδικής μελέτης ΠΟΑΠΔ (από Κυλλήνη μέχρι Κατάκολο) για την οργάνωση των τουριστικών

ζωνών, σε συνδυασμό με τις παραγωγικές ζώνες του πρωτογενούς, με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων γης και της διασφάλισης των περιβαλλοντικών πόρων, β) σχεδιασμός στα πλαίσια των τοπικών χωροταξικών σχεδίων - ΣΧΟΟΑΠ με όρους και περιορισμούς στις χρήσεις γης, στους όρους δόμησης και στα όρια κατάτμησης, απαγόρευση ασύμβατων χρήσεων γης και στις περιπτώσεις που από τα προγραμματικά μεγέθη και τις προδιαγραφές προκύπτει η ανάγκη πολεοδόμησης για περιοχές α' ή β' κατοικίας, οι περιοχές αυτές να προτείνονται με βάση τις αρχές της «συμπαγούς πόλης» με την μεγαλύτερη δυνατή οικονομία και την κατά προτίμηση εισαγωγή οργανωμένων τρόπων ιδιωτικής πολεοδόμησης μέσω χωροθέτησης ΠΕΡΠΟ, γ) προστασία και άμυνα απέναντι στις επιπτώσεις και τις αρνητικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, έχοντας υπό όψιν ότι μεγάλα τμήματα των ακτών έχουν υψηλό βαθμό (κόκκινο χρώμα) τρωτότητας, δ) ολοκληρωμένη αξιοποίηση και δράσεις ανάδειξης των Λουτρών Κυλλήνης και Κουνουπελίου για την προώθηση του ιαματικού τουρισμού, ως συμπληρωματική εναλλακτική τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή και δικτύωση με άλλους πόλους ιαματικού - θεραπευτικού τουρισμού, ε) αξιοποίηση των ιδιοκτησιών του Δημοσίου (με βάση στοιχεία του ΤΑΙΠΕΔ) στις παράκτιες περιοχές Κυλλήνης και Λεχαινών του Δ. Ανδραβίδας - Κυλλήνης και στο Δ. Πηνειού, με τους απαραίτητους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς και σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του ΠΠΧΣΑΑ, στ) ήπια ανάπτυξη εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού στην έκταση του Εθνικού Πάρκου Κοτυχίου - Στροφυλιάς, σύμφωνα με το διαχειριστικό σχέδιο που πρέπει να συνταχθεί και εφαρμοσθεί και τις διατάξεις του Π.Δ/τος προστασίας του Εθνικού Πάρκου Κοτυχίου - Στροφυλιάς, ζ) σύνταξη και εφαρμογή διαχειριστικού σχεδίου για το Εθνικό Πάρκο Κοτυχίου - Στροφυλιάς.

Το οικιστικό δίκτυο της ενδοπεριφερειακής/διαδημοτικής αναπτυξιακής χωρικής ενότητας διαρθρώνεται ως εξής: Το κύριο αστικό κέντρο είναι η Αμαλιάδα που συνιστά πρωτεύοντα περιφερειακό πόλο (5^{ου} επιπέδου) και αποτελεί δίπολο με τον Πύργο (5^{ου} ενισχυμένου επιπέδου). Δευτερεύοντες περιφερειακούς πόλους (οικισμοί 6^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) αποτελούν τα Λεχαινά και η Γαστούνη. Τα κέντρα (έδρες) των πρώην Καποδιστριακών δήμων της χωρικής ενότητας αποτελούν τους υπόλοιπους κρίκους του οικιστικού δικτύου ως τοπικά κέντρα (6^{ου} επιπέδου) και είναι: Βάρδα - Κυλλήνη - Βαρθολομιό - Τραγανό - Σιμόπουλο - Ανδραβίδα. Όλοι οι άλλοι μικρότεροι οικισμοί συνιστούν το 7^ο οικιστικό επίπεδο της χωρικής ενότητας.

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για ορθολογική κατανομή του διοικητικού και κοινωνικού εξοπλισμού σε τοπικό επίπεδο με αποφυγή ενός μη παραγωγικού κατακερματισμού υποδομών, εγκαταστάσεων και ανθρώπινου δυναμικού, προτείνεται ενίσχυση των αστικών λειτουργιών και κοινωνικού εξοπλισμού: α) σε α' βαθμό του πρωτεύοντος περιφερειακού πόλου - Αμαλιάδα αλλά και των δευτερευόντων περιφερειακών πόλων: Λεχαινά και Γαστούνη, β) σε β' βαθμό των εδρών των δημοτικών ενοτήτων των καλλικράτειων δήμων και σε γ' βαθμό στους μεγαλύτερους από τους οικισμούς του βου επιπέδου, γ) προώθηση μελετών ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ. Ειδικότερες κατευθύνσεις στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού, των υποδομών και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής και της ελκυστικότητας του οικιστικού περιβάλλοντος είναι: α) Ολοκληρωμένο πρόγραμμα και σχέδιο ανάπτυξης και αναβάθμισης του κέντρου της Αμαλιάδας (ΣΟΑΠ) και Ολοκληρωμένο Σχέδιο Αστικής Ανάπτυξης (ΟΣΑΑ) της πόλης της Ήλιδας, β) ανάπτυξη περιοχών σε μικρότερους οικισμούς, γ) εφαρμογή των πορισμάτων της μελέτης «Μορφολογικών κανόνων δόμησης και Αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της Περιφερειακής ενότητας Ηλείας της ΠΔΕ», οι οποίοι ανήκουν σ' αυτή την χωρική ενότητα.

Ειδικότερες κατευθύνσεις για το φυσικό/ πολιτιστικό περιβάλλον και το τοπίο

Το φυσικό (τμήμα του προστατευόμενου συμπλέγματος του Δάσους Στροφυλιάς, λιμνοθάλασσες Προκόπου και Καλογριάς-Πάπα, Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Στροφυλιάς – Κοτυχίου, οι εκβολές Πηνειού) και το πολιτιστικό περιβάλλον (πολιτιστικά/θρησκευτικά μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι), έχουν ορόσημο τον αρχαιολογικό χώρο της Ήλιδας. Ειδικότερες κατευθύνσεις είναι:

- Ολοκληρωμένο Σχεδίου Δράσης για την βιώσιμη αξιοποίηση του παράκτιου μετώπου στην βάση της προστασίας του περιβάλλοντος (μεταξύ άλλων προτείνεται να εντοπιστούν ζώνες οι οποίες να επιτρέπουν μελλοντικές επενδύσεις ξενοδοχειακών μονάδων, στις οποίες να τεκμηριώνεται επαρκώς ότι δεν θα υποβαθμιστεί το περιβάλλον και η βιοποικιλότητα που φιλοξενεί).
- Δράσεις προστασίας και ανάδειξης των υδάτινων πόρων της περιοχής.
- Δράσεις προστασίας/ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου Ήλιδας και των υπόλοιπων πολιτιστικών πόρων της περιοχής και δημιουργία πολιτιστικής διαδρομής Αρχαίας Ήλιδας – Αρχαίας Ολυμπίας.
- Δημιουργία Σύγχρονου Ενυδρείου «Καρέτα – Καρέτα» στο Χελωνίτη Κόλπο και Βιοκλιματικού Πάρκου και Βιοκλιματικού Χωριού με Συνεδριακό Κέντρο, σε περιοχή του Δ. Ήλιδας.
- Προώθηση της βιολογικής γεωργίας ως μέσο για την αντιμετώπιση της νιτρορύπανσης των εδαφών και των νερών και ολοκληρωμένο διαχειριστικό σχέδιο για την αντιμετώπιση των αιτιών υποβάθμισης των οικοσυστημάτων, παράλληλα με την διερεύνηση της δυνατότητας δημιουργίας εργοστασίου επεξεργασίας των αποβλήτων / λυμάτων (ελαιοτριβείων / τυροκομείων) για την παραγωγή βιομάζας.
- Αποκατάσταση και ενίσχυση των ορεινών περιοχών που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του 2007.
- Υλοποίηση υποδομών αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού της τεχνητής λίμνης Πηνειού, με σχεδιασμό για την παράλληλη προστασία της.
- Αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών από τους ποταμούς Πηνειού και Λάδωνα και επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά την διαπίστωση τέτοιων περιστατικών.
- Αντιρρυπαντική προστασία και διαχείριση λεκάνης Πηνειού - Απορρύπανση ποταμού Πηνειού.
- Άμεση αντιμετώπιση των ελλείψεων στην διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων με την προώθηση βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης. Κατασκευή των κατάλληλων υποδομών ως μέσο για την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας.

4.3 Έργα και δραστηριότητες που ενδέχεται να προκύψουν από την εφαρμογή του σχεδίου/ προγράμματος

Τα έργα και οι δραστηριότητες που ενδέχεται να προκύψουν από την εφαρμογή του υπό εξέταση σχεδίου/ προγράμματος παρουσιάζονται αναλυτικά σε πίνακα στο Παράρτημα ΙΙΙ της παρούσας Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

5 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

5.1 Εισαγωγή

Το επιστημονικό πεδίο της περιβαλλοντικής εκτίμησης, παραδοσιακά είναι συνυφασμένο, κατά το μεγαλύτερο του μέρος, με την εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων από έργα και δραστηριότητες. Το εργαλείο της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης είναι σχετικά νέο και πολλές από τις ιδιαιτερότητές του δεν είναι ακόμη ευρέως γνωστές. Για το λόγο αυτό, πριν γίνει η όποια παράθεση των εναλλακτικών δυνατοτήτων, είναι χρήσιμο να υπογραμμισθούν οι διαφοροποιήσεις μεταξύ της διαδικασίας συγκρότησης και αξιολόγησης εναλλακτικών λύσεων ενός Σχεδίου ή Προγράμματος σε σχέση με αυτή για ένα Έργο ή Δραστηριότητα.

Κατά το σχεδιασμό ενός έργου, οι στόχοι που αυτό καλείται να πετύχει είναι εκ των προτέρων διαμορφωμένοι και επαρκώς συγκεκριμένοι. Οι στόχοι του έργου διαμορφώνονται μέσω διαδικασιών που προηγούνται του σχεδιασμού του και τις περισσότερες φορές προέρχονται από επίπεδα ευρύτερου προγραμματισμού. Για το λόγο αυτό, είναι πρακτικά αδύνατη η αμφισβήτησή τους από το σχεδιασμό του έργου, ο οποίος οριοθετείται πλέον από την πρόκληση να επιτύχει τους στόχους αυτούς στο μεγαλύτερο βαθμό και με το μικρότερο δυνατό περιβαλλοντικό και τεχνικοοικονομικό κόστος.

Στο πλαίσιο αυτό, οι εναλλακτικές δυνατότητες ενός έργου, παρότι συχνά χαρακτηρίζονται από σημαντικό εύρος, μπορούν να έχουν μια επαρκώς συγκεκριμένη μορφή, η οποία δικαιολογεί τη συνήθη ονομασία τους ως «εναλλακτικές λύσεις». Στην πράξη, συχνά πρόκειται για εναλλακτικούς σχεδιασμούς, στους οποίους είναι γνωστά όλα τα βασικά τεχνικά χαρακτηριστικά του έργου. Το εύρος των εναλλακτικών λύσεων είναι αυτό που επιτρέπει τη συγκριτική τους αξιολόγηση με απτά κριτήρια. Τέλος, η διαδικασία διαμόρφωσης και σύγκρισης των εναλλακτικών λύσεων ολοκληρώνεται σε ένα στάδιο.

Αντίθετα, η διαδικασία συγκρότησης και αξιολόγησης εναλλακτικών δυνατοτήτων ενός Σχεδίου ή Προγράμματος δεν είναι τόσο σαφής. Σύμφωνα με επίσημα κείμενα της ΕΕ το κείμενο της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ δεν αναφέρεται με μεγάλη σαφήνεια στο τι νοείται εναλλακτική δυνατότητα για ένα Σχέδιο ή Πρόγραμμα. Το κείμενο επίσης της Οδηγίας δεν καθορίζει αν νοούνται εναλλακτικά Σχέδια ή Προγράμματα, ή διαφορετικές εναλλακτικές δυνατότητες στο πλαίσιο ενός Σχεδίου ή Προγράμματος.

Παρά τις όποιες ασάφειες υπάρχουν λοιπόν γύρω από τις εναλλακτικές δυνατότητες ενός Σχεδίου ή Προγράμματος, τα κείμενα της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ και της ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ 1225/Β/05.09.2006) αναφέρουν διακριτά την υποχρέωση εντοπισμού, περιγραφής και αξιολόγησης των λογικών εναλλακτικών δυνατοτήτων. Οι λεγόμενες εναλλακτικές δυνατότητες θα πρέπει να δίνουν την ευχέρεια στο κοινό και στις αρχές να σχηματίζουν μια ακριβή εικόνα γιατί οι εναλλακτικές λύσεις που δεν επελέχθησαν δεν θεωρούνται ως η βέλτιστη επιλογή. Βάσει αυτού, οι εναλλακτικές δυνατότητες θα πρέπει να είναι ρεαλιστικές και να λαμβάνουν υπόψη τους στόχους και το γεωγραφική κάλυψη του Σχεδίου ή του Προγράμματος. Στην περίπτωση που δεν υφίσταται ένα εύρος εναλλακτικών δυνατοτήτων εξετάζονται και αξιολογούνται στα κείμενα της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων η εναλλακτική δυνατότητα εφαρμογής του προτεινόμενου Σχεδίου ή Προγράμματος και η εναλλακτική δυνατότητα της μηδενικής λύσης (do-nothing case ή zero solution).

Αξίζει να αναφερθεί ότι πέραν της επιχειρησιακής φύσεως αξιολόγηση των εναλλακτικών δυνατοτήτων θα πρέπει να πραγματοποιείται και αξιολόγηση με περιβαλλοντικά κριτήρια, τα οποία αφορούν στην συμμόρφωση ή μη κάθε εναλλακτικής δυνατότητας με το κανονιστικό πλαίσιο για την προστασία του περιβάλλοντος, στο βαθμό συμμόρφωσης με τις δεσμεύσεις για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και στις χωρικές προτεραιότητες προστασίας του περιβάλλοντος. Με τον τρόπο αυτό, εντοπίζεται η εναλλακτική δυνατότητα που συνδυάζει το βέλτιστο επιχειρησιακό αποτέλεσμα με τις υψηλότερες περιβαλλοντικές επιδόσεις.

Στην ενότητα που ακολουθεί εξετάζονται 2 εναλλακτικές δυνατότητες: η πρώτη που αφορά στην μηδενική λύση (do-nothing case ή zero solution) και κατ' επέκταση στην μη πραγματοποίηση της αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας και στη συνέχιση της κατάστασης ως έχει σήμερα, και η δεύτερη που αφορά στην εφαρμογή του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας. Λεπτομέρειες παρουσιάζονται στη συνέχεια.

5.2 Εναλλακτικές δυνατότητες

5.2.1 Εναλλακτική δυνατότητα 1: Μηδενική λύση

Όπως έχει αναφερθεί παραπάνω η «μηδενική λύση» (do-nothing case ή zero solution) αφορά στην μη πραγματοποίηση της αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας. Η προοπτική αυτή έχει να κάνει με την διατήρηση της κατάστασης όπως αυτή έχει διαμορφωθεί σήμερα, χωρίς να υπάρχει σαφής χωροταξικός και περιβαλλοντικός προσανατολισμός. Ήδη θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το θεσμοθετημένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (ΦΕΚ/Β/1470/9.10.2003) θεωρείται πλέον παρωχημένο και πολύ περισσότερο με χωροταξικές/ περιβαλλοντικές κατευθύνσεις που δεν συνάδουν με την πρόσφατη χωροταξική και περιβαλλοντική στρατηγική, όπως αυτή διατυπώνεται σε κείμενα της ΕΕ και της Χώρας.

Είναι προφανές λοιπόν ότι μια τέτοιου τύπου λύση θα είναι η πλέον επιζήμια για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και κατ' επέκταση και για την ίδια την Χώρα, ειδικά σήμερα που η τρέχουσα άσχημη οικονομική συγκυρία κάνει επιτακτικότερη την ανάγκη για ανάπτυξη σε όλους τους τομείς. Το ίδιο επιζήμια όμως θα είναι και για το περιβάλλον από άποψη διόγκωσης των σημαντικότερων περιβαλλοντικών προβλημάτων, όπως είναι η απώλεια της βιοποικιλότητας, η κλιματική αλλαγή, η αποψίλωση των δασών, η υποβάθμιση των υδάτων, η ελλιπής διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων, η ερημοποίηση, κ.ά.

Πέραν των αρνητικών συνεπειών στο περιβάλλον η υιοθέτηση της «μηδενικής λύσης» θα δράσει αρνητικά στους κατοίκους της Δυτ. Ελλάδας. Η ποιότητα ζωής δεν θα καταστεί εφικτό να βελτιωθεί, αφού οι κοινωνικές (π.χ υποδομές υγείας, εκπαίδευσης, πρόνοιας, κ.λπ.) και τεχνικές υποδομές (π.χ οδικές μεταφορές, σιδηρόδρομοι, λιμάνια, αεροδρόμια, ενεργειακή υποδομή, υποδομή διαχείρισης στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων, κ.λπ.) θα παραμείνουν στα ίδια σχεδόν επίπεδα με τα σημερινά. Επιπτώσεις θα υπάρχουν στο εισόδημα και στην τοπική οικονομία δεδομένου ότι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας θα παραμείνουν σε πολύ μεγάλο βαθμό αναξιοποίητα, όπως εξάλλου συνέβαινε μέχρι σήμερα. Ενδεικτικά αναφέρονται τα κοιτάσματα των υδρογονανθράκων, οι δυνατότητες εκμετάλλευσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, το μεγάλο μήκος και η δυναμική της παράκτιας ζώνης, το θαλάσσιο περιβάλλον

λον, το πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα, η ποικιλομορφία του αναγλύφου και κατ' επέκταση και του τοπίου, κ.ά.

Η συγκεκριμένη εναλλακτική δυνατότητα θα συνεισφέρει και προς την κατεύθυνση της περαιτέρω υποβάθμισης του πλούσιου πολιτιστικού αποθέματος (βλ. Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία, ιστορικοί τόποι, κ.ά.). Ήδη σήμερα τα πολιτιστικά στοιχεία της Περιφέρειας αντιμετωπίζουν πολλά και σοβαρά προβλήματα, ενώ όσα βρίσκονται σε καλή κατάσταση δεν τυγχάνουν της ανάλογης αξιοποίησης/ ανάδειξης. Στην περίπτωση, λοιπόν, της «μηδενικής λύσης» δεν θα καταστεί εφικτό να εφαρμοστούν οι ανανεωτικές και στρατηγικές κατευθύνσεις που διατυπώνονται στο υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ για τον πολιτιστικό πλούτο της Δυτ. Ελλάδας, με ότι αυτό συνεπάγεται.

Σταθμίζοντας λοιπόν όλα τα παραπάνω προκύπτει εύκολα ότι η υιοθέτηση της «μηδενικής λύσης» δεν μπορεί να αποτελεί επιλογή, δεδομένων των επιπτώσεων που θα έχει στην κοινωνική ευημερία, στην οικονομική ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Υπό το πρίσμα αυτό εξετάζεται η δεύτερη εναλλακτική δυνατότητα που αφορά στην εφαρμογή του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτ. Ελλάδας. Λεπτομέρειες παρουσιάζονται στην ενότητα που ακολουθεί.

5.2.2 Εναλλακτική δυνατότητα 2: Εφαρμογή του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδος

Η εν λόγω εναλλακτική δυνατότητα αφορά στην εφαρμογή του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας. Αναλυτική προσέγγιση πραγματοποιήθηκε στο Κεφ. 4 της παρούσας Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, στο οποίο έγινε αναλυτική παράθεση των στρατηγικών κατευθύνσεων χωρικής οργάνωσης, ενώ ταυτόχρονα εξειδικεύτηκαν οι κατευθύνσεις για κάθε μία από τις 3 Περιφερειακές Ενότητες (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα, Ηλεία), αλλά και για κάθε μία από τις 8 Διαδημοτικές Ενότητες, όπως αυτές αναγνωρίστηκαν στην μελέτη «Αξιολόγηση, Αναθεώρηση & Εξειδίκευση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας».

Με βάση την ανάλυση που έγινε στο Κεφ.4 διαφαίνεται ότι προτιμότερη περιβαλλοντικά από τις δύο εναλλακτικές δυνατότητες είναι η παρούσα. Η επιλογή της εναλλακτικής αυτής δυνατότητας δεν στηρίζεται βέβαια μόνο σε περιβαλλοντικά κριτήρια, αλλά και στο γεγονός ότι στοχεύει σε μια ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη σε βάθος χρόνου, δίνοντας έμφαση όχι μόνο στις άμεσες παραγωγικές επενδύσεις, αλλά και στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές υποδομές και την βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Μεταξύ άλλων θα πρέπει να αναφερθεί και πως η εφαρμογή του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας θα καταστήσει την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας πιο ελκυστική. Θα συμβάλλει στην προσέλκυση επενδύσεων, θα βελτιώσει την ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού στους τομείς των δεξιοτήτων και εξειδικεύσεων και θα δημιουργήσει σωρευτικές θετικές επιπτώσεις για μια ανάπτυξη που θα διατηρηθεί σε βάθος χρόνου.

5.3 Τεκμηρίωση επιλογής της εφαρμογής του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας

Εκκινώντας από αφετηρία ανεξάρτητη της επιχειρησιακής αξιολόγησης, η περιβαλλοντική αξιολόγηση μεταξύ των 2 λύσεων που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα διεξάγεται με το ακόλουθο σκεπτικό:

- Η οικονομική ανάπτυξη και η αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος είναι αλληλένδετες. Η σύγχρονη αυτή αντίληψη έχει αντικαταστήσει πλέον τις παλαιότερες αντιλήψεις περί περιβαλλοντικού προστατευτισμού, που θεωρούσαν ότι η οικονομία μεγεθύνεται μόνον εις βάρος του περιβάλλοντος. Η ανάλυση του ζητήματος αυτού είναι αρκετά εκτεταμένη, αλλά συνοπτικά μπορεί να διαπιστωθεί ότι η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, αφενός τροφοδοτεί με πόρους τις πρωτοβουλίες προστασίας του περιβάλλοντος και αφετέρου καθιστά τις κοινωνίες ωριμότερες, ώστε τα περιβαλλοντικά ζητήματα να κατατάσσονται σε υψηλή θέση της κλίμακας προτεραιοτήτων.
- Η ενεργητική προστασία και η ορθή διαχείριση του περιβάλλοντος απαιτεί δαπάνες. Η ειδικότερη εφαρμογή της προηγούμενης διαπίστωσης στο πεδίο των επενδύσεων για περιβαλλοντική προστασία, εκκινεί από το γεγονός ότι οι περισσότερες σύγχρονες ανθρωπογενείς δραστηριότητες επάγουν σημαντικές πιέσεις στο περιβάλλον, είτε λόγω υπερεκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, είτε μέσω εύκολων αλλά λανθασμένων επιλογών. Για την εξισορρόπηση των αρνητικών αποτελεσμάτων από τις πιέσεις αυτές, απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις σε κατάλληλες περιβαλλοντικές υποδομές. Με βάση το σκεπτικό αυτό, και λαμβάνοντας υπόψη τις σημαντικές επενδύσεις που διατυπώνονται από το υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ σε κρίσιμα περιβαλλοντικά ζητήματα (π.χ υποδομές διαχείρισης στερεών απορριμμάτων), η παραίτηση από την υλοποίηση του υπό εξέταση Σχεδίου/ Προγράμματος σημαίνει απώλεια επενδύσεων περιβαλλοντικών υποδομών και κατά συνέπεια αποτυχία επαρκούς αναστροφής των περιβαλλοντικών πιέσεων.

Η περιβαλλοντική λοιπόν αξιολόγηση της μηδενικής λύσης καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η μη υλοποίηση του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτ. Ελλάδας συνιστά ένα έντονα απευκαταίο, αντιπεριβαλλοντικό σενάριο, διότι:

- ο συνολικός αντίκτυπος της μηδενικής λύσης θα είναι η αναπτυξιακή υστέρηση, η οποία λόγω της σύγχρονης σύνδεσης ανάπτυξης – περιβάλλοντος θα συνοδεύεται από τάσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης, ενώ
- ειδικότερα στον τομέα των επενδύσεων σε περιβαλλοντικές υποδομές θα οδηγήσει σε αποτυχία αντιστροφής ή εξισορρόπησης των περιβαλλοντικών πιέσεων και μάλιστα χωρίς σοβαρή πιθανότητα υποκατάστασης από άλλου τύπου επενδύσεις που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν προς τον ίδιο σκοπό.

Συνοψίζοντας, η 2^η εναλλακτική δυνατότητα εκτιμάται ότι συνολικά παρουσιάζει περισσότερα περιβαλλοντικά οφέλη, αφού εκτιμάται ότι θα συνεισφέρει βραχυπρόθεσμα/ μεσοπρόθεσμα/ μακροπρόθεσμα:

- στην προστασία/ διατήρηση των περιοχών με υψηλή οικολογική αξία (προστατευόμενων περιοχών),
- στην προστασία της βιοποικιλότητας και στην ανάσχεση της απώλειάς της,
- στην προστασία του τοπίου και των ιδιαίτερων τοπιολογικών χαρακτηριστικών,

- στην προστασία του εδάφους και των εδαφικών πόρων,
- στην προστασία των επιφανειακών και υπόγειων υδατικών πόρων,
- στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος,
- στην μείωση των εκπομπών που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και κατ' επέκταση στην κλιματική αλλαγή,
- στην αειφόρο διαχείριση των πόρων,
- στην αειφόρο διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων,
- στην αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, και
- στην ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας.

6 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

6.1 Φυσικο- γεωγραφικά χαρακτηριστικά

6.1.1 Φυσικο-γεωγραφική μορφολογία και εδαφολογικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας καταλαμβάνει το ΒΔ τμήμα της Πελοποννήσου και το Δυτικό άκρο της Στερεάς Ελλάδας. Περιλαμβάνει τις Περιφερειακές Ενότητες Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας. Η συνολική της έκταση είναι 11.350 km² και καλύπτει το 8,6% της συνολικής έκτασης της χώρας.

Η γεωμορφολογία της παρουσιάζει εξαιρετική ποικιλία διότι περιλαμβάνει όρη με ιδιαίτερα υψόμετρα (π.χ Αροάνια, Μπαρμπάς και Κλωκός, Παναχαϊκό, Ερύμανθος, Σαϊτάς, Σκιαδοβούνι, Ακαρνανικά, Παναιτωλικό, Βαράσσοβα, Αράκυνθος, Λάμπεια, Φολή, κ.ά), μεγάλες φυσικές και τεχνητές λίμνες (π.χ Τσιβλού, Βουλκαριά, Σαλτίνη, Αμβρακία, Οζερός, Εύηνου, Λυσιμαχεία, Τριχωνίδα, Κρεμαστών, Καστρακίου, Στράτου, Πηνειού, κ.ά), και ποταμούς (π.χ Αχελώος, Πηνειός, Αλφειός, Εύηνος, Σελινούντας, Βουραϊκός, Πείρος, Βέργας, Γλαύκος, κ.ά).

Στο μεγαλύτερο ποσοστό τα εδάφη της Δυτικής Ελλάδας είναι ορεινά (45,3%) και ημιορεινά (25,6%), ενώ μόλις το 29,1% καταλαμβάνεται από πεδινές εκτάσεις. Ένα άλλο βασικό στοιχείο της φυσικο-γεωγραφικής μορφολογίας της είναι και τα εκτεταμένα παράλια που απαντώνται και στις τρεις Περιφερειακές Ενότητές της (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα, Ηλεία) και που βρέχονται από τη θάλασσα του Ιονίου Πελάγους. Ειδικότερα:

Η Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας παρουσιάζει ένα συνδυασμό ορεινών όγκων με πολλές φυσικές και τεχνητές λίμνες (βλ. παραπάνω). Οι ποταμοί Αχελώος και Εύηνος μαζί με τις ομώνυμες πεδιάδες συμπληρώνουν την εδαφολογική μορφολογία της και αποτελούν την βασικές συνιστώσες στην ανάπτυξη διαφόρων ανθρωπογενών οικονομικών δραστηριοτήτων. Η Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας χαρακτηρίζεται από έντονες εδαφολογικές αντιθέσεις. Τα εδάφη της είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους ορεινά (~60%) και διασχίζονται από ποταμούς και μικρότερους χείμαρρους, που εκβάλλουν στον Πατραϊκό και Κορινθιακό κόλπο. Τέλος, η Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας καταλαμβάνεται κύρια από πεδινές εκτάσεις, διασχίζεται από τους ποταμούς Αλφειό, Πηνειό, Ερύμανθο και τους παραποτάμους τους. Χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη παράλιων υγροτόπων με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος και οικολογική αξία. Η πεδιάδα της Ηλείας είναι η μεγαλύτερη σε έκταση στην Πελοπόννησο.

Αναφορικά με τα εδαφολογικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος, και σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO-UNESCO), ισχύουν τα εξής:

Στις Περιφερειακές Ενότητες Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας απαντώνται 7 τύποι εδαφών (Calcaric Lithosol, Eutric Lithosol, Calcaric Fluvisol, Chromic Luvisol και Rhodo-Chromic Luvisol, Calcaric Regosol, Water Body). Η πλειονότητα αυτών απαντώνται και στις τρεις Περιφερειακές Ενότητες. Συνοπτικά στοιχεία για καθέναν από τους προαναφερθέντες τύπους εδαφών παρουσιάζονται κατωτέρω. Συγκεκριμένα:

- Calcaric Lithosol και Eutric Lithosol: Εδάφη που αναπτύσσονται σε ορεινές περιοχές με απότομες κλίσεις. Στα εδάφη αυτά η χλωρίδα είναι αραιή και επικρατούν

κυρίως λιβάδια. Σύμφωνα με την εδαφική ταξινόμηση USDA αναφέρονται και ως Entisols.

- **Calcaric Fluvisol:** Αλλουβιακό έδαφος που απαντάται στις κοίτες ποταμών, στις λίμνες και σε θαλάσσιες αποθέσεις. Εδάφη αναπτυχθέντα σε πρόσφατες αλλουβιακές αποθέσεις χωρίς διαγνωστικούς ορίζοντες. Τα εδάφη αυτά συναντώνται σε υψηλότερες και περισσότερο απομακρυσμένες από τη θάλασσα θέσεις, οι οποίες καλλιεργούνται γεωργικά και μάλιστα είναι πολύ παραγωγικά εδάφη. Τα Fluvisols είναι κοινά στις περιοδικά πλημμυρισμένες περιοχές όπως οι αλλούβιες πεδιάδες, ποτάμια, κοιλάδες και παλιρροιακά έλη, σε όλες τις ηπείρους και σε όλες τις κλιματικές ζώνες. Τα Fluvisols παρουσιάζουν διάταξη ιζηματογενών πετρωμάτων. Τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου εδάφους και η γονιμότητά του εξαρτώνται από τη φύση και την ακολουθία των ιζημάτων, το μήκος των περιόδων εδαφολογικού σχηματισμού μετά το πέρας ή κατά τη διάρκεια πλημμυρικών γεγονότων.
- **Chromic Luvisol** και **Rhodo- Chromic Luvisol:** Πρόκειται για έδαφος όπου ο υπόγειος ορίζοντας παρουσιάζει υψηλή συσσώρευση αργίλλου καθώς επίσης και υψηλό κορεσμό βάσεων. Ο επιφανειακός ορίζοντας περιέχει μειωμένη ποσότητα αργίλλου ενώ αντίθετα ο υπόγειος ορίζοντας συσσωρεύει μεγάλες ποσότητες. Ένα ευρύ φάσμα των μητρικών υλικών και οι περιβαλλοντικές συνθήκες οδηγούν σε μεγάλη ποικιλομορφία εδαφών σε αυτήν την εδαφολογική ομάδα αναφοράς.
- **Calcaric Regosol:** Τα Regosols πρόκειται για ένα αδύναμο αναπτυγμένο ορυκτό έδαφος μη έχοντας σταθεροποιημένα υλικά που διαμορφώνουν μια περιορισμένη επιφάνεια ορίζοντα. Περιοριστικοί παράγοντες της εδαφολογικής ανάπτυξης αποτελούν οι χαμηλές εδαφολογικές θερμοκρασίες, παρατεταμένη ξηρότητα, διάβρωση. Τα εδάφη αυτά είναι ένας ταξινομικός περιορισμός όπου κάθε εδαφολογικός τύπος μη προσαρμοζόμενος σε οποιαδήποτε άλλη κατηγορία WRB Reference Groups εντάσσεται σε αυτή την ομάδα. Τα Regosols είναι εκτεταμένα σε διαβρωμένα εδάφη ειδικότερα, σε ξηρές, ημιάγονες καθώς επίσης και σε ορεινές περιοχές. Διεθνώς, είναι παρόμοια με τα Entisols (ΗΠΑ), τα skeletal soil (Αυστραλία), Rohböden (Γερμανία) και Sols peu évolués régosoliques d'érosion (Γαλλία).
- **Water Body.**

6.1.2 Κλιματολογικά χαρακτηριστικά

Το κλίμα της Ελλάδας είναι τυπικά μεσογειακό: ήπιοι και υγροί χειμώνες, σχετικά θερμά και ξηρά καλοκαίρια και, γενικά, μακρές περίοδοι ηλιοφάνειας κατά την μεγαλύτερη διάρκεια του έτους⁷⁹. Η Περιφέρεια Δυτική Ελλάδα, λόγω της τοπογραφικής της διαμόρφωσης, εμπίπτει στις περιοχές με υγρό κλίμα. Η κλιματολογική κατάσταση σε κάθε μία από τις Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας περιγράφεται αναλυτικά στις επόμενες παραγράφους. Ειδικότερα:

Στα ορεινά της Αιτωλοακαρνανίας το κλίμα είναι ψυχρό, ενώ στις πεδινές και τις παράκτιες περιοχές της είναι μεσογειακό. Η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται από 17 έως 18°C. Το ετήσιο θερμομετρικό εύρος κυμαίνεται από 18 έως 19 °C, ενώ στα ορεινά ξεπερνά τους 20°C. Το ύψος των ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων είναι το δεύτερο στη χώρα μετά από την Ήπειρο. Το μέσο ετήσιο ύψος βροχής ξεκινά από 800-1.000 mm στα παράκτια, φτάνει στα 1.400 mm στα ορεινά και ξεπερνά τα 1.800 mm στα πολύ

⁷⁹ Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία, www.hnms.gr.

μεγαλύτερα υψόμετρα. Η πιο βροχερή περίοδος είναι από Νοέμβριο έως Φεβρουάριο. Η βροχόπτωση παρατηρείται κατά τους μήνες Οκτώβριο ως Απρίλιο, με αποτέλεσμα να υπάρχει ξηρή περίοδος 4-5 μηνών (Μάιος – Σεπτέμβριος).

Η μέση ετήσια σχετική υγρασία κυμαίνεται από 64-68% τόσο στην παράκτια ζώνη, όσο και στο εσωτερικό της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, κυρίως λόγω των μεγάλων υδάτινων όγκων. Κατά τους θερινούς μήνες (ξηρή περίοδος) επικρατούν βορειοδυτικοί άνεμοι, ενώ τον υπόλοιπο χρόνο νοτιοδυτικοί και βόρειοι – βορειοδυτικοί. Σπάνια εμφανίζονται στην περιοχή ανατολικοί άνεμοι, λόγω της οροσειράς της Πίνδου, η οποία αποτελεί φυσικό σύνορο στα ανατολικά.

Το κλίμα στην περιοχή της Αχαΐας είναι εύκρατο, και μπορεί να χαρακτηριστεί ως μεσογειακό στα παράκτια και ηπειρωτικό στο εσωτερικό και ορεινό τμήμα της ΠΕ. Η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι περίπου 17 έως 18°C στην παράκτια περιοχή και χαμηλότερη στις ορεινές περιοχές. Το χειμώνα, η μέση θερμοκρασία είναι μεγαλύτερη από άλλες περιοχές της Πελοποννήσου, γιατί επηρεάζεται περισσότερο από τους βόρειους που είναι ψυχρότεροι, επειδή προστατεύεται από τις οροσειρές της Στερεάς Ελλάδας. Στο ορεινό τμήμα της Αχαΐας, η εποχή του χειμώνα έχει μεγαλύτερη διάρκεια με παγετούς και πολλά χιόνια. Στην βόρεια παράκτια ζώνη, το ετήσιο ύψος βροχής κυμαίνεται μεταξύ 700 και 821,3 mm, ενώ στο εσωτερικό τμήμα αυξάνεται προχωρώντας στα ορεινά συγκροτήματα.

Το κλίμα της Ηλείας είναι θαλάσσιο μεσογειακό, με ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια εξαιτίας κυρίως της επίδρασης της θάλασσας. Η θερμοκρασία σπάνια κατέρχεται υπό το μηδέν τον χειμώνα και μόνο στην εσωτερική πεδινή περιοχή υπερβαίνει τους 40°C το καλοκαίρι. Η σχετική υγρασία του αέρα κυμαίνεται από 67,5 – 70%, με υγρότερο μήνα τον Δεκέμβριο και ξηρότερους τους Ιούλιο και Αύγουστο. Η Ηλεία ανήκει στις περιοχές με τη λιγότερη νέφωση: η μέση ετήσια νέφωση κυμαίνεται μεταξύ 3,5 και 4,0, οι αίθριες ημέρες είναι περισσότερες από 150 και οι νεφοσκεπείς λιγότερες από 50. Κατά τους θερινούς μήνες επικρατούν κυρίως οι δυτικοί άνεμοι, ως θαλάσσιες αύρες, και οι βορειοδυτικοί, ως μελτέμια, τα οποία όμως παρουσιάζουν μικρότερη ένταση και συχνότητα σε σχέση με τα αντίστοιχα της περιοχής του Αιγαίου. Οι βροχές είναι άφθονες από τον Οκτώβριο έως τον Μάρτιο, τα δε ύψη βροχής είναι υπερδιπλάσια από αυτά που σημειώνονται στις ανατολικές περιοχές της Πελοποννήσου. Το χιόνι, ιδίως στα παράκτια τμήματα, παρουσιάζει μικρή συχνότητα. Αντίθετα, μεγάλη συχνότητα παρουσιάζει το χαλάζι, που προκαλεί πολλές φορές σημαντικές ζημιές στη γεωργία.

Στο πλαίσιο των κλιματολογικών δεδομένων της ΠΔΕ αξίζει να αναφερθούν οι εξής διαπιστώσεις:

1. Η πρώτη αφορά στην υφιστάμενη κλιματολογική κατάσταση της ΠΔΕ (βλ. ηλιοφάνεια, αιολικό δυναμικό, υδραυλικό δυναμικό, κ.ά), η οποία έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη ενός σημαντικού αριθμού επενδύσεων έργων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. Σύμφωνα με τον Γεωπληροφοριακό χάρτη της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (πρόσβαση: Οκτώβριος, 2012) στην ΠΔΕ έχει αδειοδοτηθεί (άδεια παραγωγής, περιβαλλοντική αδειοδότηση, άδεια εγκατάστασης, άδεια λειτουργίας) ένας σημαντικός αριθμός αιολικών πάρκων, κυρίως στις ορεινές εκτάσεις της Αχαΐας (ΒΑ Αχαΐα) και Αιτωλοακαρνανίας (ΔΒΔ-ΝΑ Αιτωλοακαρνανία), ενώ στην Ηλεία απουσιάζουν οι επενδύσεις αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Οι επενδύσεις φωτοβολταϊκών σταθμών διαχέονται και στις τρεις Περιφερειακές Ενότητες με μεγάλες συγκεντρώσεις να παρατηρούνται στην Αχαΐα και Ηλεία, κυρίως στους Καλλικράτειους Δήμους Δυτικής Αχαΐας, Αν-

δραβίδας – Κυλλήνης, Πηνειού, Ήλιδας και Πύργου. Όσον αφορά στις επενδύσεις μικρών υδροηλεκτρικών έργων μεγάλες συγκεντρώσεις παρατηρούνται κυρίως στην Αιτωλοακαρνανία (ΒΑ Αιτωλοακαρνανία) και Αχαΐα (ΒΑ Αχαΐα), και δευτερευόντως στην Ηλεία (Α Ηλεία). Τέλος, οι λοιπές μορφές ΑΠΕ έχουν εξαιρετικά μικρή παρουσία στην περιοχή. Ελάχιστες επενδύσεις στην βιομάζα παρατηρούνται στην Αιτωλοακαρνανία και Αχαΐα, και εξαιρετικά λίγες επενδύσεις σε ηλιοθερμικούς σταθμούς στην Ηλεία.

2. Η δεύτερη αφορά στις κλιματολογικές μεταβολές που έχουν επέλθει και στην ΠΔΕ ως αποτέλεσμα της γενικότερης παγκόσμιας μεταβολής του κλίματος. Κλιματικές μεταβολές αναμένονται και τα επόμενα χρόνια στην Περιφέρεια. Σύμφωνα με την μελέτη⁸⁰ της Τράπεζας της Ελλάδος για τις περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα, αναμένεται ότι κατά το τέλος του 21^{ου} αιώνα, λόγω της ανθρωπογενούς παρέμβασης, η βροχή θα μειωθεί μεταξύ 5% και περίπου 19%, και η θερμοκρασία του αέρα θα αυξηθεί μεταξύ περίπου 3,0 °C και 4,5 °C. Οι προσομοιώσεις προβλέπουν επίσης σημαντικές μεταβολές πολλών κλιματικών παραμέτρων, όπως η υγρασία, η νεφοκάλυψη κ.ά. Ενδιαφέρον, όσον αφορά στη χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), παρουσιάζουν η αναμενόμενη αύξηση της μέσης προσπίπτουσας ηλιακής ακτινοβολίας (μεταξύ 2,3 W/τετρ. μ. και 4,5 W/τετρ. μ.), καθώς και η αύξηση της έντασης των ετησίων ανέμων κατά 10% προς το τέλος του 21^{ου} αιώνα. Ειδικά στην ΠΔΕ η μέγιστη ποσότητα του νερού που κατακρημνίζεται σε διάστημα έως 3 ημέρες αναμένεται να μειωθεί σε ποσοστό έως 20%. Τέλος, αναμένεται ότι η μεταβολή των κλιματικών συνθηκών θα αυξήσει τον αριθμό των ημερών με εξαιρετικά αυξημένο κίνδυνο πυρκαγιάς.

6.1.3 Φυσικοί πόροι (ορυκτός πλούτος, ακτές, υδατικοί πόροι)

Η ΠΔΕ διαθέτει ένα πλούσιο απόθεμα σε φυσικούς πόρους, είτε πρόκειται για τον ορυκτό της πλούτο, είτε για τις ακτές/ παράλια που απαντώνται στο δυτικό μέτωπό της ή για το πυκνό δίκτυο των επιφανειακών υδατικών πόρων της που αποτελείται από λίμνες, λιμνοθάλασσες, ποτάμια, χείμαρρους, κ.ά. Συγκεκριμένα:

Είναι μία από τις Περιφέρειες της χώρας που διαθέτει ορυκτό πλούτο, ίσως όχι τόσο σημαντικό όσο άλλες Περιφέρειες, αλλά όχι αμελητέο για την ενδογενή ανάπτυξη της ΠΔΕ και κατ' επέκταση και την ανάπτυξη της χώρας. Η ποικιλία του ορυκτού πλούτου, η ποιότητα αλλά και η ποσότητα του καθιστά την εκμετάλλευσή του μια εξαιρετικά βιώσιμη και προσοδοφόρα δραστηριότητα. Ο εξορυκτικός κλάδος αποτελεί εξάλλου ένα σημαντικό τομέα της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας μας⁸¹, ο οποίος τροφοδοτεί με τις βασικές πρώτες ύλες μια σειρά άλλων επίσης σημαντικών κλάδων, όπως η παρα-

⁸⁰ Έκθεση Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) «ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ», Ιούνιος 2011, Επιτροπή Μελέτης Επιπτώσεων Κλιματικής Αλλαγής.

⁸¹ Οι εξειδικευμένες χρήσεις των ορυκτών που διαθέτει η Ελλάδα, σε σχέση με άλλες χώρες, ελκύουν το ενδιαφέρον της διεθνούς αγοράς και ειδικά της αγοράς των χωρών της ΕΕ. Μπορεί να μην παράγονται, τουλάχιστον μέχρι σήμερα, μέταλλα υψηλής τεχνολογίας όπως το τιτάνιο, ο λευκόχρυσος, το λίθιο, το ρήνιο, το ταντάλιο και οι σπάνιες γαίες (νεοδύμιο, δυσπρόσιο κλπ.), εντούτοις η Ελλάδα έχει επάρκεια σε αδρανή δομικά υλικά και παράλληλα είναι σημαντική παραγωγός βασικών μετάλλων αλλά και βιομηχανικών ορυκτών, ορισμένων με περγαμηνές σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο εξορυκτικός κλάδος, είναι ισχυρά εξωστρεφής, αφού οι εξαγωγές πρωτογενών και επεξεργασμένων υλικών αντιπροσωπεύουν πάνω από το 65% των πωλήσεών του, ενώ παράλληλα εταιρείες του κλάδου κατέχουν ηγετικές θέσεις στην ευρωπαϊκή, αλλά και στην διεθνή αγορά σε προϊόντα όπως βωξίτης, αλουμίνα, αλουμίνιο, νικέλιο, λευκόλιθος, καυστική μαγνησία, μπετονίτης, περλίτης, ελαφρόπετρα, αταπουλίτης, χουντίτης και μάρμαρα. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η Ελλάδα, σε παγκόσμια κλίμακα, είναι η μοναδική χώρα παραγωγής χουντίτη, πρώτη χώρα παραγωγής περλίτη, δεύτερη χώρα παραγωγής κίσηρης (ελαφρόπετρας) και μπετονίτη καθώς και πρώτη στην εξαγωγή προϊόντων λευκόλιθου / μαγνησίτη στην ΕΕ.

γωγή ενέργειας, η τσιμεντοβιομηχανία, η οικοδομική / κατασκευαστική βιομηχανία, κ.α. Αν συμπεριληφθούν οι κλάδοι τσιμεντοβιομηχανίας και σκυροδέματος, ο κύκλος πωλήσεων των προϊόντων της εξορυκτικής βιομηχανίας ανέρχεται σε αρκετές εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία που διέθεσε το ΥΠΕΚΑ, στην ΠΔΕ πραγματοποιούνται εκμεταλλεύσεις αδρανών, σχιστολίθων, βιομηχανικών ορυκτών, κ.ά., έχουν γίνει παραχωρήσεις μεταλλείων ενεργειακών ορυκτών, ενώ τέλος υπάρχει και βεβαιωμένο Γεωθερμικό Πεδίο Χαμηλής Θερμοκρασίας στην περιοχή της Ρίζας Αντιρρίου Αιτωλοακαρνανίας. Δεδομένης, λοιπόν, της παρουσίας ενός αξιόλογου ορυκτού πλούτου καθίσταται αναγκαία η βιώσιμη αξιοποίηση και χρήση του, στο πλαίσιο πάντα και της εθνικής πολιτικής για την αξιοποίηση των Ορυκτών Πρώτων Υλών. Λαμβάνοντας υπόψη την τρέχουσα οικονομική κατάσταση της χώρας, η αξιοποίηση αυτή καθίσταται επιτακτική υπό την προϋπόθεση πάντα της ορθολογικής διαχείρισης και της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.

Στο ευρύτερο πλαίσιο των αναφορών που έγιναν παραπάνω θα πρέπει να αναφερθεί ότι στην ΠΔΕ απαντώνται και οι 2 από τις 3 θαλάσσιες περιοχές, στις οποίες θα παραχωρηθούν τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Πρόκειται για τον Πατραϊκό κόλπο και το Δυτικό Κατάκολο (η τρίτη θαλάσσια περιοχή αφορά στα Ιωάννινα). Ήδη το ΥΠΕΚΑ έχει προβεί στη διαδικασία Διεθνούς Δημόσιας Ανοικτής Πρόσκλησης για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Ενδιαφέρον για την έρευνα στους υδρογονάνθρακες έχει εκδηλωθεί πρόσφατα (Οκτώβριος, 2012) και από την ίδια την ΠΔΕ που συνδιοργάνωσε με λοιπούς φορείς Συμπόσιο με αντικείμενο την συνολική εξέταση όλων των παραμέτρων που αφορούν στις έρευνες των υδρογονανθράκων.

Συμπληρωματικά με τον ορυκτό της πλούτο η ΠΔΕ διαθέτει και ένα μεγάλο μήκος ακτογραμμής, ειδικά στο δυτικό της μέτωπο από Αιτωλοακαρνανία έως Ηλεία, νότια της Αιτωλοακαρνανίας και βόρεια της Αχαΐας. Οι εκτεταμένες ακτές και τα παράλια της Περιφέρειας προσδίδουν εξαιρετικά σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης διαφόρων οικονομικών δραστηριοτήτων, με σημαντικότερες ίσως εκείνες του τουρισμού και της αλιείας. Δεδομένου του πλούσιου και ιδιαίτερα αξιόλογου φυσικού περιβάλλοντος στην παράκτια ζώνη (βλ. παραλιακά δάση, υγράτοποι, αμμώδεις ακτές και αμμοθίνες, ελώδεις ακτές, φυσικοί φράχτες με φρύγανα, κ.ά), καθώς και των ιδιαίτερα σημαντικών προστατευόμενων περιοχών εθνικής, ευρωπαϊκής ή διεθνούς σημασίας, καθίσταται αναγκαία η λειτουργική αναβάθμιση και ενδυνάμωση του προαναφερθέντος παραλιακού μετώπου.

Η βιώσιμη αξιοποίηση των ακτών της ΠΔΕ δύναται να συμβάλλει καθοριστικά στην ανάπτυξη της. Απαραίτητη ωστόσο είναι η υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης διαχειριστικής πολιτικής με σαφείς κατευθύνσεις στην ανάπτυξη των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων και στην προστασία του θαλάσσιου και χερσαίου παράκτιου περιβάλλοντος (π.χ από την διάβρωση⁸², την ρύπανση, την αποψίλωση βλάστησης, την αυθαίρετη δόμηση, κ.ά). Εξάλλου, πολλές από αυτές τις κατευθύνσεις είναι διατυπωμένες στα δημοσιευμένα Ειδικά ΠΧΣΑΑ (π.χ ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό, ΕΠΧΣΑΑ για τις Υδατοκαλλιέργειες, κ.ά.).

Αξίζει να αναφερθεί πως σύμφωνα με το πρόγραμμα παρακολούθησης ποιότητας νερών

⁸² Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων έντονης διάβρωσης των ακτών η Περιφέρεια Δυτικής έχει αναθέσει σχετική μελέτη με τίτλο: «Αντιμετώπιση Διάβρωσης Ακτών Δυτικής Αχαΐας» (βλ. Διαύγεια, ΑΔΑ: Β4Γ17Λ6-4ΤΕ).

κολύμβησης στις ακτές της Ελλάδας του ΥΠΕΚΑ, στην ΠΔΕ η ποιότητα έχει χαρακτηριστεί ως «εξαιρετική» με πολύ ελάχιστες περιπτώσεις χαρακτηρισμού ως «καλή». Για το 2012, το πρόγραμμα παρακολούθησης ποιότητας νερών κολύμβησης θα συνεχιστεί στην ΠΔΕ με δειγματοληψίες σε πολλούς Δήμους, όπως της Ιεράς Πόλεως Μεσολογγίου, του Ξηρομερίου, της Αμφιλοχίας, του Ακτίου – Βόνιτσας, της Ναυπακτίας, των Πατρέων, της Αιγειαλίας, της Δυτικής Αχαΐας, του Πύργου, της Ήλιδας, του Πηνειού, της Ανδραβίδας – Κυλλήνης, της Ζαχάρως και της Ανδρίτσαινας – Κρέστενων.

Το πλούσιο απόθεμα φυσικών πόρων που απαντάται στην ΠΔΕ συμπληρώνει και το πυκνό υδρογραφικό δίκτυο που υπάρχει και στις τρεις ΠΕ (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα, Ηλεία) και αφορά σε λίμνες, λιμνοθάλασσες, ποτάμια, κ.ά. Αυτοί οι επιφανειακοί υδάτινοι πόροι έχουν τύχει έως ένα βαθμό αξιοποίησης, χωρίς όμως να έχουν εξαντληθεί οι βιώσιμες δυνατότητες που προσφέρουν. Από την άλλη, τα περιστατικά υποβάθμισής τους δεν είναι λίγα, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις είναι και ιδιαίτερα κρίσιμα. Η παράνομη απόρριψη υγρών αποβλήτων, οι αμμοληψίες, η παράνομη άντληση νερών, οι απορρίψεις στερεών απορριμμάτων, τα τεχνικά έργα που δεν περιλαμβάνουν έναν ολοκληρωμένο σχεδιασμό, κ.α. υποβαθμίζουν σταδιακά την ποιοτική και ποσοτική κατάσταση των υδάτινων πόρων.

Τρία από τα Σχέδια Διαχείρισης των Υδατικών Πόρων που συντάχθηκαν στο πλαίσιο της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ περιγράφουν την κατάσταση των υδάτων στην ΠΔΕ: το Σχέδιο Διαχείρισης Δυτικής Πελοποννήσου (GR01), το Σχέδιο Διαχείρισης Βόρειας Πελοποννήσου (GR02), το Σχέδιο Διαχείρισης Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (GR04). Επισημαίνεται ότι συμπληρωματικά έχει κατατεθεί η ΣΜΠΕ του σχεδίου διαχείρισης της περιοχής λεκάνης απορροής ποταμών του υδατικού διαμερίσματος Δυτικής Πελοποννήσου, με γενικό στόχο την ορθολογική και αειφορική διαχείριση των υδατικών πόρων της Περιφέρειας, προκειμένου να διασφαλισθεί η επαρκής διαθεσιμότητα υψηλής ποιότητας υδατικών πόρων για όλες τις απαραίτητες χρήσεις (άρδευση, βιομηχανική και οικιακή χρήση, ανάγκες υγροτοπικών συστημάτων).

Η διαμόρφωση των Σχεδίων Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής είναι ιδιαίτερα σημαντική για την προστασία των υδάτων. Στα Σχέδια αυτά εξάλλου θα καθοριστούν τα απαιτούμενα μέτρα για την βελτίωση της ποιότητας των επιφανειακών νερών (ποταμών, λιμνών, εκβολών και παράκτιων νερών), την εξασφάλιση της επάρκειας και την βελτίωση της ποιότητας των υπόγειων νερών, και την προστασία των χερσαίων οικοσυστημάτων και βιοτόπων σε ότι αφορά τις ανάγκες τους σε νερό.

Συνοψίζοντας, η ΠΔΕ διαθέτει ένα αξιόλογο δυναμικό φυσικών πόρων που αφορά στον ορυκτό της πλούτο, στις ακτές της και στο υδάτινο δυναμικό της. Από το 2003 μέχρι και σήμερα δεν φαίνεται να έχει αξιοποιηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό η δυναμική αυτή, γεγονός που δρα ανασταλτικά στην βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας. Για τον λόγο αυτό, καθίσταται επιτακτική μια ολοκληρωμένη πολιτική αξιοποίησης των φυσικών πόρων, με σαφείς κατευθύνσεις της ορθολογικής χρήσης τους και της αποτροπής περιστατικών υπερεκμετάλλευσης και υποβάθμισης – ιδιαίτερα του φυσικού περιβάλλοντος.

6.2 Φυσικό περιβάλλον/ Προστατευόμενες περιοχές

6.2.1 Προστατευόμενες περιοχές σε διεθνές/ περιφερειακό επίπεδο

Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται οι εξής μορφές προστασίας: Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας Ramsar⁸³, Περιοχές Σύμβασης Βαρκελώνης⁸⁴, Βιογενετικά Αποθέματα⁸⁵, Αποθέματα Βιόσφαιρας⁸⁶, Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς⁸⁷, Περιοχές με Ευρωδίπλωμα⁸⁸.

Από τις ως άνω προστατευόμενες περιοχές στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας απαντώνται οι εξής μορφές προστασίας: περιοχές Ramsar, Μνημεία Παγκόσμια Κληρονομιάς, περιοχές Σύμβασης Βαρκελώνης και Βιογενετικά Αποθέματα. Ειδικότερα:

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας φιλοξενεί 3 υγροτόπους Διεθνούς Σημασίας (περιοχές Ramsar): τον Αμβρακικό κόλπο (Περιφερειακές Ενότητες Αιτωλοακαρνανίας, Άρτας και Πρέβεζας), τους υγροτόπους Μεσολογγίου - Αιτωλικού (Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας) και την λιμνοθάλασσα Κοτυχίου (Περιφερειακές Ενότητες Αχαΐας και Ηλείας).

⁸³ Η Σύμβαση Ραμσάρ επικυρώθηκε με το ΝΔ 191/1974 (ΦΕΚ 350/Α/20.11.1974) «Περί κυρώσεως της Σύμβασης Ραμσάρ» και οι τροποποιήσεις της με τον Ν.1751/88 (ΦΕΚ 26/Α/09.02.1988) «Κύρωση Πρωτοκόλλου τροποποιητικού της Σύμβασης Ραμσάρ 1971 για την προστασία των διεθνούς ενδιαφέροντος υγροτόπων ιδίως ως υγροβιοτόπων» και τον Ν.1950/91 (ΦΕΚ 84/Α/31.05.1991) «Κύρωση των τροποποιήσεων της Σύμβασης Ραμσάρ (1971) για την προστασία των διεθνούς ενδιαφέροντος υγροτόπων ιδία ως υγροβιοτόπων». Η Ελλάδα χαρακτήρισε 10 υγροτόπους ως Διεθνούς Σημασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση (περιοχές Ramsar) (Πηγή: Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής, 2012).

⁸⁴ Η Σύμβαση της Βαρκελώνης με τα συνοδευτικά Πρωτόκολλα κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον Ν. 855/78 (ΦΕΚ235/Α/23.12.1978) και τον Ν. 1634/86 (ΦΕΚ 104/Α/18.07.1986). Σύμφωνα με το πρωτόκολλο «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου» τα συμβαλλόμενα Κράτη Μέρη της Σύμβασης δεσμεύονται να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των σημαντικών θαλάσσιων περιοχών για τη διατήρηση των φυσικών πόρων, των φυσικών τοπίων και των περιοχών της πολιτιστικής κληρονομιάς της Μεσογείου. Σε εφαρμογή του Πρωτοκόλλου «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου» έχουν χαρακτηριστεί 9 περιοχές ως Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές με συνολική έκταση 260.176 εκτάρια. Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,32% της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας, ενώ το θαλάσσιο τμήμα τους καταλαμβάνει έκταση ίση με 214.790 εκτάρια. (Πηγή: Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής, 2012).

⁸⁵ Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων ιδρύθηκε το 1976 από το Συμβούλιο της Ευρώπης και αποσκοπεί στη διατήρηση αντιπροσωπευτικών δειγμάτων χλωρίδας, πανίδας και φυσικών περιοχών της Ευρώπης. Ως Βιογενετικά Αποθέματα έχουν χαρακτηριστεί 16 περιοχές στην χώρα μας, με συνολική έκταση 22.261 εκτάρια. Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,16% της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας, ενώ το θαλάσσιο τμήμα τους καταλαμβάνει έκταση ίση με 4.434 εκτάρια. (Πηγή: Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής, 2012).

⁸⁶ Σύμφωνα με το πρόγραμμα της UNESCO «Ανθρώπος και Βιόσφαιρα» έχουν ενταχθεί στα «Αποθέματα Βιόσφαιρας» (Biosphere reserves) 2 περιοχές της χώρας μας, ο Εθνικός Δρυμός Ολύμπου (πυρήνας έκτασης 3.988 εκταρίων) και ο Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς (πυρήνας έκτασης 4.850 εκταρίων). (Πηγή: Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής, 2012).

⁸⁷ Η Ελλάδα έχει συνυπογράψει από το 1981 τη Συνθήκη της UNESCO για την προστασία των μνημείων και χώρων παγκόσμιας κληρονομιάς. Στόχος της UNESCO είναι η προστασία από κάθε είδους φθορά και καταστροφή, προκειμένου αυτά να κληροδοτηθούν στις γενιές του μέλλοντος. Στο διεθνή κατάλογο της UNESCO έχουν συμπεριληφθεί ως τώρα 17 μνημεία και χώροι, καθώς πληρούν τα προκαθορισμένα κριτήρια ώστε να χαρακτηριστούν εξέχουσας σημασίας σε παγκόσμιο επίπεδο, από ιστορική, καλλιτεχνική, επιστημονική, αισθητική, εθνολογική ή ανθρωπολογική άποψη. (Πηγή: Υπουργείο Πολιτισμού, <http://odysseus.culture.gr/h/2/gh21.html>, 2012).

⁸⁸ Το Ευρωδίπλωμα είναι ένας θεσμός του Συμβουλίου της Ευρώπης που ξεκίνησε το 1965, υιοθετήθηκε επίσημα το 1973, και οι αναθεωρημένοι κανονισμοί του υιοθετήθηκαν το 1991 και το 1998. Το Ευρωδίπλωμα απονέμεται σε περιοχές οι οποίες αναγνωρίζονται ως περιοχές φυσικής κληρονομιάς ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος και προστατεύονται κατάλληλα. Σε περίπτωση υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος είναι δυνατή η άρση του Ευρωδιπλώματος. (Πηγή: Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής, 2012).

Πίνακας 3: Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας (περιοχές Ramsar) στην ΠΔΕ.

Όνομασία περιοχής Ramsar ⁸⁹	Συνοπτική περιγραφή ⁹⁰
<p>ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Έκταση: 23.649 ha. - Ημ/νία καταχώρισης: 21.08.1975. - Υψόμετρο: 0 m – 250 m. - Άλλα στοιχεία: Στις 04.07.1990 η εν λόγω περιοχή Ramsar εισήχθη στον Κατάλογο του Μοντρέ⁹¹. 	<p>Η περιοχή Ραμσάρ έχει έκταση 236.490 στρ. και περιλαμβάνει τρεις μεγάλες λιμνοθάλασσες (Τσουκαλιό, Ροδιά και Λογαρού), τον βάλτο της Ροδιάς, εκτεταμένους αλμυρόβαλτους (Δέλτα Αράχθου) και πλημμυριζόμενες εκτάσεις στον Λούρο. Ο Υγρότοπος Ραμσάρ ανήκει σε μεγαλύτερη υγροτοπική περιοχή.</p>
<p>ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ – ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Έκταση: 33.687 ha. - Ημ/νία καταχώρισης: 21.08.1975. - Υψόμετρο: 0 m – 450 m. - Άλλα στοιχεία: Στις 04.07.1990 η εν λόγω περιοχή Ramsar εισήχθη στον Κατάλογο του Μοντρέ. 	<p>Η περιοχή Ραμσάρ έχει έκταση 336.870 στρ. Αποτελεί υγροτοπικό σύμπλεγμα με λιμνοθάλασσες, αλυκές, εκτεταμένους αλμυρόβαλτους, έλη γλυκού νερού, αμμώδεις όχθες και υπόλειμμα αλουβιακού δάσους.</p>
<p>ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΤΥΧΙ – ΔΑΣΟΣ ΣΤΡΟΦΥΛΙΑΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Έκταση: 6.302 ha. - Ημ/νία καταχώρισης: 21.08.1975. - Υψόμετρο: 0 m – 200 m. - Άλλα στοιχεία: Στις 04.07.1990 η εν λόγω περιοχή Ramsar εισήχθη στον Κατάλογο του Μοντρέ. 	<p>Η περιοχή Ραμσάρ έχει έκταση 63.020 στρ. Ο υγρότοπος επικοινωνεί με το Ιόνιο πέλαγος διαμέσου μικρού ανοίγματος (~8 μ). Η έκταση της λιμνοθάλασσας παρουσιάζει μεγάλες εποχικές διακυμάνσεις (7.100-8.500 στρέμματα), ανάλογα και με τον αριθμό των ετήσιων κατακρημνισμάτων.</p>

Επιπλέον, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας χωροθετούνται 2 από τα 17 Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς της χώρας: η Ολυμπία και ο Ναός του Επικούρειου Απόλλωνα. Συνοπτικά στοιχεία παρουσιάζονται στον κάτωθι πίνακα.

Πίνακας 4: Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς στην ΠΔΕ.

Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς	Συνοπτική περιγραφή
ΟΛΥΜΠΙΑ (1989)	<p>Πρόκειται για το πιο δοξασμένο ιερό της αρχαίας Ελλάδας, που ήταν αφιερωμένο στον πατέρα των θεών, τον Δία. Απλώνεται στους νοτιοδυτικούς πρόποδες του κατάφυτου Κρονίου λόφου, μεταξύ των ποταμών Αλφειού και Κλαδέου, που ενώνονται σε αυτή την περιοχή. Παρά την απομονωμένη θέση της κοντά στη δυτική ακτή της Πελοποννήσου, η Ολυμπία καθιερώθηκε στο πανελλήνιο ως το σημαντικότερο θρησκευτικό και αθλητικό κέντρο. Στην Ολυμπία γεννήθηκαν οι σπουδαιότεροι αγώνες της αρχαίας Ελλάδας, οι Ολυμπιακοί, που γίνονταν κάθε τέσσερα χρόνια προς τιμήν του Δία, ένας θεσμός με πανελλήνια ακτινοβολία και λάμψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.</p>

⁸⁹ Πηγή: <http://ramsar.wetlands.org/Database/Searchforsites/tabid/765/Default.aspx>

⁹⁰ Πηγή: WWF Ελλάς, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία & Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, 2009, Ελληνικοί Υγρότοποι Ραμσάρ: Αξιολόγηση Προστασίας και Διαχείρισης, Αθήνα.

⁹¹ Στον Κατάλογο του Μοντρέ εντάσσονται εκείνοι οι υγρότοποι Ραμσάρ, των οποίων οι αλλαγές στην οικολογική κατάσταση συνέβησαν, συμβαίνουν ή πρόκειται πιθανά να συμβούν και κρίνονται ιδιαίτερα ανησυχητικές. Η εξάιρεση ενός υγροτόπου από τον κατάλογο Μοντρέ γίνεται όταν κρίνεται ότι η κατάστασή του έχει βελτιωθεί.

Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς	Συνοπτική περιγραφή
ΝΑΟΣ ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΑ (1986)	Πρόκειται για έναν από τους σημαντικότερους και επιβλητικότερους ναούς της αρχαιότητας, αφιερωμένο στον Επικούριο Απόλλωνα. Χαρακτηρίζεται από πλήθος πρωτοτυπιών τόσο στην εξωτερική όσο και στην εσωτερική του διαρρύθμιση, που τον καθιστούν μοναδικό μνημείο στην ιστορία της αρχαίας ελληνικής αρχιτεκτονικής. Η ανέγερσή του τοποθετείται στο 420-400 π.Χ. και αρχιτέκτονάς του θεωρείται ο Ικτίνος. Ο ναός που βλέπει σήμερα ο επισκέπτης δεν είναι ο αρχαιότερος που κτίσθηκε στο χώρο. Ο πρώτος ναός του Απόλλωνα οικοδομήθηκε γύρω στα τέλη του 7 ^{ου} αι. π.Χ., πιθανότατα στην ίδια θέση. Ακολούθησαν μία ή δύο οικοδομικές φάσεις του, γύρω στο 600 και γύρω στο 500 π.Χ., αντίστοιχα, από τις οποίες σώζονται πολυάριθμα αρχιτεκτονικά μέλη, όπως το κεντρικό δισκοειδές πήλινο ακρωτήριο με την πλούσια πολύχρωμη γραπτή διακόσμηση, κεραμίδια και πήλινα ακροκέραμα.

Από τις περιοχές που ανήκουν στην Σύμβαση Βαρκελώνης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας απαντάται μόνο μία: οι Υγρότοποι Αμβρακικού, συνολικής έκτασης 25.000 ha.

Όσον αφορά στα Βιογενετικά Αποθέματα, το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει κηρύξει ως Βιογενετικό Αποθέμα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας μόνο το Φυσικό Μνημείο Δάσους Λεσινίου. Η εν λόγω περιοχή καταλαμβάνει συνολική έκταση ~46 ha. Συνοπτική περιγραφή παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 5: Βιογενετικά Αποθέματα στην ΠΔΕ.

Ονομασία περιοχής Βιογενετικού Αποθέματος	Συνοπτική περιγραφή
ΦΥΣΙΚΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΔΑΣΟΥΣ ΛΕΣΙΝΙΟΥ	Πρόκειται για υδροχαρές δάσος με κύριο δασοπονικό είδος τον φράξο, αλλά και είδη όπως η φτελιά, ιτιά, δάφνη, κ.τλ. που συγκεντρώνει ενδιαφέρουσα χλωρίδα και πανίδα. Είναι χαρακτηριστικός βιότοπος με οικολογική και αισθητική αξία. Βρίσκεται κοντά στο χωριό Λεσίνοι, στον δρόμο Μεσολόγγι - Αστακός.

Στο πλαίσιο της ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε παραπάνω αξίζει να αναφερθεί πως όλες οι παραπάνω μορφές προστασίας που εντοπίζονται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (περιοχές Ramsar, περιοχές Σύμβασης Βαρκελώνης και Βιογενετικά Αποθέματα) προϋπήρχαν της θεσμοθέτησης του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Δυτικής Ελλάδας που πραγματοποιήθηκε το 2003 με το ΦΕΚ 1470/Β/09.10.2003. Χαρακτηριστικό είναι επίσης ότι, στο υφιστάμενο ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας γίνεται συχνά πυκνά λόγος για τους υγροτόπους Ramsar της Δυτικής Ελλάδας, αλλά καμία αναφορά για τις περιοχές της Σύμβασης Βαρκελώνης και τα Βιογενετικά Αποθέματα στην Ελλάδα.

6.2.2 Περιοχές του Δικτύου Natura 2000

Στην παρούσα ενότητα περιγράφονται ως επί το πλείστον οι προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου Natura 2000. Το Δίκτυο Natura 2000 αποτελεί ένα Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο περιοχών, οι οποίες φιλοξενούν φυσικούς τύπους οικοτόπων και οικοτόπους ειδών που είναι σημαντικοί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αποτελείται από δύο κατηγορίες περιοχών:

- τις «Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)» (Special Protection Areas - SPA) για την ορνιθοπανίδα, όπως ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΚ «Για τη διατήρηση των άγριων πτηνών» (όπως κωδικοποιήθηκε από την Οδηγία 2009/147/ΕΚ). Οι Ζώνες Ειδικής Προστασίας, μετά το χαρακτηρισμό τους από τα Κράτη Μέλη, εντάχθηκαν αυτόματα στο Δίκτυο Natura 2000, και η διαχείρισή τους ακολουθεί τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 2, 3, 4 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, και τις διατάξεις του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ. Σήμερα, στην χώρα μας ο Κατάλογος των Ζωνών Ειδικής Προστασίας δημοσιεύθηκε στην ΚΥΑ Η.Π. 37338/1807/Ε.103 (ΦΕΚ 1495/Β/ 06.09.2010).
- τους «Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)» (Sites of Community Importance – SCI) όπως ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ. Αντίθετα με την αυτόματη ένταξη των Ζωνών Ειδικής Προστασίας στο Δίκτυο Natura 2000, για τους Τόπους Κοινοτικής Σημασίας έπρεπε να πραγματοποιηθεί επιστημονική αξιολόγηση και διαπραγμάτευση μεταξύ των Κρατών Μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Για τον προσδιορισμό των Τόπων Κοινοτικής Σημασίας λήφθηκαν υπόψη οι τύποι οικοτόπων και τα είδη των Παραρτημάτων I και II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, καθώς και τα κριτήρια του Παραρτήματος III αυτής. Μετά την οριστικοποίηση του καταλόγου των ΤΚΣ, τα Κράτη Μέλη υποχρεούνται να κηρύξουν τις περιοχές αυτές ως «Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ)» (Special Areas of Conservation - SAC) το αργότερο μέσα σε μια εξαετία και να καθορίσουν τις προτεραιότητες για την διατήρηση σε ικανοποιητική κατάσταση των τύπων οικοτόπων και ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος εντός αυτών. Οι ΕΖΔ υπόκεινται στις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1, 2, 3, 4 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Σήμερα, στην χώρα μας ο αντίστοιχος κατάλογος των Ειδικών Ζωνών Διατήρησης δημοσιεύθηκε στον Ν.3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/31.03.2011) «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις».

Για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή, οι κατάλογοι των προτεινόμενων τόπων κοινοτικής σημασίας⁹² κατά την έννοια του άρθρου 1 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ διαβιβάστηκαν στην Επιτροπή μεταξύ Ιανουαρίου 2003 και Μαρτίου 2006, σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, από τη Γαλλία, την Ελλάδα, την Ιταλία, την Πορτογαλία, την Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Σύμφωνα με τον κατάλογο του 2006 στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας υπήρχαν 24 Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ), ενώ μέχρι εκείνη την περίοδο ήταν χαρακτηρισμένες 8 Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα (Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, όπως κωδικοποιήθηκε από την Οδηγία 2009/147/ΕΚ). Λεπτομέρειες παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν.

⁹² Πηγή: Απόφαση της Επιτροπής της 19^{ης} Ιουλίου 2006 σχετικά με την έγκριση, σύμφωνα με την οδηγία 92/43/ΕΚ του Συμβουλίου, του καταλόγου των τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2006) 3261] (2006/613/ΕΚ).

Πίνακας 6: Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ) στην ΠΔΕ σύμφωνα με την Απόφαση της Επιτροπής της 19^{ης} Ιουλίου 2006 σχετικά με την έγκριση του καταλόγου των τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2006) 3261] (2006/613/ΕΚ).

Ενότητα	Κωδικός ΤΚΣ	Ονομασία ΤΚΣ	
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	GR2310001	«ΔΕΛΤΑ ΑΧΕΛΩΟΥ, ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ-ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ, ΕΚΒΟΛΕΣ ΕΥΗΝΟΥ, ΝΗΣΟΙ ΕΧΙΝΑΔΕΣ, ΝΗΣΟΣ ΠΕΤΑΛΑΣ»	
	GR2310004	«ΟΡΟΣ ΠΑΝΑΙΤΩΛΙΚΟ»	
	GR2310005	«ΟΡΟΣ ΒΑΡΑΣΟΒΑ»	
	GR2310006	«ΛΙΜΝΕΣ ΒΟΥΛΚΑΡΙΑ & ΣΑΛΤΙΝΗ»	
	GR2310007	«ΛΙΜΝΗ ΑΜΒΡΑΚΙΑ»	
	GR2310008	«ΛΙΜΝΗ ΟΖΕΡΟΣ»	
	GR2310009	«ΛΙΜΝΕΣ ΤΡΙΧΩΝΙΔΑ & ΛΥΣΙΜΑΧΕΙΑ»	
	GR2310010	«ΟΡΟΣ ΑΡΑΚΥΝΘΟΣ ΚΑΙ ΣΤΕΝΑ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ	
	ΑΧΑΪΑ	GR2320001	«ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΛΟΓΡΙΑΣ, ΔΑΣΟΣ ΣΤΡΟΦΥΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΟΣ ΛΑΜΙΑΣ, ΑΡΑΞΟΣ»
		GR2320002	«ΟΡΟΣ ΧΕΛΜΟΣ & ΥΔΑΤΑ ΣΤΥΓΟΣ».
GR2320003		«ΦΑΡΑΓΓΙ ΒΟΥΡΑΪΚΟΥ»	
GR2320004		«ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ»	
GR2320005		«ΟΡΗ ΜΑΡΠΑΣ ΚΑΙ ΚΛΟΚΟΣ, ΦΑΡΑΓΓΙ ΣΕΛΙΝΟΥΝΤΑ»	
GR2320006		«ΑΛΥΚΗ ΑΙΓΙΟΥ»	
GR2320007		«ΟΡΟΣ ΠΑΝΑΧΑΪΚΟ»	
GR2320008		«ΟΡΟΣ ΕΡΥΜΑΝΘΟΣ»	
GR2320009		«ΣΠΗΛΑΙΟ ΚΑΣΤΡΙΟΝ»	
ΗΛΕΙΑ	GR2330002	«ΟΡΟΠΕΔΙΟ ΦΟΛΟΗΣ»	
	GR2330003	«ΕΚΒΟΛΕΣ (ΔΕΛΤΑ) ΠΗΝΕΙΟΥ»	
	GR2330004	«ΟΛΥΜΠΙΑ»	
	GR2330005	«ΘΙΝΕΣ & ΠΑΡΑΛΙΑΚΟ ΔΑΣΟΣ ΖΑΧΑΡΩΣ, ΛΙΜΝΗ ΚΑΪΑΦΑ, ΣΤΡΟΦΥΛΙΑ, ΚΑΚΟΒΑΤΟΣ»	
	GR2330006	«ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΤΥΧΙ, ΒΡΙΝΙΑ»	
	GR2330007	«ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΑΚΡ. ΚΥΛΛΗΝΗ ΕΩΣ ΤΟΥΜΠΙ - ΚΑΛΟΓΡΙΑ»	
	GR2330008	«ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΟΛΠΟΥ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ, ΑΚΡ. ΚΑΤΑΚΟΛΟ - ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ»	

Πίνακας 7: Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα (Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ) στην ΠΔΕ.

Ενότητα	Κωδικός ΖΕΠ	Ονομασία ΖΕΠ
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	GR2310011	«ΟΡΟΣ ΤΣΕΡΕΚΑΣ (ΑΚΑΡΝΑΝΙΚΑ)»
	GR2310013	«ΛΙΜΝΗ ΛΥΣΙΜΑΧΕΙΑ»
	GR2310014	«ΛΙΜΝΗ ΒΟΥΛΚΑΡΙΑ»
	GR2310015	«ΔΕΛΤΑ ΑΧΕΛΩΟΥ, ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ-ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΚΒΟΛΕΣ ΕΥΗΝΟΥ, ΝΗΣΟΙ ΕΧΙΝΑΔΕΣ, ΝΗΣΟΣ ΠΕΤΑΛΑΣ, ΔΥΤΙΚΟΣ ΑΡΑΚΥΝΘΟΣ & ΣΤΕΝΑ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ»
ΑΧΑΪΑ	GR2320006	«ΑΛΥΚΗ ΑΙΓΙΟΥ»
	GR2320010	«ΟΡΗ ΜΠΑΡΜΠΑΣ, ΚΛΩΚΟΣ, ΦΑΡΑΓΓΙ ΣΕΛΙΝΟΥΝΤΑ»
ΗΛΕΙΑ	GR2330002	«ΟΡΟΠΕΔΙΟ ΦΟΛΟΗΣ»
	GR2330009	«ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΤΥΧΙ - ΑΛΥΚΗ ΛΕΧΑΙΝΩΝ»

Σύμφωνα με τους υπόλοιπους πέντε ενημερωμένους καταλόγους⁹³ που δημοσιεύτηκαν

⁹³ 2008/335/ΕΚ: Απόφαση της Επιτροπής, της 28ης Μαρτίου 2008, βάσει της οποίας εγκρίνεται, σύμφωνα με την οδηγία 92/43/ΕΚ του Συμβουλίου, πρώτος ενημερωμένος κατάλογος των τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2008) 1148], 2009/95/ΕΚ: Απόφαση της Επιτροπής, της 12ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με την έγκριση δεύτερου ενημερωμένου καταλόγου των τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή, κατ' εφαρμογή της οδηγίας

από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή την περίοδο 2008-2012 στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας παρέμειναν 24 Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ).

Ο αριθμός των Ζωνών Ειδικής Προστασίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας παρέμεινε ο ίδιος (8 ΖΕΠ) έως το 2010. Το 2010 όμως αυξήθηκε και ανήλθε στις 12. Οι επιπρόσθετες 4 Ζώνες Ειδικής Προστασίας για τα πουλιά αφορούσαν στην ΛΙΜΝΗ ΑΜΒΡΑΚΙΑ (GR2310016), στους ΥΓΡΟΤΟΠΟΥΣ ΚΑΛΟΓΡΙΑΣ - ΛΑΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΑΣΟΣ ΣΤΡΟΦΥΛΙΑΣ (GR2320011), στο ΟΡΟΣ ΕΡΥΜΑΝΘΟΣ (GR2320012) και στο ΟΡΟΣ ΧΕΛΜΟΣ (ΑΡΟΑΝΙΑ) - ΦΑΡΑΓΓΙ ΒΟΥΡΑΪΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ (GR2320013).

Η ως άνω αύξηση των Ζωνών Ειδικής Προστασίας έγινε στο πλαίσιο καταδικαστικής απόφασης του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ), σύμφωνα με το οποίο η χώρα μας, κατατάσσοντας σε Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) εδάφη των οποίων ο αριθμός και η συνολική επιφάνεια υπολείπονται σαφώς του αριθμού και της συνολικής επιφάνειας των εδαφών που πληρούν τις προϋποθέσεις της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, όπως ισχύει, και μη καθορίζοντας επαρκείς ΖΕΠ για την προστασία συγκεκριμένων ειδών πτηνών, παρέβη τις υποχρεώσεις της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας. Στην ουσία δηλαδή το δικαστήριο απεφάνθη ότι ο κατάλογος των ΖΕΠ της Ελλάδας υπολείπεται σημαντικά αυτού των Σημαντικών Περιοχών για τα Πουλιά της Ελλάδας (ΣΠΠΕ) που συνέταξε το BirdLife International σε συνεργασία με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (ΕΟΕ) το 2000 (Κατάλογος IBA - 2000).

Για την κάλυψη των απαιτήσεων του ΔΕΚ, το πρώην ΥΠΕΧΩΔΕ προκήρυξε τον Αύγουστο 2007 μελέτη με τίτλο: «Πρόγραμμα επαναξιολόγησης 69 Σημαντικών Περιοχών για τα Πουλιά για τον χαρακτηρισμό τους ως Ζωνών Ειδικής Προστασίας της Ορνιθοπανίδας. Σύνταξη σχεδίων δράσης για την προστασία των ειδών προτεραιότητας», με χρηματοδότηση από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ. Αντικείμενο της μελέτης ήταν η επικαιροποίηση των ορνιθολογικών και οικολογικών δεδομένων για 69 περιοχές (45 Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά οι οποίες δεν καλύπτονταν καθόλου από ΖΕΠ και 25 Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά των οποίων η κάλυψη από ΖΕΠ ήταν εμφανώς ανεπαρκής), η αξιολόγησή τους ως προς τη δυνατότητα χαρακτηρισμού τους ως Ζώνες Ειδικής Προστασίας, η Σύνταξη Τυποποιημένων Εντύπων Δεδομένων (ΤΔΔ) της βάσης του Δικτύου Natura 2000 και χαρτών με τα όρια, η αναγνώριση των παραγόντων οι οποίοι ενδεχόμενα εμφανίζουν άμεσα ή έμμεσα αρνητικές επιπτώσεις στα είδη προτεραιότητας για κάθε περιοχή και η σύνταξη σχεδίου δράσης για την άρση των επιπτώσεων στις περιοχές για τις οποίες τεκμηριώνεται η ένταξη τους στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας.

Όλες οι προτεινόμενες από τη μελέτη περιοχές (πλην του Αγίου Όρους) απεστάλησαν ως ΖΕΠ στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Απρίλιο 2010.

Συμπληρωματικά με την παραπάνω καταδικαστική απόφαση του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα καταδικάστηκε επίσης και τον

92/43/ΕΚ του Συμβουλίου [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2008) 8049], 2010/45/: Απόφαση της Επιτροπής, της 22ας Δεκεμβρίου 2009, σχετικά με την έγκριση τρίτου ενημερωμένου καταλόγου των τόπων κοινοτικής σημασίας για τη Μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή, κατ' εφαρμογή της οδηγίας 92/43/ΕΚ του Συμβουλίου [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2009) 10406], 2011/85/ΕΕ: Απόφαση της Επιτροπής, της 10ης Ιανουαρίου 2011, σχετικά με την έγκριση του τέταρτου ενημερωμένου καταλόγου τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή κατ' εφαρμογή της οδηγίας 92/43/ΕΚ του Συμβουλίου [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2010) 9676], 2012/9/ΕΕ: Εκτελεστική απόφαση της Επιτροπής, της 18ης Νοεμβρίου 2011, για την έγκριση πέμπτου ενημερωμένου καταλόγου των τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2011) 8172].

Σεπτέμβριο 2008 (από το ΔΕΚ) για το ότι δεν είχε λάβει μέτρα για την αποτελεσματική προστασία των Ζωνών Ειδικής Προστασίας. Η χώρα για να ανταπεξέλθει στη συγκεκριμένη καταδίκη, χρηματοδότησε την εκπόνηση μελέτης για τον προσδιορισμό μέτρων προστασίας «οριζόντιου τύπου» στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας με τίτλο: «Προσδιορισμός συμβατών δραστηριοτήτων σε σχέση με τα είδη χαρακτηρισμού των υφιστάμενων Ζωνών Ειδικής Προστασίας». Η μελέτη παραλήφθηκε τον Σεπτέμβριο 2009 στο πλαίσιο της οποίας δημοσιεύτηκε η υπ. αριθμ. 8353/276/2012 (ΦΕΚ 415/Β/23.2.2012) τροποποίηση και συμπλήρωση της 37338/1807/2010 ΚΥΑ «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 79/409 όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ», με την οποία καθορίζονται και θεσπίζονται οριζόντια μέτρα, όροι και διαδικασίες ώστε να επιτυγχάνεται η αποτελεσματική προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση των ειδών και των ενδιαιτημάτων τους στις ΖΕΠ (διατήρηση σε ικανοποιητικό βαθμό των κρίσιμων ενδιαιτημάτων, αποφυγή οχλήσεων, διασφάλιση συμβατότητας των αναπτυξιακών έργων με διατήρηση άγριας ορνιθοπανίδας κ.ά.).

Ο Κατάλογος των Ζωνών Ειδικής Προστασίας δημοσιεύθηκε στην ΚΥΑ Η.Π. 37338/1807/Ε.103 (ΦΕΚ 1495/Β/ 06.09.2010) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, "Περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών", του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ» ως παράρτημα στη νέα ενσωμάτωση της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ (η οποία κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ). Ο αντίστοιχος κατάλογος των Ειδικών Ζωνών Διατήρησης δημοσιεύτηκε στον Ν.3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/31.03.2011) «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις».

Κατόπιν συνολικά των παραπάνω, σήμερα (2014), στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας απαντώνται 24 Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ) και 12 Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα (Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, όπως κωδικοποιήθηκε από την Οδηγία 2009/147/ΕΚ). Αναλυτικά στοιχεία παρουσιάζονται στους ακόλουθους πίνακες.

Πίνακας 8: Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ) στην ΠΔΕ.

Ενότητα	Κωδικός	Κατηγορία	Ονομασία Τόπου	Έκταση (ha)
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	GR2310001	ΕΖΔ	ΔΕΛΤΑ ΑΧΕΛΩΟΥ, ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ-ΑΙΤΟΛΙΚΟΥ, ΕΚΒΟΛΕΣ ΕΥΗΝΟΥ, ΝΗΣΟΙ ΕΧΙΝΑΔΕΣ, ΝΗΣΟΣ ΠΕΤΑΛΑΣ	35.509,89
	GR2310004	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΠΑΝΑΙΤΩΛΙΚΟ	18.542,03
	GR2310005	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΒΑΡΑΣΟΒΑ	1.443,3
	GR2310006	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΕΣ ΒΟΥΛΚΑΡΙΑ & ΣΑΛΤΙΝΗ	3.122,62
	GR2310007	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΗ ΑΜΒΡΑΚΙΑ	2.204,75
	GR2310008	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΗ ΟΖΕΡΟΣ	1.258,49
	GR2310009	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΕΣ ΤΡΙΧΩΝΙΔΑ & ΛΥΣΙΜΑΧΕΙΑ	14.279,8
	GR2310010	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΑΡΑΚΥΝΘΟΣ ΚΑΙ ΣΤΕΝΑ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ	13.331,28
ΑΧΑΪΑ	GR2320001	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΛΟΓΡΙΑΣ, ΔΑΣΟΣ ΣΤΡΟΦΥΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΟΣ ΛΑΜΙΑΣ, ΑΡΑΞΟΣ	3.533,89
	GR2320002	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΧΕΛΜΟΣ & ΥΔΑΤΑ ΣΤΥΓΟΣ	17.493,03
	GR2320003	ΕΖΔ	ΦΑΡΑΓΓΙ ΒΟΥΡΑΪΚΟΥ	2.176,31

Ενότητα	Κωδικός	Κατηγορία	Όνομασία Τόπου	Έκταση (ha)
	GR2320004	ΕΖΔ	ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ	2.386,08
	GR2320005	ΕΖΔ	ΟΡΗ ΜΑΡΠΑΣ ΚΑΙ ΚΛΟΚΟΣ, ΦΑΡΑΓΓΙ ΣΕΛΙΝΟΥΝΤΑ	6.042,57
	GR2320006	ΕΖΔ- ΖΕΠ	ΑΛΥΚΗ ΑΙΓΙΟΥ	31,98
	GR2320007	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΠΑΝΑΧΑΪΚΟ	12.219,51
	GR2320008	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΕΡΥΜΑΝΘΟΣ	19.332,14
	GR2320009	ΕΖΔ	ΣΠΗΛΑΙΟ ΚΑΣΤΡΙΟΝ	308,02
ΗΛΕΙΑ	GR2330002	ΕΖΔ- ΖΕΠ	ΟΡΟΠΕΔΙΟ ΦΟΛΟΗΣ	9.741,96
	GR2330003	ΕΖΔ	ΕΚΒΟΛΕΣ (ΔΕΛΤΑ) ΠΗΝΕΙΟΥ	903,81
	GR2330004	ΕΖΔ	ΟΛΥΜΠΙΑ	314,83
	GR2330005	ΕΖΔ	ΘΙΝΕΣ & ΠΑΡΑΛΙΑΚΟ ΔΑΣΟΣ ΖΑΧΑΡΩΣ, ΛΙΜΝΗ ΚΑΪΑΦΑ, ΣΤΡΟΦΥΛΙΑ, ΚΑΚΟΒΑΤΟΣ	3.274,18
	GR2330006	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΤΥΧΙ, ΒΡΙΝΙΑ	1.314,63
	GR2330007	ΕΖΔ	ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΑΚΡ. ΚΥΛΛΗΝΗ ΕΩΣ ΤΟΥΜΠΙ - ΚΑΛΟΓΡΙΑ	13.166,35
	GR2330008	ΕΖΔ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΟΛΠΟΥ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ, ΑΚΡ. ΚΑΤΑΚΟΛΟ - ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ	11.042,19

ΥΠΟΜΝΗΜΑ: ΕΖΔ: Ειδική Ζώνη Διατήρησης, ΖΕΠ: Ζώνη Ειδικής Προστασίας.

Πίνακας 9: Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα (Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ) στην ΠΔΕ.

Ενότητα	Κωδικός	Κατηγορία	Όνομασία Τόπου	Έκταση (ha)
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	GR2310011	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΤΣΕΡΕΚΑΣ (ΑΚΑΡΝΑΝΙΚΑ)	5.096,43
	GR2310013	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΛΥΣΙΜΑΧΕΙΑ	2.274,63
	GR2310014	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΒΟΥΛΚΑΡΙΑ	3.272,7
	GR2310015	ΖΕΠ	ΔΕΛΤΑ ΑΧΕΛΩΟΥ, ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ-ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΚΒΟΛΕΣ ΕΥΗΝΟΥ, ΝΗΣΟΙ ΕΧΙΝΑΔΕΣ, ΝΗΣΟΣ ΠΕΤΑΛΑΣ, ΔΥΤΙΚΟΣ ΑΡΑΚΥΝΘΟΣ & ΣΤΕΝΑ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ	44.185,62
	GR2310016	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΑΜΒΡΑΚΙΑ	1.904,43
ΑΧΑΪΑ	GR2320006	ΕΖΔ- ΖΕΠ	ΑΛΥΚΗ ΑΙΓΙΟΥ	31,98
	GR2320010	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΜΠΑΡΜΠΑΣ, ΚΛΩΚΟΣ, ΦΑΡΑΓΓΙ ΣΕΛΙΝΟΥΝΤΑ	15.705,36
	GR2320011	ΖΕΠ	ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΚΑΛΟΓΡΙΑΣ - ΛΑΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΑΣΟΣ ΣΤΡΟΦΥΛΙΑΣ	6.566,21
	GR2320012	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΕΡΥΜΑΝΘΟΣ	38.983,48
	GR2320013	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΧΕΛΜΟΣ (ΑΡΟΑΝΙΑ) - ΦΑΡΑΓΓΙ ΒΟΥΡΑΪΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ	32.169,19
ΗΛΕΙΑ	GR2330002	ΕΖΔ- ΖΕΠ	ΟΡΟΠΕΔΙΟ ΦΟΛΟΗΣ	9.741,96
	GR2330009	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΤΥΧΙ - ΑΛΥΚΗ ΛΕΧΑΙΝΩΝ	2.337,83

ΥΠΟΜΝΗΜΑ: ΖΕΠ: Ζώνη Ειδικής Προστασίας, ΕΖΔ: Ειδική Ζώνη Διατήρησης.

Αναφέρεται ότι πέραν από τις περιοχές του Δικτύου Natura 2000 που αναφέρθηκαν στους 2 προηγούμενους πίνακες λαμβάνονται επιπρόσθετα υπόψη και οι εξής:

Κωδικός	Κατηγορία	Ονομασία Τόπου	Έκταση (ha)
GR2110001	ΕΖΔ	ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ, ΔΕΛΤΑ ΛΟΥΡΟΥ & ΑΡΑΧΘΟΥ	28.759,09
GR2110004	ΖΕΠ	ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ, ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΤΑΦΟΥΡΚΟ & ΚΟΡΑΚΟΝΗΣΙΑ	22.988,13
GR2110006	ΖΕΠ	ΚΟΙΛΑΔΑ ΑΧΕΛΩΟΥ & ΟΡΗ ΒΑΛΤΟΥ	46.714,18

Για το σύνολο των περιοχών του Δικτύου Natura 2000 εκδόθηκαν τα έτη 2000, 2001 και 2007 τα εξής βασικά επεξηγηματικά κείμενα:

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000. «Διαχείριση των περιοχών του Δικτύου Natura 2000 – Οι διατάξεις του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τα ενδιαίτηματα»⁹⁴.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001. «Assessment of plans and projects significantly affecting Natura 2000 sites» (δεν έχει μεταφραστεί στα ελληνικά)⁹⁵.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007. «Guidance document on article 6(4) of the habitats directive 92/43/EEC: clarification of the concepts of alternative solutions, imperative reasons for overriding public interest, compensatory measures, overall coherence, opinion of the Commission» (δεν έχει μεταφραστεί στα ελληνικά)⁹⁶.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τα έτη 2010 και 2011 τα εξής έγγραφα κατευθύνσεων:

- European Commission, 2010. Guidance Document – Wind energy developments and Natura 2000 (δεν έχει μεταφραστεί στα ελληνικά)⁹⁷.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011. Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για την εφαρμογή των ενωσιακών οδηγιών για τη φύση σε εκβολές ποταμών και παράκτιες ζώνες, με ιδιαίτερη προσοχή σε λιμενικά έργα και βυθοκορήσεις⁹⁸.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011. Εξόρυξη ορυκτών πλην των ενεργειακών και το δίκτυο Natura 2000⁹⁹.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως την παρούσα χρονική περίοδο (2014) υλοποιούνται 2 πολύ βασικές μελέτες/ προγράμματα από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και την Κτηματολόγιο Α.Ε. που αφορούν στις προστατευόμενες στις προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου Natura 2000. Πρόκειται για τα εξής: 1) Κτηματολόγιο Α.Ε., 2012. Ανάπτυξη Υποδομής Χωρικών Δεδομένων Μεγάλης Κλίμακας (1:5.000) για τις Χερσαίες Προστατευόμενες Περιοχές του Δικτύου «Natura 2000», και

⁹⁴ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/provision_of_art6_el.pdf

⁹⁵ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/natura_2000_assess_en.pdf

⁹⁶ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/guidance_art6_4_en.pdf

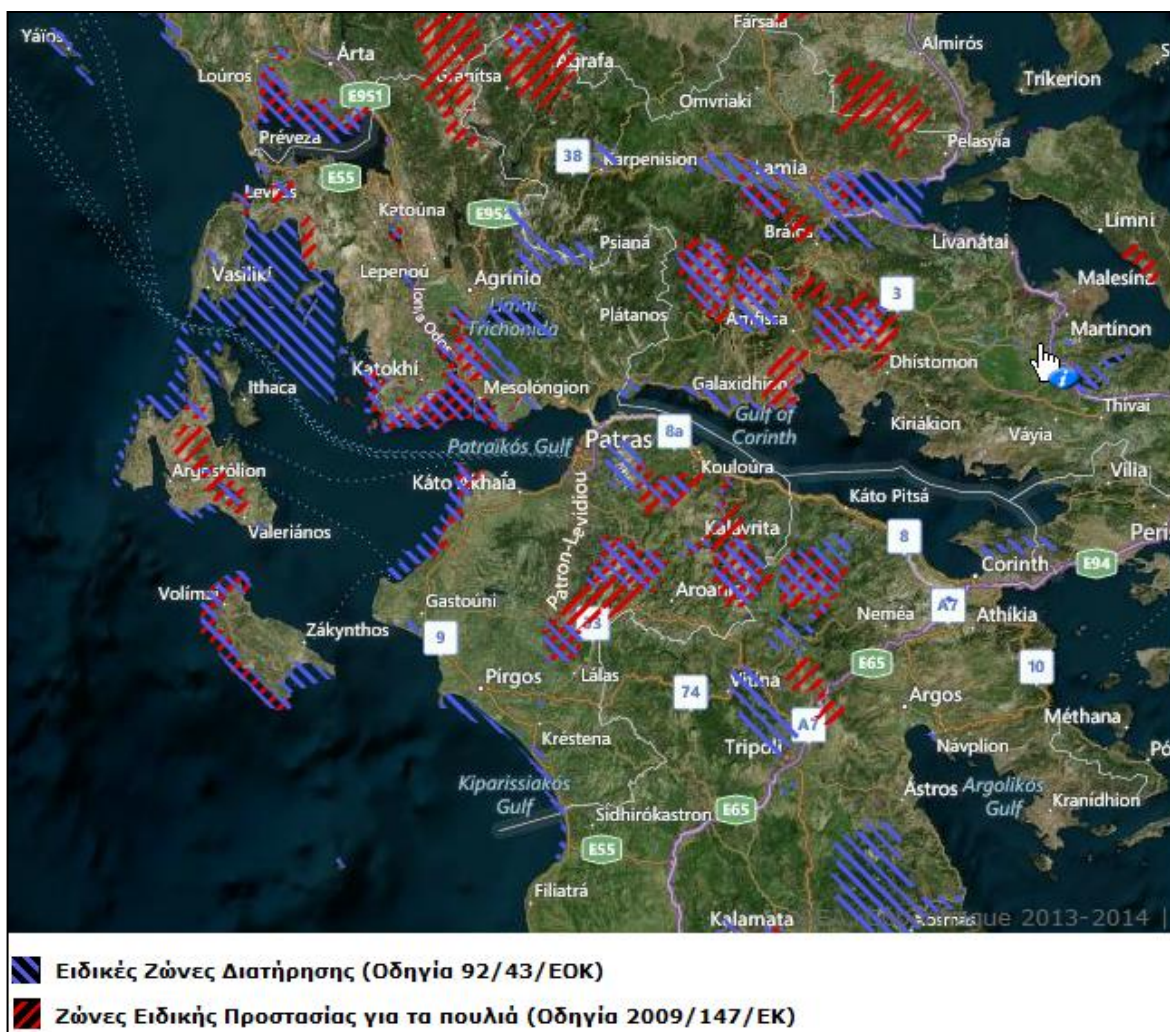
⁹⁷ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/Wind_farms.pdf

⁹⁸ <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/Estuaries-EL.pdf>

⁹⁹ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/nee_report_el.pdf

2) ΥΠΕΚΑ, 2012. Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα¹⁰⁰.

Άποψη των περιοχών Natura στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας παρουσιάζεται στην κάτωθι εικόνα (Πηγή: Natura 2000 Viewer).

6.2.3 Εθνικά Πάρκα

Σε ό,τι αφορά την εθνική νομοθεσία, η κήρυξη των προστατευόμενων περιοχών στις διάφορες κατηγορίες προστασίας βασίστηκε, έως το 1986, σε διατάξεις κυρίως του Δασικού Κώδικα. Με τον νόμο – πλαίσιο για το περιβάλλον (Ν. 1650/86, ΦΕΚ 160/Α/16.10.1986), ορίζονται πέντε κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών: οι περιοχές α-

¹⁰⁰ Για τις περιοχές εκτός ευθύνης των Φορέων Διαχείρισης, το ΥΠΕΚΑ προκήρυξε τις ακόλουθες εννέα μελέτες, οι οποίες βρίσκονται σε φάση ολοκλήρωσης των διαδικασιών ανάθεσης.: Μελέτη 1: «Οριζόντιος Τεχνικός και Επιστημονικός συντονισμός των μελετών Εποπτείας και Συνθετική Αξιοποίηση των αποτελεσμάτων». Μελέτη 2: «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος στην Ελλάδα». Μελέτη 3: «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών χλωρίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος στην Ελλάδα». Μελέτη 4: «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών ασπονδύλων κοινοτικού ενδιαφέροντος στην Ελλάδα». Μελέτη 5: «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών αμφιβίων / ερπετών κοινοτικού ενδιαφέροντος στην Ελλάδα». Μελέτη 6: «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών ιχθυοπανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος στην Ελλάδα». Μελέτη 7: «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών θηλαστικών κοινοτικού ενδιαφέροντος στην Ελλάδα». Μελέτη 8: «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης θαλάσσιων ειδών και τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος στην Ελλάδα». Μελέτη 9: «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών ορνιθοπανίδας στην Ελλάδα».

πόλυτης προστασίας της φύσης, οι περιοχές προστασίας της φύσης, τα εθνικά πάρκα, οι προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί/ προστατευόμενα τοπία/ στοιχεία του τοπίου, και οι περιοχές οικoανάπτυξης.

Σήμερα οι διατάξεις του Ν.1650/86 τροποποιήθηκαν από τις διατάξεις του σχετικά πρόσφατου εθνικού νόμου για την βιοποικιλότητα - του Ν.3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/31.03.2011) «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις». Οι κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών είναι πλέον οι εξής: οι περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, οι περιοχές προστασίας της φύσης, τα φυσικά πάρκα που διακρίνονται σε εθνικά ή περιφερειακά πάρκα, οι περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών στις οποίες περιλαμβάνονται οι ειδικές ζώνες διατήρησης (Ε.Ζ.Δ.), οι ζώνες ειδικής προστασίας (Ζ.Ε.Π.) ή τα καταφύγια άγριας ζωής ή συνδυασμός αυτών, και τα προστατευόμενα τοπία και στοιχεία τοπίου ή προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί.

Από τις πέντε κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας εντοπίζεται μόνο μια: τα Εθνικά Πάρκα. Η Δυτική Ελλάδα φιλοξενεί τέσσερα σημαντικά Εθνικά Πάρκα της χώρας: το Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού, το Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογίου – Αιτωλικού, το Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς και το Εθνικό Πάρκο Χελμού – Βουραϊκού.

Τα εν λόγω Εθνικά Πάρκα θεσμοθετήθηκαν μετά την δημοσίευση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Δυτικής Ελλάδας που πραγματοποιήθηκε το 2003 με το ΦΕΚ 1470/Β/09.10.2003. Οι ΚΥΑ θεσμικής κατοχύρωσης των εν λόγω προστατευόμενων περιοχών παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 10: Εθνικά Πάρκα στην ΠΔΕ.

Εθνικά Πάρκα	ΚΥΑ χαρακτηρισμού της περιοχής
Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού	ΚΥΑ 11989/2008 ¹⁰¹ (ΦΕΚ 123/Δ/21.03.2008)
Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογίου – Αιτωλικού	ΚΥΑ 22306/2006 ¹⁰² (ΦΕΚ 477/Δ/31.05.2006) Σημείωση: Το 2011 ο Φορέας Διαχείρισης απέστειλε Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος για το Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογίου-Αιτωλικού, κάτω ρου και εκβολών ποταμών Αχελώου και Ευήνου και Νήσων Εχινάδων, προς την αρμόδια διεύθυνση νομοθετικού και προς το Τμήμα Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ ¹⁰³ .

¹⁰¹ «Χαρακτηρισμός των χερσαίων, υδάτινων και θαλάσσιων περιοχών του Αμβρακικού κόλπου ως Εθνικού Πάρκου και καθορισμός χρήσεων, όρων και περιορισμών».

¹⁰² «Χαρακτηρισμός των λιμνοθαλάσσιων, χερσαίων, ποτάμιων περιοχών του νοτίου τμήματος του Νομού Αιτωλοακαρνανίας και του νησιωτικού συμπλέγματος των Β. και Ν. Εχινάδων του Νομού Κεφαλληνίας ως Εθνικό Πάρκο με την ονομασία "Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογίου-Αιτωλικού, κάτω ρου και εκβολών ποταμών Αχελώου και Ευήνου και νήσων Εχινάδων"».

¹⁰³ Πηγή: <http://www.fdlmes.gr/17-catarticles/72-sxediopd.html> . Το σχέδιο Π/Δ-γματος διαμορφώθηκε κατά βάση από το προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου με αξιοποίηση της 5χρονης εμπειρίας εφαρμογής των όρων και χρήσεων που προβλέπονται από την ισχύουσα ΚΥΑ και προτάσεων υπηρεσιών και τοπικών αρχών, φορέων και κατοίκων της περιοχής, οι οποίες καταγράφηκαν βάσει ερωτηματολογίου που διακίνησε ο Φορέας Διαχείρισης για το σκοπό αυτό.

Εθνικά Πάρκα	ΚΥΑ χαρακτηρισμού της περιοχής
Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς	ΚΥΑ 12365/2009 ¹⁰⁴ (ΦΕΚ 159/Δ/29.04.2009)
Εθνικό Πάρκο Χελμού – Βουραϊκού	ΚΥΑ 40390/2009 ¹⁰⁵ (ΦΕΚ 446/Δ/02.10.2009)

Συνοπτικά στοιχεία για καθένα από τα τέσσερα Εθνικά Πάρκα παρουσιάζεται στη συνέχεια.

➔ Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού

Το Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού ιδρύθηκε με την ΚΥΑ 11989/2008 (ΦΕΚ 123/Δ/ 21.03.2008) «Χαρακτηρισμός των χερσαίων, υδάτινων και θαλάσσιων περιοχών του Αμβρακικού κόλπου ως Εθνικού Πάρκου και τον καθορισμό χρήσεων, όρων και περιορισμών». Σύμφωνα με την εν λόγω ΚΥΑ ως «Εθνικό Πάρκο υγροτόπων Αμβρακικού» ορίζεται η χερσαία και θαλάσσια περιοχή του Αμβρακικού κόλπου που βρίσκεται στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του 1923 και κάτω των 2000 κατοίκων περιοχή των Δήμων Πρέβεζας, Ζαλόγγου, Λούρου, Φιλιπιάδος (Περιφερειακή Ενότητα Πρέβεζας), Αμβρακικού, Αράχθου, Αρταίων, Κομποτίου και κοινότητας Κομμένου (Περιφερειακή Ενότητα Άρτας), Αμφιλοχίας, Ανακτορίου, Κεκροπίας (Περιφερειακή Ενότητα Αιτ/νίας).

Σκοπός είναι η προστασία, διατήρηση, και διαχείριση της φύσης και του τοπίου, ως φυσικής κληρονομιάς και πολύτιμου εθνικού φυσικού πόρου σε χερσαία και υδάτινα τμήματα της ευρύτερης περιοχής του Αμβρακικού κόλπου, που διακρίνονται για την μεγάλη βιολογική, οικολογική, αισθητική, επιστημονική, γεωμορφολογική και παιδαγωγική τους αξία. Ειδικότερα επιδιώκεται η διατήρηση και διαχείριση των σπανίων οικοτόπων και των ειδών χλωρίδας και πανίδας και κυρίως της ορνιθοπανίδας που συντίθεται από αρκετά σημαντικά είδη.

Σύμφωνα με την ΚΥΑ χαρακτηρισμού μέσα στην έκταση του Εθνικού Πάρκου, καθορίζονται οι Ζώνες Α, Α1 και Β1, καθώς και η Ζώνη Περιβαλλοντικού Ελέγχου. Ειδικότερα:

α) Ζώνη με στοιχείο Α. Περιλαμβάνει χερσαία και θαλάσσια τμήματα καθώς επίσης οποιαδήποτε μόνιμη ή περιοδικά εμφανιζόμενη νησίδα εντός της παραπάνω θαλάσσιας περιοχής και χαρακτηρίζεται ως περιοχή προστασίας της φύσης.

β) Ζώνη με στοιχείο Α1. Περιλαμβάνει την περιοχή που περικλείεται από στικτή μπλε γραμμή στα σχετικά διαγράμματα και χαρακτηρίζεται ως περιοχή ειδικής διαχείρισης υδάτων.

γ) Ζώνη με στοιχείο Β. Περιλαμβάνει τμήματα περιοχών χερσαίων και θαλάσσιων που δεν περιλαμβάνονται στις ζώνες Α και Α1 και χαρακτηρίζονται ως περιοχές ειδικών ρυθμίσεων.

δ) Ως Ζώνη Περιβαλλοντικού Ελέγχου χαρακτηρίζεται χερσαία και θαλάσσια περιοχή εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προϋφιστάμενων του 1923 και κάτω των 2000 κατοίκων.

¹⁰⁴ «Χαρακτηρισμός των χερσαίων, υδάτινων και θαλάσσιων περιοχών της λιμνοθάλασσας Κοτυχίου, του δάσους Στροφυλιάς και της ευρύτερης περιοχής τους (Ν. Αχάϊας, Ν. Ηλείας) ως "Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς"».

¹⁰⁵ «Χαρακτηρισμός της χερσαίας περιοχής του ορεινού όγκου Χελμού – Βουραϊκού ως Εθνικού Πάρκου».

Τέλος, στο άρθρο 3 της ΚΥΑ 11989/2008 (ΦΕΚ 123/Δ/ 21.03.2008) αναλύονται οι χρήσεις, οι δραστηριότητες, τα μέτρα, οι όροι και οι περιορισμοί προστασίας και διαχείρισης ανά ζώνη, ενώ γενικές διατάξεις αποτυπώνονται στο άρθρο 4 της ίδιας ΚΥΑ.

➔ Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου – Αιτωλικού

Το Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου – Αιτωλικού ιδρύθηκε με την ΚΥΑ 22306/2006 (ΦΕΚ 477/Δ/31.05.2006) «Χαρακτηρισμός των λιμνοθαλάσσιων, χερσαίων, ποτάμιων περιοχών του νοτίου τμήματος του Νομού Αιτωλοακαρνανίας και του νησιωτικού συμπλέγματος των Β. και Ν. Εχινάδων του Νομού Κεφαλληνίας ως Εθνικό Πάρκο με την ονομασία “Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου–Αιτωλικού, κάτω και εκβολών ποταμών Αχελώου και Ευήνου και νήσων Εχινάδων”».

Στο Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου – Αιτωλικού εντάσσονται λιμνοθαλάσσιες, χερσαίες και ποτάμιες περιοχές του νότιου τμήματος της Περιφερειακής Ενότητας Αιτωλοακαρνανίας και το νησιώτικο σύμπλεγμα των Εχινάδων της Περιφερειακής Ενότητας Κεφαλληνίας που διακρίνονται για τη μεγάλη βιολογική, οικολογική, αισθητική, επιστημονική, γεωμορφολογική και περιβαλλοντική τους αξία.

Το πάρκο περιλαμβάνει το εκτεταμένο σύμπλεγμα υγροτόπων λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - Αιτωλικού και των εκβολικών συστημάτων των ποταμών Ευήνου και Αχελώου. Στο σύμπλεγμα αυτό διακρίνονται ποτάμιες και παραποτάμιες περιοχές, λιμνοθάλασσες, γλυκόβαλτοι, αλμυρόβαλτοι, λασποτόπια, υδροχαρή δάση. Πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της υγροτοπικής περιοχής έχουν παίξει οι ποταμοί Ευήνος και Αχελώος που αποτελούν και τα φυσικά όριά της στα ανατολικά και δυτικά αντίστοιχα.

Η λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου - Αιτωλικού είναι η μεγαλύτερη της χώρας μας και από τις μεγαλύτερες της Μεσογείου.

Σήμερα με βάση τη γεωμορφολογία της περιοχής, όπως προέκυψε από τις ανθρωπογενείς παρεμβάσεις στο διάστημα 1960-1995, αποτελείται από ένα σύστημα 6 λιμνοθαλασσών που είναι σχετικά απομονωμένες μεταξύ τους και παρουσιάζουν διαφορετικά φυσικοχημικά χαρακτηριστικά. Συγκεκριμένα: Λιμνοθάλασσα Βορείου Διαύλου Κλείσοβας, Λιμνοθάλασσα Κλείσοβας, Κεντρική λιμνοθάλασσα (όπου στο μέτωπο της υπάρχουν τα ιχθυοτροφεία: Τουρλίδα, Βασιλάδι, Σχοινιάς και Προκοπάνιστος), Λιμνοθάλασσα Θολής, Λιμνοθάλασσα Παλαιοποτάμου και Λιμνοθάλασσα Αιτωλικού (Κανάλι Αιτωλικού). Η έκτασή τους φτάνει τα 150.000 στρ., ενώ η ευρύτερη περιοχή του υγρότοπου περιλαμβάνει παράκτια οικοσυστήματα, βάλτους, αλυκοποιημένες εκτάσεις και αποστραγγισμένες εκτάσεις που αποδόθηκαν στη γεωργία.

Το χερσαίο τμήμα του Εθνικού Πάρκου περιλαμβάνει:

- Λόφους που διακρίνονται διάσπαρτοι στον υγρότοπο και οι περισσότεροι στο παρελθόν αποτελούσαν τμήμα των Εχινάδων νήσων που η προσχωματική δράση του Αχελώου τους ενσωμάτωσε στην ξηρά.
- Το όρος Βαράσοβα και τμήμα του όρους Αράκυνθος.
- Αμμοθίνες που δημιουργήθηκαν από τα φερτά υλικά των ποταμών και οριοθετούν τις λιμνοθάλασσες από την ανοιχτή θάλασσα.
- Το φαράγγι της Κλεισούρας που έχει ενταχθεί στις περιοχές «ιδιαιτέρου κάλλους».

- Το Δάσος του Φράξου, χαρακτηρισμένο σαν «Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης».
- Καλλιεργούμενες εκτάσεις.
- Το νησιωτικό σύμπλεγμα των Εχινάδων, που είναι άρρηκτα δεμένο με το εκβολικό σύστημα του Αχελώου.

Σύμφωνα με την ΚΥΑ χαρακτηρισμού μέσα στην έκταση του Εθνικού Πάρκου, καθορίζονται οι **Ζώνες Απόλυτης Προστασίας (Α.Π.)**, οι **Ζώνες Προστασίας της Φύσης (Π.Φ.)**, οι **Περιφερειακές Περιοχές** και η **Περιφερειακή Ζώνη**. Ειδικότερα:

- Ζώνες Απόλυτης Προστασίας 1 (Α.Π.1) στη λιμνοθάλασσα έκταση - Υγροτοπική Ζώνη.
- Ζώνες Απόλυτης Προστασίας 2 (Α.Π.2) στη χερσαία έκταση.
- Ζώνες Απόλυτης Προστασίας 3 (Α.Π.3) στην ποτάμια και παραποτάμια έκταση.
- Ζώνες Απόλυτης προστασίας 4 (Α.Π.4) στην νησιωτική έκταση.
- Ζώνες Προστασίας της Φύσης 1 (Π.Φ.1) στη λιμνοθάλασσα έκταση - Υγροτοπική Ζώνη.
- Ζώνες Προστασίας της Φύσης 2 (Π.Φ.2) στη χερσαία έκταση στην οποία εντάσσονται οι υποζώνες Π.Φ.2Α, Π.Φ.2Β, Π.Φ.2Γ, Π.Φ.2Δ, Π.Φ.2 Ε, Π.Φ.2Ζ, Π.Φ.2Η, ΠΦ2Θ, ΠΦ2Ι, ΠΦ2Κ, ΠΦ2Λ, ΠΦ2Μ, ΠΦ2Ν.
- Ζώνες Προστασίας της Φύσης 3 (Π.Φ.3) στην ποτάμια και παραποτάμια έκταση.
- Ζώνες Προστασίας της Φύσης 4 (Π.Φ.4) στην νησιωτική έκταση.
- Περιφερειακές Περιοχές: Ως Περιφερειακές Περιοχές Π.Π.1, Π.Π.2, Π.Π.3, Π.Π.4, Π.Π.5, Π.Π.6, Π.Π.7, χαρακτηρίζονται οι περιοχές που βρίσκονται εκτός των ορίων των εγκεκριμένων Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων και εκτός των ορίων των οριοθετημένων οικισμών κάτω των 2000 κατοίκων σύμφωνα με το από 24.4.1985 π.δ. (ΦΕΚ 181/Δ/1985) όπως ισχύει, των Δήμων Ι. Π. Μεσολογγίου, Αιτωλικού, Οινιαδών, Χάλκειας, Αγγελοκάστρου, Αγρινίου, Αρακύνθου, Στράτου, Αστακού, Θεσπιών, Νεάπολης, Πυλλήνης, Θέρμου, Ναυπάκτου, Μακρυνείας.
- Περιφερειακή Ζώνη: Ως Περιφερειακή Ζώνη χαρακτηρίζεται η θαλάσσια περιοχή που περιβάλλει τις Εχινάδες νήσους.

Τέλος, στο άρθρο 3 της ΚΥΑ 22306/2006 (ΦΕΚ 477/Δ/31.05.2006) αναλύονται οι χρήσεις, οι δραστηριότητες, τα μέτρα, οι όροι και οι περιορισμοί προστασίας και διαχείρισης ανά ζώνη προστασίας.

➔ **Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς**

Το Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιά ιδρύθηκε με την ΚΥΑ 12365/2009 (ΦΕΚ 159/Δ/29.04.2009) «Χαρακτηρισμός των χερσαίων, υδάτινων και θαλάσσιων περιοχών της λιμνοθάλασσας Κοτυχίου, του δάσους Στροφυλιάς και της ευρύτερης περιοχής τους (Ν. Αχαΐας, Ν. Ηλείας) ως “Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς”».

Σκοπός είναι η προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου, ως φυσικής κληρονομιάς και πολύτιμου εθνικού φυσικού πόρου σε χερσαία, υδάτινα και θα-

λάσσια τμήματα της περιοχής «λιμνοθάλασσας Κοτυχίου – δάσους Στροφιλιάς», που διακρίνονται για τη μεγάλη βιολογική, οικολογική, αισθητική, επιστημονική, γεωμορφολογική και παιδαγωγική τους αξία. Ειδικότερα, επιδιώκεται η διατήρηση και διαχείριση των σπανίων οικοτόπων και των ειδών χλωρίδας και πανίδας που απαντώνται στη συγκεκριμένη περιοχή.

Σύμφωνα με την ΚΥΑ χαρακτηρισμού μέσα στην έκταση του Εθνικού Πάρκου, καθορίζονται οι Ζώνες Α (Περιοχή Προστασίας της Φύσης), ΑΒ1, ΑΒ2, Α1 και Β1, η Ζώνη Β (Περιφερειακή Ζώνη Προστασίας), η Ζώνη ΒΑ (θεσμοθετημένη λατομική ζώνη στην περιοχή των Μαύρων Βουνών) και η Ζώνη Γ (Ευρύτερη Περιοχή).

Τέλος, στο άρθρο 3 της ΚΥΑ 12365/2009 (ΦΕΚ 159/Δ/29.04.2009) αναλύονται οι χρήσεις, οι δραστηριότητες, τα μέτρα, οι όροι και οι περιορισμοί προστασίας και διαχείρισης ανά ζώνη, ενώ γενικές διατάξεις αποτυπώνονται στο άρθρο 4 της ίδιας ΚΥΑ.

➔ Εθνικό Πάρκο Χελμού – Βουραϊκού

Το Εθνικό Πάρκο Χελμού – Βουραϊκού ιδρύθηκε με την ΚΥΑ 40390/2009 (ΦΕΚ 446/Δ/02.10.2009) «Χαρακτηρισμός της χερσαίας περιοχής του ορεινού όγκου Χελμού – Βουραϊκού ως Εθνικού Πάρκου». Σκοπός είναι η προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου, ως φυσικής κληρονομιάς και πολύτιμου εθνικού φυσικού πόρου σε χερσαία και υδάτινα τμήματα της περιοχής «ορεινός όγκος Χελμού – φαράγγι Βουραϊκού ποταμού», που διακρίνονται για την μεγάλη βιολογική, οικολογική, αισθητική, επιστημονική, γεωμορφολογική και παιδαγωγική τους αξία. Ειδικότερα επιδιώκεται η διατήρηση και διαχείριση των σπάνιων οικοτόπων και των ειδών χλωρίδας και πανίδας που απαντώνται στην συγκεκριμένη περιοχή.

Σύμφωνα με την ΚΥΑ χαρακτηρισμού μέσα στην έκταση του Εθνικού Πάρκου, καθορίζονται Περιοχές Προστασίας της Φύσης, Περιοχές Ειδικών Ρυθμίσεων και η Περιοχή Περιβαλλοντικού Ελέγχου. Ειδικότερα:

Ως περιοχές προστασίας της φύσης, εντός των ορίων του εθνικού πάρκου, χαρακτηρίζονται οι κάτωθι χερσαίες περιοχές που βρίσκονται στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του 1923 και κάτω των 2000 κατοίκων των Δήμων Καλαβρύτων, Λευκασίου, Διακοφτού, Ακράτας, Αιγείρας (Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας) και Δήμου Φενεού (Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας):

- Ζώνη Α1: Περιοχή προστασίας της φύσης Υψηλές Κορυφές του όρους Χελμός.
- Ζώνη Α2: Περιοχή Προστασίας της Φύσης Δάσους Ανεξαρτησίας Καλαβρύτων.
- Ζώνη Α3: Περιοχή Προστασίας της Φύσης Φαραγγιού Βουραϊκού ποταμού.

Ως περιοχές ειδικών ρυθμίσεων, εντός των ορίων του εθνικού πάρκου, χαρακτηρίζονται οι κάτωθι χερσαίες και υδάτινες περιοχές που βρίσκονται στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του 1923 και κάτω των 2000 κατοίκων των Δήμων Καλαβρύτων, Λευκασίου, Διακοφτού, Ακράτας, Αιγείρας (Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας) και Φενεού (Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας)

- Ζώνη Β1: Περιοχή Προστασίας του Σπηλαιού Καστριών.
- Ζώνη Β2: Περιοχή Προστασίας των Πηγών Αροανίου.
- Ζώνη Β3: Περιοχή Προστασίας της Λίμνης Τσιβλού.

- Ζώνη Β4: Περιοχή Προστασίας των Πηγών Λάδωνα.

Η Περιοχή Περιβαλλοντικού Ελέγχου (Ζώνη Γ) περιλαμβάνει την υπόλοιπη περιοχή που καταλαμβάνει το Εθνικό Πάρκο Χελμού – Βουραϊκού, εκτός από τις Ζώνες Α1, Α2 και Α3, (Περιοχές Προστασίας της Φύσης) καθώς και τις Ζώνες Β1, Β2, Β3 και Β4, (Περιοχές Ειδικών Ρυθμίσεων) όπως αυτές περιγράφονται παραπάνω.

Τέλος, στο άρθρο 3 της ΚΥΑ 40390/2009 (ΦΕΚ 446/Δ/02.10.2009) αναλύονται οι χρήσεις, οι δραστηριότητες, τα μέτρα, οι όροι και οι περιορισμοί προστασίας και διαχείρισης ανά ζώνη, ενώ γενικές διατάξεις αποτυπώνονται στο άρθρο 4 της ίδιας ΚΥΑ.

Αξίζει να αναφερθεί στο σημείο αυτό πως για την διοίκηση και διαχείριση των τεσσάρων παραπάνω Εθνικών Πάρκων που απαντώνται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχουν συσταθεί και λειτουργούν 4 Φορείς Διαχείρισης¹⁰⁶ (βλ. αναλυτικά και επόμενο πίνακα):

- Ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου.
- Ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Υγροτόπων Αμβρακικού.
- Ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Υγροτόπων Κοτυχίου - Στροφυλιάς.
- Ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Χελμού - Βουραϊκού.

¹⁰⁶ Οι λειτουργίες και αρμοδιότητες των Φορέων Διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών είναι σημαντικές και προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 15 του Ν. 2742/1999 (ΦΕΚ 207/Α/07.10.1999) «Χωροταξικός Σχεδιασμός & Αειφόρος Ανάπτυξη & άλλες διατάξεις». Λόγος ωστόσο για τους Φορείς Διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών γίνεται και στον πρόσφατο Ν.3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/31.03.2011) «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» στο Άρθρο 7 «Διαχείριση προστατευόμενων περιοχών – τροποποίηση των άρθρων 15 και 17 του Ν.2742/1999».

Πίνακας 11: Φορείς Διαχείρισης (Ν.2742/1999, ΦΕΚ 207 Α') στην ΠΔΕ¹⁰⁷.

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	ΚΥΑ /ΠΔ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ*	ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΦΔ	ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΔΣ ΤΟΥ ΦΔ
Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού	ΚΥΑ 11989/2008 (ΦΕΚ 123/Δ/21.03.2008)	1. ΥΑ 27004/2005 (ΦΕΚ 950/Β/11.07.2005) 2. ΥΑ 27045/2005 (ΦΕΚ 950/Β/11.07.2005) 3. ΥΑ 27045/2005 (ΦΕΚ 950/Β/11.07.2005) 4. ΥΑ 27006/2005 (ΦΕΚ 950/Β/11.07.2005)	ΚΥΑ 125566/996/2003 (ΦΕΚ 1419/Β/01.10.2003) <u>Τροποποίηση:</u> ΚΥΑ 126866/3017/2003 (ΦΕΚ 1072/Β/01.08.2003)	ΥΑ 127381/3793/2003 (ΦΕΚ 1419/Β/01.10.2003) ΥΑ 48602/2005 (ΦΕΚ 1709/Β/06.12.2005) ΥΑ 12679/2008 (ΦΕΚ 317/ΥΟΔΔ/24.07.2008) ΥΑ 4129/2009 (ΦΕΚ 310/ΥΟΔΔ/20.07.2009)
Εθνικό Πάρκο Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου	ΚΥΑ 22306/2006 (ΦΕΚ 477/Δ/31.05.2006)	1. ΥΑ 52890/2004 (ΦΕΚ 1965/Β/31.12.2004) 2. ΥΑ 18179/2005 (ΦΕΚ 695/Β/24.05.2005) 3. ΥΑ 40681/2005 (ΦΕΚ 1442/Β/19.10.2005) 4. ΥΑ 52893/2004 (ΦΕΚ 1965/Β/31.12.2004)	ΚΥΑ 125735/1282/2003 (ΦΕΚ 473/Β/18.04.2003)	ΥΑ 126432/2460/2003 (ΦΕΚ 918/Β/04.07.2003) ΥΑ 20700/2006 (ΦΕΚ 659/Β/25.05.2006) ΥΑ 6644/2008 (ΦΕΚ 317/ΥΟΔΔ/24.07.2008)
Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς	ΚΥΑ 12365/2009 (ΦΕΚ 159/Δ/29.04.2009)	1. ΥΑ 52900/2004 (ΦΕΚ 1942/Β/29.12.2004) 2. ΥΑ 47421/2005 (ΦΕΚ 1681/Β/01.12.2005) 3. ΥΑ 52895/2004 (ΦΕΚ 1942/Β/29.12.2004) 4. ΥΑ 52897/2004 (ΦΕΚ 1942/Β/29.12.2004)	ΚΥΑ 125565/995/2003 (ΦΕΚ 364/Β/28.03.2003)	ΥΑ 126518/2574/2003 (ΦΕΚ 907/Β/04.07.2003) <u>Τροποποίηση:</u> ΥΑ 128269/5293/2004 (ΦΕΚ 41/Β/16.01.2004) ΥΑ 23600/2006 (ΦΕΚ 754/26.06.2006)
Εθνικό Πάρκο Χελμού – Βουραϊκού	ΚΥΑ 40390/2009 (ΦΕΚ 446/Δ/02.10.2009)	1. ΥΑ 45716/2005 (ΦΕΚ 1604/Β/21.11.2005) 2. ΥΑ 45719/2005 (ΦΕΚ 1604/Β/21.11.2005) 3. ΥΑ 45720/2005 (ΦΕΚ 1604/Β/21.11.2005) 4. ΥΑ 45718/2005 (ΦΕΚ 1604/Β/21.11.2005)	ΚΥΑ 125207/393/2003 (ΦΕΚ 140/Β/11.02.2003) <u>Τροποποίηση:</u> ΚΥΑ 126866/3017/2003 (ΦΕΚ 1072/Β/01.08.2003)	ΥΑ 127651/4197/2003 (ΦΕΚ 1538/Β/17.10.2003) ΥΑ 44748/2006 (ΦΕΚ 76/15.11.2006) <u>Τροποποίηση:</u> ΥΑ 41925/2007 (ΦΕΚ 542/ΥΟΔΔ/18.12.2007)

* ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ : 1: ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ (ΔΣ). 2: ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ. 3: ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΕΡΓΩΝ – ΜΕΛΕΤΩΝ – ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ. 4: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ.

ΥΟΔΔ - Τεύχος Υπαλλήλων Ειδικών Θέσεων και Οργάνων Διοίκησης Φορέων του Δημοσίου και Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα. ΤΑΑΠΘ - Τεύχος Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων και Πολεοδομικών Θεμάτων.

¹⁰⁷ Πηγή: ΥΠΕΚΑ, Νομικό πλαίσιο για τους 28 Φορείς Διαχείρισης, www.ypeka.gr.

Ένας σημαντικός αριθμός Ειδικών Ζωνών Διατήρησης (ΕΖΔ) και Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) του Δικτύου Natura 2000 αποτελούν αρμοδιότητα των Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών του άρθρου 15 του Ν. 2742/1999 (ΦΕΚ 209 Α'). Ειδικά για τους 4 Φορείς Διαχείρισης των Εθνικών Πάρκων της Δυτικής Ελλάδας, οι περιοχές ευθύνης είναι οι εξής:

Πίνακας 12: Περιοχές του Δικτύου Natura 2000 (Ειδικές Ζώνες Διατήρησης, Ζώνες Ειδικής Προστασίας) που εμπίπτουν στην ευθύνη των 4 Φορέων Διαχείρισης της Δυτικής Ελλάδας.

Φορέας Διαχείρισης	Περιοχές ευθύνης (ΕΖΔ και ΖΕΠ)
Φορέας Διαχείρισης Υγροτόπων Αμβρακικού	GR2110001 (ΕΖΔ), GR2110004 (ΖΕΠ), GR2310006 (ΕΖΔ), GR2310014 (ΖΕΠ)
Φορέας Διαχείρισης λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου	GR2310001 (ΕΖΔ), GR2310005 (ΕΖΔ), GR2310013 (ΖΕΠ), GR2310015 (ΖΕΠ)
Φορέας Διαχείρισης Χελμού – Βουραϊκού	GR2320002 (ΕΖΔ), GR2320003 (ΕΖΔ), GR2320004 (ΕΖΔ), GR2320009 (ΕΖΔ), GR2320013 (ΖΕΠ)
Φορέας Διαχείρισης υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς	GR2320001 (ΕΖΔ), GR2320011 (ΖΕΠ), GR2330006 (ΕΖΔ), GR2330007 (ΕΖΔ), GR2330009 (ΖΕΠ)

Στο πλαίσιο συνολικά των παραπάνω είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναφερθεί ότι, με τον Ν.3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/31.03.2011) «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» αντικαταστάθηκαν τα άρθρα 18,19 και 21 του Ν.1650/1986 (ΦΕΚ 160 Α'). Στο πλαίσιο αυτό χερσαίες, υδάτινες ή μικτού χαρακτήρα περιοχές, μεμονωμένα στοιχεία ή σύνολα της φύσης και του τοπίου, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενα προστασίας και διατήρησης λόγω της οικολογικής, γεωμορφολογικής, βιολογικής, επιστημονικής ή αισθητικής σημασίας τους.

Αναφέρεται ότι, μέχρις ώρας (Μάρτιος 2014) δεν υπάρχει χαρακτηρισμός προστατευόμενης περιοχής στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας βάσει των νέων κατηγοριών χαρακτηρισμού του άρθρου 18 του Ν.1650/1986 (ΦΕΚ 160 Α'), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

Συμπληρωματικά με τις προστατευόμενες περιοχές του Ν.1650/1986 (ΦΕΚ 160 Α'), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, λοιπές μορφές προστασίας που εξετάζονται στην παρούσα ενότητα είναι οι εξής:

- Εθνικοί Δρυμοί¹⁰⁸.
- Αισθητικά Δάση¹⁰⁹.
- Προστατευτικά Δάση¹¹⁰.

¹⁰⁸ Οι Εθνικοί Δρυμοί περιλαμβάνουν εκτάσεις, στις περισσότερες από τις οποίες κυριαρχεί ο δασικός χαρακτήρας, με ιδιαίτερο οικολογικό και επιστημονικό ενδιαφέρον. Έχουν κηρυχθεί 10 Εθνικοί Δρυμοί στην χώρα βάσει του Ν.Δ. 996/1971 που αποτελεί μέρος του Ν.Δ. 86/1969 «Περί Δασικού Κώδικος».

¹⁰⁹ Τα Αισθητικά Δάση έχουν θεσμοθετηθεί βάσει της δασικής νομοθεσίας και περιλαμβάνουν δασικά τοπία με ιδιαίτερο αισθητικό και οικολογικό ενδιαφέρον, που έχουν σκοπό εκτός από την προστασία της φύσης να δώσουν την ευκαιρία στο κοινό να γνωρίσει και να απολαύσει το φυσικό περιβάλλον με διάφορες δραστηριότητες αναψυχής. Ως Αισθητικά Δάση έχουν χαρακτηριστεί 19 περιοχές της χώρας που καταλαμβάνουν συνολικά έκταση ίση με 32.506 ha.

¹¹⁰ Ως προστατευτικά δάση χαρακτηρίζονται αυτά που φύονται σε κατωφέρειες και που προστατεύουν και συγκρατούν το έδαφος από καταπτώσεις, πλημμύρες και χείμαρρους. Επίσης αυτά που βρίσκονται στις όχθες ποταμών, ρεμάτων και θαλασσών και αυτά που προστατεύουν πηγές, ρέματα, τοπία ιστορικής αξίας, μνημεία, κ.ά.

- Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης¹¹¹.
- Καταφύγια Άγριας Ζωής¹¹².
- Ελεγχόμενες Κυνηγετικές Περιοχές.
- Εκτροφεία θηραμάτων¹¹³.

Από τις ως άνω προστατευόμενες περιοχές στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας απαντώνται οι εξής μορφές προστασίας: Αισθητικά Δάση, Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, Καταφύγια Άγριας Ζωής και Εκτροφεία θηραμάτων. Ειδικότερα:

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας φιλοξενεί 2 από τα 19 Αισθητικά Δάση της χώρας: το Αισθητικό Δάσος Σελέμνου και Χαράδρου (ΦΕΚ 99/Α/11.04.1974) και το Αισθητικό Δάσος Εθνικής Ανεξαρτησίας Καλαβρύτων (ΦΕΚ 404/Δ/20.10.1977). Και τα 2 εν λόγω Αισθητικά Δάση χρωροθετούνται στην Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας.

Από τα Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας εντοπίζονται 8 από τα συνολικά 51 που απαντώνται στην χώρα: το δάσος του Λεσινίου Αιτωλοακαρνανίας, οι βελανιδιές στην Καλαμιά Αιγίου, ο πλάτανος του Πausανία στο Αίγιο, η δρυς του Περιθωρίου Αρκαδίας, ο πλάτανος της Πλατανιώτισσας Καλαβρύτων, ο πλάτανος της Αγίας Λαύρας Καλαβρύτων, οι δώδεκα βρύσες του Αιγίου και το κλήμα των Καλαβρύτων. Τα ΦΕΚ χαρακτηρισμού των προαναφερόμενων περιοχών ως Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 13: Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης στην ΠΔΕ.

Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης	ΦΕΚ
Το δάσος του Λεσινίου Αιτωλοακαρνανίας	773/Β/1985
Οι βελανιδιές στην Καλαμιά Αιγίου	121/Δ/1980
Ο πλάτανος του Πausανία στο Αίγιο	738/Β/1976
Η δρυς του Περιθωρίου Αρκαδίας	121/Δ/1980
Ο πλάτανος της Πλατανιώτισσας Καλαβρύτων	773/Β/1985
Ο πλάτανος της Αγίας Λαύρας Καλαβρύτων	656/Β/1986
Οι δώδεκα βρύσες του Αιγίου	738Β/1976
Το κλήμα των Καλαβρύτων	738/Β/1975

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι, η πλειονότητα των ως άνω Διατηρητέων Μνημείων της Φύσης καταλαμβάνει ελάχιστα τετραγωνικά μέτρα.

¹¹¹ Σε αυτά περιλαμβάνονται μεμονωμένα δένδρα ή συστάδες δένδρων με ιδιαίτερη βοτανική, οικολογική, αισθητική ή ιστορική και πολιτισμική αξία. Στην ίδια κατηγορία ανήκουν επίσης εκτάσεις με σπουδαίο οικολογικό, παλαιοντολογικό, γεωμορφολογικό ή άλλο ενδιαφέρον. Η θεσμοθέτησή τους υλοποιήθηκε βάσει του δασικού κώδικα. Έχουν κηρυχθεί 51 Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης στην χώρα με συνολική έκταση 16.840 ha. Η πλειονότητα των μνημείων αυτών καταλαμβάνει ελάχιστα τετραγωνικά μέτρα.

¹¹² Με τις διατάξεις του άρθρου 57, παρ. 1, 2 και 3 του Ν. 2637/1998 (ΦΕΚ 200/Α/27.088.1998) τροποποιήθηκαν οι διατάξεις του Ν.Δ. 86/69 (άρθρο 253, 254 παρ. 5, 6, 7 & 8 όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 3 & 4 του Ν. 177/1975 (ΦΕΚ 205 Α'), που αφορούν τα καταφύγια θηραμάτων. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 57 του Ν. 2637/1998 ο θεσμός των καταφυγίων θηραμάτων άλλαξε φιλοσοφία. Η μέχρι τώρα λειτουργία τους είχε σαν σκοπό την αύξηση των θηρευομένων ειδών εντός του καταφυγίου. Τα καταφύγια θηραμάτων πλέον μετονομάζονται αυτοδικαίως σε Καταφύγια Άγριας Ζωής και δεν απαιτείται γι' αυτό νέα διαδικασία επανακήρυξής τους (παρ. 1, άρθρο 57). Οι λειτουργίες που πρέπει να επιτελούν, τα κριτήρια επιλογής τους καθώς και οι σκοποί που πρέπει να επιτυγχάνονται μέσω του νέου θεσμού, είναι περισσότερο σύνθετοι, πολύπλοκοι και αποσκοπούν στη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας, στην προστασία των ειδών, καθώς και στην διατήρηση των σπάνιων και απειλούμενων ειδών της πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας, καθώς και στην προστασία και την αύξηση του πληθυσμού των θηραμάτων. Κατά συνέπεια, ο στόχος ενός καταφυγίου άγριας ζωής δεν επικεντρώνεται πλέον μόνο στα θηράματα, αλλά σε όλα τα είδη άγριας πανίδας, αυτοφυούς χλωρίδας αλλά και του οικοσυστήματος γενικά.

¹¹³ Τα εκτροφεία Θηραμάτων προβλέπονται από τον Ν. 177/1975 (ΦΕΚ 205/Α/27.09.1975), όπως τροποποιήθηκε από τον Ν. 2637/1998 (ΦΕΚ 200/Α/27.088.1998). Τα Κρατικά Εκτροφεία Θηραμάτων στην χώρα μας είναι 21, με συνολική έκταση 3.603 ha.

Αναφορικά με τα Καταφύγια Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας χωροθετείται ένας επαρκής αριθμός: 31 ΚΑΖ, εκ των οποίων 16 ΚΑΖ απαντώνται στην Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας, 11 ΚΑΖ στην Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας και 4 ΚΑΖ στην Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας. Στοιχεία σχετικά με την ονομασία του κάθε ΚΑΖ, την έκταση που καταλαμβάνει και το ΦΕΚ χαρακτηρισμού ως ΚΑΖ παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 14: Καταφύγια Άγριας Ζωής στην ΠΔΕ.

Καταφύγια Άγριας Ζωής	Έκταση (ha)	ΦΕΚ
Περγάντι-Ξηρόμερος (Μοναστηρακίου-Βάτου-Θυρίου)	4.002,504	419/B/1985
Ι.Μ. Ρέθα και Ι.Μ. Λόγγος Δήμων Αμφιλοχίας, Μενιδίου, Ινάχου	3.270,39	972/B/2003
Πεταλάς (Αμφιλοχίας-Κεχρινιάς-Παπαδάτου-Στάνου)	14.723,758	834/1979
Κανάλα (Βάλτου)	3.577,645	700/1980
Καντήλια-Βαλτί (Αστακού)	2.419,599	452/1985
Περιοχή Τούρκος - Παπαντωνέικα Δήμου Αγρινίου	580,891	865/B/2000
Περιοχή Δήμου Παρακαμπιλίων και Παναιτωλικού στη θέση Πλατύ - Φουρκού - Άνεμοι Κόθροιστων	913,965	865/B/2000
Ψωριάτικο Δήμου Παρακαμπιλίων	288,638	836/B/2000
Ασπρολίθι Δήμου Μεσολογγίου	1.602,57	1033/B/2001
Όρος Αράκυνθος-Ματαράγκας-Γαβαλού	1.572,248	511/1982
Αγ. Κωνσταντίνος-Μαλαθούνα (Παλαιοπύργου-Σίμου-Ελευθεριανής)	1.481,524	739/B/1976
Αφροξυλιά-Βαμβακού (Μαμουλάδων-Αφροξυλιάς-Βαμβακούς)	2.163,337	757/B/1982
Τρικόρφου, Καλαβρούζας, Μακύνειας και Βλαχομάνδρας Δήμων Χάλκιας, Αντιρρίου και Ναυπάκτου	2.558,295	1215/B/2001
Σπαρτιά - Δρυμόνα Δήμων Παραβώλας και Θέρμου	2.633,368	865/B/2000
Μέγα Λάκος - Πύργος Δήμου Θέρμου	1.535,33	865/B/2000
Βιότοπος Δάσους Στροφυλιάς - Λίμνης Προκόπου-Λάμιας Δήμου Λαρισσού	2.650,556	39/B/2002
Κεροβούνι και Πέρπιανη Δήμου Πλατάνου	1.677,303	1215/B/2001
Γερακίου-Περιστερίου Δ.Αμαλιάδας:θέσεις Κεραμυδά,Ονιά,Βρεστά,Τσαπαρέικα,Κάστρο,Φούρνοι,Φουρνολάγκαδο,Παλαιολάνθη,Πάτωμα, κ.λπ.	1.479,029	959/B/2001
Τρανόρεμα-Δρακότρυπα (Ζηρίων)	581,304	494/B/1984
Αλυκή (Αιγίου)	90,076	601/B/1978
Άνω Καστρίτσι-Σούλι	1.625,154	407/B/1981
Αγιαννιώτικο Βουνό (Λακκάς-Μυρόβρυσης-Τούμπας)	445,163	293/B/1983
Αγ. Νικόλαος-Γούρνα (Διακοφτού-Μαμουσιάς-Τράπεζας)	2.236,613	698/B/1982
Κομποβούνι (Μιτόπολης-Χιόνας)	1.514,933	779/B/1976
Δοξάρας-Κορίζα (Καρλεντζίου-Δροσιάς-Σπαρτιάς)	724,593	757/B/1976
Κάτω Σαμικό-Ξηροχώρι-Σμέρνα-Γραϊκα-Βρίνα	1.930,553	541/B/1990
Ζαχοβούνι-Πρεσκαβίτα (Καλλιθέας-Λιβαδακίου-Αμυγδαλεών)	1.351,427	599/B/1976
Κιβούρια-Ροδινά (Καλιδόνας-Ροδινών-Σχινών)	552,74	595/B/1986
Βαλιμή-Περιστερά (Εξοχής-Βελλάς)	2.696,294	584/B/1978
Κράστωνη-Σοκαρά	1.101,205	923/B/1976
Λαγκάδας-Φτέρες-Βαγένι-Καστράκι (Καστριών)	498,029	625/1978

Πηγή: Δημόσια Ανοικτά Δεδομένα, Οκτώβριος 2012.

Είναι εξαιρετικά σημαντικό να αναφερθεί ότι, σύμφωνα με τον Ν.3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/31.03.2011) «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» και ειδικότερα τις διατάξεις του άρθρου 21 (Μεταβατικές διατάξεις), παρ.2, οι περιοχές που είναι χαρακτηρισμένες ως Καταφύγια Άγριας Ζωής μέχρι την 31^η Μαρτίου 2011 (ημερομηνία δημοσίευσης ΦΕΚ) εντάσσονται στις διατάξεις του άρθρου 5 του ως άνω νόμου για την βιοποικιλότητα (Ν.3937/2011).

Λαμβάνοντας υπόψη τις ημερομηνίες δημοσίευσης των ΦΕΚ χαρακτηρισμού των ΚΑΖ

που χωροθετούνται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (βλ. προηγούμενο πίνακα) προκύπτει ότι, τα υφιστάμενα ΚΑΖ των Περιφερειακών Ενοτήτων Αχαΐας, Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας υπάγονται πλέον στις διατάξεις του Ν.3937/2011 (ΦΕΚ 60 Α').

Αναφορικά με τα Εκτροφεία Θηραμάτων στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας απαντώνται πέντε: το Βατάκι (Βλαχομάνδρας Ναυπακτίας), η Δαφνιώτισσα (Κεραμιδιάς), το Καλούσιο Αχαΐας, η Σουβαρδού Καλαβρύτων και το Σαραντάπηχο Αχαΐας. Συνοπτικά στοιχεία για την έκταση και την ημερομηνία ίδρυσης τους παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 15: Εκτροφεία Θηραμάτων στην ΠΔΕ.

Εκτροφεία θηραμάτων	Έκταση (ha)	Ημερομηνία Ίδρυσης
ΒΑΤΑΚΙ (ΒΛΑΧΟΜΑΝΔΡΑΣ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ)	146,312	1988
ΔΑΦΝΙΩΤΙΣΣΑ (ΚΕΡΑΜΙΔΙΑΣ)	2,428	1977
ΚΑΛΟΥΣΙΟ ΑΧΑΪΑΣ	109,759	1977
ΣΟΥΒΑΡΔΟΥ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ	248,786	1977
ΣΑΡΑΝΤΑΠΗΧΟ ΑΧΑΪΑΣ	11,898	1977

6.2.4 Αξιόλογα τοπία

Τα στοιχεία που παρατίθενται αφορούν ως επί το πλείστον στα τοπία που έχουν κηρυχτεί βάσει των διατάξεων της υφιστάμενης νομοθεσίας, είτε των τοπίων που έχουν αναγνωρισθεί από ερευνητικά προγράμματα και παρουσιάζουν μια ιδιαίτερη αισθητική αξία. Τα τοπία αυτά είναι γνωστά ως «Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους».

Για το σύνολο των παραπάνω τοπίων γίνεται διακριτή αναφορά στους κινδύνους και στις οχλήσεις που συνεισφέρουν με τον έναν ή τον άλλον τρόπο στην σταδιακή και ολοένα αυξανόμενη υποβάθμισή τους.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως **στα αξιόλογα τοπία της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας εντάσσονται και οι ειδικότερες μορφές προστασίας που εντοπίζονται και για τις οποίες έγινε εκτενής αναφορά στην ενότητα «Φυσικό περιβάλλον/προστατευόμενες περιοχές»**, όπως π.χ οι Ειδικές Ζώνες Διατήρησης και οι Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα του Δικτύου Natura 2000, οι Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας (περιοχές Ramsar), τα Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς, τα Αισθητικά Δάση, τα Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, τα Καταφύγια Άγριας Ζωής, κ.λπ. Έτσι, όσον αφορά στα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους γίνεται γνωστό πως η έρευνα εστίασε στα εξής:

α) Στα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, ο χαρακτηρισμός των οποίων προέκυψε από τον Ν.1465/1950, ο οποίος συμπληρώνει τον Ν.5351/1932 «Περί αρχαιοτήτων»¹¹⁴.

β) Στα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, ο χαρακτηρισμός των οποίων προέκυψε από το ερευνητικό πρόγραμμα του ΥΠΕΧΩΔΕ (1995) με θέμα «Οριοθέτηση και Καθο-

¹¹⁴ Η έκταση που περιλαμβάνει σημαντικό τμήμα φυσικού περιβάλλοντος με αξιόλογη αισθητική αξία, η οποία χρήζει προστασίας και διατήρησης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και όπου επιβάλλονται διάφοροι περιορισμοί και απαγορεύσεις στις ανθρωπογενείς δραστηριότητες, μεταξύ των οποίων ο έλεγχος και ο περιορισμός της δόμησης, η θέσπιση ειδικών μορφολογικών στοιχείων στα κτίρια και στις διάφορες κατασκευές κ.λπ. Τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους προβλέπονται από τον Ν. 1465/1950, ο οποίος συμπληρώνει τον Ν. 5351/1932 «Περί αρχαιοτήτων». Η αρμοδιότητα για τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) περιήλθε από το Υπουργείο Πολιτισμού στη Διεύθυνση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ (νυν ΥΠΕΚΑ), βάσει του ΠΔ 161/1984 (ΦΕΚ 54 Α').

(Πηγή: Υπουργείο Πολιτισμού, Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, <http://archaeocadastre.culture.gr/el/shetika-meto-ergo/orismoι>).

ρισμός Μέτρων Προστασίας Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους¹¹⁵». Τα στοιχεία του προαναφερόμενου προγράμματος περιέχονται στη βάση δεδομένων του Μετσόβιου Πολυτεχνείου, με την επωνυμία ΦΙΛΟΤΗΣ.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω κατηγορίες στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας απαντώνται τα εξής Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους.

α) Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (Ν.1465/1950, Ν.5351/1932)

Σύμφωνα με τις διατάξεις τις ως άνω αρχαιολογικής νομοθεσίας, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας απαντώνται 8 Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους. Λεπτομέρειες παρουσιάζονται στον κάτωθι πίνακα.

Πίνακας 16: Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (Ν.1465/1950, Ν.5351/1932) στην ΠΔΕ.

A/A	Αριθμός ΥΑ	Αριθμός ΦΕΚ	Τίτλος ΦΕΚ
1	ΥΑ Φ31/44305/34 37/28-9-1973	ΦΕΚ 1195/Β/05.10.1973	Περί χαρακτηρισμού της μεταξύ <u>Μεσολογίου και Αγρινίου στενωπού, υπό την ονομασίαν "Κλεισούρα"</u> ως τόπον ιστορικού και τοπίου και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.
2	ΥΑ Φ31/51494/38 88/18-12-1973	ΦΕΚ 1486/Β/27.12.1973	Περί χαρακτηρισμού <u>πόλεως Ναυπάκτου</u> ως τόπου ιστορικού και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.
3	ΥΑ Α/Φ31/4261/1 70/10-3-1975	ΦΕΚ 325/Β/19.03.1975	Περί χαρακτηρισμού <u>όρους Βαράσσοβας</u> ως τόπου ιστορικού και τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.
4	ΥΑ Α/Φ31/48890/ 5615/29-12- 1976	ΦΕΚ 2/Β/08.01.1977	Περί χαρακτηρισμού <u>Πλατείας Υψηλών Αλωνίων Αιγίου</u> ως τόπου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.
5	ΥΑ Υ- ΠΠΕ/ΑΡΧ/Φ07/ 23610/958/7- 6-1980	ΦΕΚ 633/Β/08.07.1980	Περί κηρύξεως <u>περιοχής Αρχαίας Ολυμπίας</u> ως τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους
	ΥΑ Υ- ΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ 07/55685/213 8/22-9-1980	ΦΕΚ 1008/Β/4-10-1980	Περί συμπληρώσεως αποφάσεως κηρύξεως <u>Αρχαίας Ολυμπίας</u> ως τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους

¹¹⁵ Το ΥΠΕΧΩΔΕ ανέθεσε τον Νοέμβριο του 1995 στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο ερευνητικό πρόγραμμα με θέμα «Οριοθέτηση και Καθορισμός Μέτρων Προστασίας Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους». Κατά την εκπόνηση του προγράμματος αναπτύχθηκε μεθοδολογία για τον καθορισμό κριτηρίων επιλογής και αξιολόγησης των ΤΙΦΚ. Τα κριτήρια σχετίζονται τόσο με την ποιότητα (π.χ. ανάγλυφο, βλάστηση, χλωρίδα, ύπαρξη μνημείων, παραδοσιακός χαρακτήρας κλπ.) όσο και με τη χρήση και διαχείρισή τους (ανάγκες και δυνατότητες προστασίας). Επίσης, σχεδιάστηκε και οργανώθηκε βάση δεδομένων με τις διαθέσιμες πληροφορίες που συλλέχθηκαν για την κάθε περιοχή και προτάθηκαν γενικά και ειδικά μέτρα προστασίας και διαχείρισης. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του προγράμματος 507 περιοχές έχουν κηρυχθεί από το Υπ. Πολιτισμού στην πλειονότητά τους ως ΤΙΦΚ, αλλά επίσης ως παραδοσιακοί οικισμοί, διατηρητέοι οικισμοί, ως αρχαιολογικοί χώροι και ως χώροι ειδικής προστασίας. Βάση των κριτηρίων που διαμορφώθηκαν, αξιολογήθηκαν τα ήδη κηρυγμένα καθώς και 271 προτεινόμενα ΤΙΦΚ. Δηλαδή, από τα 778 τοπία, με «περιορισμούς δόμησης» τα 449 (ΤΙΦΚ), που έχουν συνολική έκταση 6.270 τετραγωνικά χιλιόμετρα (δηλαδή 6.270.000 στρέμματα) ή 4,8% της χερσαίας έκτασης της χώρας προτείνεται να ενταχθούν στο καθεστώς προστασίας που προβλέπεται από το Ν.1650/86. Τα στοιχεία που αφορούν αυτές τις περιοχές περιέχονται στη βάση δεδομένων του Μετσόβιου Πολυτεχνείου, με την επωνυμία ΦΙΛΟΤΗΣ. Η βάση δεδομένων αυτή, στηρίχθηκε (σύμφωνα με τις πληροφορίες που αναφέρει η ιστοσελίδα «ΦΙΛΟΤΗΣ») στα αποτελέσματα που προέκυψαν από το πρόγραμμα «Οριοθέτηση και Καθορισμός Μέτρων Προστασίας Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους» του ΥΠΕΧΩΔΕ (1996- 1999). Τα δεδομένα των ΤΙΦΚ έχουν ενημερωθεί μέχρι το 1999. Στη συνέχεια έχουν προστεθεί – (σύμφωνα πάντα με όσα αναφέρονται στην ιστοσελίδα του ΦΙΛΟΤΗΣ) και νεώτερα ΤΙΦΚ τα οποία δεν είχαν εντοπισθεί από το πρόγραμμα «Οριοθέτηση και Καθορισμός Μέτρων Προστασίας των ΤΙΦΚ».

A/A	Αριθμός ΥΑ	Αριθμός ΦΕΚ	Τίτλος ΦΕΚ
6	ΥΑ Υ-ΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ 07/65037/254 3/2-1-1981	ΦΕΚ 112/Β/24.02.1981	Περί κηρύξεως της περιοχής Καϊάφα Νομού Ηλείας ως αρχαιολογικού χώρου και τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.
7	ΥΑ Υ-ΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ 07/66969/228 8/12-11-1982	ΦΕΚ 305/Β/31.05.1983	Κήρυξη Αγ. Ανδρέου Κατακόλου Νομού Ηλείας ως αρχαιολογικού χώρου και τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους
8	ΥΑ Υ-ΠΠΕ/Α1/Φ07/2 5739/1006/7-5-1982	ΦΕΚ 414/Β/24.06.1982	Χαρακτηρισμός της Άνω Φιγάλειας ως αρχαιολογικού χώρου και τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Πηγή: Υπουργείο Πολιτισμού, <http://listedmonuments.culture.gr>.

β) Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΥΠΕΧΩΔΕ, Ερευνητικό Πρόγραμμα «Οριοθέτηση και καθορισμός...Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους»)

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που προέκυψαν από το πρόγραμμα «Οριοθέτηση και Καθορισμός Μέτρων Προστασίας Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους» του ΥΠΕΧΩΔΕ (1996-1999) στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας απαντώνται συνολικά 27 Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, εκ των οποίων 14 εντοπίζονται στην Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας, 7 στην Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας και 6 στην Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας. Συνοπτικά στοιχεία παρουσιάζονται στον κάτωθι πίνακα.

Πίνακας 17: Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΥΠΕΧΩΔΕ, πρόγραμμα 1996-1999) στην ΠΔΕ.

Κωδικός	Ονομασία
Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας	
ΑΤ2011026	Δάσος Βαλανιδιάς Σκουρτού-Παλιομάνινας
ΑΤ2011010	Δάσος Φράξου Λεσινίου
ΑΤ2080112	Κλεισούρα Μεσολογγίου
ΑΤ2011097	Λίμνη Κομήτη Βόνιτσας
ΑΤ2011101	Λόφος και φρούριο Βόνιτσας
ΑΤ2010028	Ναύπακτος
ΑΤ2011100	Νησάκι Κουκουμίτσα Βόνιτσας
ΑΤ2011102	Νησίδα Κλείσοβα και λιμνοθάλασσα Κλείσοβας
ΑΤ2011024	Νησίδα Οξειά
ΑΤ2011098	Νησίδες Αγίου Νικολάου
ΑΤ2010026	Όρος Βαράσοβα
ΑΤ2011040	Στενά Αχελώου
ΑΤ2011011	Φαράγγι Κότσαλου
ΑΤ2011099	Φρούριο Αγ. Μαύρας και περιβάλλον χώρος
Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας	
ΑΤ1011066	Βράχος Αγ. Λεοντίου Μονής Ταξιαρχών
ΑΤ1011015	Λίμνη Τσιβλού
ΑΤ1011065	Μονή Μακελαριάς, Βράχος, Γερακοβούνι, Λίμνη Ρακίτα
ΑΤ1011123	Μπουφούσκια Αιγίου
ΑΤ1011017	Πηγές Ποταμού Αροανίου
ΑΤ1011016	Πηγές Ποταμού Λάδωνα
ΑΤ1011024	Φαράγγι Βουραϊκού
Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας	
ΑΤ1011003	Ακρωτήριο Αγ. Ανδρέα Κατάκωλου
ΑΤ1011067	Ανδρίτσαينا
ΑΤ1010004	Αρχαία Ολυμπία
ΑΤ1011007	Λίμνη και Δάσος Καϊάφα
ΑΤ1011012	Μονή Κρεμαστής
ΑΤ1011011	Παραπόταμοι Αλφειού

Στα τοπία του ως άνω πίνακα συμπεριλαμβάνεται και το τοπίο «Ζαρούχλα - Περιστέρα» με κωδικό ΑΤ9900012, το οποίο αναγνωρίστηκε μεταγενέστερα του 1999 που ολοκληρώθηκε το πρόγραμμα «Οριοθέτηση και Καθορισμός Μέτρων Προστασίας των ΤΙΦΚ».

Αναφορικά με τους κυριότερους κινδύνους υποβάθμισης των ως άνω τοπίων συνολικά αναφέρονται οι εξής:

- Ανεξέλεγκτη βόσκηση.
- Παράνομο κυνήγι (λαθροθηρία).
- Υπεραλίευση και χρήση μη ορθών αλιευτικών πρακτικών.
- Καλλιέργειες.
- Αλόγιστη χρήση αζωτούχων και φωσφορικών λιπασμάτων.
- Αναδασώσεις χωρίς σχεδιασμό και μέριμνα.
- Εγκατάλειψη παραδοσιακών καλλιεργειών.
- Παράνομες αμμοληψίες/ χαλικοληψίες.
- Ανεξέλεγκτη διάθεση απορριμμάτων.
- Παράνομη απόρριψη μπαζών.
- Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ).
- Εργασίες οδοποιίας.
- Παράνομη (αυθαίρετη) οικοδόμηση.
- Φυσικές και ανθρωπογενείς πυρκαγιές.
- Παράνομη και ανεξέλεγκτη υλοτομία.
- Ακαλαίσθητη αρχιτεκτονική.
- Παράνομες απολήψεις νερού (π.χ για άρδευση).
- Αποστραγγίσεις/ αποξηράνσεις.
- Ποιοτική υποβάθμιση (ρύπανση) επιφανειακών και υπόγειων υδάτων.
- Χρήση μηχανοκίνητων τροχοφόρων σε περιοχές ιδιαίτερου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος.
- Μαζικός τουρισμός και άναρχη τουριστική ανάπτυξη.
- Παράνομες τουριστικές εγκαταστάσεις (π.χ αυθαίρετη κατασκήνωση).
- Η τουριστική «αξιοποίηση» των παραλιακών ζωνών.

Αξιίζει να αναφερθεί πως η χώρα μας κύρωσε σχετικά πρόσφατα με νόμο την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο [βλ. Ν. 3827/2010 (ΦΕΚ 30/Α/25.02.2010) «Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου»]. Σύμφωνα με τον νόμο αυτό το τοπίο διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο δημοσίου συμφέροντος από άποψη πολιτισμική, οικολογική, περιβαλλοντική και κοινωνική και συνιστά πόρο ευνοϊκό για την οικονομική δραστηριότητα, του οποίου η προστασία, η διαχείριση και ο σχεδιασμός μπορεί να συμβάλει ακόμη και στη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Επιπλέον, το τοπίο συμβάλλει στη διαμόρφωση της τοπικής κουλτούρας και αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο της ευρωπαϊκής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, συνεισφέροντας στην ανθρώπινη ευημερία και παγίωση της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Το τοπίο αποτελεί ακόμη ένα σημαντικό μέρος της ποιότητας ζωής των ανθρώπων οπουδήποτε, σε αστικές περιοχές και στην ύπαιθρο, σε υποβαθμισμένες περιοχές, όπως και σε περιοχές υψηλής ποιότητας, σε περιοχές αναγνωρισμένες ως εξαιρετικού φυσικού κάλλους, όπως και σε περιοχές χωρίς ιδιαιτερότητες.

Ειδικές αναφορές για το τοπίο γίνονται και στο άρθρο 5 του Ν.3937/2011 (ΦΕΚ 60 Α') «Διατήρηση βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις»:

«α) Ως προστατευόμενα τοπία (Protected landscapes/ seascapes) χαρακτηρίζονται περιοχές μεγάλης οικολογικής, γεωλογικής, αισθητικής ή πολιτισμικής αξίας και εκτάσεις που είναι ιδιαίτερα πρόσφορες για αναψυχή του κοινού ή συμβάλλουν στην προστασία φυσικών πόρων λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών χαρακτηριστικών τους. Στα προστατευόμενα τοπία μπορεί να δίνονται με βάση τα κύρια χαρακτηριστικά τους, ειδικότερες ονομασίες, όπως αισθητικό δάσος, γεωπάρκο, τοπίο άγριας φύσης, τοπίο αγροτικό, αστικό. Ως προστατευόμενα στοιχεία του τοπίου χαρακτηρίζονται τμήματα ή συστατικά στοιχεία του τοπίου που έχουν ιδιαίτερη οικολογική, αισθητική ή πολιτισμική αξία ή συμβάλλουν στην προστασία φυσικών πόρων λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών χαρακτηριστικών τους, όπως αλσύλια, παραδοσιακές καλλιέργειες, αγροικίες, μονοπάτια, πέτρινοι φράχτες, ξερολιθιές και αναβαθμίδες, κρήνες.

β) Ως προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί (Protected natural formations) χαρακτηρίζονται λειτουργικά τμήματα της φύσης ή μεμονωμένα δημιουργήματά της, που έχουν ιδιαίτερη επιστημονική, οικολογική, γεωλογική, γεωμορφολογική, ή αισθητική αξία ή συμβάλλουν στη διατήρηση των φυσικών διεργασιών και στην προστασία φυσικών πόρων, όπως δέντρα, συστάδες δέντρων και θάμνων, θαλάσσια, προστατευτική βλάστηση, παράχθια και παράκτια βλάστηση, φυσικοί φράχτες, καταρράκτες, πηγές, φαράγγια, θίνες, ύφαλοι, σπηλιές, βράχοι, απολιθωμένα δάση, δέντρα ή τμήματά τους, παλαιοντολογικά ευρήματα, κοραλλιογενείς, γεωμορφολογικοί σχηματισμοί, γεώτοποι και οικότοποι προτεραιότητας κοινωτικού ενδιαφέροντος. Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί που έχουν μνημειακό χαρακτήρα, χαρακτηρίζονται ειδικότερα ως διατηρητέα μνημεία της φύσης (Protected natural monuments). Ενέργειες ή δραστηριότητες που μπορούν να επιφέρουν καταστροφή, φθορά ή αλλοίωση των προστατευόμενων φυσικών σχηματισμών, όπως και των προστατευόμενων τοπίων ή των επί μέρους στοιχείων τους, απαγορεύονται, σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις προστασίας της απόφασης χαρακτηρισμού.

γ) Τοπία που έχουν κηρυχθεί ως αισθητικά δάση, ως περιαστικά δάση, ως προστατευόμενα δάση και ως διατηρητέα μνημεία της φύσης, εντάσσονται δια του παρόντος στην αντίστοιχη κατηγορία. Για τα ήδη κηρυγμένα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, με απόφαση Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, ρυθμίζονται οι όροι ένταξής τους».

6.2.5 Πηγές ρύπανσης/ περιβαλλοντικά προβλήματα

Η παραγωγή και η ανεξέλεγκτη διάθεση των στερεών απορριμμάτων συνιστούν μια από τις βασικότερες πηγές ρύπανσης στην ΠΔΕ. Το πρόβλημα αυτό αποκτά σοβαρές διαστάσεις αναλογιζόμενοι ότι, η απουσία ολοκληρωμένης διαχείρισης των απορριμμάτων συμβάλλει στην σταδιακή και ολοένα αυξανόμενη υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος (π.χ έδαφος, επιφανειακοί και υπόγειοι υδατικοί πόροι, είδη χλωρίδας / πανίδας / ορνιθοπανίδας, κλπ.). Επιπλέον, είναι κοινά αποδεκτό ότι τα ζητήματα των στερεών απορριμμάτων επηρεάζουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων της υπαίθρου ή / και των μεγαλύτερων αστικών κέντρων, ενώ δεν είναι λίγα τα περιστατικά στην χώρα που υπήρξαν επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και ασφάλεια.

Η Δυτική Ελλάδα παράγει ένα σημαντικό όγκο στερεών απορριμμάτων, ο οποίος σύμφωνα με στοιχεία του 2010 ανέρχεται σε 454.275 tn/y (συμπεριλαμβάνονται βιομηχανικά απόβλητα προσομοιάζοντα με αστικά και απόβλητα συσκευασιών). Από τις 3 ΠΕ η Αχαΐα φαίνεται να παράγει το μεγαλύτερο μέρος του όγκου των απορριμμάτων (212.950 tn/y),

ακολουθεί η Αιτωλοακαρνανία (139.725 tn/y) και τελευταία έρχεται η Ηλεία (101.600 tn/y)¹¹⁶.

Στην Περιφέρεια¹¹⁷ εκτός των παραπάνω αναφερόμενων ποσοτήτων, παράγονται επιπλέον¹¹⁸:

- Μη επικίνδυνες ιλύες εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων, ~45.000 tn/y.
- Μεταχειρισμένα ελαστικά, ~4.000 tn/y.
- Οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους, ~7.000 τεμ.
- Στερεά απόβλητα ηλεκτρικού & ηλεκτρονικού εξοπλισμού, ~13.000 tn/y.
- Ιατρικά απόβλητα, ~1.300 tn /y.
- Προϊόντα Εκσκαφών & Κατεδαφίσεων (γενικά Αδρανή Απόβλητα), ~270.000 tn/y.

Αναλογιζόμενοι τις παραπάνω ποσότητες των παραγόμενων αστικών στερεών απορριμμάτων καθίσταται επιτακτική η ανάγκη για ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης των παραγόμενων όγκων, αποσκοπώντας τόσο στην προστασία του περιβάλλοντος, όσο και στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας.

Στις βασικές πηγές ρύπανσης της ΠΔΕ συγκαταλέγονται και οι ανθρωπογενείς οικονομικές δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα (π.χ γεωργία, κτηνοτροφία, κ.λπ.), ιδιαίτερα με τον τρόπο με τον οποίο ασκούνται μέχρι και σήμερα. Οι επιπτώσεις των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων εντοπίζονται σημειακά ή διαχέονται και σε μεγάλες αποστάσεις. Η γεωργία φαίνεται να συμβάλλει καθοριστικά στην υποβάθμιση των εδαφικών και υδατικών πόρων. Η ανεξέλεγκτη χρήση των αζωτούχων και φωσφορικών λιπασμάτων συμβάλλει καθοριστικά σε περιβαλλοντικά προβλήματα σχετικά με την βιοποικιλότητα (π.χ μείωση ειδών χλωρίδας/πανίδας), τα ύδατα (π.χ ευτροφισμός) και το έδαφος (π.χ νιτρορύπανση εδαφικών πόρων, μείωση βιοποικιλότητας εδάφους).

Σημαντικές είναι οι επιπτώσεις της γεωργίας και στην ποσότητα των επιφανειακών και υπόγειων υδατικών πόρων. Οι παράνομες απολήψεις υδάτων και ο αυξημένος αριθμός γεωτρήσεων που δεν διαθέτουν άδειες χρήσης συμβάλλει στην καθοριστική και ανεξέλεγκτη μείωση επιφανειακών και υπόγειων αποθεμάτων νερού. Επίσης, ιδιαίτερα σημαντικός είναι και ο παραγόμενος όγκος απορριμμάτων από τις γεωργικές δραστηριότητες (π.χ πλαστικές σακούλες λιπασμάτων, μεταλλικές/ πλαστικές συσκευασίες φυτοφαρμάκων) τα οποία απορρίπτονται σε αρδευτικούς αύλακες, ποτάμια, χειμάρρους, κ.ά. Σύμφωνα με στοιχεία του Τριετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος της ΠΔΕ τα γεωργικά υπολείμματα & άχρηστα γεωργικά προϊόντα εκτιμώνται σε ~45.000 tn/y.

Οι παράνομες απορρίψεις των υγρών αποβλήτων και η έλλειψη μονάδων επεξεργασίας υγρών αποβλήτων σε πολλές βιομηχανικές εγκαταστάσεις της Δυτικής Ελλάδας έχουν επίσης συμβάλλει στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής. Επιφανειακοί υδάτινοι αποδέκτες (π.χ λίμνες, λιμνοθάλασσες, χείμαρροι, ποταμοί, κ.ά) χρησιμοποιούνται συχνά πυκνά για την απόρριψη ανεπεξέργαστων υγρών αποβλήτων από ελαιотριβεία, τυροκομεία, χοιροτροφεία¹¹⁹, σφαγεία, και άλλες συναφείς μονάδες, προκαλώντας με τον τρόπο αυτό σημαντική υποβάθμιση στην ποιότητα των υδάτων, θανατώ-

¹¹⁶ Πηγή: Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2011, Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφ. Δυτικής Ελλάδας.

¹¹⁷ Σε επίπεδο χώρας, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας συμμετέχει ενεργά στην παραγωγή στερεών αποβλήτων με ποσοστό περίπου 6,50%, εκτός των γεωργικών και κτηνοτροφικών αποβλήτων, καθώς των ιλύων από Ε.Ε.Λ., όπου το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται περίπου σε 11-13%.

¹¹⁸ Πηγή: Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2011, Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφ. Δυτικής Ελλάδας.

¹¹⁹ Σύμφωνα με στοιχεία του Τριετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφ. Δυτικής Ελλάδας τα κτηνοτροφικά απόβλητα εκτιμώνται σε ~230.000 tn/y.

σεις ειδών ιχθυοπανίδας και άλλων ειδών πανίδας, ενώ δεν είναι λίγα τα περιστατικά όχλησης κατοίκων γειτονικών οικισμών από συνεπακόλουθα περιστατικά δυσσομίας.

Τα προβλήματα που δημιουργούν οι παράνομες απορρίψεις των υγρών αποβλήτων φαίνεται να είναι πιο έντονα στις ΠΕ Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας. Αν αναλογιστεί κανείς ότι, οι περιβαλλοντικές αδειοδοτήσεις των ρυπογόνων μονάδων δεν συνοδεύονται από τον ανάλογο έλεγχο κατά την φάση λειτουργίας των έργων για να διαπιστωθεί ότι οι σχετικοί βιολογικοί καθαρισμοί δεν κατασκευάζονται μόνον, αλλά και λειτουργούν, τότε γίνεται σαφές πως οι εν λόγω πηγές ρύπανσης χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης. Απαιτείται ταυτόχρονα απόδοση ευθυνών στον παραγωγό, στον κάτοχο των αποβλήτων, στους εμπόρους και τους μεσίτες (δηλαδή όλων των εμπλεκόμενων) και τον καθορισμό αρμοδιοτήτων και υποχρεώσεων στις υπηρεσίες για τη διαφανή διεκπεραίωση των αδειοδοτήσεων. Στην επίλυση του προβλήματος θα συνεισφέρει και η θέσπιση επιθεωρήσεων και ελέγχων με πλήρως καταναμημένους ρόλους μεταξύ των υπηρεσιών της κεντρικής διοίκησης, των αποκεντρωμένων διοικήσεων και των περιφερειών, όπως επίσης και τον καθορισμό διοικητικών, αστικών και ποινικών κυρώσεων σε όλους τους εμπλεκόμενους στη διαχείριση των αποβλήτων.

Όσον αφορά στα αστικά υγρά απόβλητα και στην διαχείρισή τους η κατάσταση φαίνεται να είναι καλύτερη. Στην ΠΔΕ έχουν κατασκευασθεί ή βρίσκονται υπό κατασκευή μονάδες επεξεργασίας υγρών αποβλήτων¹²⁰ σε μεγάλους και μικρότερους Δήμους της (βλ. ΕΕΛ¹²¹ Αγρινίου, ΕΕΛ Μεσολογγίου, ΕΕΛ Ναύπακτου, ΕΕΛ Αμφιλοχίας, ΕΕΛ Θέρμου, ΕΕΛ Αιτωλικού, ΕΕΛ Αντίρριου¹²², ΕΕΛ Βόνιτσας, ΕΕΛ Αστακού, ΕΕΛ Πάλαιρου, ΕΕΛ Πατρέων, ΕΕΛ Αιγίου, ΕΕΛ ΒΙ.ΠΕ Πατρών, ΕΕΛ Κάτω Αχαΐας, ΕΕΛ Βάρδα, ΕΕΛ Αμαλιάδας, ΕΕΛ Αρχαίας Ολυμπίας, ΕΕΛ Ζαχάρως, ΕΕΛ Γαστούνης – Βαρθολομιού¹²³, ΕΕΛ Ανδραβίδας – Λεχαινών – Τραγανού). Παραταύτα παραμένουν σε ορισμένες περιπτώσεις σημαντικά προβλήματα σχετικά με την διαχείριση των αστικών λυμάτων, τα οποία δημιουργούνται κατά την λειτουργία των εγκαταστάσεων επεξεργασίας. Έχουν διαπιστωθεί τεχνικής φύσεως προβλήματα που φτάνουν μέχρι σημείου αδυναμίας λειτουργίας. Κύρια αιτία φαίνεται να είναι η έλλειψη εξειδικευμένου και έμπειρου επιστημονικού προσωπικού, το οποίο μπορεί να παίζει καθοδηγητικό ρόλο στην σωστή λειτουργία τους.

Η αστική και βιομηχανική ατμοσφαιρική ρύπανση αποτελεί εξίσου σημαντική με τις παραπάνω πηγές ρύπανσης. Η αστική ρύπανση αφορά στις δομημένες περιοχές και κυρίως όσες από αυτές είναι πυκνοκατοικημένες. Οι πηγές ρύπανσης είναι κατά κύριο λόγο τα οχήματα και κατά δεύτερο λόγο η θέρμανση. Οι πηγές αυτές αναπτύχθηκαν και αναπτύσσονται ραγδαία ακολουθώντας την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας. Επειδή τόσο η χρήση των αυτοκινήτων, όσο και η χρήση της θέρμανσης μπορούν να θεωρηθούν σε πρώτη προσέγγιση ανάλογες του πληθυσμού τα προβλήματα αστικής ρύπανσης διαβαθμίζονται κατ' αυξητική έννοια από τις μικρές προς τις μεγάλες πόλεις. Τα προβλήματα αυτά επιδεινώνονται σε πολλές περιπτώσεις λόγω της κακής ρυμοτομίας των πόλεων, που χαρακτηρίζεται από την έλλειψη ανοικτών χώρων και την ύπαρξη υψηλών κτιρίων σε δρόμους μικρού πλάτους.

¹²⁰ ΥΠΕΚΑ, Ειδική Γραμματεία Υδάτων, Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων - Βάση Δεδομένων Παρακολούθησης Λειτουργίας.

¹²¹ Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων.

¹²² Η ΕΕΛ Αντιρρίου που εξυπηρετεί αποκλειστικά τον οικισμό Μολυκρείου πρόκειται να καταργηθεί και όλος ο Δήμος Αντιρρίου θα εξυπηρετείται από την ΕΕΛ Ναυπάκτου.

¹²³ Σε αδράνεια βρίσκονται η ΕΕΛ Γαστούνη – Βαρθολομιού, που εξυπηρετούν τους οικισμούς Γαστούνη και Βαρθολομιό, καθώς επίσης και η ΕΕΛ Λεχαινών που εξυπηρετεί τους οικισμούς Ανδραβίδα και Τραγανό.

Η βιομηχανική ρύπανση αφορά κύρια τις περιοχές όπου λειτουργούν μεγάλες βιομηχανικές μονάδες. Η έννοια «μεγάλες βιομηχανικές μονάδες» περιλαμβάνει είτε τις πλέον ενεργότερες είτε αυτές που το είδος και η ποσότητα παραγωγής τους καθώς και η διακίνηση πρώτων υλών και προϊόντων δημιουργούν εκτεταμένα προβλήματα. Βιομηχανική ρύπανση εντοπίζεται και στις περιοχές όπου υπάρχει συσσώρευση πολλών έστω και μικρών βιομηχανιών και κυρίως τις περιοχές εκείνες όπου υπάρχει άμεση γειτνίαση με κατοικημένες περιοχές.

Η εξορυκτική δραστηριότητα συγκαταλέγεται επίσης στις πηγές ρύπανσης με ενίοτε δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Οι επιπτώσεις της εξόρυξης αφορούν κυρίως στο τοπίο, στην βιοποικιλότητα, στον παραγόμενο θόρυβο, κ.ά. Μεταξύ άλλων συμπεριλαμβάνονται και η υποβάθμιση του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος (έκλυση σκόνης ή καυσαερίων) κατά τις διάφορες φάσεις των εξορυκτικών εργασιών, καθώς και – σπανιότερα - η ρύπανση των υδάτων. Σε κάθε περίπτωση το περιβαλλοντικό αποτύπωμα ενός εξορυκτικού έργου είναι δυνατόν να ελεγχθεί κι αυτό σχετίζεται με τον αποτελεσματικό σχεδιασμό, την ασφαλή λειτουργία, την διαχείριση των εξορυκτικών αποβλήτων και την περαιτέρω αποκατάστασή του. Πάντως μέχρι σήμερα, στις περισσότερες των περιπτώσεων, τα ληπτά μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος, συνήθως δεν στοχεύουν να εξαλείψουν τα προβλήματα, αλλά να τα περιορίσουν σε ανεκτά επίπεδα.

Σε συνέχεια των παραπάνω αναφορών για την εξορυκτική δραστηριότητα θα πρέπει να αναφερθεί πως ένα μείζον ζήτημα που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα είναι και εκείνο των παράνομων αμμοληψιών. Η μη επαρκής χωροθέτηση λατομικών ζωνών σε πολλές Περιφέρειες της χώρας έχει οδηγήσει σε περιστατικά αμμοληψιών από κοίτες ποταμών, χειμάρρων, κλπ. Μεταξύ αυτών συμπεριλαμβάνεται και η Δυτική Ελλάδα. Το φαινόμενο αυτό έχει ήδη συμβάλλει στην δημιουργία πολλών περιβαλλοντικών προβλημάτων, για τα οποία αν δεν υπάρξει άμεση μέριμνα θα προκληθούν περιστατικά ακόμη και μη αναστρέψιμα. Στην μελέτη του ΥΠΕΚΑ¹²⁴ «Κατάρτιση Σχεδίων Διαχείριση των Λεκανών Απορροής Ποταμών των Υδατικών Διαμερισμάτων Δυτικής Πελοποννήσου, Βόρειας Πελοποννήσου και Ανατολικής Πελοποννήσου, σύμφωνα με τις προδιαγραφές της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, κατ' εφαρμογή του Ν.3199/2003 και του ΠΔ 51/2007» περιστατικά αμμοληψίας συμβολίζονται σε ένα μεγάλο αριθμό επιφανειακών υδάτων της Δυτικής Ελλάδας.

Μια άλλη βασική πηγή ρύπανσης που καταγράφεται στην Δυτική Ελλάδα είναι και εκείνη που οφείλεται στα λιμάνια – μαρίνες¹²⁵. Η λειτουργία των λιμανιών αποτελεί πολύπλευρη πίεση στο περιβάλλον, αφού συνδέεται με φαινόμενα ρύπανσης στην ατμόσφαιρα, στα εδάφη, αλλά και στα ύδατα. Αναφορικά με τη θαλάσσια ρύπανση, ένα μεγάλο ποσοστό σχετίζεται με τη λειτουργική ρύπανση, η οποία προέρχεται από τον ελλιμενισμό των πλοίων, μιας και αυτός συνοδεύεται από την έκχυση ερμάτων, παράγωγων πετρελαίου, λυμάτων και απορριμμάτων. Σημαντική πηγή ρύπανσης θεωρείται τόσο η προερχόμενη από διαρροές φορτίου και καυσίμου των πλοίων ρύπανση, όσο και η επιβάρυνση του θα-

¹²⁴ ΥΠΕΚΑ, Ειδική Γραμματεία Υδάτων, 2011, Κατάρτιση Σχεδίων Διαχείριση των Λεκανών Απορροής Ποταμών των Υδατικών Διαμερισμάτων Δυτικής Πελοποννήσου, Βόρειας Πελοποννήσου και Ανατολικής Πελοποννήσου, σύμφωνα με τις προδιαγραφές της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, κατ' εφαρμογή του Ν.3199/2003 και του ΠΔ 51/2007, Ενδιάμεση Φάση 1, Παραδοτέο 8 – Ανάλυση ανθρωπογενών πιέσεων και των επιπτώσεων τους στα επιφανειακά και στα υπόγεια υδατικά συστήματα, Αθήνα.

¹²⁵ ΥΠΕΚΑ, Ειδική Γραμματεία Υδάτων, 2011, Κατάρτιση Σχεδίων Διαχείριση των Λεκανών Απορροής Ποταμών των Υδατικών Διαμερισμάτων Δυτικής Πελοποννήσου, Βόρειας Πελοποννήσου και Ανατολικής Πελοποννήσου, σύμφωνα με τις προδιαγραφές της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, κατ' εφαρμογή του Ν.3199/2003 και του ΠΔ 51/2007, Ενδιάμεση Φάση 1, Παραδοτέο 8 – Ανάλυση ανθρωπογενών πιέσεων και των επιπτώσεων τους στα επιφανειακά και στα υπόγεια υδατικά συστήματα, Αθήνα.

λάσσιου περιβάλλοντος η οποία προκαλείται κατά τον χειρισμό και την αποθήκευση φορτίου (χύδην ξηρού ή υγρού).

Σημαντικό είναι επίσης το ποσοστό ρύπανσης που προκαλείται κατά τη διαδικασία καθαρισμού και επισκευής των υφάλων των πλοίων. Τα απόβλητα των χρωμάτων διοχετεύονται άμεσα στη θάλασσα χωρίς περαιτέρω επεξεργασία και κατακάθονται σε ίζημα, δημιουργώντας μόνιμη εστία ρύπανσης για μεγάλο χρονικό διάστημα από τη στιγμή της απόρριψής τους. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στις ουσίες τριβουτυλτίνης (TBT), οι οποίες προέρχονται από την απόπλυση των υφάλων. Πρέπει να επισημανθεί ότι αποτελούν ουσίες προτεραιότητας και είναι ιδιαίτερος τοξικές για τους βενθικούς οργανισμούς.

Παράλληλα, κατά τις εργασίες που εκτελούνται για την επέκταση εκβάθυνση και συντήρηση των λιμανιών, μπορεί να προκληθεί διαταραχή της ισορροπίας του θαλάσσιου οικοσυστήματος από την βυθοκόρηση του βυθού, καθώς αναστατώνεται το ίζημα του πυθμένα προκαλώντας προβλήματα στους αυτόχθονες πληθυσμούς του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Τα υλικά βυθοκορήσεων είναι τις περισσότερες φορές επιβαρυμένα με τοξικούς οργανικούς ρυπαντές, όπως μέταλλα, οργανοκασσιτερικές ενώσεις και πολυκυκλικούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες. Οι ενώσεις αυτές έχουν την τάση να συσσωρεύονται σε μεγάλο βαθμό στα ιζήματα, υποβαθμίζοντας έτσι την ποιότητά τους.

Συμπληρωματικά με τα στοιχεία που παρατέθηκαν παραπάνω για τα λιμάνια και τις μαρίνες θα μπορούσε να αναφερθεί πως και λοιπά τεχνικά έργα (π.χ μεγάλοι αυτοκινητόδρομοι, αεροδρόμια, κ.ά.) αποτελούν δυνητικά πηγές ρύπανσης, π.χ αυξημένες εκπομπές θορύβου (ηχορύπανσης) που δημιουργούνται κατά την φάση κατασκευής/ λειτουργίας τους, ατυχήματα με περιβαλλοντικές διαστάσεις (π.χ διαρροές πετρελαιοειδών, τοξικών υγρών αποβλήτων, κ.ά.).

Οι ιχθυοκαλλιέργειες θα μπορούσαν επίσης να αποτελούν πηγή ρύπανσης βάσει των υφιστάμενων βιβλιογραφικών δεδομένων. Τα απόβλητα από τη λειτουργία των πλωτών μονάδων πάχυνσης διακρίνονται σε δύο κυρίως κατηγορίες: τα στερεά, που περιλαμβάνουν μη αφομοιωθέντα από το πεπτικό σύστημα συστατικά της τροφής, όπως επίσης μέρος της τροφής που δεν καταναλώθηκε, και τα υγρά, που περιλαμβάνουν τα απόβλητα προϊόντα από τη λειτουργία των νεφρών, όπως επίσης και μικρές ποσότητες βλεννών.

Οι παραπάνω κατηγορίες αποβλήτων είναι βιολογικής προέλευσης και δεν αποτελούν παράγοντα σημαντικής ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος ιδιαίτερα για τις περιοχές όπου η εγκατάσταση και λειτουργία μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας, επικρατούν μέτρια έως ισχυρά θαλάσσια ρεύματα. Η οποιαδήποτε επίπτωση ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος εντοπίζεται κυρίως στον πυθμένα του αποδέκτη και όχι στη στήλη του νερού αφού τόσο τα συστατικά που ελευθερώνονται (αζωτούχες και φωσφορικές ενώσεις) είναι ευδιάλυτα στο νερό και ενώ οι αμελητέες ποσότητες αυτών, μετά τη διάλυση τους μεταφέρονται με τα θαλάσσια ρεύματα σε σχετικά μεγάλες αποστάσεις χωρίς να προκαλούν οποιαδήποτε αλλοίωση στο θαλάσσιο περιβάλλον.

Από τη λειτουργία των μονάδων εκτροφής εσωτερικών υδάτων (κατά κύριο λόγο πέστροφας, κυπρίνου, κ.λπ.) τα υγρά απόβλητα προέρχονται κυρίως από τους χώρους εκτροφής και είναι επιβαρυμένα με απώλειες ιχθυοτροφών και βιολογικά προϊόντα των ψαριών (απεκκρίσεις που περιέχουν κυρίως αμμωνία, οργανικά φωσφορικά και νιτρικά άλατα).

Τέλος, υπό την ευρύτερη έννοια του όρου ρύπανσης, ως πηγή ρύπανσης στην Δυτική Ελλάδα θα μπορούσαν να αποτελούν και οι πυρκαγιές. Πυρκαγιές έχουν εκδηλωθεί κατά καιρούς σε όλη την Δυτική Ελλάδα (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα, Ηλεία) με αποκορύφωμα καταστροφής τις πυρκαγιές του Αυγούστου 2007.

Οι εν λόγω πυρκαγιές αποτέλεσαν τεράστιο πλήγμα για την Ηλεία και την Αχαΐα. Στην Ηλεία ειδικά είχαν ως άμεσο τραγικό αποτέλεσμα την απώλεια δεκάδων ανθρωπίνων ζώων και την πλήρη καταστροφή μεγάλου μέρους του φυσικού και τεχνικού, παραγωγικού, ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου. Το γεγονός αυτό, πέραν των σημαντικών χρηματοοικονομικών ζημιών, δημιούργησε επίσης άμεσους κινδύνους αποδιάρθρωσης του οικονομικού και κοινωνικού ιστού της ΠΕ, με την ταυτόχρονη εγκατάλειψη των πυρόπληκτων περιοχών από τους μόνιμους κατοίκους τους. Παράλληλα, λόγω της καταστροφής της βλάστησης/ χλωρίδας και των τεχνικών υποδομών, δημιουργήθηκε άμεσος κίνδυνος νέων καταστροφών με την έλευση έντονων καιρικών φαινομένων λαμβανομένων υπόψη και των κλιματικών αλλαγών που συντελούνται στις περιοχές που έχει διαταραχθεί η φυσική ισορροπία.

Οι συνθήκες αυτές επηρέασαν όλο το φάσμα του παραγωγικού, κοινωνικού και οικονομικού ιστού, με δεδομένη τη διαφοροποίηση ιεράρχησης των προτεραιοτήτων στόχευσης και δράσης προς την κατεύθυνση αντιμετώπισης των προαναφερόμενων προβλημάτων και κινδύνων. Με δεδομένες αυτές τις νέες δυσμενείς συνθήκες στην Ηλεία και στην περιοχή Αιγιαλείας της Αχαΐας, όλοι οι τομείς ουσιαστικά επηρεάστηκαν και επιβαρύνθηκαν εκτός των άλλων και με ανάληψη υποχρεώσεων σχεδιασμού αντιμετώπισης της νέας κατάστασης του κοινωνικοοικονομικού ιστού των πυρόπληκτων περιοχών.

Αξίζει να αναφερθεί ότι οι πυρκαγιές που σημειώθηκαν το 2007 δημιούργησαν πρόσφορο έδαφος σε επόμενες φυσικές καταστροφές. Η διάβρωση του εδάφους που προξενήθηκε έχει ως άμεση συνέπεια την δημιουργία κατολισθήσεων καθώς και την μη συγκράτηση των νερών της βροχής με αποτέλεσμα να δημιουργούνται πλημμυρικά φαινόμενα. Η εικόνα των φυσικών κινδύνων στην ΠΔΕ ολοκληρώνεται με τα περιστατικά πλημμυρών που εκδηλώνονται κατά καιρούς λόγω ακραίων καιρικών φαινομένων. Τα περιστατικά αυτά συνδέονται με την πρόκληση μεγάλων καταστροφών σε δίκτυα υποδομών, σε ιδιωτικές περιουσίες, καλλιέργειες, επιχειρήσεις και λοιπές εγκαταστάσεις. Σε ορισμένες περιπτώσεις συνδέονται και με την πρόκληση μεγάλης έκτασης φαινομένων κατολισθήσεων, στα οποία αν δεν υπάρξει έγκαιρη επέμβαση των αρχών τίθενται σοβαροί κίνδυνοι για την ανθρώπινη ζωή.

6.3 Περιβαλλοντικά προβλήματα προστατευόμενων περιοχών

Στην παρούσα ενότητα περιγράφονται τα περιβαλλοντικά προβλήματα των προστατευόμενων περιοχών που αναφέρθηκαν στην ενότητα 6.2. Αναφέρεται ότι ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου Natura 2000, δεδομένης της έκτασης που καταλαμβάνουν στην ΠΔΕ. Δεδομένου ότι πολλές από αυτές τις περιοχές φέρουν και δεύτερο χαρακτηρισμό, με τα όριά τους να ταυτίζονται ή να εμπεριέχονται στα όρια των Natura, τα προβλήματα που περιγράφονται αποδίδουν μια ικανοποιητική εικόνα της κατάστασης.

Για την ανάλυση των προβλημάτων αυτών χρησιμοποιήθηκε η κωδικοποίηση που υπάρχει στα Τυποποιημένα Έντυπα Δεδομένων για κάθε περιοχή Natura. Αναλυτικά στοιχεία παρουσιάζονται σε πίνακα του Παραρτήματος III.

6.4 Ανθρωπογενές περιβάλλον

6.4.1 Οικιστικό δίκτυο

Ως κύρια στοιχεία ανάλυσης και προσδιορισμού της διάρθρωσης, ιεράρχησης και οργάνωσης του οικιστικού δικτύου της περιφέρειας εξετάζονται, η κατανομή του διοικητικού και κοινωνικού εξοπλισμού και των αστικών λειτουργιών στους οικισμούς της περιοχής, όπως και η θέση/ ρόλος τους στη νέα αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης, καθώς και οι σχέσεις τους με τους αναπτυξιακούς άξονες/ πόλους και κέντρα της περιοχής. Ειδικότερα:

6.4.1.1 Κοινωνικός εξοπλισμός

Με βάση τα στοιχεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης έδρα του ΙΓ' Εφετείου είναι η Πάτρα, όπου υπάγονται τα 7 πρωτοδικεία που αφορούν την ΠΔΕ: στην Αιτωλοακαρνανία λειτουργούν τα Πρωτοδικεία Αγρινίου και Μεσολογγίου, στην Αχαΐα τα Πρωτοδικεία Πατρών, Αίγιου και Καλαβρύτων, ενώ στην Ηλεία τα Πρωτοδικεία Ηλείας και Αμαλιάδας.

Σε ό,τι αφορά τις μονάδες διοίκησης των λιμανιών της Περιφέρειας κεντρικό λιμεναρχείο λειτουργεί στην Πάτρα, ενώ τα πρώην υπολιμεναρχεία Κατακόλου και Κυλλήνης προήχθησαν σε λιμεναρχεία το πρώτο το 2004 και το δεύτερο μετά το 2000, ενώ στο Μεσολόγγι και στο Αίγιο οι σχετικές υπηρεσίες λειτουργούν, όπως και πριν το 2003, ως υπολιμεναρχεία.

Σήμερα λειτουργούν συνολικά 5 Εφορείες Αρχαιοτήτων στην ΠΔΕ. Στις 3 Εφορείες που υπήρχαν κατά την περίοδο εκπόνησης του ΠΠΧΣΑΑ (ΣΤ' ΕΠΚΑ και 6^η ΕΒΑ στην Πάτρα, Ζ' ΕΠΚΑ στην Ολυμπία), πλέον έχουν προστεθεί η ΛΣΤ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα το Μεσολόγγι το 2004 και η 22^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα τη Ναύπακτο το 2006.

Ως προς τα Νοσοκομεία λειτουργούν 11 στην ΠΔΕ, όπως ακριβώς ίσχυε μέχρι και την έγκριση του ΠΠΧΣΑΑ ΠΔΕ, δηλαδή σε Αγρίνιο, Μεσολόγγι, Αίγιο, Καλάβρυτα, Πάτρα, Ρίο, Αμαλιάδα, Πύργο και Κρέστενα. Από αυτά το ένα είναι περιφερειακής εμβέλειας (Πανεπιστημιακό Περιφερειακό Νοσοκομείο Πατρών) και 10 νομαρχιακού επιπέδου. Με την εφαρμογή του Νόμου 4052/2012 (ΦΕΚ 41 Α') για θέματα υγείας, ορισμένα νοσοκομεία είναι πλέον διασυνδεδεμένα μεταξύ τους, δηλαδή λειτουργούν υπό ενιαία διοίκηση, με ενιαίο προϋπολογισμό και πρόγραμμα προμηθειών. Έτσι το Γενικό Νοσοκομείο Πατρών Αγ. Ανδρέα είναι διασυνδεδεμένο με το Ειδικό Νοσοκομείο Θώρακος Πατρών, το Γενικό Νοσοκομείο και Κέντρο Υγείας Καλαβρύτων με το Γενικό Νοσοκομείο Αίγιου, το Γενικό Νοσοκομείο Πύργου (στο οποίο έχει προσαρτηθεί και νέο κτίριο από το 2004) με της Αμαλιάδας και των Κρεστένων και τέλος το Γενικό Νοσοκομείο Αγρινίου (για το οποίο κατασκευάζεται νέο κτίριο) είναι διασυνδεδεμένο με εκείνο του Μεσολογγίου.

Με βάση την «Πρόταση λειτουργικών αναδιατάξεων μονάδων υγείας ΕΣΥ» που κατέθεσε το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Ασφάλισης τον Ιούλιο του 2011, προτείνεται η μετατροπή του Γενικού Νοσοκομείου – Κέντρου Υγείας Κρεστένων σε πλήρες Κέντρο Υγείας Αγροτικού τύπου με μονάδα βραχείας νοσηλείας – αποκατάστασης (5-10 κλινικών) και η ανάπτυξη του Γενικού Νοσοκομείου – Κέντρου Υγείας Καλαβρύτων ως μονάδα Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, βραχείας νοσηλείας, μιας ημέρας χειρουργείο, Μονάδα Τεχνητού Νεφρού και αποκατάστασης. Επιπλέον, προτείνεται η διαμόρφωση ροών εξυπηρέτησης ασθενών στα υπό κοινή διοίκηση Νοσοκομεία Αγρινίου και Μεσολογγίου (ειδικά στους δείκτες του χειρουργικού τομέα, καθώς και στην ομάδα των νοσοκομειακών μο-

νάδων της ΠΕ Ηλείας).

Στα υφιστάμενα μέχρι το 2003 Κέντρα Υγείας έχουν προστεθεί ακόμη δύο (Μύτικα και Αρχαίας Ολυμπίας), οπότε στο νομό Αιτωλοακαρνανίας υπάρχουν 9, στο νομό Αχαΐας 6 και στο νομό Ηλείας 6, σύνολο 21 σε όλη την Περιφέρεια, αριθμός μεγαλύτερος από τον αριθμό των Καλλικράτειων Δήμων της Περιοχής.

Θεραπευτήρια υπάρχουν 4 στην Περιφέρεια και συγκεκριμένα ένα στο νομό Αιτωλοακαρνανίας (Κέντρο Αποθεραπείας Φυσικής και Κοινωνικής Αποκατάστασης – ΚΑΦΚΑ Αμφιλοχίας), το οποίο άρχισε να λειτουργεί το 2005-2006 και 3 στο νομό Αχαΐας (Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων – ΚΕΘΕΑ Πάτρας από το 2002, Θεραπευτήριο Χρόνιων Παθήσεων Κλεομένους Οικονόμου Ιατρού – πρώην ΚΑΦΑ Αιγίου από το 1941 και Ειδικό Κέντρο Αποκατάστασης και Μέριμνας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες –ΕΚΑΜΕ Αιγίου από το 1997).

Στον τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης λειτουργεί το Πανεπιστήμιο Πατρών, το οποίο πλέον διαθέτει 22 τμήματα, και το Ανοικτό Πανεπιστήμιο, με 4 κλάδους (που ιδρύθηκε το 1992) με έδρα την Πάτρα (Περιβόλα) και το Πανεπιστήμιο Δυτικής Ελλάδας με έδρα το Αργίριο, το νεώτερο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα της Ελλάδας, που ιδρύθηκε το 2009 (Ν. 3794/2009, ΦΕΚ 156 Α'), ενώ από το 1998 μέχρι τότε λειτουργούσε ως παράρτημα της Σχολής Διαχείρισης Φυσικών Πόρων και Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, με έδρα το Αργίριο. Σε αυτό υπάγονται 3 τμήματα (2 ιδρύθηκαν το 1998: Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων και Διοίκησης Επιχειρήσεων Αγροτικών Προϊόντων και Τροφίμων και ένα το 2004: Διαχείρισης Πολιτισμικού Περιβάλλοντος και Νέων Τεχνολογιών.

Στην Τεχνολογική Εκπαίδευση, στο μεν ΤΕΙ της Πάτρας, που διαθέτει 11 τμήματα εντός της πόλης, υπάγονται επιπλέον 5 παραρτήματα, 2 τμήματα στο Αίγιο (Φυσιοθεραπείας από το 2003 και Οπτικής – Οπτομετρίας από το 2006), 2 τμήματα στον Πύργο (Πληροφορικής και ΜΜΕ και Μουσειολογίας – Μουσειογραφίας και Σχεδιασμού Εκθέσεων από το 2003) και 1 τμήμα στην Αμαλιάδα (Πληροφορικής στη Διοίκηση και Οικονομία από το 2003), στο δε ΤΕΙ Μεσολογγίου που έχει 7 τμήματα, υπάγεται ένα ακόμη τμήμα στη Ναύπακτο (Τηλεπικοινωνιακών Συστημάτων και Δικτύων από το 2004).

Ειδικά Σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης λειτουργούν 1 στη Ναύπακτο από το 2005, 2 στο Αργίριο από το 2004 και 2011, 2 στον Πύργο από το 2005 και 2010 και 2 στην Πάτρα από το 2001 και 2004.

Υπάρχουν 2 Ερευνητικά Κέντρα στην Περιφέρεια. Η Ακαδημία Μελετών Κοινωνικών Προβλημάτων Κοσμάς ο Αιτωλός απαντάται στον Καλλικρατικό δήμο Ακτίου – Βόνιτσας Αιτωλοακαρνανίας, στον οποίο έχει περιέλθει το 2008 και το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας στην Πάτρα, που λειτουργεί ήδη από το 1994.

Ως σημαντικές μονάδες πολιτιστικής υποδομής επισημαίνεται το Κέντρο Πληροφόρησης Δάσους Στροφυλιάς – Λιμνοθάλασσας Κοτυχίου, που λειτουργεί μαζί με το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στη Λαρισσό του Δήμου Δυτικής Αχαΐας από το 2003, καθώς και τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Ακράτα (από το 1996) και στην Κλειτορία (από το 1993), τα οποία συγχωνεύτηκαν το 2011, στο Μεσολόγγι (από το 2007) και στο Θέρμο (από το 1999), τα οποία επίσης συγχωνεύτηκαν το 2011 και τέλος στη Σκιλλούντα Κρεστένων (από το 2006).

6.4.1.2 Αστικές λειτουργίες και ρόλος των πόλεων

Οι υπηρεσίες δημόσιας τάξης στην ΠΔΕ εκπροσωπούνται από 4 Αστυνομικές Διευθύνσεις, 2 Υποδιευθύνσεις και 36 Αστυνομικά τμήματα. Στην ΠΕ Αχαΐας, όπου εδρεύει η Γενική Αστυνομική Διεύθυνση ΠΔΕ (Πάτρα), υπάρχει η Αστυνομική Διεύθυνση Αχαΐας με έδρα την Πάτρα που περιλαμβάνει 10 αστυνομικά τμήματα, καθώς και η Αστυνομική Υποδιεύθυνση Αιγίου με ένα αστυνομικό τμήμα. Στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας υπάρχουν 2 αστυνομικές διευθύνσεις, η Αστυνομική Διεύθυνση Ακαρνανίας με έδρα το Αγρίνιο, η οποία έχει υπό την επίβλεψή της 8 αστυνομικά τμήματα και η Αστυνομική Διεύθυνση Αιτωλίας με έδρα το Μεσολόγγι και 5 αστυνομικά τμήματα. Τέλος στην ΠΕ Ηλείας λειτουργεί η Αστυνομική Διεύθυνση Ηλείας με έδρα τον Πύργο που περιλαμβάνει 11 τμήματα και η Αστυνομική Υποδιεύθυνση Αμαλιάδας με ένα αστυνομικό τμήμα.

Η περιφερειακή Διοίκηση Πυροσβεστικών Υπηρεσιών Δυτικής Ελλάδας εδρεύει στην Πάτρα. Στην ΠΕ Αχαΐας υπάρχει η Διοίκηση Πυροσβεστικών Υπηρεσιών Πατρών με δύο πυροσβεστικούς σταθμούς (Πατρών και Λιμένα Πατρών), 4 Πυροσβεστικές Υπηρεσίες (ΒΙ.ΠΕ. Πατρών, Αιγίου, Ακράτας, Καλαβρύτων) και ένα πυροσβεστικό κλιμάκιο (Χαλανδρίτσας). Στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας λειτουργούν 5 πυροσβεστικές υπηρεσίες (Μεσολογγίου, Αγρινίου, Θέρμου, Ναυπάκτου, Αμφιλοχίας). Στην ΠΕ Ηλείας η Διοίκηση Πυροσβεστικών Υπηρεσιών Νομού Ηλείας περιλαμβάνει 4 πυροσβεστικές υπηρεσίες (Πύργου, Αμαλιάδος, Λεχαινών και αεροδρομίου Ανδραβίδας), καθώς και 2 πυροσβεστικά κλιμάκια (Ολυμπίας και Κρεστένων). Από τα παραπάνω φαίνεται ότι σχεδόν σε κάθε έδρα καλλικράτειου δήμου υπάρχει αντίστοιχη πυροσβεστική λειτουργία, ενώ δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αλλαγές σε σχέση με το 2003, πέρα από την προσθήκη των πυροσβεστικών υπηρεσιών Ακράτας, Καλαβρύτων και Θέρμου.

Η 3^η Τελωνιακή Περιφέρεια Πατρών υπάγεται στη Γενική Διεύθυνση Τελωνείων και Ειδικών Φόρων Κατανάλωσης και με τη σειρά της ελέγχει το Β΄ τάξεως τελωνείο Αιγίου. Στην Αιτωλοακαρνανία, με απόφαση που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 3034 Β΄ του 2011, αναστέλλεται από 01.02.2012 η λειτουργία των Β΄ τάξης τελωνείων Μεσολογγίου και Αμφιλοχίας, οι αρμοδιότητές τους περιέρχονται στο τελωνείο Αστακού, το οποίο μετονομάζεται σε «τελωνείο Μεσολογγίου» και η έδρα του μεταφέρεται στο Μεσολόγγι. Από την άλλη, το Β΄ τάξης τελωνείο Αγρινίου μετονομάζεται σε «τελωνείο Αστακού», η έδρα του μεταφέρεται στον Αστακό και εξυπηρετεί τις ΔΕ Αστακού και Αλυζίας του δήμου Ξηρομέρου, ενώ στο τελωνείο Μεσολογγίου υπάγεται όλη η υπόλοιπη ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας. Τέλος, με την ίδια απόφαση, στην Ηλεία μετά την κατάργηση του τελωνείου Κατακόλου, παραμένει το τελωνείο Β΄ τάξης Κυλλήνης. Να σημειώσουμε ότι η έννοια των τελωνιακών σταθμών δεν υφίσταται πλέον.

Πολεοδομικά γραφεία λειτουργούν σε 10 έδρες καλλικράτειων δήμων της ΠΔΕ, γεγονός που αποδεικνύει ότι δεν υπάρχει καμία χωρική μεταβολή σε σχέση με την περίοδο εκπόνησης/ έγκρισης του ΠΠΧΣΑΑ, εκτός βεβαίως της αποκεντρωμένης λειτουργίας τους, ότι δηλαδή πλέον ανήκουν στους ίδιους τους δήμους. Έτσι υπάρχουν 4 πολεοδομικά γραφεία στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας (δήμων Αγρινίου, Ναυπάκτου, Μεσολογγίου, Αμφιλοχίας), 3 στην ΠΕ Αχαΐας (δήμων Πάτρας, Αιγιαλείας, Κάτω Αχαΐας) και 3 στην ΠΕ Ηλείας (δήμων Πύργου, Ζαχάρως, Αμαλιάδος). Οι δήμοι που δεν διαθέτουν δική τους πολεοδομικό γραφείο, εξυπηρετούνται από τις γειτονικές, όπως έχουν καθοριστεί.

Σε ό,τι αφορά τις Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (ΔΟΥ) απαντώνται σε 11 έδρες καλλι-

κράτειων δήμων της ΠΔΕ¹²⁶, συνεπώς κάποιες που είχαν καταγραφεί από το ΠΠΧΣΑΑ πλέον να έχουν καταργηθεί και συγχωνευθεί με άλλες. Από τις 7 ΔΟΥ που αναφέρονταν εντός των χωρικών ορίων Αιτωλοακαρνανίας, πλέον λειτουργούν οι 4: Μεσολογγίου, Αγρινίου, Αμφιλοχίας και Βόνιτσας, ενώ του Αστακού και του Θέρμου εντάχθηκαν πρόσφατα στη ΔΟΥ Αγρινίου και της Ναυπάκτου στη ΔΟΥ Μεσολογγίου. Στην ΠΕ Αχαΐας από τις 6 Οικονομικές Υπηρεσίες σήμερα λειτουργούν οι 4: Α', Γ' Πατρών, Αιγίου και Καλαβρύτων, καθώς της Ακράτας ενοποιήθηκε με αυτήν του Αιγίου, της Κλειτορίας με των Καλαβρύτων και η Β Πατρών και της Κάτω Αχαΐας με αυτήν της Γ Πατρών. Τέλος στην ΠΕ Ηλείας οι 8 υπηρεσίες μειώθηκαν σε 4: Πύργου, Αμαλιάδας, Ζαχάρως και Λεχαινών, διότι της Γαστούνης συνενώθηκε με της Αμαλιάδας, της Βάρδας με των Λεχαινών, και της Κρεστένων και Ανδρίτσαινας με του Πύργου. Επισημαίνεται ότι μέχρι πρότινος σχεδόν σε κάθε καλλικράτειο δήμο αντιστοιχούσε μια ΔΟΥ και σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμη και δύο (Αιγιαλείας, Καλαβρύτων, Ανδραβίδας - Κυλλήνης, Ανδρίτσαινας - Κρεστένων), ενώ μόνο δύο δήμοι δεν είχαν δική τους οικονομική υπηρεσία (Ερυμάνθου, Αρχαίας Ολυμπίας). Με την νέα ρύθμιση σε δύο δήμους της Αιτωλοακαρνανίας καταργήθηκαν οι υφιστάμενες ΔΟΥ (Θέρμου και Ξηρομέρου).

Όσον αφορά τα γραφεία ΟΑΕΔ, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία του οργανισμού (κατάλογος 20.09.2012), στην ΠΕ Αχαΐας, όπου εδρεύει και η Περιφερειακή Διεύθυνση Πελοποννήσου, υπάρχουν γραφεία στην Πάτρα και στο Αίγιο. Στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας στο Μεσολόγγι, στο Αγρίνιο, στη Ναύπακτο, ενώ το παράρτημα ΙΚΑ Αμφιλοχίας ασκεί αρμοδιότητες ΟΑΕΔ. Το ίδιο συμβαίνει στην ΠΕ Ηλείας με το ΙΚΑ Κρεστένων, καθώς υπάρχουν μόνο δύο αυτοτελή γραφεία στον Πύργο και στην Αμαλιάδα. Σε σχέση με το ΠΠΧΣΑΑ, φαίνεται να έχει καταργηθεί ο ΟΑΕΔ Ανακτορίου.

6.4.1.3 Παραδοσιακοί Οικισμοί

Σύμφωνα με το Αρχείο Παραδοσιακών Οικισμών και Διατηρητέων Κτιρίων της Διεύθυνσης Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΚΑ¹²⁷ στην Αχαΐα υπάρχουν 4 χαρακτηρισμένοι οικισμοί: 2 τμήματα πόλης της δ.ε. Πατρέων (κωδ. 7568, 8235), το Αλεποχώρι της δ.ε. Τριταίας (κωδ. 203) και το Βεσίνι της δ.ε. Παϊών (κωδ. 202). Σε κάθε μια από τις ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και Ηλείας εμφανίζεται μόνο ένας χαρακτηρισμένος οικισμός, η Ναύπακτος της δ.ε. Ναυπάκτου (κωδ. 201) και οι Ταξιάρχες της δ.ε. Ζαχάρως (κωδ. 204), αντίστοιχα.

Σύνοπτικά στοιχεία για τους παραδοσιακούς οικισμούς στην ΠΔΕ παρουσιάζονται και στον Πίνακα 56 του Παραρτήματος ΙΙ.

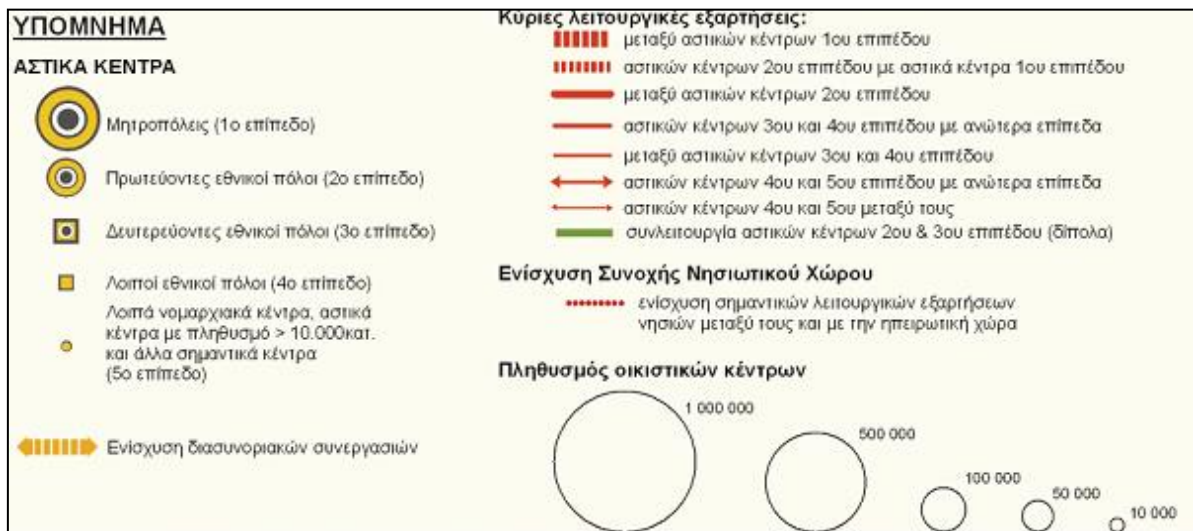
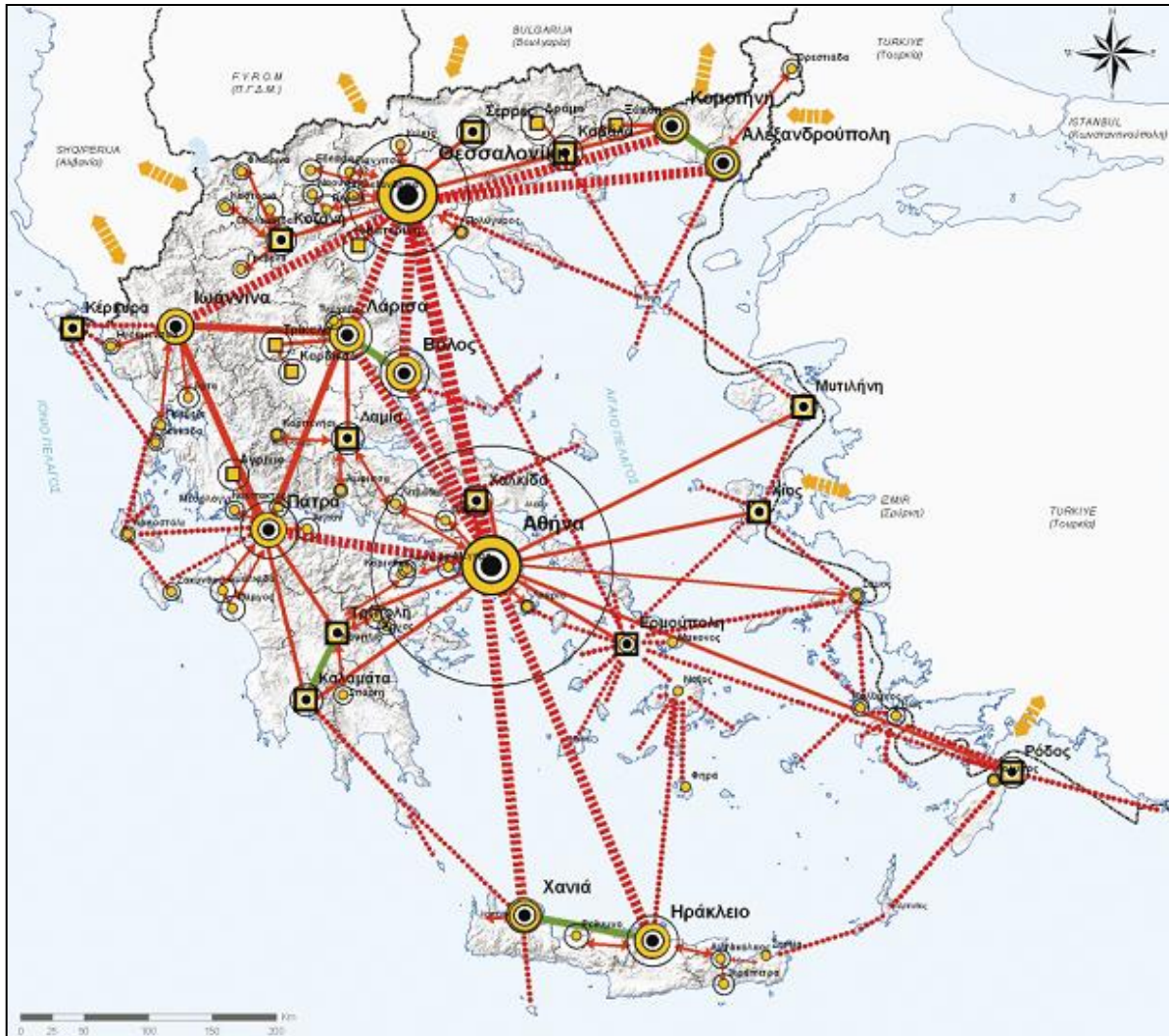
6.4.1.4 Διάρθρωση/ ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου και περιοχές επιρροής

Με βάση το ΓΠΧΣΑΑ στη Χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου επιδιώκεται η δημιουργία ενός ιεραρχημένου αστικού πλέγματος. Ενισχύεται η Πάτρα ως πρωτεύων εθνικός πόλος (2^ο επίπεδο) με εξάρτηση από την Αθήνα (1^ο επιπέδου μητροπολιτικό κέντρο) και αλληλεξάρτηση με Ιωάννινα και Λάρισα (2^ο επιπέδου) στις Περιφέρειες Ηπείρου και Θεσσαλίας αντίστοιχα, ενώ την ενισχύει και εξαρτάται από αυτή το δίπολο Τρίπολη - Καλαμάτα (Δευτερεύοντες εθνικοί πόλοι 3^ο επιπέδου) της Περιφέρειας Πελοποννήσου, με στόχο να αποτελέσει η ΠΔΕ κομβικό σημείο του εθνικού χώρου σε διασύνδεση με τον περιβάλλοντα χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των Βαλκανίων και της Μεσογείου. Επι-

¹²⁶ Με βάση τα ΦΕΚ 2552/Β/2012 και 2701/Β/2012 συγχωνεύονται οι Δ.Ο.Υ. σε 12 σε όλη την ΠΔΕ (4 στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, 4 στην ΠΕ Αχαΐας και 4 στην ΠΕ Ηλείας).

¹²⁷ Πηγή: www.estia.minenv.gr

πλέον, από την Πάτρα εξαρτώνται και η Κεφαλλονιά (Αργοστόλι) και η Ζάκυνθος (Ζάκυνθος), της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, στο πλαίσιο της ενίσχυσης σημαντικών λειτουργικών εξαρτήσεων νησιών με την ηπειρωτική χώρα.

Εντός της ΠΔΕ:

- Η Πάτρα αποτελεί πρωτεύων εθνικό πόλο (2^ο επίπεδο).

- Το Αγρίνιο (λοιποί εθνικοί πόλοι - 4^ο επίπεδο) εξαρτάται από την Πάτρα.
- Το Μεσολόγγι και η Ναύπακτος (ως λοιπά νομαρχιακά κέντρα, αστικά κέντρα με πληθυσμό >10.000 κατ. - 5^ο επιπέδου) εξαρτώνται από την Πάτρα (το Μεσολόγγι λειτουργεί σαν δίπολο με το Αγρίνιο χωρίς όμως να χαρακτηρίζεται έτσι).
- Το Αίγιο, η Αμαλιάδα και ο Πύργος (ως λοιπά νομαρχιακά κέντρα, αστικά κέντρα με πληθυσμό >10.000 κατ. - 5^ο επιπέδου) εξαρτώνται απευθείας από την Πάτρα.

Το οικιστικό δίκτυο εντάσσεται στους άξονες ανάπτυξης μέσω της σχέσης του – εξαρτήσεις με τους μεγάλους αστικούς πόλους, τις πύλες εισόδου – εξόδου της χώρας και τις περιοχές ανάπτυξης παραγωγικών, οικονομικών και διοικητικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών. Οι σχέσεις αυτές υποστηρίζονται από τα στρατηγικά δίκτυα μεταφορών και υποδομών.

Το οικιστικό δίκτυο της ΠΔΕ είναι εξαρτημένο από την Πάτρα που αποτελεί και τον πόλο υπερεθνικής και εθνικής σημασίας. Σε αυτήν συγκεντρώνονται διοικητικές υπηρεσίες, οι περιφερειακές υπηρεσίες υγείας, οι διαπεριφερειακές μονάδες-κέντρα ανώτατης εκπαίδευσης, έρευνας και νέας τεχνολογίας με διεθνή ακτινοβολία και αστικές λειτουργίες.

Η Πάτρα ιδιαίτερα υποστηρίζεται με δράσεις που προτείνονται τόσο από τον Εθνικό Χωροταξικό Σχεδιασμό, όσο και από Τοπικά Χωροταξικά (μελέτη Ρυθμιστικού Σχεδίου, ΓΠΣ):

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και του οικονομικού δυναμισμού της με προτεινόμενα ΒΙΟΠΑ, Εμπορευματικό Κέντρο (το τελευταίο δεν προωθήθηκε)
- Βελτίωση της προσπελασιμότητάς της (Νέο Λιμάνι, παράκαμψη πόλης, έργα υποδομών)
- Προστασία και βελτίωση της ποιότητας του αστικού περιβάλλοντος (ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, προστασία και ανάδειξη του δημόσιου χώρου κυρίως του ιστορικού κέντρου και του παραλιακού μετώπου, με ενίσχυση των ζωνών πρασίνου και διαχείριση των ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων, περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, αποθάρρυνση των μετακινήσεων με Ι.Χ. αυτοκίνητα).
- Υψηλό επίπεδο παρεχόμενων υπηρεσιών με έμφαση στην υγεία, στη γνώση, με περαιτέρω ενίσχυση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στην ανάπτυξη υποδομών έρευνας.

Το Αγρίνιο λειτουργεί ως δευτερεύων πόλος συγκέντρωσης διοικητικών υπηρεσιών, υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης (με διαπεριφερειακή σύνδεση με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, της Περιφέρειας Ηπείρου) και αστικών λειτουργιών.

Συμπληρωματικά των δύο μεγάλων αστικών κέντρων (με υπηρεσίες στους τομείς: διοίκηση, υγεία, Τεχνολογική Εκπαίδευση και αστικές λειτουργίες) λειτουργούν το Μεσολόγγι στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, το Αίγιο στην ΠΕ Αχαΐας και το δίπολο Αμαλιάδα - Πύργος στην ΠΕ Ηλείας.

Μικρότερα κέντρα αποτελούν στην ΠΕ Αχαΐας το Κατάκολο, τα Καλάβρυτα, το Ρίο (με υπηρεσίες διοίκησης και υγείας) η Ακράτα και η Κλειτορία (υγεία και πολιτιστικές υποδομές) και η Λαρισσός (πολιτιστικές υποδομές). Στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας η Ναύπακτος (με υπηρεσίες στους τομείς διοίκηση, πολιτισμός, δευτεροβάθμια εκπαίδευση), ο Αστακός (υγεία, τελωνείο), η Αμφιλοχία (υγεία, πολεοδομία, πυροσβεστικές υπηρεσίες) και το Θέρμο (υγεία, πολιτιστικές υποδομές). Στην ΠΕ Ηλείας τα Κρέστενα (υγεία), η Κυλλήνη (διοίκηση), η Αρχαία Ολυμπία και η Σκιλλούντα (υγεία, πολιτιστικές υποδομές).

6.4.2 Δημογραφικά στοιχεία και χαρακτηριστικά

6.4.2.1 Δημογραφικές εξελίξεις και τάσεις

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, σύμφωνα με την απογραφή του 2011 έχει «προσωρινό» μόνιμο πληθυσμό 680.190 κατοίκους, γεγονός που την κατατάσσει στην 4^η θέση ανάμεσα στις 13 αυτοδιοικητικές περιφέρειες της χώρας. Ο πληθυσμός αυτός αποτελεί το 6,3% του συνολικού μόνιμου πληθυσμού της χώρας κατά την ίδια περίοδο.

Η εικόνα μεταβολής του πληθυσμού της Περιφέρειας για τις δύο τελευταίες δεκαετίες παρουσιάζεται διαφορετική. Κατά την περίοδο 1991-2001, ο μόνιμος πληθυσμός της Περιφέρειας μεταβάλλεται θετικά με ποσοστό 3,84%, ποσοστό μικρότερο από την αντίστοιχη αύξηση της χώρας για την ίδια περίοδο που ήταν 7,22%. Στην επόμενη δεκαετία 2001-2011, η μεταβολή είναι αρνητική με ποσοστό -5,76%, ενώ η μεταβολή για το σύνολο της χώρας ήταν -1,34%. Αξίζει να σημειωθεί ότι για την τελευταία δεκαετία η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (ΠΔΕ) χαρακτηρίζεται από το μεγαλύτερο ποσοστό μείωσης ανάμεσα στις 13 περιφέρειες της χώρας.

Όσον αφορά στις μεταβολές σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων (ΠΕ), η εικόνα παρουσιάζεται ως εξής:

- η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας χάνει πληθυσμό από το 1991, με διαφορετικό ποσοστό μείωσης για τις δύο δεκαετίες. Κατά την δεκαετία 1991-2001 η μείωση ήταν -2,18%, ενώ κατά την δεκαετία 2001-2011 η μείωση ανέρχεται σε -4,38%. (ποσοστιαία μείωση μικρότερη του συνόλου της Περιφέρειας).
- η ΠΕ Αχαΐας κατά την δεκαετία 1991-2001 αυξάνει τον πληθυσμό της κατά 7,46%, ποσοστό μεγαλύτερο ακόμα και από την μεταβολή της χώρας, ενώ κατά την δεκαετία 2001-2011, ο πληθυσμός μειώνεται κατά -2,62% (ποσοστιαία μείωση μικρότερη του συνόλου της ΠΔΕ και μεγαλύτερη από την αντίστοιχη της χώρας).
- η ΠΕ Ηλείας παρουσιάζει αύξηση πληθυσμού κατά την περίοδο 1991-2001 με ποσοστό 5,30%, ενώ για την δεκαετία 2001-2011 υπάρχει μείωση πληθυσμού κατά -12,76%, ποσοστό κατά πολύ μεγαλύτερο (πολλαπλάσιο) από την μεταβολή της Περιφέρειας και της Χώρας.

Παρατηρείται ότι κάθε ΠΕ παρουσιάζει διαφορετικό χαρακτήρα κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Η Αιτωλοακαρνανία χάνει συνεχώς πληθυσμό, η Αχαΐα (περιλαμβάνοντας το τρίτο σε πληθυσμό στην χώρα αστικό κέντρο, την Πάτρα), παρόλο που χάνει πληθυσμό κατά την τελευταία απογραφή, δεν φτάνει στα επίπεδα που ήταν πριν από 20 χρόνια. Τέλος, η Ηλεία παρόλη την θετική μεταβολή που καταγράφηκε την περίοδο 1991-2001, η επόμενη δεκαετία φέρεται ιδιαίτερα αρνητική καθώς το ποσοστό μείωσης είναι το μεγαλύτερο της χώρας (έπειτα από την ΠΕ του Κεντρικού Τομέα Αθηνών).

Η συμμετοχή των τριών Περιφερειακών Ενοτήτων στον πληθυσμό της Περιφέρειας για το έτος 2011 είναι:

- ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας με 30,80%,
- ΠΕ Αχαΐας με 45,66%, και
- ΠΕ Ηλείας με 23,54%.

Στον πίνακα που ακολουθεί περιλαμβάνονται η εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού κατά την χρονική περίοδο 1991-2011 ανά Καλλικράτειο Δήμο, Περιφερειακές Ενότητες και Περιφέρεια.

Πίνακας 18: Εξέλιξη του πληθυσμού (1991 – 2001) στην ΠΔΕ.

	Πληθυσμός			ΜΕΡΜ ¹²⁸	
	1991	2001	2011	91-01	01-11
Ελλάδα	10.195.722	10.932.346	10.785.860	0,007	-0,001
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	695.044	721.751	680.190	0,004	-0,006
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας / Ελλάδα	6,82%	6,60%	6,31%		
ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας	223.982	219.092	209.500	-0,002	-0,004
Δήμος Αγρινίου	98000	96889	93930	-0,001	-0,003
Δήμος Ακτίου-Βόνιτσας	19200	17872	16470	-0,007	-0,008
Δήμος Αμφιλοχίας	22829	20491	17060	-0,011	-0,018
Δήμος Θέρμου	8331	7837	8270	-0,006	0,005
Δήμος Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου	35344	35805	34420	0,001	-0,004
Δήμος Ναυπακτίας	25277	26840	27570	0,006	0,003
Δήμος Ξηρομέρου	15001	13358	11780	-0,012	-0,012
ΠΕ Αχαΐας	296.775	318.928	310.580	0,007	-0,003
Δήμος Αιγιαλείας	53139	53585	49740	0,001	-0,007
Δήμος Δυτικής Αχαΐας	26784	29608	26300	0,010	-0,012
Δήμος Ερυμάνθου	11997	11329	8740	-0,006	-0,026
Δήμος Καλαβρύτων	14392	13912	11220	-0,003	-0,021
Δήμος Πατρέων	190463	210494	214580	0,010	0,002
ΠΕ Ηλείας	174.287	183.521	160110	0,005	-0,014
Δήμος Ανδραβίδας - Κυλλήνης	22424	24668	21640	0,010	-0,013
Δήμος Ανδρίτσαινας - Κρεσπενών	19138	21139	14190	0,010	-0,039
Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας	17135	16431	13410	-0,004	-0,020
Δήμος Ζαχάρως	12745	13716	8950	0,007	-0,042
Δήμος Ήλιδας	31557	36275	32130	0,014	-0,012
Δήμος Πηνειού	17013	19658	21420	0,015	0,009
Δήμος Πύργου	53139	53585	49740	-0,005	-0,007
ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας / ΠΔΕ	32,23%	30,36%	30,80%		
Δήμος Αγρινίου / ΠΔΕ	14,10%	13,94%	13,51%		
Δήμος Ακτίου-Βόνιτσας / ΠΔΕ	2,76%	2,57%	2,37%		
Δήμος Αμφιλοχίας / ΠΔΕ	3,28%	2,95%	2,45%		
Δήμος Θέρμου / ΠΔΕ	1,20%	1,13%	1,19%		
Δήμος Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου / ΠΔΕ	5,09%	5,15%	4,95%		
Δήμος Ναυπακτίας / ΠΔΕ	3,64%	3,86%	3,97%		
Δήμος Ξηρομέρου / ΠΔΕ	2,16%	1,92%	1,69%		
ΠΕ Αχαΐας / ΠΔΕ	42,70%	44,19%	45,66%		
Δήμος Αιγιαλείας / ΠΔΕ	7,65%	7,71%	7,16%		
Δήμος Δυτικής Αχαΐας / ΠΔΕ	3,85%	4,26%	3,78%		
Δήμος Ερυμάνθου / ΠΔΕ	1,73%	1,63%	1,26%		
Δήμος Καλαβρύτων / ΠΔΕ	2,07%	2,00%	1,61%		
Δήμος Πατρέων / ΠΔΕ	27,40%	30,28%	30,87%		
ΠΕ Ηλείας / ΠΔΕ	25,08%	25,43%	23,54%		
Δήμος Ανδραβίδας - Κυλλήνης / ΠΔΕ	3,23%	3,55%	3,11%		
Δήμος Ανδρίτσαινας - Κρεσπενών / ΠΔΕ	2,75%	3,04%	2,04%		
Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας / ΠΔΕ	2,47%	2,36%	1,93%		
Δήμος Ζαχάρως / ΠΔΕ	1,83%	1,97%	1,29%		
Δήμος Ήλιδας / ΠΔΕ	4,54%	5,22%	4,62%		
Δήμος Πηνειού / ΠΔΕ	2,45%	2,83%	3,08%		
Δήμος Πύργου / ΠΔΕ	7,81%	7,43%	6,96%		

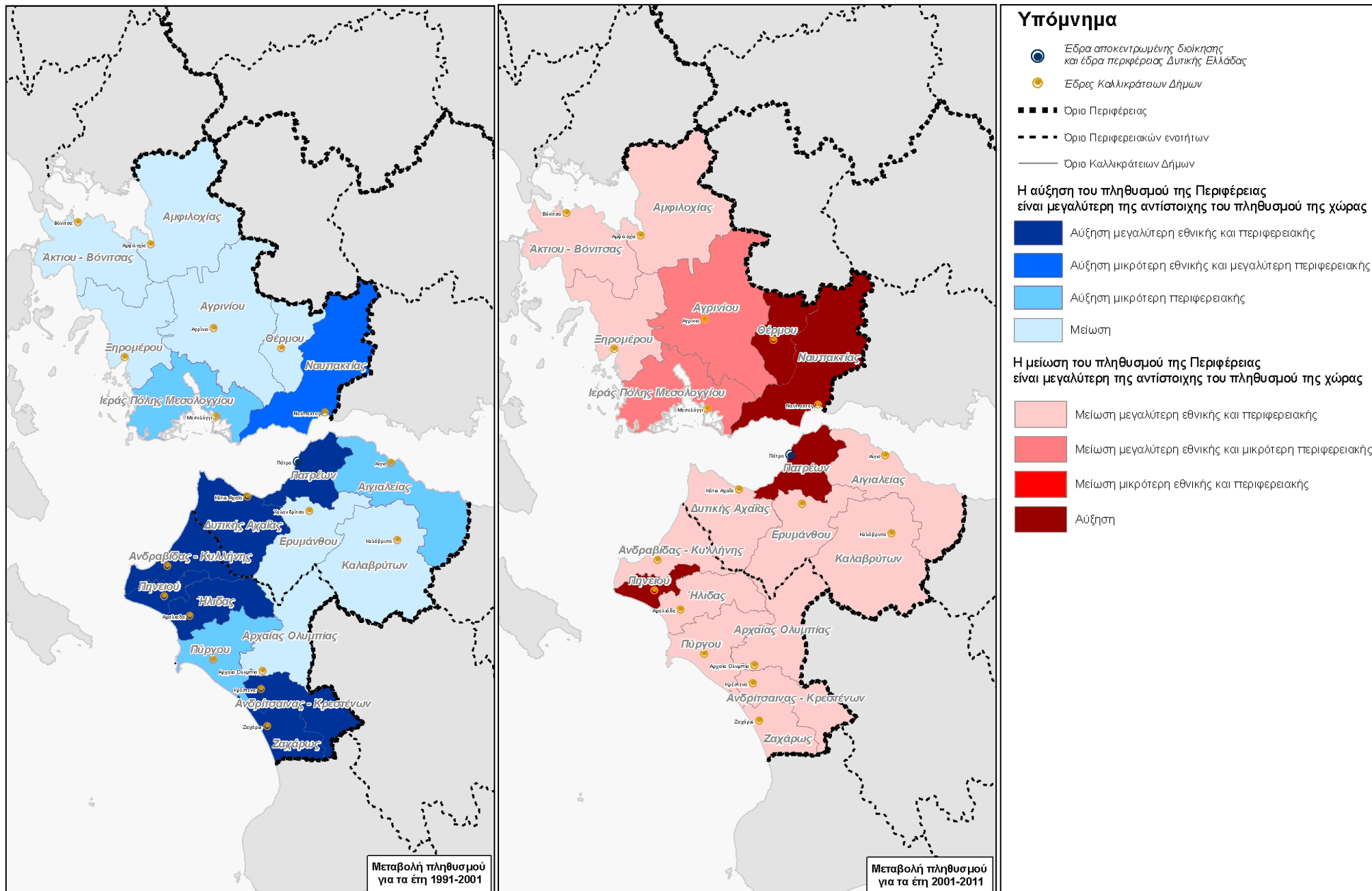
Από την ανάλυση του προηγούμενου πίνακα προκύπτει ότι:

¹²⁸ Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής.

- Η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας αποτελείται από 7 Καλλικράτειους Δήμους, οι πληθυσμοί των οποίων για το έτος 2011 κυμαίνονται από 8.270 κατοίκους για το Δήμο Θέρμου έως 93.930 κατοίκους για το Δήμο Αγρινίου. Ο Δήμος Ι.Π. Μεσολογγίου παρ' όλο που περιλαμβάνει την έδρα της Περιφερειακής Ενότητας είναι δεύτερος σε πληθυσμό. Ως προς τους Μέσους Ετήσιους Ρυθμούς Μεταβολής (ΜΕΡΜ) κατά την περίοδο 1991-2001 μόνο δύο Δήμοι είχαν θετική μεταβολή (Δήμοι Ι.Π. Μεσολογγίου και Ναυπακτίας), ενώ κατά την δεκαετία 2001-2011 οι δύο Δήμοι με θετική μεταβολή ήταν οι Δήμοι Ναυπακτίας και Θέρμου. Στον αντίποδα οι Δήμοι Αμφιλοχίας και Ξηρομέρου εμφανίζουν τους μεγαλύτερους αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής.
- Η ΠΕ Αχαΐας αποτελείται από 5 Καλλικράτειους Δήμους, με πληθυσμό που κυμαίνεται από 8.740 κατοίκους για το Δήμο Ερυμάνθου έως 214.580 κατοίκους για τον Δήμο Πατρέων. Ως προς τους Μέσους Ετήσιους Ρυθμούς Μεταβολής (ΜΕΡΜ) κατά την περίοδο 1991-2001 μόνο δύο Δήμοι είχαν αρνητική μεταβολή (Δήμοι Ερυμάνθου και Καλαβρύτων), ενώ κατά την δεκαετία 2001-2011 ο μόνος Δήμος με θετική μεταβολή είναι ο Δήμος Πατρέων.
- Η ΠΕ Ηλείας αποτελείται από 7 Καλλικράτειους Δήμους, με πληθυσμούς που κυμαίνονται από 8.950 για το Δήμο Ζαχάρως έως 49.740 για το Δήμο Πύργου. Ως προς τους Μέσους Ετήσιους Ρυθμούς Μεταβολής (ΜΕΡΜ) κατά την περίοδο 1991-2001 μόνο 2 δήμοι φέρουν αρνητική μεταβολή, οι Δήμοι Πύργου και Αρχαίας Ολυμπίας, ενώ κατά την δεκαετία 2001-2011 ο μόνος Δήμος με θετική μεταβολή είναι ο Δήμος Πηνειού.

Στους χάρτες που ακολουθούν στην επόμενη σελίδα απεικονίζονται οι μεταβολές πληθυσμού για τις δεκαετίες 1991-2001 και 2001-2011 σε επίπεδο Καλλικράτειων Δήμων. Από την χρωματική απεικόνιση γίνεται σύγκριση μεταξύ των μεταβολών αυτών με τις αντίστοιχες μεταβολές για την Περιφέρεια και την Χώρα.

Παρατηρείται ότι την δεκαετία 1991-2001 η Περιφέρεια σημείωσε αύξηση πληθυσμού μικρότερη από την αύξηση της χώρας. Από το σύνολο των Δήμων, 7 Δήμοι έχουν ποσοστό αύξησης μεγαλύτερο και από το ποσοστό αύξησης της χώρας, ένας Δήμος έχει ποσοστό που κυμαίνεται ανάμεσα στα ποσοστά περιφέρειας και χώρας, 3 Δήμοι έχουν αύξηση μικρότερη της περιφερειακής αύξησης, ενώ οι υπόλοιποι 8 Δήμοι εμφανίζουν μείωση πληθυσμού.

Στην παρατήρηση αυτή έχει ενδιαφέρον να προστεθεί η κατανομή πληθυσμού όπως είχε μελετηθεί από το θεσμοθετημένο ΠΠΧΣΑΑ σε επίπεδο Καποδιστριακών Δήμων. Λόγω της μικρότερης επιφάνειας που κάλυπταν οι Καποδιστριακοί Δήμοι φαίνονταν πιο έντονα η αντίθεση των μεταβολών ανάμεσα στην ορεινή χώρα και τις παραλιακές περιοχές και η δυναμική των αστικών κέντρων της περιοχής στην συγκέντρωση πληθυσμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο Καποδιστριακός Δήμος Αγρινίου, με το αστικό κέντρο του Αγρινίου, που ενώ παρουσιάζει μεγάλη αύξηση (ανάμεσα στην εθνική και περιφερειακή μεταβολή). Το ίδιο συμβαίνει και με τον Καλλικρατικό Δήμο Ναυπάκτου που εμφανίζει αύξηση στο σύνολό του, αλλά επί μέρους στους Καποδιστριακούς Δήμους η αύξηση αυτή εντοπίζεται κυρίως στο Καποδιστριακό Δήμο Ναυπάκτου και δευτερευόντως στο Καποδιστριακό Δήμο Αντιρρίου. Η ορεινή Ναυπακτία χάνει μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Στην ΠΕ Αχαΐας τονίζεται περισσότερο η αύξηση πληθυσμού στους παραλιακούς Δήμους σε σχέση με την ενδοχώρα, με εξαίρεση τον Καποδιστριακό Δήμο Καλαβρύτων που διακρίνεται από την υπόλοιπη ορεινή περιοχή. Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει και στην ΠΕ Ηλείας, με παράδειγμα τον Καλλικρατικό Δήμο Ανδρίτσαινας -Κρεστένων που ως μια ενότητα παρουσιάζει μεγάλη αύξηση πληθυσμού, αλλά στην διάκριση επιμέρους περιοχών εντοπίζεται μεγάλη μείωση στο ορεινό τμήμα (Καποδιστριακός Δήμος Ανδρίτσαινας).

Η δεκαετία 2001 - 2011 έχει διαφορετική εικόνα, καθώς ο πληθυσμός της περιφέρειας μειώνεται περισσότερο (σε ποσοστό) από ότι ο πληθυσμός της χώρας. Μόλις 4 Δήμοι εμφανίζουν αύξηση πληθυσμού, ενώ 2 δήμοι έχουν μείωση που κυμαίνεται ανάμεσα στην εθνική και περιφερειακή μεταβολή. Οι υπόλοιποι Δήμοι, 13 στο σύνολο, έχουν ποσοστό μείωσης μεγαλύτερο ακόμα και από το ποσοστό της περιφέρειας.

Η δυσμενής εικόνα μετακίνησης πληθυσμού από τα ορεινά προς τα πεδινά και παράλια της περιοχής μελέτης που παρατηρήθηκε για την προηγούμενη δεκαετία, γίνεται αποδεκτό ότι συνεχίζεται και στην δεκαετία αυτή, δεδομένης της μείωσης των πληθυσμών των Καλλικράτειων Δήμων. Ύστερα από επικοινωνία και συνεργασία με αρμόδιους φορείς της περιοχής, η κατάσταση αυτή επιβεβαιώνεται άτυπα από την παρατήρηση της υπάρχουσας κατάστασης. Στην Ηλεία αύξηση παρουσιάζεται μόνο στον Δήμο Πηνειού, τα αστικά κέντρα Πύργου και Αμαλιάδας παρουσιάζουν στασιμότητα ή μικρή μείωση, ενώ τα ορεινά χωριά αδυνατούν ακόμα περισσότερο να κρατήσουν τον πληθυσμό, δεδομένων των φυσικών καταστροφών που είχε υποστεί η περιοχή το 2007 και της οικονομικής συγκυρίας. Παρόμοια είναι η κατάσταση και στην υπόλοιπη περιοχή, με διαφοροποιήσεις στις περιπτώσεις που η περιοχή εμφανίζεται δυναμική σε κάποιους τομείς (Καλάβρυτα, Ναύπακτος, Αρχαία Ολυμπία, Αγρίνιο).

6.4.2.2 Διάρθρωση πληθυσμού

Όπως είναι γνωστό η απογραφή του 2011 δεν έχει δημοσιοποιήσει στοιχεία πληθυσμού που αφορούν επιμέρους πληροφορίες, όπως για παράδειγμα η κατανομή πληθυσμού σε γεωγραφικές ζώνες¹²⁹ ή στον διαχωρισμό σε αστικό και αγροτικό πληθυσμό¹³⁰. Για το

¹²⁹ **Πεδινός πληθυσμός:** Ο πληθυσμός των δημοτικών και κοινοτικών διαμερισμάτων, των οποίων η εδαφική περιοχή βρίσκεται ολόκληρη ή το μεγαλύτερο μέρος της σε επίπεδο ή ελαφρώς κεκλιμένο έδαφος και σε υψόμετρο μέχρι 800 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας.

Ημιορεινός πληθυσμός: Ο πληθυσμός των δημοτικών και κοινοτικών διαμερισμάτων, των οποίων η εδαφική περιοχή βρίσκεται στις υπώρειες των ορέων ή των οποίων η έκταση διαμοιράζεται κατά το ήμισυ, περίπου, στην πεδιάδα και κατά το άλλο ήμισυ στο όρος, αλλά πάντοτε με υψόμετρο κάτω από 800 μέτρα για το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής του δημοτικού ή κοινοτικού διαμερίσματος.

Ορεινός πληθυσμός: Ο πληθυσμός των δημοτικών και κοινοτικών διαμερισμάτων, των οποίων η επιφάνεια είναι κατ' εξοχήν κεκλιμένη και ανώμαλη, διακόπτεται από χαράδρες ή καλύπτεται από απότομους ορεινούς όγκους, οι οποίοι δημιουργούν στο έδαφος βαθιές και πολλαπλές πτυχώσεις με υψομετρικές διαφορές σημείων

λόγο αυτό, η μελέτη των παραπάνω δεδομένων θα βασιστεί στις απογραφές του 1991 και 2001, με μελέτη του πραγματικού πληθυσμού για σύγκριση μεταξύ των απογραφών αυτών.

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας η κατανομή πραγματικού πληθυσμού για το έτος 2001 (βλ. επόμενο πίνακα) είναι ως εξής: 12,06% κατοικεί σε ορεινές περιοχές, 13,94% σε ημιορεινές και τέλος 74% ζει σε πεδινές περιοχές. Διαχρονικά παρατηρείται η μείωση πληθυσμού σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές και η αύξηση στην πεδινή ζώνη. Μεγαλύτερη κινητικότητα υπήρξε εντός της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, καθώς στις άλλες δύο Ενότητες οι μεταβολές είναι της τάξης του 1% ή και μικρότερες.

Πίνακας 19: Πραγματικός πληθυσμός (1991–2001) ανά υψομετρικές ζώνες.

	Πραγματικός Πληθυσμός			ΜΕΡΜ	
	1991	2001	2011	1991-01	2001-11
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	707.684	740.506		0,0184	
Ορεινές ζώνες Περιφέρειας	91.411	89.313		-0,0039	
Ημιορεινές ζώνες Περιφέρειας	109.600	103.204		-0,0069	
Πεδινές ζώνες Περιφέρειας	506.673	547.989		0,0285	
Ορεινές ζώνες Περιφέρειας / ΠΔΕ	12,92%	12,06%		-0,0219	
Ημιορεινές ζώνες Περιφέρειας / ΠΔΕ	15,49%	13,94%		-0,0249	
Πεδινές ζώνες Περιφέρειας / ΠΔΕ	71,60%	74,00%		0,0100	
Περιφερειακή Ενότητα Αιτ/νιας	228.180	224.429			
Ορεινές ζώνες Αιτ/νιας	37.031	34.304		-0,0076	
Ημιορεινές ζώνες Αιτ/νιας	77.225	66.984		-0,0141	
Πεδινές ζώνες Αιτ/νιας	113.924	123.141		0,0230	
Ορεινές ζώνες Αιτ/νιας / ΠΔΕ	5,23%	4,63%		-0,0255	
Ημιορεινές ζώνες Αιτ/νιας / ΠΔΕ	10,91%	9,05%		-0,0319	
Πεδινές ζώνες Αιτ/νιας / ΠΔΕ	16,10%	16,63%		0,0046	
Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας	300.078	322.789			
Ορεινές ζώνες Αχαΐας	41.464	41.344		0,0028	
Ημιορεινές ζώνες Αχαΐας	17.107	18.007		0,0157	
Πεδινές ζώνες Αχαΐας	241.507	263.438		0,0364	
Ορεινές ζώνες Αχαΐας / ΠΔΕ	5,86%	5,58%		-0,0153	
Ημιορεινές ζώνες Αχαΐας / ΠΔΕ	2,42%	2,43%		-0,0026	
Πεδινές ζώνες Αχαΐας / ΠΔΕ	34,13%	35,58%		0,0177	
Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας	179.429	193.288			
Ορεινές ζώνες Ηλείας	12.916	13.665		-0,0134	
Ημιορεινές ζώνες Ηλείας	15.268	18.213		0,0011	
Πεδινές ζώνες Ηλείας	151.245	161.410		0,0208	
Ορεινές ζώνες Ηλείας / ΠΔΕ	1,83%	1,85%		-0,0312	
Ημιορεινές ζώνες Ηλείας / ΠΔΕ	2,16%	2,46%		-0,0170	
Πεδινές ζώνες Ηλείας / ΠΔΕ	21,37%	21,80%		0,0024	

Σχετικά με τον διαχωρισμό πληθυσμού σε αστικές και αγροτικές περιοχές (βλ. επόμενο πίνακα), παρατηρείται ότι για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, για το 2001, το 55,59%

των δημοτικών ή κοινοτικών διαμερισμάτων πάνω από 400 μέτρα, καθώς, επίσης, και των δημοτικών ή κοινοτικών διαμερισμάτων των οποίων ολόκληρη η επιφάνεια ή μεγάλο μέρος αυτής βρίσκεται σε υψόμετρο πάνω από 800 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας

¹³⁰ Αστικό χαρακτηρίζεται κάθε Δημοτικό ή Κοινοτικό διαμέρισμα του οποίου ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει 2000 κατοίκους και άνω.

Αγροτικό χαρακτηρίζεται κάθε Δημοτικό ή Κοινοτικό διαμέρισμα του οποίου ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει λιγότερους από 2000 κατοίκους.

του πληθυσμού κατοικούσε σε αστικές περιοχές, ενώ το υπόλοιπο σε αγροτικές περιοχές. Διαχρονικά παρατηρείται μια αύξηση (~5%) στον πληθυσμό της αστικής ζώνης.

Στις ΠΕ η κατάσταση παρουσιάζεται διαφοροποιημένη στις αστικές περιοχές, καθώς στην Αιτωλοακαρνανία συγκεντρώνεται το 55,59% του πληθυσμού, στην Αχαΐα το 50,37% και στην Ηλεία μόλις το 42,42%. Παρά τον διαφορετικό χαρακτήρα των ενοτήτων διαχρονικά και οι τρεις παρουσιάζουν αύξηση του αστικού πληθυσμού, διαφορετικής έντασης (+3% για την Αιτωλοακαρνανία, +6% για την Αχαΐα και 8% για την Ηλεία).

Πίνακας 20: Πραγματικός πληθυσμός (1991–2001) χωρισμένος σε αστικό & αγροτικό πληθυσμό.

	Πραγματικός Πληθυσμός			ΜΕΡΜ	
	1991 ¹³¹	2001	2011	1991-01	2001-11
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	633.904	740.506			
Αστικός πληθυσμός Περιφέρειας	314.700	411.633	Έλλειψη στοιχείων	0,0272	
Αγροτικός πληθυσμός Περιφέρειας	319.204	328.873		0,0030	
Αστικός πληθυσμός Περιφέρειας / ΠΔΕ	49,64%	55,59%			
Αγροτικός πληθυσμός Περιφέρειας / ΠΔΕ	50,36%	44,41%			
Περιφερειακή Ενότητα Αιτ/νιας	228.989	224.429			
Αστικός πληθυσμός Αιτ/νιας	109.226	113.047		0,0034	
Αγροτικός πληθυσμός Αιτ/νιας	119.763	111.382		-0,0072	
Αστικός πληθυσμός Αιτ/νιας / ΠΔΕ	47,70%	50,37%			
Αγροτικός πληθυσμός Αιτ/νιας / ΠΔΕ	52,30%	49,63%			
Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας	239.859	322.789			
Αστικός πληθυσμός Αχαΐας	148.287	216.592		0,0386	
Αγροτικός πληθυσμός Αχαΐας	91.572	106.197		0,0149	
Αστικός πληθυσμός Αχαΐας / ΠΔΕ	61,82%	67,10%			
Αγροτικός πληθυσμός Αχαΐας / ΠΔΕ	38,18%	32,90%			
Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας	165.056	193.288			
Αστικός πληθυσμός Ηλείας	57.187	81.994		0,0367	
Αγροτικός πληθυσμός Ηλείας	107.869	111.294		0,0031	
Αστικός πληθυσμός Ηλείας / ΠΔΕ	34,65%	42,42%			
Αγροτικός πληθυσμός Ηλείας / ΠΔΕ	65,35%	57,58%			

Στον επόμενο πίνακα αναφέρονται οι ομάδες ηλικιών από 0-14 ετών, από 15-64 ετών και άνω των 65 ετών για τα έτη 1991 και 2001, για το σύνολο της χώρας, την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και τις Περιφερειακής Ενότητας. Οι ομάδες θεωρούνται σημαντικές και σχετίζονται με τις μικρές ηλικιακές ομάδες (0-14), τις παραγωγικές ηλικίες (15-64) και τον γηρασμένο πληθυσμό (άνω των 65). Η κατανομή των ομάδων ηλικιών του πληθυσμού στην περιφέρεια είναι 16,35% στις μικρές ηλικίες, 66,17% στις ηλικίες 15-64 και 17,47% στις ηλικίες άνω των 65. Σε σχέση με την χώρα, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας παρουσιάζεται πιο γηρασμένη αλλά και με μεγαλύτερο ποσοστό μικρών ηλικιακών ομάδων.

¹³¹ Κατά την απογραφή του 1991, ο πληθυσμός χωρίζονταν σε τρεις κατηγορίες: Αστικός πληθυσμός περιλαμβάνει τον πληθυσμό των δήμων και κοινοτήτων, των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει 10.000 κατοίκους και άνω, καθώς, επίσης και τον πληθυσμό των 18 πολεοδομικών συγκροτημάτων στο σύνολό τους, ανεξάρτητα από το μέγεθος του πληθυσμού του πολυπληθέστερου οικισμού (δήμου ή κοινότητας) του συγκροτήματος. Ημιαστικός πληθυσμός περιλαμβάνει τον πληθυσμό των δήμων και κοινοτήτων, των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει 2.000-9.999 κατοίκους, εκτός αυτών που ανήκουν στα πολεοδομικά συγκροτήματα. Αγροτικός πληθυσμός περιλαμβάνει τον πληθυσμό των δήμων και κοινοτήτων, των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει λιγότερους από 2.000 κατοίκους, εκτός αυτών που ανήκουν στα πολεοδομικά συγκροτήματα.

Πίνακας 21: Μόνιμος πληθυσμός (1991–2001) ανά ομάδες ηλικιών.

	Μόνιμος πληθυσμός			
	1991	%	2001	%
Ελλάδα	10.266.023		10.934.097	
0 - 14	1.974.861	19,25%	1.660.899	15,19%
15 - 64	6.880.681	67,07%	7.445.965	68,10%
65+	1.404.352	13,68%	1.827.233	16,71%
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	695.391		721.541	
0 - 14	148.116	21,30%	117.998	16,35%
15 - 64	443.508	63,78%	477.478	66,17%
65+	103.767	14,92%	126.065	17,47%
Περιφερειακή Ενότητα Αιτ/νίας	224.279		219.092	
0 - 14	48.512	21,63%	37.900	17,30%
15 - 64	142.344	63,47%	140.060	63,93%
65+	33.423	14,90%	41.132	18,77%
Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας	296.825		318.928	
0 - 14	63.728	21,47%	51.112	16,03%
15 - 64	193.246	65,10%	217.945	68,34%
65+	39.851	13,43%	49.871	15,64%
Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας	174.287		183.521	
0 - 14	35.876	20,58%	28.986	15,79%
15 - 64	107.918	61,92%	119.473	65,10%
65+	30.493	17,50%	35.062	19,11%

Σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων, η Ηλεία εμφανίζεται να έχει το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων άνω των 65 ετών, ενώ η Αιτωλοακαρνανία με το μεγαλύτερο ποσοστό της ομάδας μικρών ηλικιών, παρόλο που παράλληλα έχει ποσοστό ηλικιωμένων μεγαλύτερο της Περιφέρειας. Διαχρονικά παρατηρείται ότι ο πληθυσμός της Περιφέρειας, και κατ' επέκταση και των ΠΕ εμφανίζει έντονα το φαινόμενο της γήρανσης με το ποσοστό άνω των 65 να αυξάνεται κατά ~3%.

6.4.3 Κοινωνικά χαρακτηριστικά

Η ταυτότητα της ΠΔΕ με την έννοια της κοινωνικής συνοχής και συνείδησης, λόγω ιστορικών καταβολών και διαμορφωμένης νοοτροπίας, δεν είναι τόσο έντονη, όσο σε άλλες ιστορικές Περιφέρειες της Χώρας (όπως π.χ. Θεσσαλία, Ήπειρος, κ.λπ.).

Υπάρχουν σημαντικοί παραδοσιακοί, ιστορικοί δεσμοί της Αιτωλοακαρνανίας με την Ήπειρο και την Δυτική Στερεά Ελλάδα (Καρπενήσι, Άμφισσα, κ.λπ.), και αντίστοιχες παλιές διαφορές κουλτούρας με την Πάτρα – Αχαΐα όπως και διασυνδέσεις των ΠΕ Ηλείας και Αχαΐας με τις άλλες ΠΕ της Πελοποννήσου (Μεσσηνία, Αρκαδία κλπ.) και με τα Ιόνια νησιά (Ζάκυνθος, Κεφαλονιά, Ιθάκη κλπ.), που ακόμη και σήμερα καθιστούν όχι σαφή αυτή την ταυτότητα.

Προκύπτει επομένως έντονη η ανάγκη για ενδυνάμωση της ταυτότητας της ΠΔΕ και της άμβλυνσης των τοπικών αντιπαλοτήτων και τοπικιστικών αντιλήψεων, που παρουσιάζονται σε ορισμένες περιπτώσεις και που δημιουργούν εμπόδια στην αναπτυξιακή πορεία της και στην με ορθολογικό τρόπο επίλυση των προβλημάτων της.

Εξάλλου η ύπαρξη και δημιουργία δεσμών και διασυνδέσεων της Περιφέρειας με άλλες γειτονικές περιοχές είναι μια από τις κύριες προϋποθέσεις της ανάπτυξής της και πιθανώς να αποτελέσει μελλοντικά την βάση για την διεύρυνσή της, ώστε να συμπεριλάβει όλο το

δυτικό τμήμα της χώρας σε μια προοπτική λιγότερων και διευρυμένων σε μέγεθος Περιφερειών κατά το πρότυπο των Περιφερειών των χωρών της ΕΕ.

Κατά συνέπεια η διεύρυνση και ενίσχυση των δεσμών και των συνεργασιών με τις γειτονικές περιοχές παραμένει ως βασική κατεύθυνση και για την άρση της «απομόνωσης» που χαρακτηρίζει ολόκληρο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας, καθώς και των ορεινών περιοχών της ενδοχώρας. Βάσει των στοιχείων του πληθυσμού υπολογίζονται οι κατώτερω κοινωνικοί δείκτες:

- Δείκτης Κοινωνικών Βαρών: Λαμβάνεται υπόψη το ποσοστό του πληθυσμού μέχρι 14 ετών και του πληθυσμού από 65 ετών και πάνω ως προς τον πληθυσμό ηλικίας 15-64 ετών.
- Δείκτης Κοινωνικών Βαρών από παιδικό πληθυσμό: Λαμβάνεται υπόψη το ποσοστό του παιδικού πληθυσμού (έως 14 ετών) στο πληθυσμό ηλικίας 15-64 ετών.
- Δείκτης Κοινωνικών Βαρών από γεροντικό πληθυσμό: Λαμβάνεται υπόψη το ποσοστό του γεροντικού πληθυσμού (από 65 ετών και πάνω) στο πληθυσμό ηλικίας 15-64 ετών.
- Δείκτης Γήρανσης: Λαμβάνεται υπόψη το ποσοστό του γεροντικού πληθυσμού (από 65 ετών και πάνω) στον παιδικό πληθυσμό.
- Αναλογία Αντικατάστασης: Είναι το αντίστροφο του Δείκτη Γήρανσης δηλαδή δείχνει την δυναμική αντικατάστασης (ανανέωσης) του πληθυσμού.

Πίνακας 22: Κοινωνικοί δείκτες στην ΠΔΕ.

	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες
Αναλογία κοινωνικών βαρών			
Αιτωλοακαρνανία	55,10%	50,69%	59,88%
Αχαΐα	46,13%	44,64%	47,68%
Ηλεία	52,16%	49,17%	55,46%
Δυτική Ελλάδα	50,32%	47,61%	53,21%
Ελλάδα	46,81%	44,77%	48,86%
Αναλογία Κοινωνικών Βαρών από παιδικό πληθυσμό			
Αιτωλοακαρνανία	26,79%	26,74%	26,83%
Αχαΐα	23,31%	23,95%	22,64%
Ηλεία	24,12%	24,23%	24,00%
Δυτική Ελλάδα	24,54%	24,85%	24,21%
Ελλάδα	22,28%	22,91%	21,65%
Αναλογία Κοινωνικών Βαρών από γεροντικό πληθυσμό			
Αιτωλοακαρνανία	28,31%	23,94%	33,05%
Αχαΐα	22,83%	20,69%	25,05%
Ηλεία	28,04%	24,94%	31,46%
Δυτική Ελλάδα	25,78%	22,76%	29,01%
Ελλάδα	24,52%	21,86%	27,20%
Δείκτης Γήρανσης			
Αιτωλοακαρνανία	105,70%	89,54%	123,15%
Αχαΐα	97,94%	86,39%	110,65%
Ηλεία	116,27%	102,93%	131,10%
Δυτική Ελλάδα	105,07%	91,61%	119,84%
Ελλάδα	110,06%	95,46%	125,64%
Δείκτης Αντικατάστασης			
Αιτωλοακαρνανία	0,95	1,12	0,81
Αχαΐα	1,02	1,16	0,90
Ηλεία	0,86	0,97	0,76
Δυτική Ελλάδα	0,95	1,09	0,83
Ελλάδα	0,91	1,05	0,80

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2001, Επεξεργασία Στοιχείων.

Από τον προηγούμενο πίνακα ότι η Δυτική Ελλάδα, όπως αποτυπώθηκε στην απογραφή του 2001, παρουσιάζει αυξημένο δείκτη γήρανσης (κυρίως στις Περιφερειακές Ενότητες Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας), ενώ ο δείκτης γήρανσης είναι πολύ μεγαλύτερος στο γυναικείο πληθυσμό σε σύγκριση με τον ανδρικό πληθυσμό.

✓ Κοινωνική Ενσωμάτωση ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων - Δυνατότητες πρόσβασης σε Υπηρεσίες

Σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε πανελλαδικά τα έτη 2009 και 2010¹³², τα συμπεράσματα της οποίας θεωρούνται αντιπροσωπευτικά και για τις τρεις ΠΕ της ΠΔΕ, οι μετανάστες στην Ελλάδα φαίνεται να έχουν ίση πρόσβαση στην αγορά εργασίας με τους Έλληνες, αλλά σε εντελώς διαφορετικά πεδία (κυρίως γεωργικές ή οικοδομικές εργασίες), δουλεύουν περισσότερο, χωρίς πλήρη ασφαλιστικά δικαιώματα, σε δουλειές που δεν προτιμούν οι ημεδαποί και με χαμηλότερους μισθούς. Σύμφωνα με τους δείκτες ένταξης των μεταναστών στην εργασία, ο βαθμός ετεροαπασχόλησης είναι ιδιαίτερα υψηλός, ενώ μετανάστες με ίδια προσόντα, εκπαιδευτικό επίπεδο και ίδια εμπειρία με Έλληνες εργαζόμενους, απασχολούνται σε πολύ διαφορετικά επαγγέλματα.

Υψηλά είναι και τα ποσοστά ανασφάλιστης εργασίας μεταξύ των μεταναστών, (μόνο το 60% είναι πλήρως ασφαλισμένοι). Η οικονομική κρίση έχει επίσης επιδεινώσει τα ποσοστά ανεργίας τους, ενώ επισημαίνεται ότι οι άνδρες μετανάστες βρίσκουν πιο εύκολα και καλύτερα αμειβόμενες δουλειές από τις γυναίκες. Ικανοποιητικοί είναι οι δείκτες ένταξης των μεταναστών στις υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας (σχεδόν το σύνολο των μεταναστών έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας) και δεν έχουν αντιμετωπίσει άρνηση εξέτασης από το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό της χώρας. Το 60% δήλωσαν πολύ ή μέτρια ικανοποιημένοι, ενώ αν προστεθεί σε αυτό το ποσοστό, όσων δήλωσαν αδιάφοροι, το ποσοστό ανέρχεται στο 76,7%. Ένας στους τέσσερις χρήστες των υπηρεσιών υγείας της Ελλάδας είναι αλλοδαπός.

Το 70% των παιδιών των μεταναστών φοιτούν σε δημοτικά σχολεία αν και το 15,2% εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευσή τους, ποσοστό που φθάνει στο 40% σε ηλικίες 19-25. Το 63,3% είναι ικανοποιημένοι από την εκπαιδευτική στήριξη των παιδιών τους, ποσοστό που αυξάνει στις αγροτικές περιοχές. Εξαιρετικά χαμηλά είναι τα ποσοστά γνώσης της ελληνικής γλώσσας, αλλά και της πρόσβασης στην εκπαιδευτική διαδικασία στις τάξεις των Ασιατών αλλά και των νεοεισερχομένων. Πολύ χαμηλά είναι τα ποσοστά πρόσβασης αλλά και αποχώρησης των μεταναστών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ μεγάλο ποσοστό των μεταναστών αντιμετωπίζει δυσκολίες στην εκμάθηση ελληνικών.

Οι μετανάστες εμφανίζονται ικανοποιημένοι από την στέγασή τους, τις υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας και από το ελληνικό σχολείο, αν και είναι δυσκολότερο να αποκτήσουν δική τους κατοικία. Σχετικά με τη στέγαση, προκύπτει ότι οι τιμές των δεικτών είναι σχετικά ικανοποιητικές, αφού ικανοποιημένοι από τις συνθήκες στέγασης δήλωσαν το 78% των μεταναστών. Ιδιαίτερα χαμηλό είναι το ποσοστό ιδιοκατοίκησης, φτάνοντας στο 10,8%. Ειδικότερα, μία στις τρεις αιτήσεις για στεγαστικά δάνεια γίνονται από μετανάστες, εκ των οποίων μία στις τρεις εγκρίνεται.

Ο μεγαλύτερος αριθμός μαθητών των αλλοδαπών και παλλινოსτούντων βρίσκεται στην ΠΕ Αχαΐας με ποσοστό 44% του συνόλου της ΠΔΕ. Ακολουθούν οι ΠΕ Ηλείας και Αιτω-

¹³² Παρουσιάστηκε πρόσφατα από τον τομέα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και το Εργαστήριο Μελέτης της Μετανάστευσης και Διασποράς (ΕΜΜΕΔΙΑ) του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης με θέμα «δείκτες ένταξης των μεταναστών στην Ελλάδα».

λοακαρνανίας. Το ποσοστό των μαθητών των παραπάνω ομάδων σε σχέση με τη χώρα ανέρχεται σε 3,8%.

Οι Ρομ είναι μια από τις μεγαλύτερες ομάδες μειονοτήτων σε αρκετά Κ-Μ, στην Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη. Την περίοδο 2000–2006, ωστόσο οι διευθύνουσες αρχές του ΕΚΤ ανέφεραν συμμετοχή των Ρομ στα υποστηριζόμενα μέτρα μόνο σε πέντε κράτη μέλη – Φινλανδία (500 συμμετέχοντες), Ελλάδα (33.000), Ουγγαρία (23 000), Ιρλανδία (7.000) και Ισπανία (35.000)¹³³.

Η πολιτική συνοχής της ΕΕ έπαιξε σημαντικό ρόλο στη στήριξη της ένταξης των μεταναστών και των μειονοτήτων¹³⁴. Οι κανονισμοί του ΕΚΤ για τις περιόδους 2000–2006 και 2007–2013 περιέχουν διατάξεις για τη στήριξη και των δύο είτε έμμεσα, με μέτρα καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού, είτε άμεσα, χαρακτηρίζοντάς τους ως ομάδες στόχους. Για την περίοδο 2000–2006, δώδεκα κράτη μέλη (Βέλγιο, Γερμανία, Ισπανία, Φινλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Σουηδία) συγκέντρωσαν στοιχεία για τους μετανάστες και τις μειονότητες, σύμφωνα με τα οποία 1,2 εκατομμύρια αυτών συμμετείχαν σε προγράμματα του ΕΚΤ. Στην Ισπανία αναλογούσε το 58% αυτών και ακολουθούσαν η Ιταλία (14%) και η Ελλάδα (8%). Τα μέτρα περιλάμβαναν ανάπτυξη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα σχολεία και προσαρμογή της στήριξης σύμφωνα με τις ανάγκες.

Στο μεγάλο αστικό κέντρο της Πάτρας η συνεχής ροή μεγάλου αριθμού μεταναστών δημιουργεί έντονο κοινωνικό πρόβλημα που ταλανίζει την πόλη από τα μέσα της δεκαετίας του 90, εξ' αιτίας της αθρόας εισέλευσης οικονομικών μεταναστών και της μόνιμης διαβίωσής τους. Μέχρι σήμερα το πρόβλημα παραμένει άλυτο, έχοντας ενταθεί την τελευταία δεκαετία, όταν άρχισε να μετακινείται μεγάλος αριθμός Αφγανών χωρίς ταξιδιωτικά έγγραφα, καθώς και Σομαλών και Σουδανών. Σήμερα υπολογίζεται ότι διαβιούν στην Πάτρα περίπου 3.000 με 5.000 μετανάστες χωρίς ταξιδιωτικά έγγραφα, με σκοπό τη λαθραία ακτοπλοϊκή έξοδο από την Ελλάδα προς την Ιταλία και τις χώρες της ανεπτυγμένης Ευρώπης.

✓ Βιοτικό επίπεδο - Δείκτες ευημερίας

Μελετώντας τους δείκτες ευημερίας της απογραφής 2001¹³⁵ για την ΠΔΕ παρατηρείται ότι η κατάσταση της Περιφέρειας υπολείπεται της χώρας όπως και από τις περισσότερες περιφέρειες. Ως προς το ποσοστό αστικοποίησης (απογραφή 2001) η Περιφέρεια κατατάσσεται 7^η. Με εξαίρεση τις περιφέρειες των μεγάλων μητροπολιτικών κέντρων (Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας) που χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερο ποσοστό αστικοποίησης σε σχέση με τη χώρα, οκτώ περιφέρειες έχουν ποσοστό με μικρές διακυμάνσεις, συμπεριλαμβανομένης και της Δυτικής Ελλάδας. Στις τελευταίες θέσεις αυτής της κατάταξης είναι τα Ιόνια Νησιά, το Βόρειο Αιγαίο και η Ήπειρος.

Ως προς τις κατοικίες ανά 1000 κατοίκους (απογραφή 2001), η ΠΔΕ εμφανίζει ποσοστό λίγο μεγαλύτερο από αυτό της χώρας και βρίσκεται στην 9^η θέση της κατάταξης. Στην

¹³³ Αναφορά για τις παρεμβάσεις του ΕΚΤ στην ΕΕ. Το ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο και οι Ρομ, Bernard Brunhes International (BBI), 2010.

¹³⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών, τρίτη ετήσια έκθεση για τη μετανάστευση και την ένταξη, COM(2007) 512 τελικό, Βρυξέλλες, 11.9.2007.

¹³⁵ Ο δείκτης κατά κεφαλήν κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας είναι από στοιχεία της έκθεσης 2008, ενώ ο δείκτης: αριθμός ΙΧ αυτοκινήτων ανά 1000 κατοίκους, του 2007

ίδια θέση βρίσκεται και στις κατατάξεις των δεικτών της ετήσιας κατά κεφαλήν κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας (έκθεση 2008) και των αριθμό ΙΧ αυτοκινήτων ανά 1.000 κατοίκους (έκθεση 2007).

Σχετικά με τους δείκτες εκπαίδευσης (απογραφή 2001), η Περιφέρεια βρίσκεται στην 9^η θέση στο ποσοστό των αναλφάβητων (στην ίδια θέση με την Ήπειρο και τα Ιόνια Νησιά σε σχέση με την χώρα) ξεπερνώντας μόνο την Θεσσαλία και την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και στην 7^η θέση στο ποσοστό απόφοιτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που μαζί με άλλες έξι περιφέρειες με πολύ κοντινά ποσοστά αποτελούν το κάτω μέρος της κατάταξης (Περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας, Δυτικής Μακεδονίας, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων, ΑΜΘ και Νοτίου Αιγαίου), παρόλη τη δυναμική του Πανεπιστημίου Πατρών.

Εστιάζοντας τη μελέτη στις Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ) μόνο η ΠΕ Αχαΐας παρουσιάζει εικόνα πολύ κοντινή στην κατάσταση της χώρας, ενώ οι άλλες δύο εμφανίζουν μεγάλες αποκλίσεις προς τα κάτω.

Στο ποσοστό αστικοποίησης παρατηρούνται τρεις διαφορετικές εικόνες κατανομής πληθυσμού για τις Περιφερειακές Ενότητες. Η Αχαΐα με το αστικό κέντρο της Πάτρας έχει ποσοστό πολύ υψηλότερο από της χώρας, ενώ οι υπόλοιποι Δήμοι είτε δεν έχουν αστικό πληθυσμό είτε έχουν μικρό ποσοστό. Η Ηλεία έχει αυξημένα ποσοστά σε αρκετούς Δήμους που προδίδουν την ύπαρξη πολλών μεσαίων αστικών κέντρων μεσαίου μεγέθους (Πύργος, Αμαλιάδα, Λεχαινά, Γαστούνη, Ζαχάρω). Η Αιτωλοακαρνανία έχει μεγάλα αστικά κέντρα, το Αγρίνιο και το Μεσολόγγι, μεσαία αστικά κέντρα (Ναύπακτος και Βόνιτσα) και μικρά (Αμφιλοχία και Αστακός)

Ο δείκτης των κατοικιών ανά 1.000 κατοίκους είναι για όλους τους Δήμους αυξημένος, με τα υψηλότερα νούμερα να εντοπίζονται στους Δήμους Ναυπακτίας, Καλαβρύτων και Αιγιαλίας, ποσοστά που σχετίζονται τόσο με τις τουριστικές επενδύσεις της περιοχής σε σχέση με τους μόνιμους κατοίκους όσο και με την ζήτηση δεύτερης κατοικίας κυρίως στις παραλιακές περιοχές. Οι δείκτες κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας και αριθμού ΙΧ αυτοκινήτων ανά 1.000 κατοίκους κατατάσσουν τις ΠΕ με την εξής σειρά: Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία και Ηλεία σε σχέση με την κατάσταση της χώρας.

Σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης, η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας έχει το υψηλότερο ποσοστό αναλφάβητων της Περιφέρειας, αρκετά υψηλότερο από το ποσοστό της χώρας, σε καλύτερη θέση είναι η Ηλεία, ενώ η Αχαΐα έχει ποσοστό ανάλογο της χώρας. Τα μεγαλύτερα ποσοστά αναλφάβητων στους Δήμους συγκεντρώνονται και πάλι σε Δήμους της Αιτωλοακαρνανίας καθώς και στους Δήμους Ερυμάνθου, Δυτικής Αχαΐας, Αρχαίας Ολυμπίας (ορεινές περιοχές Περιφέρειας) και Πηνειού.

Στα ποσοστά αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η εικόνα είναι διαφορετική καθώς το υψηλότερο ποσοστό εντοπίζεται στην Αχαΐα, μετά στην Αιτωλοακαρνανία και τέλος στην Ηλεία. Αναμενόμενη εικόνα σε συνδυασμό με την ύπαρξη σχολών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε Πάτρα, Αγρίνιο, Μεσολόγγι και Ναύπακτο. Από τους Δήμους της Ηλείας ξεχωρίζει ο Δήμος Πύργου.

Συγκρίνοντας τα στοιχεία του 2001 με τα αντίστοιχα του 1991 παρατηρείται μια σημαντική αύξηση/ βελτίωση των δεικτών του 2001 που αναφέρονται στον αριθμό κατοικιών και ΙΧ αυτοκινήτων από 1.000 κατοίκους στην ΠΔΕ. Αντίθετα, σε σχέση με τον δείκτη της χώρας υπάρχει μείωση του ποσοστού αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην περιφέρεια που οφείλεται αποκλειστικά στην μείωση του αντίστοιχου ποσοστού της Αιτω-

λ/νίας. Η Αχαΐα φέρει καλύτερους δείκτες σε σχέση με τις άλλες δύο ενότητες της Περιφέρειας. Διαφορές εντοπίζονται στο βαθμό αστικοποίησης που η δυναμική της Αχαΐας μειώνεται και αυξάνονται τα άλλα δύο ποσοστά, στον αριθμό των ΙΧ αυτοκινήτων με πολύ μεγάλη αύξηση στις ΠΕ Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας και η πολύ μεγάλη αύξηση του ποσοστού αναλφάβητων στην Ηλεία. Πιο αναλυτικά:

Πίνακας 23: Βιοτικό επίπεδο – Δείκτες ευημερίας.

	% Αστικοποίησης 2001	Κατοικίες / 1000 κατ. 2001	Ετήσια κατά κεφ. κατανάλωση η- λεκτρ.ενέργ. 2008	Αριθμός ΙΧ αυ- τοκινήτων / 1000κατ. 2007	% Αναλφάβητων 2001	% Αποφοίτων τρι- τοβάθμιας εκπαι- δευσης 2001
Ελλάδα	100	100	100	100	100	100
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	81	114	82	79	131	66
Κεντρική Μακεδονία	102	77	94	86	97	99
Δυτική Μακεδονία	70	115	67	69	103	63
Θεσσαλία	86	125	126	77	129	79
Ήπειρος	63	142	74	88	121	83
Ιόνια Νησιά	49	170	96	107	121	65
Δυτική Ελλάδα	78	118	74	72	121	66
Στερεά Ελλάδα	77	153	277	72	117	63
Πελοπόννησος	66	159	87	78	102	65
Αττική	132	60	89	124	80	141
Βόρειο Αιγαίο	62	219	66	91	89	70
Νότιο Αιγαίο	83	169	112	131	112	66
Κρήτη	79	128	92	130	104	78
Ευρωπαϊκή Ένωση						
Ελλάδα	100	100	100	100	100	100
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	78	118	74	72	121	66
Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλο- ακαρνανίας	71	191	64	66	148	73
Δήμος Αγρινίου	84	175			143	87
Δήμος Ακτίου-Βόνιτσας	66	180			156	37
Δήμος Αμφιλοχίας	30	185			184	41
Δήμος Θέρμου	0	243			132	39
Δήμος Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου	98	181			146	80
Δήμος Ναυπακτίας	66	252			139	91
Δήμος Ξηρομέρου	26	213			151	34
Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας	94	192	91	87	101	120
Δήμος Αιγιαλείας	66	248			90	94
Δήμος Δυτικής Αχαΐας	28	144			161	35
Δήμος Ερυμάνθου	0	196			159	28
Δήμος Καλαβρύτων	0	291			123	41
Δήμος Πατρέων	122	178			91	148
Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας	60	175	58	52	123	63
Δήμος Ανδραβίδας - Κυλλήνης	62	167			105	58
Δήμος Ανδρίτσαινας - Κρεστε- νών	36	137			107	43
Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας	0	190			158	39
Δήμος Ζαχάρως	63	177			117	62
Δήμος Ήλιδας	74	166			128	66
Δήμος Πηνειού	92	140			150	50

	% Αστικοποίησης 2001	Κατοικίες / 1000 κατ. 2001	Ετήσια κατά κεφ. κατανάλωση η- λεκτρ.ενέργ. 2008	Αριθμός ΙΧ αυ- τοκινήτων / 1000κατ. 2007	% Αναφραβήτων 2001	% Αποφοίτων τρι- τοβάθμιας εκπαι- δευσης 2001
Δήμος Πύργου	64	210			115	85

Στο τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της ΠΔΕ (2012-2014) αναφέρονται τα αποτελέσματα συγκριτικής αξιολόγησης των περιφερειών και των ΠΕ της χώρας σε σύγκριση με τον εθνικό μ.ο. σε έρευνα-μελέτη από ομάδα ερευνητών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, βασιζόμενη σε δεκάδες δείκτες και στην σταθμική συσχέτισή τους, όπως διαμορφώνονται κάτω από συγκεκριμένα μοντέλα ανάπτυξης. Με βάση την έρευνα αυτή η ΠΔΕ αξιολογείται ότι είναι στην τελευταία θέση στο σύνολο της χώρας.

Σύμφωνα τέλος με τα στοιχεία του κατωτέρω πίνακα η Ηλεία βρίσκεται στην 50^η θέση από πλευράς δεικτών ευημερίας, η Αιτωλ/νία στην 45^η θέση και η Αχαΐα στην 12^η μεταξύ των 52 ΠΕ της χώρας.

Πίνακας 24: Κατάταξη των Περιφερειών σύμφωνα με τον Συγκριτικό Δείκτη Ευημερίας και Ανάπτυξης (ΣΔΕΑ).

ΠΕ (NUTS III)	ΣΔΕΑ	Σειρά Κατάταξης
Αττικής	67,3	1
Θεσσαλονίκης	52,7	2
Δωδεκανήσου	46,6	3
Κυκλάδων	44,6	4
Χανίων	39,4	5
Ηράκλειου	39	6
Σάμου	37,4	7
Κεφαλληνίας	37,3	8
Μαγνησίας	37	9
Ζακύνθου	36,2	10
Χίου	36,1	11
Αχαΐας	34,8	12
Κέρκυρας	34,6	13
Λασιθίου	34,3	14
Βοιωτίας	34,1	15
Καβάλας	33,4	16
Αργολίδας	33,2	17
Λευκάδας	32,5	18
Ρεθύμνου	32,5	19
Ιωαννίνων	32,1	21
Κορινθίας	32,1	20
Λέσβου	32	22
Λάρισας	31,9	23
Κοζάνης	31,4	24
Πιερίας	31,1	25
Χαλκιδικής	30,6	26
Ευβοίας	30,3	27
Έβρου	30,1	28
Ημαθίας	28,6	29
Αρκαδίας	26,8	30
Ξάνθης	26,4	31
Τρικάλων	26,4	32
Φθιώτιδας	26,2	33
Ροδόπης	26	34
Καστοριάς	25,5	35
Φωκίδας	25,3	37

ΠΕ (NUTS III)	ΣΔΕΑ	Σειρά Κατάταξης
Λακωνίας	25,3	36
Πρέβεζας	25,1	38
Μεσσηνίας	24,9	39
Δράμας	24,5	40
Πέλλας	23,6	41
Φλώρινας	23,6	42
Κιλκίς	22,7	43
Γρεβενών	22,1	44
Αιτωλοακαρνανίας	21,4	45
Άρτας	20,9	46
Σερρών	20,7	47
Καρδίτσας	20,6	48
Θεσπρωτίας	20,1	49
Ηλείας	17	50
Ευρυτανίας	16,2	51

6.4.4 Οικονομική φυσιογνωμία

6.4.4.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

√ Συνολικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για την εξέλιξη του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος στην Δυτική Ελλάδα, αλλά και στις υπόλοιπες περιφέρειες της Χώρας, παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 25: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κατά Περιφέρεια και κατά Νομό της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Σε εκατ. €. Σε τρέχουσες τιμές).

Περιφ. & Νομοί	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	2007*	2008*	2009*
Δυτ. Ελλάδα	7.059	7.608	8.087	9.018	9.609	9.735	10.388	10.797	11.055	10.659
Αιτ/νία	2.010	2.145	2.157	2.297	2.610	2.796	2.827	2.852	2.911	2.886
Αχαΐα	3.630	3.990	4.363	4.874	5.076	5.105	5.663	5.934	6.061	5.773
Ηλεία	1.419	1.472	1.567	1.846	1.923	1.834	1.898	2.011	2.083	2.000

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. * Προσωρινά στοιχεία. Σημείωση: Η κατανομή, των φόρων και των επιδοτήσεων έγινε με βάση τη διάρθρωση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας ανά περιφέρεια.

Από τα στοιχεία του προηγούμενου πίνακα προκύπτει ότι το ΑΕΠ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας αυξήθηκε σημαντικά στην περίοδο 2000-2008 σε τρέχουσες τιμές, ενώ το έτος 2009 μειώθηκε κατά 3,58%, ποσοστό μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της Χώρας. Άξιο παρατήρησης είναι πως από το 2003 έως το 2008 ο μέσος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ της Περιφέρειας υπολείπεται του αντίστοιχου εθνικού μέσου όρου.

Από την σύγκριση της ΠΔΕ με τις γειτονικές της Περιφέρειες (Ιονίων Νήσων, Ηπείρου, Πελοποννήσου και Στερεάς Ελλάδας) διαπιστώνεται ότι κατά τα έτη 2000 έως και 2006 η ΠΔΕ εμφάνισε τα περισσότερα έτη την δεύτερη μεγαλύτερη αύξηση ενώ το 2009 ο μέσος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ της ΠΔΕ εμφανίζει την δεύτερη μεγαλύτερη μείωση, της τάξης του 3,6%, μετά την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων.

Πίνακας 26: Ρυθμοί Μεταβολής του ΑΕΠ των Περιφερειών της Χώρας και κατά Νομό της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, την περίοδο 2000 - 2009 σε τρέχουσες τιμές.

Περιφέρεια & Νομοί	2001/2000	2002/2001	2003/2002	2004/2003	2005/2004	2006*/2005	2007*/2006*	2008*/2007*	2009*/2008*
Δυτ. Ελλάδα	7,8%	6,3%	11,5%	6,6%	1,3%	6,7%	3,9%	2,4%	-3,6%
Αιτ/νία	6,7%	0,6%	6,5%	13,6%	7,1%	1,1%	0,9%	2,1%	-0,9%
Αχαΐα	9,9%	9,3%	11,7%	4,1%	0,6%	10,9%	4,8%	2,1%	-4,8%
Ηλεία	3,7%	6,5%	17,8%	4,2%	-4,6%	3,5%	6,0%	3,6%	-4,0%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων.

Την περίοδο 2002-2003 όλες οι Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ) της ΠΔΕ καταγράφουν έντονες ανοδικές τάσεις, με την Ηλεία να καταγράφει την μεγαλύτερη αύξηση, ωστόσο ακολουθεί η αρνητική μεταβολή του στην περίοδο 2005/2004 με πτώση της τάξης του -4,6%. Τα επόμενα έτη οι αυξήσεις είναι μικρότερες και σηματοδοτούν την αρχή ενός καθοδικού κύκλου στην οικονομική εξέλιξη της Χώρας και της ΠΔΕ.

Πίνακας 27: Ποσοστά συμμετοχής των Περιφερειακών Ενοτήτων της ΠΔΕ στην διαμόρφωση του ΑΕΠ της Ελλάδας την περίοδο 2000 - 2009 σε τρέχουσες τιμές.

Περιφ. & Νομοί	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	2007*	2008*	2009*
Δυτ. Ελλάδα	5,2%	5,2%	5,2%	5,2%	5,2%	5,0%	5,0%	4,8%	4,7%	4,6%
Αιτ/νία	1,5%	1,5%	1,4%	1,3%	1,4%	1,4%	1,4%	1,3%	1,2%	1,2%
Αχαΐα	2,7%	2,7%	2,8%	2,8%	2,7%	2,6%	2,7%	2,7%	2,6%	2,5%
Ηλεία	1,0%	1,0%	1,0%	1,1%	1,0%	1,0%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων.

Η χαμηλή συνεισφορά της Περιφέρειας στη διαμόρφωση του εγχώριου ΑΕΠ, η συμβολή της οποίας μειώνεται σταθερά κατά την περίοδο 2006 - 2009 συνάγεται από τα στοιχεία του προηγούμενου πίνακα. Χαμηλή είναι και η συνεισφορά των αντίστοιχων ΠΕ στη διαμόρφωση του εγχώριου ΑΕΠ με την Π.Ε Αχαΐας να έχει τη μεγαλύτερη συμβολή, με ποσοστό που ανήλθε το 2009 στο 2,5%, ποσοστό ωστόσο μικρότερο από το αντίστοιχο του 2000.

Όσον αφορά την ΠΔΕ κατά τα έτη 2005 - 2009, μειώθηκε τόσο η συνολική συμβολή της περιφερειακής ΑΠΑ, όσο και των τριών παραγωγικών τομέων της περιφέρειας στην διαμόρφωση της εγχώριας ΑΠΑ (Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία). Αναφορικά δε με τη σημαντικότητα της συμβολής των παραγωγικών τομέων της Περιφέρειας στη διαμόρφωση των εθνικών μεγεθών, η ιεράρχηση είναι: πρωτογενής, τριτογενής και δευτερογενής τομέας.

Σημειώνεται ότι διαχρονικά παρατηρείται στροφή της οικονομίας της Περιφέρειας προς τον τριτογενή τομέα (κυρίως σε υπηρεσίες του τουριστικού κλάδου), αφού αυξάνεται η συμμετοχή του τομέα αυτού στο συνολικό περιφερειακό προϊόν, με παράλληλη κάμψη του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.

✓ Κατά κεφαλή ΑΕΠ της ΠΔΕ (εντοπισμός διαπεριφερειακών ανισοτήτων)

Η ΠΕ Αχαΐας παρουσιάζει για την περίοδο 2000 - 2008 το υψηλότερο κατά κεφαλή προϊόν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, αλλά υπολείπεται σημαντικά του εθνικού μέσου όρου. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται το κατά κεφαλή εθνικό προϊόν κα-

τά Νομό της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας από το 2000 – 2008.

Πίνακας 28: Κατά Κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κατά Περιφέρεια και κατά Νομό της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Σε εκατ. €. Σε τρέχουσες τιμές).

Περιφ. & Νομοί	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	2007*	2008*
Δυτ. Ελ-λάδα	9.779	10.520	11.133	12.367	13.140	13.510	14.664	15.862	16.370
Αιτ/νία	9.145	9.770	9.794	10.424	11.895	12.381	13.867	14.910	14.771
Αχαΐα	11.407	12.458	13.487	14.914	15.368	15.999	17.114	18.606	19.408
Ηλεία	7.719	8.032	8.580	10.145	10.592	10.285	11.050	11.822	12.490

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. * Προσωρινά στοιχεία.

Ο ακόλουθος πίνακας παρουσιάζει την σειρά κατάταξης της ΠΔΕ σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της χώρας για την περίοδο 2000 έως και 2008 με βάση το κατά κεφαλή προϊόν.

Πίνακας 29: Σειρά κατάταξης των Περιφερειών της Χώρας με βάση το κατά Κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν την περίοδο 2000 – 2008.

Περιφέρειες και νομοί	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	2007*	2008*
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	13	13	13	13	13	13	13	13	13
Κεντρική Μακεδονία	7	7	8	9	6	8	8	8	8
Δυτική Μακεδονία	8	9	6	6	8	6	6	6	6
Θεσσαλία	9	10	9	10	9	9	10	10	10
Ήπειρος	10	11	11	11	10	11	11	11	11
Ιόνια Νησιά	6	4	5	4	4	5	5	5	5
Δυτική Ελλάς	12	12	12	12	12	12	12	12	12
Στερεά Ελλάς	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Πελοπόννησος	5	6	7	8	7	7	7	7	7
Αττική	1	1	2	1	1	1	2	2	2
Βόρειο Αιγαίο	11	8	10	7	11	10	9	9	9
Νότιο Αιγαίο	2	2	1	2	2	2	1	1	1
Κρήτη	4	5	4	5	5	4	4	4	4

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. * Προσωρινά στοιχεία.

Από την μελέτη των στοιχείων της κατανομής και μεταβολής του ΑΕΠ την περίοδο 2000 - 2009 προκύπτει ότι ο βαθμός θετικής μεταβολής του ΑΕΠ της Αττικής είναι μεγαλύτερος από κάθε άλλη Περιφέρεια σε ποσοστό πολύ πάνω από αυτό της εθνικής μεταβολής. Η μεταβολή του ΑΕΠ είναι θετική σε όλες τις άλλες Περιφέρειες σε ποσοστό κάτω όμως από αυτό της εθνικής μεταβολής. Το ποσοστό συμμετοχής όλων των Περιφερειών στο συνολικό ΑΕΠ είναι μειωμένο το 2009 σε σχέση με το 2000, πλην της Περιφέρειας Αττικής που αυξήθηκε και των Περιφερειών Δυτικής Μακεδονίας και Νοτίου Αιγαίου που παρέμεινε σταθερή. Με όρους περιφερειακής σύγκλισης το συμπέρασμα είναι ότι το σύνολο της χώρας το 2009 έχει αποκλίνει περαιτέρω σε σχέση με την Αττική.

✓ Κατά κεφαλή ΑΕΠ της ΠΔΕ (εντοπισμός ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων)

Επειδή η χωρική κατεύθυνση του παραγόμενου ΑΕΠ αγνοεί τον παράγοντα συγκέντρωσης του πληθυσμού στην Αττική επιλέγεται ως πιο αξιόπιστος δείκτης το παραγόμενο ΑΕΠ ανά ΠΕ και κάτοικο.

Η εθνική άνοδος για το ΑΕΠ την περίοδο 2000-2008 δεν κατανέμεται ισότιμα στις ΠΕ της χώρας. Το 2000 ο μέσος όρος του ΑΕΠ ανά κάτοικο της χώρας διαμορφώνεται στα 12.483 €. Το 74,5% των ΠΕ της χώρας παρουσιάζουν ΑΕΠ ανά κάτοικο κάτω αυτού του ποσού.

Οι ΠΕ της χώρας που παρουσιάζουν ΑΕΠ ανά κάτοικο άνω του ποσού των 21.084 €, που είναι ο νέος διαμορφωθείς εθνικός μέσος όρος το 2008, αποτελούν το 80,4%. Η ΠΕ Βοιωτίας βρίσκεται στην πρώτη θέση με τις ΠΕ Κυκλάδων, Ζακύνθου, Αττικής, Δωδεκανήσου να ακολουθούν.

Σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες διαπιστώνονται θετικοί ρυθμοί ανάπτυξης σε σχέση με το 2000 με μεγάλες ωστόσο διαφορές). Η ΠΕ Αχαΐας εμφανίζει την μεγαλύτερη μεταβολή και ακολουθούν οι ΠΕ Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας.

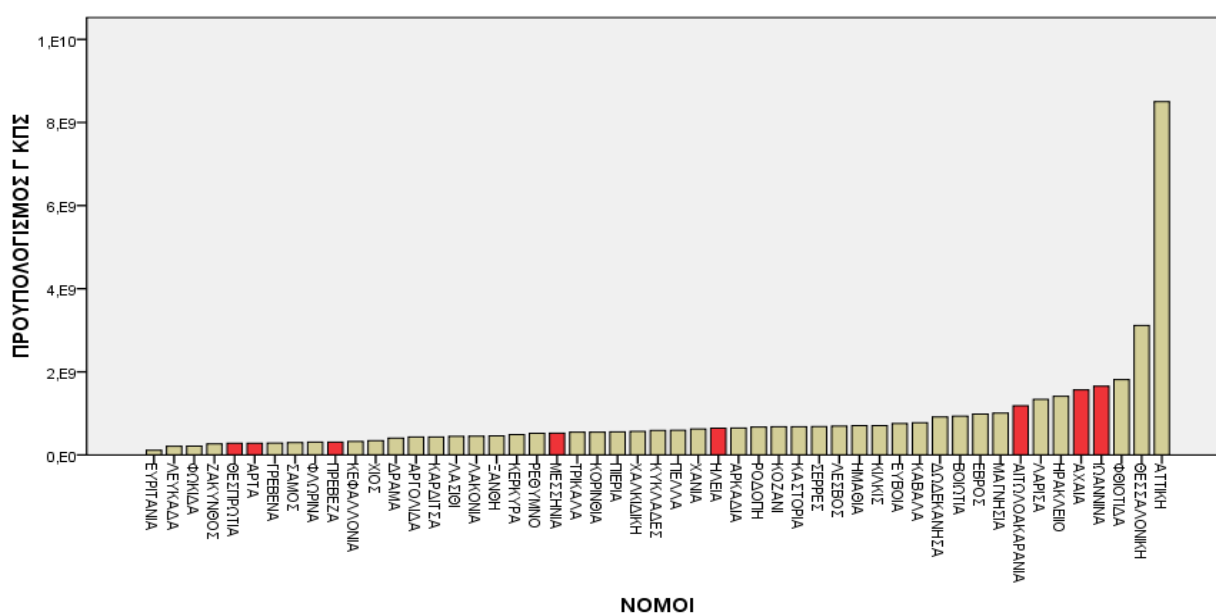
6.4.4.2 Επενδύσεις

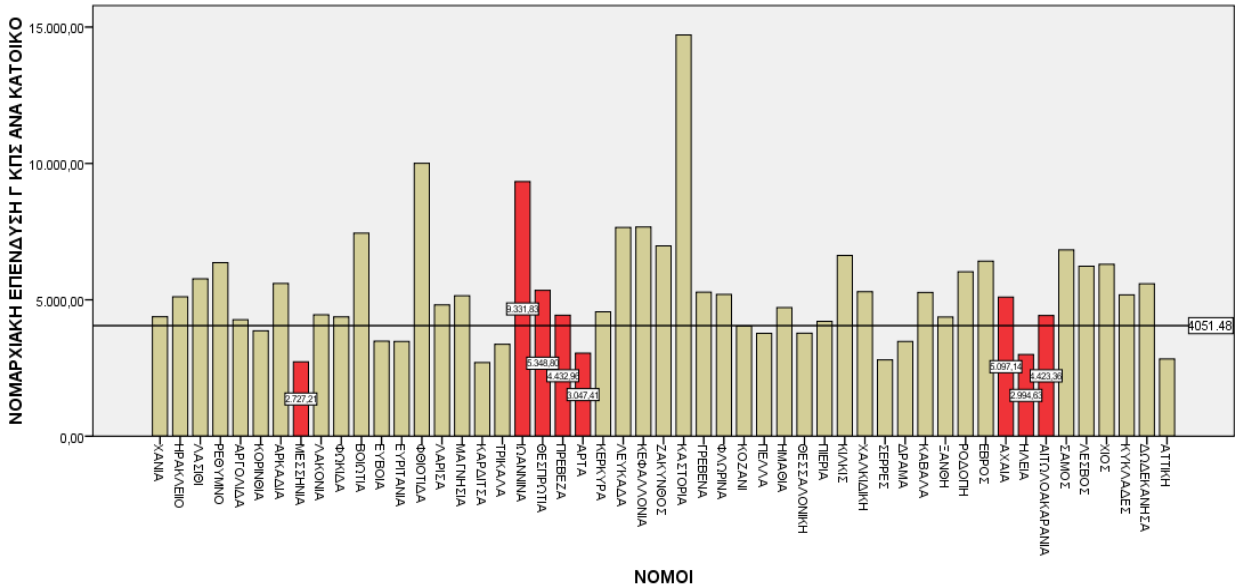
✓ Δημόσιες επενδύσεις

Η κύρια πηγή χρηματοδότησης του Αναπτυξιακού Προγράμματος της Περιφέρειας από Δημόσιες και Κοινοτικές επενδύσεις είναι το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) της Προγραμματικής Περιόδου 2007 – 2013.

Έχει ιδιαίτερη σημασία να γίνει αναφορά στην χωροθετική κατεύθυνση των πόρων του Γ' ΚΠΣ, αφού πρόκειται για το μεγαλύτερο επενδυτικό πρόγραμμα των Δημοσίων Επενδύσεων με κύριο στόχο την σύγκλιση της Ελληνικής οικονομίας. Σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων οι πόροι της Τρίτης Προγραμματικής Περιόδου κατευθύνθηκαν ως εξής: στο 50% των ΠΕ αντιστοιχεί ανά κάτοικο ποσό Γ' ΚΠΣ περίπου 5.000 €, ενώ στο υπόλοιπο 50% των ΠΕ αντιστοιχεί ποσό από 5.000 € έως 14.711 €.

Στα επόμενα διαγράμματα που ακολουθούν παρουσιάζεται η κατάταξη των ΠΕ κατά φθίνουσα σειρά με βάση τις συνολικές επενδύσεις του Γ' ΚΠΣ και η κατανομή του Γ' ΚΠΣ ανά κάτοικο στις ΠΕ της Χώρας.

✓ Ιδιωτικές επενδύσεις

Στον πίνακα που ακολουθεί, εμφανίζεται ο συνολικός αριθμός των αιτημάτων των επενδυτών, που υποβλήθηκαν στην ΠΔΕ, ανά ΠΕ και συνολικά, κατά τη διάρκεια ισχύος του επενδυτικού Νόμου 3299/2004, δηλαδή από 23/12/2004 έως 29/01/2010, καθώς και ο αριθμός των επενδύσεων που εγκρίθηκαν, ανά ΠΕ και συνολικά, σε επίπεδο Περιφέρειας.

Πίνακας 30: Κατανομή του συνολικού αριθμού των αιτούμενων και εγκεκριμένων επενδύσεων ανά ΠΕ κατά τα έτη 2004-2011.

ΠΕ	Αιτούμενες επενδύσεις		Εγκριθείσες επενδύσεις		Ποσοστό εγκεκριμένων σε σύγκριση με τις αιτούμενες επενδύσεις
	Αριθμός	Ποσοστό (επί του συνόλου της Π.Δ.Ε)	Αριθμός	Ποσοστό (επί του συνόλου της Π.Δ.Ε)	
ΠΕ Αιτωλ/νίας	248	20,3%	175	20,7%	70,6%
ΠΕ Αχαΐας	584	47,7%	374	44,2%	64,0%
ΠΕ Ηλείας	392	32,0%	298	35,2%	76,0%
Σύνολο Περιφέρειας	1.224	100%	847	100%	69,2%

Πηγή: α. Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, β. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Από τα παραπάνω στοιχεία του πίνακα το μεγαλύτερο ποσοστό των αιτημάτων (47,7%) αφορά την Αχαΐα, ενώ το ποσοστό των αιτημάτων, των οποίων εγκρίθηκε η υπαγωγή στις διατάξεις του Αναπτυξιακού Νόμου, συμβαδίζει με αυτό των υποβληθέντων αιτημάτων.

Στον πίνακα που ακολουθεί, εμφανίζεται ο αριθμός και το ποσοστό των αιτούμενων επενδύσεων, ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας στην ΠΔΕ, καθώς και ο αριθμός και το ποσοστό των εγκεκριμένων αιτημάτων ανά τομέα.

Πίνακας 31: Κατανομή του συνολικού αριθμού των αιτούμενων και εγκεκριμένων επενδύσεων, ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, κατά τα έτη 2004-2011.

Τομείς δραστηριότητας	Αιτούμενες επενδύσεις		Εγκριθείσες επενδύσεις		Ποσοστό εγκεκριμένων σε σύγκριση με τις αιτούμενες επενδύσεις
	Αριθμός	Ποσοστό (επί του συνόλου της ΠΔΕ)	Αριθμός	Ποσοστό (επί του συνόλου της ΠΔΕ)	
Μεταποιητικές Επιχειρήσεις	938	76,6%	632	74,6%	67,4%
Επιχειρήσεις Πρωτογενούς Τομέα	78	6,4%	66	7,8%	84,6%
Τουριστικές Επιχειρήσεις	136	11,1%	107	12,6%	78,7%
Επιχειρήσεις Παροχής υπηρεσιών	72	5,9%	42	5,0%	58,3%
Σύνολο Περιφέρειας	1.224	100%	847	100%	69,2%

Πηγή: α. Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, β. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Από τα στοιχεία του πίνακα το συντριπτικό ποσοστό των αιτημάτων (76,6%), αφορά επενδύσεις του μεταποιητικού τομέα και ακολουθούν οι τουριστικές επιχειρήσεις με 11,1%. Το ποσοστό των αιτημάτων που εγκρίθηκε για υπαγωγή στις διατάξεις του Αναπτυξιακού Νόμου στην Περιφέρεια συμβαδίζει με αυτό των υποβληθέντων αιτημάτων.

Στον πίνακα εμφανίζεται η κατανομή του συνολικού ποσού (σε €) των αιτούμενων και εγκεκριμένων επενδύσεων, ανά ΠΕ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Πίνακας 32: Κατανομή του συνολικού ύψους των αιτούμενων και εγκεκριμένων επενδύσεων ανά ΠΕ, κατά τα έτη 2004-2011.

Νομοί	Αιτούμενο		Εγκεκριμένο		Ποσοστό εγκεκριμένου ύψους επενδύσεων σε σύγκριση με το αιτούμενο
	Ποσό (σε €)	Ποσοστό (επί του συνόλου της Π.Δ.Ε)	Ποσό (σε €)	Ποσοστό (επί του συνόλου της Π.Δ.Ε)	
ΠΕ Αιτωλίας	531.598.733	20,0%	343.745.792	19,5%	64,7%
ΠΕ Αχαΐας	1.242.751.521	46,8%	851.554.016	48,2%	68,5%
ΠΕ Ηλείας	880.690.624	33,2%	571.136.834	32,3%	64,9%
Σύνολο Περιφέρειας	2.655.040.877	100%	1.766.436.641	100%	66,5%

Πηγή: α. Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, β. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα το μεγαλύτερο ποσοστό (48,2%) του ποσού των εγκριθέντων αιτημάτων αφορά την ΠΕ Αχαΐας, ακολουθεί η ΠΕ Ηλείας με 32,3% και η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας με 19,5%. Το ποσοστό του ποσού των εγκεκριμένων επενδύσεων, σε σχέση με το ύψος του ποσού των αιτημάτων, διαφοροποιείται και διαμορφώνεται στο 68,5% στη ΠΕ Αχαΐας, στο 64,9% στην Ηλεία και στο 64,7% στην Αιτωλοακαρνανία.

Στον πίνακα που ακολουθεί εμφανίζονται τα ποσά και τα ποσοστά του ύψους των αιτούμενων και εγκεκριμένων επενδύσεων, ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας στην ΠΔΕ.

Πίνακας 33: Κατανομή του συνολικού ύψους των αιτούμενων και εγκεκριμένων επενδύσεων ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, κατά τα έτη 2004-2011.

Τομείς δραστηριότητας	Αιτούμενο		Εγκεκριμένο		Ποσοστό εγκεκριμένου ύψους επενδύσεων σε σύγκριση με το αιτούμενο
	Ποσό (σε €)	Ποσοστό (επί του συνόλου της Π.Δ.Ε)	Ποσό (σε €)	Ποσοστό (επί του συνόλου της Π.Δ.Ε)	
Μεταποιητικές Επιχειρήσεις	1.796.831.472	67,7%	1.191.634.600	67,5%	66,3%
Επιχειρήσεις Πρωτογενούς Τομέα	88.871.913	3,3%	65.995.044	3,7%	74,3%
Τουριστικές Επιχειρήσεις	406.869.603	15,3%	285.033.898	16,1%	70,1%
Επιχειρήσεις Παροχής υπηρεσιών	362.467.888	13,7%	223.773.100	12,7%	61,7%
Σύνολο Περιφέρειας	2.655.040.877	100%	1.766.436.641	100%	66,5%

Πηγή: α. Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, β. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Στο σύνολο του εγκεκριμένου ποσού των επενδύσεων, σε σχέση με το σύνολο του ύψους του ποσού των αιτημάτων προηγείται ο πρωτογενής τομέας με 74,3%, ακολουθούν οι τουριστικές επιχειρήσεις με 70,1%.

6.4.4.3 Ενεργός Πληθυσμός

Το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού της ΠΔΕ το 2011, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, υστερεί έναντι του αντίστοιχου της Ε.Ε και της χώρας και ανήλθε σε 50,9%, παρουσιάζοντας αύξηση 1,5 μονάδων σε σύγκριση με το 2001. Το αντίστοιχο ποσοστό στην ΕΕ ανήλθε σε 78,3% και στη χώρα σε 53,1%, παρουσιάζοντας αύξηση 11,8 και 1,7 μονάδες αντίστοιχα.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη του οικονομικά ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού στην ΠΔΕ και τη Χώρα κατά το Α' τρίμηνο των ετών 2009 – 2012.

Πίνακας 34: Εξέλιξη του οικονομικά ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και τη Χώρα κατά το Α' τρίμηνο των ετών 2009 – 2012.

	Πληθυσμός (σε χιλ.)	Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός	Οικονομικά Ενεργοί		Μη οικονομικά ενεργοί
			Απασχολούμενοι	Άνεργοι	
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας					
Α' τρίμηνο 2009	613,9	50,5%	89,9%	10,1%	49,5%
Α' τρίμηνο 2010	616,7	51,4%	90,7%	9,2%	48,6%
Α' τρίμηνο 2011	621,3	51,8%	84,9%	15,1%	48,2%
Α' τρίμηνο 2012	624,6	50,8%	76,9%	23,1%	49,2%
Σύνολο Χώρας					
Α' τρίμηνο 2009	9.252,7	53,5	90,7	9,3	46,5%
Α' τρίμηνο 2010	9.292,2	53,9	88,3	11,7	46,1%
Α' τρίμηνο 2011	9.329,4	53,5	84,1	15,9	46,5%
Α' τρίμηνο 2012	9.362,3	53,0	77,4	22,6	47,0%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι το Α' τρίμηνο του 2012 ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της ΠΔΕ αποτελούσε το 50,8% του συνολικού πληθυσμού της,

ποσοστό μικρότερο από το αντίστοιχο της χώρας και ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός αποτελούσε το 49,2%, ποσοστό 2,2 μονάδες μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της χώρας.

Όπως φαίνεται στο σχετικό πίνακα οι αυξομειώσεις στο ποσοστό ενεργού πληθυσμού σε επίπεδο ΠΔΕ στα τέσσερα τελευταία χρόνια είναι τάξης μικρότερης των 1,3 μονάδων. Αντίθετα, όσον αφορά το ποσοστό των απασχολούμενων στην ΠΔΕ μειώνεται σημαντικά τα δύο τελευταία χρόνια με ποσοστά της τάξης του 8 και 6,7 μονάδων αντίστοιχα, σαφώς μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα ποσοστά μείωσης σε επίπεδο χώρας (κατά 5,8 και 4,2 μονάδες αντίστοιχα). Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία το ποσοστό ανεργίας το Α' τρίμηνο του 2009 στην ΠΔΕ ανερχόταν στο 10,1% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, υπερδιπλασιάστηκε το Α' τρίμηνο του 2012 ανερχόμενο σε 23,1%, ακολουθώντας σε γενικές γραμμές την μεγάλη αύξηση της ανεργίας και στο επίπεδο χώρας (από 9,3 σε 22,6% αντίστοιχα).

6.4.4.4 Απασχόληση

Σε ότι αφορά στη συμμετοχή των τριών παραγωγικών τομέων στην απασχόληση σε επίπεδο ΠΔΕ και των τριών ΠΕ συμπερασματικά σημειώνονται τα εξής: Το ποσοστό απασχόλησης στην ΠΔΕ στον πρωτογενή τομέα (τα έτη 1991, 2001, 2011) μειώθηκε αντίστοιχα από 34,8% σε 32% και σε 28% αντίστοιχα. Το ποσοστό απασχόλησης στην ΠΔΕ στο δευτερογενή τομέα (1991, 2001, 2011) αυξήθηκε ελαφρά αντίστοιχα σε 20%, 20,8% και 23,1%. Το ποσοστό απασχόλησης στην μεταποίηση το 1991 ήταν 10,3% επί του συνόλου του δευτερογενή τομέα μειώθηκε το 2001 7,7% ενώ παρουσίασε ελάχιστη αύξηση το 2011 και ανήλθε σε 7,8%. Το ποσοστό απασχόλησης στην ΠΔΕ το έτος 1991 στον τριτογενή τομέα διαμορφώθηκε σε 45,2%, κατά το 2001 αυξήθηκε σε 47,2% και το 2011 αυξήθηκε σε 48,9%.

Από το παραπάνω συνολικό ποσοστό του τριτογενή τομέα κατά το 1991 ποσοστό 3,9% αφορούσε τις Τράπεζες και τις Ασφάλειες, ποσοστό το οποίο μειώθηκε το 2001 σε 1,7% και παρέμεινε σταθερό και το έτος 2011. Τα ποσοστά απασχόλησης και στις τρεις ΠΕ, ακολουθούν παρόμοια πορεία δηλαδή παρουσιάζουν:

- α) συνεχόμενη πτωτική τάση στον πρωτογενή μεταξύ 1991, 2001 και 2011,
- β) συνεχόμενη αυξητική τάση στον δευτερογενή μεταξύ 1991, 2001 και 2011 με υψηλότερο ρυθμό και ποσοστά αύξησης στην ΠΕ Αχαΐας,
- γ) συνεχόμενη αυξητική τάση στον τριτογενή τομέα,
- δ) πτωτική τάση του ποσοστού απασχόλησης στην μεταποίηση στο σύνολο του δευτερογενή τομέα (στοιχεία μόνο 1991 και 2001), και
- ε) πτωτική τάση του ποσοστού της απασχόλησης σε τράπεζες και ασφάλειες στο ποσοστό του τριτογενή τομέα (στοιχεία μόνο 1991 και 2001).

Όσον αφορά στους ασκούντες Ανώτερα Επαγγέλματα στην ΠΔΕ το 1991 αποτελούσαν το 11,5%, ποσοστό μικρότερο από αυτό της χώρας (15,4%). Το ποσοστό αυτό αυξήθηκε το 2001 και διαμορφώθηκε σε 17,9%, ποσοστό επίσης μικρότερο από της χώρας (20,9%). Το ποσοστό της χώρας κατά το 2011 υποχώρησε σε 10,9%.

Όσον αφορά τους ασκούντες Ανώτερα Επαγγέλματα στις ΠΕ της ΠΔΕ, στην ΠΕ Αχαΐας από 14,7% το 1991 αυξήθηκε σε 21% το 2001. Στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας από 9,4% το 1991 αυξήθηκε σε 16,7% το 2001 ενώ στην ΠΕ Ηλείας από 8,8% το 1991 αυξήθηκε

σε 13,8% το 2001.

Σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα κατά το Β' τρίμηνο του 2011, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η απασχόληση σε επίπεδο Περιφέρειας στον πρωτογενή τομέα, στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, στις κατασκευές, στην εκπαίδευση, στην υγεία και κοινωνική μέριμνα, υπερβαίνει το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας.

Αντίθετα, η απασχόληση στα ορυχεία και λατομεία, στη μεταποίηση, στη διαχείριση αποβλήτων, στο εμπόριο, στη μεταφορά και αποθήκευση, στην παροχή υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης, στην ενημέρωση και επικοινωνία, στις χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, στις επιστημονικές δραστηριότητες, στη δημόσια διοίκηση, στις τέχνες και τα νοικοκυριά ως εργοδότες, υπολείπεται του αντίστοιχου ποσοστού της χώρας.

Πίνακας 35: Ποσοστό απασχολούμενων ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, στην ΠΔΕ, το Β' τρίμηνο του 2011.

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	Δυτική Ελλάδα	Σύνολο Χώρας
Γεωργία, Δασοκομία και Αλιεία	20,6%	12,3%
Ορυχεία και Λατομεία	0,1%	0,3%
Μεταποίηση	7,8%	10%
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	0,6%	0,5%
Παροχή νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης	0,3%	0,7%
Κατασκευές	7,7%	6,3%
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	17,1%	18,6%
Μεταφορά και αποθήκευση	4,6%	4,9%
Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης	6,2%	7,3%
Ενημέρωση και επικοινωνία	1,1%	1,9%
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	1,7%	2,7%
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	0,1%	0,1%
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	4,3%	5,1%
Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	1,1%	2%
Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	6,9%	8,8%
Εκπαίδευση	8,7%	7,5%
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας	6,1%	5,7%
Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία	0,9%	1,2%
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	2,9%	2,1%
Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών	1,2%	1,9%
Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	0%	0%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Β' τριμήνου 2011.

✓ Απασχόληση ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Η ΠΔΕ βρίσκεται στην 9^η θέση μεταξύ των περιφερειών της χώρας από πλευράς οικονομικά ενεργού πληθυσμού με ποσοστό 50,8% έναντι 53% του αντίστοιχου ποσοστού της χώρας. Στην πρώτη θέση βρίσκεται η Περιφέρεια Κρήτης με ποσοστό 56,4% και στην τελευταία θέση (13^η) η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας με ποσοστό 48,8%.

Σύμφωνα επίσης με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία από το σύνολο των απασχολούμενων (244.214 άτομα), την πλειονότητα αποτελούν οι μισθωτοί με ποσοστό 50,9% (124.253 άτομα), ενώ ακολουθούν οι αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό με ποσο-

στό 30,9% (75.493 άτομα). Όσον αφορά στον κλάδο δραστηριότητας η πλειονότητα των απασχολούμενων της Περιφέρειας ασχολείται με την γεωργία, τη δασοκομία και την αλιεία σε ποσοστό 24,2% και ακολουθούν οι κλάδοι του εμπορίου (17,2%), της εκπαίδευσης (9,5%), της μεταποίησης (7,5%), της δημόσιας διοίκησης (7,4%), των κατασκευών (7%).

Επίσης, από το σύνολο των απασχολούμενων, 15 ετών και άνω, το 31,8% είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης, το 23,8% είναι απόφοιτοι δημοτικού ενώ το 15% και 14% είναι απόφοιτοι ανωτάτων και ανωτέρων σχολών, αντίστοιχα. Το μεγαλύτερο ποσοστό κατόχων διδακτορικών και μεταπτυχιακών διπλωμάτων απασχολείται στην εκπαίδευση, σε ποσοστό 9,6% του συνόλου των απασχολούμενων στον κλάδο. Η πλειονότητα απασχολούμενων στην εκπαίδευση (68,1%), στις επαγγελματικές και επιστημονικές δραστηριότητες (55,2%), στις δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας (28,4%), στον κλάδο παροχής ηλεκτρικού ρεύματος (27,7%) και στη δημόσια διοίκηση (24,9%) είναι απόφοιτοι ανωτάτων σχολών.

Η πλειονότητα των αποφοίτων ανωτέρων σχολών, ως ποσοστό επί του συνόλου των απασχολούμενων στον κλάδο, απασχολείται στην ενημέρωση και επικοινωνία (31,8%), στις δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας (30,3%), στις χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες (29,7%). Οι απόφοιτοι δημοτικού σχολείου αποτελούν την πλειονότητα των εργαζομένων στον κλάδο της γεωργίας (57,9%), στην παροχή νερού (53,9%) και στις κατασκευές (36,6%).

Τέλος, η ΠΔΕ βρίσκεται στην 9^η θέση μεταξύ των περιφερειών της χώρας από πλευράς απασχολούμενων με ποσοστό 77% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού έναντι 77,4% του αντίστοιχου ποσοστού της χώρας. Στην πρώτη θέση βρίσκεται η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου με ποσοστό 86% και στην τελευταία θέση (13^η) η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας με ποσοστό 71,5%.

✓ Τάσεις στην Απασχόληση

Στον επόμενο πίνακα εμφανίζονται οι απασχολούμενοι 15 ετών και άνω με πλήρη ή μερική απασχόληση και οι λόγοι που απασχολούνται μερικώς ανά ομάδες ηλικιών.

Πίνακας 36: Απασχολούμενοι 15 ετών και άνω με πλήρη ή μερική απασχόληση και οι λόγοι που απασχολούνται μερικώς ανά ομάδες ηλικιών στην ΠΔΕ κατά το Α' τρίμηνο του 2012.

Πλήρης / μερική απασχόληση & αιτία (1 ^η απασχόληση)	Σύνολο	15-19	20-24	25-29	30-44	45-64	65+
Σύνολο	100%	0,2%	3,9%	10,9%	44,0%	40,0%	0,9%
Πλήρης απασχόληση	94,3%	74,3%	84,6%	90,6%	94,2%	96,4%	100%
Μερική απασχόληση	5,7%	25,7%	15,4%	9,4%	5,8%	3,6%	0,0%
Μερική-Φροντίζει μικρά παιδιά ή εξαρτώμενους ενήλικες	4,4%	0,0%	0,0%	0,0%	7,5%	3,8%	0,0%
Μερική-Παρακολουθεί μαθήματα ή εκπαιδεύεται	2,8%	100%	16,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Μερική-Έχει ασθένεια ή ανικανότητα	1,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	4,5%	0,0%
Μερική-Δεν μπορούσε να βρει πλήρη απασχόληση	64,9%	0,0%	70,7%	90,4%	67,8%	42,1%	0,0%
Μερική-Άλλοι προσωπικοί ή οικογενειακοί λόγοι	12,0%	0,0%	0,0%	0,0%	7,3%	34,3%	0,0%
Μερική-Άλλοι λόγοι	14,8%	0,0%	13,2%	9,6%	17,4%	15,2%	0,0%

Πλήρης / μερική απασχόληση & αιτία (1 ^η απασχόληση)	Σύνολο	15-19	20-24	25-29	30-44	45-64	65+
Μερική-Δεν δήλωσε λόγο	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Από τους απασχολούμενους (244.214 άτομα), το 94,3% (230.299 άτομα) απασχολείται με πλήρη απασχόληση και μόλις το 5,7% (13.915 άτομα) απασχολείται με μερική απασχόληση. Κύριος λόγος μερικής απασχόλησης για το 64,9% όσων απασχολούνται μερικώς, εμφανίζεται η δυσκολία στην ανεύρεση εργασίας πλήρους απασχόλησης. Το μεγαλύτερο ποσοστό μερικής απασχόλησης παρουσιάζουν τα άτομα 15-19 ετών με ποσοστό 25,7% των συνολικά απασχολούμενων της ηλικίας τους. Μοναδική αιτία μερικής απασχόλησης για τα άτομα 15-19 ετών είναι η παρακολούθηση μαθημάτων. Για τα άτομα 20-24 ετών, 25-29 ετών, 30-44 ετών και 45-64 ετών, η σημαντικότερη αιτία είναι η δυσκολία στην ανεύρεση εργασίας πλήρους απασχόλησης με ποσοστά 70,7%, 90,4%, 67,8% και 42,1% αντίστοιχα.

Είναι αυτονόητο ότι, τα στοιχεία που αναφέρονται στις αντίστοιχες ενότητες της ανεργίας και της απασχόλησης, επιδεινώθηκαν την τελευταία τριετία με ταχύτατους ρυθμούς, τόσο στην χώρα, όσο και στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, λόγω της οικονομικής κρίσης.

Όσον αφορά στην πρόβλεψη για την εξέλιξη των δεικτών της ανεργίας, όσο διαρκεί η οικονομική κρίση κάθε πρόβλεψη για την εξέλιξη αυτών θεωρείται παρακινδυνευμένη, δεδομένου ότι οι τάσεις παρουσιάζονται συνεχώς αυξητικές και διαμορφώνονται σε πολύ υψηλά επίπεδα. Ήδη η ανεργία το Β' τρίμηνο του έτους 2012 διαμορφώθηκε για την ΠΔΕ στο 24,6%, έναντι 16,1% του αντίστοιχου τριμήνου του 2011 (ΕΛΣΤΑΤ). Με δεδομένο ότι οι προβλέψεις για τον ρυθμό ανάπτυξης και για το 2013 παραμένουν έντονα αρνητικές, ενισχύεται η πρόβλεψη ότι η εξέλιξη της ανεργίας μεσοπρόθεσμα θα είναι δυσμενής

✓ Ανεργία

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό ανεργίας της ΠΔΕ το 2011 ήταν 15,1% παρουσιάζοντας αύξηση κατά 4,4 μονάδες σε σύγκριση με το 2001. Σε επίπεδο χώρας το αντίστοιχο ποσοστό για το 2011 είναι υψηλότερο 15,9% αυξημένο κατά 5,1 μονάδες σε σύγκριση με το 2001. Η ανεργία σε επίπεδο χώρας και ΠΔΕ είναι σαφώς μεγαλύτερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου (9,7%) για το 2011.

Από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα προκύπτει ότι η ΠΔΕ εμφανίζει υψηλό ποσοστό ανεργίας, καθώς βρίσκεται στην 5^η θέση μετά τις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Κεντρικής Μακεδονίας, Στερεάς Ελλάδας και Κρήτης. Συγκρίνοντας το Α' τρίμηνο των ετών 2011 και 2012 παρατηρείται επιδείνωση της ανεργίας, καθώς το 2011 η ΠΔΕ βρισκόταν στην 9^η θέση.

Η ΠΔΕ και ιδιαίτερα η ΠΕ Αχαΐας, παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα ανεργίας, πράγμα που δημιουργεί οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις στον πληθυσμό και ιδιαίτερα στους νέους και τους μακροχρόνια άνεργους.

Πίνακας 37: Ποσοστό Ανεργίας, κατά Περιφέρεια.

	Α' τρίμηνο	
	2011	2012
Σύνολο Χώρας	15,9	22,6
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	18	22,7
Κεντρική Μακεδονία	17,5	24,7
Δυτική Μακεδονία	22,3	28,5
Ήπειρος	15,4	20,6
Θεσσαλία	14,3	20,4
Ιόνιοι Νήσοι	20,3	15,9
Δυτική Ελλάδα	15,1	23,1
Στερεά Ελλάδα	16,1	24,5
Αττική	14,7	22,9
Πελοπόννησος	12,4	19
Βόρειο Αιγαίο	12,6	19,6
Νότιο Αιγαίο	24,3	13,9
Κρήτη	15,7	23,4

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Α' τριμήνου 2012.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη της ανεργίας κατά τα έτη 2006 - 2011 στις Περιφερειακές Ενότητες της ΠΔΕ.

Πίνακας 38: Διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας στις ΠΕ της ΠΔΕ και την Χώρα κατά τα έτη 2005 - 2011.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Νομός Αιτωλοακαρνανίας	11	9,2	10,3	9,1	9,2	11,7	18,4
Νομός Αχαΐας	11,5	10,7	9,6	10,2	10,2	13,5	19,3
Νομός Ηλείας	7,7	7,1	8,6	9,1	8,6	8,2	12,0

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα, η Αχαΐα έχει ιδιαίτερα σημαντικό πρόβλημα στον τομέα της ανεργίας, εμφανίζοντας το μεγαλύτερο ποσοστό καθ' όλη τη διάρκεια της τελευταίας επταετίας και υπερβαίνει το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας.

Ειδικότερα τα ποσοστά ανεργίας και των τριών ΠΕ εμφανίζονται αυξημένα το 2011 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος με την Αχαΐα να είναι πρώτη με ποσοστό 19,3% και την Αιτωλοακαρνανία και την Ηλεία να ακολουθούν με ποσοστά 18,4% και 12% αντίστοιχα.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το 2011 το ποσοστό ανεργίας των ΠΕ Αχαΐας και Αιτωλοακαρνανίας είναι μεγαλύτερο από αυτό της χώρας κατά 1,6 και 0,7 μονάδες αντίστοιχα. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα, το σύνολο των ανέργων άνω των 15 ετών στην ΠΔΕ ανέρχεται το Α' τρίμηνο του 2012 σε 73.248 άτομα (μισοί άνδρες και γυναίκες).

Την πλειονότητα (40,5%) των ανέργων αποτελούν οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης, ενώ ακολουθούν οι απόφοιτοι δημοτικού (18,5%), οι απόφοιτοι ανώτερης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης (16,9%), οι απόφοιτοι ανωτάτων σχολών (10,8%) και οι απόφοιτοι των τριών τάξεων της μέσης εκπαίδευσης (10,5%). Οι κάτοχοι μεταπτυχιακών και διδακτορικών διπλωμάτων εμφανίζουν πολύ χαμηλό ποσοστό ανεργίας. Όσον αφορά στην

ανεργία στο σύνολο των γυναικών ηλικίας 15 ετών και άνω, περισσότερο πλήττονται οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης (40,7%) και οι απόφοιτοι ανώτερης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης (22,7%).

✓ Αγορά εργασίας

Το ποσοστό της απασχόλησης σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού τόσο για την ΠΔΕ, όσο και για το σύνολο της χώρας διαμορφώνεται στο 41,8% για την περιφέρεια και στο 44,6% για το σύνολο της χώρας.

Πίνακας 39: Απασχολούμενοι και εργατικό δυναμικό στην ΠΔΕ και την Χώρα κατά το Β' τρίμηνο του 2011.

	Απασχολούμενοι (σε χιλιάδες)	Εργατικό Δυναμικό (σε χιλιάδες)	Ποσοστό εργατικού δυναμικού στο σύνολο
ΠΔΕ	265,0	316,0	50,8 %
Σύνολο Χώρας	4.156,3	4.967,2	53,2%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

Η ΠΔΕ κατέχει την 4^η χαμηλότερη θέση στο ποσοστό εργατικού δυναμικού στο σύνολο του πληθυσμού. Ακολουθούν η Δυτική Μακεδονία με 50,4% η Περιφέρεια Ηπείρου με 49,9% και η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου με ποσοστό 48,3%. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει στοιχεία αγοράς εργασίας στην ΠΔΕ και στο σύνολο της χώρας.

Πίνακας 40: Το μέγεθος της απασχόλησης ανά περιφέρεια το Β' τρίμηνο του 2011.

	Πληθυσμός	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Μη οικονομικά ενεργοί
Σύνολο Χώρας	9.337,6	4.967,2	4.156,3	810,8	4.370,5
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	500,3	254,6	202,0	52,6	245,7
Κεντρική Μακεδονία	1.619,8	833,4	676,9	156,5	786,3
Δυτική Μακεδονία	245,9	124,0	95,4	28,7	121,8
Ήπειρος	306,3	153,0	128,3	24,7	153,3
Θεσσαλία	616,6	315,5	266,9	48,5	301,1
Ιόνια Νησιά	196,1	104,5	89,9	14,7	91,6
Δυτική Ελλάδα	621,9	316,0	265,0	51,0	305,9
Στερεά Ελλάδα	471,4	247,0	205,2	41,8	224,4
Αττική	3.362,3	1.862,7	1.571,7	291,0	1.499,6
Πελοπόννησος	501,7	260,2	226,2	34,0	241,5
Βόρειο Αιγαίο	164,9	79,7	68,4	11,3	85,2
Νότιο Αιγαίο	242,0	134,4	116,0	18,3	107,7
Κρήτη	488,5	282,2	244,4	37,8	206,3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

Σε ένα ιδιαίτερα αρνητικό οικονομικό περιβάλλον, το οποίο χαρακτηρίζεται από μεγάλη μείωση του κύκλου εργασιών στις επιχειρήσεις, την έλλειψη ρευστότητας και κεφαλαίων κίνησης, αλλά και την υποχώρηση της επενδυτικής δραστηριότητας, η αγορά εργασίας δέχεται τις πιο ισχυρές πιέσεις που έχουν καταγραφεί στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες. Οι εκτιμήσεις για την πορεία της απασχόλησης και της ανεργίας παραμένουν αρνητικές, τουλάχιστον για το α' εξάμηνο του 2012, δεδομένης και της αβεβαιότητας που προκάλεσε η προεκλογική περίοδος το δίμηνο Μαΐου - Ιουνίου. Έτσι, η πρόβλεψη για το σύνολο του 2012 διαμορφώνεται στο 23,6%, καθώς και η εποχική απασχόληση στον τουρισμό αναμένεται να είναι περιορισμένη σε σχέση με πέρυσι.

Από την μελέτη των παραπάνω πινάκων και όσον αφορά τον πρωτογενή τομέα διαπιστώνονται τα εξής:

- Η περιοχή των Δήμων Πύργου – Ήλιδας – Πηνειού - Ανδραβίδας / Κυλλήνης για την ΠΕ Ηλείας, Μεσολογγίου – Αργινίου – Ακταίου / Βόνιτσας – Αμφιλοχίας για την ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και Δυτικής Αχαΐας – Πατρέων – Ερυμάνθου για την ΠΕ Αχαΐας εμφανίζουν έντονη δυναμικότητα στον τομέα της φυτικής και ζωικής παραγωγής καθώς εκεί δραστηριοποιείται το 31,2%, το 27% και το 21,6% αντίστοιχα των συνολικών επιχειρήσεων του σχετικού κλάδου στην ΠΔΕ. Με δύο λόγια είναι οι δυναμικές ζώνες του πρωτογενή τομέα της περιοχής.
- Η δραστηριότητα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας στην ΠΔΕ συγκεντρώνεται στην πλειονότητά της στους Δ. Ανδραβίδας – Κυλλήνης (11 επιχ.), Δυτικής Αχαΐας (33 επιχ.), Μεσολογγίου (27 επιχ.) και δυτικών ακτών Αιτωλ/νίας.
- Μηδαμινή είναι η δραστηριότητα των Δήμων της ΠΔΕ στους τομείς της δασοκομίας, υλοτομίας και εξόρυξης άνθρακα με μόνες εξαιρέσεις τους Δ. Αργινίου, Αμφιλοχίας και Πατρέων όπου λειτουργούν 10, 16 και 6 επιχειρήσεις Δασοκομίας –Υλοτομίας αντίστοιχα.

Σε σχέση με τον δευτερογενή τομέα διαπιστώνονται τα εξής:

- Οι πιο δυναμικοί μεταποιητικοί κλάδοι της ΠΔΕ διαπιστώνεται ότι είναι αυτοί των τροφίμων, των μεταλλικών και μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων και ακολουθούν οι κλάδοι της κατασκευής ειδών ένδυσης, επίπλων, προϊόντων από ξύλο και τέλος η κατασκευή μηχανημάτων. Σε ότι αφορά στην χωρική κατανομή των μεταποιητικών επιχειρήσεων διαπιστώνεται ότι η μεγάλη πλειοψηφία τους σε όλες σχεδόν τις μεταποιητικές δραστηριότητες συγκεντρώνεται στον Δήμο της πρωτεύουσας των ΠΕ Αχαΐας και Ηλείας (Δ. Πατρέων και Δ. Πύργου) και στο Δήμο Αργινίου ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας (περί το 65% στο σύνολο της ΠΕ).
- Αξιοσημείωτος είναι ο αριθμός των επιχειρήσεων παραγωγής άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων που λειτουργούσαν το 2007 στον Δ. Ανδραβίδας-Κυλλήνης (77 επιχειρήσεις), κατασκευής μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού που λειτουργούν στον Δ. Ήλιδας (13 επιχειρήσεις ενώ στο Δ. Πύργου λειτουργούν 11 επιχειρήσεις) και παραγωγής κλωστοϋφαντουργικών υλών που λειτουργούν στον Δ. Πηνειού (24 επιχειρήσεις ενώ στο Δ. Πύργου λειτουργούν 8 επιχειρήσεις).
- Οι επιχειρήσεις της βιομηχανίας τροφίμων παρότι στην πλειοψηφία τους λειτουργούν στους Δ. Πατρέων, Πύργου και Αργινίου, παρουσιάζουν έντονη διασπορά και σε άλλους Δήμους.

Αναφορικά με τον τριτογενή τομέα διαπιστώνονται ότι οι πιο δυναμικοί κλάδοι του τριτογενούς τομέα της ΠΔΕ είναι αυτοί του χονδρικού και λιανικού εμπορίου (17.166 επιχειρήσεις), των κατασκευών κτιρίων και εξειδικευμένων κατασκευαστικών δραστηριοτήτων (6.835 επιχειρήσεις) και της εστίασης (5.156 επιχειρήσεις.). Κύριες «εμπορικές ζώνες» διαπιστώνεται ότι είναι οι Δ. Πύργου και Ήλιδας για την Ηλεία οι οποίοι συγκεντρώνουν το 38,5% και 23,2% αντίστοιχα των εμπορικών επιχειρήσεων της ΠΕ, ο Δ. Πατρέων για την ΠΕ Αχαΐας, ο οποίος συγκεντρώνει το 72,8% των εμπορικών επιχειρήσεων και ο Δ. Αργινίου για την Αιτωλοακαρνανία, ο οποίος συγκεντρώνει το 50,9% των εμπορικών επιχειρήσεων.

Αναφορικά με τον τομέα των κατασκευών κτιρίων και εξειδικευμένων κατασκευαστικών δραστηριοτήτων, ο Δ. Πύργου συγκεντρώνει το 43,1% των κατασκευαστικών επιχειρήσεων της ΠΕ, ο Δ. Πατρέων το 63,7% και ο Δ. Αργινίου το 43%.

Οι επιχειρήσεις εστίασης στη Ηλεία είναι 1.454, από τις οποίες το 32,7% λειτουργεί στο Δ. Πύργου και οι υπόλοιπες κατανέμονται στους υπόλοιπους δήμους και κυρίως στον Δ. Ήλιδας (16,4%) και Ανδραβίδας – Κυλλήνης (15,1%). Οι επιχειρήσεις εστίασης της Αχαΐας κατανέμονται κυρίως στους Δ. Πατρέων και Δυτικής Αχαΐας με ποσοστά 76,2% και 14% αντίστοιχα. Οι επιχειρήσεις εστίασης της Αιτωλοακαρνανίας κατανέμονται κυρίως στους Δ. Αγρινίου και Μεσολογγίου με ποσοστά 39% και 16,3% αντίστοιχα.

Το ξενοδοχειακό δυναμικό της ΠΔΕ συγκεντρώνεται κύρια στην Ηλεία (119 μονάδες) και ακολουθούν η ΠΕ Αιτωλ/νία (107 μονάδες) και η Αχαΐα (91 μονάδες). Στη Ηλεία τουριστική δραστηριότητα έχουν όλοι οι Δήμοι με τις περισσότερες μονάδες να λειτουργούν στους Δ. Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως, Πύργου και Πηνειού. Στην Αιτωλοακαρνανία τον μεγαλύτερο αριθμό ξενοδοχειακών μονάδες εμφανίζει ο Δ. Ναυπάκτου (31 μονάδες) και ακολουθούν οι Δ. Αγρινίου, Ακτίου – Βόνιτσας και Αμφιλοχίας. Στην Αχαΐα η ξενοδοχειακή δραστηριότητα κύρια συγκεντρώνεται στους Δ. Πατρέων (43 μονάδες) και Καλαβρύτων (23 μονάδες).

Οι δραστηριότητες υπεροπτικού και καινοτομικού χαρακτήρα της ΠΔΕ συνοψίζονται κύρια στις δραστηριότητες Επιστημονικής έρευνας και ανάπτυξης και στις δραστηριότητες συναφείς προς τις χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες. Οι επιχειρήσεις έρευνας και ανάπτυξης συγκεντρώνονται συγκεκριμένα στον Δ. Πατρέων όπου δραστηριοποιείται το 77,7% των επιχειρήσεων της ΠΔΕ. Οι επιχειρήσεις χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών της ΠΔΕ συγκεντρώνονται στους Δ. Πατρέων και Αιγιαλείας της ΠΕ Αχαΐας, όπου λειτουργεί το 72,8 % των συναφών επιχειρήσεων της ΠΔΕ.

Επίσης, με βάση την αναλυτική καταγραφή και αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης που προηγήθηκε παραπάνω, διαπιστώνεται ότι οι πλεονασματικοί κλάδοι της περιφέρειας σε εθνικό επίπεδο είναι οι εξής:

- Πρωτογενής τομέας (Αιτωλοακαρνανία, Ηλεία).
- Κατασκευές (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Εμπόριο (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Εκπαίδευση – υγεία (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Βιομηχανίες – Βιοτεχνίες (Αχαΐα, Ηλεία).

Σε σχέση με το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ διαπιστώνεται ότι ο πρωτογενής τομέας, οι κατασκευές και το εμπόριο παραμένουν πλεονασματικοί κλάδοι με ταυτόχρονη ενίσχυση των βιομηχανιών – βιοτεχνιών. Οι κλάδοι με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο είναι :

- Μεταφορές – επικοινωνίες (Αχαΐα).
- Υδατοκαλλιέργεια (Αιτωλοακαρνανία).
- Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος (Ηλεία, Αχαΐα).

Σε σχέση με το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ διαπιστώνεται ότι οι μεταφορές – επικοινωνίες παραμένουν στους κλάδους με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο με ταυτόχρονη ενίσχυση της Υδατοκαλλιέργειας και της Παροχής ηλεκτρικού ρεύματος. Οι πλεονασματικές δραστηριότητες σε περιφερειακό επίπεδο είναι οι ακόλουθες:

- Μεταποίηση (Αχαΐα).
- Υπηρεσίες εστίασης (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα).
- Καταλύματα (Ηλεία).
- Ορυχεία (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα).
- Ηλεκτρισμός – φωταέριο – νερό (Αιτωλοακαρνανία).

- Τράπεζες – ασφάλειες – διεκπεραιώσεις (Αχαΐα, Ηλεία).
- Δημόσια διοίκηση και άμυνα (Αχαΐα).

Σε σχέση με το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ διαπιστώνεται ότι η μεταποίηση, τα ορυχεία, ο Ηλεκτρισμός – φωταέριο – νερό, οι τράπεζες – ασφάλειες – διεκπεραιώσεις και η Δημόσια διοίκηση και άμυνα παραμένουν στις πλεονασματικές δραστηριότητες σε περιφερειακό επίπεδο με ταυτόχρονη ενίσχυση των Υπηρεσιών εστίασης και των καταλυμάτων. Υποχώρησε ο κλάδος των κατοικιών. Οι κλάδοι της μεταποίησης με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο είναι οι εξής:

- Είδη διατροφής (Αχαΐα, Ηλεία, Αιτωλοακαρνανία).
- Ξύλο (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία, Ηλεία).
- Μη μεταλλικά ορυκτά (Ηλεία, Αχαΐα).
- Μεταλλικά προϊόντα (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Έπιπλα (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Είδη ένδυσης (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).

Σε σχέση με το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ διαπιστώνεται ότι τα είδη διατροφής, το ξύλο και τα μη μεταλλικά ορυκτά παραμένουν στους κλάδους της μεταποίησης με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο με ταυτόχρονη ενίσχυση των μεταλλικών προϊόντων, των επίπλων και των ειδών ένδυσης. Υποχώρησαν οι κλάδοι των ποτών, υφαντικών, χαρτιού και ελαστικών – πλαστικών. Οι μεταποιητικοί κλάδοι με εξειδίκευση σε περιφερειακό επίπεδο είναι:

- Ποτά (Αχαΐα).
- Εκτυπώσεις (Αχαΐα).
- Κλωστοϋφαντουργικές ύλες (Αχαΐα).
- Δέρμα (Αχαΐα).
- Χημικά (Αχαΐα).
- Βασικά μέταλλα (Αχαΐα).
- Χαρτί (Αχαΐα).
- Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Ηλεκτρικός εξοπλισμός (Αχαΐα).
- Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες (Αχαΐα).

Σε σχέση με το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ διαπιστώνεται ότι οι εκτυπώσεις, το δέρμα, τα χημικά, τα βασικά μέταλλα, τα μηχανήματα και είδη εξοπλισμού, ο ηλεκτρικός εξοπλισμός και οι Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες παραμένουν στους μεταποιητικούς κλάδους με εξειδίκευση σε περιφερειακό επίπεδο. Ενισχύονται τα ποτά, οι κλωστοϋφαντουργικές ύλες και το χαρτί. Υποχώρησαν οι κλάδοι του καπνού και των παραγώγων πετρελαίου.

Τέλος, από τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία για τα έτη 2009 – 2011, στον τομέα των εισαγωγών της ΠΔΕ, προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα: την τριετία 2009-2011 και όσον αφορά τις εξαγωγικές επιδόσεις της ΠΔΕ προς την ΕΕ διαπιστώνεται αυξημένη συμβολή των κλάδων ποτών και καπνού, πρώτων υλών, λαδιών και λιπών ζωικής και φυτικής προέλευσης και χημικών προϊόντων, οι οποίοι παρουσιάζουν σημαντικές αυξήσεις σε αξία και ποσότητα. Όσον αφορά στον εξαγωγικό προσανατολισμό της ΠΔΕ προς τρίτες χώρες δυναμικοί εμφανίζονται οι κλάδοι τροφίμων και ζωντανών ζώων, πρώτων υλών, λαδιών και λιπών ζωικής και φυτικής προέλευσης, μηχανημάτων και υλικών μεταφορών και διάφορων βιομηχανικών ειδών, οι οποίοι παρουσιάζουν σημαντικές αυξήσεις σε αξία και ποσότητα.

6.4.5 Παραγωγικές δραστηριότητες

6.4.5.1 Πρωτογενής τομέας

Η θέση του αγροτικού τομέα στην οικονομία της ΠΔΕ είναι ιδιαίτερα σημαντική, όπως προκύπτει από τη συμμετοχή του στο ΑΕΠ, αλλά και από το γεγονός ότι απασχολεί ένα σημαντικό ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της περιοχής.

Η ΠΔΕ, σύμφωνα με τα στοιχεία του έτους 2009 της ΕΛΣΤΑΤ, παράγει το 4,6% της συνολικής ΑΠΑ της χώρας. Στο σύνολο της χώρας ο πρωτογενής τομέας παράγει το 3,1% της ΑΠΑ, το αντίστοιχο ποσοστό της ΑΠΑ για την ΠΔΕ είναι υπερδιπλάσιο (7,3%). Σε επίπεδο ΠΕ, ο πρωτογενής τομέας παράγει το 16,5% της συνολικής ΑΠΑ της ΠΕ Ηλείας. Τα αντίστοιχα ποσοστά για την Αιτωλοακαρνανία και Αχαΐα είναι 7,8% και 3,8%. Είναι σαφές ότι στην Αιτωλοακαρνανία και στην Ηλεία ο πρωτογενής τομέας διαδραματίζει σημαντικότερο ρόλο στην τοπική οικονομία τους.

Παρά το γεγονός ότι ο πρωτογενής τομέας στην ΠΔΕ αποτελεί σημαντικό πόλο απασχόλησης και οικονομικής δραστηριότητας, δεν εξαιρείται των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο γεωργοκτηνοτροφικός κλάδος στην ελληνική επικράτεια, παρουσιάζοντας χαμηλή ανταγωνιστικότητα λόγω υψηλού κόστους και χαμηλής ποιότητας των προϊόντων, αλλά και λόγω των αδυναμιών που υπάρχουν στον τομέα διακίνησης και εμπορίας, του μικρού και πολυτεμαχισμένου κλήρου (μ.ο. 34,3 στρ.), της ηλικιακής διάρθρωσης του αγροτικού πληθυσμού, της ελλιπούς εκπαίδευσης και κατάρτισης των αγροτών, της πλημμελούς οργάνωσης των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων.

Η μεγαλύτερη συμμετοχή του τομέα αυτού στο εισόδημα και την απασχόληση της περιφέρειας συντελεί, ώστε τα προβλήματα αυτά να εμφανίζονται οξύτερα για την οικονομία και την κοινωνία της περιοχής.

Ο πρωτογενής τομέας της ΠΔΕ έχει να επιδείξει σημαντικά προϊόντα στον κλάδο της φυτικής παραγωγής, όπως απεικονίζεται στους πίνακες του παραρτήματος. Τα κυριότερα προϊόντα φυτικής παραγωγής που παράγει η ΠΔΕ είναι καλαμπόκι (341.443 τόνοι), σανό και ριζώματα (318.205 τόνοι), καρπούζια και πεπόνια (297.673 τόνοι), πατάτες (258.977 τόνοι), ελιές ελαιοποίησης (175.613 τόνοι), βιομηχανική ντομάτα (160.747 τόνοι) και εσπεριδοειδή (102.499 τόνοι).

✓ Φυτική παραγωγή

Ο πρωτογενής τομέας της ΠΔΕ έχει να επιδείξει σημαντικά προϊόντα στον κλάδο της φυτικής παραγωγής. Τα κυριότερα προϊόντα φυτικής παραγωγής που παράγει η ΠΔΕ είναι καλαμπόκι (341.443 τόνοι), σανό και ριζώματα (318.205 τόνοι), καρπούζια και πεπόνια (297.673 τόνοι), πατάτες (258.977 τόνοι), ελιές ελαιοποίησης (175.613 τόνοι), βιομηχανική ντομάτα (160.747 τόνοι), εσπεριδοειδή (102.499 τόνοι), μούστος (57.274 τόνοι), βρώμη (42.671 τόνοι), βαμβάκι (26.067 τόνοι), σιτάρι μαλακό και σκληρό (συνολικά 20.469 τόνοι), κριθάρι (18.644 τόνοι), κορινθιακή σταφίδα (16.511 τόνοι), ρύζι (6.900 τόνοι), επιτραπέζια σταφύλια (4.950 τόνοι) και φασόλια (3.586 τόνοι).

Η ΠΔΕ καταλαμβάνει τις πρώτες θέσεις ανάμεσα στις 5 γειτονικές περιφέρειες (Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων, Ηπείρου, Στερεάς Ελλάδας) σε αρκετά γεωργικά προϊόντα. Έτσι στην 1^η θέση κατατάσσεται στην παραγωγή αμυγδάλων και καρυδιών όσον αφορά τα δένδροκομικά, στην παραγωγή κολοκυθιών (με 19,1% της εγχώριας παραγωγής) όσον αφορά τα κηπευτικά, πατάτας (27,8%), καρπουζιών και πεπονιών

(37,7% της εγχ. παραγωγής). Ομοίως, 1^η θέση κατέχει στην παραγωγή κτηνοτροφικών φυτών (καρποί, σανό, χόρτο, ριζώματα σε ποσοστό 13,7% της εγχώριας παραγωγής), σιτηρών για καρπό (βρώμη, ρύζι και καλαμπόκι σε ποσοστό 14,1% της συνολικής παραγωγής της χώρας). Τέλος, όσον αφορά τα αμπελουργικά προϊόντα η ΠΔΕ βρίσκεται στην 1^η θέση στην παραγωγή μούστου και κορινθιακής σταφίδας με ποσοστά 15,8% και 44,7% αντίστοιχα της συνολικής εγχώριας παραγωγής.

Τη 2^η θέση μεταξύ των γειτονικών περιφερειών καταλαμβάνει σε πλήθος δενδροκομικών προϊόντων και συγκεκριμένα στα αχλάδια, μήλα, ροδάκινα, βερίκοκα, επιτραπέζιες ελιές (16,7% της εγχώριας παραγωγής) και ελαιόλαδο, καθώς και κηπευτικών προϊόντων, δηλαδή στη βιομηχανική ντομάτα (18%), στα φασολάκια (18,8%) και στις μελιτζάνες (8,1%). Στην κατηγορία των βρώσιμων οσπρίων βρίσκεται στη 2^η θέση όσον αφορά στα φασόλια (16,3%), ενώ στην κατηγορία των αμπελουργικών προϊόντων ξεχωρίζουν τα επιτραπέζια σταφύλια.

Σημαντική είναι η παραγωγή της ΠΔΕ και σε άλλα δενδροκομικά προϊόντα, γεγονός που την κατατάσσει στην 3^η θέση για την παραγωγή εσπεριδοειδών (κυρίως λεμονιών με το 36% της συνολικής παραγωγής της χώρας), κερασιών και ελιών ελαιοποίησης (8,8%). Την ίδια θέση κατέχει και για την παραγωγή αρκετών κηπευτικών, όπως κουνουπίδια-λάχανα (10,3%), ξερά κρεμμύδια (3,15%), μπάμιες (8,7%) και λοιπά κηπευτικά (8,20%).

✓ Ζωική παραγωγή

Ο τομέας της κτηνοτροφίας στην ΠΔΕ αποτελεί μια βασική συνιστώσα της κοινωνικής και οικονομικής ζωής του τόπου. Ο γαλακτοκομικός κλάδος είναι ιδιαίτερης σημασίας αποτελώντας σημαντική οικονομική δραστηριότητα για τις περιοχές της Περιφέρειας, ιδίως στην Ηλεία και Αιτωλοακαρνανία. Στην Περιφέρεια παράγεται το 11,1 % περίπου της παραγωγής του γάλακτος της χώρας που παραδίδεται σε μεταποιητικές μονάδες. Ποσοτικά μεγαλύτερη παραγωγή υπάρχει σε πρόβειο γάλα.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΕΦΕΤ του έτους 2009 οι μεταποιητές γάλακτος συγκεντρώνονται περισσότερο στην περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας όπου λειτουργούν συνολικά 34 εγκεκριμένες εγκαταστάσεις. Σημειώνεται ότι, περίπου 42,44 % του πρόβειου γάλακτος, 38,44 % του γίδινου και 69,17 % του αγελαδινού γάλακτος διακινείται εκτός των ορίων της Περιφέρειας.

Ιδιαίτερως στην Αιτωλοακαρνανία η ποιμενική αιγοπροβατοτροφία, αποτελεί τον κορμό του ζωικού πληθυσμού της. Στους βοσκοτόπους της περιοχής παρατηρείται έντονη διαφοροποίηση στην ποικιλότητα των φυτών, χορτολίβαδα που καλύπτονται από ποώδη βλάστηση, φρυγανότοποι με βλάστηση φρυγανώδη, θαμνότοποι και δασολίβαδα, παράγοντες που συνδέονται με παραγωγή προϊόντων υψηλών προδιαγραφών ποιότητας και υγιεινής. Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του κρέατος παρουσιάζουν την ευκαιρία δημιουργίας προτύπου παραγωγής αρνίσιου και κατσικίσιου κρέατος, με οριοθέτηση της επιλέξιμης περιοχής. Προϋπόθεση της δημιουργίας του προτύπου αυτού είναι η οργάνωση των παραγωγών (Ομάδα παραγωγών) και τα ζώα να είναι εγγεγραμμένα στα γενεαλογικά βιβλία της φυλής από τα Κέντρα Γενετικής Βελτίωσης με βάση τα φαινοτυπικά χαρακτηριστικά.

Όσον αφορά στην μεταποιητική υποδομή, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και του ΕΦΕΤ λειτουργούν συνολικά 12 σφα-

γεία, 12 πτηνοσφαγεία, 3 μονάδες παραγωγής προϊόντων με βάση το κρέας, 3 επιχειρήσεις επεξεργασίας παραπροϊόντων κρέατος και 23 μονάδες τεμαχισμού κρεάτων, παραγωγής κιμά και κρεατοσκευασμάτων που ικανοποιούν τις απαιτήσεις των παραγόμενων ζωικών προϊόντων της ΠΔΕ σε μεγάλο βαθμό.

✓ Αλιεία - Ιχθυοκαλλιέργειες

Ο κλάδος της Ελληνικής ιχθυοκαλλιέργειας κατέχει ηγετική θέση στη Μεσόγειο στην παραγωγή τσιπούρας και λαυρακιού. Κύριο χαρακτηριστικό του κλάδου αποτελεί ο έντονος εξαγωγικός προσανατολισμός, με το 75% περίπου να προωθείται σε αγορές του εξωτερικού.

Στην ΠΔΕ και ειδικότερα στην περιοχή της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, η ιχθυοκαλλιέργεια έχει εδραιωθεί ως ο δυναμικότερος κλάδος της πρωτογενούς παραγωγής της περιοχής και κατατάσσεται στις κορυφαίες θέσεις σε αξία εξαγωγών αγροτικών προϊόντων. Η περιοχή διαθέτει το 48% των λιμνοθαλάσσιων εκτάσεων της χώρας και το 25% των λιμνών, ενώ η δραστηριότητα των ιχθυοκαλλιεργητικών εταιρειών σε επίπεδο παραγωγής, περιλαμβανομένης και αυτής των Εχινάδων, καλύπτει το 25% των εκφορτώσεων της εγχώριας παραγωγής, δηλαδή πάνω από το 12,5% της Ευρωπαϊκής παραγωγής τσιπούρας και λαυρακιού εντατικής ιχθυοκαλλιέργειας. Διαθέτει επίσης 687 επαγγελματικά σκάφη παράκτιας αλιείας, 115 επαγγελματικά σκάφη αλιείας στις λίμνες και 118 σκάφη για αλιεία αποκλειστικά στην λιμνοθάλασσα Μεσολογίου.

Η συνέπεια των παραδόσεων και της κάλυψης της αγοραστικής ζήτησης με προϊόντα υψηλής διατροφικής αξίας και πιστοποιημένης ποιότητας κατέστησαν τα προϊόντα του κλάδου αναγνωρίσιμα σε απαιτητικές αγορές, τόσο των Ευρωπαϊκών όσο και τρίτων χωρών. Έτσι, η τσιπούρα και το λαβράκι της Αιτωλοακαρνανίας καλύπτουν μεγάλο μέρος της ζήτησης σε πολλές χώρες του εξωτερικού.

Αξιοσημείωτο είναι ότι η υψηλού επιπέδου τεχνογνωσία που έχει αποκτηθεί, η εντατική έρευνα, πειραματισμός και ανάπτυξη στους ιχθυογεννητικούς σταθμούς έχουν οδηγήσει σε αύξηση της αποδοτικότητας του κλάδου και μείωση του κόστους παραγωγής, αλλά και του κόστους κεφαλαίου ανά παραγόμενη μονάδα.

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων του έτους 2010 στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας λειτουργούν 16 επιχειρήσεις παραγωγής προϊόντων υδατοκαλλιέργειας, από τις οποίες 15 παραγωγής ψαριών και 1 μαλακίων. Η παραγωγή των επιχειρήσεων αυτών το 2010 παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 41: Παραγωγή Αλιείας και Ιχθυοκαλλιέργειας Π. Αιτωλ/νίας έτους 2010.

Κατηγορία Παραγωγής	Όγκος Παραγωγής	Είδη
Λιμνοθάλασσα	1.300 τόνοι	Ευρύαλα (Τσιπούρα, Λαβράκι, Κεφαλοειδή, Χέλια, κ.λπ.)
Ιχθυοκαλλιέργεια	20.000 τόνοι	Τσιπούρα, Λαβράκι
Παράκτια αλιεία	1.200 τόνοι (500 σκάφη παράκτιας αλιείας)	Διάφορα είδη ψαριών και μαλακίων

Πηγή: Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

✓ Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων

Ο αγροτροφικός τομέας στην Ελλάδα αποτελεί έναν από τους πιο δυναμικούς κλάδους της Ελληνικής οικονομίας, με ένα συγκριτικά πολύ μικρό αριθμό (200 περίπου επιχειρή-

σεων) να συγκεντρώνει το 85% της παραγωγής και του μεριδίου της αγοράς και το υπόλοιπο μέρος των τροφίμων να το παράγει ένας πολύ μεγάλος αριθμός 17.000 περίπου μικρών επιχειρήσεων, υπό μορφή οικοτεχνιών και βιοτεχνιών στις αγροτικές περιοχές της χώρας. Οι επιχειρήσεις αυτές συμβάλλουν σημαντικά στην απασχόληση στις αγροτικές περιοχές, στη διατήρηση παραδοσιακών τροφίμων, καθώς και στην ποικιλία της διατροφής (αν και υστερούν σε τεχνολογικό επίπεδο και επίπεδο κατάρτισης στελεχών) και σε προστιθέμενη αξία και χρειάζονται στήριξη για θέματα υιοθέτησης και ανάπτυξης καινοτομιών και τεχνολογικού εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και ασφάλειας των προϊόντων τους.

Ο τομέας φαίνεται ότι έχει απώλειες σε ανταγωνιστικότητα, και τα τελευταία έτη υφίσταται έντονη εισαγωγική διείσδυση. Στην ΠΔΕ, η οποία χαρακτηρίζεται από τη σημαντική συμβολή του τομέα της γεωργίας στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, η μεταποίηση των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων έχει σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης σε όρους μεγέθυνσης της μεταπαραγωγικής προστιθέμενης αξίας και κατά κύριο λόγο αναφέρεται στους παρακάτω μεταποιητικούς υποκλάδους:

■ Σφαγεία

Πρόκειται για μονάδες που κατά κανόνα εξυπηρετούν δημοτικές και διαδημοτικές ανάγκες. Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων του έτους 2012, στην ΠΔΕ λειτουργούν δώδεκα (12) σφαγεία ζώων που κατανέμονται έξι (6) στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, δύο (2) στην Αχαΐα και τέσσερα (4) στην ΠΕ Ηλείας. Στην Περιφέρεια λειτουργούν ακόμη δώδεκα (12) πτηνοσφαγεία, δύο (2) στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και δέκα (10) στην Αχαΐα.

■ Μονάδες επεξεργασίας κρέατος

Στην ΠΔΕ, σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, το 2012 οι εγκεκριμένες εγκαταστάσεις παραγωγής προϊόντων με βάση το κρέας είναι τρεις (3), δύο απ' αυτές στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και μία στην ΠΕ Ηλείας. Επίσης λειτουργούν από μια (1) επιχείρηση επεξεργασίας παραπροϊόντων κρέατος σε κάθε ΠΕ της Περιφέρειας.

■ Τυροκομεία

Μικρές και μεγάλες εγκεκριμένες εγκαταστάσεις παραγωγής γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων απαντώνται στις τρεις ΠΕ της ΠΔΕ με σημαντική ανάπτυξη της κτηνοτροφίας. Οι εγκεκριμένες εγκαταστάσεις μεταποίησης γάλακτος και προϊόντων με βάση το γάλα, σύμφωνα με το Π.Δ 56/1995 (Οδηγία 92/46/ΕΚ), που τηρούνται από τον ΕΦΕΤ είναι συνολικά το 2012 εβδομήντα τρεις (73) επιχειρηματικές μονάδες και κατανέμονται στις ΠΕ ως εξής : τριάντα τέσσερις (34) στην Αιτωλοακαρνανία, δέκα οχτώ (18) στην Αχαΐα και είκοσι μία (21) στην Ηλεία.

■ Ελαιοτριβεία – Τυποποιητήρια ελαιολάδου

Σε ολόκληρη την Περιφέρεια λειτουργούν 291 ελαιοτριβεία, τα οποία θεωρείται ότι υπερβαίνουν τις ανάγκες παραγωγής της περιοχής. Η χρηματοδότηση των ελαιοκομικών φορέων προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες εκσυγχρονισμού και βελτίωσης των παρεχομένων υπηρεσιών κατά την τελευταία τριετία έχει ανέλθει σε 4,5 εκατ. € περίπου. Είναι επίσης σημαντικό το γεγονός ότι παρά τον μεγάλο όγκο του παραγόμενου ελαιολάδου, δεν υπάρχει αντίστοιχη έκταση τυποποίησης και οι σχετικές δυνατότητες προέρχονται κατά κύριο λόγο από εγκαταστάσεις Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών

και μικρής δυναμικότητας ιδιωτικές επιχειρήσεις, χωρίς μεταξύ τους συνεργασία – σύμπραξη και οργανωμένο σύστημα εμπορίας.

Στην ΠΔΕ, σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, το 2012 λειτουργούν συνολικά είκοσι δύο (22) τυποποιητήρια ελαιολάδου από τα οποία τρία (3) λειτουργούν στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, δέκα τρία (13) στην Αχαΐα και έξι (6) στην Ηλεία.

■ Οινοποιεία

Στην ΠΔΕ λειτουργούν εγκατεστημένες 58 οινοποιητικές επιχειρήσεις, εκ των οποίων δύο συνεταιριστικές με συνολική οινοπαραγωγή 121.994 HL (Ε.Α.Σ. Ηλείας – Ολυμπίας και Ε.Α.Σ. Πάτρας).

■ Συσκευαστήρια

Στην ΠΔΕ λειτουργούν 91 Συσκευαστήρια Αγροτικών Προϊόντων, τα οποία συσκευάζουν όλα τα είδη των παραγόμενων στην Περιφέρεια αγροτικών προϊόντων (φρούτα και λαχανικά). Επικρατέστερα προϊόντα είναι τα εσπεριδοειδή, τα σταφύλια, οι πατάτες και τα καρπούζια.

■ Επεξεργασία αλιευμάτων

Στην Περιφέρεια, σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων το 2012, λειτουργούν πέντε (5) εγκεκριμένες μονάδες επεξεργασίας κατεψυγμένων και νωπών αλιευμάτων, τα οποία κατανέμονται τρία (3) στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και δύο (2) στην ΠΕ Αχαΐας. Παράλληλα λειτουργούν εγκεκριμένες εγκαταστάσεις συσκευασίας νωπών και κατεψυγμένων αλιευμάτων οι οποίες είναι εγκατεστημένες δέκα τρεις (13) στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και δύο (2) στην ΠΕ Αχαΐας.

■ Ψυκτικές αποθήκες

Στην Περιφέρεια το 2012 λειτουργούν, σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, δώδεκα (12) ψυκτικές αποθήκες στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, είκοσι μία (21) στην ΠΕ Αχαΐας και μία (1) στην Ηλεία.

■ Μονάδες παραγωγής ζωοτροφών

Στην Περιφέρεια το 2012 λειτουργούν, σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, επτά (7) μονάδες παραγωγής ζωοτροφών στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και πέντε (5) στην Ηλεία.

6.4.5.2 Δευτερογενής τομέας

Ο δευτερογενής τομέας χαρακτηρίζεται από μια γενικότερη προσπάθεια αναδιάρθρωσης της βιομηχανικής βάσης και την μετατόπιση των δραστηριοτήτων από τους παραδοσιακούς φθίνοντες κλάδους (μεγάλες μονάδες) προς ανταγωνιστικές και βιώσιμες δραστηριότητες.

Ο συνολικός αριθμός επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια ανήλθε το 2007 σε 4.014. Οι βασικότερες μεταποιητικές μονάδες αφορούν στους κλάδους των τροφίμων, των μεταλλικών και μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων, της κατασκευής ειδών ένδυσης, επίπλων, προϊόντων από ξύλο και την κατασκευή μηχανημάτων. Σημειώνεται ότι στον μεταποιητικό τομέα η ΠΔΕ συγκεντρώνει ορισμένα χωροταξικά και άλλα

πλεονεκτήματα, τα οποία κατάλληλα αξιοποιούμενα μπορεί να στηρίξουν την ανάπτυξη της. Ενδεικτικά αναφέρεται η σημαντική παραγωγή του πρωτογενή τομέα η οποία έχει τη δυνατότητα στήριξης μεταποιητικών δραστηριοτήτων, ιδιαίτερα την παραγωγή πιστοποιημένων προϊόντων (ΠΟΠ, ΠΓΕ, ΟΠΑΠ) και την ανάπτυξη της τυποποίησης και συσκευασίας αγροτικών προϊόντων για εξαγωγή.

Η λειτουργία των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, των ερευνητικών ινστιτούτων και του Επιστημονικού Πάρκου στη Περιφέρεια με το επιστημονικό και ερευνητικό δυναμικό που διαθέτουν μπορεί να συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην προσέλκυση καινοτόμων επενδυτικών δραστηριοτήτων σε τομείς που ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι και η γεωγραφική θέση της ΠΔΕ, η οποία προσφέρει αναπτυξιακές δυνατότητες, δεδομένου ότι εξασφαλίζει άμεση πρόσβαση τόσο στις αγορές του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού (λιμένας Πατρών, ΠΑΘΕ, μελλοντικός Δυτικός Άξονας, NABIPΕ Πλατυγιαλίου). Η Αχαΐα είναι η ΠΕ της ΠΔΕ που συγκεντρώνει την συντριπτική πλειονότητα της μεταποιητικής δραστηριότητας στην περιφέρεια με βάση τον αριθμό απασχολούμενων σε μονάδες άνω των 10 ατόμων. Κατατάσσεται 7^η μεταξύ των ΠΕ της χώρας παράγοντας το 3,5% της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας της μεταποίησης στη χώρα. Πλεονέκτημα για την ανάπτυξη μεταποιητικών μονάδων στην Αχαΐα αποτελεί η λειτουργία ΒΙΠΕ και ΒΙΟΠΑ στην Πάτρα, η ύπαρξη ποιοτικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα ως πρώτης ύλης για μεταποίηση, η τεχνογνωσία που μπορεί να μεταφερθεί στις επιχειρήσεις μέσω των Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων και Ερευνητικών Ινστιτούτων της ΠΕ, η θέση της ΠΕ και η λειτουργία της ως πύλης της χώρας προς την Ιταλία και την ΕΕ.

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται τα βασικά μεγέθη βιομηχανικής δραστηριότητας στη ΠΕ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το χρονικό διάστημα 2000-2006 ο αριθμός των μεταποιητικών μονάδων (άνω των 10 ατόμων)¹³⁶ μειώνεται συνεχώς. Το 2006 λειτουργούν 22 λιγότερες μεταποιητικές μονάδες άνω των 10 ατόμων, σε σχέση με το 2001, επίσης, ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων¹³⁷ σε αυτές εμφανίζεται, το 2006, μειωμένος κατά 626 άτομα. Εξετάζοντας τις μέσες τιμές (στο δεύτερο μέρος του πίνακα) της ακαθάριστης αξίας παραγωγής, της προστιθέμενης αξίας και των πωλήσεων, παρατηρούμε ότι η πορεία αυξάνονται κάθε χρόνο.

Πίνακας 42: Βασικά οικονομικά μεγέθη βιομηχανικής δραστηριότητας (ΠΕ Αχαΐας).

Έτος	Αριθμός μονάδων *	Αριθμός απασχολούμενων	Αμοιβές απασχολούμενων (σε €)	Ακαθάριστη ¹³⁸ αξία παραγωγής (σε €)	Προστιθέμενη ¹³⁹ αξία (σε €)	Πωλήσεις
2001	112	6.192	98.264.649	766.626.401	369.797.189	691.975.789
2002	114	5.757	103.230.752	775.915.440	395.039.467	721.904.825
2003	109	5.558	109.116.589	803.174.641	413.895.203	737.616.424
2004	102	5.472	118.170.626	833.742.373	395.787.235	776.046.353

¹³⁶ Η Ετήσια Έρευνα Βιομηχανίας – Βιοτεχνίας της ΕΛΣΤΑΤ ερευνά απογραφικά μόνο τις μεταποιητικές μονάδες με μέση ετήσια απασχόληση μεγαλύτερη ή ίση των 10 ατόμων.

¹³⁷ Στους απασχολούμενους περιλαμβάνονται οι εργαζόμενοι επιχειρηματίες και μέλη της οικογένειάς τους, οι μισθωτοί, οι ημερομίσθιοι και οι μαθητευόμενοι, με αμοιβή ή χωρίς αμοιβή.

¹³⁸ Ακαθάριστη αξία παραγωγής: Το άθροισμα της αξίας των παραχθέντων προϊόντων κατά την περίοδο αναφοράς της έρευνας, των εσόδων από την παροχή υπηρεσιών σε τρίτους και των λοιπών οργανικών εσόδων.

¹³⁹ Προστιθέμενη αξία: Η Ακαθάριστη αξία παραγωγής αφού αφαιρεθεί η Αξία αναλώσεων, όπου ως Αξία αναλώσεων ορίζεται η αξία των πρώτων και βοηθητικών υλών, η αξία των αναλωθέντων υλικών συσκευασίας, των καυσίμων, της ηλεκτρικής ενέργειας και των λοιπών αναλωθέντων υλικών κατά το συγκεκριμένο έτος.

Έτος	Αριθμός μονάδων *	Αριθμός απασχολουμένων	Αμοιβές απασχολουμένων (σε €)	Ακαθάριστη ¹³⁸ αξία παραγωγής (σε €)	Προστιθέμενη ¹³⁹ αξία (σε €)	Πωλήσεις
2005	98	5.319	125.410.234	843.925.700	391.163.898	789.100.246
2006	90	5.566	141.140.743	1.056.405.982	516.105.505	989.517.731
Μ.Ο.	104	5.644	115.888.932	846.631.756	413.631.416	784.360.228
*με μέση ετήσια απασχόληση μεγαλύτερη ή ίση των 10 ατόμων						
Μέσοι όροι ανά βιομηχανική μονάδα και ανά απασχολούμενο						
Έτος	Απασχολούμενοι/μονάδα	Αμοιβές/απασχολούμενο	Ακαθάριστη αξία παραγωγής/ μονάδα	Προστιθέμενη αξία/μονάδα	Πωλήσεις/μονάδα	
2001	55	15.870	6.844.879	3.301.761	6.178.355	
2002	51	17.931	6.806.276	3.465.258	6.332.498	
2003	51	19.632	7.368.575	3.797.204	6.767.123	
2004	54	21.596	8.173.945	3.880.267	7.608.298	
2005	54	23.578	8.611.487	3.991.468	8.052.043	
2006	62	25.358	11.737.844	5.734.506	10.994.641	

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ετήσια Έρευνα Βιομηχανίας - Βιοτεχνίας 2001-2006.

Η Αιτωλοακαρνανία κατατάσσεται 14^η μεταξύ των νομών της χώρας, παράγοντας το 1,2% της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας της μεταποίησης στη χώρα. Πλεονέκτημα για την ανάπτυξη μεταποιητικών μονάδων στη ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας αποτελεί η σημαντική παραγωγή του πρωτογενούς τομέα, η οποία μπορεί να στηρίξει μεταποιητικές δραστηριότητες καθώς και η λειτουργία του Ναυτικής και Βιομηχανικής Περιοχής του Αστακού, η οποία μπορεί να λειτουργήσει τόσο σαν χώρος εγκατάστασης μεταποιητικών μονάδων, όσο και σαν πύλη εξαγωγών για τα προϊόντα του νομού.

Η μεταποιητική δραστηριότητα δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη. Κυριαρχούν οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, κυρίως ειδών διατροφής, ζωοτροφών, ειδών συσκευασίας κ.λπ. οι οποίες είναι συγκεντρωμένες κυρίως στην περιοχή του Αγρινίου και στον άξονα Ναυπάκτου - Μεσολογγίου - Αγρινίου - Αμφιλοχίας. Υπάρχουν ενδείξεις ότι το υπέδαφος της Αιτωλοακαρνανίας κρύβει πολλά μέταλλα και ορυκτά, όπως ένδειξη γι' αυτό αποτελούν οι πολλές ιαματικές πηγές (Χούνης, Κρεμαστών, Μυρτιάς, Μουροστιάνου, Τρύφου, Κορπής, Αγραπιδόκαμπου, Στάχτης, Βλαχομάνδρας κ.α.), η ύπαρξη γύψου στην περιοχή Αιτωλικού και Ξηρομέρου (όπου και υπάρχουν εγκαταστάσεις αντίστοιχων βιομηχανιών), τα πλούσια και ποικίλα εδάφη που ευνοούν την κεραμοποιία. Πλούτο για το Νομό αποτελεί και το αλάτι που βρίσκεται στις λιμνοθάλασσες Μεσολογγίου - Αιτωλικού και Κλείσοβας (οι μεγαλύτερες αλυκές στην Ελλάδα).

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται τα βασικά μεγέθη βιομηχανικής δραστηριότητας στην Αιτωλ/νία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το χρονικό διάστημα 2000-2006 ο αριθμός των μεταποιητικών μονάδων (άνω των 10 ατόμων)¹⁴⁰ σταδιακά μειώνεται ως το 2004, ανακάμπτοντας όμως το 2005 και κυρίως το 2006. Το 2006 λειτουργούν 10 περισσότερες μεταποιητικές μονάδες σε σχέση με το 2000, επίσης, ο συνολικός αριθμός των απασχολουμένων¹⁴¹ σε αυτές εμφανίζεται, το 2006, αυξημένος κατά 278 άτομα. Εξετάζοντας τις μέσες τιμές της ακαθάριστης αξίας παραγωγής της προστιθέμενης αξίας και των πωλήσεων, παρατηρούμε μία φάση ανόδου με κορύφωση το 2004 οπότε και αρχίζει σταδιακή κάμψη.

¹⁴⁰ Η Ετήσια Έρευνα Βιομηχανίας - Βιοτεχνίας της ΕΛΣΤΑΤ ερευνά απογραφικά μόνο τις μεταποιητικές μονάδες με μέση ετήσια απασχόληση μεγαλύτερη ή ίση των 10 ατόμων.

¹⁴¹ Στους απασχολούμενους περιλαμβάνονται οι εργαζόμενοι επιχειρηματίες και μέλη της οικογένειάς τους, οι μισθωτοί, οι ημερομίσθιοι και οι μαθητευόμενοι, με αμοιβή ή χωρίς αμοιβή.

Πίνακας 43: Βασικά οικονομικά μεγέθη βιομηχανικής δραστηριότητας (ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας).

Έτος	Αριθμός μονάδων *	Αριθμός απασχολούμενων	Αμοιβές απασχολούμενων (σε €)	Ακαθάριστη ¹⁴² αξία παραγωγής (σε €)	Προστιθέμενη ¹⁴³ αξία (σε €)	Πωλήσεις
2001	25	1.104	13.454.307	130.965.511	57.154.477	125.988.291
2002	23	1.101	14.417.396	147.528.251	61.963.175	138.658.441
2003	21	1.109	15.799.152	137.726.504	57.520.586	132.708.765
2004	19	1.023	15.741.806	148.981.151	64.946.838	143.943.566
2005	20	1.074	16.983.632	129.885.246	57.756.687	127.091.117
2006	35	1.382	21.548.018	213.115.280	86.407.638	203.110.629
Μ.Ο.	26	1.126	15.842.204	146.977.994	62.377.891	140.899.133
*με μέση ετήσια απασχόληση μεγαλύτερη ή ίση των 10 ατόμων						
Μέσοι όροι ανά βιομηχανική μονάδα και ανά απασχολούμενο						
Έτος	Απασχολούμενοι/ μονάδα	Αμοιβές/ απασχολούμενο	Ακαθάριστη αξία παραγωγής/ μονάδα	Προστιθέμενη αξία/μονάδα	Πωλήσεις/ μονάδα	
2001	44	12.187	5.238.620	2.286.179	5.039.532	
2002	48	13.095	6.414.272	2.694.051	6.028.628	
2003	53	14.246	6.558.405	2.739.076	6.319.465	
2004	54	15.388	7.841.113	3.418.255	7.575.977	
2005	54	15.813	6.494.262	2.887.834	6.354.556	
2006	39	15.592	6.089.008	2.468.790	5.803.161	

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ετήσια Έρευνα Βιομηχανίας – Βιοτεχνίας 2001-2006.

Η Ηλεία κατατάσσεται 29^η μεταξύ των ΠΕ της χώρας και παράγει μόλις το 0,6% της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας της μεταποίησης στη χώρα. Πλεονέκτημα για την ανάπτυξη μεταποιητικών μονάδων στο νομό Ηλείας αποτελεί η σημαντική παραγωγή του πρωτογενούς τομέα, η οποία μπορεί να στηρίξει μεταποιητικές δραστηριότητες και ιδιαίτερα την παραγωγή προϊόντων ονομασίας προέλευσης και την ανάπτυξη της τυποποίησης και συσκευασίας αγροτικών προϊόντων για εξαγωγή.

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται τα βασικά μεγέθη βιομηχανικής δραστηριότητας στη ΠΕ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το χρονικό διάστημα 2001-2006 παρατηρείται αύξηση των μέσων μεγεθών (Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής, Προστιθέμενη Αξία, Πωλήσεις) των μεταποιητικών μονάδων άνω των 10 ατόμων¹⁴⁴ της ΠΕ. Ωστόσο, αν εξετάσουμε τους απόλυτους αριθμούς των μονάδων και των απασχολούμενων, εκεί εμφανίζονται σημαντικές διακυμάνσεις.

¹⁴² Ακαθάριστη αξία παραγωγής: Το άθροισμα της αξίας των παραχθέντων προϊόντων κατά την περίοδο αναφοράς της έρευνας, των εσόδων από την παροχή υπηρεσιών σε τρίτους και των λοιπών οργανικών εσόδων.

¹⁴³ Προστιθέμενη αξία: Η Ακαθάριστη αξία παραγωγής αφού αφαιρεθεί η Αξία αναλώσεων, όπου ως Αξία αναλώσεων ορίζεται η αξία των πρώτων και βοηθητικών υλών, η αξία των αναλωθέντων υλικών συσκευασίας, των καυσίμων, της ηλεκτρικής ενέργειας και των λοιπών αναλωθέντων υλικών κατά το συγκεκριμένο έτος.

¹⁴⁴ Η Ετήσια Έρευνα Βιομηχανίας – Βιοτεχνίας της ΕΛΣΤΑΤ ερευνά απογραφικά μόνο τις μεταποιητικές μονάδες με μέση ετήσια απασχόληση μεγαλύτερη ή ίση των 10 ατόμων.

Πίνακας 44: Βασικά οικονομικά μεγέθη βιομηχανικής δραστηριότητας (ΠΕ Ηλείας).

Έτος	Αριθμός μονάδων *	Αριθμός απασχολούμενων	Αμοιβές απασχολούμενων (σε €)	Ακαθάριστη ¹⁴⁵ αξία παραγωγής (σε €)	Προστιθέμενη ¹⁴⁶ αξία (σε €)	Πωλήσεις
2001	24	883	10.925.579	79.896.279	34.377.447	73.429.635
2002	23	890	12.080.565	70.801.033	32.402.067	68.851.409
2003	25	1.006	13.520.892	82.128.914	39.042.753	78.047.912
2004	25	1.019	14.153.174	85.097.005	42.072.048	77.097.450
2005	21	960	13.757.876	77.588.419	37.610.396	72.304.967
2006	9	486	8.039.984	50.207.315	27.882.745	50.168.407
Μ.Ο.	21	874	12.079.678	74.286.494	35.564.576	69.983.297

* με μέση ετήσια απασχόληση μεγαλύτερη ή ίση των 10 ατόμων

Μέσοι όροι ανά βιομηχανική μονάδα και ανά απασχολούμενο					
Έτος	Απασχολούμενοι/ μονάδα	Αμοιβές/ απασχολούμενο	Ακαθάριστη αξία παραγωγής/ μονάδα	Προστιθέμενη αξία/μονάδα	Πωλήσεις/ μονάδα
2001	37	12.373	3.329.012	1.432.394	3.059.568
2002	39	13.574	3.078.306	1.408.786	2.993.540
2003	40	13.440	3.285.157	1.561.710	3.121.916
2004	41	13.889	3.403.880	1.682.882	3.083.898
2005	46	14.331	3.694.687	1.790.971	3.443.094
2006	54	16.543	5.578.591	3.098.083	5.574.267

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ετήσια Έρευνα Βιομηχανίας – Βιοτεχνίας 2001-2006.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω αναφέρεται ότι οι μεταποιητικές μονάδες της ΠΕ Αχαΐας συγκεντρώνουν τη μεγάλη πλειονότητα των απασχολούμενων σε μεταποιητικές μονάδες άνω των 10 ατόμων (5.566 άτομα ή 74,9%), στο νομό Αιτωλοακαρνανίας αντιστοιχεί το 18,6% και στο νομό Ηλείας μόλις το 6,5%. Τα πιο σημαντικά μεταποιημένα αγροτικά προϊόντα της περιφέρειας είναι: η βιομηχανική ντομάτα¹⁴⁷ (από 1/1/2011 ο τομέας είναι στην πλήρη αποδέσμευση και εντάχθηκε στο καθεστώς της ενιαίας ενίσχυσης) σταφίδα (δραστηριοποιούνται 4 μεταποιητικές επιχειρήσεις στην Αχαΐα), επιτραπέζια ελιά (21 μεταπ. επιχειρήσεις στην ΠΔΕ σύμφωνα με στοιχεία του Υπ. Α.Α.Τ.), αμπελουργικός τομέας.

Γενικά, οι μονάδες αυτές, με λίγες εξαιρέσεις, χαρακτηρίζονται από χαμηλό επίπεδο management, χαμηλή οργάνωση παραγωγής (εξαρτώνται απόλυτα από τη φθηνή εποχιακή εργασία) και ανύπαρκτες υποδομές marketing. Υπάρχει ανάγκη γρήγορου εκσυγχρονισμού, ιδιαίτερα των μικρότερων οικογενειακών επιχειρήσεων, για να μπορέσουν να επιβιώσουν στις συνθήκες της Ενιαίας Αγοράς. Οι επιχειρήσεις αυτές πρέπει να βελτιωθούν σε θέματα ποιοτικού ελέγχου, τυποποίησης και marketing. Οι μεμονωμένες επιχειρήσεις δεν είναι σε θέση να το επιτύχουν αυτόνομα. Για το λόγο αυτό η αναγκαία δημιουργία χωρικών υποδοχέων της Βιοτεχνίας, πρέπει να συνδυαστεί με τη δημιουργία υποδομής διάχυσης πληροφοριών.

Οι συνδυασμένες απαιτήσεις βελτίωσης της ποιότητας, της τυποποίησης και εμπορίας

¹⁴⁵ Ακαθάριστη αξία παραγωγής: Το άθροισμα της αξίας των παραχθέντων προϊόντων κατά την περίοδο αναφοράς της έρευνας, των εσόδων από την παροχή υπηρεσιών σε τρίτους και των λοιπών οργανικών εσόδων.

¹⁴⁶ Προστιθέμενη αξία: Η Ακαθάριστη αξία παραγωγής αφού αφαιρεθεί η Αξία αναλώσεων, όπου ως Αξία αναλώσεων ορίζεται η αξία των πρώτων και βοηθητικών υλών, η αξία των αναλωθέντων υλικών συσκευασίας, των καυσίμων, της ηλεκτρικής ενέργειας και των λοιπών αναλωθέντων υλικών κατά το συγκεκριμένο έτος.

¹⁴⁷ Στην Ηλεία η παραγωγή βιομηχανικής ντομάτας διακινείται μέσω των Ο.Π.Α.Σ. Γαστούνης και Α.Σ. Μεταποιημένων Οπωροκηπευτικών Ν. Ηλείας οι οποίες το 2010 υπέγραψαν συμβάσεις με δύο μεταποιητικές επιχειρήσεις την Ελάνθη ΑΕΒΕΤ (Ελαΐς Unilever Hellas) Α.Ε. και την Ελληνική Εταιρεία Κονσερβών Α.Ε. ΚΥΚΝΟΣ.

των γεωργικών, αγροτοβιομηχανικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, επιβάλλουν την ανάληψη πρωτοβουλιών για την κατάκτηση της σχετικής τεχνογνωσίας σε τοπικό επίπεδο, με την εφαρμογή προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης.

Είναι, επίσης, βέβαιο ότι οι αγροτοβιομηχανίες – βιοτεχνίες δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν μεμονωμένα στις απαιτήσεις διαχείρισης των αποβλήτων τους με ικανοποιητικό τρόπο. Κάτι τέτοιο ξεπερνά την επενδυτική αντοχή τους. Μοναδική ρεαλιστική διέξοδος είναι η ανάληψη κοινών πρωτοβουλιών για την συνδυασμένη αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος.

Για την αντιμετώπιση των παραγόντων που διαμορφώνουν και επηρεάζουν τον δευτερογενή τομέα στην περιοχή της ΠΔΕ και ιδιαίτερα στα αστικά και ημιαστικά κέντρα, θεωρείται ότι η δημιουργία Επιχειρηματικών Πάρκων μπορεί να προσφέρει την απαραίτητη υποδομή και την βασική επέμβαση στον τομέα της υποστήριξης και της ανάπτυξης των βιοτεχνιών κάθε περιοχής.

6.4.5.3 Τριτογενής τομέας

Ο τριτογενής τομέας αποτελεί τον κυρίαρχο τομέα στην Περιφέρεια (57,6% των απασχολούμενων και 80,8% της περιφερειακής ΑΠΑ). Στην ΠΔΕ δραστηριοποιούνται 35.506. Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα αναφέρεται στους κλάδους του εμπορίου και των υπηρεσιών. Η Περιφέρεια σημειώνει μεγάλη ανάπτυξη στους τομείς των μεταφορικών υπηρεσιών, των υπηρεσιών υγείας, των υπηρεσιών εκπαίδευσης, έρευνας και ανάπτυξης με την ύπαρξη εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων και παραγωγικών υπηρεσιών.

Ως ιδιαίτερης σημαντικότητας αναδεικνύονται οι μεγάλες δυνατότητες για ανάπτυξη ποικίλων τουριστικών δραστηριοτήτων (θαλάσσιος τουρισμός, θρησκευτικός, οικολογικός, ιαματικός, συνεδριακός, κ.ά). Η ΠΔΕ διαθέτει σημαντική τουριστική υποδομή με το συνολικό ξενοδοχειακό δυναμικό, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ του 2010 να περιλαμβάνει 278 ξενοδοχεία με 19.556 κλίνες εκ των οποίων οι 2.972 σε ξενοδοχεία 5 αστέρων, 28 οργανωμένα camping και πλήθος βοηθητικών καταλυμάτων, αρκετά εκ των οποίων έχουν εκσυγχρονιστεί στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου.

Στον τουρισμό η ΠΔΕ δεν έχει επιτύχει μέχρι σήμερα να γίνει ένας μόνιμος και δυναμικός πόλος έλξης, παρά το γεγονός ότι συγκεντρώνει συγκριτικά πλεονεκτήματα, από πλευράς κλίματος και γεωγραφικής θέσης (τοποθέτηση στο αρχαιολογικό τρίγωνο Δελφών – Ολυμπίας – Μυκηνών, πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό κάλλος, κ.λπ.). Ειδικά αναφορικά με τον Πολιτιστικό Τομέα, η ΠΔΕ διαθέτει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, που αφορούν ιδιαίτερα αξιόλογους αρχαιολογικούς και βυζαντινούς χώρους και ευρήματα, όπως η Αρχαία Ολυμπία, τα Ενετικά Κάστρα, κ.λπ.

Στην κατεύθυνση της έρευνας και της καινοτομίας, στην περιφέρεια εδρεύουν δύο Πανεπιστημιακά Ιδρύματα, το Πανεπιστήμιο Πατρών και το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, δύο Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, ΑΤΕΙ Πατρών και Μεσολογγίου, ενώ τρία τμήματα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων έχουν την έδρα τους στο Αγρίνιο. Το Επισημονικό Πάρκο Πατρών (ΕΠΠ) στεγάζει ένα σημαντικό αριθμό από νέες και δυναμικές επιχειρήσεις και έχει σαν στόχο τη δημιουργία μίας σύγχρονης Καινοτομικής Επιχειρηματικής Περιοχής στη Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας, που θα αποτελέσει εργαλείο ανάπτυξης και προσανατολισμού της προς το «αναδυόμενο καινοτομικό οικονομικό - παραγωγικό περιβάλλον» διευκολύνοντας προσθετικά και εναλλακτικά - καινούργιες οικονο-

μικές, παραγωγικές και επιχειρηματικές δραστηριότητες στη περιοχή. Επιπλέον, στην περιοχή εδρεύει το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών συμβάλλοντας στην προώθηση της επιστημονικής έρευνας και στη σύνδεσή της με τις ανάγκες της οικονομίας και της κοινωνίας.

Η συστηματική εκμετάλλευση των συγκριτικών αυτών πλεονεκτημάτων αποτελεί ένα σοβαρό παράγοντα τόσο για την ανάπτυξη των τοπικών επιχειρήσεων, όσο και για την προσέλκυση αξιόλογου αριθμού επιχειρήσεων στην περιφέρεια. Ο τριτογενής τομέας ήδη αποτελεί για την χώρα την πιο σημαντική πηγή δημιουργίας εισοδήματος και απασχόλησης ο οποίος, μάλιστα, διευρύνεται ολοένα και περισσότερο.

✓ Η τουριστική ζήτηση στην Περιφέρεια

Η ΠΔΕ διαθέτει πλούσιο δυναμικό φυσικών πόρων υψηλής ποιότητας¹⁴⁸. Η φυσιογνωμία της περιφέρειας συμπληρώνεται με ένα αντίστοιχα πλούσιο δυναμικό πολιτιστικών πόρων¹⁴⁹. Βρίσκεται σε κομβική θέση, διασχίζεται από εθνικούς και διευρωπαϊκούς οδικούς άξονες υπάρχοντες και υπο υλοποίηση (ΠΑΘΕ, Ιόνια Οδός, Διαγώνιος, κ.ά.), έχει σύνδεση θαλάσσια (λιμένα Πατρών - διεθνής πύλη εισόδου), σιδηροδρομική και αεροπορική (αεροδρόμιο εξωτερικού Ακτίου, Άραξου) και διαθέτει τον τρίτο σημαντικό πόλο της χώρας, την Πάτρα - δυτική πύλη εισόδου. Με την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων υποδομής και την λειτουργία του Αδριατικού διαδρόμου η κομβικότητα της περιοχής αυξάνεται.

Η κομβικότητα που θα αποκτήσει με την λειτουργία των νέων αναπτυξιακών αξόνων και πόλων και οι κίνδυνοι υποβάθμισης των περιβαλλοντικών στοιχείων που αυτή μπορεί να προκαλέσει, καθορίζουν τα πλαίσια μέσα στα οποία θα κινηθεί η βιώσιμη ανάπτυξη. Από την αξιολόγηση των πόρων διαπιστώθηκαν προοπτικές και δυνατότητες ανάπτυξης περιηγητικού, πολιτιστικού και θαλάσσιου τουρισμού στον παράκτιο χώρο και ήπιων μορφών εναλλακτικού τουρισμού στην ορεινή και παραλίμνια ενδοχώρα. Η βαθμιαία διάχυση τουριστικών ροών στην ενδοχώρα θα εκτονώσει σχετικά την παράκτια ζώνη. Ο συνδυασμός ήπιων μορφών τουρισμού και άλλων συμπληρωματικών παραγωγικών δραστηριοτήτων έχει την δυνατότητα να τονώσει τις φθίνουσες ορεινές περιοχές, να συμβάλει στη συγκράτηση των κατοίκων με την δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης και να αμβλύνει τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες.

Η ποιότητα και σημασία των πόρων αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή. Στο διάστημα που μεσολάβησε από την μελέτη και έγκριση του ΠΠΧΣΑΑ της ΠΔΕ οι τουριστικοί πόροι της περιοχής δεν έχουν υποστεί μεγάλες αλλοιώσεις, εκτός από εκείνες που οφείλονται σε εκτεταμένες πυρκαγιές, καταπατήσεις δημόσιων εκτάσεων σε ορισμένες ζώνες, σημειακές εστίες αυθαίρετης δόμησης και συγκρούσεις με χρήσεις γης άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Η Ξενοδοχειακή υποδομή της ΠΔΕ στην δεκαετία που μεσολάβησε (2002-2011) σημείωσε αύξηση 27% περίπου, σε σύγκριση με 21,8% του συνόλου της χώρας και αυτό οφείλεται κυρίως στους Ολυμπιακούς Αγώνες 2004 και την ανάπτυξη της ευρύτερης περιο-

¹⁴⁸ Υγροβιότοποι Αμβρακικού, Μεσολογγίου-Αιτωλικού, Κοτύχι-Στροφιλιά, λίμνες, ποτάμια, φαράγγια, ορεινούς όγκους, αισθητικά δάση, παραθαλάσσια οικοσυστήματα, θίνες, συστήματα νησίδων, αξιόλογες παραλίες, τοπία, διαδρομές, σπήλαια, ιαματικές πηγές Κυλλήνης, Καιάφα.

¹⁴⁹ Αρχαιολογικοί χώροι Αρχαίας Ολυμπίας, Θέρμου, Στράτου, Πλευρώνας, Ονισαδών, Ελίκης, Ήλιδας, Φιγαλίας, ιστορικοί τόποι Μεσολογγίου, Αγίας Λαύρας, Μεγάλου Σπηλαίου, παραδοσιακοί οικισμοί (Ναύπακτος, Αιτωλικό, Μεσολόγγι, Βόνιτσα, Ανδρίτσαίνα).

χής Αρχαίας Ολυμπίας και της Ηλείας γενικότερα. Τα ποσοστά αύξησης κλινών 2002 - 2011 κατά ΠΕ είναι Αιτωλοακαρνανία 10%, Αχαΐα 15%, Ηλεία 50%. Στον κάτωθι πίνακα παρουσιάζονται αναλυτικά στοιχεία για το ξενοδοχειακό δυναμικό 2011 (ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα).

Πίνακας 45: Βασικά οικονομικά μεγέθη βιομηχανικής δραστηριότητας (ΠΕ Ηλείας).

Περιοχή	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Αιτωλοακαρνανία	76	1.848	3.469
Αχαΐα	110	3.565	6.836
Ηλεία	83	4.087	8.183
Περιφ. Δυτ. Ελλάδα	269	9.500	18.488
Σύνολο χώρας	9.648	397.322	763.668

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΞΕΕ).

Σε σχέση με το σύνολο της χώρας, στην ΠΔΕ έχει αναπτυχθεί το 2,78% των ξενοδοχειακών μονάδων, το 2,39% των δωματίων και το 2,42% των κλινών της χώρας. Η ΠΔΕ διαθέτει 26 τουριστικά κάμπινγκ συνολικής δυναμικότητας 6.775 ατόμων (7,79% του συνόλου της χώρας), εκ των οποίων 4 στην Αιτωλοακαρνανία, 8 στην Αχαΐα και 14 στην Ηλεία.

Ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ξενοδοχειακής υποδομής, η Ηλεία υπερέχει σε κλίνες υπερπολυτελείας και πολυτελείας, η Αχαΐα διαθέτει μικρό ποσοστό κλινών πολυτελείας και μεγαλύτερο μέσης στάθμης, ενώ στην Αιτωλοακαρνανία το ξενοδοχειακό δυναμικό περιορίζεται σε μέσης - χαμηλής στάθμης. Πιο αναλυτικά:

Στην Αιτωλοακαρνανία δεν υπάρχουν ξενοδοχεία 5 αστέρων, μικρό ποσοστό (6,7%) των ξενοδοχειακών κλινών είναι 3 αστέρων, ενώ επικρατούν οι κλίνες των 3 και 2 αστέρων (85%). Στην Αχαΐα επίσης δεν υπάρχουν ξενοδοχεία 5 αστέρων, 30% των κλινών είναι 4 αστέρων, 68% των κλινών είναι 3 και 2 αστέρων. Στην Ηλεία το 38% των κλινών είναι 5 αστέρων, 18% 4 αστέρων και 39% κλίνες 3 και 2 αστέρων. Η ποιοτική υπεροχή οφείλεται κυρίως στο ολοκληρωμένο τουριστικό συγκρότημα που δημιουργήθηκε στην περιοχή ιδιοκτησίας ΕΟΤ Λουτρών Κυλλήνης.

Παρόλο που η προαναγγελθείσα ΠΟΤΑ (Περιοχή Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης) Αιτωλοακαρνανίας δεν προχώρησε, πραγματοποιήθηκε η ανάπτυξη ολοκληρωμένου τουριστικού θερέτρου στην περιοχή πρώην ιδιοκτησίας ΕΟΤ των Λουτρών Κυλλήνης, με μακροχρόνια παραχώρηση χρήσης σε ελληνική ιδιωτική ξενοδοχειακή εταιρεία. Το ολοκληρωμένο τουριστικό θέρετρο (Olympia Riviera Resort) διαθέτει 4 ξενοδοχειακές μονάδες, σουίτες και βίλες 3.106 κλινών, κέντρο θαλασσοθεραπείας, συνεδριακό κέντρο, παιδούπολη, ιππικό όμιλο κ.α.

✓ Τουριστική κίνηση

Η τουριστική κίνηση προς την χώρα μας, με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τον αριθμό των αφίξεων και διανυκτερεύσεων, διαπιστώνεται ότι μετά την κάμψη των ετών 2001 - 2003 ακολούθησε ανοδική πορεία από το 2004 μέχρι το 2007. Αυτό οφείλεται κυρίως στην έλξη λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων 2004, αλλά και στην γενικευμένη αναβάθμιση των τεχνικών, συγκοινωνιακών, ξενοδοχειακών και γενικά τουριστικών υποδομών. Από το 2007 εμφανίζονται σημάδια στασιμότητας και κατά την περίοδο 2008-2010 πτώση (περίοδος οικονομικής ύφεσης), με ενδείξεις μικρής ανάκαμψης το 2011. Η εποχικότητα των τουριστικών αφίξεων στην Ελλάδα συνεχίζεται από το 1995 ως το 2010 - 2011 κατά

τους μήνες Μάιο - Νοέμβριο, με αιχμή τον Ιούλιο και Αύγουστο.

γ/ Διανυκτερεύσεις - Πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων

α. Η κατανομή διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα (πλην κάμπινγκ) στην ΠΔΕ, το 2009 ήταν:

Πίνακας 46: Κατανομή διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην ΠΔΕ.

Περιοχή	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Κλίνες που λειτούργησαν	Πληρότητα %
Δυτ. Ελλάδα	1.075.292	636.987	1.712.279	17.817	38,4
Σύνολο χώρας	18.366.858	45.925.585	64.292.443	626.042	51,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΤ.

β. Το 2008 κατά ΠΕ ήταν:

Πίνακας 47: Κατανομή διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά ΠΕ στην ΠΔΕ.

Περιοχή	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Πληρότητα %
Αιτωλοακαρνανία	272.457	36.342	308.799	33,7
Αχαΐα	445.680	229.045	674.725	42,4
Ηλεία	276.559	470.508	747.067	44,7
Σύνολο χώρας	16.840.111	47.233.616	64.073.727	56,7

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ/ επεξεργασία: DATA RC.

γ. Η εξέλιξη των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα την περίοδο 2004 - 2008 (ποσοστιαία μεταβολή % 2004 - 2008) ήταν:

Πίνακας 48: Εξέλιξη διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα την περίοδο 2004 - 2008.

Περιοχή	Διανυκτερεύσεις		Σύνολο ημεδαπών/ αλλοδαπών
	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	
Αιτωλοακαρνανία	15,3	-41,9	3,3
Αχαΐα	19,0	40,0	25,4
Ηλεία	29,2	59,0	46,5
Σύνολο χώρας	26,8	23,3	24,2

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ/ επεξεργασία: DATA RC.

Από στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (επεξεργασία DATA RC) για την περίοδο 2004 - 2008 συμπεραίνεται ότι:

α. Οι διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην ΠΔΕ το 2009 δεν ξεπερνούν το 2,66% του συνόλου της χώρας, με πλειονότητα ημεδαπούς, ενώ η πληρότητα πλησιάζει το 75% της μέσης πληρότητας της χώρας.

β. Στην Αιτωλοακαρνανία σε μεγάλο ποσοστό και στην Αχαΐα λιγότερο, στις διανυκτερεύσεις επικρατούν οι ημεδαποί έναντι των αλλοδαπών, ενώ στην Ηλεία η αναλογία αντιστρέφεται. Η πληρότητα στην Αιτωλοακαρνανία είναι πολύ χαμηλή, στην Αχαΐα λιγότερο, ενώ στην Ηλεία πλησιάζει αρκετά την πληρότητα του συνόλου της χώρας.

γ. Στην χρονική περίοδο 2004 - 2008 οι διανυκτερεύσεις στην Αιτωλοακαρνανία σημείωσαν μεγάλη μείωση, ιδιαίτερα των αλλοδαπών. Στην Αχαΐα σημείωσαν αύξηση, ιδιαίτερα των αλλοδαπών και στην Ηλεία ακόμη μεγαλύτερη αύξηση διπλάσια αυτής του συνόλου της χώρας, και για τους αλλοδαπούς υπερδιπλάσια.

✓ Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών

Όπως και για τις διανυκτερεύσεις, διαπιστώνεται ότι στις αφίξεις αλλοδαπών μετά την ανοδική πορεία από το 2004 μέχρι το 2007 εμφανίζονται σημάδια στασιμότητας που ακολουθούνται από πτώση κατά την περίοδο 2008 - 2010, με ενδείξεις μικρής ανάκαμψης το 2011. Οι αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στην ΠΔΕ επηρεάζεται έμμεσα από τις αφίξεις στα αεροδρόμια Άραξου και Άκτιου, καθώς και στα λιμάνια Πάτρας και Ηγουμενίτσας. Οι αεροπορικές αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά την χρονική περίοδο 2006 - 2012, εμφανίζουν ποσοστιαία μεταβολή % ανά αεροδρόμιο:

Αεροδρόμια	2005/4	2006/5	2007/6	2008/7	2009/8	2010/9	2011/10	2012/11
Άραξου	48,2	-5,3	24,1	-21,7	-24,3	-20,0*	-12,7*	59,8*
Άκτιου	4,0	-4,5	10,3	1,2	-2,2	-3,2*	-4,1*	-6,6*

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΙΤΕΠ (Ιανουάριος-Δεκέμβριος), *Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (Ιανουάριος-Ιούνιος).

Ενδεικτικά παρουσιάζονται στοιχεία για τις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών δια θαλάσσης στα διεθνή λιμάνια της Δυτικής Ελλάδας και Ηπείρου:

Λιμάνια	Αφίξεις		Ποσοστιαία μεταβολή %
	2011	2012	
Πάτρα	26.602	22.117	-16,9
Ηγουμενίτσα	19.838	42.617	114,8

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ- Τράπεζα της Ελλάδος (Ιανουάριος-Μάρτιος 2012).

✓ Ειδική τουριστική υποδομή

Οι εγκαταστάσεις υδροθεραπείας, παρ' όλη την σημασία και δυνατότητα των Ιαματικών Πηγών της ΠΔΕ, είναι παλαιές, μικρής κλίμακας και τοπικής σημασίας. Το υδροθεραπευτήριο Λουτρών Κυλλήνης δεν λειτουργεί. Στην λουτρόπολη Καϊάφα, πρώην ιδιοκτησία ΕΟΤ, οι παρεμβάσεις που έγιναν από τον ΕΟΤ και την Εταιρεία Τουριστικών Ακινήτων ήταν ελάχιστες και περιορίστηκαν στη συντήρηση των παλαιών λουτρικών εγκαταστάσεων και την διαμόρφωση οικολογικών διαδρομών, κωπηλατικού στίβου στη λίμνη και χρήσεων διημέρευσης και αναψυχής. Η έκταση Λουτρών Καϊάφα συγκαταλέγεται στην δημόσια ακίνητη περιουσία προς αξιοποίηση, με στόχο την δημιουργία ενός ολοκληρωμένου τουριστικού συγκροτήματος θεραπευτικού και φιλοπεριβαλλοντικού τουρισμού.

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Καλαβρύτων αναπτύσσεται σε εγκαταστάσεις και δραστηριότητες λόγω της σχετικής ζήτησης και επηρεάζει έμμεσα την οικιστική και τουριστική (εσωτερικού τουρισμού) ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Η δημιουργία νέας ποδηλατικής πίστας με την αξιοποίηση των αναβατήρων του χιονοδρομικού εμπλουτίζει τις ορεινές διαδρομές και δραστηριότητες της περιοχής. Αντίστοιχες ορεινές δραστηριότητες - διαδρομές προσφέρει το νέο ποδηλατικό μονοπάτι στον Χελμό, με οργάνωση π.χ. αγώνων Downhill για αναβάτες.

Οι Μαρίνες στο Μεσολόγγι, το Πάλαιρο, το Άκτιο και το Αντίρριο στην ΠΕ Αιτ/νίας, στην Πάτρα και στην ΠΕ Αιτ/νίας και στο Κατάκολο στην ΠΕ Ηλείας λειτουργούν θετικά για τον τουρισμό ιστιοπλοΐας, ενώ στο Αίγιο υπάρχει μικρή μαρίνα του ιστιοπλοϊκού συλλόγου που υπάρχει η πρόθεση για επέκτασή της.

Το Κατάκολο λειτουργεί σε αυξητική πορεία σαν λιμάνι διέλευσης κρουαζιεροπλοίων, σε συνδυασμό με οργανωμένες οδικές ή σιδηροδρομικές επισκέψεις των επιβατών στην Αρχαία Ολυμπία.

Το τρένο Κατακόλου - Αρχαίας Ολυμπίας άρχισε να λειτουργεί το 2007. Πριν από 2 χρόνια ο ΟΣΕ συντόνισε τα δρομολόγια με τις ώρες αφίξεων των κρουαζιερόπλοιων και μετάρφερε πλήθος τουριστών. Μετά το 2000 έγινε η επέκταση του κεντρικού προβλήτα με παράλληλη εκβάθυνση, ο προβλήτας λειτούργησε το 2007.

Έχουν ενταχθεί στο ΕΣΠΑ Δυτικής Ελλάδος τα έργα: α) επέκταση κατά 150 μ. του προσήνεμου μόλου, β) επέκταση του κεντρικού προβλήτα, γ) επέκταση κατά 8μ. του παραλιακού κρηπιδώματος των καταστημάτων. Επίσης, είναι υπό ένταξη από το τομεακό ΕΣΠΑ του ΕΟΤ η ανάπλαση του κεντρικού λιμένα, κατασκευή κτιρίου Σέγκεν, κτιρίου διακίνησης επιβατών, μετατροπή του απεντομωτηρίου για τη μεταφορά εκεί του μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας (έργα προϋπολογισμού 6.800.000 €).

Σημειώνεται ότι υπάρχει εγκεκριμένο προγραμματικό σχέδιο από το 2011 που προβλέπει κατασκευή προβλήτα 350 μέτρων στη θέση της υπάρχουσας μαρίνας και κατασκευή νέας μαρίνας (προϋπολογισμός έργων 7.300.000 €) (η μαρίνα λειτουργεί από το 2007 μόνο την καλοκαιρινή περίοδο, διότι δεν υπάρχει ασφάλεια από το κυματισμό. Η κίνηση είναι μικρή ως προς τους επισκέπτες, διότι η κοντινότερη μαρίνα που λειτουργεί Τουριστικό Καταφύγιο Αγ. Ευφημίας απέχει 70 μίλια περίπου).

✓ Μορφές τουρισμού στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Η μορφή τουρισμού που επικρατεί στην περιφέρεια είναι ο περιηγητικός και πολιτιστικός τουρισμός και σε δεύτερη θέση έρχεται ο μαζικός τουρισμός, ο οποίος μπορεί να χαρακτηριστεί ως μέτριας έντασης. Οι περιοχές – ζώνες που συγκεντρώνεται ο τελευταίος είναι οι παράκτιες περιοχές: α) Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας, β) βορειοδυτικές ακτές της Ηλείας (Σκαφιδιά, Κυλλήνη), γ) παράκτιες περιοχές Πάτρας – Ρίου, δ) νοτιοδυτικές ακτές Αχαΐας (Καλογριά), ε) ακτές στην ευρύτερη περιοχή Αιγίου, και στ) ακτές Ναυπακτίας. Καμία από αυτές τις περιοχές δεν είναι κορεσμένη τουριστικά, ούτε μπορεί να χαρακτηριστεί ως περιοχή πολύ μεγάλης τουριστικής φόρτισης.

Το ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό χαρακτηρίζει τις περιοχές αυτές ως αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές.

Ο τουρισμός κρουαζιέρας έχει παρουσιάσει μεγάλη άνοδο τα τελευταία χρόνια αλλά σημειακά στο Κατάκολο (το οποίο περιλαμβάνεται στα πέντε λιμάνια – αναψυχής στη χώρα με την μεγαλύτερη κίνηση κρουαζιερόπλοιων, λόγω του τουριστικού πολιτιστικού προορισμού της Αρχαίας Ολυμπίας και ελπίζεται προοπτικά και της Αρχαίας Ήλιδας). Σχετικά αναξιοποίητες είναι ακόμη οι δυτικές ακτές της Αιτωλ/νίας που προσφέρονται ιδιαίτερα για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού σε μια προνομιακή γι' αυτό το σκοπό θαλάσσια περιοχή μεταξύ της Λευκάδας και των δυτικών ακτών της Αιτωλ/νίας που περιλαμβάνει ένα σύμπλεγμα μικρών νησιών.

Οι ήπιες μορφές τουρισμού αναπτύσσονται με βραδύ ρυθμό στην ενδοχώρα (αγροτουρισμός, τουρισμός υπαίθρου) και με ρυθμούς που μπορούν να θεωρηθούν ικανοποιητικοί στην περιοχή της ορεινής Ναυπακτίας ενώ ειδικές μορφές τουρισμού αναπτύσσονται στην περιοχή Καλαβρύτων (λόγω του χιονοδρομικού κέντρου) και τα τελευταία χρόνια στο Χελμό.

Τα καταλύματα αγροτουρισμού, τουρισμού υπαίθρου της Περιφέρειας που έχουν δημιουργηθεί στην ύπαιθρο και την ορεινή ενδοχώρα συμμετέχουν, μετά από πιστοποίηση ποιότητας, στο Δίκτυο Αγροτουριστικών Καταλυμάτων Guest Inn, μέλος της Ευρωπαϊκής

Ομοσπονδίας Αγροτουρισμού. Μέσω του Δικτύου, εκτός από διαδικτυακή προβολή και κρατήσεις, έχουν δυνατότητες ενημέρωσης σε θέματα που αφορούν την σημασία του τουρισμού της υπαίθρου για τις αγροτικές περιοχές, τα επιχειρηματικά σχέδια και καινοτόμα προϊόντα, την προστασία των αγροτικών κοινοτήτων και της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα από τον τουρισμό της υπαίθρου μέσα στον κόσμο του internet και των social media. Παράλληλα έχουν την δυνατότητα συμμετοχής σε Ευρωπαϊκά Συνέδρια Αγροτουρισμού.

6.4.6 Χρήσεις και πολιτική γης

6.4.6.1 Οργάνωση των υπαρχουσών χρήσεων γης

Την τελευταία δεκαετία έχει μεταβληθεί σε ορισμένες περιπτώσεις (οι οποίες παρατίθενται παρακάτω), η κατάσταση των υπαρχουσών χρήσεων γης, οι οποίες εξετάζονται, ακολουθώντας τη σειρά των προδιαγραφών της μελέτης αξιολόγησης/ αναθεώρησης/ εξειδίκευσης του ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας. Ειδικότερα:

√ Α' κατοικία

Κατά την τελευταία δεκαετία δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αλλαγές στην κατάσταση και οργάνωση της Α' κατοικίας, η οποία αναπτύσσεται περιμετρικά/ ακτινωτά γύρω από μεγάλα αστικά κέντρα, λιμάνια, διαμετακομιστικούς κόμβους, κέντρα παραγωγικών δραστηριοτήτων, ή γραμμικά κατά μήκος ακτών, οδικών αξόνων, σιδηροδρομικής γραμμής.

Η μεγαλύτερη ανάπτυξη της Α' κατοικίας εντοπίζεται στο πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας και στις παρυφές του, ενώ μικρότερης έκτασης συγκεντρώσεις είναι αυτές γύρω από το Αγρίνιο, το Μεσολόγγι, τον Πύργο, το Αίγιο, την Ναύπακτο και την Αμαλιάδα.

Οι περιπτώσεις όπου η Α' κατοικία αναπτύσσεται γύρω από κέντρα παραγωγικών δραστηριοτήτων είναι: στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, οι ευρύτερες περιοχές Αιτωλικού, Νεοχωρίου και Μεσολογγίου, στην ΠΕ Αχαΐας, η περιοχή Κάτω Αχαΐας και Ακράτας και στην ΠΕ Ηλείας, οι περιοχές Αμαλιάδας, Λεχαιών, Ανδραβίδας, Βαρθολομιού, Γαστούνης, Κρεστένων και Ζαχάρως.

Γραμμική ανάπτυξη εντοπίζεται κατά μήκος των ακτών της Αχαΐας κυρίως της παλιάς εθνικής οδού Αθήνας – Πάτρας και της νέας εθνικής οδού, ειδικά στα τμήματα Αιγείρας – Αιγίου και Ρίου - Κ.Αχαΐας). Στην Αιτωλοακαρνανία οι γραμμικές αναπτύξεις είναι ασθενέστερες και εντοπίζονται στον άξονα Μεσολόγγι-Αγρίνιο-Αμφιλοχία.

Ανάλογες μικρές αλλαγές εντοπίζονται και ως προς τα χαρακτηριστικά των ορεινών οικισμών της ενδοχώρας, οι οποίοι είναι φθίνοντες, αλλά και των δυτικών ακτών της Αιτωλοακαρνανίας, σε αντίθεση με τις παραλιακές ζώνες της Αχαΐας και της Ηλείας, που παρουσιάζουν ανάπτυξη και συχνά συγκρούσεις χρήσεων με την ενίσχυση της Β' κατοικίας και δραστηριοτήτων συνδεδεμένων με τον τουρισμό.

Η οργάνωση των περιοχών Α' κατοικίας σχετίζεται άμεσα με την εφαρμογή των σχεδίων πολεοδόμησης και ρυθμίσεων χρήσεων γης (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, πολεοδομικές μελέτες κλπ). Η θεσμοθέτηση των σχεδίων αυτών έχει καθυστερήσει υπερβολικά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι στο σύνολο της ΠΔΕ μόνο μία μελέτη χρήσεων γης έχει θεσμοθετηθεί την τελευταία δεκαετία. Πρόκειται για την αναθεώρηση του ΓΠΣ της Δημοτικής Ενότητας Πατρέων Δήμου Πατρέων (ΦΕΚ 358/ΑΑΠ/2011), στο οποίο προβλέπονται πολύ μικρές επεκτάσεις του σχεδίου και οργάνωση των χρήσεων γης και όρων δόμησης στην υπόλοι-

πη περιοχή μελέτης και στους λοιπούς οικισμούς, τόσο στον οικιστικό, όσο και στον εξω-οικιστικό χώρο.

✓ Β' κατοικία

Η ανάπτυξη της Β' κατοικίας παρουσιάζει ορισμένες μεταβολές κατά την τελευταία δεκαετία. Οι ακτές της ΠΕ Αχαΐας παρουσιάζουν την μεγαλύτερη, σχεδόν συνεχή γραμμική ανάπτυξη Β' κατοικίας με πυκνότερη δόμηση από τις άλλες ακτές της Περιφέρειας. Οι ανάγκες του πολεοδομικού συγκροτήματος Πατρών σε Β' κατοικία δεν περιορίζονται πλέον στις παράκτιες περιοχές του Πατραϊκού της ΠΕ Αχαΐας, αλλά κατευθύνονται προς τις απέναντι ακτές του Αντιρρίου και της Ναυπάκτου και κατά δεύτερο λόγο, του Γαλατά και της Κ. Βασιλικής.

Στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, η Β' κατοικία είναι σαφώς λιγότερο αναπτυγμένη. Περιορίζεται στις νότιες ακτές της σε μικρότερες αναπτύξεις, αλλά και σε σημειακές στην Τουρλίδα και τις εκβολές του Αχελώου. Στις βόρειες ακτές, στον Αμβρακικό, εκτείνονται μικρές γραμμικές αναπτύξεις στην περιοχή Αμφιλοχίας-Ανοιξιάτικου-Μενιδίου και μικρότερες στη Βόνιτσα.

Στην Ηλεία οι παράκτιες περιοχές Κυλλήνης – Λεχαιών, Σαβαλίων – Σκαφιδιάς και Ζαχάρως παρουσιάζουν εντεινόμενη συνεχώς γραμμική ανάπτυξη Β' κατοικίας με κύριο χαρακτηριστικό την έλλειψη του όποιου σχεδιασμού και την άναρχη αυθαίρετη δόμηση που σε ορισμένες περιπτώσεις παίρνει τη μορφή εντεινόμενης καταπάτησης δημόσιων παραλιακών εκτάσεων.

Στην ενδοχώρα των τριών ΠΕ η ανάπτυξη της Β' κατοικίας είναι πολύ μικρότερη και σημειακή. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση παρουσιάζεται στην περιοχή Καλαβρύτων και πιο διάσπαρτη στους οικισμούς της ορεινής Ναυπακτίας, ενώ η μικρότερη, σημειακή ανάπτυξη εντοπίζεται στην ορεινή ενδοχώρα της Ηλείας.

Η εξέλιξη, την τελευταία δεκαετία, της Α' και Β' κατοικίας στην ΠΔΕ εξετάζεται έμμεσα μέσω της οικοδομικής δραστηριότητας των τριών ΠΕ Από τα στοιχεία που προέκυψαν από την «Καταγραφή Βασικών Δεικτών για την Οικονομία και την Επιχειρηματικότητα στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας» του Συνδέσμου Βιομηχανιών Πελοποννήσου και Δυτικής Ελλάδας (2010) για την οικοδομική δραστηριότητα, αποδεικνύεται πως η οικοδομική δραστηριότητα στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, μετά από μία σημαντική άνοδο το 2005 (1.576 οικοδομικές άδειες για νέες οικοδομές και προσθήκες) εμφανίζει συνεχείς ετήσιες μειώσεις (κατά 18,1% το 2006, 1,9% το 2007, 11,3% το 2008 και 9,2% το 2009). Ο συνολικός όγκος των οικοδομών και προσθηκών ακολούθησε αντίστοιχη πορεία. Έτσι, μετά από μία μεγάλη αύξηση το 2005 (66,8%) ισορροπεί σε χαμηλότερα επίπεδα τα επόμενα χρόνια. Σε σύγκριση με το 2004, ο αριθμός των νέων οικοδομών και προσθηκών είναι μειωμένος (κατά 22,1%), ενώ ο όγκος τους έχει αυξηθεί (κατά 18,1%). Επιπλέον, παρατηρείται μεγάλη ετήσια αύξηση της κατασκευής καταστημάτων το 2005 (41,1%), με μικρότερες διακυμάνσεις για τα επόμενα έτη. Τα δύο τελευταία χρόνια, ωστόσο, παρατηρείται ετήσια μείωση (της τάξης του 7,2% το 2008 και 24,3% το 2009). Σε σχέση με την ΠΔΕ, η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας ακολουθεί την ίδια φθίνουσα πορεία της οικοδομικής δραστηριότητας από το 2005 και μετά.

Από τα στοιχεία της ίδιας μελέτης για την Αχαΐα προκύπτει πως η οικοδομική δραστηριότητα στην ΠΕ Αχαΐας σημείωσε μία κορύφωση το 2005 (2.797 οικοδομικές άδειες για νέες οικοδομές και προσθήκες) και εμφανίζει ετήσιες μειώσεις το 2006 (- 19,1%), 2007

(-2%) και 2008 (-22,9%). Το 2009 ο αριθμός των νέων αδειών οικοδομών και προσθηκών παρέμεινε σταθερός (+0,9%). Σε σύγκριση με το 2004, ο αριθμός των νέων οικοδομών και προσθηκών είναι μειωμένος κατά 25,3%, ενώ ο όγκος τους έχει μειωθεί κατά 27,6%. Και στα καταστήματα, παρατηρείται μεγάλη ετήσια αύξηση το 2005, (35,4%), με μικρότερες διακυμάνσεις για τα επόμενα έτη. Τα δύο τελευταία χρόνια η ετήσια μείωση ήταν της τάξης του 25,3% το 2008 και 20,4% το 2009. Η ΠΕ Αχαΐας ακολουθεί τη φθίνουσα πορεία της οικοδομικής δραστηριότητας στην ΠΔΕ από το 2005 και μετά.

Από τα στοιχεία της ίδιας μελέτης για την Ηλεία προκύπτει πως η οικοδομική δραστηριότητα στην ΠΕ Ηλείας, μετά από μία σημαντική άνοδο το 2005 (1.243 οικοδομικές άδειες για νέες οικοδομές και προσθήκες) εμφανίζει μικρή μείωση τα δύο επόμενα έτη (2006, 2007-14,5% και -4,5% αντίστοιχα), για να αρχίσει και πάλι να αυξάνεται το 2008 (0,6%) και το 2009 (11,1%). Ο συνολικός όγκος των οικοδομών και προσθηκών ακολούθησε ανάλογη πορεία με τον αριθμό αυτών. Έτσι, μετά από μία μεγάλη αύξηση το 2005, ισορροπεί σε χαμηλότερα επίπεδα τα επόμενα χρόνια, ενώ το 2008 μειώνεται κατά 0,2%, σε σχέση με το 2007 και το 2009 κατά 18,3% σε σχέση με το 2008. Το παράδοξο της αριθμητικής αύξησης των νέων οικοδομών και προσθηκών το 2008 αλλά και το 2009 εν μέσω οικονομικής ύφεσης συνδέεται με τις ανάγκες που δημιουργήθηκαν μετά τις καταστροφές λόγω πυρκαγιών (2007) και σεισμού (2008). Ωστόσο δεν συνοδεύεται από αντίστοιχη αύξηση του όγκου των νέων οικοδομών και προσθηκών. Αντίθετα, ο όγκος των νέων οικοδομών και προσθηκών είναι μικρότερος από ότι στο παρελθόν, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η αριθμητική αύξηση οφείλεται σε έργα κάλυψης άμεσων οικιστικών αναγκών, ενώ λόγω οικονομικής κρίσης οι όγκοι των νέων κατασκευών έχουν συμπιεστεί. Στα νέα κτίρια που προορίζονται για καταστήματα, παρατηρείται μεγάλη ετήσια αύξηση το 2005, (122,6%) ενώ για τα επόμενα έτη παρατηρούνται μικρότερες διακυμάνσεις. Τα δύο τελευταία χρόνια η ετήσια μείωση ήταν της τάξης του 22,5% το 2008 και 26,1% το 2009.

Συμπερασματικά η οικοδομική δραστηριότητα και στις τρεις ΠΕ παρουσιάζει φθίνουσα πορεία και σταθεροποίηση της ανάπτυξης της Α΄ και Β΄ κατοικίας (αλλά και των εμπορικών χρήσεων) (παρόλο που στην ΠΕ Ηλείας φαίνεται ως αυξητική), κατάσταση που οφείλεται κυρίως στην οικονομική κρίση.

✓ Βιομηχανία-Βιοτεχνία

Στην ΠΕ Αχαΐας λειτουργούν: η ΒΙΠΕ Πατρών στην περιοχή Κάτω Αχαΐας με έκταση 4.050 στρ. και το ΒΙΟΠΑ Γλαύκου Πατρών με έκταση 600 στρ., καθώς και το Επιστημονικό Πάρκο του Πανεπιστημίου Πατρών στο Ρίο. Ο χώρος της ΒΙΠΕ Πατρών διαθέτει όλα τα απαραίτητα δίκτυα υποδομής. Επισημαίνεται όμως, ότι η ανταγωνιστικότητα των εγκατεστημένων επιχειρήσεων επηρεάζεται αρνητικά εξ΄ αιτίας του ανεπαρκούς οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου, ενώ η βιομηχανική δραστηριότητα είναι περισσότερο αναπτυγμένη κατά μήκος του ανατολικού άξονα λόγω των ευνοϊκότερων συνθηκών πρόσβασης στα καταναλωτικά κέντρα Αθήνας και Θεσσαλονίκης.

Στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας θεσμοθετημένη περιοχή ΒΕΠΕ είναι η ΝΑΒΙΠΕ στο Πλατυγιάλι Αστακού (ΦΕΚ 326 Β΄ και τροποποιήσεις) η συνολική έκταση, μετά τις προσχώσεις των λιμενικών έργων της Α΄ και Β΄ φάσης, φτάνει τα 1.910 στρ. και έχει υλοποιηθεί ως προς τις εγκαταστάσεις (λιμενικές και χερσαίες), τα δίκτυα υποδομής, την προσπέλαση, κ.λπ. Γενικά θεωρείται πως η ύπαρξη της αποτελεί σημαντικό αναπτυξιακό μοχλό για την ΠΔΕ.

Στην ΠΕ Ηλείας διαπιστώνεται έλλειψη οργανωμένης βιομηχανικής περιοχής. Οι μετα-

ποιητικές μονάδες της περιοχής αφορούν κυρίως στην επεξεργασία προϊόντων του πρωτογενή τομέα και βρίσκονται διάσπαρτες στο νομό και σε περιοχές κοντά στους τόπους παραγωγής, ενώ οι εκτάσεις ΒΙΟΠΑ στον Πύργο και Αμαλιάδα που έχουν θεσμοθετηθεί με την έγκριση των παλιών ΓΠΣ του Ν. 1337/1983 είναι σχεδόν άδειες χωρίς να έχουν σχεδιασθεί πολεοδομικά.

Όπως προκύπτει από την ανάλυση των νεότερων στοιχείων της υπάρχουσας κατάστασης της μεταποιητικής δραστηριότητας, στην ΠΕ Αχαΐας, κυριαρχεί σε μεγάλο βαθμό η διάσπαρτη, άναρχη χωροθέτηση των εγκαταστάσεων του δευτερογενή τομέα, όχι μόνο στις εκτός σχεδίου περιοχές αλλά και μέσα στα σχέδια πόλεως και τα όρια οικισμών. Κύριος πόλος συγκέντρωσης του δευτερογενή τομέα της περιφέρειας είναι η ευρύτερη περιοχή Πατρών, με δευτερεύοντα μικρότερο κέντρο στην Αχαΐα το Αίγιο.

Στις άλλες δύο ΠΕ αξιολογείται πολύ μικρότερης κλίμακας από την Αχαΐα και συγκεντρώνεται στις ευρύτερες περιοχές των αστικών κέντρων Αγρινίου, Πύργου-Αμαλιάδας και τριτευόντως στις περιοχές Ναυπάκτου-Μεσολογγίου και Βαρθολομιού-Ζαχάρως.

Από τις βιομηχανικές μονάδες μόνο η ΝΑΒΙΠΕ στο Πλατυγιάλι Αστακού Αιτωλοακαρνανίας θεωρείται Α-I κατηγορίας σύμφωνα με την ΚΥΑ 60269/1990 (ΦΕΚ 678 Β'). Βιομηχανικές μονάδες της Α-II κατηγορίας, με πάνω από 10 απασχολούμενους¹⁵⁰ για το 2006 (μέχρι τότε φτάνουν τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ) ήταν: 90 στην ΠΕ Αχαΐας (το 2006 λειτουργούν 22 λιγότερες μεταποιητικές μονάδες άνω των 10 ατόμων, σε σχέση με το 2001), 9 στην ΠΕ Ηλείας και 35 στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, ενώ συνολικά στην ΠΔΕ για το 2006 είναι 134 βιομηχανικές μονάδες.

✓ Γεωργία

Η έκταση της γεωργικής γης και το ποσοστό της στην συνολική έκταση της κάθε ΠΕ είναι (έτος αναφοράς 2007):

- ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας: 1.207.741 στρ. γεωργική γη (22,1% του συνόλου).
- ΠΕ Αχαΐας: 936.770 στρ. γεωργική γη (28,6% του συνόλου).
- ΠΕ Ηλείας: 1.264.460 στρ. γεωργική γη (48,3% του συνόλου).

Οι αρδευόμενες εκτάσεις της γεωργικής γης είναι αντίστοιχα 49,9% για την ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, 36,9% για την ΠΕ Αχαΐας και 45,4% για την ΠΕ Ηλείας.

Την τελευταία δεκαετία παρατηρείται βελτίωση της αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού και των εγγειοβελτιωτικών έργων στις ΠΕ Αχαΐας και Ηλείας, ενώ ελαφρά πτώση στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας. Το σύνολο της γεωργικής γης των τριών νομών παρουσιάζει ελαφρά συρρίκνωση σε σχέση με τα στοιχεία του θεσμοθετημένου ΠΠΧΣΑΑ.

Στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, η γεωργική γη συγκεντρώνεται στις περιοχές Άνω και Κάτω Αχελώου, Βόνιτσας-Μοναστηρακίου, στις παραλίμνιες ζώνες της Τριχωνίδας, Λυσιμαχίας, Οζερού και Αμβρακίας, στις περιοχές Αμφιλοχίας και Λουτρού, και στις εκβολές του Ευήνου. Το είδος της γεωργίας, αν και εκσυγχρονισμένη, παραμένει οικογενειακής μορφής.

Στην ΠΕ Αχαΐας, η γεωργική γη είναι ανεπτυγμένη και εντατική στην παραθαλάσσια πεδινή ζώνη και συγκεντρώνεται στην ΝΔ περιοχή Λάπας-Μετόχι-Λακόπετρα-Νιφοραϊκά, στην περιοχή της Κάτω Αχαΐας και στη ζώνη Αίγιο-Διακοπτό, στην περίμετρο της Πάτρας

¹⁵⁰ Η Ετήσια Έρευνα Βιομηχανίας – Βιοτεχνίας της ΕΛΣΤΑΤ ερευνά απογραφικά μόνο τις μεταποιητικές μονάδες με μέση ετήσια απασχόληση μεγαλύτερη ή ίση των 10 ατόμων.

μέχρι τον Ψαθόπυργο, αλλά και σε μικρότερες συγκεντρώσεις, στις περιοχές Λόγγου-Καμάρες και Ακράτας.

Στην ΠΕ Ηλείας γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας συγκεντρώνεται κυρίως στην βόρεια παραλιακή ζώνη στις περιοχές Μανωλάδας, Βάρδα-Λεχαινών και Ανδραβίδας, στην δυτική ζώνη, στις περιοχές Κυλλήνης-Βαρθολομιού-Γαστούνης-Αμαλιάδας-Πύργου, στις κοιλάδες Πηνειού και Αλφειού και στην νότια παραλιακή ζώνη, στις περιοχές Κρέσταινας- Σαμικού-Ζαχάρως-Γιαννιτσοχωρίου.

Την τελευταία κυρίως 10ετία παρουσιάζει αισθητή ανάπτυξη στην περιοχή μελέτης η βιολογική καλλιέργεια. Αξίζει να σημειωθεί η σημαντικότητά της στην ΠΕ Αιτωλ/νίας¹⁵¹ (224.681,8 στρ), σε μέτριο βαθμό στην ΠΕ Ηλείας (17.181,6 στρ.) και σε μικρότερο στην Αχαΐα (14.652,6 στρ.). Επίσης σημαντικές εκτάσεις καλλιεργούνται με βιολογικές ζωτροφές που προορίζονται για την κάλυψη των αναγκών της βιολογικής κτηνοτροφίας. Στο σύνολο των εκτάσεων της ΠΔΕ (56.928,2 στρ.) το 95,5% βρίσκεται στην ΠΕ Αιτ/νίας (54.349,5 στρ.).

✓ Δάση

Τα δάση και οι δασικές εκτάσεις της περιοχής σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (1999-2000) αποτελούσαν το 23,8% της συνολικής επιφάνειας της περιφέρειας. Η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας εμφανίζει ποσοστό 27,3% δασών και μεταβατικών δασικών εκτάσεων σε σχέση με την συνολική του έκταση, και αυτό το μεγάλο ποσοστό δασοκάλυψης καθιστά σημαντική τη δασική παραγωγή, όπως και η παραγωγή σε κάρβουνο. Η ΠΕ Αχαΐας εμφανίζει ποσοστό 22,6% δασών και μεταβατικών δασικών εκτάσεων και η ΠΕ Ηλείας 18,23%. Βέβαια, η καταγραφή εκπονήθηκε πριν τις καταστροφικές πυρκαγιές του 2007, κατά τις οποίες, σύμφωνα με τις επίσημες καταγραφές¹⁵², στην ΠΕ Ηλείας καταστράφηκαν 352.800 στρ. δασικών εκτάσεων, δηλαδή το 75% του συνόλου των δασικών εκτάσεων της ΠΕ.

✓ Κτηνοτροφία

Η κτηνοτροφία στην ΠΔΕ ασκείται συμπληρωματικά με την γεωργία. Κυριαρχεί η παραδοσιακής μορφής μικρή οικογενειακή εκμετάλλευση. Οι βοσκότοποι καλύπτουν το 37,6% της έκτασης της περιφέρειας, έναντι του 31,2% της γεωργίας.

Στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας η κτηνοτροφική παραγωγή έχει προνομιούχο θέση στην οικονομία. Οι βοσκότοποι καταλαμβάνουν πλέον του 45% των εκτάσεων και είναι ισοκατανεμημένοι σε όλη την ΠΕ. Κυριαρχεί και εδώ η παραδοσιακής μορφής μικρή οικογενειακή εκμετάλλευση, με παραγωγή αιγοπροβάτων στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές και βοοειδών στις πεδινές και στην πεδιάδα του Εύηνου. Οι μεγάλες εκτάσεις βοσκοτόπων, το ήπιο γενικά κλίμα και η ντόπια παραγωγή ζωτροφών δίνουν στην ΠΕ σημαντική θέση σε ό,τι αφορά την εκτροφή αιγοπροβάτων και βοοειδών, ενώ καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην εγχώρια βιολογική κτηνοτροφία. Στο σύνολο των βιολογικών λιβαδιών και βοσκοτόπων (27.630,7 στρ.) της ΠΔΕ, η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας καταλαμβάνει το

¹⁵¹ Στατιστικά θέματα ΕΛΣΤΑΤ Βιολογικές Καλλιέργειες - Διάρθρωση γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων - 2007.

¹⁵² Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο - Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών: «Άξονες χωροταξικής και οικιστικής οργάνωσης των πυρόπληκτων περιοχών: Πιλοτική διερεύνηση των προοπτικών ανασυγκρότησης των Δήμων Αλιφείρας, Ανδρίτσαινας, Ζαχάρως και Φιγαλείας του Ν. Ηλείας» - Μάρτιος 2008.

85% περίπου (23.482,8 στρ¹⁵³).

Στην ΠΕ Αχαΐας η κτηνοτροφική παραγωγή είναι φθίνουσα, με την εκτροφή βοοειδών να συγκεντρώνεται γύρω από την Πάτρα και την Κάτω Αχαΐα και των αιγοπροβάτων στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές, με επίκεντρο την ευρύτερη περιοχή Καλαβρύτων. Στην ΠΕ Ηλείας η κτηνοτροφική παραγωγή είναι περιορισμένη, στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές και έχει κατά κύριο λόγο εκτατικό χαρακτήρα, με μικρό αριθμό κτηνοτροφικών μονάδων.

✓ Υδατοκαλλιέργειες

Από τις τρεις ΠΕ, η Αιτωλοακαρνανία είναι εκείνη που παρουσιάζει, λόγω του μεγάλου και ποιοτικά υψηλού δυναμικού επιφανειακών υδάτων και το μεγάλο πολυσχιδές ανάπτυγμα ακτών, μεγάλο δυναμισμό στην ανάπτυξη ιχθυοκαλλιεργιών. Οι εκτεταμένες υδατικές εκτάσεις: λιμνοθάλασσες, λίμνες και προφυλαγμένοι κόλποι ευνοούν την ανάπτυξη όλων των μορφών υδατοκαλλιέργειας – από τις παραδοσιακές εκτατικές, μέχρι τις πλέον σύγχρονες εντατικές. Σημαντικές ιχθυοκαλλιέργειες εντοπίζονται στις λιμνοθάλασσες Μεσολογγίου, Αιτωλικού, Κλείσοβας, Παλαιοποτάμου, Μπούκας, Συκιάς, εκβολών Αχελώου, Βουλκαριάς. Θαλάσσιες ιχθυοκαλλιέργειες υπάρχουν στην περιοχή Αστακού, στις δυτικές ακτές του Αμβρακικού, στις νότιες ακτές στο Γαλατά και τη Βασιλική.

Στην ΠΕ Αχαΐας οι υδατοκαλλιέργειες περιορίζονται στις λιμνοθάλασσες Καλογριάς και Μετόχι-Πρόκοπος, αλλά και μικρότερες μονάδες εκτροφής πέστροφας, σολωμού και χελιών στις περιοχές Καλαβρύτων και Ακράτας. Στην ΠΕ Ηλείας τα φυσικά ιχθυοτροφεία περιορίζονται στις λιμνοθάλασσες Κοτύχι και Βάρδα.

✓ Τουρισμός-Αναψυχή

Στην ΠΕ Αχαΐας οι ακτές του Κορινθιακού και του Πατραϊκού κόλπου παρουσιάζουν γραμμική ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας και εσωτερικού τουρισμού των αστικών πληθυσμών του λεκανοπεδίου Αττικής και του πολεοδομικού συγκροτήματος Πατρών. Αντίθετα, στις δυτικές ακτές της, όπως και στις δυτικές ακτές της ΠΕ Ηλείας η σύσταση των επισκεπτών αφορά περισσότερο τον τουρισμό αλλοδαπών. Οι νοτιοδυτικές ακτές της ΠΕ Ηλείας είναι λιγότερο ανεπτυγμένες τουριστικά και ακόμα λιγότερο οι ακτές της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, με εξαίρεση τις ακτές της Ναυπακτίας που χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη τουριστική ανάπτυξη, με αποτέλεσμα τη σύγκρουση χρήσεων τουρισμού με παραθεριστική κατοικία και γεωργία.

Στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές της ενδοχώρας της ΠΔΕ παρουσιάζεται μια μικρή ανάπτυξη σε ορισμένα σημεία ορεινών συμπλεγμάτων ή διαδρομών (Καλάβρυτα, Παναχαϊκό - Χιονοδρομικά Κέντρα, περιοχή Χελμού, Τσιβλού, Ζήρειας, ορεινή Ναυπακτία, Ολυμπία) που σχετίζονται και όπου προωθούνται εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ένταση στις χρήσεις αυτές παρατηρείται την τελευταία 10ετία σε ορισμένες περιοχές με κυριότερες την ορεινή Ναυπακτία, την ορεινή περιοχή της ΔΕ Ακράτας-Δήμου Αιγιαλείας, καθώς και περιοχές του Δήμου Καλαβρύτων. Οι τελευταίες χαρακτηρίζονται από έντονη τουριστική κίνηση που είχε ξεκινήσει από παλιότερα, κυρίως λόγω της εγκατάστασης του χιονοδρομικού κέντρου από τον ΕΟΤ.

Η μόνη περίπτωση Περιοχής Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) είναι η

¹⁵³ Στατιστικά θέματα ΕΛΣΤΑΤ Βιολογικές Καλλιέργειες - Διάρθρωση γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων - 2007.

προαναγγελθείσα ΠΟΤΑ (Περιοχή Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης) Αιτωλοακαρνανίας, η οποία δεν προχώρησε.

Στην ΠΔΕ ο ΕΟΤ διαθέτει ιδιόκτητες εκτάσεις τις οποίες και προορίζει για μελλοντική τουριστική αξιοποίηση. Αυτές είναι: το Κουνουπέλι, το Ρίο (αποβάθρες) και η Αγυά Πατρών στην ΠΕ Αχαΐας, οι Ιαματικές πηγές Καϊάφα στην ΠΕ Ηλείας και το Αντίρριο (αποβάθρες) στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας.

Αξιοσημείωτη είναι η ανάπτυξη τουριστικού θερέτρου στην περιοχή πρώην ιδιοκτησίας ΕΟΤ των Λουτρών Κυλλήνης, με μακροχρόνια παραχώρηση χρήσης σε ελληνική ιδιωτική ξενοδοχειακή εταιρεία. Το ολοκληρωμένο τουριστικό θέρετρο (Olympia Riviera Resort) διαθέτει 4 ξενοδοχειακές μονάδες, σουίτες και βίλες 3.106 κλινών, κέντρο θαλασσοθεραπείας, συνεδριακό κέντρο, παιδούπολη, ιππικό όμιλο, κ.ά.

✓ Εξόρυξη

Παρόλο που η ΠΔΕ αποτελεί μία από τις περιφέρειες της χώρας που διαθέτει ορυκτό πλούτο, όχι στην ποσότητα άλλων περιφερειών, αλλά αρκετό για να υποστηρίξει την ενδογενή ανάπτυξή της, θεσμοθετημένες μεταλλευτικές ζώνες δεν υπάρχουν. Εντοπίζονται, ωστόσο, μεταλλεία λιγνίτη, χαλκού, μαγγανίου, πυρολουσίτη και γηγενών αερίων. Στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας υπάρχουν μεμονωμένες μεταλλευτικές εξορύξεις λιγνίτη και χαλκού στην περιοχή Αιτωλικού και Κατούνας. Στην ΠΕ Αχαΐας υπάρχουν σημαντικές συγκεντρώσεις μαγγανίου και λιγνίτη στην περιοχή Καλαβρύτων και Κλειτορίας. Μεταλλευτικές δραστηριότητες παρουσιάζονται στις περιοχές Καλαβρύτων, Δάφνης, Κλειτορίας και Οβριάς Πατρών. Στην ΠΕ Ηλείας συναντώνται συγκεντρώσεις μεταλλευτικών δραστηριοτήτων με κύριο προϊόν το λιγνίτη και το μαγγάνιο στην ευρύτερη περιοχή Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας και Ανδρίτσαινας και με γηγενή αέρια στο Κατάκολο.

Ως προς τα λατομεία μαρμάρου και βιομηχανικών ορυκτών, υπάρχουν θεσμοθετημένες λατομικές ζώνες μόνο για λατομεία αδρανών. Στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας λειτουργούν λατομεία μαρμάρου στην ευρύτερη περιοχή Μεσολογγίου (Ρετσίνα) και Βόνιτσας και βιομηχανικών ορυκτών (γύψου) στο Μεσολόγγι και την Κατούνα. Στην ΠΕ Αχαΐας συγκεντρώσεις λατομείων υπάρχουν στην περιοχή Θέας Χαλανδρίτσας και Βραχναϊκών (φλύσχης, άργιλος). Στην ΠΕ Ηλείας υπάρχουν μόνο συγκεντρώσεις λατομείων μαρμάρου, στην περιοχή Λάμπειας.

Γενικά στην Περιφέρεια πραγματοποιούνται εκμεταλλεύσεις αδρανών, σχιστολίθων, βιομηχανικών ορυκτών, κ.ά. Βεβαιωμένο Γεωθερμικό Πεδίο Χαμηλής Θερμοκρασίας υπάρχει στην περιοχή της Ρίζας Αντιρρίου ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας. Επίσης, στην ΠΔΕ υπάρχουν οι 2 από τις 3 θαλάσσιες περιοχές, στις οποίες θα παραχωρηθούν τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, στον Πατραϊκό κόλπο και το Δυτικό Κατάκολο.

6.4.6.2 Κάλυψη του εδάφους

Η συνολική έκταση της ΠΔΕ είναι 11.318,1 χιλ. στρέμματα, δηλαδή το 9% περίπου της συνολικής έκτασης της χώρας (131.957,4 χιλ. στρ.). Το ήμισυ περίπου της συνολικής έκτασης της περιφέρειας καταλαμβάνει η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας (5.422,9 χιλ. στρ.), το 30% καταλαμβάνει η ΠΕ Αχαΐας (3.272,7 χιλ. στρ) και το 20% περίπου η ΠΕ Ηλείας (2.622,5 χιλ. στρ).

Ως προς την κατανομή του εδάφους σε υψομετρικές ζώνες, το 33% περίπου της έκτασης της ΠΔΕ είναι πεδινή, το 23,4% είναι ημιορεινή (2.930,9 χιλ. στρ.) και το 43,6% είναι

ορεινή (5.119,7 χιλ. στρ.). Η αντίστοιχη κατανομή ανα ΠΕ, σύμφωνα με τα προαπογραφικά στοιχεία της Απογραφής Γεωργίας - Κτηνοτροφίας 1999/2000 της ΕΛΣΤΑΤ είναι:

Πίνακας 49: Κατανομή εδάφους στην ΠΔΕ (εκτάσεις σε χιλ. στρ.).

ΠΕ	Συνολική έκταση	%	Πεδινές εκτάσεις	%	Ημιορεινές εκτάσεις	%	Ορεινές εκτάσεις	%
Αιτωλοακαρνανίας	5.422,9	100	1.105,0	20,2	1.924,9	35,2	2.431,0	44,5
Αχαΐας	3.272,7	100	677,8	20,7	451,0	13,8	2.142,7	65,5
Ηλείας	2.617,8	100	1.516,8	58	555,0	21,2	546,0	20,8

Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις (μαζί με τις αγραναπαύσεις) καλύπτουν περίπου το 31,7% της συνολικής έκτασης της ΠΔΕ και η αρδευόμενη γη το 13,4% της συνολικής έκτασης. Τα αντίστοιχα ποσοστά καλλιεργούμενων εκτάσεων και αρδευόμενης γης κατά ΠΕ, με έτος αναφοράς το 2007 της ΕΛΣΤΑΤ, είναι:

Πίνακας 50: Καλλιεργούμενες εκτάσεις και αρδευόμενη γη στην ΠΔΕ (εκτάσεις σε χιλ. στρ.).

ΠΕ	Συνολική έκταση	%	Καλλιεργούμενες εκτάσεις	%	Αρδευόμενη γη	%
Αιτωλοακαρνανίας	5.422,9	100	1.375,4	25,3	602,5	11,1
Αχαΐας	3.272,7	100	956,9	29,2	346,1	10,6
Ηλείας	2.617,8	100	1.264,2	48,3	573,7	21,9

Η κτηνοτροφική γη, στην οποία συμπεριλαμβάνονται οι δημόσιοι και ιδιωτικοί βοσκότοποι, καλύπτει το 37% της συνολικής έκτασης της ΠΔΕ, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά κατά ΠΕ, σύμφωνα με τα στοιχεία του CORINE Land Cover, είναι:

Πίνακας 51: Κτηνοτροφική γη στην ΠΔΕ (εκτάσεις σε χιλ. στρ.).

ΠΕ	Συνολική έκταση	%	Κτηνοτροφική γη	%
Αιτωλοακαρνανίας	5.422,9	100	2.532,3	46,4
Αχαΐας	3.272,7	100	1.342,3	41,0
Ηλείας	2.617,8	100	346,6	13,2

Η δασοκάλυψη της περιφέρειας φθάνει το 23,8% της συνολικής έκτασης, και τα αντίστοιχα ποσά κατά ΠΕ, σύμφωνα με τα προαπογραφικά στοιχεία της Απογραφής Γεωργίας - Κτηνοτροφίας 1999/2000 της ΕΛΣΤΑΤ, είναι:

Πίνακας 52: Δασοκάλυψη στην ΠΔΕ (εκτάσεις σε χιλ. στρέμματα).

ΠΕ	Συνολική έκταση	%	Δάση	%
Αιτωλοακαρνανίας	5.422,9	100	1.482,2	27,3
Αχαΐας	3.272,7	100	739,5	22,6
Ηλείας	2.617,8	100	478,2	18,2

Εκτάσεις που καλύπτονται από νερά δεν ξεπερνούν το 2,9% της συνολικής έκτασης της ΠΔΕ, σύμφωνα με τα προαπογραφικά στοιχεία της Απογραφής Γεωργίας - Κτηνοτροφίας 1999/2000 της ΕΛΣΤΑΤ. Τα αντίστοιχα ποσά κατά ΠΕ είναι:

Πίνακας 53: Εκτάσεις που καλύπτονται από νερά στην ΠΔΕ (εκτάσεις σε χιλ. στρ.).

ΠΕ	Συνολική έκταση	%	Νερά	%
Αιτωλοακαρνανίας	5.422,9	100	278,7	5,1
Αχαΐας	3.272,7	100	14,7	0,4
Ηλείας	2.617,8	100	39,2	1,5

Οι εκτάσεις οικισμών, σύμφωνα με τα στοιχεία του CORINE Land Cover καλύπτουν το 3,6% της συνολικής έκτασης.

Πίνακας 54: Εκτάσεις οικισμών στην ΠΔΕ (εκτάσεις σε χιλ. στρ.).

ΠΕ	Συνολική έκταση	%	Οικισμοί	%
Αιτωλοακαρνανίας	5.422,9	100	131,6	2,4
Αχαΐας	3.272,7	100	136,8	4,2
Ηλείας	2.617,8	100	144,1	5,5

6.4.6.3 Συμπεράσματα

Οι δυναμικές περιοχές στη γεωργία παραμένουν ο κάμπος – πεδινές περιοχές της ΠΕ Ηλείας και οι πεδινές περιοχές Αγρινίου – Μεσολογίου, όπου υπάρχει δυναμικότητα, αν και περιορισμένη, στην κτηνοτροφία και οι ημιορεινές περιοχές κυρίως της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και σε δεύτερο βαθμό οι ημιορεινές περιοχές της ΠΕ Ηλείας και ΠΕ Αχαΐας.

Οι δυναμικές ζώνες στις υδατοκαλλιέργειες είναι οι περιοχές εσωτερικών υδάτων των ΠΕ Αιτωλ/νίας και Ηλείας και εκτάσεις στις δυτικές ακτές της ΠΕ Αιτωλ/νίας (Αμβρακικός).

Σε επίπεδο Καλλικράτειων δήμων οι πεδινές και ημιορεινές περιοχές που εμφανίζουν έντονη δυναμικότητα στον τομέα της φυτικής και ζωϊκής παραγωγής είναι: η περιοχή των δήμων Πύργου – Ήλιδας – Πηνειού – Ανδραβίδας / Κυλλήνης για την ΠΕ Ηλείας, η περιοχή των δήμων Μεσολογίου – Αγρινίου – Ακτίου / Βόνιτσας – Αμφιλοχίας για την ΠΕ Αιτωλ/νίας και η περιοχή των δήμων Δυτικής Αχαΐας – Πατρέων – Ερυμάνθου για την ΠΕ Αχαΐας.

Ως προς την βιομηχανία στην ΠΔΕ, αν και επιχειρούνται την τελευταία 15ετία προσπάθειες αναδιάρθρωσης ώστε να μεταποριστούν οι δραστηριότητες του δευτερογενή από τους φθίνοντες και παρηκμασμένους παραδοσιακούς κλάδους (οι οποίοι αντιπροσωπεύονταν από μεγάλες κυρίως βιομηχανικές μονάδες), προς την κατεύθυνση πιο σύγχρονων ανταγωνιστικών και βιώσιμων δραστηριοτήτων έστω και μικρότερης κλίμακας, εν τούτοις δεν έχουν γίνει μεγάλα βήματα προς αυτή την κατεύθυνση. Βιομηχανικοί πόλοι συγκέντρωσης στην ΠΔΕ υπάρχουν στην ΠΕ Αχαΐας - στην ευρύτερη περιοχή της Πάτρας, όπου λειτουργούν οι δύο ενεργές θεσμοθετημένες οργανωμένες περιοχές του δευτερογενή τομέα, η ΒΙΠΕ και το Βιοτεχνικό Πάρκο Πατρών, με δευτερεύον/μικρότερο κέντρο το Αίγιο. Η βιομηχανική δραστηριότητα στις άλλες δύο ΠΕ αξιολογείται ως πολύ μικρότερης κλίμακας και συγκεντρώνεται στις ευρύτερες περιοχές των αστικών κέντρων Αγρινίου, Πύργου – Αμαλιάδας και τριτευόντως στις περιοχές Ναυπάκτου – Μεσολογίου και Βαρθολομιού–Ζαχάρως. Μεγάλης σημασίας και προτεραιότητας αποτελεί η ουσιαστική ενεργοποίηση της ΝΑΒΙΠΕ Αστακού / λιμανιού Πλατυγιαλίου με προοπτική να γίνει ο δεύτερος σημαντικός πόλος για την βιομηχανία της ΠΔΕ.

Η μεγάλη οικιστική ανάπτυξη συγκεντρώνεται στα αστικά κέντρα, γύρω από κέντρα παραγωγικών δραστηριοτήτων, γραμμικά στους οδικούς αλλά και το σιδηροδρομικό άξονα και κατά μήκος των ακτών των ΠΕ Αχαΐας και Ηλείας, όπου παρουσιάζονται συχνά συγκρούσεις χρήσεων με την ενίσχυση της Β' κατοικίας και τις τουριστικές δραστηριότητες. Μικρότερες συγκεντρώσεις απαντώνται στην ενδοχώρα, στους ορεινούς οικισμούς και στις δυτικές ακτές της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας.

Η ΠΔΕ διαθέτει πλούτο διεθνών και εθνικής σημασίας φυσικών και πολιτιστικών πόρων, που αν και δεν έχει αναδειχθεί ικανοποιητικά, έχει εν τούτοις συμβάλει στην ανάπτυξη του τουρισμού στις ΠΕ Αχαΐας και Ηλείας. Αποτελεί τον κύριο λόγο που έχει αναπτυχθεί και η Β' κατοικία στις περιοχές αυτές, χωρίς όμως εξορθολογισμένο και ελεγχόμενο σχεδιασμό, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση των παραλιακών περιοχών της ΠΕ Αχαΐας, τη

ζήτηση Β' κατοικίας στις παράκτιες περιοχές του Δήμου Ναυπακτίας της και τις πιέσεις στις δυτικές παραλιακές περιοχές της ΠΕ Αιτωλ/νίας και της ΠΕ Ηλείας. Παρά την ύπαρξη σημαντικών τουριστικών πόρων η ΠΔΕ δεν παρουσιάζει μεγάλη τουριστική ανάπτυξη, ενώ δεν έχουν προωθηθεί αρκετά και οι ήπιες, εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Συμπερασματικά, η ΠΔΕ εμφανίζει ανομοιογενή χαρακτηριστικά και πυκνότητες χρήσεων γης, καθώς και μεγάλες διαφορές τόσο ανάμεσα στις τρεις ΠΕ, όσο και μεταξύ διαφορετικών χωρικών ενοτήτων της κάθε ΠΕ, στοιχείο που δίνει τη δυνατότητα συμπληρωματικότητας στην ανάπτυξή της. Παρόλα αυτά, η καθυστέρηση εφαρμογής του θεσμοθετημένου ΠΠΧΣΑΑ δημιουργεί συμπληρωματικές πιέσεις, καθώς και συγκρούσεις χρήσεων, αλλά και απώλεια επενδυτικών ευκαιριών για την ανάπτυξη της περιοχής.

6.4.7 Ιστορικό και πολιτιστικό περιβάλλον

6.4.7.1 *Κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι*

Οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι στην ΠΔΕ καταγράφονται σε πίνακα (βλ. Πίνακα 57) που επισυνάπτεται στο Παράρτημα ΙΙ της παρούσας Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

6.4.7.2 *Πολιτιστικές – κοινωνικές δραστηριότητες*

Κατωτέρω καταγράφονται οι σημαντικότερες πολιτιστικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα στις ΠΕ της ΠΔΕ συμπληρώνοντας όσες αναφέρονται στο ΠΠΧΣΑΑ και εμπλουτίζοντάς τις με όσες θεσμοθετήθηκαν την τελευταία δεκαετία. Επισημαίνεται ότι στις περισσότερες δημοτικές ενότητες πραγματοποιούνται θρησκευτικές εορτές και διοργανώνονται τα αντίστοιχα «πανηγύρια» προς τιμήν διαφόρων αγίων, καθώς και εορτασμοί του Πάσχα και της Αποκριάς με αναβίωση πλήθους τοπικών εθίμων.

Στη Ναύπακτο:

- αναπαράσταση της Ναυμαχίας που έλαβε χώρα το 1571 στο ενετικό λιμάνι (7 Οκτωβρίου)¹⁵⁴,
- 3ήμερο φεστιβάλ του δήμου Ναυπακτίας (κάθε καλοκαίρι)¹⁵⁵,
- φεστιβάλ «στο ρου του Ευήνου»¹⁵⁶,
- Διεθνές Χορωδιακό Φεστιβάλ Ναυπάκτου «Μίκης Θεοδωράκης»¹⁵⁷,
- «Παζάρια», η μεγάλη εμποροπανήγυρη της Ναυπάκτου¹⁵⁸,
- γιορτές κάστανου και τσίπουρου στα χωριά Άγιος Δημήτριος ΔΕ Πλατάνου και Άνω Χώρα ΔΕ Αποδοτίας κάθε Οκτώβρη,
- «Χειμωνάδα», την τρίτη Κυριακή κάθε Οκτώβρη στο Καταφύγιο της Ορεινής Ναυπακτίας¹⁵⁹,

¹⁵⁴ Οι συμμετέχοντες φορούν παραδοσιακές μεσαιωνικές φορεσιές, παρίστανται πρέσβεις, ξένες αποστολές, αντιπρόσωποι αρχών και οργανισμών.

¹⁵⁵ Με ποικιλία μουσικών εκδηλώσεων στο Κάστρο του Αντιρρίου και σε άλλα σημεία.

¹⁵⁶ Νεοσύστατο καλοκαιρινό φεστιβάλ, που περιλαμβάνει φυσιολατρικές δράσεις, μουσικές εκδηλώσεις και εναλλακτικές δραστηριότητες (φουσκωτά, καταρρίχηση από τη γέφυρα Μπανιά που συνδέει με το Θέρμο, τοξοβολία, καγιάκ).

¹⁵⁷ Διοργανώνεται από το 2001 και κάθε δύο χρόνια υπό την αιγίδα του δήμου και της Μικτής Χορωδίας Ναυπάκτου. Έχει πανελλήνιο διαγωνιστικό χαρακτήρα και τιμάται με την παρουσία σημαντικών ανθρώπων του καλλιτεχνικού και μουσικού χώρου.

¹⁵⁸ Ξεκινά κάθε χρόνο ανήμερα του Αγίου Δημητρίου, στις 26 Οκτωβρίου, θεσμός που πηγάζει από τον 19^ο αιώνα και διαρκεί μια εβδομάδα, δίνοντας την ευκαιρία στους παραγωγούς να παρουσιάσουν τα προϊόντα τους σε ντόπιους και σε επισκέπτες.

- «Αντάμωμα», εκδηλώσεις του καλοκαιριού με σκοπό την διατήρηση της παράδοσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου,
- γιορτή της τράτας στο χωριό Κάτω Βασιλική ανήμερα του Σωτήρος, στις 6 Αυγούστου¹⁶⁰,
- Ο ποιμενικός βίος των Πυλληγίων αναβιώνει την 1^η Ιουλίου στο δρυοδάσος Ρουπάκια¹⁶¹,
- «Πυλλήνιος Αύγουστος» με σκοπό την ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς¹⁶², και
- «Ξεφλουδίσια»¹⁶³, στο χωριό Τερψιθέα στα μέσα Αυγούστου.

Στην Κατούνα ΔΕ Μεδεώνος κάθε άνοιξη πραγματοποιείται το «Αντάμωμα των Καβαλάρηδων και Φίλων του Αλόγου» ή «Γιορτή το Αλόγου» στις όχθες του ποταμού της Νήσσας¹⁶⁴.

Στο Θέρμο εορτάζεται:

- η μνήμη του Κοσμά του Αιτωλού¹⁶⁵ κάθε καλοκαίρι 24 Αυγούστου,
- «γαϊτανάκι» την Τρίτη του Πάσχα στο χωριό Ανάληψη¹⁶⁶, και
- γιορτή τσίπουρου στο χωριό Κόνισκα κάθε φθινόπωρο.

Στον Εμπεισό της ΔΕ Ινάχου στην Αμφιλοχία λαμβάνουν χώρα κάθε Αύγουστο τα «Ίδομάνεια»¹⁶⁷.

Η Πάτρα φημίζεται για το πανελλήνιας εμβέλειας Καρναβάλι που πραγματοποιείται κάθε χρόνο την τελευταία Κυριακή της Αποκριάς με αφετηρία τον πρώτο αποκριάτικο χορό που δόθηκε το 1829 μετά την απελευθέρωση, ωστόσο έχει να επιδείξει και πλήθος άλλων αξιόλογων εκδηλώσεων.

- Διεθνές Φεστιβάλ Πάτρας¹⁶⁸ από τον Ιούλιο μέχρι τον Σεπτέμβρη κάθε έτους,
- Διεθνές Φεστιβάλ Θεάτρου Σκιών στη μνήμη του Πατρινού караγκιοζοπαίχτη Μίμαρου ή Δημητρίου Σαρδούνη¹⁶⁹,
- υψηλού επιπέδου παραστάσεις του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Πάτρας¹⁷⁰,

¹⁵⁹ Θεσμοθετήθηκε προσφάτως για το καλωσόρισμα του χειμώνα.

¹⁶⁰ Κατά τη διάρκειά της γίνεται επίδειξη καλαρίσματος της παραδοσιακής τράτας, ψήνονται σαρδέλες και ακολουθεί γλέντι.

¹⁶¹ Οι κτηνοτρόφοι της περιοχής καταφθάνουν με άλογα συνοδεία φλογέρας και κλαρίνου και δείχνουν τον τρόπο ζωής τους με τα παραδοσιακά τους αντικείμενα, την ετοιμασία βουτύρου και τυριού και γενικά τις καθημερινές ασχολίες και φροντίδες τους.

¹⁶² Στο πλαίσιο αυτό, εκτός των συνηθισμένων πολιτιστικών εκδηλώσεων, πραγματοποιούνται εξορμήσεις στη φύση και πορείες στις όχθες ποταμών.

¹⁶³ Μια ακόμη παραδοσιακή γιορτή αναβίωσης του εθίμου της επεξεργασίας των καλαμποκιών συνοδεία χορού και τραγουδιού.

¹⁶⁴ Γίνεται επίδειξη αλόγων από τους ιδιοκτήτες τους και ακολουθούν παραδοσιακοί δημοτικοί χοροί.

¹⁶⁵ με τέλεση Θείας Λειτουργίας στο χωριό Μέγα Δένδρο, γενέτειρα του Εθναποστόλου, όπου σώζονται ερείπια της πατρικής οικίας του. Στη συνέχεια γίνεται λιτάνευση της ιερής εικόνας στους δρόμους συνοδεία πλήθους πιστών και πραγματοποιούνται ομιλίες ιστορικών.

¹⁶⁶ Με τον ντόπιο χορό που χορεύεται με παραδοσιακές στολές, αναπαριστάται η θρυλική ιστορία των αρματολών και του Αλή Πασά.

¹⁶⁷ Πενθήμερες πολιτιστικές εκδηλώσεις που περιλαμβάνουν εκθέσεις βιβλίου, παιδικές παραστάσεις, κινηματογραφικές βραδιές και βραδιές παραδοσιακής μουσικής, θεατρικές παραστάσεις και παραστάσεις του χορευτικού συλλόγου.

¹⁶⁸ Στο πλαίσιο του οποίου παρουσιάζονται σημαντικές θεατρικές παραστάσεις στο Ρωμαϊκό Θέατρο και σε άλλους χώρους του κέντρου της πόλης.

¹⁶⁹ Ο οποίος στα τέλη του 19^{ου} αι. θεωρείται ότι συνέβαλε στον «εξελληνισμό» της τέχνης του Καραγκιόζη, που προερχόταν από το τουρκικό θέατρο σκιών.

- Ναυτική Εβδομάδα ¹⁷¹ τέλη Ιουνίου – αρχές Ιουλίου, και
- πολιτιστικές εκδηλώσεις ποικίλων ενδιαφερόντων του Πανεπιστημίου Πατρών.

Στο Ρίο τέλος Ιουνίου διοργανώνονται φεστιβάλ μαθητικού θεάτρου και φεστιβάλ θεάτρου δρόμου στο ενετικό κάστρο. Στην Παραλία του Δήμου Πατρέων:

- ιστιοπλοϊκοί αγώνες,
- αναβίωση της τράτας,
- έκθεση τοπικών προϊόντων (σιτάρι, κρασί, λάδι), και
- έκθεση γεωργικών μηχανημάτων και οικιακών σκευών που χρησιμοποιούνταν πριν τον εκμηχανισμό της αγροτικής παραγωγής.

Στην Καλλιθέα της ΔΕ Μεσσήνιας το δεύτερο δεκαήμερο κάθε Σεπτέμβρη γίνεται η γιορτή «διαδρομές κρασιού»¹⁷². Στον δήμο Αιγιάλειας δραστηριοποιείται η Δημοτική Κοινοφελής Επιχείρηση Αιγιάλειας (ΔΗ.Κ.ΕΠ.Α.), υπεύθυνη για όλα τα δρώμενα:

- «Πολιτιστικό Καλοκαίρι» σε κάθε δημοτική ενότητα¹⁷³, και
- «Πριμαρόλια»¹⁷⁴.

Στην Ακράτα εδρεύει το Πολιτιστικό Ίδρυμα Μάνου Χατζηδάκη – Νίκου Γκάτσου με πανελληνίας εμβέλειας εκδηλώσεις και δράσεις. Στη Συμπολιτεία το 2012 διοργανώθηκε το 17^ο φεστιβάλ σταφίδας και το 4^ο Αχαϊκό Μουσικοχορευτικό Φεστιβάλ. Στο Διακοπτό:

- «Παπαγιαννοπούλεια»¹⁷⁵, και
- Φεστιβάλ Λαδιού και Ελιάς στον Ελαιώνα¹⁷⁶.

Στα Ζήρια ΔΕ Ερινεού Αιγιαλείας λαμβάνουν χώρα τα «Πανωζηριώτικα», διαγωνισμός κρασιού με τελική βράβευση του καλύτερου της χρονιάς συνοδεία παραδοσιακών χορών και τραγουδιών. Στους Αμπελόκηπους Αιγείρας γίνεται γιορτή κρασιού το δεύτερο δεκαήμερο του Αυγούστου.

Στα Καλάβρυτα αναπτύσσεται αξιόλογη πολιτιστική δραστηριότητα μέσω της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτιστικής Ανάπτυξης – Ποιότητας Ζωής (ΔΕΠΑΠΟΖ).

- εκδηλώσεις μνήμης για το Καλαβρυτινό Ολοκαύτωμα του 1942 και για τον βομβαρδισμό των χωριών Τρέχλο – Λαπάτα – Μάνεσι του 1943 στις 13 Δεκεμβρίου και 29 Ιουλίου αντίστοιχα,

¹⁷⁰ Που ιδρύθηκε το 1988 και συμμετέχει σε φεστιβάλ ανά την Ελλάδα.

¹⁷¹ Καθιερώθηκε από το 1933 και περιλαμβάνει πολιτιστικές εκδηλώσεις με θέμα τη θάλασσα, γιορτή σαρδέλας, αγώνες υδατοσφαίρισης και ιστιοπλοΐας, επίδειξη τεχνικών ναυαγοσωστικής.

¹⁷² Διανέμεται δωρεάν κρασί, γίνονται εκθέσεις φωτογραφίας και λαογραφίας, συναυλίες και χορευτικά δρώμενα.

¹⁷³ Περιλαμβάνει θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες, φιλολογικές συζητήσεις, εικαστικά εργαστήρια, δράσεις για παιδιά.

¹⁷⁴ Νέος θεσμός που εισήχθη το 2012 με ονομασία εμπνευσμένη από τα πρώτα καράβια που ξεκινούσαν φορτωμένα με την καλύτερης ποιότητας σταφίδα για τα μεγάλα λιμάνια της Ευρώπης του 19^{ου} αι. φέρνοντας πολλά κέρδη στους ντόπιους παραγωγούς και εμπόρους. Πρόκειται για μια πρόταση του δήμου που φιλοδοξεί να προβάλει τουριστικά την παραλία του Αιγίου με αφορμή τον «πολιτισμό της σταφίδας» που δημιουργήθηκε από τον πλούτο που προκάλεσε η εξαγωγή της μαύρης σταφίδας «Βοστίτσα», καθώς και να δημιουργήσει τουριστικές και πολιτισμικές ανταλλαγές με τα λιμάνια της Ευρώπης, καταγράφοντας παράλληλα τους δρόμους της σταφίδας.

¹⁷⁵ Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που περιλαμβάνουν, το 2012 ήταν επετειακές, λόγω της συμπλήρωσης 100 χρόνων από τη γέννηση του αξιόλογου αυτού διακοπτήτη ηθοποιού.

¹⁷⁶ Με εκθεσιακά περίπτερα, εικαστικά, ομιλίες, παραδοσιακούς χορούς και μουσικές βραδιές.

- αναπαράσταση των δρωμένων της έναρξης της Επανάστασης του 1821 στις 21 Μαρτίου κάθε χρόνο.
- Πολιτιστικός Αύγουστος,
- το πέραςμα του Φαραγγιού του Βουρραϊκού,
- πρωταθλήματα σκακιού, και
- διεθνή σεμινάρια πνευστών οργάνων κ.ά.

Στην Κλειτορία:

- εμποροπανήγυρη¹⁷⁷ κάθε Σεπτέμβρη, και
- μνημόσυνο σε μνήμη της πρώτης επαναστατικής σύγκρουσης του 1821 τελείται στη θέση Χελωνοσπηλιά στις 16 Μαρτίου.

Στη Χαλανδρίτσα της ΔΕ Φαρρών με αφορμή την καθιερωμένη ζωοπανήγυρη και με πρωτοβουλία του τοπικού πολιτιστικού συλλόγου, διοργανώνεται από τον Αύγουστο του 1998 (Agrotica '98) μέχρι σήμερα Έκθεση Γεωργικών Μηχανημάτων και Προϊόντων¹⁷⁸. Στη Λαρισσό, στην περιοχή Στροφυλιάς – Λακόπετρας, κάθε καλοκαίρι γίνεται γιορτή σαρδέλας.

Στην Ωλενία της Δυτικής Αχαΐας:

- παραδοσιακό γλέντι με γαιΐδουροδρομίες προς τιμήν του Αγίου Ιωάννη 20–25 κάθε Ιούνιο στο δ.δ. Μιτόπολης,
- γιορτάζεται η σταφίδα αρχές Σεπτέμβρη στα Σουδανέϊκα, και
- ανήμερα του Λαζάρου αναβιώνει το παλιό έθιμο, βάσει του οποίου άντρες με σεντόνια γυρίζουν στους δρόμους και τραγουδούν τα κάλαντα.

Στη Δύμη:

- «Δύμια»¹⁷⁹, κάθε καλοκαίρι, το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Ιουλίου, και
- μεγάλο πανηγύρι προς τιμήν της ύψωσης του Τιμίου Σταυρού κάθε 14 Σεπτέμβρη.

Στην Αμαλιάδα πραγματοποιείται το Φεστιβάλ Αρχαίας Ήλιδας¹⁸⁰. Το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου για Παιδιά και Νέους λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο με προβολές στην Ολυμπία, στον Πύργο και στην Αμαλιάδα. Στον Πύργο Ηλείας δραστηριοποιείται η αστική μη κερδοσκοπική εταιρία με την ονομασία Διεθνές Ινστιτούτο Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας «Σωσίπολις»¹⁸¹. Στα Κρέστενα το πρώτο δεκάημερο κάθε Αυγούστου γίνεται γιορτή σταφίδας, ενώ την τελευταία Κυριακή της Αποκριάς μεγάλο Καρναβάλι. Στη Ζαχάρω και συγκεκριμένα στον Κακόβατο πραγματοποιείται φεστιβάλ ελιάς με την ονομασία «Ελαίας

¹⁷⁷ Σαν συνέχιση του παραδοσιακού εμπορικού παζαριού επί τουρκοκρατίας.

¹⁷⁸ Τα έτη 2000 και 2001 προστέθηκε σαν παράλληλη εκδήλωση η έκθεση με αγροτικά παραδοσιακά εργαλεία, που αποτέλεσε και την αφορμή για τη δημιουργία του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης και Τοπικής Ιστορίας. Το 2002 πραγματοποιήθηκε Έκθεση Παραδοσιακών Επαγγελμάτων, ενώ το 2003 παρουσιάστηκαν τα «Προϊόντα Αχαϊκής Γης» με τη συμμετοχή παραγωγών όλης της Αχαΐας και έμφαση στα βιολογικά προϊόντα. Μετά από 5 έτη διακοπής, το 2011 η έκθεση επαναλειτούργησε προσφέροντας στους αγροκτηνοτρόφους της περιοχής ημερίδες σχετικά με τις νέες καλλιέργειες, τα τοπικά αγροτικά προϊόντα, την τυποποίηση και άλλα θέματα που τους αφορούν.

¹⁷⁹ Με πολιτιστικές εκδηλώσεις που περιλαμβάνουν γιορτή της σαρδέλας, παραδοσιακούς χορούς και συναυλίες.

¹⁸⁰ Χρονολογείται από τις αρχές της δεκαετίας του '90, περιλαμβάνει παραστάσεις στο αρχαίο θέατρο και μουσικές εκδηλώσεις στο Κάστρο Χλεμούτσι.

¹⁸¹ Σε αυτή συμμετέχουν επιφανείς ιστορικοί, καθηγητές και ερευνητές από όλη την Ελλάδα και την Ευρώπη με στόχο τις διαπανεπιστημιακές συνεργασίες για τη διάδοση της Ελληνικής Ιστορίας. Τον Μάιο του 2010 στεγάστηκε στο νεοκλασικό κτίριο του πρώην Ινστιτούτου Σταφίδας, το οποίο ανακαινίστηκε μέσω του προγράμματος Interreg III.

Παραμυθία» κάθε Αύγουστο. Ο Δήμος Ανδραβίδας – Κυλλήνης για πρώτη φορά το 2012 διοργάνωσε Φεστιβάλ Τέχνης και Πολιτισμού, ενώ η Ιππική Έκθεση Ανδραβίδας έλαβε χώρα για 78^η φορά.

6.4.7.3 Πολιτιστικός εξοπλισμός

Στην ενότητα αυτή επιχειρείται η καταγραφή των κυριότερων φορέων του πολιτιστικού εξοπλισμού της ΠΔΕ ανά περιφερειακή ενότητα και συγκεκριμένα όσων - μουσείων κυρίως - έχουν ιδρυθεί μετά το 2000 ή όσων δεν αναφέρονταν στο ΠΠΧΣΑΑ, παρά την ύπαρξή τους. Επισημαίνεται η λειτουργία πολιτιστικών συλλόγων και πνευματικών κέντρων στις περισσότερες δημοτικές ενότητες.

Στο Μεσολόγγι, εκτός από το Μουσείο Τρικούπη, κτίριο του 1840, που στις αίθουσές του εκτίθενται ενθυμήματα της οικογενείας και αντικείμενα εποχής, υπάρχει και το Μουσείο Παλαμά, στην οικία του εθνικού ποιητή, όπου εκτίθενται αντικείμενα που αφορούν τόσο τη ζωή όσο και την εποχή του. Επίσης, σε υπαίθριο χώρο στο λιμάνι του Μεσολογγίου λειτουργεί Πολεμικό Μουσείο με πολεμικά αεροπλάνα και άρματα μάχης.

Στο Αιτωλικό, όπου έζησε η φημισμένη χαράκτης Βάσω Κατράκη, εγκαινιάστηκε τον Ιούνιο του 2006 το «Κέντρο Χαρακτικών Τεχνών – Μουσείο Βάσως Κατράκη», το μοναδικό μουσείο αμιγώς χαρακτικής τέχνης όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη. Φιλοξενεί περίπου 400 έργα, μήτρες και προσχέδια, αντικείμενα τέχνης, αφίσες, την προσωπική βιβλιοθήκη και τα αρχεία της δημιουργού, ενώ σε αίθουσές του λαμβάνουν χώρα περιοδικές εκθέσεις μεγάλων εικαστικών.

Στη Βόνιτσα, στο χωριό Θύρρειο, όπως αναφερόταν στο ΠΠΧΣΑΑ, υπάρχει Αρχαιολογικό Μουσείο, του οποίου η λειτουργία αναστάληκε το 2012, με τη δικαιολογία της έντονα ορεινής θέσης του και της απόστασής του από τα αστικά κέντρα και την τουριστική κίνηση.

Στην Πάτρα, ο πολιτιστικός εξοπλισμός εμπλουτίστηκε το Ιούνιο του 2009 όταν εγκαινιάστηκε το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών, το οποίο είχε αναγγελθεί ήδη από τη Μελίνα Μερκούρη. Η ανέγερσή του ξεκίνησε το 2004 φιλοδοξώντας να είναι έτοιμο το 2006, ώστε να υποδεχτεί το κοινό στο πλαίσιο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, γεγονός που δεν επετεύχθη. Χτισμένο σε μια έκταση 28.000 τμ. με τους εσωτερικούς χώρους να καταλαμβάνουν 8.000 τμ. διαθέτει 1300 εκθέματα από ανασκαφές στην ευρύτερη περιοχή της Αχαΐας που αφορούν όλους τους τομείς του ανθρώπινου βίου από τη Μυκηναϊκή μέχρι την Ύστερη Ρωμαϊκή εποχή. Η μόνιμη έκθεση διακρίνεται σε τρεις θεματικές ενότητες: η αίθουσα του Ιδιωτικού Βίου, η αίθουσα της Νεκρόπολης και η αίθουσα του Δημόσιου Βίου, εκ των οποίων η τελευταία αναμένεται σύντομα να δοθεί στο κοινό. Επιπλέον το μουσείο διαθέτει αίθουσα περιοδικών εκθέσεων, θέατρο χωρητικότητας 140 θέσεων, αίθουσες εκπαιδευτικών προγραμμάτων, πολυμέσων και εικονικής περιήγησης, ενώ προβλέπεται και η διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου σε Αρχαιολογικό Πάρκο με υπαίθριες εκθέσεις ευρημάτων.

Το 2001 το Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας θεσμοθετήθηκε ως εργαστήριο της Σχολής Θετικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πατρών και ασχολείται με την απόκτηση, συντήρηση και μελέτη των τεκμηρίων των επιστημών και της τεχνολογίας με σκοπό μέσα από την έκθεσή τους να έρθει το ευρύ κοινό σε επαφή με τα τελευταία επιτεύγματα του ανθρώπου.

Στα Καλάβρυτα το ιστορικό κτίριο του Δημοτικού Σχολείου όπου στεγαζόταν το Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος από το 1986, αναστηλώθηκε και εγκαινιάστηκε το 2005. Σκοπός του είναι η συλλογή, τεκμηρίωση, συντήρηση, έκθεση και ερμηνεία κάθε μουσειολογικού υλικού που σχετίζεται με το ολοκαύτωμα του 1943, καθώς και η μέριμνα για την οργάνωση περιοδικών εκθέσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, διαλέξεων και συνεδρίων.

Στη Συμπολιτεία Αιγιαλείας, στην παρόχθια περιοχή του χειμάρρου Μεγανίτη, υπάρχει το Συγκρότημα Υδροκίνησης Εφταπίτας. Το πρωτοβιομηχανικό κτίριο κρίθηκε διατηρητέο το 1995, ανακαινίστηκε και λειτουργεί ως επισκέψιμος πλέον μουσειακός χώρος που περιλαμβάνει υδρόμυλο, ελαιοτριβείο και μονάδα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ φιλοξενεί και προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Στην Αρχαία Ολυμπία εκτός από το Αρχαιολογικό Μουσείο, υπάρχει και το Μουσείο Ανασκαφών Ολυμπίας, όπου παρουσιάζεται αναλυτικά η συστηματική ανασκαφή του Ιερού του Διός από το 1875 μέχρι σήμερα. Επιπλέον ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να μνηθεί στον θεσμό των Ολυμπιακών Αγώνων μέσα στο Μουσείο Ιστορίας των Αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων, του οποίου η ανακαίνιση λόγω της Ολυμπιάδας της Αθήνας ξεκίνησε το 1999 και ολοκληρώθηκε το 2003 και φιλοξενούσε 463 αρχαία έργα από το Ιερό του Διός Ολυμπίας και άλλα μουσεία, μέχρι που τον Φεβρουάριο του 2012 εκλάπησαν 77 αρχαία εκθέματα. Επιπλέον το Μουσείο των Σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων, που ιδρύθηκε το 1961 και λειτουργούσε στο πρώην δημοτικό σχολείο Ολυμπίας, από το 1972 μετεγκαταστάθηκε σε νέο κτίριο 400 τμ και τέθηκε υπό την αιγίδα της Εφορείας της Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας.

Στο Κατάκολο Πύργου λειτουργούν δύο ενδιαφέροντα μουσεία, που εγκαινιάστηκαν τον Μάρτιο του 2011. Το Μουσείο Αρχαίων Ελληνικών Οργάνων και Παιχνιδιών περιλαμβάνει 42 ανακατασκευασμένα αρχαιοελληνικά μουσικά όργανα με λεπτομερείς περιγραφές και διαγράμματα, όπως για παράδειγμα το μονόχορδο, ο ελικώνας, το σύντονο του Πυθαγόρα, η λύρα του Ερμή, η κιθάρα του Απόλλωνα, η ομηρική φόρμιγγα, η ύδραυλις του Κτησίβιου κ.ά. Στο Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας εκτίθενται περίπου 250 αξιόπιστα και λειτουργικά ομοιώματα εφευρέσεων των αρχαίων Ελλήνων, όπως τα αυτόματα των Αλεξανδρινών μηχανικών, το κινητό αυτόματο θέατρο του Ήρωνα, εφευρέσεις του Αρχιμήδη, του Πυθαγόρα, του Πλάτωνα, γερανοί, επιστημονικά όργανα, υδραυλική τεχνολογία, τηλεπικοινωνίες, κ.ά.

Στην Αμαλιάδα κατά το χρονικό διάστημα 2002-2004 κατασκευάστηκε το Νέο Μουσείο Αρχαίας Ήλιδας, στην παρυφή της αρχαίας πόλης, προκειμένου να στεγάσει σημαντικά ευρήματα, που για δεκαετίες κείτονταν σε αποθηκευτικούς χώρους αναξιοποίητα και απρόσιτα στο κοινό. Το 2006 εγκαινιάστηκε το Μουσείο Μπελογιάννη – Μουσείο Εθνικής Αντίστασης στο σπίτι του αγωνιστή. Το 2012 εγκαινιάστηκε το Τατάνειο Μουσείο Τύπου Απόδημου Ελληνισμού, στο σπίτι του Πέτρου Τατάνη, ιδρυτή του «Εθνικού Κήρυκα» της Νέας Υόρκης, κτίριο το οποίο ανακαινίστηκε από τον δήμο Ήλιδας με χρηματοδότηση από το Γ΄ ΚΠΣ και φιλοξενεί παλιές εκδόσεις εφημερίδων του απόδημου ελληνισμού.

Λαογραφικά Μουσεία λειτουργούν στην Ανδρίτσαινα, στο Αγρίνιο, στο Μεσολόγγι, στη Ναύπακτο, στον Πλάτανο Ναυπακτίας, στο Θέρμο, στην Εμπεσό της ΔΕ Ινάχου Αμφιλοχίας, στο Αίγιο, στην Ακράτα, στην Κλειτορία και στο Καλέντζι Ερυμάνθου. Πινακοθήκες λειτουργούν στην Αμφιλοχία, στο Μεσολόγγι, στην Πάτρα, στο Αίγιο, στην Ακράτα και στα Καλάβρυτα. Τέλος, δημοτικές βιβλιοθήκες υπάρχουν στο Αγρίνιο, στη Βόνιτσα, στην

Αμφιλοχία, στο Μεσολόγγι, στη Ναύπακτο, στα Λεχαινά, στην Ανδρίτσεινα, στην Αμαλιάδα, στην Πάτρα, στο Αίγιο, στον Ερινεό Αιγιαλείας, στην Ακράτα, στην Κλειτορία και στην Δύμη.

6.4.7.4 Εφορείες Αρχαιοτήτων

Στην ΠΔΕ υπάρχουν 3 Εφορείες Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων (ΕΠΚΑ) και 2 Εφορείες Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (ΕΒΑ), οι οποίες λειτουργούν ως Περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού σε επίπεδο Διεύθυνσης.

Η ΣΤ' ΕΠΚΑ έχει έδρα την Πάτρα και η αρμοδιότητά της εκτείνεται στην ΠΕ Αχαΐας. Η Ζ' ΕΠΚΑ έχει έδρα την Ολυμπία με αρμοδιότητα στην ΠΕ Ηλείας, ενώ η ΛΣΤ' ΕΠΚΑ, που θεσπίστηκε το 2004, έχει έδρα το Μεσολόγγι και η περιοχή ευθύνης της είναι οι ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδας.

Η 6^η ΕΒΑ εδρεύει στην Πάτρα και σε αυτήν υπάγονται οι ΠΕ Αχαΐας και Ηλείας, ενώ η 22^η ΕΒΑ, που παλιότερα υπαγόταν στα Ιωάννινα απ' όπου αποσπάστηκε το 2006, εδρεύει στη Ναύπακτο και είναι αρμόδια για τις ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδας.

Όλες οι παραπάνω εφορείες υπάγονται στη Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού, που είναι αρμόδια για το συντονισμό και την εποπτεία των Διευθύνσεων, Κεντρικών, Περιφερειακών και Ειδικών Περιφερειακών.

6.4.8 Τεχνικές υποδομές

6.4.8.1 Μεταφορική υποδομή

✓ Οδικό δίκτυο και οδικές μεταφορές

Σε ό,τι αφορά τους διευρωπαϊκούς άξονες:

- «ΠΑΘΕ»: Υλοποιήθηκε η Ζεύξη Ρίου-Αντιρρίου και η Ευρεία Παράκαμψη Πατρών.
- «Δυτικός Άξονας» στο τμήμα «όρια με Μεσσηνία – Πύργος – Αμαλιάδα – Πάτρα – Ρίο – Αντίρριο – Μεσολόγγι – Αγρίνιο – σύνδεση με Πλατυγιάλι Αστακού – Αμφιλοχία, όρια προς Ιωάννινα»: Υλοποιήθηκε η παράκαμψη Αγρινίου και μελέτες ενώ βρίσκεται στη διαδικασία των απαλλοτριώσεων και στην έναρξη εργασιών κατασκευής η παράκαμψη Αμφιλοχίας.
- Νότια δυτική πύλη χώρας (Πάτρα – Πλατυγιάλι Αστακού) – Ναύπακτος προς Φωκίδα, Λαμία, Βόλος (Διαγώνιος): έχει εκπονηθεί μελέτη στα πλαίσια της Γ' ΚΠΣ, έχει ολοκληρωθεί η παράκαμψη Ναυπάκτου, χωρίς να έχει προωθηθεί άλλο τμήμα του έργου αυτήν την προγραμματική περίοδο. Η ανάγκη αναβάθμισής του θεωρείται υψηλή προτεραιότητα για την ΠΔΕ.

Σε ό,τι αφορά τους εθνικούς/διαπεριφερειακούς άξονες:

- Αγρίνιο (σύνδεση με δυτικό άξονα) – Καρπενήσι – Λαμία – Βόλος: Εντός ΠΔΕ προγραμματίζεται η κατασκευή τμήματος μήκους 7.45 χλμ. από τον κόμβο Ρουπακιάς/Αγ Ιωάννη επί της Ε.Ο. Αντιρρίου – Ιωαννίνων, μέχρι τον υφιστάμενο δρόμο προς τον Άγιο Βλάση. Το έργο βρίσκεται σε φάση εγκρίσεων προς συμβασιοποίηση.
- Ηγουμενίτσα - Πρέβεζα - Άκτιο - Βόνιτσα: Το έργο σύνδεσης της Πρέβεζας με την Ιόνια Οδό (Άκτιο έως Λίμνη Αμβρακία) είχε αρχικό χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης τον 3/2013. Προβλέπεται η κατασκευή νέας οδού 48,5 χλμ. με 2 λωρίδες κυκλοφο-

ρίας ανά κατεύθυνση και κεντρική διαχωριστική νησίδα, σε διαφορετική χάραξη από την υφιστάμενη. Στην υφιστάμενη οδό Αμφιλοχίας – Βόνιτσας – Λευκάδας/Ακτίου εκτελούνται εργασίες ανακατασκευής του ασφαλτοτάπητα από την ΠΔΕ.

- Πλατυγιάλι – Αστακός – Μύτικας – Πάλαιρος Βόνιτσα – σύνδεση με τον προηγούμενο άξονα: Δεν έχουν γίνει εργασίες αναβάθμισης.
- Σύνδεση ευρύτερης περιοχής Πατρών – Αιγίου με Τρίπολη.
- Άξονας Πάτρα – Χαλανδρίτσα – Καλάβρυτα – σύνδεση με προηγούμενο άξονα (κυρίως ως άξονας ενίσχυσης της ανάπτυξης των Καλαβρύτων και της ορεινής ενδοχώρας): Δεν έχουν γίνει εργασίες αναβάθμισης.
- Σύνδεση δίπολου Πύργου – Αμαλιάδας με Τρίπολη / Μεγαλόπολη.
- Άξονας Αρχαία Ολυμπία - Ανδρίτσαινα - Επικούρειος Απόλλωνας προς Μεγαλόπολη (κυρίως ως άξονας ανάδειξης πολιτιστικών πόρων μεγάλης σημασίας και ενίσχυσης ανάπτυξης ορεινής ενδοχώρας): Έχει ολοκληρωθεί η είσοδος Κρεστένων. Κατασκευάζεται το εξαιρετικά προβληματικό τμήμα από διασταύρωση Διασέλλων έως τον οικισμό Μπαρακίτικων αφορά μήκος 8 χλμ.
- Αγρίνιο – Αμφιλοχία – Άρτα – Ιωάννινα (σημερινή εθνική οδός): δεν έχουν γίνει εργασίες βελτίωσης ούτε συστηματικό πρόγραμμα συντήρησης. Ενόσω βρίσκεται σε εξέλιξη η κατασκευή της Ιόνιας Οδού, η κατάσταση εξυπηρέτησης της οδού παραμένει πολύ χαμηλή.
- Πάτρα – Κάτω Αχαΐα – Λεχαινά – Γαστούνη – Αμαλιάδα – Πύργος – Ζαχάρω – προς Μεσσηνία (σημερινή εθνική οδός): Δεν έχουν γίνει εργασίες βελτίωσης ούτε συστηματικό πρόγραμμα συντήρησης. Ενόσω βρίσκεται σε εξέλιξη η κατασκευή της Ολυμπίας Οδού, η κατάσταση εξυπηρέτησης της οδού παραμένει πολύ χαμηλή, με ιδιαίτερα χαμηλούς δείκτες οδικής ασφάλειας (πρόκειται για το πλέον επικίνδυνο τμήμα του εθνικού δικτύου).
- Άξονας Ναύπακτος – Θέρμο – Προυσός – Καρπενήσι – Καρδίτσα ως άξονας κυρίως οικοτουριστικού ενδιαφέροντος και ανάπτυξης ορεινής ενδοχώρας: Δεν έχουν γίνει εργασίες αναβάθμισης

Σε ό,τι αφορά τους ενδοπεριφερειακούς άξονες:

- Παραϊόνια Οδός: Κατασκευή του άξονα Λίμνη Αμβρακία - Κατούνα - παράκαμψη Βόνιτσας - διακλάδωση προς Άκτιο και Λευκάδα. Το έργο κατασκευάζεται από εθνικούς πόρους, έχει καθυστερήσει λόγω οικονομικών προβλημάτων των αναδόχων, ωστόσο βρίσκεται σε εξέλιξη. Πιθανός χρόνος ολοκλήρωσης το 2014.
- Σύνδεση Ναυπάκτου με Αγρίνιο μέσω παρατριχώνων οδών (Θέρμο – Αγρίνιο και Γαβαλού – Παπαδάτες - Αγρίνιο): Ανάγκη δρομολόγησης της κατασκευής του οδικού άξονα Θέρμου - Ναυπάκτου και Θέρμου - Αγρινίου». Η υλοποίηση του θα παρέχει εύκολη πρόσβαση τόσο προς την Ιόνια Οδό και τη γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου, όσο και προς το Αγρίνιο.
- Σύνδεση Πύργου με εθνική οδό 111 Πάτρας – Τρίπολης: Υπάρχει εγκεκριμένη οριστική μελέτη στο τμήμα Πύργος – Χειμαδιό (11 χλμ.) και αναγνωριστική για το υπόλοιπο τμήμα έως διασταύρωση με οδό Αμαλιάδας – Σιμόπουλου. Δεν έχουν εκτελεστεί εργασίες.
- Αρχαία Ολυμπία – Λάλας – 111: Έχουν εκτελεστεί σημαντικές εργασίες βελτίωσης στο τμήμα Λάλα – έως Διλιζέικα Χάνια (περίπου 10 χλμ.) με αποτέλεσμα τη σημαντική βελτίωση των λειτουργικών χαρακτηριστικών του δρόμου.
- Βάρδα – Λίμνη Πηνειού – Αρχαία Ήλιδα – Γαστούνη – Βαρθολομιό – Λουτρά Κυλλήνης: Τοπικές βελτιώσεις, βελτίωση του ελέγχου των διασταυρώσεων με ΝΕΟ Πάτρας – Πύργου.

- Σύνδεση νότιας παράκτιας ζώνης νομού Ηλείας με Ανδρίτσεινα – Επικούρειο Απόλλωνα: Εγκρίθηκαν οι όροι δημοπράτησης έργων στην Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας: Έργο βελτίωσης του δρόμου από Ζαχάρω προς Μίνθη, Βρεστό, Ανδρίτσεινα. Έργο της Βελτίωσης επαρχιακής οδού Κρέστενα – Ανδρίτσεινα - Επικούρειος Απόλλων, τμήμα: Διάσελλα – Μπαρρακίτικα (υπογράφηκε την Δευτέρα 27 Αυγούστου 2012).

Όσον αφορά τους αστικούς οδικούς άξονες:

- Κατασκευή των κάθετων αρτηριών σύνδεσης της ΠΑΘΕ (Ευρεία Παράκαμψη) με την παραλιακή ζώνη, δηλαδή της αρτηρίας Διακονιάρη (οδός Ελ. Βενιζέλου) και των Παραγλαύκιων αρτηριών.
- Κατασκευή της Μικρής Περιμετρικής – η ολοκλήρωση της οποίας καθυστερεί πάρα πολύ λόγω πληθώρας τεχνικών και συμβατικών προβλημάτων – και η προγραμματισμένη διάνοιξη της οδού Κανακάρη και η σύνδεσή της με τη ΝΕΟ Πατρών – Κορίνθου.

✓ Σιδηροδρομικό δίκτυο

Λειτουργούν με επιτυχία η τουριστική γραμμή Κατακόλου – Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας και ο Οδοντωτός Διακοπτού Καλαβρύτων. Οι γραμμές αυτές εξυπηρετούνται από σύγχρονο εξοπλισμό και φαίνεται να έχουν σημαντικές προοπτικές. Επίσης, με εξαιρετική επιτυχία λειτουργεί από την ΤΡΑΙΝΟΣΕ ο Προαστιακός Πάτρας στο τμήμα Πάτρα – Αγ. Βασίλειος, με προοπτικές επέκτασης προς νότο και προς βορά.

Τα σιδηροδρομικά έργα που βρίσκονται σε εξέλιξη στην ΠΔΕ αφορούν στην ηλεκτροδοτούμενη γραμμή κανονικού πλάτους στο τμήμα Κιάτου – Πάτρας όταν ολοκληρωθούν τα έργα της γραμμής που βρίσκονται σε εξέλιξη ή προγραμματίζονται. Εντός της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου υλοποιείται η αναβάθμιση της γραμμής Κιάτου – Πάτρας (Ρίου), με καθυστερήσεις όσον αφορά τα αρχικά χρονοδιαγράμματα, και, κατά τις επίσημες εκτιμήσεις του φορέα κατασκευής (ΕΡΓΟΣΕ), δεν πρόκειται να ολοκληρωθεί εντός των χρονικών περιθωρίων του ΕΣΠΑ, παρά μόνο στο τμήμα του μέχρι το Ρίο.

✓ Θαλάσσιες μεταφορές – λιμάνια

Ολοκληρώθηκε και έχει τεθεί σε λειτουργία από το καλοκαίρι του 2010 τμήμα του νέου λιμένα Πάτρας. Βρίσκεται σε εξέλιξη η κατασκευή του 3ου Τμήματος της Α΄ Φάσης του νέου λιμένα, με εκτιμώμενο χρόνο παράδοσης το 2014.

Ο λιμένας Κατακόλου έχει σημειώσει θεαματικά αποτελέσματα ως λιμένας κρουαζιέρας και ήδη οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις δεν επαρκούν. Ο λιμένας Πλατυγιαλίου Αστακού εξελίσσεται σε δυναμικό εμπορικό λιμένα, ικανό να εξυπηρετήσει σχεδόν όλη τη γκάμα φορτίων (Ε/Κ, Ro – Ro, car terminal, γενικό φορτίο, ογκώδη και οχληρά φορτία) και προσελκύει ήδη σημαντικό αριθμό χρηστών.

Σε ό,τι αφορά τους άλλους λιμένες της περιφέρειας (Αιγίου, Κυλλήνης, Αμφιλοχίας) είναι μικρότερης κλίμακας και λειτουργούν μόνο ορισμένες τοπικές γραμμές με τα απέναντι Ιόνια νησιά όπως για παράδειγμα το λιμάνι της Κυλλήνης (Κυλλήνη - Ζάκυνθος).

✓ Αεροπορικές μεταφορές – αεροδρόμια

Το Α/Δ Ακτίου είναι εθνικό και παρουσιάζει αυξητικές τάσεις όσον αφορά τη διακινούμενη ζήτηση ναυλωμένων κυρίως πτήσεων με ικανοποιητικό επίπεδο εξυπηρέτησης, ενώ εμφανίζει σταθερή τακτική αεροπορική ζήτηση.

Το Α/Δ Αράξου χαρακτηρίστηκε διεθνές ήδη από το 2007. Ολοκληρώθηκαν τα έργα κτιριακής υποδομής του επιβατικού σταθμού του στρατιωτικού Α/Δ Αράξου (κτίρια αφίξεων και αναχωρήσεων), δίνοντας στην εγκατάσταση τη δυνατότητα εξυπηρέτησης μεγαλύτερου αριθμού πτήσεων.

6.4.8.2 Ενεργειακή υποδομή

Η σπονδυλική στήλη του διασυνδεδεμένου συστήματος μεταφοράς ενέργειας στην Ελλάδα, αποτελείται από τρεις γραμμές διπλού κυκλώματος των 400 kV, που μεταφέρουν ηλεκτρισμό, κυρίως από το σπουδαιότερο ενεργειακό κέντρο παραγωγής της Δυτικής Μακεδονίας. Στην περιοχή αυτή, παράγεται περίπου το 70% της συνολικής ηλεκτροπαραγωγής της χώρας που στη συνέχεια μεταφέρεται στα μεγάλα κέντρα κατανάλωσης της Κεντρικής και Νότιας Ελλάδας, όπου καταναλώνεται περίπου το 65% της ηλεκτρικής ενέργειας. Σύμφωνα με στοιχεία του 2012, το διασυνδεδεμένο σύστημα μεταφοράς στην χώρα αποτελείται από 11.303 χλμ. γραμμών μεταφοράς, η πλειονότητα των οποίων αφορά σε εναέριο δίκτυο (10.901 χλμ.), ένα πολύ μικρό ποσοστό σε υποβρύχιο (315 χλμ.) και ένα ακόμη μικρότερο σε υπόγειο (87 χλμ.).

Στην Δυτική Ελλάδα σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Ανεξάρτητου Διαχειριστή Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΔΜΗΕ) η κατάσταση του δικτύου μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας φαίνεται να είναι σε ικανοποιητική κατάσταση. Βέβαια, αρκετά είναι και τα προβλήματα με το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας – όπως εξάλλου συμβαίνει και σε λοιπές περιοχές της χώρας – που οφείλονται σε βλάβες του εξοπλισμού της ΔΕΗ ή σε φυσικές καταστροφές. Εξαιτίας των προαναφερθέντων προβλημάτων υπάρχουν ζητήματα διακοπής της ηλεκτροδότησης που αντιμετωπίζονται από το εξειδικευμένο τεχνικό προσωπικό της ΔΕΗ.

Την ΠΕ Αχαΐας και Ηλείας διατρέχουν Γραμμές Μεταφοράς υψηλής τάσης (150 kV) απλού και διπλού κυκλώματος, ενώ φιλοξενούν και έναν ικανοποιητικό αριθμό Υποσταθμών Ανύψωσης Τάσης 20/150 kV (Πύργος, Αμαλιάδα, Λεχαινά, Λάππα, Β.Ζ. Πατρών, Πάτρα 1, Πάτρα 2, Πάτρα 3, Αίγιο).

Η ίδια περίπου κατάσταση φαίνεται να επικρατεί και στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας. Βέβαια την εν λόγω χωρική ενότητα φαίνεται να διατρέχει Γραμμή Μεταφοράς των 400 kV (ευρύτερη περιοχή Αμβρακικού κόλπου – Καστράκι – Τριχωνίδα – Λευκά – Ναύπακτο). Στην Αιτωλοακαρνανία έχουν κατασκευαστεί επίσης το ΚΥΤ Αχελώου (400/150 kV), καθώς και Υποσταθμοί Ανύψωσης Τάσης 20/150 kV στις περιοχές του Αιτωλικού, της Τριχωνίδας και της Αμφιλοχίας. Αναφορικά με την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στην ΠΔΕ η μεγαλύτερη κατανάλωση παρατηρείται στην ΠΕ Αχαΐας, ακολουθεί η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και η ΠΕ Ηλείας (η σειρά των 2 τελευταίων αντιστρέφεται κάποιες φορές). Χαρακτηριστικά είναι, τέλος, τα στοιχεία που παρατίθενται σε τιμές του 2008, με βάση τα οποία εντός της Περιφέρειας η ενέργεια διοχετεύεται προς οικιακή χρήση κυρίως - ακολουθεί η εμπορική, η βιομηχανική και ύστερα η γεωργική χρήση, κλπ. Συγκριτικά πάντως με την υπόλοιπη Ελλάδα χρησιμοποιείται μεγάλο ποσοστό για γεωργική χρήση.

Με βάση στοιχεία της ΔΕΗ, δεν προβλέπεται να κατασκευαστούν έργα αρμοδιότητας ΔΕΗ ΑΕ στην ΠΔΕ. Επιπλέον, δεν υπάρχουν στην ΠΔΕ σταθμοί μέτρησης ποιότητας της ατμόσφαιρας, ούτε συγκροτήματα αποθείωσης των καυσαερίων ή γενικότερα βελτίωσης της ποιότητας αέρα. Σχετικά με τις περιοχές περιβαλλοντικής αποκατάστασης από έργα της ΔΕΗ:

Στην ΠΕ Αιτωλοκαρνανίας η ΔΕΗ ΑΕ έχει κατασκευάσει:

- Τα φράγματα Κρεμαστών, Καστρακίου, και Στράτου στον ποταμό Αχελώο, τα οποία δημιουργούν τεράστιους ταμιευτήρες νερού (τεχνητές λίμνες).
- Τα ΥΗΕ Κρεμαστών (περιλαμβάνει ΥΗΣ ισχύος 437,2 MW, χωμάτινο φράγμα και ταμιευτήρα ωφέλιμης χωρητικότητας $3,3 \times 10^9 \text{m}^3$) Καστρακίου (περιλαμβάνει ΥΗΣ ισχύος 320 MW, χωμάτινο φράγμα και ταμιευτήρα ωφέλιμης χωρητικότητας $53 \times 10^6 \text{m}^3$) και Στράτου (I, II) (περιλαμβάνει ΥΗΣ I και II, χωμάτινο φράγμα και ταμιευτήρα ωφέλιμης χωρητικότητας $11 \times 10^6 \text{m}^3$) στον ποταμό Αχελώο. Ο ΥΗΣ Στράτος I ισχύος 150 MW ανήκει στη ΔΕΗ Α.Ε. και ο μικρός ΥΗΣ Στράτος II ισχύος 6 MW ανήκει στη ΔΕΗ Ανανεώσιμες ΑΕ.

Στην ΠΕ Αχαΐας η ΔΕΗ ΑΕ έχει κατασκευάσει στον ποταμό Γλαύκο τον μικρό ΥΗΣ Γλαύκου ισχύος 3,7 MW, ο οποίος ανήκει στη ΔΕΗ Ανανεώσιμες ΑΕ.

Άποψη του Δικτύου Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας στην Δυτική Ελλάδα παρουσιάζεται στους παρακάτω χάρτες.

Η έλλειψη δικτύου φυσικού αερίου, που παρά το γεγονός ότι έχει χαρακτηριστεί ως υψηλής προτεραιότητας δεν έχει εξεταστεί επαρκώς η ωριμότητά του, δηλαδή οι τεχνικές προϋποθέσεις για την πραγματοποίησή του, αποτελεί ένα σοβαρό μειονέκτημα της ενεργειακής κατάστασης στην ΠΔΕ. Το φυσικό αέριο είναι οικονομικό καύσιμο, αλλά και αποδεδειγμένα φιλική προς το περιβάλλον ενέργεια, με θετικές επιδράσεις στη δομή του ενεργειακού ισοζυγίου της χώρας, καθώς μειώνει την εξάρτησή της από το πετρέλαιο. Η αξιοποίηση του φυσικού αερίου και η διέλευσή του από την Δυτική Ελλάδα είναι μια σημαντική ευκαιρία.

6.4.8.3 Υποδομή ύδρευσης-άρδευσης

Το δίκτυο ύδρευσης στην ΠΔΕ θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ικανοποιητικό, εξασφαλίζοντας την υδροδότηση πολλών περιοχών με πόσιμο νερό. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμη οικισμοί στους οποίους απαιτείται εκσυγχρονισμός του δικτύου (π.χ αντικατάσταση των αγωγών ύδρευσης) ή ακόμη και οικισμοί οι οποίοι υδροδοτούνται από γεωτρήσεις που χρήζουν ελέγχου της ποιότητας του νερού. Αξίζει βέβαια να αναφερθεί ότι, σχετικά πρόσφατα εντάχθηκαν στο ΕΣΠΑ έντεκα νέα έργα ύδρευσης και στις τρεις ΠΕ της Δυτικής Ελλάδας, συνολικού προϋπολογισμού 12,5 εκατομμυρίων ευρώ. Πρόκειται για έργα που χρηματοδοτούνται από τον άξονα προτεραιότητας «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στη Δυτική Ελλάδα», με δικαιούχους τους οικείους Δήμους ή τις Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης και αφορούν στον εκσυγχρονισμό ή στην αναβάθμιση δικτύων ύδρευσης.

Σε ό,τι αφορά το δίκτυο άρδευσης στην ΠΔΕ, αρδευτικές περιοχές υπάρχουν στις ΠΕ Ηλείας και Αιτ/νίας. Στην ΠΕ Ηλείας το αρδευτικό δίκτυο, που λειτουργεί από το 1971, κατά 80% αφορά άρδευση με καταιονισμό (υπόγειο δίκτυο – βάνες κλπ) και κατά 20% άρδευση με κατάκλιση (κανελέττα) και εξυπηρετεί 300-325 χιλ. στρέμματα εύφορης πεδινής έκτασης. Στην ΠΕ Αιτ/νίας το αρδευτικό δίκτυο αποτελείται από τα αρδευτικά έργα κεφαλής (θυροφράγματα, πρωτεύουσες διώρυγες μεταφοράς ύδατος), αρδευτικά δίκτυα

διανομής με τα αντλιοστάσια άρδευσης, αποχετευτικό – αποστραγγιστικό δίκτυο με τα αντίστοιχα αντλιοστάσια αποχέτευσης και το οδικό δίκτυο που τα εξυπηρετεί.

6.4.8.4 Υποδομή αποχέτευσης

Όσον αφορά στα αστικά υγρά απόβλητα και στην διαχείρισή τους στην ΠΔΕ έχουν κατασκευασθεί ή βρίσκονται υπό κατασκευή μονάδες επεξεργασίας υγρών αποβλήτων¹⁸² σε μεγάλους και μικρότερους Δήμους της (βλ. ΕΕΛ¹⁸³ Αγρινίου, ΕΕΛ Μεσολογγίου, ΕΕΛ Ναύπακτου, ΕΕΛ Αμφιλοχίας, ΕΕΛ Θέρμου, ΕΕΛ Αιτωλικού, ΕΕΛ Αντιρρίου¹⁸⁴, ΕΕΛ Βόνιτσας, ΕΕΛ Αστακού, ΕΕΛ Πάλαιρου, ΕΕΛ Πατρέων, ΕΕΛ Αιγίου, ΕΕΛ ΒΙ.ΠΕ Πατρών, ΕΕΛ Κάτω Αχαΐας, ΕΕΛ Βάρδα, ΕΕΛ Αμαλιάδας, ΕΕΛ Αρχαίας Ολυμπίας, ΕΕΛ Ζαχάρως, ΕΕΛ Γαστούνης – Βαρθολομιού¹⁸⁵, ΕΕΛ Ανδραβίδας – Λεχαινών – Τραγανού). Παραταύτα παραμένουν σε ορισμένες περιπτώσεις σημαντικά προβλήματα σχετικά με την διαχείριση των αστικών λυμάτων, τα οποία δημιουργούνται κατά την λειτουργία των εγκαταστάσεων επεξεργασίας. Έχουν διαπιστωθεί τεχνικής φύσεως προβλήματα που φτάνουν μέχρι σημείου αδυναμίας λειτουργίας. Κύρια αιτία φαίνεται να είναι η έλλειψη εξειδικευμένου και έμπειρου επιστημονικού προσωπικού, το οποίο μπορεί να παίζει καθοδηγητικό ρόλο στην σωστή λειτουργία τους.

6.4.8.5 Υποδομή τηλεπικοινωνιών

Στον τομέα των τηλεπικοινωνιών το Εθνικό Δίκτυο Δημόσιας Διοίκησης «ΣΥΖΕΥΞΙΣ» προσφέρει από το 2006 ευρυζωνικές υπηρεσίες δικτύου και διακίνησης Φωνής-Εικόνας-Δεδομένων σε φορείς του Ελληνικού Δημοσίου¹⁸⁶, μεταξύ άλλων και στην ΠΔΕ¹⁸⁷ (Δήμοι, ΚΕΠ, Κέντρα Υγείας, Νοσοκομεία, Διαχειριστικές Αρχές, Στρατολογικά Γραφεία κ.α.).

Κέντρα εκπομπής/Κεραίες επίγειας ψηφιακής ευρειεκπομπής ψηφιακού σήματος εντοπίζονται (ΦΕΚ 2704/Β/2012) στα Ακαρνανικά, στο Παναχαϊκό, στο Δασύλλιο, στην Αρόη, στον Χελμό-Καλάβρυτα, στον Πύργο, στο Φραγκοπήδημα και στην Σμέρνα.

Σε ό,τι αφορά τα στοιχεία των τηλεπικοινωνιακών υποδομών του ΟΤΕ στην ΠΔΕ, ανά ΠΕ αυτά είναι:

α) ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας: Ο ΟΤΕ διαθέτει δίκτυο οπτικών ινών συνολικά 923 km. Παρέχει ευρυζωνικότητα σε 71 από τα 79 Αστικά του Κέντρα του Νομού καλύπτοντας το 76,22% του πληθυσμού του Νομού επί συνόλου 93.000 τηλεφωνικών συνδέσεων. Έχει 17.000 περίπου συνδρομητές ADSL.

β) ΠΕ Αχαΐας: Ο ΟΤΕ διαθέτει δίκτυο οπτικών ινών συνολικά 1.060 km. Παρέχει ευρυζωνικότητα σε 49 από τα 60 Αστικά του Κέντρα του Νομού καλύπτοντας το 84,65% του

¹⁸² ΥΠΕΚΑ, Ειδική Γραμματεία Υδάτων, Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων - Βάση Δεδομένων Παρακολούθησης Λειτουργίας.

¹⁸³ Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων.

¹⁸⁴ Η ΕΕΛ Αντιρρίου που εξυπηρετεί αποκλειστικά τον οικισμό Μολυκρείου πρόκειται να καταργηθεί και όλος ο Δήμος Αντιρρίου θα εξυπηρετείται από την ΕΕΛ Ναυπάκτου.

¹⁸⁵ Σε αδράνεια βρίσκονται η ΕΕΛ Γαστούνη – Βαρθολομιού, που εξυπηρετούν τους οικισμούς Γαστούνη και Βαρθολομιό, καθώς επίσης και η ΕΕΛ Λεχαινών που εξυπηρετεί τους οικισμούς Ανδραβίδα και Τραγανό.

¹⁸⁶ η Κοινωνία της Πληροφορίας Α.Ε. υπέγραψε στις 24 Σεπτεμβρίου 2004 τέσσερις (4) συμβάσεις εκτέλεσης Υποέργων (4, 5, 6 και 7) του Εθνικού Δικτύου Δημόσιας Διοίκησης "ΣΥΖΕΥΞΙΣ" με την ανώνυμη εταιρία με την επωνυμία "Όργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος Α.Ε." (ΟΤΕ Α.Ε.) Το έργο υλοποιείται από την Κοινωνία της Πληροφορίας Α.Ε. με κύριο του Έργου το Υπουργείο Εσωτερικών και χρηματοδοτείται από το Ε.Π. ΚτΠ κατά 75% και κατά 25% από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΣΑΕ ΥΠΕΣΔΔΑ).

Πηγή: <http://www.apd-depin.gov.gr/contents.asp?category=297&id=319> και <http://www.syzefxis.gov.gr>

¹⁸⁷ Υποέργο 6-Νησίδα 6: μαζί με τις περιφέρειες Ηπείρου, Ιονίων Νήσων, Νοτίου Αιγαίου και Πελοποννήσου

πληθυσμού του Νομού επί συνόλου 145.000 τηλεφωνικών συνδέσεων. Έχει 36.000 περίπου συνδρομητές ADSL.

β) ΠΕ Ηλείας: Ο ΟΤΕ διαθέτει δίκτυο οπτικών ινών συνολικά 1.180 km. Παρέχει ευρυζωνικότητα σε 48 από τα 59 Αστικά του Κέντρα του Νομού καλύπτοντας το 80,10% του πληθυσμού του Νομού επί συνόλου 65.000 τηλεφωνικών συνδέσεων. Έχει 13.100 περίπου συνδρομητές ADSL.

Δεν εντοπίζονται συγκεντρώσεις ή πάρκα κεραιών.

6.4.8.6 Υποδομή διαχείρισης απορριμμάτων

Η Δυτική Ελλάδα παράγει ένα σημαντικό όγκο στερεών απορριμμάτων, ο οποίος σύμφωνα με στοιχεία του 2010 ανέρχεται σε 454.275 tn/y (συμπεριλαμβάνονται βιομηχανικά απόβλητα προσομοιάζοντα με αστικά και απόβλητα συσκευασιών). Από τις 3 ΠΕ η Αχαΐα φαίνεται να παράγει το μεγαλύτερο μέρος του όγκου των απορριμμάτων (212.950 tn/y), ακολουθεί η Αιτωλοακαρνανία (139.725 tn/y) και τελευταία έρχεται η Ηλεία (101.600 tn/y)¹⁸⁸. Στην Περιφέρεια¹⁸⁹, παράγονται επιπλέον¹⁹⁰:

- Μη επικίνδυνες ιλύες εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων, ~45.000 tn/y.
- Μεταχειρισμένα ελαστικά, ~4.000 tn/y.
- Οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους, ~7.000 τεμ.
- Στερεά απόβλητα ηλεκτρικού & ηλεκτρονικού εξοπλισμού, ~13.000 tn/y.
- Ιατρικά απόβλητα, ~1.300 tn /y.
- Προϊόντα Εκσκαφών & Κατεδαφίσεων (γενικά Αδρανή Απόβλητα), ~270.000 tn/y.

Αν αναλογιστεί κανείς τις παραπάνω ποσότητες των παραγόμενων αστικών στερεών απορριμμάτων καθίσταται επιτακτική η ανάγκη για ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης των παραγόμενων όγκων, αποσκοπώντας τόσο στην προστασία του περιβάλλοντος, όσο και στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας.

Από τις διαθέσιμες βιβλιογραφικές πηγές και στοιχεία η ΠΔΕ δεν φαίνεται να υστερεί σημαντικά στα ζητήματα υποδομών διαχείρισης στερεών απορριμμάτων. Συγκεκριμένα σύμφωνα με το Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΠΔΕ:

Η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας διαιρείται σε τέσσερις (4) Διαχειριστικές Ενότητες (ΔΕ) και περιλαμβάνει και την Λευκάδα:

- Στην 1^η Δ.Ε κατασκευάζεται ο Χ.Υ.ΤΑ Ναυπάκτου, στην εγκεκριμένη με χρηματοδότηση θέση, για την εξυπηρέτηση των Δημοτικών Ενοτήτων Αντιρρίου, Αποδοτίας, Θέρμου, Μακρυνείας, Ναυπάκτου, Πλατάνου, Πυλλήνης και Χαλκείας. Για την εξυπηρέτηση της ενότητας αυτής, κατασκευάζονται τρεις (3) Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ) στις εγκεκριμένες με χρηματοδότηση θέσεις των Δημοτικών Ενοτήτων Αποδοτίας, Πλατάνου και Θέρμου.
- Στην 2^η Δ.Ε. κατασκευάζεται ο Χ.Υ.ΤΑ Στράτου, στην εγκεκριμένη με χρηματοδότηση θέση, για την εξυπηρέτηση των Δημοτικών Ενοτήτων Αγγελάστρου, Αγρινίου, Αμφιλοχίας, Αρακύνθου, Θεσπιών, Ινάχου, Μενιδίου, Νεάπολης, Παναϊτωλικού, Παραβόλας, Παρακαμπυλίων Στράτου και Φυτειών. Για την εξυπηρέτηση της ενότητας αυ-

¹⁸⁸ Πηγή: Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2011, Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφ. Δυτικής Ελλάδας.

¹⁸⁹ Σε επίπεδο χώρας, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας συμμετέχει ενεργά στην παραγωγή στερεών αποβλήτων με ποσοστό περίπου 6,50%, εκτός των γεωργικών και κτηνοτροφικών αποβλήτων, καθώς των ιλύων από Ε.Ε.Λ., όπου το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται περίπου σε 11-13%.

¹⁹⁰ Πηγή: Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2011, Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφ. Δυτικής Ελλάδας.

τής, κατασκευάζεται ένας (1) Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ) στην εγκεκριμένη θέση της Δημοτικής Ενότητας Αμφιλοχίας της ΠΕ Αιτ/νίας.

- Στην 3^η Δ.Ε. κατασκευάζεται ο Χ.Υ.ΤΑ Παλαίρου, στην εγκεκριμένη με χρηματοδότηση θέση, για την εξυπηρέτηση των Δημοτικών Ενοτήτων Αλυζίας, Ανακτορίου, Αστακού, Κεκροπίας και Μεδεώνος. Επίσης από τον ίδιο Χ.Υ.ΤΑ έχει προταθεί να εξυπηρετείται και ο νομός Λευκάδος. Για την εξυπηρέτηση της ενότητας αυτής, κατασκευάζεται ένας (1) Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ) στην εγκεκριμένη θέση της Δημοτικής Ενότητας Αστακού ενώ προτείνεται και ένας (1) Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ) στην νήσο Λευκάδας για την εξυπηρέτηση όλων των Δήμων του νησιού.
- Στην 4^η Δ.Ε. ολοκληρώνονται οι εργασίες του υπό κατασκευή Χ.Υ.ΤΑ Μεσολογγίου, για την εξυπηρέτηση των Δημοτικών Ενοτήτων Οινιάδων, Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου και Αιτωλικού.

Η ΠΕ Αχαΐας διαιρείται αρχικά σε τέσσερις (4) Διαχειριστικές Ενότητες και εν συνεχεία σε τρεις (3) Διαχειριστικές Ενότητες. Ειδικότερα λαμβάνοντας υπόψη την ωρίμανση των έργων Δ.Σ.Α θα λειτουργήσουν αρχικά τέσσερις (4) Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α), και ενδεχομένως ένας ή δύο Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ). Στην περίπτωση αυτή ισχύουν τα εξής:

- 1η Δ.Ε.: Εξακολουθεί να λειτουργεί ο Χ.Υ.ΤΑ Πατρέων για την εξυπηρέτηση των Δημοτικών Ενοτήτων Πατρέων και Ρίου.
- 2η Δ.Ε.: ο Χ.Υ.ΤΑ Δυτικής Αχαΐας, στην θέση «Φλόκα», για την εξυπηρέτηση των Δημοτικών Ενοτήτων Βραχναϊκών, Δύμης, Λαρισσού, Μεσάτιδος, Μόρβης, Παραλίας, Τριταίας, Φαρρών, Ωλενίας, Καλεντζίου και Λεοντίου.
- 3η Δ.Ε.: Κατασκευάζεται ο Χ.Υ.Τ.Α Συμπολιτείας, στην εγκεκριμένη με χρηματοδότηση θέση, για την εξυπηρέτηση των Δημοτικών Ενοτήτων Αιγίου, Αροανίας, Ερινεού, Καραβρύτων, Λευκασίου, Παΐων και Συμπολιτείας. Για την εξυπηρέτηση της ενότητας αυτής, ενδεχομένως απαιτείται και η κατασκευή ενός ή δύο (2) Σταθμών Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ) για την εξυπηρέτηση των Δημοτικών Ενοτήτων Καλαβρύτων, Παΐων, Αροανίας και Λευκασίου.
- 4η Δ.Ε.: Κατασκευάζεται ο Χ.Υ.Τ.Α Αιγείρας, για την εξυπηρέτηση των Δημοτικών Ενοτήτων Αιγείρας, Ακράτας, και Διακοπού.

Η ΠΕ Ηλείας αντιμετωπίζεται ως Ενιαία Διαχειριστική Ενότητα. Ειδικότερα, θα λειτουργήσει συνολικά ένας (1) Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α) και δύο (2) Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ). Ο αριθμός των ΣΜΑ μπορεί να διαφοροποιηθεί, ανάλογα με την θέση του Χ.Υ.Τ.Α ή της Εγκατάστασης Επεξεργασίας.

Στο πλαίσιο των παραπάνω θα πρέπει να αναφερθεί ότι, η διαθέσιμη πληροφορία για τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας στερεών απορριμμάτων είναι ιδιαίτερα συγκεχυμένη, αφού κάθε επίσημη βιβλιογραφική πηγή παρουσιάζει διαφορετικά δεδομένα¹⁹¹. Το πρόβλημα

¹⁹¹ Π.χ σύμφωνα με τον κατάλογο λειτουργούντων ΧΥΤΑ (Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων) του ΥΠΕΚΑ στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας απαντώνται 6 ΧΥΤΑ που βρίσκονται σε λειτουργία: Μεσολογγίου, Ναυπάκτου, Πάτρας, Δυτικής Αχαΐας (Φλόκα), Ανατολικής Αιγιαλείας (Αιγείρας), Στράτου. Από την άλλη το ΓΠΣ Δήμου Πατρέων προβλέπει την δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης, το οποίο θα περιλαμβάνει: συλλογή, ΣΜΑ, εργοστάσιο μηχανικής διαλογής, ανακύκλωση, ΧΥΤΥ (Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων). Η περιοχή του υφιστάμενου ΧΥΤΑ μετά τη λήξη λειτουργίας του προβλέπεται να μετατραπεί σε περιαστικό άλσος. Τέλος, η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας λειτουργεί 1 ΧΥΤΑ (του Δήμου Πατρέων), έχουν ολοκληρωθεί δύο ΧΥΤΑ (στο Μεσολόγγι και στην Ανατολική Αιγιαλεία), κατασκευάζονται δύο (στη Ναύπακτο και στη Δυτική Αχαΐα) ενώ βρίσκεται σε διαδικασία δημοπράτησης η κατασκευή επιπλέον δύο ΧΥΤΑ (στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας).

της ακριβούς καταγραφής τέτοιων χώρων/ μονάδων επεξεργασίας είναι γνωστό και επεκτείνεται ακόμη και στις εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων. Θεωρήθηκε ως η πιο αξιόπιστη πηγή το Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω θα πρέπει να αναφερθεί ότι, πρόσφατες δημοσιεύσεις (Οκτώβριος, 2012) αναφέρουν ότι ενισχύεται η διαδικασία ολοκλήρωσης των διαγωνιστικών διαδικασιών για την υλοποίηση των έργων διαχείρισης απορριμμάτων με την μέθοδο ΣΔΙΤ. Στην Ηλεία και στην Αιτωλοακαρνανία, ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση των διαγωνισμών και εκκρεμεί η έκδοση αποφάσεων από το ΣΤΕ επί των προσφυγών που είχαν υποβληθεί. Στην Αχαΐα αναμένεται η απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Πατρών και προετοιμάζεται η πρώτη φάση του διαγωνισμού).

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι δεν υπάρχει πρόοδος σε ορισμένους τομείς όπως:

- κλείσιμο και αποκατάσταση Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ),
- ανακύκλωση απορριμμάτων, προμήθεια και τοποθέτηση ειδικών κάδων για χαρτί – πλαστικό – γυαλί – οργανική ύλη,
- αξιολόγηση και εφαρμογή ενός συστήματος δίκαιης χρέωσης των δημοτικών τελών,
- δημιουργία νέων Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) για τις συσκευασίες και
- δημιουργία Κέντρων Ανακύκλωσης (ΚΑ) και κομποστοποίησης, ανάκτηση ενέργειας από την επεξεργασία των απορριμμάτων, κ.ά.

Τέλος, με βάση στοιχεία της ΔΕΗ¹⁹², η διαχείριση των στερεών, μη επικίνδυνων αποβλήτων του ομίλου ΔΕΗ ΑΕ στην ΠΔΕ, περιλαμβάνει την εκποίηση ή ανακύκλωση μετάλλων, αγωγών, καλωδίων, μετασχηματιστών και σιδηρικών, τα οποία διατίθενται μέσω ειδικά αδειοδοτημένων εταιρειών. Η διαχείριση των εν δυνάμει επικινδύνων αποβλήτων γίνεται κυρίως με αποστολή τους στο εξωτερικό από ειδικά αδειοδοτημένες εταιρείες.

¹⁹² Διεύθυνση Στρατηγικής, Κλάδος Περιβάλλοντος.

7 ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

7.1 Εισαγωγή

Η διερεύνηση και επιλογή ή σύνθεση της κατάλληλης μεθόδου εκτίμησης των επιπτώσεων ενός σχεδίου/ προγράμματος αποτελεί καταλυτικό στοιχείο για την επίτευξη του σκοπού μιας Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Το γεγονός αυτό ήταν γνωστό από την αρχή της εκπόνησης της παρούσας Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και οδήγησε στο συμπέρασμα ότι η μεθοδολογική προσέγγιση που θα χρησιμοποιηθεί θα πρέπει να είναι προϊόν μιας σφαιρικής και σε βάθος ανάλυσης των εξελίξεων στο σχετικό τομέα, ώστε να επιλεγούν τα καλύτερα στοιχεία από τις επικρατούσες προσεγγίσεις.

Η Στρατηγική Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αποτελεί ένα σχετικά νέο αντικείμενο μελέτης. Το γεγονός αυτό, αλλά κυρίως το μεγάλο εύρος διαφοροποίησης, τόσο ως προς το περιεχόμενο όσο και ως προς το επίπεδο σχεδιασμού, που παρουσιάζεται στα σχέδια και προγράμματα που υπόκεινται σε Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση, έχουν καταστήσει ανέφικτη την παγίωση βέλτιστων μεθόδων για την διερεύνηση του αντικείμενου. Αντίθετα η πρακτική που ακολουθείται στην πλειονότητα των Στρατηγικών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που εκπονούνται είναι η αναζήτηση κάθε φορά των καταλληλότερων μεθόδων εκτίμησης, ανάλογα με το περιεχόμενο του σχεδίου/ προγράμματος, αλλά και το επίπεδο ωριμότητας στο οποίο έχει φθάσει η εκπόνηση του σχεδίου/ προγράμματος πριν την έναρξη της διενέργειας της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης.

Η ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας έχει δείξει ότι στις Στρατηγικές Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων μπορούν να χρησιμοποιηθούν σπανιότερα ποσοτικές και συνηθέστερα ποιοτικές μέθοδοι εκτίμησης, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις γίνεται και συνδυασμός αυτών. Η ίδια έρευνα έδειξε ότι δεν εμφανίζεται κάποια ιδιαίτερη προτίμηση σε συγκεκριμένες μεθόδους. Αντίθετα τα συγγράμματα κατευθύνσεων και οδηγιών περιγράφουν ένα εύρος μεθόδων, ενώ οι εκάστοτε Στρατηγικές Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων επιλέγουν ή συνθέτουν κάθε φορά την κατάλληλη προσέγγιση.

Αξίζει να αναφερθεί ότι για την χρήση ποσοτικών μεθόδων εκτίμησης προαπαιτούνται ποσοτικές καταγραφές των κυριοτέρων στοιχείων της τρέχουσας περιβαλλοντικής κατάστασης, γεγονός το οποίο καθιστά δύσκολη την χρήση των μεθόδων αυτών, ειδικά στην χώρα μας. Οι ποιοτικές μέθοδοι επιλέγονται όταν η τρέχουσα περιβαλλοντική κατάσταση είναι γνωστή με περιγραφικούς όρους, αλλά χωρίς ποσοτικές καταγραφές.

Με βάση τα παραπάνω, και λαμβάνοντας κυρίως υπόψη ότι για ορισμένες παραμέτρους της υφιστάμενης περιβαλλοντικής κατάστασης υπάρχουν ποσοτικά στοιχεία, αλλά για κάποιες εξίσου σημαντικές το επίπεδό τους είναι γνωστό κυρίως με περιγραφικούς όρους, η ομάδα μελέτης κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μια ποιοτικής φύσεως, αλλά λεπτομερούς ανάλυσης μέθοδος, είναι η προσφορότερη για την εκτίμηση των επιπτώσεων του υπό αναθεώρηση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

7.2 Μεθοδολογία προσδιορισμού των επιπτώσεων

Όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα η ομάδα μελέτης κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μια ποιοτικής φύσεως, αλλά λεπτομερούς ανάλυσης μέθοδος, είναι η προτιμότερη για την εκτίμηση των επιπτώσεων του υπό αναθεώρηση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Βάσει αυτής της επιλογής προσδιορίζονται, εκτιμώνται και αξιολογούνται οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις, και ειδικότερα οι πρωτογενείς και δευτερογενείς, σωρευτικές, συνεργιστικές, βραχυ-, μεσο- μακροπρόθεσμες, μόνιμες και προσωρινές, θετικές και αρνητικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του υπό εξέταση Σχεδίου/ Προγράμματος.

Οι τομείς που εξετάζονται είναι: η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η ανθρώπινη υγεία, η πανίδα, η χλωρίδα, το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας, οι κλιματικοί παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, η πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς, το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των προαναφερθέντων παραγόντων.

Ο προσδιορισμός των επιπτώσεων διεξάγεται στον ακόλουθο πίνακα, και ευθύς αμέσως ακολουθεί ποιοτική τεκμηρίωση. Στις περιπτώσεις εντοπισμού οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον διατυπώνονται προτάσεις/ κατευθύνσεις/ μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπισή τους.

Στρατηγικές κατευθύνσεις για το «.....» (συμπληρώνεται κάθε φορά)			
Τα σύμβολα στην στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:			
A – Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα <u>δεν έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει καθόλου τη συγκεκριμένη παράμετρο.</u>			
B – Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο <u>αλλά δεν θα προκαλέσει μεταβολές στρατηγικού επιπέδου.</u> Οι επιπτώσεις θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.			
Γ – Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα <u>έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο σε στρατηγικό επίπεδο.</u>			
+ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα μεταβάλλει <u>θετικά</u> την συγκεκριμένη παράμετρο.			
A/A	Ερώτηση	Απάντηση	Αιτιολόγηση
	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για το «.....» πρόκειται να:		
1	μεταβάλλει την βιοποικιλότητα;		
2	μεταβάλλει τον πληθυσμό;		
3	μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων;		
4	μεταβάλλει την πανίδα;		
5	μεταβάλλει την χλωρίδα;		
6	μεταβάλλει το έδαφος;		
7	μεταβάλλει τα ύδατα;		
8	μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα;		
9	μεταβάλλει τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου;		
10	μεταβάλλει τα περιουσιακά στοιχεία;		
11	μεταβάλλει την αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά;		
12	μεταβάλλει τον τρόπο και τον βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων;		
13	μεταβάλλει την παραγωγή, διάθεση και διαχείριση των στερεών απορριμμάτων;		
14	μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση της ενέργειας;		
15	μεταβάλλει τις μεταφορές;		
16	συνοδεύεται από διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις;		

7.3 Εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων – Μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων

7.3.1 Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για το οικιστικό δίκτυο

Υπό το πρίσμα με το οποίο διατυπώνονται οι στρατηγικές κατευθύνσεις για το οικιστικό δίκτυο της ΠΔΕ δεν φαίνεται να προκύπτουν σημαντικές ή άξιες λόγου επιπτώσεις. Οι όποιες επιπτώσεις από ενδεχόμενα μελλοντικά έργα (π.χ έργα αναπλάσεων ή έργα ανάδειξης φυσικών και πολιτιστικών περιοχών) θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Σε κάθε περίπτωση δεν θα προκαλέσουν αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου.

Αξίζει βέβαια να αναφερθεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι κατευθύνσεις που διατυπώνονται για το οικιστικό περιβάλλον δύνανται να έχουν ακόμη και θετικές επιπτώσεις. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η βελτίωση της ποιότητας ζωής από τις στρατηγικές κατευθύνσεις που διατυπώνονται για το οικιστικό δίκτυο δύνανται να συμβάλλει στην συγκράτηση του πληθυσμού σε μειονεκτικές περιοχές (π.χ ορεινές περιοχές). Από την άλλη τα έργα ανάδειξης ή/και ανάπλασης σημαντικών πολιτιστικών περιοχών θα αναδείξουν την δυναμική της ΠΔΕ ως προς τον πολιτιστικό της πλούτο και θα δημιουργήσουν νέες επενδυτικές ευκαιρίες με ότι αυτό συνεπάγεται σε νέες θέσεις εργασίας και αύξηση του εισοδήματος.

Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη μέριμνα για το οικιστικό δίκτυο της ΠΔΕ, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα για την επίτευξη της βιωσιμότητας και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Δυτ. Ελλάδας.

Δεν διατυπώνονται προτάσεις/ κατευθύνσεις/ μέτρα για τις επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για το οικιστικό δίκτυο. Οι όποιες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και δεν θα προκαλέσουν αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Πλήρης αντιμετώπιση δύνανται να υπάρξει σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων συνοψίζεται και στον ακόλουθο πίνακα, βάσει της μεθοδολογίας που επιλέχτηκε.

Στρατηγικές κατευθύνσεις για το «Οικιστικό δίκτυο»			
<p>Τα σύμβολα στην στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:</p> <p>A / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα <u>δεν έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά καθόλου τη συγκεκριμένη παράμετρο.</u></p> <p>B / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο <u>αλλά δεν θα προκαλέσει αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου.</u> Οι επιπτώσεις θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.</p> <p>Γ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα <u>έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά τη συγκεκριμένη παράμετρο σε στρατηγικό επίπεδο.</u></p> <p>+ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα μεταβάλλει <u>θετικά</u> την συγκεκριμένη παράμετρο.</p>			
A/A	Ερώτηση	Απάντηση	Αιτιολόγηση
	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για το «Οικιστικό δίκτυο» πρόκειται να:		
1	μεταβάλλει την βιοποικιλότητα;	OXI	A
2	μεταβάλλει τον πληθυσμό;	NAI	+

Στρατηγικές κατευθύνσεις για το «Οικιστικό δίκτυο»

Τα σύμβολα στην στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:

A / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα δεν έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά καθόλου τη συγκεκριμένη παράμετρο.

B / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο αλλά δεν θα προκαλέσει αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Γ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά τη συγκεκριμένη παράμετρο σε στρατηγικό επίπεδο.

+ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα μεταβάλλει θετικά την συγκεκριμένη παράμετρο.

3	μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων;	OXI	A
4	μεταβάλλει την πανίδα;	OXI	A
5	μεταβάλλει την χλωρίδα;	OXI	A
6	μεταβάλλει το έδαφος;	NAI	B
7	μεταβάλλει τα ύδατα;	OXI	A
8	μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα;	OXI	A
9	μεταβάλλει τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου;	OXI	A
10	μεταβάλλει τα περιουσιακά στοιχεία;	OXI	A
11	μεταβάλλει την αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά;	NAI	+
12	μεταβάλλει τον τρόπο και τον βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων;	OXI	A
13	μεταβάλλει την παραγωγή, διάθεση και διαχείριση των στερεών απορριμμάτων;	OXI	A
14	μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση της ενέργειας;	OXI	A
15	μεταβάλλει τις μεταφορές;	OXI	A
16	συνοδεύεται από διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις;	OXI	A

7.3.2 Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την πολιτική γης

Οι στρατηγικές κατευθύνσεις που διατυπώνονται από το υπό αναθεώρηση Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για την πολιτική γης προβλέπουν επενδύσεις π.χ στους τομείς των ΑΠΕ, των υδατοκαλλιεργειών, του τουρισμού, κ.λπ. Επίσης προβλέπουν ειδικές δράσεις σε ορισμένες δραστηριότητες των παραγωγικών τομέων (π.χ για την γεωργία).

Η υλοποίηση των έργων/ δράσεων από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την πολιτική γης ενδέχεται να δημιουργήσει επιπτώσεις στην βιοποικιλότητα (εντός ή εκτός προστατευόμενων περιοχών). Στην ουσία ενδέχεται να υπάρξει επιδείνωση σε ορισμένους υποστρωματικούς παράγοντες διατήρησης της βιοποικιλότητας ή κατακερματισμός/ διάσπαση βιοτόπων που είναι σημαντικοί για την βιοποικιλότητα. Οι επιπτώσεις βέβαια αυτές δεν είναι δυνατόν να μεταβάλλουν την βιοποικιλότητα σε στρατηγικό επίπεδο. Εκτιμάται ότι θα είναι τοπικού χαρακτήρα, χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Στην ίδια βάση ενδέχεται να υπάρξουν επιπτώσεις σε εδαφικούς και υδατικούς πόρους, που ωστόσο δεν θα δημιουργήσουν ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα. Πιθανά μέτρα που θα διατυπωθούν κατά την διαδικασία εκτίμησης και αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων θα διατηρήσουν τις όποιες επιπτώσεις σε χαμηλά επίπεδα.

Η ποιότητα του αέρα δεν αναμένεται να μεταβληθεί ως προς τα χαρακτηριστικά της. Η οριστική βέβαια εκτίμηση δεν μπορεί να γίνει σε τόσο πρώιμο στάδιο. Η όποια εκτίμηση

θα πρέπει να πραγματοποιηθεί μελλοντικά και να βασιστεί σε ποσοτικά δεδομένα που θα συλλεχθούν.

Στον τομέα της ενέργειας η προώθηση των έργων ΑΠΕ (αλλά και η προώθηση του φυσικού αερίου) θα υποκαταστήσει ένα μέρος των ορυκτών καυσίμων με ενέργεια που παράγεται από φιλικές/ ανανεώσιμες πηγές (βλ. αιολική ενέργεια, υδραυλική ενέργεια, ηλιακή ενέργεια, βιομάζα, γεωθερμία, κ.λπ.) και θα βελτιώσει το ενεργειακό μίγμα προς την κατεύθυνση της προστασίας του περιβάλλοντος. Τα έργα αυτά θα συνεισφέρουν και στην αντιμετώπιση παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων, όπως είναι το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Μεταβολές αξίες λόγου δεν θα υπάρξουν για την αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά. Στα συστήματα υποδομών που αφορούν στην διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων επίσης δεν προκύπτουν μεταβολές. Η υγεία των κατοίκων θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα και δεν επηρεάζεται από τις όποιες στρατηγικές κατευθύνσεις για την ενέργεια. Μεταβολές δεν θα υπάρξουν ούτε στον πληθυσμό.

Πιθανές μεταβολές στα περιουσιακά στοιχεία δύναται να υπάρξουν εφόσον η πολιτική γης που προτείνεται οδηγήσει σε αυξημένες παραγωγικές δραστηριότητες, σε αύξηση του εισοδήματος και κατ' επέκταση στην αύξηση των περιουσιακών στοιχείων. Αρνητική ωστόσο επίπτωση στα περιουσιακά στοιχεία δύναται να υπάρξει από τυχόν απαλλοτριώσεις για την κατασκευή έργων (δημοσίων ή ιδιωτικών όπως τα έργα ΑΠΕ).

Διασυνοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις εκτιμάται ότι δεν θα υπάρξουν από τις στρατηγικές κατευθύνσεις που διατυπώνονται από το υπό αναθεώρηση Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για την πολιτική γης.

Τα μέτρα που διατυπώνονται στις υπόλοιπες ενότητες καλύπτουν σωρευτικά τις τυχόν επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις που διατυπώνονται για την πολιτική γης. Δεν γίνεται παράθεση των μέτρων αυτών για λόγους αποφυγής επαναλήψεων.

Ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων συνοψίζεται και στον ακόλουθο πίνακα, βάσει της μεθοδολογίας που επιλέχθηκε.

Στρατηγικές κατευθύνσεις για την «Πολιτική γης»			
Τα σύμβολα στην στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:			
A / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα <u>δεν έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά καθόλου τη συγκεκριμένη παράμετρο.</u>			
B / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο <u>αλλά δεν θα προκαλέσει αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου.</u> Οι επιπτώσεις θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.			
Γ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα <u>έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά τη συγκεκριμένη παράμετρο σε στρατηγικό επίπεδο.</u>			
+ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα μεταβάλλει <u>θετικά</u> την συγκεκριμένη παράμετρο.			
A/A	Ερώτηση	Απάντηση	Αιτιολόγηση
	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την «Πολιτική γης» πρόκειται να:		
1	μεταβάλλει την βιοποικιλότητα;	NAI	B
2	μεταβάλλει τον πληθυσμό;	OXI	A

Στρατηγικές κατευθύνσεις για την «Πολιτική γης»

Τα σύμβολα στην στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:

A / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα δεν έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά καθόλου τη συγκεκριμένη παράμετρο.

B / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο αλλά δεν θα προκαλέσει αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Γ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά τη συγκεκριμένη παράμετρο σε στρατηγικό επίπεδο.

+ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα μεταβάλλει θετικά την συγκεκριμένη παράμετρο.

3	μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων;	OXI	A
4	μεταβάλλει την πανίδα;	NAI	B
5	μεταβάλλει την χλωρίδα;	NAI	B
6	μεταβάλλει το έδαφος;	NAI	B
7	μεταβάλλει τα ύδατα;	NAI	B
8	μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα;	OXI	A
9	μεταβάλλει τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου;	OXI	A
10	μεταβάλλει τα περιουσιακά στοιχεία;	NAI	B
11	μεταβάλλει την αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά;	OXI	A
12	μεταβάλλει τον τρόπο και τον βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων;	OXI	A
13	μεταβάλλει την παραγωγή, διάθεση και διαχείριση των στερεών απορριμμάτων;	OXI	A
14	μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση της ενέργειας;	NAI	+
15	μεταβάλλει τις μεταφορές;	NAI	B
16	συνοδεύεται από διασυνοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις;	OXI	A

7.3.3 Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την μεταφορική υποδομή

Οι στρατηγικές κατευθύνσεις που διατυπώνονται από το υπό αναθεώρηση Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας αφορούν στην ανάπτυξη του τομέα των μεταφορών. Σύμφωνα με τις κατευθύνσεις αυτές προωθείται η επέκταση ή/και βελτίωση των δικτύων, καθώς και η κατασκευή νέων έργων. Στόχος είναι η ενίσχυση των υποδομών προσπελασιμότητας, ούτως ώστε να διασφαλιστεί η κινητικότητα ανθρώπων και εμπορευμάτων, μέσα από ένα δίκτυο αναβαθμισμένων, φιλοπεριβαλλοντικών, σύγχρονων, αποδοτικών και οικονομικά προσιτών μεταφορικών υποδομών.

Η υλοποίηση των έργων/ δράσεων από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την μεταφορική υποδομή της Δυτικής Ελλάδας ενδέχεται να δημιουργήσει επιπτώσεις στην βιοποικιλότητα (εντός ή εκτός προστατευόμενων περιοχών). Στην ουσία τα νέα γραμμικά έργα (π.χ οδικοί άξονες, σιδηρόδρομος, κ.λπ.), αλλά και τα σημειακά (π.χ λιμάνια, αεροδρόμια, κ.λπ.) ενδέχεται να επιδεινώσουν ορισμένους υποστρωματικούς παράγοντες διατήρησης της βιοποικιλότητας ή να κατακερματίσουν/ διασπάσουν βιοτόπους σημαντικούς για την βιοποικιλότητα. Οι επιπτώσεις βέβαια αυτές δεν είναι δυνατόν να μεταβάλλουν την βιοποικιλότητα σε στρατηγικό επίπεδο. Εκτιμάται ότι θα είναι τοπικού χαρακτήρα, χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Στην ίδια βάση ενδέχεται να υπάρξουν επιπτώσεις σε εδαφικούς και υδατικούς πόρους, που ωστόσο δεν θα δημιουργήσουν ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα. Πιθανά μέτρα που θα διατυπωθούν κατά την διαδικασία εκτίμησης και αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων θα διατηρήσουν τις όποιες επιπτώσεις σε χαμηλά επίπεδα.

Η ποιότητα του αέρα ενδέχεται επίσης θα μεταβληθεί ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της. Η αξιολόγηση της μεταβολής (θετική ή/και αρνητική) δεν μπορεί να γίνει σε τόσο πρώιμο στάδιο. Η όποια εκτίμηση και οριστική αξιολόγηση θα πρέπει να γίνει μελλοντικά, δεδομένου ότι από την μία η δημιουργία μεταφορικών υποδομών συνεπάγεται εκπομπή ρύπων από περισσότερα μεταφορικά μέσα (π.χ αυτοκίνητο, τραίνο, αεροπλάνο, πλοίο, κ.λπ.), από την άλλη όμως η βελτίωση της κινητικότητας έχει αποδειχθεί ότι συνδέεται με λιγότερες εκπομπές (π.χ μεγαλύτεροι οδικοί άξονες συνεπάγονται καλύτερη καύση και απόδοση του κινητήρα των οχημάτων και κατ' επέκταση λιγότερες εκπομπές).

Σε κάθε περίπτωση πάντως εκτιμάται ότι οι κατευθύνσεις που διατυπώνονται για την μεταφορική υποδομή θα συμβάλλουν στην αύξηση των αερίων του θερμοκηπίου, σε επίπεδο ενδεχομένως και στρατηγικό για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, χωρίς όμως η εκτίμηση αυτή να διατυπώνεται με πλήρη βεβαιότητα. Η οριστική εκτίμηση θα πρέπει να γίνει σε μελλοντικό στάδιο και εφόσον υπάρξουν τα σχετικά ποσοτικά δεδομένα (π.χ μέτρηση των 6 αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και στην κλιματική αλλαγή).

Στον τομέα της ενέργειας η βελτίωση/ ενίσχυση των ΜΜΜ θα συμβάλλει στην αυξανόμενη αποτελεσματικότητα της καταναλισκόμενης ενέργειας.

Μεταβολές αξίες λόγου δεν θα υπάρξουν για την αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά. Ομοίως, μεταβολές δεν θα υπάρξουν στα συστήματα υποδομών που αφορούν στην διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων. Η υγεία των κατοίκων θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα και δεν επηρεάζεται από τις όποιες στρατηγικές κατευθύνσεις για την μεταφορική υποδομή. Μεταβολές δεν θα υπάρξουν στον πληθυσμό.

Διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις εκτιμάται ότι δεν θα υπάρξουν.

Κατωτέρω διατυπώνονται προτάσεις/ κατευθύνσεις/ μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση των όποιων επιπτώσεων. Ειδικότερα:

- Τήρηση της διαδικασίας Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) και διατύπωση αυστηρών μέτρων προστασίας κατά τις φάσεις κατασκευής και λειτουργίας των έργων. Όπου προβλέπεται σύνταξη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης για την «δέουσα εκτίμηση» των επιπτώσεων σύμφωνα με το άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.
- Επίτευξη της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα».
- Λήψη αυστηρών περιοριστικών μέτρων (εφόσον είναι εφικτό) ως προς την χωροθέτηση των όποιων μεταφορικών υποδομών.
- Λήψη μέτρων ώστε η βελτίωση της προσβασιμότητας σε περιοχές πολιτιστικού ενδιαφέροντος να μην αποβεί αρνητική για το πολιτιστικό περιβάλλον.
- Τήρηση αυστηρών προδιαγραφών κατασκευής και λειτουργίας.

- Διασφάλιση δαπανών στους προϋπολογισμούς των προτεινόμενων έργων για την υλοποίηση μέτρων/ δράσεων προστασίας του περιβάλλοντος.
- Θεσμοθέτηση εθνικών προδιαγραφών για την ενσωμάτωση των πράσινων υποδομών (green infrastructure) στα έργα μεταφορών (και σε λοιπά αναπτυξιακά έργα).
- Υιοθέτηση πρακτικών βελτίωσης των μεταφορικών υποδομών, λ.χ πράσινες υποδομές (green infrastructure).
- Εκ των προτέρων αξιολόγηση των επιπτώσεων στις περιπτώσεις που οι μεταφορικές υποδομές και τα έργα που προτείνονται προβλέπονται εν όλω ή εν μέρει σε περιοχές με ιδιαίτερη οικολογική/ τοπιακή αξία.

Ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων συνοψίζεται και στον ακόλουθο πίνακα, βάσει της μεθοδολογίας που επιλέχτηκε.

Στρατηγικές κατευθύνσεις για την «Μεταφορική υποδομή»			
Τα σύμβολα στην στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:			
A / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα <u>δεν έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά καθόλου τη συγκεκριμένη παράμετρο.</u>			
B / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο <u>αλλά δεν θα προκαλέσει αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου.</u> Οι επιπτώσεις θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.			
Γ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα <u>έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά τη συγκεκριμένη παράμετρο σε στρατηγικό επίπεδο.</u>			
+ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα μεταβάλλει <u>θετικά</u> την συγκεκριμένη παράμετρο.			
	Ερώτηση	Απάντηση	Αιτιολόγηση
A/A	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την «Μεταφορική υποδομή» πρόκειται να:		
1	μεταβάλλει την βιοποικιλότητα;	NAI	B
2	μεταβάλλει τον πληθυσμό;	NAI	B
3	μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων;	OXI	A
4	μεταβάλλει την πανίδα;	NAI	B
5	μεταβάλλει την χλωρίδα;	NAI	B
6	μεταβάλλει το έδαφος;	NAI	B
7	μεταβάλλει τα ύδατα;	NAI	B
8	μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα;	NAI	B
9	μεταβάλλει τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου;	NAI	Γ
10	μεταβάλλει τα περιουσιακά στοιχεία;	NAI	B
11	μεταβάλλει την αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά;	OXI	A
12	μεταβάλλει τον τρόπο και τον βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων;	OXI	A
13	μεταβάλλει την παραγωγή, διάθεση και διαχείριση των στερεών απορριμμάτων;	OXI	A
14	μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση της ενέργειας;	OXI	A
15	μεταβάλλει τις μεταφορές;	NAI	B / +
16	συνοδεύεται από διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις;	OXI	A

7.3.4 Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την λοιπή τεχνική υποδομή

Οι στρατηγικές κατευθύνσεις που διατυπώνονται από το υπό αναθεώρηση Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για την λοιπή τεχνική υποδομή αφορούν στην ανάπτυξη έργων όπως δίκτυα μεταφοράς

ηλεκτρικής ενέργειας (π.χ δίκτυα μέσης και υψηλής τάσης), έργα Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας & εξοικονόμησης ενέργειας, επέκταση του δικτύου φυσικού αερίου στην Δυτ. Ελλάδα, υποδομές αποχέτευσης και διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων. Στόχος είναι η ενίσχυση των υποδομών αυτών, ούτως ώστε να καλυφθούν τυχόν ελλείψεις που υπάρχουν σε αναγκαία συστήματα υποδομών, αλλά ταυτόχρονα να βελτιωθεί και η ποιότητα ζωής των κατοίκων.

Η υλοποίηση των έργων/ δράσεων από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την λοιπή τεχνική υποδομή της Δυτικής Ελλάδας ενδέχεται να δημιουργήσει επιπτώσεις στην βιοποικιλότητα (εντός ή εκτός προστατευόμενων περιοχών), και συγκεκριμένα στα είδη χλωρίδας/ πανίδας/ ορνιθοπανίδας. Στην ουσία τα νέα έργα, είτε πρόκειται για γραμμικά (π.χ δίκτυο φυσικού αερίου ή συνοδά υποστηρικτικά έργα των έργων ΑΠΕ όπως είναι η οδοποιία πρόσβασης και η εσωτερική οδοποιία, τα υπόγεια δίκτυα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, κ.λπ.), είτε για σημειακά (π.χ θέσεις εγκατάστασης ανεμογεννητριών, εγκαταστάσεις επεξεργασίας στερεών απορριμμάτων, κ.λπ.) ενδέχεται να επιδεινώσουν ορισμένους υποστρωματικούς παράγοντες διατήρησης της βιοποικιλότητας ή να κατακερματίσουν/ διασπάσουν βιοτόπους σημαντικούς για την βιοποικιλότητα. Οι επιπτώσεις βέβαια αυτές δεν είναι δυνατόν να μεταβάλλουν την βιοποικιλότητα σε στρατηγικό επίπεδο. Εκτιμάται ότι θα είναι τοπικού χαρακτήρα, χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Στην ίδια βάση ενδέχεται να υπάρξουν επιπτώσεις σε εδαφικούς και υδατικούς πόρους, που ωστόσο δεν θα δημιουργήσουν ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα. Πιθανά μέτρα που θα διατυπωθούν κατά την διαδικασία εκτίμησης και αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων θα διατηρήσουν τις όποιες επιπτώσεις σε χαμηλά επίπεδα. Βέβαια, θα μπορούσε από την άλλη να ειπωθεί πως η ανάπτυξη και ολοκλήρωση έργων που σχετίζονται με την διαχείριση των υγρών αποβλήτων και των στερεών απορριμμάτων θα είχε ακόμη και θετικά οφέλη για το έδαφος και τα ύδατα. Σήμερα που η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αντιμετωπίζει σοβαρές ελλείψεις σε τέτοιες υποδομές, τα περιστατικά σημαντικής υποβάθμισης των εδαφικών και υδατικών πόρων συνεχίζουν να υπάρχουν (π.χ απορρίψεις υγρών αποβλήτων από ελαιολιβεύματα/ σφαγεία σε λίμνες/ λιμνοθάλασσες στην Αιτωλοακαρνανία ή η πρόσφατη παράνομη διάθεση επικίνδυνων ιατρικών αποβλήτων σε έκταση πλησίον της πόλης του Πύργου Ηλείας).

Η ποιότητα του αέρα αναμένεται να μεταβληθεί ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της. Η προώθηση των έργων ΑΠΕ και η προώθηση του φυσικού αερίου θα υποκαταστήσει ένα μέρος των ορυκτών καυσίμων με ενέργεια που παράγεται από φιλικές/ ανανεώσιμες πηγές (βλ. αιολική ενέργεια, υδραυλική ενέργεια, ηλιακή ενέργεια, βιομάζα, γεωθερμία, κ.λπ.) και θα βελτιώσει το ενεργειακό μίγμα προς την κατεύθυνση της προστασίας του περιβάλλοντος. Τα έργα αυτά θα συνεισφέρουν και στην αντιμετώπιση παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων, όπως είναι το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Από την άλλη η δημιουργία υποδομών διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων θα οδηγήσει βραχυπρόθεσμα ή μεσοπρόθεσμα στην εξάλειψη περιστατικών ανεξέλεγκτης διάθεσης με ότι αυτό συνεπάγεται στην βελτίωση της ποιότητας του αέρα (π.χ αναμένεται να εξαλειφθούν τα περιστατικά δυσοσμίας ή εκπομπών λ.χ από πτητικές οργανικές ενώσεις).

Μεταβολές άξιες λόγου δεν θα υπάρξουν για την αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά. Στα συστήματα υποδομών που αφορούν στην διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων οι όποιες μεταβολές θα είναι θετικές, αφού αναμένεται να καλυφθεί ένα σημαντικό έλλειμμα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας στην διαχείριση των

αποβλήτων, ειδικά των στερεών. Η υγεία των κατοίκων θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα και δεν επηρεάζεται από τις όποιες στρατηγικές κατευθύνσεις για την μεταφορική υποδομή. Μεταβολές δεν θα υπάρξουν στον πληθυσμό.

Αρνητικές διασυνორιακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις εκτιμάται ότι δεν θα υπάρξουν. Θα μπορούσε ίσως να αναφερθεί ότι η προώθηση υποδομών, όπως είναι τα έργα ΑΠΕ, θα έχει θετικές διασυνორιακές επιπτώσεις από την μεσοπρόθεσμη βελτίωση της ποιότητας του αέρα και την βραχυ-/μεσο-/μακροπρόθεσμη μείωση των αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Κατωτέρω διατυπώνονται προτάσεις/ κατευθύνσεις/ μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση των όποιων επιπτώσεων. Ειδικότερα:

- Τήρηση της διαδικασίας Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) και διατύπωση αυστηρών μέτρων προστασίας κατά τις φάσεις κατασκευής και λειτουργίας των έργων. Όπου προβλέπεται σύνταξη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης για την «δέουσα εκτίμηση» των επιπτώσεων σύμφωνα με το άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.
- Επίτευξη της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα».
- Τήρηση των όρων/ περιορισμών των εκάστοτε Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης (π.χ ΕΠΧΣΑΑ για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας).
- Λήψη αυστηρών περιοριστικών μέτρων (εφόσον είναι εφικτό) ως προς την χωροθέτηση των όποιων υποδομών.
- Τήρηση αυστηρών προδιαγραφών κατασκευής και λειτουργίας.
- Διασφάλιση δαπανών στους προϋπολογισμούς των προτεινόμενων έργων για την υλοποίηση μέτρων/ δράσεων προστασίας του περιβάλλοντος.
- Προώθηση των αντισταθμιστικών οφελών στην κοινωνία, αλλά και στους ΟΤΑ (για την υλοποίηση έργων βελτίωσης του περιβάλλοντος). Αντισταθμιστικά οφέλη προβλέπονται βάσει της νομοθεσίας από συγκεκριμένα έργα, π.χ έργα ΑΠΕ.
- Εκ των προτέρων αξιολόγηση των επιπτώσεων στις περιπτώσεις που οι υποδομές και τα έργα που προτείνονται προβλέπονται εν όλω ή εν μέρει σε περιοχές με ιδιαίτερη οικολογική/ τοπική αξία.

Ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων συνοψίζεται και στον ακόλουθο πίνακα, βάσει της μεθοδολογίας που επιλέχτηκε.

Στρατηγικές κατευθύνσεις για την «Λοιπή τεχνική υποδομή»

Τα σύμβολα στην στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:

A / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα δεν έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά καθόλου τη συγκεκριμένη παράμετρο.

B / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο αλλά δεν θα προκαλέσει αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Γ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά τη συγκεκριμένη παράμετρο σε στρατηγικό επίπεδο.

+ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα μεταβάλλει θετικά την συγκεκριμένη παράμετρο.

A/A	Ερώτηση	Απάντηση	Αιτιολόγηση
	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την «Λοιπή τεχνική υποδομή» πρόκειται να:		
1	μεταβάλλει την βιοποικιλότητα;	NAI	B
2	μεταβάλλει τον πληθυσμό;	OXI	A
3	μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων;	NAI	+
4	μεταβάλλει την πανίδα;	NAI	B
5	μεταβάλλει την χλωρίδα;	NAI	B
6	μεταβάλλει το έδαφος;	NAI	B
7	μεταβάλλει τα ύδατα;	NAI	B
8	μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα;	NAI	+
9	μεταβάλλει τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου;	NAI	+
10	μεταβάλλει τα περιουσιακά στοιχεία;	OXI	A
11	μεταβάλλει την αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά;	OXI	A
12	μεταβάλλει τον τρόπο και τον βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων;	NAI	+
13	μεταβάλλει την παραγωγή, διάθεση και διαχείριση των στερεών απορριμμάτων;	NAI	+
14	μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση της ενέργειας;	NAI	+
15	μεταβάλλει τις μεταφορές;	OXI	A
16	συνοδεύεται από διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις;	OXI	A

7.3.5 Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για το περιβάλλον

Οι στρατηγικές κατευθύνσεις που διατυπώνονται από το υπό αναθεώρηση Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για το περιβάλλον έχουν λάβει υπόψη, μεταξύ άλλων, την συγκυρία της παράλληλης κατάρτισης του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020¹⁹³, το ενωσιακό 7^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον έως το 2020¹⁹⁴ «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας»¹⁹⁵, την στρατηγική της ΕΕ για την βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020¹⁹⁶, την στρατηγική Ευρώπης

¹⁹³ <http://www.espa.gr/el/pages/staticNewProgrammingPeriod.aspx>

¹⁹⁴ Το 7^ο ΠΔΠ «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας» θέτει 9 προτεραιότητες: 1. Προστασία, διατήρηση και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της ΕΕ, 2. Δημιουργία μιας οικονομίας που θα βασίζεται στην αποδοτική χρήση των πόρων στην ΕΕ, 3. Προστασία της υγείας των πολιτών της ΕΕ από τους περιβαλλοντικούς κινδύνους, 4. Διασφάλιση της ορθής εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ, 5. Βελτίωση της βάσης τεκμηρίωσης για την περιβαλλοντική πολιτική, 6. Εξασφάλιση της επένδυσης για την πολιτική για το περιβάλλον και το κλίμα και διατήρηση των σωστών τιμών, 7. Ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων σε όλους τους τομείς πολιτικής και ενίσχυση της συνοχής της πολιτικής, 8. Βοήθεια ώστε να γίνουν οι πόλεις της Ευρώπης πιο βιώσιμες, 9. Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της ΕΕ στην αντιμετώπιση περιφερειακών και παγκόσμιων περιβαλλοντικών προκλήσεων.

¹⁹⁵ <http://ec.europa.eu/environment/newprg/index.htm>

¹⁹⁶ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ, COM(2011) 244 τελικό, Βρυ-

2020¹⁹⁷, καθώς και τα αποτελέσματα από την Διάσκεψη Rio +20 των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Οι προτάσεις για προστασία, διατήρηση, διαχείριση και ανάδειξη των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών της ΠΔΕ και η επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων θα συμβάλλουν στην ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας. Οι όποιες επιπτώσεις θα είναι μόνον θετικές για την χλωρίδα/ πανίδα/ ορνιθοπανίδα της Δυτικής Ελλάδας.

Η υλοποίηση δράσεων που προτείνονται για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, θα οδηγήσουν σε μια κατεύθυνση βιώσιμης και πράσινης οικονομίας χαμηλών ή/και μηδενικών εκπομπών άνθρακα. Οι δράσεις για την κλιματική αλλαγή είναι απαραίτητο να εμπεριέχουν την προστασία του παράκτιου μετώπου της Δυτικής Ελλάδας, δεδομένου ότι αυτού του τύπου οι περιοχές είναι πιο ευπρόσβλητες στην κλιματική αλλαγή λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και των δυνάμεων που αναπτύσσονται μεταξύ της χέρσου και του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Ειδικά στην Δυτική Ελλάδα που συγκεντρώνονται αρκετές προστατευόμενες περιοχές διεθνούς/ κοινοτικής/ εθνικής αξίας θα πρέπει να υπάρξει ιδιαίτερη μέριμνα σε κάθε παρέμβαση ή έργο που προβλέπεται να εγκατασταθεί.

Οι στρατηγικές επίσης κατευθύνσεις του υπό αναθεώρηση Περιφερειακού Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για το περιβάλλον αναμένεται να βελτιώσουν και την ποιότητα των υδάτων. Με την ταυτόχρονη ολοκλήρωση των Σχεδίων Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής των Υδατικών Διαμερισμάτων τα ύδατα της Δυτ. Ελλάδας θα μπορούν να αξιοποιηθούν με βιώσιμο τρόπο για την παραγωγή ενέργειας, την ύδρευση οικισμών και την διατήρηση των οικοσυστημάτων. Τα θετικά οφέλη των προτεινόμενων στρατηγικών κατευθύνσεων επεκτείνονται και στο θαλάσσιο περιβάλλον.

Από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για το περιβάλλον δεν θα υπάρξουν επιπτώσεις/ μεταβολές στον πληθυσμό, στα περιουσιακά στοιχεία, στην αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά και στον τομέα των μεταφορών.

Οι όποιες διασυνοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις εντοπίζονται αξιολογούνται ως θετικές. Δεδομένου του διασυνοριακού χαρακτήρα πολλών περιβαλλοντικών παραμέτρων, η όποια βελτίωση του περιβάλλοντος σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο συμβάλλει ή μπορεί να συμβάλλει, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, και στην διασυνοριακή βελτίωση του περιβάλλοντος.

Δεδομένου των σημαντικών εξελίξεων στο δίκαιο προστασίας του περιβάλλοντος από την περίοδο θεσμοθέτησης του ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας έως σήμερα με την αναθεώρησή του, δεν συστήνονται ειδικότερα μέτρα προστασίας. Ήδη στην χώρα μας έχουν δημοσιευτεί πρόσφατα αρκετοί Νόμοι, ΥΑ, ΚΥΑ, Π-Δ.γμματα για την προστασία του περιβάλλοντος. Οι διατάξεις τους καλύπτουν σε ικανοποιητικό επίπεδο (θεωρητικό μιν) την προστασία της φυσικού περιβάλλοντος και των επιμέρους περιβαλλοντικών παραμέτρων. Απαιτείται σε κάθε περίπτωση η ορθή εφαρμογή των διατάξεων αυτών από την Διοίκηση και η αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων που δημιουργούν συγχύσεις, τόσο στην προστασία του περιβάλλοντος όσο και στην προώθηση νέων επενδύσεων.

ξέλλες, 3.5.2011, Η ασφάλεια ζωής μας, το φυσικό μας κεφάλαιο: στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020, {SEC(2011) 540 τελικό}, {SEC(2011) 541 τελικό}.

¹⁹⁷ http://ec.europa.eu/europe2020/index_el.htm

Ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων συνοψίζεται και στον ακόλουθο πίνακα, βάσει της μεθοδολογίας που επιλέχτηκε.

Στρατηγικές κατευθύνσεις για το «Περιβάλλον»			
Τα σύμβολα στην στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:			
A / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα <u>δεν έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά καθόλου τη συγκεκριμένη παράμετρο.</u>			
B / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο <u>αλλά δεν θα προκαλέσει αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου.</u> Οι επιπτώσεις θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.			
Γ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα <u>έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά τη συγκεκριμένη παράμετρο σε στρατηγικό επίπεδο.</u>			
+ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα μεταβάλλει <u>θετικά</u> την συγκεκριμένη παράμετρο.			
	Ερώτηση	Απάντηση	Αιτιολόγηση
A/A	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για το «Περιβάλλον» πρόκειται να:		
1	μεταβάλλει την βιοποικιλότητα;	ΝΑΙ	+
2	μεταβάλλει τον πληθυσμό;	ΟΧΙ	A
3	μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων;	ΝΑΙ	+
4	μεταβάλλει την πανίδα;	ΝΑΙ	+
5	μεταβάλλει την χλωρίδα;	ΝΑΙ	+
6	μεταβάλλει το έδαφος;	ΝΑΙ	+
7	μεταβάλλει τα ύδατα;	ΝΑΙ	+
8	μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα;	ΝΑΙ	+
9	μεταβάλλει τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου;	ΝΑΙ	+
10	μεταβάλλει τα περιουσιακά στοιχεία;	ΟΧΙ	A
11	μεταβάλλει την αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά;	ΟΧΙ	A
12	μεταβάλλει τον τρόπο και τον βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων;	ΝΑΙ	+
13	μεταβάλλει την παραγωγή, διάθεση και διαχείριση των στερεών απορριμμάτων;	ΝΑΙ	+
14	μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση της ενέργειας;	ΟΧΙ	A
15	μεταβάλλει τις μεταφορές;	ΟΧΙ	A
16	συνοδεύεται από διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις;	ΝΑΙ	+

7.3.6 Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την ενέργεια

Στις στρατηγικές κατευθύνσεις του υπό αναθεώρηση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για την ενέργεια συστήνεται η αξιοποίηση των 2 πεδίων υδρογονανθράκων (στον Πατραϊκό και στο Κατάκολο), η προώθηση των έργων ΑΠΕ και η αξιοποίηση των ορυκτών πόρων. Ταυτόχρονα διατυπώνονται κατευθύνσεις για την ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση της ενέργειας σε όλους τους τομείς (π.χ κτιριακό τομέα, βιομηχανία, μεταφορές, κ.λπ.).

Η υλοποίηση των έργων/ δράσεων από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την ενέργεια Ελλάδας ενδέχεται να δημιουργήσει σοβαρές και μη αντιστρεπτές επιπτώσεις στην βιοποικιλότητα (εντός ή εκτός προστατευόμενων περιοχών) εφόσον δεν τηρηθούν αυστηρές προδιαγραφές στις φάσεις κατασκευής και λειτουργίας των έργων αυτών. Στην ουσία έργα αυτά που είναι στην πλειονότητά τους σημειακά ενδέχεται να επιδεινώσουν ορισμένους υποστρωματικούς παράγοντες διατήρησης της βιοποικιλότητας ή να κατακερματίσουν/ διασπάσουν βιοτόπους σημαντικούς για την βιοποικιλότητα. Οι επιπτώσεις αυτές, ειδικά στις περιπτώσεις κατασκευής των εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης των υδρο-

γονανθράκων (θαλάσσιες ή/και χερσαίες) ή των έργων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, είναι δυνατόν να μεταβάλλουν την βιοποικιλότητα σε στρατηγικό επίπεδο. Σε περιπτώσεις δε ανώμαλων καταστάσεων οι επιπτώσεις ξεφεύγουν από τον τοπικό χαρακτήρα, επεκτείνονται σε μεγάλη έκταση και ενέχουν σοβαρούς κινδύνους για την υγεία και το περιβάλλον. Στην ίδια βάση ενδέχεται να υπάρξουν σοβαρές επιπτώσεις και στο θαλάσσιο περιβάλλον ή/και σε λοιπούς επιφανειακούς υδατικούς πόρους της χέρσου.

Η ως άνω εκτίμηση αφορά κατά κύριο λόγο στην αξιολόγηση του πιο δυσμενούς σεναρίου στο πλαίσιο των αρχών της πρόληψης και προφύλαξης. Ωστόσο, σε παρόμοιας φύσεως εγκαταστάσεις που λειτουργούν σε λοιπά κράτη ή ακόμη και στην χώρα μας (π.χ αξιοποίηση των κοιτασμάτων του Πρίνου στην Καβάλα, έργα ΑΠΕ σε πολλές περιοχές της χώρας) δεν έχουν παρατηρηθεί τόσο δυσμενείς και μη αντιστρεπτές καταστάσεις. Οι αυστηρές και υψηλού τύπου προδιαγραφές που τηρούνται σε τέτοια έργα διασφαλίζουν σε πολύ υψηλό ποσοστό την προστασία του περιβάλλοντος. Εξάλλου όπως έγινε γνωστό σε μια εκ των συναντήσεων εργασίας στο πλαίσιο της μελέτης αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ Δυτ. Ελλάδας τα μέτρα προστασίας που θα ληφθούν για την προστασία του περιβάλλοντος από την αξιοποίηση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων υπερβαίνουν κατά πολύ τα μέτρα προστασίας σε ανάλογες εγκαταστάσεις άλλων κρατών.

Η ποιότητα του αέρα αναμένεται να μεταβληθεί ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της. Η προώθηση των έργων ΑΠΕ (αλλά και η προώθηση του φυσικού αερίου) θα υποκαταστήσει ένα μέρος των ορυκτών καυσίμων με ενέργεια που παράγεται από φιλικές/ ανανεώσιμες πηγές (βλ. αιολική ενέργεια, υδραυλική ενέργεια, ηλιακή ενέργεια, βιομάζα, γεωθερμία, κ.λπ.) και θα βελτιώσει το ενεργειακό μίγμα προς την κατεύθυνση της προστασίας του περιβάλλοντος. Τα έργα αυτά θα συνεισφέρουν και στην αντιμετώπιση παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων, όπως είναι το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Μεταβολές άξιος λόγου δεν θα υπάρξουν για την αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά. Στα συστήματα υποδομών που αφορούν στην διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων επίσης δεν προκύπτουν μεταβολές. Η υγεία των κατοίκων και η περιουσία τους θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα και δεν επηρεάζεται από τις όποιες στρατηγικές κατευθύνσεις για την ενέργεια. Μεταβολές δεν θα υπάρξουν ούτε στον πληθυσμό.

Αρνητικές διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις ενδέχεται να υπάρξουν μόνον κατά την αξιολόγηση του πιο δυσμενούς σεναρίου, δηλαδή μιας ανώμαλης κατάστασης ή ενός ατυχήματος (ειδικά στο θαλάσσιο περιβάλλον όσον αφορά στην αξιοποίηση των υδρογονανθράκων). Τέτοιο ενδεχόμενο ωστόσο είναι εξαιρετικά μικρό, όπως εξάλλου έχει δικαιολογηθεί και παραπάνω. Από την άλλη θα μπορούσε ίσως να αναφερθεί και ότι η προώθηση υποδομών, όπως είναι τα έργα ΑΠΕ, θα έχει θετικές διασυννοριακές επιπτώσεις από την μεσοπρόθεσμη βελτίωση της ποιότητας του αέρα και την βραχυ-/μεσο-/μακροπρόθεσμη μείωση των αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Κατωτέρω διατυπώνονται προτάσεις/ κατευθύνσεις/ μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση των όποιων επιπτώσεων. Ειδικότερα:

- Τήρηση της διαδικασίας Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) και διατύπωση αυστηρών μέτρων προστασίας κατά τις φάσεις κατασκευής και λειτουργίας των έργων. Όπου προβλέπεται σύνταξη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης για την «δέουσα εκτίμηση» των επιπτώσεων σύμφωνα με το άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

- Λήψη αυστηρών περιοριστικών μέτρων (εφόσον είναι εφικτό) ως προς την χωροθέτηση των έργων αξιοποίησης της ενέργειας.
- Λήψη αυστηρών μέτρων διασφάλισης της ακεραιότητας του περιβάλλοντος από την αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου (π.χ λατομικές και μεταλλευτικές περιοχές).
- Τήρηση των όρων/ περιορισμών των εκάστοτε Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης (π.χ ΕΠΧΣΑΑ για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας).
- Τήρηση αυστηρών προδιαγραφών κατασκευής και λειτουργίας (ειδικά στις εγκαταστάσεις αξιοποίησης των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων).
- Εξασφάλιση ανταποδοτικών οφελών για την κοινωνία και τους ΟΤΑ από την αξιοποίηση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Οι περιβαλλοντικές δαπάνες που θα διατίθενται στους ΟΤΑ να διατίθεται αποκλειστικά και μόνο σε δράσεις/ ενέργειες προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.
- Εκ των προτέρων αξιολόγηση των επιπτώσεων της αξιοποίησης των υδρογονανθράκων σε λοιπές παραγωγικές δραστηριότητες της Δυτικής Ελλάδας (π.χ στον τουρισμό κρουαζιέρας στην περιοχή του Κατακόλου ή στον μαζικό τουρισμό κατά μήκος της δυτικής ακτογραμμής της ΠΔΕ).
- Ενθάρρυνση της έρευνας στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας & Εξοικονόμησης Ενέργειας σε όλους τους τομείς (π.χ κτιριακό τομέα, βιομηχανία, μεταφορές, κ.λπ.).

Ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων συνοψίζεται και στον ακόλουθο πίνακα, βάσει της μεθοδολογίας που επιλέχτηκε.

Στρατηγικές κατευθύνσεις για την «Ενέργεια»			
Τα σύμβολα στην στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:			
A / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα <u>δεν έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά καθόλου τη συγκεκριμένη παράμετρο.</u>			
B / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο αλλά δεν θα προκαλέσει αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.			
Γ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά τη συγκεκριμένη παράμετρο σε στρατηγικό επίπεδο.			
+ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα μεταβάλλει <u>θετικά</u> την συγκεκριμένη παράμετρο.			
	Ερώτηση	Απάντηση	Αιτιολόγηση
A/A	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την «Ενέργεια» πρόκειται να:		
1	μεταβάλλει την βιοποικιλότητα;	ΝΑΙ	Γ
2	μεταβάλλει τον πληθυσμό;	ΟΧΙ	A
3	μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων;	ΟΧΙ	A
4	μεταβάλλει την πανίδα;	ΝΑΙ	Γ
5	μεταβάλλει την χλωρίδα;	ΝΑΙ	Γ
6	μεταβάλλει το έδαφος;	ΝΑΙ	B
7	μεταβάλλει τα ύδατα;	ΝΑΙ	Γ
8	μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα;	ΝΑΙ	+
9	μεταβάλλει τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου;	ΝΑΙ	+
10	μεταβάλλει τα περιουσιακά στοιχεία;	ΟΧΙ	A
11	μεταβάλλει την αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά;	ΟΧΙ	A
12	μεταβάλλει τον τρόπο και τον βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων;	ΟΧΙ	A
13	μεταβάλλει την παραγωγή, διάθεση και διαχείριση των στε-	ΟΧΙ	A

Στρατηγικές κατευθύνσεις για την «Ενέργεια»

Τα σύμβολα στην στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:

A / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα δεν έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά καθόλου τη συγκεκριμένη παράμετρο.

B / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο αλλά δεν θα προκαλέσει αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Γ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά τη συγκεκριμένη παράμετρο σε στρατηγικό επίπεδο.

+ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα μεταβάλλει θετικά την συγκεκριμένη παράμετρο.

	ρεών απορριμμάτων;		
14	μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση της ενέργειας;	ΝΑΙ	B / +
15	μεταβάλλει τις μεταφορές;	ΟΧΙ	A
16	συνοδεύεται από διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις;	ΟΧΙ	A

7.3.7 Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για τις παράκτιες και ορεινές περιοχές

Οι στρατηγικές κατευθύνσεις για τις ορεινές και παράκτιες περιοχές δεν αναμένεται να δημιουργήσουν επιπτώσεις στην πλειονότητα των περιβαλλοντικών παραμέτρων που εξετάζονται. Οι όποιες επιπτώσεις εντοπίζονται αφορούν στην βιοποικιλότητα και ενδεχομένως και στα ύδατα. Οι επιπτώσεις αυτές θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Σε κάθε περίπτωση δεν θα προκαλέσουν αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου.

Κατωτέρω διατυπώνονται προτάσεις/ κατευθύνσεις/ μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση των όποιων επιπτώσεων. Ειδικότερα:

- Τήρηση της διαδικασίας Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) και διατύπωση αυστηρών μέτρων προστασίας κατά τις φάσεις κατασκευής και λειτουργίας των έργων. Όπου προβλέπεται σύνταξη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης για την «δέουσα εκτίμηση» των επιπτώσεων σύμφωνα με το άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.
- Τήρηση των όρων/ περιορισμών των εκάστοτε Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης.
- Διασφάλιση της προστασίας του τοπίου και των ιδιαίτερων τοπιολογικών χαρακτηριστικών των περιοχών αυτών (ορεινές και παράκτιες περιοχές). Μέριμνα θα πρέπει να δίνεται πάντα και στην διατήρηση του πολιτιστικού αποθέματος στις περιοχές αυτές και της ιστορίας τους, ως αναπόσπαστο τμήμα της ολοκληρωμένης ή/και βιώσιμης ανάπτυξής τους.

Ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων συνοψίζεται και στον ακόλουθο πίνακα, βάσει της μεθοδολογίας που επιλέχτηκε.

Στρατηγικές κατευθύνσεις για τις «Παράκτιες και ορεινές περιοχές»

Τα σύμβολα στην στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:

A / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα δεν έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά καθόλου τη συγκεκριμένη παράμετρο.

B / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο αλλά δεν θα προκαλέσει αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Γ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά τη συγκεκριμένη παράμετρο σε στρατηγικό επίπεδο.

+ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα μεταβάλλει θετικά την συγκεκριμένη παράμετρο.

A/A	Ερώτηση	Απάντηση	Αιτιολόγηση
	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για τις «Παράκτιες και ορεινές περιοχές» πρόκειται να:		
1	μεταβάλλει την βιοποικιλότητα;	ΝΑΙ	B
2	μεταβάλλει τον πληθυσμό;	ΟΧΙ	A
3	μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων;	ΟΧΙ	A
4	μεταβάλλει την πανίδα;	ΝΑΙ	B
5	μεταβάλλει την χλωρίδα;	ΝΑΙ	B
6	μεταβάλλει το έδαφος;	ΟΧΙ	A
7	μεταβάλλει τα ύδατα;	ΝΑΙ	B
8	μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα;	ΟΧΙ	A
9	μεταβάλλει τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου;	ΟΧΙ	A
10	μεταβάλλει τα περιουσιακά στοιχεία;	ΟΧΙ	A
11	μεταβάλλει την αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά;	ΟΧΙ	A
12	μεταβάλλει τον τρόπο και τον βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων;	ΟΧΙ	A
13	μεταβάλλει την παραγωγή, διάθεση και διαχείριση των στερεών απορριμμάτων;	ΟΧΙ	A
14	μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση της ενέργειας;	ΟΧΙ	A
15	μεταβάλλει τις μεταφορές;	ΟΧΙ	A
16	συνοδεύεται από διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις;	ΟΧΙ	A

7.3.8 Επιπτώσεις από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για τις παραγωγικές δραστηριότητες

Υπό το πρίσμα με το οποίο διατυπώνονται οι στρατηγικές κατευθύνσεις για τις παραγωγικές δραστηριότητες (π.χ προώθηση της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, χωροθέτηση κτηνοτροφικών πάρκων, προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, κ.λπ.) της ΠΔΕ δεν φαίνεται να προκύπτουν επιπτώσεις. Οι όποιες επιπτώσεις από ενδεχόμενα έργα (ειδικά στον τριτογενή τομέα και στην δραστηριότητα του τουρισμού) θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Σε κάθε περίπτωση δεν θα προκαλέσουν αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου.

Αξίζει βέβαια να αναφερθεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι κατευθύνσεις που διατυπώνονται δύνανται να έχουν ακόμη και θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η προώθηση της βιολογικής γεωργίας, θα συμβάλλει στην μείωση των αζωτούχων και φωσφορικών λιπασμάτων που χρησιμοποιούνται για υψηλή στρεμματική απόδοση, και κατ' επέκταση στην προστασία των υδάτων (π.χ ευτροφισμός) και του εδάφους. Οι θετικές αυτές επιπτώσεις επεκτείνονται ακόμη και στην βιοποικιλότητα της περιοχής, δεδομένου ότι η υποκατάσταση των αγροχημικών με βιολογικά λιπάσματα θα

έχει πολλαπλά οφέλη και στα είδη πανίδας/ ορνιθοπανίδας, πέραν των ενδιαιτημάτων τους που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Κατωτέρω διατυπώνονται προτάσεις/ κατευθύνσεις/ μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση των όποιων επιπτώσεων. Ειδικότερα:

- Τήρηση της διαδικασίας Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) και διατύπωση αυστηρών μέτρων προστασίας κατά τις φάσεις κατασκευής και λειτουργίας των έργων. Όπου προβλέπεται σύνταξη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης για την «δέουσα εκτίμηση» των επιπτώσεων σύμφωνα με το άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.
- Εξασφάλιση (όσο είναι εφικτό) ότι οι παραγωγικές δραστηριότητες αναπτύσσονται με βιώσιμο τρόπο, συμβάλλοντας στην προστασία φυσικών πόρων (π.χ ελαχιστοποίηση της κατανάλωσης των υδάτων από την γεωργία, προστασία του εδάφους από την διάβρωση ή/και συμπίεση από την γεωργία ή/και την κτηνοτροφία, κ.λπ.).
- Σύνταξη μελετών για την αξιολόγηση της βοσκοϊκανότητας συγκεκριμένων περιοχών και χωροθέτηση κτηνοτροφικών πάρκων.
- Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σε όλες τις παραγωγικές δραστηριότητες της ΠΔΕ.
- Προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε περιοχές με υψηλή οικολογική και αισθητική αξία, αλλά με αυστηρές προδιαγραφές και όρους για την προστασία της βιοποικιλότητας και των λοιπών περιβαλλοντικών παραμέτρων.

Ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων συνοψίζεται και στον ακόλουθο πίνακα, βάσει της μεθοδολογίας που επιλέχτηκε.

Στρατηγικές κατευθύνσεις για τις «παραγωγικές δραστηριότητες»			
Τα σύμβολα στην στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:			
A / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα <u>δεν έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά καθόλου τη συγκεκριμένη παράμετρο.</u>			
B / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο αλλά δεν θα προκαλέσει αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.			
Γ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά τη συγκεκριμένη παράμετρο σε στρατηγικό επίπεδο.			
+ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα μεταβάλλει <u>θετικά</u> την συγκεκριμένη παράμετρο.			
A/A	Ερώτηση	Απάντηση	Αιτιολόγηση
	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων από τις στρατηγικές κατευθύνσεις για τις «Παραγωγικές δραστηριότητες» πρόκειται να:		
1	μεταβάλλει την βιοποικιλότητα;	NAI	B / +
2	μεταβάλλει τον πληθυσμό;	OXI	A
3	μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων;	OXI	A
4	μεταβάλλει την πανίδα;	NAI	B / +
5	μεταβάλλει την χλωρίδα;	NAI	B / +
6	μεταβάλλει το έδαφος;	NAI	B / +
7	μεταβάλλει τα ύδατα;	NAI	+
8	μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα;	OXI	A
9	μεταβάλλει τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου;	OXI	A
10	μεταβάλλει τα περιουσιακά στοιχεία;	OXI	A
11	μεταβάλλει την αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά;	OXI	A
12	μεταβάλλει τον τρόπο και τον βαθμό επεξεργασίας των υ-	OXI	A

Στρατηγικές κατευθύνσεις για τις «παραγωγικές δραστηριότητες»

Τα σύμβολα στην στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:

A / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα δεν έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά καθόλου τη συγκεκριμένη παράμετρο.

B / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη παράμετρο αλλά δεν θα προκαλέσει αρνητικές μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις θα είναι τοπικού κυρίως χαρακτήρα και χωρίς μεγάλη έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Γ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει αρνητικά τη συγκεκριμένη παράμετρο σε στρατηγικό επίπεδο.

+ / Το εξεταζόμενο Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα μεταβάλλει θετικά την συγκεκριμένη παράμετρο.

	γρών αποβλήτων;		
13	μεταβάλλει την παραγωγή, διάθεση και διαχείριση των στερεών απορριμμάτων;	OXI	A
14	μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση της ενέργειας;	OXI	A
15	μεταβάλλει τις μεταφορές;	OXI	A
16	συνοδεύεται από διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις;	OXI	A

7.4 Συνοπτική αξιολόγηση των επιπτώσεων

Κατωτέρω συνοψίζεται η αξιολόγηση των επιπτώσεων που πραγματοποιήθηκε στην προηγούμενη ενότητα από τις στρατηγικές κατευθύνσεις του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας στους τομείς που εξέτασε.

Α/Α	Περιβαλλοντική παράμετρος αναφοράς	Στρατηγικές κατευθύνσεις							
		1	2	3	4	5	6	7	8
1	Βιοποικιλότητα	A	B	B	B	+	Γ	B	B / +
2	Πληθυσμός	+	A	B	A	A	A	A	A
3	Υγεία	A	A	A	+	+	A	A	A
4	Πανίδα	A	B	B	B	+	Γ	B	B / +
5	Χλωρίδα	A	B	B	B	+	Γ	B	B / +
6	Έδαφος	B	B	B	B	+	B	A	B / +
7	Υδατα	A	B	B	B	+	Γ	B	+
8	Ποιότητα αέρα	A	A	B	+	+	+	A	A
9	Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	A	A	Γ	+	+	+	A	A
10	Περιουσιακά στοιχεία	A	B	B	A	A	A	A	A
11	Αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά	+	A	A	A	A	A	A	A
12	Επεξεργασία υγρών αποβλήτων	A	A	A	+	+	A	A	A
13	Επεξεργασία στερεών απορριμμάτων	A	A	A	+	+	A	A	A
14	Παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας	A	+	A	+	A	B / +	A	A
15	Μεταφορές	A	B	B / +	A	A	A	A	A
16	Διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις	A	A	A	A	+	A	A	A

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
 1: Οικιστικό Δίκτυο, 2: Πολιτική γης, 3: Μεταφορική υποδομή, 4: Λοιπή τεχνική υποδομή, 5: Περιβάλλον, 6: Ενέργεια, 7: Παράκτιες και ορεινές περιοχές, 8: Παραγωγικές δραστηριότητες.

7.5 Παρακολούθηση

7.5.1 Εισαγωγή

Η παρακολούθηση των επιπτώσεων έχει σημασία για την υλοποίηση του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας και την καταγραφή των αποτελεσμάτων αυτής της υλοποίησης. Είναι απαίτηση της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ να παρακολουθείται η υλοποίηση ενός Σχεδίου ή Προγράμματος για να εντοπισθούν σημαντικές ή απρόβλεπτες αρνητικές επιπτώσεις, ώστε να είναι δυνατή η έγκαιρη αντιμετώπισή τους και ενδεχόμενη προσαρμογή του Σχεδίου ή του Προγράμματος.

Οι επιπτώσεις στο περιβάλλον από την υλοποίηση του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας είναι στην πλειονότητά τους είτε θετικές, είτε τοπικού κυρίως χαρακτήρα, χωρίς μεγάλη έκταση και με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Σε πολύ ελάχιστες περιπτώσεις οι επιπτώσεις αξιολογήθηκε ότι μπορούν να μεταβάλλουν περιβαλλοντικές παραμέτρους σε στρατηγικό επίπεδο. Στις περιπτώσεις βέβαια αυτές έγιναν πολύ αυστηρές παραδοχές, στο πλαίσιο των αρχών πρόληψης και προφύλαξης, ενώ εκτιμήθηκε ότι η πιθανότητα να επαληθευτούν τέτοιου είδους περιπτώσεις είναι ελάχιστη έως μηδενική.

Σε κάθε περίπτωση ωστόσο η εκτίμηση πραγματοποιήθηκε σε επίπεδο στρατηγικού σχεδιασμού και όχι σε επίπεδο πρακτικής υλοποίησης. Η απαίτηση εφαρμογής ενός συστήματος παρακολούθησης περιβαλλοντικών παραμέτρων προκύπτει, λοιπόν, λογικά από την απαίτηση ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης σε κάθε σχέδιο ή / και πρόγραμμα της ΕΕ. Παράλληλα, προκύπτει με βάση την κείμενη νομοθεσία για διάφορες επιμέρους θεματικές ενότητες του περιβάλλοντος (π.χ ατμόσφαιρα, βιοποικιλότητα, ύδατα).

Δεδομένου ότι αφενός το ίδιο το ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας δεν περιλαμβάνει τόσο μεγάλα έργα, ώστε να απαιτείται η υιοθέτηση ενός ειδικού συστήματος παρακολούθησης για καθένα από αυτά και αφετέρου ότι θα υπάρχει διάχυση των έργων σε όλη την έκταση των Περιφερειακών Ενοτήτων και συμπληρωματικότητα με έργα και δράσεις που θα ενταχθούν στα υπόλοιπα χρηματοδοτικά μέσα, θεωρείται ότι ένα κοινό σύστημα παρακολούθησης για όλη την Περιφέρεια και για όλα τα έργα θα είναι αποτελεσματικό.

Θεωρείται ότι το σύστημα παρακολούθησης πρέπει να περιλαμβάνει ως απαραίτητα συστατικά: (α) ένα σύστημα συλλογής πληροφοριών, (β) ένα σύστημα διαχείρισης των πληροφοριών, και (γ) μεθόδους διάχυσης της πληροφορίας σε όλες τις συναρμόδιες αρχές και στο ευρύ κοινό.

Η συλλογή πληροφοριών μπορεί να βασίζεται σε δύο πηγές: (α) στην πρωτογενή παραγωγή περιβαλλοντικής πληροφορίας από μετρήσεις περιβαλλοντικών παραμέτρων, και (β) στην εκτίμηση περιβαλλοντικών δεικτών.

Η πρωτογενής παραγωγή πληροφορίας από μετρήσεις είναι δυνατό να εμπλέκει, όχι μόνο τις υπηρεσίες της Περιφέρειας, αλλά και άλλες υπηρεσίες της Δημόσιας Διοίκησης (π.χ. ΥΠΕΚΑ, ΥΠΑΑΤ), ΟΤΑ, επιστημονικούς και επαγγελματικούς φορείς και φορείς λειτουργίας έργων και δραστηριοτήτων που συνδέονται άμεσα με το περιβάλλον (π.χ. ΧΥΤΑ, ΕΕΛ). Οι μετρήσεις περιβαλλοντικών παραμέτρων αποτελούν σύνθετη διαδικασία είτε πρόκειται για περιοδικές μετρήσεις είτε, πολύ περισσότερο, αν πρόκειται για συνεχείς μετρήσεις. Σε αυτή την κατεύθυνση, η Περιφέρεια πρέπει να αξιοποιήσει την εμπειρία και

τα δίκτυα μέτρησης άλλων φορέων, δίνοντας έμφαση, αφενός στην παρακολούθηση της εφαρμογής των απαιτούμενων προτύπων στις μετρήσεις άλλων φορέων, και ιδίως των φορέων λειτουργίας των έργων (μέσω της συμμετοχής της στην έκδοση των σχετικών ΑΕΠΟ) και αφετέρου στη συλλογή, την επεξεργασία και τη διάχυση των πληροφοριών. Σε κάποιες περιπτώσεις, οι μετρήσεις πραγματοποιούνται εδώ και αρκετό χρόνο με συνέπεια να είναι δυνατή η δημιουργία χρονοσειρών δεδομένων, η επεξεργασία των οποίων θα επιστρέψει την εξαγωγή συμπερασμάτων για την διαχρονική εξέλιξη του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια.

Η Περιφέρεια πρέπει να έχει κεντρικό ρόλο στη διαχείριση και τη διάχυση της πληροφορίας. Στο πλαίσιο αυτό, οι αρμόδιες Διευθύνσεις πρέπει να σχεδιάζουν και να δρουν ως κόμβος συλλογής, επεξεργασίας και διάθεσης της πληροφορίας. Συγκεκριμένα, ο ρόλος των αρμόδιων Διευθύνσεων των Περιφερειών θα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής:

- Συλλογή πληροφοριών από μετρήσεις που διενεργούν οι Υπηρεσίες των Περιφερειών, είτε σε μόνιμη βάση, είτε περιστασιακά.
- Συλλογή των πληροφοριών που συλλέγονται πρωτογενώς από φορείς λειτουργίας σημαντικών έργων και δραστηριοτήτων στις Περιφέρειες (π.χ. ΕΕΛ, ΧΥΤΑ, ΔΕΥΑ, ΔΕΗ, Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών).
- Συλλογή πληροφοριών που συλλέγονται πρωτογενώς από υπηρεσίες της Δημόσιας διοίκησης (π.χ. Εθνικό Σύστημα Παρακολούθησης Ποιότητας Επιφανειακών Υδάτων, Εθνικό Δίκτυο Παρακολούθησης Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης, κ.λπ.).
- Συλλογή πληροφοριών που συλλέγονται πρωτογενώς από επιστημονικούς και άλλους φορείς (ΙΓΜΕ, ΕΛΚΕΘΕ, κ.λπ.).
- Επεξεργασία και σύνθεση των πληροφοριών με στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων για την κατάσταση του περιβάλλοντος στα διοικητικά όρια της Περιφέρειας.
- Αποθήκευση των πληροφοριών και δημιουργία χρονοσειρών δεδομένων με στόχο τη διαχρονική παρακολούθηση της περιβαλλοντικής κατάστασης.
- Διάχυση της πληροφορίας με τη δημιουργία κατάλληλων αναφορών, σύμφωνα με όσα απαιτούνται από την κείμενη νομοθεσία ή / και αποφασίζονται από την Περιφέρεια. Οι αναφορές αυτές προορίζονται (α) για την κάλυψη σχετικών απαιτήσεων της νομοθεσίας, (β) για την ενημέρωση όσων συμμετέχουν στο σχεδιασμό και την παρακολούθηση της υλοποίησης του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ (decision makers) και (γ) για το ευρύ κοινό το οποίο επηρεάζεται από την υλοποίηση του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ.

7.5.2 Προτεινόμενοι δείκτες για παρακολούθηση

Η παρακολούθηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που αναφέρονται στην ενότητα 7.3, θα γίνεται με σειρά δεικτών ποσοτικών και ποιοτικών. Η προσπάθεια εστιάζεται στο να μην επιβαρυνθεί το ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας με την κατασκευή και μέτρηση δεικτών και παραμέτρων ειδικά για την αυτοπαρακολούθησή του, αλλά να χρησιμοποιηθούν υφιστάμενοι δείκτες που θα παρέχουν πληροφορίες για το ΠΠΧΣΑΑ.

Από την μεθοδολογία που ακολουθήθηκε έχουν εντοπισθεί δείκτες παρακολούθησης των επιπτώσεων από την εφαρμογή του ΠΠΧΣΑΑ και προτείνονται ανά περιβαλλοντικό τομέα. Είναι εμφανές ότι η ανάγκη οργάνωσης του μηχανισμού παρακολούθησης είναι ιδιαίτερα επιβαρυνμένη με ειδικές απαιτήσεις σε σχέση με τις υποδομές του κράτους και της

Περιφέρειας για την εξασφάλιση της συνέχειας των αντιστοιχών καταγραφών. Κρίνεται απαραίτητο να ιεραρχηθούν οι στόχοι και οι δείκτες, ώστε να είναι εφικτό να λειτουργήσει κατά το δυνατόν άμεσα ο μηχανισμός παρακολούθησης για να καταστεί δυνατή η καταγραφή των επιπτώσεων και η αξιολόγηση της σε ορθή και αντικειμενική βάση. Έτσι, θα επιτευχθεί ο στόχος της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ για την ανάγκη μιας ενδεχόμενης προσαρμογής του ΠΠΧΣΑΑ και κατά τη φάση της εφαρμογής να εκπληρωθεί και ο στόχος της αειφορίας.

Με βάση την προηγηθείσα ανάλυση των πιθανών σημαντικών επιπτώσεων, προτείνονται, χωρίς να επιβάλλονται ως αναγκαίοι για την περαιτέρω διαδικασία παρακολούθησης, καθόσον η έλλειψη αναγκαίων υποδομών παρακολούθησης και καταγραφής δημιουργεί την ανάγκη της θεώρησης ενός περιορισμένου αριθμού δεικτών, οι παρακάτω δείκτες παρακολούθησης.

Στον πίνακα που ακολουθεί δίνεται προτεραιότητα σε κύριους δείκτες (έντονη γραμματοσειρά) και σε μια ομάδα δευτερευόντων δεικτών παρακολούθησης (κανονική γραμματοσειρά), ώστε η ενδεχόμενη διαθεσιμότητα στοιχείων και η υπάρχουσα υποδομή καταγραφής τους να παρέχει τη δυνατότητα της θεώρησης ενός επιπλέον δείκτη εξ αυτών για να καθίσταται η αξιολόγηση των επιπτώσεων από την εφαρμογή του ΠΠΧΣΑΑ περισσότερο ρεαλιστική στο πνεύμα της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ.

Περιβαλλοντικός Τομέας	Δείκτες
Βιοποικιλότητα, πανίδα και χλωρίδα	<ul style="list-style-type: none"> • Ικανοποιητική κατάσταση ειδών και οικοτόπων. • Αριθμός και/ή έκταση προστατευόμενων περιοχών. • Έκταση δασών.
Πληθυσμός και υγεία	<ul style="list-style-type: none"> • Προσδόκιμα έτη υγιούς ζωής. • Ποσοστό ατόμων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας.
Έδαφος	<ul style="list-style-type: none"> • Ποσοστό γης που πάσχει από ερημοποίηση. • Ποσότητες στερεών απορριμμάτων που διαχειρίζονται με βιώσιμο τρόπο. • Εξέλιξη παραγωγής υγρών αποβλήτων.
Νερό	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα επιφανειακών υδάτων • Ποιότητα υπόγειων νερών. • Χρήση νερού κατά παραγωγικό τομέα. • Ποσοστό πληθυσμού συνδεδεμένο σε ΕΕΛ.
Αέρας	<ul style="list-style-type: none"> • Ημέρες υπέρβασης ορίων ποιότητας • Εκπομπές ανά πηγή. • Εκπομπές από την μεταφορική υποδομή.
Κλιματικοί παράγοντες, ενέργεια και μεταφορές	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου. • Εξέλιξη ενεργειακής ζήτησης. • Κατανόηση παραγωγής ενέργειας ανά πηγή. • Ποσοστό ενέργειας από ΑΠΕ. • Κατανάλωση ενέργειας ανά κάτοικο. • Ποσοστό εξοικονόμησης ενέργειας. • Εκπομπή αερίων θερμοκηπίου ανά κάτοικο. • Ποσοστό χρήσης ΜΜΜ. • Εξέλιξη αριθμού επιβατικών οχημάτων.
Διαχείριση φυσικών πόρων	<ul style="list-style-type: none"> • Οικολογικό αποτύπωμα. • Ποσοστό μείωσης χρήσης πρώτων υλών.
Τοπίο και Πολιτιστική κληρονομιά	<ul style="list-style-type: none"> • Αριθμός παραδοσιακών οικισμών. • Αριθμός επισκεπτών σε σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους. • Αστικό πράσινο ανά κάτοικο.

Περιβαλλοντικός Τομέας	Δείκτες
	• Πράσινες υποδομές (Green infrastructure).

Επισημαίνεται ότι η παρακολούθηση των επιπτώσεων του Προγράμματος θα πραγματοποιείται, όπου αυτό είναι δυνατόν, μέσω στοιχείων που προκύπτουν από:

- Το υφιστάμενο δίκτυο παρακολούθησης περιβαλλοντικών παραμέτρων του ΥΠΕΚΑ ή άλλων φορέων.
- Αυτοτελείς και ανεξάρτητες μελέτες καταγραφών.
- Αναφορές από τα προγράμματα παρακολούθησης που θα τίθενται ως περιβαλλοντικοί όροι κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση των έργων που προβλέπονται σύμφωνα με τις στρατηγικές κατευθύνσεις του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας.

8 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

8.1 Στρατηγικοί στόχοι του Σχεδίου/ Προγράμματος

Το αναθεωρημένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτ. Ελλάδας στοχεύει:

- Στην προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και διαρκούς ανάπτυξης της Περιφέρειας σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές της, τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και τις αρχές της «Εδαφικής Ατζέντας της ΕΕ 2020».
- Στην εξειδίκευση των εγκεκριμένων Γενικού και Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και στη συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων και επιλογών τους, στο επίπεδο της Περιφέρειας.
- Στην ενσωμάτωση των κατευθύνσεων του ΕΣΠΑ (2014-2020) και του ΠΕΠ της ΠΔΕ, καθώς και άλλων γενικών ή ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου της Περιφέρειας.
- Στην ενίσχυση του συντονιστικού ρόλου του στην εναρμόνιση των επιμέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του περιφερειακού χώρου.
- Στην ενίσχυση της λειτουργίας του ως κατευθυντήριο πλαίσιο στα κατώτερα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού (Ρ.Σ., ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΠΕΡΠΟ, ΠΟΑΠΔ και ΖΟΕ) εξασφαλίζοντας την συνεκτική διαχείριση του χώρου.
- Στον καθορισμό προγράμματος δράσης στο οποίο εξειδικεύονται οι απαιτούμενες ενέργειες για την εφαρμογή των προτάσεων των ΠΠΧΣΑΑ, οι ρυθμίσεις, τα μέτρα και προγράμματα, το κόστος και οι πηγές χρηματοδότησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων, καθώς και οι φορείς και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων.

Οι στρατηγικοί στόχοι και κατευθύνσεις του αναθεωρημένου Περιφερειακού Πλαισίου, λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές αναπτυξιακές επιλογές της πρότασης της ΠΔΕ για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 και τις παραπάνω αναπτυξιακές επιλογές και κατευθύνσεις, είναι οι ακόλουθοι:

Α) Αναβάθμιση της χωρικής ένταξης της Περιφέρειας στο εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο.

Β) Αναπτυξιακή αναδιάρθρωση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας/εξωστρέφειας της ΠΔΕ σε κρίσιμους παραγωγικούς τομείς.

Γ) Βιώσιμη ανάπτυξη – Οικιστική διάρθρωση και ανάδειξη της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου.

Δ) Προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των τοπίων της ΠΔΕ.

Ε) Ανάδειξη των βιώσιμων μεταφορών με προτεραιότητα των ΔΕΔ – Μ και των φιλικών προς το περιβάλλον δικτύων και ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών.

Στ) Χωρική αναβάθμιση κρίσιμων ζωνών του ενδοπεριφερειακού χώρου με τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό του παράκτιου χώρου (ιδιαίτερα αυτού που δέχεται οικιστικές-τουριστικές πιέσεις) και με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης του μειονεκτικού ο-

ρεινού χώρου.

Z) Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση της Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

8.2 Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Οι περιβαλλοντικοί στόχοι ανά περιβαλλοντική παράμετρο που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την υλοποίηση του σχεδίου/ προγράμματος είναι οι εξής:

ΠΣ1 Προστασία Βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανόμενης της αποφυγής πρόκλησης βλαβών σε χλωρίδα/ οικοτόπους, πανίδα/ ορνιθοπανίδα και φυσικές προστατευόμενες περιοχές.

ΠΣ2 Εξασφάλιση της ακεραιότητας (integrity) των περιοχών του Δικτύου Natura 2000.

ΠΣ3 Εξασφάλιση της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων.

ΠΣ4 Βελτίωση συνθηκών υγείας/ μείωση εκπομπών θορύβου.

ΠΣ5 Μείωση της υποβάθμισης των εδαφικών πόρων (π.χ ερημοποίηση, διάβρωση, συμπίεση, σφράγιση, μείωση οργανικής ύλης, μείωση βιοποικιλότητας εδάφους, κ.λπ.).

ΠΣ6 Μείωση υποβάθμισης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και επίτευξη της καλής κατάστασης που ορίζει η Οδηγία 2000/60/ΕΚ.

ΠΣ7 Διατήρηση της καλής κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

ΠΣ8 Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών.

ΠΣ9 Μείωση της υποβάθμισης της ποιότητας του αέρα.

ΠΣ10 Μείωση αερίων θερμοκηπίου.

ΠΣ11 Προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας ή άλλων φιλικών πηγών, βελτίωση ενεργειακής απόδοσης, ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας σε όλους τους τομείς.

ΠΣ12 Βιώσιμη αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου.

ΠΣ13 Βιώσιμη αξιοποίηση των φυσικών πόρων.

ΠΣ14 Προστασία και ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

ΠΣ15 Προστασία Τοπίου, συμπεριλαμβανόμενου αστικού, αγροτικού και φυσικού τοπίου

ΠΣ16 Βιώσιμη προπελασιμότητα.

ΠΣ17 Προστασία από περιβαλλοντικούς κινδύνους.

ΠΣ18 Διασφάλιση της ορθής εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ.

ΠΣ19 Ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων σε όλους τους τομείς πολιτικής και ενίσχυση της συνοχής της πολιτικής.

ΠΣ20 Προώθηση δράσεων για την δημιουργία βιώσιμων πόλεων.

8.3 Πορίσματα διαβούλευσης

[Σημείωση: Συμπληρώνεται με την ολοκλήρωση της διαβούλευσης]

8.4 Μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων

- Τήρηση της διαδικασίας Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) και διατύπωση αυστηρών μέτρων προστασίας κατά τις φάσεις κατασκευής και λειτουργίας των έργων. Όπου προβλέπεται σύνταξη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης για την «δέουσα εκτίμηση» των επιπτώσεων σύμφωνα με το άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.
- Επίτευξη της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα».
- Λήψη αυστηρών περιοριστικών μέτρων (εφόσον είναι εφικτό) ως προς την χωροθέτηση των όποιων μεταφορικών υποδομών.
- Λήψη μέτρων ώστε η βελτίωση της προσβασιμότητας σε περιοχές πολιτιστικού ενδιαφέροντος να μην αποβεί αρνητική για το πολιτιστικό περιβάλλον.
- Τήρηση αυστηρών προδιαγραφών κατασκευής και λειτουργίας σε όλες τις προτεινόμενες υποδομές.
- Διασφάλιση δαπανών στους προϋπολογισμούς των προτεινόμενων έργων για την υλοποίηση μέτρων/ δράσεων προστασίας του περιβάλλοντος.
- Θεσμοθέτηση εθνικών προδιαγραφών για την ενσωμάτωση των πράσινων υποδομών (green infrastructure) στα έργα μεταφορών (και σε λοιπά αναπτυξιακά έργα).
- Υιοθέτηση πρακτικών βελτίωσης των μεταφορικών υποδομών, λ.χ πράσινες υποδομές (green infrastructure).
- Τήρηση των όρων/ περιορισμών των εκάστοτε Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης (π.χ ΕΠΧΣΑΑ για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας).
- Λήψη αυστηρών περιοριστικών μέτρων (εφόσον είναι εφικτό) ως προς την χωροθέτηση των όποιων υποδομών.
- Προώθηση των αντισταθμιστικών οφελών στην κοινωνία, αλλά και στους ΟΤΑ (για την υλοποίηση έργων βελτίωσης του περιβάλλοντος). Αντισταθμιστικά οφέλη προβλέπονται βάσει της νομοθεσίας από συγκεκριμένα έργα, π.χ έργα ΑΠΕ.
- Εκ των προτέρων αξιολόγηση των επιπτώσεων στις περιπτώσεις που οι υποδομές και τα έργα που προτείνονται προβλέπονται εν όλω ή εν μέρει σε περιοχές με ιδιαίτερη οικολογική/ τοπιακή αξία.
- Λήψη αυστηρών μέτρων διασφάλισης της ακεραιότητας του περιβάλλοντος από την αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου (π.χ λατομικές και μεταλλευτικές περιοχές).
- Τήρηση των όρων/ περιορισμών των εκάστοτε Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης (π.χ ΕΠΧΣΑΑ για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας).
- Τήρηση αυστηρών προδιαγραφών κατασκευής και λειτουργίας ειδικά στις εγκαταστάσεις αξιοποίησης των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων.
- Εξασφάλιση ανταποδοτικών οφελών για την κοινωνία και τους ΟΤΑ από την αξιοποίηση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Οι περιβαλλοντικές δαπάνες που θα διατίθενται στους ΟΤΑ να διατίθεται αποκλειστικά και μόνο σε δράσεις/ ενέργειας προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.

- Εκ των προτέρων αξιολόγηση των επιπτώσεων της αξιοποίησης των υδρογονανθράκων σε λοιπές παραγωγικές δραστηριότητες της Δυτικής Ελλάδας (π.χ στον τουρισμό κρουαζιέρας στην περιοχή του Κατακόλου ή στον μαζικό τουρισμό κατά μήκος της δυτικής ακτογραμμής της ΠΔΕ).
- Ενθάρρυνση της έρευνας στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας & Εξοικονόμησης Ενέργειας σε όλους τους τομείς (π.χ κτιριακό τομέα, βιομηχανία, μεταφορές, κ.λπ.).
- Διασφάλιση της προστασίας του τοπίου και των ιδιαίτερων τοπιολογικών χαρακτηριστικών των περιοχών αυτών (ορεινές και παράκτιες περιοχές). Μέριμνα θα πρέπει να δίνεται πάντα και στην διατήρηση του πολιτιστικού αποθέματος στις περιοχές αυτές και της ιστορίας τους, ως αναπόσπαστο τμήμα της ολοκληρωμένης ή/και βιώσιμης ανάπτυξής τους.
- Εξασφάλιση (όσο είναι εφικτό) ότι οι παραγωγικές δραστηριότητες αναπτύσσονται με βιώσιμο τρόπο, συμβάλλοντας στην προστασία φυσικών πόρων (π.χ ελαχιστοποίηση της κατανάλωσης των υδάτων από την γεωργία, προστασία του εδάφους από την διάβρωση ή/και συμπίεση από την γεωργία ή/και την κτηνοτροφία, κ.λπ.).
- Σύνταξη μελετών για την αξιολόγηση της βοσκοϊκανότητας συγκεκριμένων περιοχών και χωροθέτηση κτηνοτροφικών πάρκων.
- Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σε όλες τις παραγωγικές δραστηριότητες της ΠΔΕ.
- Προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε περιοχές με υψηλή οικολογική και αισθητική αξία, αλλά με αυστηρές προδιαγραφές και όρους για την προστασία της βιοποικιλότητας και των λοιπών περιβαλλοντικών παραμέτρων.

8.5 Πρόγραμμα Παρακολούθησης

Με την έναρξη του σχεδίου/ προγράμματος θα πρέπει να ποσοτικοποιηθούν οι κάτωθι δείκτες με στόχο την αποτελεσματική παρακολούθηση της υλοποίησης του σχεδίου/ προγράμματος. Οι δείκτες παρακολούθησης παρουσιάζονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα:

Περιβαλλοντικός Τομέας	Δείκτες
Βιοποικιλότητα, πανίδα και χλωρίδα	<ul style="list-style-type: none"> • Ικανοποιητική κατάσταση ειδών και οικοτόπων. • Αριθμός και/ή έκταση προστατευόμενων περιοχών.
Πληθυσμός και υγεία	<ul style="list-style-type: none"> • Προσδόκιμα έτη υγιούς ζωής. • Ποσοστό ατόμων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας.
Έδαφος	<ul style="list-style-type: none"> • Ποσότητες στερεών απορριμμάτων που διαχειρίζονται με βιώσιμο τρόπο. • Εξέλιξη παραγωγής υγρών αποβλήτων.
Νερό	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα επιφανειακών υδάτων • Ποιότητα υπόγειων νερών. • Ποσοστό πληθυσμού συνδεδεμένο σε ΕΕΛ.
Αέρας	<ul style="list-style-type: none"> • Ημέρες υπέρβασης ορίων ποιότητας
Κλιματικοί παράγοντες, ενέργεια και μεταφορές	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου. • Εξέλιξη ενεργειακής ζήτησης. • Ποσοστό ενέργειας από ΑΠΕ. • Ποσοστό εξοικονόμησης ενέργειας.
Τοπίο και Πολιτιστική κληρονομιά	<ul style="list-style-type: none"> • Αριθμός παραδοσιακών οικισμών.

Περιβαλλοντικός Τομέας	Δείκτες
	<ul style="list-style-type: none"> • Αριθμός επισκεπτών σε σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους. • Αστικό πράσινο ανά κάτοικο. • Πράσινες υποδομές (Green infrastructure).

Οι κάτωθι δείκτες χαρακτηρίζονται ως δευτερεύοντες στην παρακολούθηση. Σε ενδεχόμενη ωστόσο διαθεσιμότητα στοιχείων να ενταχθούν στο πρόγραμμα παρακολούθησης για να καθίσταται η αξιολόγηση των επιπτώσεων από την εφαρμογή του ΠΠΧΣΑΑ περισσότερο ρεαλιστική στο πνεύμα της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ.

Περιβαλλοντικός Τομέας	Δείκτες
Βιοποικιλότητα, πανίδα και χλωρίδα	<ul style="list-style-type: none"> • Έκταση δασών.
Έδαφος	<ul style="list-style-type: none"> • Ποσοστό γης που πάσχει από ερημοποίηση.
Νερό	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση νερού κατά παραγωγικό τομέα.
Αέρας	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπομπές ανά πηγή. • Εκπομπές από την μεταφορική υποδομή.
Κλιματικοί παράγοντες, ενέργεια και μεταφορές	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανομή παραγωγής ενέργειας ανά πηγή. • Κατανάλωση ενέργειας ανά κάτοικο. • Εκπομπή αερίων θερμοκηπίου ανά κάτοικο. • Ποσοστό χρήσης ΜΜΜ. • Εξέλιξη αριθμού επιβατικών οχημάτων.
Διαχείριση φυσικών πόρων	<ul style="list-style-type: none"> • Οικολογικό αποτύπωμα. • Ποσοστό μείωσης χρήσης πρώτων υλών.

9 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ

Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση αποτελεί διαδικασία εκ των προτέρων εκτίμησης και αξιολόγησης των δυνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων Σχεδίων και Προγραμμάτων, η οποία απορρέει από την σχετικά πρόσφατη εναρμόνιση της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ στο εθνικό θεσμικό πλαίσιο.

Η απουσία επαρκούς προγενέστερης εμπειρίας εφαρμογής της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε λοιπά Κ-Μ της ΕΕ γενικότερα δημιουργεί ένα παράγοντα αβεβαιότητας στην διαμόρφωση μιας ενιαίας και δοκιμασμένης μεθοδολογίας ανάλυσης, όχι τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο σε εφαρμοσμένο. Αν και την παρούσα χρονική στιγμή (2014) έχουν συνταχθεί αρκετές Στρατηγικές Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων στην Χώρα μας για διάφορα Σχέδια και Προγράμματα, εντούτοις εκτιμάται ότι θα πρέπει να παρέλθει ένα ικανοποιητικό διάστημα ώστε η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση να ωριμάσει ως διαδικασία, και από την άλλη οι Στρατηγικές Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων να ωριμάσουν ως προς το περιεχόμενό τους για να μπορούν με μεγαλύτερη ακρίβεια να κωδικοποιούν τα θέματα τα οποία καλούνται να πραγματευτούν.

Σε συνέχεια των παραπάνω, και όπως έχει αναφερθεί σχετικά σε άλλο κεφάλαιο της παρούσας Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, δεν έχει καθοριστεί έως σήμερα μια ακριβής πρακτική με την οποία να εκπονούνται οι Στρατηγικές Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, αλλά αναζητούνται κάθε φορά οι καταλληλότερες μέθοδοι εκτίμησης ανάλογα με το περιεχόμενο του Σχεδίου ή του Προγράμματος, αλλά και το επίπεδο ωριμότητας στο οποίο έχει φθάσει. Στο πλαίσιο αυτό χρησιμοποιούνται άλλοτε ποσοτικές μέθοδοι – σπανιότερα – και άλλοτε ποιοτικές. Είναι βέβαια γνωστό πως για την χρήση ποσοτικών μεθόδων εκτίμησης προαπαιτούνται ποσοτικές καταγραφές των κυριότερων στοιχείων της τρέχουσας περιβαλλοντικής κατάστασης, γεγονός το οποίο καθιστά δύσκολη την χρήση των μεθόδων αυτών, ειδικά στην χώρα μας. Οι δε ποιοτικές μέθοδοι επιλέγονται όταν η τρέχουσα περιβαλλοντική κατάσταση είναι γνωστή με περιγραφικούς όρους, αλλά χωρίς ποσοτικές καταγραφές. Προκύπτει λοιπόν σαφώς πως ο εκάστοτε Μελετητής της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων θα πρέπει να επιλέξει την κατάλληλη μέθοδο εκτίμησης ή ακόμη και να δημιουργήσει μια δική του βάσει των επιστημονικών κανόνων που ισχύουν και τον εκάστοτε κατευθυντήριων κειμένων.

Ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζονται οι εναλλακτικές δυνατότητες και οι ασάφειες που υπάρχουν και από το κείμενο της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ ήταν μια ακόμη δυσκολία. Ξεπεράστηκε ωστόσο αρκετά εύκολα, επιλέγοντας την προσέγγιση των εναλλακτικών δυνατοτήτων στην βάση εκείνη που θα συνδυάζονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το επιχειρησιακό αποτέλεσμα και οι υψηλές περιβαλλοντικές επιδόσεις.

Στο πλαίσιο των παραπάνω δυσκολιών που αναφέρθηκαν παραπάνω θα πρέπει να αναφερθεί και μία ακόμη, ιδιαίτερα σημαντική για την ανάπτυξη της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και την ακριβή εκτίμηση των επιπτώσεων: η διαφοροποίηση των στοιχείων για το ίδιο αντικείμενο από διαφορετικές επίσημες πηγές. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσε η αναζήτηση στοιχείων για τις υποδομές διαχείρισης στερεών απορριμμάτων στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Τα στοιχεία για τους Χώρους

Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων που διέθετε το ΥΠΕΚΑ και η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (π.χ Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα) δεν συμφωνούσαν μεταξύ τους. Η όποια προσπάθεια επιβεβαίωσης από άλλες επίσημες βιβλιογραφικές πηγές (π.χ ΓΠΣ Δήμου Πατρέων, Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που συντάχθηκε στο πλαίσιο ενός Σχεδίου/ Προγράμματος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, κ.λπ.) δημιούργησαν ακόμη μεγαλύτερη σύγχυση.

Μία ακόμη δυσκολία που αντιμετωπίστηκε αφορούσε στο γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής του παρόντος Σχεδίου/ Προγράμματος (ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας), το οποίο ερμηνεύεται σε μια αρκετά μεγάλη έκταση που καταλαμβάνουν οι 3 Περιφερειακές Ενότητες (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα, Ηλεία). Για να υπάρξει λοιπόν μια καλή εικόνα της τρέχουσας κατάστασης, πέραν εκείνης που δημιουργήθηκε από τις εργασίες γραφείου, την βιβλιογραφική ανασκόπηση, τις ημερίδες που πραγματοποιήθηκαν, τις συναντήσεις εργασίας, στις διαβουλεύσεις, κ.λπ., θα έπρεπε να καλυφθεί το σύνολο των 3 Περιφερειακών Ενοτήτων με επισκέψεις πεδίου (ταξίδια). Για την επαρκή κάλυψη όλου αυτού του γεωγραφικού χώρου δαπανήθηκε σημαντικός χρόνος, ο οποίος σε κάποιες περιπτώσεις λόγω των ασφυκτικών χρονοδιαγραμμάτων παραδόσεων των ενδιάμεσων σταδίων της μελέτης αλλά και των εκάστοτε καιρικών συνθηκών που επικρατούσαν, κατέστησαν την ανάγκη για συλλογή δεδομένων πεδίου ακόμη δυσκολότερη.

Σε κάθε περίπτωση εκτιμάται ότι η παρούσα Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων πέτυχε να εντοπίσει τα ουσιαστικά θέματα στα οποία το υπό εξέταση Σχέδιο/ Πρόγραμμα θα έχει πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις και πρότεινε μέτρα για την ικανοποιητική αντιμετώπιση των επιπτώσεων αυτών. Το έργο της εκπόνησης διευκολύνθηκε και από τον φιλοπεριβαλλοντικό, κατά κάποιο τρόπο, χαρακτήρα του υπό εξέταση Σχεδίου/ Προγράμματος ή άλλως από την συμπληρωματική σχέση της χωροταξίας και του περιβάλλοντος. Τα όποια δε προβλήματα και δυσκολίες αναφέρθηκαν υπερσκελίστηκαν βάσει των μεθοδολογικών προσεγγίσεων που επιλέχθηκαν, αλλά και της σημαντικής εμπειρίας των μελών της ομάδας μελέτης στην εκπόνηση ανάλογων Σχεδίων/ Προγραμμάτων, στην σύνταξη ενός σημαντικού αριθμού ΜΠΕ/ ΣΜΠΕ, στην υλοποίηση εργασιών πεδίου, κ.λπ.

10 ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ

Στο κεφάλαιο αυτό καταγράφονται οι απολύτως αναγκαίες πρόσθετες βασικές μελέτες και έρευνες, οι οποίες θα πρέπει να εκπονηθούν πριν την έγκριση των έργων και δραστηριοτήτων που προκύπτουν από την εφαρμογή του υπό εξέταση Σχεδίου/ Προγράμματος. Ειδικότερα:

■ Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

Για την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων/ δραστηριοτήτων που προκύπτουν από την εφαρμογή του υπό εξέταση Σχεδίου/ Προγράμματος θα πρέπει να συντάσσεται Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων με σκοπό την έκδοση της σχετικής Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ). Για την τήρηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης ισχύουν οι διατάξεις του Ν. 4014/2011 (ΦΕΚ 209 Α') «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος», καθώς και οι Κανονιστικές Διατάξεις του Νόμου που έχουν εκδοθεί (π.χ. ΥΑ 1958/2012 (ΦΕΚ 21 Β'), ΥΑ 20741/2012 (ΦΕΚ 1565 Β'), ΥΑ 167563/2013 (ΦΕΚ 964 Β'), ΥΑ 48963/2012 (ΦΕΚ 2703 Β'), ΥΑ 15277/2012 (ΦΕΚ 1077 Β'), ΥΑ 21697/2012 (ΦΕΚ 224 ΥΕΘΟΔΦΔ & ΕΔΤ), ΥΑ 21398/2012 (ΦΕΚ 1470 Β'), Εγκύκλιος Α.Π. οικ. ΕΥΠΕ/ 203188/ 20.11.2012, Εγκύκλιος ΥΠΕΚΑ Α.Π. οικ. 4834/ 25.01.2012, κ.λπ.).

Κατά την σύνταξη των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων θα πρέπει να τηρούνται οι - ιδιαίτερα υψηλών απαιτήσεων - προδιαγραφές που έχουν δημοσιευτεί στην ΥΑ 170225/2014 (ΦΕΚ 135 Β') για τις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και τις λοιπές περιβαλλοντικές μελέτες (π.χ. Φάκελος ΠΠΠΑ, μελέτη περιβάλλοντος για την ανανέωση της ΑΕΠΟ, μελέτη περιβάλλοντος για την τροποποίηση ΑΕΠΟ, Ειδικές Οικολογικές Αξιολογήσεις, κ.λπ.).

Στις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που θα εκπονηθούν θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να γίνεται ιδιαίτερη αναφορά και να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι διατάξεις των εξής:

- Ν. 3937/2011 (ΦΕΚ 80 Α') «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις».
- ΚΥΑ 33318/3028/1998 (ΦΕΚ 1289 Β') «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας».
- ΚΥΑ Η.Π. 37338/1807/Ε.103/2010 (ΦΕΚ 1495 Β') «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, «Περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών», του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ».
- ΚΥΑ Η.Π. 8353/276/Ε103/2012 (ΦΕΚ 415 Β') «Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ' αριθ. 37338/1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης "Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ...." (Β' 1495), σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ "Για τη διατήρηση των άγριων πτηνών" του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ».

■ Ειδικές Οικολογικές Αξιολογήσεις

Οι βασικές αρχές για την εκπόνηση της Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (που απαιτείται για έργα εντός περιοχών του δικτύου Natura 2000) και τη Δέουσα εκτίμηση (σύμφωνα και με το άρθρο 6, παράγραφος 3 της Οδηγίας 92/43) περιλαμβάνονται στο Ν. 4014/2011 (για την «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος», ΦΕΚ Α' 209/21.09.2011). Εκεί αναφέρεται ότι στην Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση, η σημασία των επιπτώσεων θα πρέπει να προσδιορίζεται σε σχέση με τα ειδικά χαρακτηριστικά και τις ειδικές περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν στην προστατευόμενη περιοχή Natura 2000 την οποία αφορά το έργο ή η δραστηριότητα, λαμβάνοντας ιδιαίτερως υπόψη τους στόχους διατήρησης της περιοχής (conservation objectives).

Βάσει των συμπερασμάτων της Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης και της ΜΠΕ, η αρμόδια αρχή συμφωνεί για το οικείο έργο ή δραστηριότητα μόνο αφού βεβαιωθεί ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα (integrity) της συγκεκριμένης περιοχής. Να σημειωθεί ότι στο νόμο προβλέπεται ότι εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα έργο ή δραστηριότητα πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, λαμβάνεται κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλιστεί η προστασία της συνολικής συνοχής των περιοχών του δικτύου Natura 2000 (εκτός αν επηρεάζεται οικότοπος ή είδος προτεραιότητας, οπότε είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον ή, κατόπιν γνωμοδότησεως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος).

Η Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση περιλαμβάνει: α) αναλυτική καταγραφή στοιχείων φυσικού περιβάλλοντος με έμφαση στα προστατευτέα αντικείμενα των περιοχών Natura που δύναται να επηρεαστούν από το έργο ή τη δραστηριότητα, και β) δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων. Η δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων για τις ΕΖΔ περιλαμβάνει ανάλυση και αξιολόγηση των εκτιμώμενων επιπτώσεων με ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία επί των τύπων οικοτόπων του Παραρτήματος I της ΚΥΑ ΗΠ 14849/853/Ε103/04.04.2008, των ειδών χλωρίδας και πανίδας του Παραρτήματος II της ίδιας ΚΥΑ καθώς και με το αν διασφαλίζεται η ακεραιότητα της περιοχής. Αντίστοιχα, για τις ΖΕΠ, η δέουσα εκτίμηση περιλαμβάνει ανάλυση και αξιολόγηση των εκτιμώμενων επιπτώσεων με ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία επί των ειδών ορνιθοπανίδας του Παραρτήματος I της ΚΥΑ ΗΠ 37338/1807/ Ε.103 καθώς και άλλων ειδών μεταναστευτικής ορνιθοπανίδας με σημαντική παρουσία στην περιοχή Natura 2000, καθώς και με το αν διασφαλίζεται η ακεραιότητα των περιοχών.

Οι λεπτομερείς προδιαγραφές για την εκπόνηση και τα περιεχόμενα των ΕΟΑ για έργα της κατηγορίας Α', περιλαμβάνονται στην πρόσφατη ΥΑ «Εξειδίκευση των περιεχομένων των φακέλων περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων της κατηγορίας Α' της απόφασης του Υπουργού ΠΕΚΑ με αρ. 1958/2012 (Β' 21) όπως ισχύει, σύμφωνα με το άρθρο 11 του Ν. 4014/2011 (Α' 209), καθώς και κάθε άλλης σχετικής λεπτομέρειας» (ΦΕΚ 135/Β/27.1.2014), όπου προβλέπεται και η υλοποίηση καταγραφών πεδίου ανάλογα με το μέγεθος του έργου (πχ. 10-30 μέρες για τα έργα Α2, 20-60 μέρες για τα έργα Α1). Για τις ΖΕΠ ειδικά, οι καταγραφές πεδίου θα πρέπει να καλύπτουν έναν ετήσιο

κύκλο (για τα έργα Α1) ή τουλάχιστον την αναπαραγωγική περίοδο Μάρτιος ως Ιούνιος (για τα έργα Α2). Για τα έργα κατηγορίας Β', οι προδιαγραφές της ΕΟΑ περιλαμβάνονται σε άλλη ΥΑ (ΦΕΚ 2436/Β/27.9.2013), στην οποία δεν προβλέπονται απαιτήσεις για εργασίες πεδίου (εκτός αν πρόκειται για έργα ΑΣΠΗΕ εντός ΖΕΠ, όπου απαιτείται μια αναγνωριστική έρευνα πεδίου).

■ **Τεχνικές μελέτες**

Οι μελέτες αυτές ποικίλλουν ανάλογα με τη φύση του έργου και την αναγκαιότητα σωστής πρόβλεψης των τεχνικών του στοιχείων. Ενδεικτικά αναφέρονται οι ηλεκτρομηχανολογικές μελέτες, οι μελέτες οδοποιίας, οι γεωτεχνικές μελέτες, οι αρχιτεκτονικές μελέτες, οι στατικές μελέτες, κ.λπ. Ανάλογα με την φύση των τεχνικών έργων που θα υλοποιούνται ενδέχεται να απαιτούνται και ιδιαίτερης φύσεως τεχνικές μελέτες (π.χ για λιμενικά έργα, για έργα ΑΠΕ, κ.λπ.)

■ **Ειδικές Διαχειριστικές Μελέτες/ Διαχειριστικά Σχέδια**

Αφορούν κατά κύριο λόγο σε τεχνικά έργα που λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους ή της χωροθέτησής τους εντός ή πλησίον περιοχών με ιδιαίτερη περιβαλλοντική αξία (π.χ Εθνικά Πάρκα, περιοχές του Δικτύου Natura 2000, κ.ά) απαιτείται να συνταχθούν Ειδικές Διαχειριστικές Μελέτες/ Διαχειριστικά Σχέδια με σκοπό την ακριβή καταγραφή των στοιχείων του περιβάλλοντος (π.χ οικότοποι, είδη χλωρίδα/ πανίδας, είδη ορνιθοπανίδας, είδη ιχθυοπανίδας, κατάσταση υδάτων/ εδάφους, κ.λπ.).

Τέλος, στο πλαίσιο των παραπάνω, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι πέραν των απολύτως αναγκαίων πρόσθετων βασικών μελετών και ερευνών, που θα πρέπει να εκπονηθούν πριν την έγκριση των έργων και δραστηριοτήτων που προκύπτουν από την εφαρμογή του υπό εξέταση Σχεδίου/ Προγράμματος, θα πρέπει να ολοκληρωθούν με μέριμνα της Διοίκησης και λοιπές μελέτες που συνεισφέρουν προς την κατεύθυνση προστασίας του περιβάλλοντος (π.χ Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες, Σχέδια Διαχείρισης, Σχέδια Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής των Υδατικών Διαμερισμάτων της Χώρας, λοιπές Χωροταξικές Μελέτες, κ.λπ.).

11 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

11.1 Ελληνική βιβλιογραφία

- Ανακοίνωση Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών. 2007. «Τρίτη ετήσια έκθεση για τη μετανάστευση και την ένταξη» (COM(2007) 512 τελικό, Βρυξέλλες, 11.9.2007).
- Απόφαση αριθ. 199284/707 (άρθρο 21 παρ. 1 Ν. 3889/2010) (ΦΕΚ 2159/Β/31.12.2010) «Διαδικασία Κύρωσης Δασικών Χαρτών».
- Απόφαση του Δικαστηρίου (τέταρτο τμήμα) της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, «Οδηγία 2001/42/ΕΚ – Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων – Σχέδια που καθορίζουν τη χρήση μικρών περιοχών σε τοπικό επίπεδο – Άρθρο 3, παράγραφος 3 – Χωροταξικά έγγραφα τοπικού επιπέδου που αφορούν μόνο μία οικονομική δραστηριότητα – Αξιολόγηση δυνάμει της οδηγίας 2001/42/ΕΚ αποκλειόμενη βάσει του εθνικού δικαίου – Εξουσία εκτιμήσεως των κρατών μελών – Άρθρο 3, παράγραφος 5 – Σχέση με την οδηγία 85/337/ΕΟΚ – Άρθρο 11, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας».
- Απόφαση 406/2009/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2009 περί των προσπαθειών των κρατών μελών να μειώσουν τις οικείες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, ώστε να τηρηθούν οι δεσμεύσεις της Κοινότητας για μείωση των εκπομπών αυτών μέχρι το 2020.
- Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2007. «Μελέτη Αποκατάστασης και Ανάπτυξης του αγροτικού τομέα – των δασών και της προστασίας του περιβάλλοντος στις πυρόπληκτες περιοχές», Αθήνα.
- Γιαννακούρου, Γ. 2007. «Η οδηγία 2001/42/ΕΚ και η μεταφορά της στην ελληνική έννομη τάξη», εις: Γ. Γιαννακούρου - Γ. Κρεμλής - Γλ. Σιούτη (επιμ.), Η εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος στην Ελλάδα. 1981-2006, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ. 139-160.
- Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Βελτίωση των οδηγιών ΕΠΕ και ΣΕΠΕ» (2010/C 232/07).
- Δελλή, Γ. 1998. Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος, Εκδόσεις. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Δελλή, Γ. «Η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση της οδηγίας 2001/42/ΕΚ και οι προεκτάσεις της για το ελληνικό δημόσιο δίκαιο - Ουδείς επίβλημα ιματίου καινού επιβάλλει επί ιματίον παλαιόν», (Γ. Δελλής, Λέκτορας Νομικής Σχολής Αθηνών, τ. Εισηγητής στο Δικαστήριο των ΕΚ).
- Δήμος Αγρινίου ΦΙΛΩΝ Ο.Ε., 2010. «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Αγρινίου (ΓΠΣ)».
- Δήμος Πατρών, 2007. ΘΕΩΡΗΜΑ «Ρυθμιστικό Σχέδιο Πάτρας. Α Φάση».
- Δήμος Πατρών, ΦΙΛΩΝ Ο.Ε., 2009. «Αναθεώρηση Γενικού Πολεοδομικού Σχέδιο Δήμου Πατρέων (ΓΠΣ). Β2 Στάδιο».
- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο – Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. 2008. «Άξονες χωροταξικής και οικιστικής οργάνωσης των πυρόπληκτων περιοχών: Πιλοτική διε-

- ρεύνηση των προοπτικών ανασυγκρότησης των Δήμων Αλιφείρας, Ανδρίτσαινας, Ζαχάρως και Φιγαλείας του Ν. Ηλείας»
- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. 1999. «Ερευνητικό πρόγραμμα Οριοθέτηση και Καθορισμός Μέτρων Προστασίας Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους».
 - Ειδική Γραμματεία ΕΣΠΑ, Εθνική Αρχή Συντονισμού, Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, 2012. «Πρώτη εγκύκλιος Σχεδιασμός και κατάρτιση αναπτυξιακού προγραμματισμού περιόδου 2014-2020».
 - Ειδική Γραμματεία Υδάτων. 2013. «Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Πελοποννήσου (GR01)».
 - Ειδική Γραμματεία Υδάτων. 2013. «Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Βόρειας Πελοποννήσου (GR02)».
 - Ειδική Γραμματεία Υδάτων. 2013. «Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (GR04)».
 - Έκθεση Ευρωπαϊκής επιτροπής. 2010 «Αξιολόγηση 2010 της εφαρμογής του προγράμματος δράσης της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα» (COM (2010) 548 τελικό, Βρυξέλλες 8.10.2010).
 - Έκθεση Ευρωπαϊκής επιτροπής. 2008 «Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης» (COM(2008) 781 τελικό. (Προηγούμενες εκδόσεις: «Ενέργεια 2020», COM (2010) 639 τελικό, επικαιροποιημένο Σχέδιο Δράσης για την Ενεργειακή Απόδοση, COM (2011) 109 τελικό, Οδικός Χάρτης για την Ενέργεια με ορίζοντα το 2050).
 - Έκθεση Τράπεζας της Ελλάδος (ΤΤΕ). 2010. «Οι περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα». Επιτροπή Μελέτης Επιπτώσεων Κλιματικής Αλλαγής.
 - Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ) & EPC Advanced Planning . 2012. «Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων για το ΥΠΕΚΑ. Τόμος Β: Δυτικό Κατάκολο».
 - Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ) & EPC Advanced Planning . 2012. «Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων για το ΥΠΕΚΑ. Τόμος Α: Δυτικός Πατραϊκός Κόλπος».
 - ΥΠΕΧΩΔΕ (Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος)/ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης). 2006. Έγγραφο με θέμα: Η εφαρμογή της Οδηγίας 2001/42 «για τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση» κατά την κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2007 – 2013». Α.Π.:30981/ΕΥΣΣΑΑΠ 2469.
 - Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. 2009. Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «σχετικά με την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα της οδηγίας για τη στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (οδηγία 2001/42/ΕΚ), 14.9.2009, COM(2009) 469 τελικό, Βρυξέλλες.
 - Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Εφαρμογή της Οδηγίας 2001/42 σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων. Οδηγός Εφαρμογής. Μέλη Ομάδας Εργασίας: Ursula Platzer, Andreas Sommer, Ulla-Riitta Soveri, Otmar Lell και Astrid Langenberg, Matthias Roder, Mari Van

Dreumel, Sten Jerdenius, David Aspinwall και Phil Weatherby, Lieselotte Feldmann, Antti Maunu.

- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. 2006. «Σχέση μεταξύ της οδηγίας ΣΠΕ και των Κοινοτικών Ταμείων», COM (2006) 639 τελικό.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. 2003. «Εφαρμογή της οδηγίας 2001/42 σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων», <http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm>.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. 2002. «Εγγραφο εργασίας της Επιτροπής για το Natura 2000». Βρυξέλλες.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. 2012. «Πρόταση Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου & του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2011/92/ΕΕ σχετικά με την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον», (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ), {SWD(2012) 354 final}, {SWD(2012) 355 final}, COM(2012) 628 final, 2012/0297 (COD), Βρυξέλλες.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011. «Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για την εφαρμογή των ενωσιακών οδηγιών για τη φύση σε εκβολές ποταμών και παράκτιες ζώνες, με ιδιαίτερη προσοχή σε λιμενικά έργα και βυθοκορήσεις».
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011. «Εξόρυξη ορυκτών πλην των ενεργειακών και το δίκτυο Natura 2000».
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010. Guidance Document – Wind energy developments and Natura 2000 (δεν έχει μεταφραστεί στα ελληνικά).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007. «Guidance document on article 6(4) of the habitats directive 92/43/EEC: clarification of the concepts of alternative solutions, imperative reasons for overriding public interest, compensatory measures, overall coherence, opinion of the Commission»)(δεν έχει μεταφραστεί στα ελληνικά).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001. «Assessment of plans and projects significantly affecting Natura 2000 sites» (δεν έχει μεταφραστεί στα ελληνικά).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. 2000. «Διαχείριση των περιοχών του Δικτύου Natura 2000: Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τα ενδιαίτηματα», Υπηρεσία Επιστημών Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Ένωση. 2008. Πρωτόκολλο για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου (2009/89/CE L34 4.2.2009).
- Ευρωπαϊκή Ένωση. 2007. «Εδαφική Ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς μια πιο ανταγωνιστική και βιώσιμη Ευρώπη των πολυσχιδών περιφερειών», Λειψία 24 και 25 Μαΐου 2007.
- Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ). 2005. «Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 1698/2005 του συμβουλίου, της 20^{ης} Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης».
- Ευρωπαϊκή Ένωση, Επιτροπή των Περιφερειών. 2013. «7^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον» - «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας».
- Κουφάκη, Ι. 2008. «Χωροταξικός Σχεδιασμός και Περιοχές Δικτύου Natura 2000» (Ι. Κουφάκη, Δικηγόρος, Μέλος της Επιτροπής Περιβάλλοντος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, Εθνική Εμπειρογνώμων κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος.

- Κτηματολόγιο Α.Ε., 2012. Ανάπτυξη Υποδομής Χωρικών Δεδομένων Μεγάλης Κλίμακας (1:5.000) για τις Χερσαίες Προστατευόμενες Περιοχές του Δικτύου «Natura 2000». Το Πρόγραμμα αυτό είναι σε εξέλιξη.
- Κ.Υ.Α. 161690/1335/1997 (ΦΕΚ 519/Β/25.06.1997). «Μέτρα και όροι για την προστασία των νερών από την νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης».
- Κ.Υ.Α. 33318/3028/1998 (ΦΕΚ 1289/Β/28.12.1998). «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας».
- Κ.Υ.Α. 22306/2006 (ΦΕΚ 477/Δ/31.05.2006). «Χαρακτηρισμός των λιμνοθαλάσσιων, χερσαίων, ποτάμιων περιοχών του νοτίου τμήματος του Νομού Αιτωλοακαρνανίας και του νησιωτικού συμπλέγματος των Β. και Ν. Εχινάδων του Νομού Κεφαλληνίας ως Εθνικό Πάρκο με την ονομασία «Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου – Αιτωλικού, κάτω ρου και εκβολών ποταμών Αχελώου και Ευήνου και νήσων Εχινάδων».
- Κ.Υ.Α. 11989/2008 (ΦΕΚ 123/Δ/21.03.2008). «Χαρακτηρισμός των χερσαίων, υδάτινων και θαλάσσιων περιοχών του Αμβρακικού Κόλπου, ως Εθνικό Πάρκο και καθορισμός χρήσεων, όρων και περιορισμών».
- Κ.Υ.Α. Η.Π. 14849/853/Ε103/2008 (ΦΕΚ 645/Β/11.04.2008). «Τροποποίηση των υπ' αριθμ. 33318/3028/1998 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β' 1289) και υπ' αριθμ. 29459/1510/2005 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β' 992), σε συμμόρφωση με διατάξεις της Οδηγίας 2006/105 του Συμβουλίου της 20^{ης} Νοεμβρίου 2006 της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Κ.Υ.Α. 49828/12-11-2008 (ΦΕΚ 2464/Β/12.11.2008) «Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αιφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού».
- Κ.Υ.Α. 11508/18-02-2009 (ΦΕΚ 151/ΑΑΠ/13.04.2009) «Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αιφόρου ανάπτυξης για τη βιομηχανία και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού».
- Κ.Υ.Α. 24208/4-6-2009 (ΦΕΚ 1138/Β/ 11.06.2009) «Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αιφόρου ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού».
- Κ.Υ.Α. 39626/2208/Ε130 (ΦΕΚ 2075/Β/25.09.2009). «Σχετικά με τον καθορισμό μέτρων για την προστασία των υπόγειων νερών από τη ρύπανση και την υποβάθμιση, με την οποία ενσωματώθηκε η Θυγατρική Οδηγία 2006/118/ΕΚ σχετικά με "την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση", κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Άρθρου 17 της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ».
- Κ.Υ.Α. 40390/2009 (ΦΕΚ 446/Δ/02.10.2009). «Χαρακτηρισμός της χερσαίας περιοχής του ορεινού όγκου Χελμού – Βουραϊκού ως Εθνικού Πάρκου».
- Κ.Υ.Α. 12365/2009 (ΦΕΚ 159/Δ/29.04.2009). «Χαρακτηρισμός των χερσαίων, υδάτινων και θαλάσσιων περιοχών της λιμνοθάλασσας Κοτυχίου, του δάσους Στροφιλιάς και της ευρύτερης περιοχής τους (Ν. Αχαΐας Ν. Ηλείας) ως «Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφιλιάς».
- Κ.Υ.Α. Η.Π. 37338/1807/Ε.103/2010 (ΦΕΚ 1495/Β/ 06.09.2010). «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτό-

- πων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, "Περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών", του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ».
- Κ.Υ.Α. Η.Π. 51354/2641/Ε103 (ΦΕΚ 1909/Β/2010). «Καθορισμός Προτύπων Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΠΠΠ) για τις συγκεντρώσεις ορισμένων ρύπων και ουσιών προτεραιότητας στα επιφανειακά ύδατα, σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της οδηγίας 2008/105/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2008 σχετικά με Πρότυπα Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΠΠΠ) στον τομέα της πολιτικής των υδάτων και σχετικά με την τροποποίηση και μετέπειτα κατάργηση των οδηγιών του Συμβουλίου 82/176/ΕΟΚ, 83/513/ΕΟΚ, 84/156/ΕΟΚ, 84/491/ΕΟΚ και 86/280/ΕΟΚ και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, καθώς και για τις συγκεντρώσεις ειδικών ρύπων στα εσωτερικά ύδατα και άλλες διατάξεις».
 - Κ.Υ.Α. 150559/2011 (ΦΕΚ 1440/Β/16.06.2011). «Διαδικασίες, όροι και προϋποθέσεις για τη χορήγηση αδειών για υφιστάμενα δικαιώματα χρήσης νερού».
 - Κ.Υ.Α. Η.Π. 38317/1621/Ε103 (ΦΕΚ 1977/Β/06.09.2011). «Τεχνικές προδιαγραφές και ελάχιστα κριτήρια επιδόσεων των αναλυτικών μεθόδων για τη χημική ανάλυση και παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων, σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της οδηγίας 2009/90/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 31^{ης} Ιουλίου 2009 για τη θέσπιση τεχνικών προδιαγραφών για τη χημική ανάλυση και παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων, σύμφωνα με την οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου».
 - Κ.Υ.Α. 140384/2011 (ΦΕΚ 2017/Β/09.09.2011). «Ορισμός Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης της ποιότητας και της ποσότητας των υδάτων με καθορισμό των θέσεων (σταθμών) μετρήσεων και των φορέων που υποχρεούνται στην λειτουργία τους, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 4 του Ν. 3199/2003 (Α' 280)».
 - Κ.Υ.Α. 31722/4-11-2011 (ΦΕΚ 2505 Β' /04-11-2011) «Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις υδατοκαλλιέργειες και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού».
 - Κ.Υ.Α. Η.Π. 8353/276/Ε103/2012 (ΦΕΚ 415/Β/23.02.2012). «Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ' αριθ. 37338/1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ» (Β' 1495), σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ «Για τη διατήρηση των άγριων πτηνών» του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ».
 - ΚΥΑ 145026/2014 (ΦΕΚ 31/Β/14.01.2014). «Σύσταση, διαχείριση και λειτουργία Εθνικού Μητρώου Σημείων Υδροληψίας (Ε.Μ.Σ.Υ.) από επιφανειακά και υπόγεια ύδατα».
 - Ν. 177/1975 (ΦΕΚ 205/Α/27.09.1975). «Περί αντικαταστάσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών του Ν.Δ. 86/69 Περί Δασικού Κωδικός».
 - Ν. 855/1978 (ΦΕΚ 235 Α') «Περί κυρώσεως της υπογραφείσης εις Βαρκελώνην το 1976 Διεθνούς Συμβάσεως "Περί προστασίας της Μεσογείου θαλάσσης εκ της ρυπάνσεως" μετά του συνημμένου εις αυτήν Παραρτήματος, ως και των Πρωτοκόλλων αυτής περί "προλήψεως ρυπάνσεως της Μεσογείου θαλάσσης εκ της απορρίψεως ου-

σιών εκ των πλοίων και αεροσκαφών, και περί συνεργασίας δια την καταπολέμησης ρυπάνσεως της Μεσογείου θαλάσσης εκ πετρελαίου και άλλων επιβλαβών ουσιών "μετά των συνημμένων εις αυτά Παραρτημάτων».

- Ν. 998/1979 (ΦΕΚ 289 Τ.Α) «Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της χώρας».
- Ν. 1634/1986 (ΦΕΚ 104 Α') «Κύρωση των πρωτοκόλλων 1980 "Για την προστασία της Μεσογείου θαλάσσης από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές" και 1982 «περί των ειδικά προστατευομένων περιοχών της Μεσογείου».
- Ν. 1638/1986 (ΦΕΚ 108 Α') «Κύρωση της διεθνούς σύμβασης που υπογράφηκε στις Βρυξέλλες το 1971 "Ίδρυση Διεθνούς Κεφαλαίου για την αποζημίωση ζημιών ρύπανσης από πετρελαιοειδή" και ρύθμιση συναφών θεμάτων».
- Ν.1751/1988 (ΦΕΚ 26 Α') «Κύρωση Πρωτοκόλλου τροποποιητικού της Σύμβασης Ραμσάρ 1971 για την προστασία των διεθνούς ενδιαφέροντος υγροτόπων ιδίως ως υγροβιοτόπων».
- Ν.1950/1991 (ΦΕΚ 84 Α') «Κύρωση των τροποποιήσεων της Σύμβασης Ραμσάρ (1971) για την προστασία των διεθνούς ενδιαφέροντος υγροτόπων ιδία ως υγροβιοτόπων».
- Ν. 2204/1994 (ΦΕΚ 59 Α') «Κύρωση Σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα».
- Ν. 2205/1994 (ΦΕΚ 60 Α') «Κύρωση της Σύμβασης - Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές αλλαγές».
- Ν. 2252/1994 (ΦΕΚ 192 Α') «Κύρωση Διεθνούς Σύμβασης για την ετοιμότητα, συνεργασία και αντιμετώπιση της ρύπανσης της θάλασσας από πετρέλαιο και άλλες διατάξεις».
- Ν. 2508/1997 (ΦΕΚ 124 Α') «Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις».
- Ν. 2637/1998 (ΦΕΚ 200/Α/27.088.1998) «Σύσταση Οργανισμού Πιστοποίησης Λογαριασμών, Οργανισμού Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, Οργανισμού Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων, Γενικών Διευθύνσεων και θέσεων προσωπικού στο Υπουργείο Γεωργίας και Εταιρείας Αξιοποίησης Αγροτικής Γης Α.Ε. και άλλες διατάξεις». Ο νόμος 2637/1998 ρυθμίζει θέματα που έχουν να κάνουν τόσο με τη διακίνηση και εμπορία των ειδών CITES, όσο και με την προστασία γενικότερα των ειδών της άγριας πανίδας και αυτοφυούς χλωρίδας που κινδυνεύουν με εξαφάνιση.
- Ν 2971/2001 (ΦΕΚ 285 Α') «Αιγιαλός, παραλία και άλλες διατάξεις».
- Ν. 3010/2002 (ΦΕΚ 91 Α') «Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις Οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ, διαδικασία οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα υδατορέματα και άλλες διατάξεις».
- Ν. 3017/2002 (ΦΕΚ 117 Α') «Κύρωση του Πρωτοκόλλου του Κιότο στη Σύμβαση - Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος».
- Ν. 3175/2003 (ΦΕΚ 207 Α') «Αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού, τηλεθέρμανση και άλλες διατάξεις».
- Ν. 3199/2003 (ΦΕΚ 280 Α') «Προστασία και Διαχείριση των υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του ΕΚ και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000».

- Ν. 3208/2003 (ΦΕΚ 303 Α') «Προστασία δασικών οικοσυστημάτων, κατάρτιση δασολογίου, ρύθμιση εμπράγματων δικαιωμάτων επί δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων και άλλες διατάξεις».
- Ν. 3299/2004 (ΦΕΚ 261 Α') «Αναπτυξιακός Νόμος, Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη και την Περιφερειακή Σύγκλιση».
- Ν.3423/2005 (ΦΕΚ 304 Α') «Εισαγωγή στην Ελληνική Αγορά των Βιοκαυσίμων και των άλλων Ανανεώσιμων Καυσίμων».
- Ν. 3447/2006 (ΦΕΚ 52 Α'). «Κύρωση της Σύμβασης της Στοκχόλμης για τους Έμμονους Οργανικούς Ρύπους (Persistent Organic Pollutants - POPs)».
- Ν. 3734/2009 (ΦΕΚ 8 Α') «Πρώθηση της συμπαραγωγής δύο ή περισσότερων χρήσιμων μορφών ενέργειας και άλλες διατάξεις».
- Ν. 3827/2010 (ΦΕΚ 30 Α') «Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου».
- Ν. 3851/2010 (ΦΕΚ 85 Α') «Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής».
- Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ 87 Α') «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης».
- Ν. 3889/2010 (ΦΕΚ 182 Α') «Χρηματοδότηση Περιβαλλοντικών Παρεμβάσεων, Πράσινο Ταμείο, Κύρωση Δασικών Χαρτών και άλλες διατάξεις».
- Ν. 3937/2011 (ΦΕΚ 60 Α') «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις».
- Ν. 3982/2011 (ΦΕΚ 143 Α') «Απλοποίηση της αδειοδότησης τεχνικών επαγγελματιών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων και επιχειρηματικών πάρκων και άλλες διατάξεις».
- Ν. 3983/2011 (ΦΕΚ 144 Α') «Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την οδηγία 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Ιουνίου 2008 και άλλες διατάξεις».
- Ν. 3986/2011 (ΦΕΚ 152 Α') «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής πολιτικής 2012-2015».
- Ν. 4001/2011 (ΦΕΚ 179 Α') «Για τη Λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις»
- Ν. 4014/2011 (ΦΕΚ 209 Α') «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος».
- Ν. 4062/2012 (ΦΕΚ 70 Α') «Αξιοποίηση του πρώην Αεροδρομίου Ελληνικού – Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ – Πρώθηση της χρήσης ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/28/ΕΚ) Κριτήρια Αειφορίας Βιοκαυσίμων και Βιορευστών (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/30/ΕΚ)».
- Ν. 4070/2012 (ΦΕΚ 82 Α') «Ρυθμίσεις Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών, Μεταφορών, Δημοσίων Έργων και άλλες διατάξεις».
- Ν.Δ. 191/1974 (ΦΕΚ 350 Α') «Περί κυρώσεως της Σύμβασης Ραμσάρ».

- Οδηγία 2011/92/ΕΕ (L26, 28.01.2012), η οποία κωδικοποιεί την Οδηγία 85/337/ΕΟΚ και τις τρεις διαδοχικές τροποποιήσεις της (Οδηγίες 97/11/ΕΚ, 2003/35/ΕΚ και 2009/31/ΕΚ).
- Οδηγία 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Νοεμβρίου 2009 περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (κωδικοποιημένη έκδοση).
- Οδηγία 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 1985 για την εκτίμηση ορισμένων σχεδίων δημόσιων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον.
- Οδηγία 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1991 για την προστασία των υδάτων από την νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευση.
- Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 1992 για την διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας» (ΕΕ L 206, 22.07.1992).
- Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 23^{ης} Σεπτεμβρίου 2000 για την θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων.
- Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2001 σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων», (ΕΕ L137/30, 21.07.2001).
- Οδηγία 2001/77/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.
- Οδηγία 2009/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Απριλίου 2009 σχετικά με την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα σε γεωλογικούς σχηματισμούς και για την τροποποίηση της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2000/60/ΕΚ, 2001/80/ΕΚ, 2004/35/ΕΚ, 2006/12/ΕΚ και 2008/1/ΕΚ, και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1013/2006.
- Οδηγία 2003/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Μαΐου 2003 σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου.
- Οδηγία 2004/35/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 21^{ης} Απριλίου 2004 σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας.
- Οδηγία 2006/11/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 15^{ης} Φεβρουαρίου 2006 για τη ρύπανση που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες στο υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας.
- Οδηγία 2006/21/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 15^{ης} Μαρτίου 2006 σχετικά με την διαχείριση των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας και την τροποποίηση της Οδηγίας 2004/35/ΕΚ» (ΕΕ L 102 της 11/04/2006 σ. 0015 - 0034).
- Οδηγία 2006/118/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 12^{ης} Δεκεμβρίου 2006 σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση.

- Οδηγία 2007/60/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2007 για την αξιολόγηση και την διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας.
- Οδηγία 2008/50/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 2008 για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη.
- Οδηγία 2008/56/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 17^{ης} Ιουνίου 2008 περί πλαισίου κοινοτικής δράσης στο πεδίο της πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον (Οδηγία - πλαίσιο για την θαλάσσια στρατηγική).
- Οδηγία 2008/105/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2008 σχετικά με πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος στον τομέα της πολιτικής των υδάτων καθώς και σχετικά με την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών του Συμβουλίου 82/176/ΕΟΚ, 83/513/ΕΟΚ, 84/156/ΕΟΚ, 84/491/ΕΟΚ και 86/280/ΕΟΚ και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.
- Οδηγία 2009/29/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 23^{ης} Απριλίου 2009 για τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ με στόχο τη βελτίωση και την επέκταση του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου της Κοινότητας.
- Οδηγία 2009/31/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 23^{ης} Απριλίου 2009 σχετικά με την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα σε γεωλογικούς σχηματισμούς.
- Οδηγία 2009/28/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 29^{ης} Απριλίου 2009 σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/ΕΚ και 2003/30/ΕΚ».
- Οδηγία 2009/90/ΕΕ της Επιτροπής της 31^{ης} Ιουλίου 2009 για την θέσπιση τεχνικών προδιαγραφών για τη χημική ανάλυση και παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων, σύμφωνα με την οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.
- Ολομέλεια Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδας, Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Ένωση Δικαστικών Λειτουργιών Συμβουλίου της Επικρατείας, «Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός και η Προστασία του Φυσικού Περιβάλλοντος».
- Παπαδημητρίου, Γ. «Στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση: προκλήσεις και ευκαιρίες για το νομοθέτη και τη διοίκηση». Πρακτικά Ημερίδας, Νόμος & Φύση-17, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Π.Δ. 270/95 (ΦΕΚ 151/Α/26.07.1995). «Αποδοχή των πρωτοκόλλων των ετών 1976 και 1992 για την τροποποίηση της Διεθνούς Σύμβασης του 1971 αναφορικά με την Ίδρυση Διεθνούς Κεφαλαίου Αποζημίωσης Ζημιών Ρύπανσης από πετρέλαιο».
- Π.Δ. 11/2002 (ΦΕΚ 6/Α/21.1.2002) «Εθνικό Σχέδιο Έκτακτης Ανάγκης για την αντιμετώπιση περιστατικών ρύπανσης από πετρέλαιο και άλλες επιβλαβείς ουσίες».
- Π.Δ. 51/2007 (ΦΕΚ 54/Δ/08.03.2007). «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων» του ΕΚ και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000».
- Π.Δ. 148/2009 (ΦΕΚ 190/Α/2009) «Περιβαλλοντική ευθύνη για την πρόληψη και την αποκατάσταση των ζημιών στο περιβάλλον».

- Π.Δ. (ΦΕΚ 229/ΑΑΠΘ/19.06.2012). «Έγκριση καταλόγου μικρών νησιωτικών υγροτόπων και καθορισμός όρων και περιορισμών για την προστασία και ανάδειξη των μικρών παράκτιων υγροτόπων που περιλαμβάνονται σε αυτόν», κ.λπ.).
- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2011, Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφ. Δυτικής Ελλάδας.
- Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την Έρευνα και Εκμετάλλευση των Υδρογονανθράκων. Τόμος Α: Δυτικός Πατραϊκός Κόλπος. 2012. Ανάδοχος: Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών, APC Advanced Planning – Consulting Σύμβουλοι Επιχειρήσεων Α.Ε., Αθήνα.
- Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την Έρευνα και Εκμετάλλευση των Υδρογονανθράκων. Τόμος Α: Δυτικό Κατάκολο. 2012. Ανάδοχος: Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών, APC Advanced Planning – Consulting Σύμβουλοι Επιχειρήσεων Α.Ε., Αθήνα.
- Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. 2012. Σχέδιο Διαχείρισης για τα οικιακά και παρόμοιου τύπου απόβλητα. Ανάδοχος: I.A.CO Ltd, Environmental & Water Consultants, Κύπρος.
- Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. 2007. ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013. Ανάδοχος: Παναγιώτα Στυλιανή Καϊμάκη.
- Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων. (Δεν υπήρχαν στοιχεία αναδόχου).
- Σύμβαση Άαρχους.
- Σύμβαση της Βόννης (Σύμβαση CMS) για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας.
- Σύμβαση της Βέρνης για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος στην Ευρώπη.
- Τάτσης, Λ. 2006. «Στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων και χωρικός σχεδιασμός». Νόμος και Φύση, <http://www.nomosphysis.org.gr/>.
- Τολέρης, Ε. «Εφαρμογή της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ για τις Στρατηγικές Περιβαλλοντικές Εκτιμήσεις (ΣΠΕ) στην Ελλάδα» (Ε. Τολέρης, Χημικός Μηχανικός και Μεταλλειολόγος Μηχανικός, Μηχανικός Περιβάλλοντος, Δ/ντής Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος).
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων - Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών-Κοινοφελές Ίδρυμα Λάτση. 2009. «Μελέτη Αποκατάστασης και ανάπτυξης του αγροτικού τομέα, των δασών και της προστασίας του περιβάλλοντος στις πυρόπληκτες περιοχές».
- Υ.Α. Φ31/44305/3437/28-9-1973 (ΦΕΚ 1195/Β/05.10.1973). «Περί χαρακτηρισμού της μεταξύ Μεσολογίου και Αγρινίου στενωπού, υπό την ονομασίαν "Κλεισούρα" ως τόπον ιστορικού και τοπίου και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους».
- Υ.Α. Φ31/51494/3888/18-12-1973 (ΦΕΚ 1486/Β/27.12.1973). «Περί χαρακτηρισμού πόλεως Ναυπάκτου ως τόπου ιστορικού και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους».
- Υ.Α. Α/Φ31/4261/170/10-3-1975 (ΦΕΚ 325/Β/19.03.1975). «Περί χαρακτηρισμού όρους Βαράσοβας ως τόπου ιστορικού και τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους».
- Υ.Α. Α/Φ31/48890/5615/29-12-1976 (ΦΕΚ 2/Β/08.01.1977). «Περί χαρακτηρισμού

- Πλατείας Υψηλών Αλωνίων Αιγίου ως τόπου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους».
- Υ.Α. ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Φ07/23610/958/7-6-1980 (ΦΕΚ 633/Β/08.07.1980). «Περί κηρύξεως περιοχής Αρχαίας Ολυμπίας ως τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους».
 - Υ.Α. ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/55685/2138/22-9-1980 (ΦΕΚ 1008/Β/4-10-1980). «Περί συμπληρώσεως αποφάσεως κηρύξεως Αρχαίας Ολυμπίας ως τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους».
 - Υ.Α. ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/65037/2543/2-1-1981 (ΦΕΚ 112/Β/24.02.1981). «Περί κηρύξεως της περιοχής Καϊάφα Νομού Ηλείας ως αρχαιολογικού χώρου και τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους».
 - Υ.Α. ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/66969/2288/12-11-1982 (ΦΕΚ 305/Β/31.05.1983). «Κήρυξη Αγ. Ανδρέου Κατακόλου Νομού Ηλείας ως αρχαιολογικού χώρου και τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους».
 - Υ.Α. ΥΠΠΕ/Α1/Φ07/25739/1006/7-5-1982 (ΦΕΚ 414/Β/24.06.1982). «Χαρακτηρισμός της Άνω Φιγάλειας ως αρχαιολογικού χώρου και τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους».
 - Υ.Α. 414985/1985 (ΦΕΚ 757Β') «Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας».
 - Υ.Α. 25297/2003 (ΦΕΚ 1470 Β'). «Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας (ΠΠΧΣΑΑ) Δυτικής Ελλάδας».
 - Υ.Α. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ. 107017/2006 (ΦΕΚ 1225 Β'). «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ "σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων" του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2001».
 - Υ.Α. 1811/2011 (ΦΕΚ 3322 Β'). «Ορισμός ανώτερων αποδεκτών τιμών για τη συγκέντρωση συγκεκριμένων ρύπων, ομάδων ρύπων ή δεικτών ρύπανσης σε υπόγεια ύδατα, σε εφαρμογή της παραγράφου 2 του Άρθρου 3 της υπ. αριθμ.: 39626/2208/Ε130/2009 ΚΥΑ (Β' 2075)».
 - Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. 2013. «Έκθεση αναφορικά με την λήξη των εργασιών στη Διάσκεψη για την Κλιματική Αλλαγή».
 - Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, 2012. «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα». Το Πρόγραμμα αυτό είναι σε εξέλιξη.
 - Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής, Κατάλογος Λειτουργούντων ΧΥΤΑ ΑΣΤΙΚΩΝ - επικαιροποίηση 11.01.2012, επίσημη ιστοσελίδα ΥΠΕΚΑ.
 - Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής. 2010. «Πρόγραμμα επαναξιολόγησης 69 Σημαντικών Περιοχών για τα Πουλιά για τον χαρακτηρισμό τους ως Ζωνών Ειδικής Προστασίας της Ορνιθοπανίδας».
 - Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής. 2010. «Προσδιορισμός συμβατών δραστηριοτήτων σε σχέση με τα είδη χαρακτηρισμού των υφιστάμενων Ζωνών Ειδικής Προστασίας»
 - Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (1996- 1999). «Πρόγραμμα Οριοθέτησης και Καθορισμός Μέτρων Προστασίας Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους».

- WWF Ελλάς, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία & Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού. 2009 «Ελληνικοί Υγρότοποι Ραμσάρ: Αξιολόγηση Προστασίας και Διαχείρισης».

11.2 Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Baumol W. J. & Oates, W. E. 1988. «The Theory of Environmental Policy», Cambridge University Press.
- Becker, J. 1998. «Sustainable development assessment for local land uses», International Journal of Sustainable Development and World Ecology.
- EIA Centre Manchester. 1995. (1997). «Case Studies on Strategic Environmental Assessment, Final Report, Vol. 1,2».
- EIA Newsletter 16. 1997. «Strategic Environmental Assessment of Government Policies - The Netherlands».
- Environmental Resource Management. 2002. «Public participation and stakeholders' involvement in the SEA process: an overview of available techniques and methodologies», commissioned by the Netherlands Ministry of Housing, Spatial planning and the Environment.
- European Commission. 2013. «European Cohesion Policy 2014-2020». European Union Document.
- European Union. 2013. «Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environmental Assessment». This document benefited from Study Contract No 07.0307/2010/580136/ETU/A3 implemented for the European Commission by Milieu Ltd, Collingwood Environmental Planning Ltd and Integra Consulting Ltd.
- European Commission. 2007. «Guidance document on article 6(4) of the habitats directive 92/43/EEC: clarification of the concepts of alternative solutions, imperative reasons for overriding public interest, compensatory measures, overall coherence, opinion of the Commission».
- European Commission. 2001. «Assessment of plans and projects significantly affecting Natura 2000 sites»
- European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environment Law (IMPEL). IMPEL PROJECT: Implementation of Article 10 of the EA Directive 2001/42/EC.
- Falque, M. 1995. Environmental Assessment within the European Union. Environmental Assessment in France. EIA Newsletter 1995, Available in (<http://www.art.man.ac.uk/eia/nl10eufr.html>).
- Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013, February 2006, Greening Regional Development Programmes Network.
- Kleinschmidt, V. και Wagner, D. 1998. «Strategic Environmental Assessment in Europe» – Fourth European Workshop on Environmental Impact Assessment. Kluwer Academic Publishers.
- Lee N. & Hughes J., 1995. «Strategic Environmental Assessment Legislation and procedures in the community». Final Report Vol.1

- The Stern Review: The Economics of Climate Change.
- Turlin, M. 1994. «Strategic Impact Assessment in France». International Association for Impact Assessment, 14th Annual Meeting. Quebec, June 14-18, 1994.
- United Nation. 1987. «Our Common future», Report of the World Commission on Environment and Development.
- UNESCO. 1992. «The Rio declaration on environment and development», Available in (http://www.unesco.org/education/nfsunesco/pdf/RIO_E.PDF).
- United Nation. 1998. «Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change». United Nation Documents.
- United Nation. 2005. «Mediterranean Strategy for Sustainable Development».
- Verheem, R. 1995, «Dutch SEA Practice and the Proposed EU SEA Directive - Paper Presentation in the Environmental Evaluation of Plans and Programmes», Angers, France.

11.3 Πηγές από το διαδίκτυο

- Δημόσια Ανοικτά Δεδομένα (<http://geodata.gov.gr/geodata/>).
- Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_6999/).
- Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία (www.hnms.gr).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (<http://ec.europa.eu>).
- Νόμος + Φύση (www.nomosphysis.org).
- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (<http://www.pde.gov.gr/>).
- Υπουργείο Εσωτερικών - Το Πρόγραμμα Καλλικράτης (<http://www.ypes.gr/el/Regions/programma/>).
- Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (<http://www.ypeka.gr>).
- Υπουργείο Πολιτισμού (<http://odysseus.culture.gr/>).
- Υπουργείο Πολιτισμού, Διαρκής Κατάλογος Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων (<http://listedmonuments.culture.gr/>).
- ΦΙΛΟΤΙΣ - Βάση Δεδομένων για την ελληνική φύση (<http://filotis.itia.ntua.gr/home/>).
- European Commission (<http://ec.europa.eu/>).
- European Commission – Strategic Environmental Assessment (<http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm>).
- European Commission – Ecosystem services (<http://biodiversity.europa.eu/topics/ecosystem-services>).
- European Commission – Green infrustrure (<http://biodiversity.europa.eu/topics/green-infrastructure>).
- Natura 2000 Network Viewer (<http://natura2000.eea.europa.eu/#>).
- UNECE (http://www.unece.org/env/eia/sea_protocol.html).

12 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

12.1 Παράρτημα Ι: Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ (L137/30, 21.07.2001)

Επισυνάπτεται το πλήρες κείμενο της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ.

12.2 Παράρτημα ΙΙ: Πίνακες

Πίνακας 55: Αρχαιολογικές θέσεις ΠΔΕ.

ΠΕ	Καλλικράτειος Δήμος	Ονομασία	ΦΕΚ θεσμοθέτησης
Αχαΐας	Αιγιαλείας	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Γρασιδοτόπια" ή "Κοκκινιές" (ακρόπολη αρχαίων Αιγών)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/20852/1166/18-5-1995, ΦΕΚ 558/Β/28-6-1995 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/20852/1166/18-5-1995, ΦΕΚ 762/Β/6-9-1995
Αχαΐας	Αιγιαλείας	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Πύργος" Αιγών	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/37751/1877/15-9-2000, ΦΕΚ 1244/Β/12-10-2000
Αχαΐας	Αιγιαλείας	Αρχαιολογικός χώρος "Παλιόκαστρου" Αιγιαλείας (αρχαία πόλη Αιγείρα). Καθορισμός Ζωνών προστασίας Α και Β.	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/35618/2962 ΠΕ/19-4-1976, ΦΕΚ 654/Β/14-5-1976 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/12903/712/15-3-1995, ΦΕΚ 350/Β/4-5-1995 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/12903/712/15-3-1995, ΦΕΚ 594/Β/7-7-1995
Αχαΐας	Αιγιαλείας	Αρχαιολογικός χώρος στη Σελιάνα (αρχαία πόλη Φελόη)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/45408/2599/9-10-1996, ΦΕΚ 1029/Β/12-11-1996
Αχαΐας	Αιγιαλείας	Αρχαιολογικός χώρος αρχαίας πόλης Ρύπες	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/49348/4209 ΠΕ/9-11-1976, ΦΕΚ 1431/Β/29-11-1976 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/7255/340/15-3-1996, ΦΕΚ 212/Β/2-4-1996 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/47148/2972/23-12-1999, ΦΕΚ 2299/Β/31-12-1999
Αχαΐας	Αιγιαλείας	Αρχαιολογικός Χώρος περιοχής " Έρημο Χωριό - Σκεπαστό "	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/57358/3195 ΠΕ/17-1-2002, ΦΕΚ 183/Β/20-2-2002
Αχαΐας	Αιγιαλείας	Αρχαιολογικός χώρος στην περιοχή των Δημοτικών Διαμερισμάτων Νικολαϊκών, Ριζόμυλου και Ελίκης του Δήμου Διακόπτου, Νομού Αχαΐας	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/45121/1928/14-5-2008, ΦΕΚ 199/ΑΑΠ/28-5-2008
Αχαΐας	Αιγιαλείας	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Ψωριαρού" Κερύνειας (πιθανόν αρχαία πόλη Ελίκη)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/7189/343/15-2-1996, ΦΕΚ 152/Β/13-3-1996
Αχαΐας	Αιγιαλείας	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Ψωριαρού" Νικολαϊκών (πιθανόν αρχαία πόλη Ελίκη)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/7189/343/15-2-1996, ΦΕΚ 152/Β/13-3-1996
Αχαΐας	Αιγιαλείας	Αρχαιολογικός χώρος στο Κάστρο (αρχαία πόλη Βούρα)	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/49348/4209 ΠΕ/9-11-1976, ΦΕΚ 1431/Β/29-11-1976 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/54962/3322/19-10-2001, ΦΕΚ 1534/Β/16-11-2001
Αχαΐας	Αιγιαλείας	Αρχαιολογικός χώρος στο λόφο Αγίου Στεφάνου (αρχαία πόλη Βούρα)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/22884/1312/14-5-1997, ΦΕΚ 474/Β/9-6-1997
Αχαΐας	Αιγιαλείας	Αρχαιολογικός χώρος στο ύψωμα Μαμουσιάς (αρχαία πόλη Κερύνεια)	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/35618/2962 ΠΕ/19-4-1976, ΦΕΚ 654/Β/14-5-1976 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/20641/1037/21-5-1996, ΦΕΚ 617/Β/22-7-1996
Αχαΐας	Αιγιαλείας	Αρχαιολογικός χώρος Αρραβωνίτσας	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/17558/986/14-5-1997, ΦΕΚ 474/Β/9-6-1997

ΠΕ	Καλλικράτειος Δήμος	Ονομασία	ΦΕΚ θεσμοθέτησης
Αχαΐας	Δυτικής Αχαΐας	Κάστρο Καλογριάς (Τείχος Δυμναίων)	ΥΑ 11550/24-8-1963, ΦΕΚ 408/Β/18-9-1963
Αχαΐας	Δυτικής Αχαΐας	Αρχαιολογικός χώρος όρους Σκόλλης (μυκηναϊκή πόλις και αρχαίος ναός)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/21421/1154/23-5-1994, ΦΕΚ 427/Β/7-6-1994 ΥΑ Υ-ΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/35800/2373/28-4-2004, ΦΕΚ 817/Β/2-6-2004
Αχαΐας	Δυτικής Αχαΐας	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Καλαμάκι" Λουσικών	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/39551/2286/30-8-1995, ΦΕΚ 793/Β/14-9-1995
Αχαΐας	Δυτικής Αχαΐας	Αρχαιολογικός χώρος στο λόφο Σπαλιάρεικα Λουσικών (μυκηναϊκό νεκροταφείο)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/1451/70/25-1-1991, ΦΕΚ 62/Β/14-2-1991 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/1451/70/25-1-1991, ΦΕΚ 198/Β/3-4-1991
Αχαΐας	Δυτικής Αχαΐας	Αρχαιολογικός Χώρος περιοχής "Καρκάνα"	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/57359/3506 ΠΕ/17-1-2002, ΦΕΚ 160/Β/14-2-2002
Αχαΐας	Ερυμάνθου	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Αχνάρι" Μαζαρακίου (Γεωμετρικός ναός Αρτέμιδος)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/7879/456/17-2-1998, ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/49081/2365/5-12-1990, ΦΕΚ 803/Β/24-12-1990 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ01/2839/140/1-2-1996, ΦΕΚ 94/Β/16-2-1996
Αχαΐας	Ερυμάνθου	Αρχαιολογικός χώρος στο ύψωμα "Παναγιά" (αρχαία πόλη Τριταία ή Τρίτεια)	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/35618/2962 ΠΕ/19-4-1976, ΦΕΚ 654/Β/14-5-1976 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/45409/2600/10-10-1996, ΦΕΚ 1066/Β/29-11-1996
Αχαΐας	Ερυμάνθου	Αρχαιολογικός χώρος Παλαιάς Μονής Παναγίας Νοτενών	ΥΑ 12524/9-12-1964, ΦΕΚ 38/Β/19-1-1965 ΥΑ Υ-ΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ/43/29274/1470/23-6-2000, ΦΕΚ 846/Β/11-7-2000
Αχαΐας	Ερυμάνθου	Αρχαιολογικός χώρος στο λόφο Κάστρο - Δόξα Πατρί ή Γάρτσικο στον Σκιαδά	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/29269/1472/23-6-2000, ΦΕΚ 845/Β/11-7-2000
Αχαΐας	Ερυμάνθου	Αρχαιολογικός χώρος στις θέσεις "Άγιος Βασίλειος" και "Τρουμπές" Χαλανδρίτσας (Μυκηναϊκό νεκροταφείο)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/29186/1507/5-7-1991, ΦΕΚ 594/Β/30-7-1991
Αχαΐας	Ερυμάνθου	Αρχαιολογικός χώρος στο λόφο "Σταυρός" Χαλανδρίτσας (Μυκηναϊκός οικισμός)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/29186/1507/5-7-1991, ΦΕΚ 594/Β/30-7-1991
Αχαΐας	Καλαβρύτων	Αρχαιολογικός χώρος αρχαίας Ψωφίδος	ΥΑ Α/Φ31/49147/3734/2-1-1974, ΦΕΚ 5/Β/8-1-1974 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/49555/2078/7-11-1997, ΦΕΚ 1175/Β/30-12-1997
Αχαΐας	Καλαβρύτων	Αρχαιολογικός χώρος στο Καστρίτσι (αρχαία πόλη Λεόντιον)	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/35618/2962 ΠΕ/19-4-1976, ΦΕΚ 654/Β/14-5-1976 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/13476/769/14-5-1997, ΦΕΚ 474/Β/9-6-1997
Αχαΐας	Καλαβρύτων	Αρχαιολογικός χώρος λόφου "Κάστρου" στην Κούτελη Καλαβρύτων	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/29270/1471/23-6-2000, ΦΕΚ 846/Β/11-7-2000
Αχαΐας	Καλαβρύτων	Αρχαιολογικός χώρος στα Λουσικά (περιοχή αρχαίων Λουσών)	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/35618/2962 ΠΕ/19-4-1976, ΦΕΚ 654/Β/14-5-1976 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/49020/2825/8-11-1996, ΦΕΚ 1056/Β/22-11-1996

ΠΕ	Καλλικράτειος Δήμος	Ονομασία	ΦΕΚ θεσμοθέτησης
Αχαΐας	Καλαβρύτων	Αρχαιολογικός χώρος αρχαίας πόλης Κλειτοριος	ΥΑ Α/Φ31/49146/3733/2-1-1974, ΦΕΚ 5/Β/8-1-1974 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/27418/1587/6-7-1999, ΦΕΚ 1516/Β/27-7-1999
Αχαΐας	Καλαβρύτων	Σπήλαιο Λιμνών (Σπήλαιο των Προϊτίδων)	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α1/Φ06/18222/647/17-4-1985, ΦΕΚ 244/Β/2-5-1985
Αχαΐας	Καλαβρύτων	Αρχαιολογικός χώρος στο λόφο Σκούπι (ακρόπολη του Πάου, αρχαία Αζανίς)	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/49348/4209 ΠΕ/9-11-1976, ΦΕΚ 1431/Β/29-11-1976
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός χώρος στις θέσεις "Σκάγια", "Αχλάδα" και "Γαλάρια" Τσουκαλείκων (λείψανα αρχαίας πόλης)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/35741/1875/22-8-1996, ΦΕΚ 796/Β/30-8-1996
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός χώρος Πετρωτού - Κρήνης - Σαραβαλίου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/36584/1886/17-8-1994, ΦΕΚ 667/Β/5-9-1994
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Παχουμάς" Νιφοραϊκών	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/39550/2293/30-8-1995, ΦΕΚ 794/Β/14-9-1995
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός χώρος Βούντενης	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/3860/178/11-2-1991, ΦΕΚ 120/Β/4-3-1991 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/17169/883/21-11-1994, ΦΕΚ 985/Β/30-12-1994 ΠΔ 9-5-2002, ΦΕΚ 416/Δ/22-5-2002
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός χώρος στο οικοδομικό τετράγωνο των οδών Αρέθα - Παπαδιαμάντη - Γέφυρα στα Συχαινά	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/24696/1034/15-6-1989, ΦΕΚ 524/Β/29-6-1989 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/24696/1034/15-6-1989, ΦΕΚ 701/Β/18-9-1989 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/26048 ΠΕ/4-4-1996, ΦΕΚ 441/Β/11-6-1996
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός χώρος περιοχής Παγώνας Πατρών	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/61830/3643 ΠΕ/9-1-1998, ΦΕΚ 62/Β/4-2-1998
Αχαΐας	Πατρέων	Θέρμες Ρωμαϊκής εποχής	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/35618/2962 ΠΕ/19-4-1976, ΦΕΚ 654/Β/14-5-1976
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός Χώρος περιοχής Ρωμαϊκού Ωδείου - Ρωμαϊκού Αμφιθεάτρου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/53824/2777 ΠΕ/16-2-2001, ΦΕΚ 231/Β/6-3-2001
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός χώρος πέριξ του Ι. Ναού Αγίου Κωνσταντίνου	ΒΔ 30-6-1936, ΦΕΚ 28/Α/8-7-1936
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός χώρος στην περιοχή Ρωμαϊκού Υδραγωγείου Πάτρας	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/7190/342/13-3-1996, ΦΕΚ 236/Β/9-4-1996 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/7190/342/13-3-1996, ΦΕΚ 537/Β/5-7-1996
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός Χώρος στα Ψηλά Αλώνια	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/58263/3522/15-10-2001, ΦΕΚ 1528/Β/15-11-2001
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός χώρος στο όρος Όρτος. Καθορισμός ζωνών προστασίας Α και Β	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/28337/1669/3-7-1995, ΦΕΚ 632/Β/18-7-1995 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/28337/1669/3-7-1995, ΦΕΚ 803/Β/14-9-1995 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/22054/1045/7-5-1996, ΦΕΚ 562/Β/11-7-1996

ΠΕ	Καλλικράτειος Δήμος	Όνομασία	ΦΕΚ θεσμοθέτησης
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Μεταμόρφωση του Σωτήρος" Ψαθοπύργου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/46168/2675/23-10-1995, ΦΕΚ 926/Β/10-11-1995
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Λιβιάδι" Ψαθοπύργου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/46168/2675/23-10-1995, ΦΕΚ 926/Β/10-11-1995
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός χώρος Άνω Καστρισιού	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/28344/1671/3-7-1995, ΦΕΚ 632/Β/18-7-1995 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/47122/2692/4-10-1995, ΦΕΚ 900/Β/1-11-1995 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/48749/3027 ΠΕ/9-1-1998, ΦΕΚ 106/Β/12-2-1998
Αχαΐας	Πατρέων	Αρχαιολογικός Χώρος της κοίτης του χειμάρου " Ξυλοκέρα"	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/968/109/4-1-2002, ΦΕΚ 300/Β/14-3-2002
Αιτωλ/νίας	Αγρινίου	Αρχαιολογικός χώρος αρχαίου Αγρινίου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/35730/1767/22-7-1992, ΦΕΚ 506/Β/6-8-1992
Αιτωλ/νίας	Αγρινίου	Αρχαιολογικός χώρος Άνω Βλοχού (αρχαία πόλη Θεσπιέων)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/5058/230/21-4-1997, ΦΕΚ 407/Β/20-5-1997
Αιτωλ/νίας	Αγρινίου	Αρχαιολογικός χώρος Γαβαλούς (αρχαία αιτωλική πόλη Τριχόνηιο)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/7191/345/15-2-1996, ΦΕΚ 213/Β/2-4-1996 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/7191/345/15-2-1996, ΦΕΚ 460/Β/17-6-1996
Αιτωλ/νίας	Αγρινίου	Αρχαιολογικός χώρος στο λόφο "Παλαιόκαστρο" (Κάστρο Σπολάιτας)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/18867/909/3-5-2000, ΦΕΚ 635/Β/16-5-2000
Αιτωλ/νίας	Αγρινίου	Αρχαιολογικός χώρος Θέρμου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/14438/825/14-5-1997, ΦΕΚ 470/Β/9-6-1997
Αιτωλ/νίας	Αγρινίου	Αρχαιολογικός χώρος Παραβόλας (αρχαία πόλη Βουκάτιο)	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/33595/3310/74/19-11-1976, ΦΕΚ 1448/Β/3-12-1976
Αιτωλ/νίας	Αγρινίου	Αρχαιολογικός χώρος "Παλαιοπύργου"	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/36041/2287/1-9-1999, ΦΕΚ 1767/Β/20-9-1999
Αιτωλ/νίας	Αγρινίου	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Τσιπροβούνι" (Ιερό κλασικών χρόνων)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ/43/22780/1120/5-6-2000, ΦΕΚ 765/Β/22-6-2000
Αιτωλ/νίας	Αγρινίου	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Κάστρο"	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/54964/3323/19-10-2001, ΦΕΚ 1528/Β/15-11-2001
Αιτωλ/νίας	Αγρινίου	Προϊστορικός οικισμός στις θέσεις "Λαγκάδα" και "Αλωνάκι" Λεπενούς	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/67453/4026/17-12-2001, ΦΕΚ 300/Β/14-3-2002
Αιτωλ/νίας	Αγρινίου	Αρχαιολογικός χώρος στην περιοχή Στράτου (αρχαία πόλη Στράτος)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/57670/3238/16-1-1997, ΦΕΚ 205/Β/18-3-1997
Αιτωλ/νίας	Ακτίου – Βόνιτσας	Ναός Ηρακλέους	ΥΑ 24037/1442/2-10-1959, ΦΕΚ 372/Β/22-10-1959
Αιτωλ/νίας	Ακτίου – Βόνιτσας	Αρχαιολογικός χώρος στη Βόνιτσα (αρχαία πόλη Θύρρειον)	ΥΑ 76739/3121/21-12-1940, ΦΕΚ 296/Β/30-12-1940 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/14191/782/30-3-1995, ΦΕΚ 310/Β/20-4-1995
Αιτωλ/νίας	Ακτίου – Βόνιτσας	Αρχαιολογικός χώρος "Μαγούλα" (αρχαίο τείχος και ναός)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α/Φ43/22624/1295/19-6-1995, ΦΕΚ 575/Β/30-6-1995

ΠΕ	Καλλικράτειος Δήμος	Όνομασία	ΦΕΚ θεσμοθέτησης
Αιτωλ/νίας	Ακτίου – Βόνιτσας	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Παλιοχώριο ή Λέκκα" (αρχαία πόλη Ηράκλεια ή ο αρχαίος Εχίνος)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α/Φ43/22624/1295/19-6-1995, ΦΕΚ 575/Β/30-6-1995
Αιτωλ/νίας	Ακτίου – Βόνιτσας	Αρχαιολογικός χώρος αρχαίας πόλης Ηράκλειας	ΥΑ 24037/1442/2-10-1959, ΦΕΚ 372/Β/22-10-1959 ΥΑ Υ-ΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ36/30108/2613/13-6-2007, ΦΕΚ 282/ΑΑΠ/2-7-2007
Αιτωλ/νίας	Ακτίου – Βόνιτσας	Αρχαιολογικός χώρος αρχαίου Ανακτορίου στη Νέα Καμαρίνα	ΥΑ 27542/1687/1160/6-4-1959, ΦΕΚ 150/Β/30-4-1959 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/48979/2542 ΠΕ/20-2-1992, ΦΕΚ 153/Β/10-3-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/56728/2893 ΠΕ/31-5-2001, ΦΕΚ 725/Β/12-6-2001
Αιτωλ/νίας	Ακτίου – Βόνιτσας	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Μόσχοβη" Κατούνας (ερείπια αρχαίου οικισμού)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/44025/2125/8-11-1990, ΦΕΚ 749/Β/30-11-1990
Αιτωλ/νίας	Ακτίου – Βόνιτσας	Αρχαιολογικός χώρος λόφου Παλιοχαλιά στη θέση "Άγιος Γεώργιος" Πλαγιάς	ΥΑ Υ-ΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ33/ΚΗΡ/9823/251/28-8-2000, ΦΕΚ 1244/Β/12-10-2000
Αιτωλ/νίας	Αμφιλοχίας	Αρχαίο τείχος Αμφιλοχίας	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/33595/3310/74/19-11-1976, ΦΕΚ 1448/Β/3-12-1976
Αιτωλ/νίας	Αμφιλοχίας	Αρχαιολογικός χώρος στην Αμφιλοχία (αρχαία πόλη Λιμναία)	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/33595/3310/74/19-11-1976, ΦΕΚ 1448/Β/3-12-1976
Αιτωλ/νίας	Αμφιλοχίας	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Στρογγυλό" Αμοργιανών (αγροτικό ιερό)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/52529/1879/17-10-2000, ΦΕΚ 1338/Β/6-11-2000
Αιτωλ/νίας	Θέρμου	Αρχαιολογικός χώρος Αγίου Γεωργίου Λευκού	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/19823/1211/22-5-1998, ΦΕΚ 636/Β/24-6-1998
Αιτωλ/νίας	Θέρμου	Αρχαιολογικός χώρος Θέρμου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/14438/825/14-5-1997, ΦΕΚ 470/Β/9-6-1997
Αιτωλ/νίας	Ι.Π. Μεσολογγίου	Περιοχή "Κάστρον της Κυρα-Ρήνης" - (Νέα Πλευρών)	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/33595/3310/74/19-11-1976, ΦΕΚ 1448/Β/3-12-1976 ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/47732/1527/4-1-1984, ΦΕΚ 86/Β/20-2-1984
Αιτωλ/νίας	Ι.Π. Μεσολογγίου	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Χίλια Σπίτια" Αγίου Θωμά (αρχαία πόλη Αλικυρνα)	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/33595/3310/74/19-11-1976, ΦΕΚ 1448/Β/3-12-1976
Αιτωλ/νίας	Ι.Π. Μεσολογγίου	Ι. Μονή Αγίου Συμεών Μεσολογγίου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ33/53410/1815/21-2-2000, ΦΕΚ 277/Β/9-3-2000
Αιτωλ/νίας	Ι.Π. Μεσολογγίου	Αρχαιολογικός χώρος στο ύψωμα "Γυφτόκαστρο" ή "Σφακοβούνι" (αρχαία πόλη Πλευρών)	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/33595/3310/74/19-11-1976, ΦΕΚ 1448/Β/3-12-1976 ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ06/47732/1527/4-1-1984, ΦΕΚ 86/Β/20-2-1984 ΥΑ Υ-ΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Α1/Φ43/50488/2124/28-5-2008, ΦΕΚ 222/ΑΑΠ/9-6-2008
Αιτωλ/νίας	Ι.Π. Μεσολογγίου	Αρχαιολογικός χώρος "Κούρταγας" Ευηνοχωρίου (αρχαία πόλη Καλυδών)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/29188/1506/5-7-1991, ΦΕΚ 600/Β/1-8-1991

ΠΕ	Καλλικράτειος Δήμος	Όνομασία	ΦΕΚ θεσμοθέτησης
Αιτωλ/νίας	Ι.Π. Μεσολογγίου	Χώρος περι το ναύδριο Αγίου Βασιλείου στο Μεσολόγγι	ΥΑ 15794/19-12-1961, ΦΕΚ 35/Β/2-2-1962
Αιτωλ/νίας	Ι.Π. Μεσολογγίου	Φρούριο Οινιαδών στη θέση "Τρίκαρδον" Κατοχής	ΥΑ 2324/14-4-1961, ΦΕΚ 138/Β/2-5-1961
Αιτωλ/νίας	Ι.Π. Μεσολογγίου	Αρχαιολογικός χώρος στο λόφο "Παλαιόκαστρον" (αρχαία πόλη Παϊάνιον)	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/33595/3310/74/19-11-1976, ΦΕΚ 1448/Β/3-12-1976
Αιτωλ/νίας	Ι.Π. Μεσολογγίου	Αρχαιολογικός χώρος στο λόφο Καστρί Παλαιχωρίου και το λόφο Αγίων Θεοδώρων (αρχαία πόλη Μέταπα)	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/33595/3310/74/19-11-1976, ΦΕΚ 1448/Β/3-12-1976
Αιτωλ/νίας	Ναυπακτίας	Περιοχή εκτός των τειχών της αρχαίας Αιτωλικής Χαλκίδος	ΥΑ 21220/10-8-1967, ΦΕΚ 527/Β/24-8-1967
Αιτωλ/νίας	Ναυπακτίας	Όρος Βαράσοβα	ΥΑ Α/Φ31/4261/170/10-3-1975, ΦΕΚ 325/Β/19-3-1975
Αιτωλ/νίας	Ναυπακτίας	Αρχαιολογικός χώρος στο λοφίσκο Αγίας Τριάδος στην Κάτω Βασιλική (Ομηρική Χαλκίς)	ΥΑ 10722/9-9-1965, ΦΕΚ 618/Β/17-9-1965 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/61890/3141/31-12-1992, ΦΕΚ 25/Β/27-1-1993
Αιτωλ/νίας	Ξηρομέρου	Αρχαιολογικός Χώρος στην περιοχή του Δ.Δ. Μύτικα, Δήμου Αλυζίας, Ν. Αιτωλοακαρνανίας.	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Β1/Φ56/76850/3950/28-11-2007, ΦΕΚ 539/ΑΑΠ/13-12-2007
Αιτωλ/νίας	Ξηρομέρου	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Δρυμόνας" - Μύτικα Αρχοντοχωρίου (Ιερό της Αρτέμιδας)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/7188/344/15-2-1996, ΦΕΚ 236/Β/9-4-1996 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/7188/344/15-2-1996, ΦΕΚ 460/Β/17-6-1996
Αιτωλ/νίας	Ξηρομέρου	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Γράβες", Αστακού (αρχαία και μεσαιωνική πόλη)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/32399/1656/22-7-1992, ΦΕΚ 499/Β/3-8-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/32399/1656/22-7-1992, ΦΕΚ 620/Β/15-10-1992
Ηλείας	Ανδραβίδας - Κυλλήνης	Αρχαίο νεκροταφείο Σταφιδοκάμπου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/34219/1446/30-7-1993, ΦΕΚ 617/Β/13-10-1993
Ηλείας	Ανδραβίδας - Κυλλήνης	Αρχαιολογικός Χώρος περιοχής Γλαρέντζας	ΒΔ 25-2-1922, ΦΕΚ 28/Α/26-2-1922 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/40070/2591/8-11-1999, ΦΕΚ 2060/Β/24-11-1999
Ηλείας	Ανδραβίδας - Κυλλήνης	Αρχαιολογικός Χώρος νησίδας Καυκαλίδα	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/40070/2591/8-11-1999, ΦΕΚ 2060/Β/24-11-1999
Ηλείας	Ανδραβίδας - Κυλλήνης	Αρχαιολογικός χώρος Λουτρών Κυλλήνης	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/16461/883/10-5-1999, ΦΕΚ 892/Β/26-5-1999
Ηλείας	Ανδρίτσαινας - Κρεστένων	Αρχαία ακρόπολις ανατολικά της Κοινότητας Βρεστού	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/50669/1686/4-9-1981, ΦΕΚ 781/Β/29-12-1981
Ηλείας	Ανδρίτσαινας - Κρεστένων	Αρχαιολογικός χώρος περιοχής Αλίφειρας	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/63492/2174/12-11-1982, ΦΕΚ 290/Β/30-5-1983
Ηλείας	Ανδρίτσαινας - Κρεστένων	Αρχαιολογικός χώρος στον λόφο "Κάστρο"	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/241/3/7-1-1986, ΦΕΚ 22/Β/31-1-1986

ΠΕ	Καλλικράτειος Δήμος	Ονομασία	ΦΕΚ θεσμοθέτησης
Ηλείας	Ανδρίτσαινας - Κρεστένων	Αρχαιολογικός χώρος αρχαίας Ολυμπίας	ΒΔ 19-4-1921, ΦΕΚ 68/Α/26-4-1921 ΥΑ 11364/19-8-1963, ΦΕΚ 378/Β/24-8-1963 ΥΑ Α/Φ31/14136/1049/15-5-1975, ΦΕΚ 585/Β/4-6-1975 ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Φ07/23610/958/7-6-1980, ΦΕΚ 633/Β/8-7-1980 ΥΑ ΥΠΠΕ/Α1/Φ07/36535/1287/17-7-1985, ΦΕΚ 473/Β/25-7-1985 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ7/10834/566π.ε/6-2-1992, ΦΕΚ 128/Β/27-2-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ7/10834/566π.ε/6-2-1992, ΦΕΚ 216/Β/31-3-1992 ΥΑ Υ-ΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/7941/543/13-2-2002, ΦΕΚ 189/Β/20-2-2002
Ηλείας	Ανδρίτσαινας - Κρεστένων	Ακρόπολις Πλατιάνης	ΠΔ 30-10-1924, ΦΕΚ 279/Α/6-11-1924
Ηλείας	Ανδρίτσαινας - Κρεστένων	Αρχαιολογικός χώρος περιοχής Μακρισίων	ΥΑ ΥΠΠΕ/Φ07/4354/164/5-2-1985, ΦΕΚ 163/Β/28-3-1985
Ηλείας	Ανδρίτσαινας - Κρεστένων	Αρχαιολογικός χώρος κοίτης Αλφειού ποταμού	ΥΑ ΥΠΠΟ/Α1/Φ07/61245/2286/19-12-1985, ΦΕΚ 22/Β/31-1-1986 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/18852/906/22-5-2000, ΦΕΚ 686/Β/2-6-2000
Ηλείας	Ανδρίτσαινας - Κρεστένων	Αρχαιολογικός χώρος κοίτης Αλφειού ποταμού	ΥΑ ΥΠΠΟ/Α1/Φ07/61245/2286/19-12-1985, ΦΕΚ 22/Β/31-1-1986 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/18852/906/22-5-2000, ΦΕΚ 686/Β/2-6-2000
Ηλείας	Ανδρίτσαινας - Κρεστένων	Αρχαιολογικός χώρος Τρυπητής	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Φ07/61415/2114/6-10-1982, ΦΕΚ 55/Β/9-2-1983
Ηλείας	Ανδρίτσαινας - Κρεστένων	Αρχαιολογικός χώρος περιοχής Καιάφα	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/65037/2543/2-1-1981, ΦΕΚ 112/Β/24-2-1981 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/44661/2352/8-10-1991, ΦΕΚ 899/Β/5-11-1991
Ηλείας	Ανδρίτσαινας - Κρεστένων	Βαλανείο	ΥΑ Υ-ΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ31/ΚΗΡ/10946/316/14-5-2001, ΦΕΚ 732/Β/13-6-2001 ΥΑ Υ-ΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ31/ΚΗΡ/10946/316/14-5-2001, ΦΕΚ 90/Β/31-1-2002
Ηλείας	Αρχαία Ολυμπίας	Αρχαιολογικός χώρος αρχαίας Ολυμπίας	ΒΔ 19-4-1921, ΦΕΚ 68/Α/26-4-1921 ΥΑ 11364/19-8-1963, ΦΕΚ 378/Β/24-8-1963 ΥΑ Α/Φ31/14136/1049/15-5-1975, ΦΕΚ 585/Β/4-6-1975 ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Φ07/23610/958/7-6-1980, ΦΕΚ 633/Β/8-7-1980 ΥΑ ΥΠΠΕ/Α1/Φ07/36535/1287/17-7-1985, ΦΕΚ 473/Β/25-7-1985 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ7/10834/566π.ε/6-2-1992, ΦΕΚ 128/Β/27-2-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ7/10834/566π.ε/6-2-1992, ΦΕΚ 216/Β/31-3-1992 ΥΑ Υ-ΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/7941/543/13-2-2002, ΦΕΚ 189/Β/20-2-2002
Ηλείας	Αρχαία Ολυμπίας	Αρχαιολογικός χώρος περιοχής "Φλόκα"	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Φ07/60691/2341/7-12-1984, ΦΕΚ 921/Β/31-12-1984

ΠΕ	Καλλικράτειος Δήμος	Ονομασία	ΦΕΚ θεσμοθέτησης
Ηλείας	Αρχαίας Ολυμπίας	Αρχαιολογικός χώρος κοίτης Αλφειού ποταμού	ΥΑ ΥΠΠΟ/Α1/Φ07/61245/2286/19-12-1985, ΦΕΚ 22/Β/31-1-1986 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/18852/906/22-5-2000, ΦΕΚ 686/Β/2-6-2000
Ηλείας	Αρχαίας Ολυμπίας	Λείψανα κτισμάτων Μεσοελλαδικών χρόνων και μυκηναϊκός θαλαμοειδής τάφος	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/53860/2830/28-11-1994, ΦΕΚ 952/Β/22-12-1994
Ηλείας	Αρχαίας Ολυμπίας	Ίχνη αρχαίας κατοίκησης και λείψανα κτισμάτων	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/53860/2830/28-11-1994, ΦΕΚ 952/Β/22-12-1994
Ηλείας	Αρχαίας Ολυμπίας	Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Καμπέρι" (Αρχαίο λατομείο κογχυλιάτη λίθου)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/40069/2592/8-11-1999, ΦΕΚ 2059/Β/24-11-1999
Ηλείας	Αρχαίας Ολυμπίας	Αρχαιολογικός Χώρος "Τούρλας"	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/49877/3038/23-10-2001, ΦΕΚ 1470/Β/29-10-2001
Ηλείας	Αρχαίας Ολυμπίας	Παλαιομπουκουβίνα	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/50594/2228/25-10-1993, ΦΕΚ 852/Β/15-11-1993 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/50594/2228/25-10-1993, ΦΕΚ 905/Β/15-12-1993
Ηλείας	Ζαχάρως	Αρχαιολογικός χώρος "Λενικό" ή "Ελληνικό" στο Πρασιδάκι	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/30856/1597/3-7-1996, ΦΕΚ 666/Β/1-8-1996
Ηλείας	Ζαχάρως	Αρχαιολογικός χώρος περιοχής Κακοβάτου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/54181/2850/28-11-1994, ΦΕΚ 963/Β/23-12-1994
Ηλείας	Ζαχάρως	Αρχαιολογικός χώρος περιοχής Καιάφα	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/65037/2543/2-1-1981, ΦΕΚ 112/Β/24-2-1981 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/44661/2352/8-10-1991, ΦΕΚ 899/Β/5-11-1991
Ηλείας	Ζαχάρως	Αρχαιολογικός χώρος αρχαίου Λεπρέου	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/50668/1687/4-9-1981, ΦΕΚ 780/Β/29-12-1981
Ηλείας	Ζαχάρως	Αρχαιολογικός χώρος Άνω Φιγάλειας	ΥΑ ΥΠΠΕ/Α1/Φ07/25739/1006/7-5-1982, ΦΕΚ 414/Β/24-6-1982
Ηλείας	Ζαχάρως	Αρχαιολογικός χώρος ευρύτερης περιοχής του ναού Επικουρίου Απόλλωνος	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/44671/1836/5-11-1986, ΦΕΚ 837/Β/4-12-1986 ΥΑ Υ-ΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/44671/1836/5-11-1986, ΦΕΚ 437/ΑΑΠ/10-9-2009 ΥΑ Υ-ΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/30905/1377οικ./30-3-2010, ΦΕΚ 115/ΑΑΠ/6-4-2010
Ηλείας	Ήλιδας	Αρχαιολογικός χώρος Ήλιδας	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ7/44126/1882/28-12-1989, ΦΕΚ 45/Β/26-1-1990 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/41304/2163/23-9-1991, ΦΕΚ 834/Β/10-10-1991 ΥΑ Υ-ΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Α1/Φ7/38567/2422/8-7-2002, ΦΕΚ 597/Δ/17-7-2002
Ηλείας	Ήλιδας	Κοίτη Πηνειού ποταμού	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ7/44126/1882/28-12-1989, ΦΕΚ 45/Β/26-1-1990
Ηλείας	Ήλιδας	Αρχαιολογικός χώρος "Λακκαθέλας"	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/8123/400/31-3-1999, ΦΕΚ 711/Β/19-5-1999
Ηλείας	Ήλιδας	Αρχαιολογικός χώρος περιοχής "Σωστίου" Ηλείας	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/31337/1525/8-7-1992, ΦΕΚ 493/Β/30-7-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/31337/1525/8-7-1992, ΦΕΚ 584/Β/25-9-1992
Ηλείας	Πηνειού	Αρχαιολογικός χώρος περιοχής Τραγάνι Βαρθολομιού	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ432/7349/372/22-2-1991, ΦΕΚ 323/Β/13-5-1991

ΠΕ	Καλλικράτειος Δήμος	Ονομασία	ΦΕΚ θεσμοθέτησης
Ηλείας	Πύργου	Αρχαιολογικός χώρος Επιταλίου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/30857/1598/12-7-1996, ΦΕΚ 644/Β/30-7-1996
Ηλείας	Πύργου	Αρχαιολογικός χώρος περιοχής Καϊάφα	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/65037/2543/2-1-1981, ΦΕΚ 112/Β/24-2-1981 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/44661/2352/8-10-1991, ΦΕΚ 899/Β/5-11-1991
Ηλείας	Πύργου	Περιοχή Κάστρου Κουκουβίτσας	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/5672/274/20-3-1995, ΦΕΚ 247/Β/3-4-1995
Ηλείας	Πύργου	Αρχαία Φειά	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ31/14610/449/20-3-1996, ΒΔ 25-2-1922, ΦΕΚ 28/Α/26-2-1922 ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ07/66969/2288/12-11-1982, ΦΕΚ 305/Β/31-5-1983 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ31/14611/450/20-3-1996, ΦΕΚ 236/Β/9-4-1996

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Με έντονη γραμματοσειρά καταγράφονται οι αρχαιολογικοί χώροι που κηρύχτηκαν μετά τη θεσμοθέτηση του ΠΠΧΣΑΑ (2003). Πρόκειται για τους εξής:

- Αρχαιολογικός χώρος στην περιοχή των Δημοτικών Διαμερισμάτων Νικολεΐκων, Ριζόμυλου και Ελίκης της Δ.Ε. Διακόπτου, Δήμου Αιγιαλείας, ΠΕ Αχαΐας.
- Αρχαιολογικός Χώρος στην περιοχή της ΔΕ Αλυζίας, Δήμου Ξηρομέρου, ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας.

Επιπλέον, έχουν τροποποιηθεί οι κηρύξεις των εξής:

- Αρχαιολογικός χώρος όρους Σκόλλης, Δήμου Δυτικής Αχαΐας, ΠΕ Αχαΐας.
- Αρχαιολογικός χώρος αρχαίας πόλης Ηράκλειας, Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας, ΠΕ Αιτ/νίας
- Αρχαιολογικός χώρος στο ύψωμα "Γυφτόκαστρο" ή "Σφακοβούνι" (αρχαία πόλη Πλευρών), Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου, ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας.
- Αρχαιολογικός χώρος ευρύτερης περιοχής του ναού Επικουρίου Απόλλωνος, Δήμου Ζαχάρως, ΠΕ Ηλείας.

Πίνακας 56: Παραδοσιακοί οικισμοί στην ΠΔΕ.

Κωδ.	Δ/νση – περιοχή - επωνυμία	ΟΤΑ Καποδιστρια	ΦΕΚ & φορέας	Απόφαση	Τίτλος ΦΕΚ
201	Επωνυμία: Ναύπακτος	Δ. Ναυπάκτου	Δ-594 α/ 13.11.1978 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη / Μεταβολή	A /19.10.1978	Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομής-σεως των οικοπέδων αυτών.
			Δ-85 α/ 01.01.1993 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη / Μεταβολή		
			Δ-523 α/ 10.08.2000 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη / Μεταβολή	20559/5563 α / 01.08.2000	Παράταση αναστολής

Κωδ.	Δ/νση - περιοχή - επωνυμία	ΟΤΑ Καποδίστρια	ΦΕΚ & φορέας	Απόφαση	Τίτλος ΦΕΚ
			Δ-674 α/ 06.08.2002 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη / Μεταβολή		Τροποποίηση του από 28.01.1993 Π.Δ/τος
204	Επωνυμία: Ταξιάρχες	Δ.Ζαχάρως	Δ-594 α/ 13.11.1978 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη / Μεταβολή	α/19.10.1978	Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών.
7568	Επωνυμία: Πατρών (τμήμα πόλης)	Δ. Πατρέων	Δ-364 α/ 30.07.1982 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη / Μεταβολή	ΠΔ α/11.04.1982	χαρακτηρισμός ως παραδοσιακού τμήματος της πόλης Πατρών και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησής του.
			Δ-499 α/ 16.05.1996 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη / Μεταβολή	ΠΔ α/25.04.1996	χαρακτηρισμός ως παραδοσιακού τμήματος της πόλης των Πατρών (Ν.Αχαΐας) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτού.
8235	Επωνυμία: Πατρών (τμήμα πόλης)	Δ. Πατρέων	Δ-364 α/ 30.07.1982 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη / Μεταβολή	ΠΔ α/11.04.1982	χαρακτηρισμός ως παραδοσιακού τμήματος της πόλης Πατρών και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησής του.
			Δ-499 α/ 16.05.1996 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη / Μεταβολή	ΠΔ α/25.04.1996	χαρακτηρισμός ως παραδοσιακού τμήματος της πόλης των Πατρών (Ν.Αχαΐας) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτού.

Κωδ.	Δ/νση - περιοχή - επωνυμία	ΟΤΑ Καποδίστρια	ΦΕΚ & φορέας	Απόφαση	Τίτλος ΦΕΚ
203	Επωνυμία: Αλεποχώριον	Δ.Τριταίας	Δ-594 α/ 13.11.1978 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη / Μεταβολή	α/19.10.1978	Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών.
202	Επωνυμία: Βεσίνιον	Δ.Παϊών	Δ-594 α/ 13.11.1978 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη / Μεταβολή	α/19.10.1978	Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών.

Πίνακας 57: Πιέσεις/ απειλές σε περιοχές του Δικτύου Natura 2000.

Κωδικός site	Κωδικός πίεσης/ απειλής
GR2110001	A01: Καλλιέργεια
GR2110001	A04: Βοσκή
GR2110001	A09: Άρδευση
GR2110001	C01.01.02: Αφαίρεση υλικών από παραλίες
GR2110001	D01.02: Δρόμοι και αυτοκινητόδρομοι
GR2110001	E01: Αστικές ζώνες, κατοικίες
GR2110001	E02.01: Εργοστάσια
GR2110001	E02: Βιομηχανικές ή εμπορικές ζώνες
GR2110001	E03.01: Εναποθέσεις οικιακών απορριμμάτων
GR2110001	E03.02: Εναποθέσεις βιομηχανικών απορριμμάτων
GR2110001	F01: Υδατοκαλλιέργειες (γλυκού ή αλμυρού νερού)
GR2110001	F03.01: Θήρα
GR2110001	G05: Άλλος τύπος Όχλησης από ανθρώπινες δραστηριότητες
GR2110001	J02: Ανθρωπογενείς αλλαγές στις υδραυλικές συνθήκες
GR2110001	K01.01: Διάβρωση
GR2110001	K02.03: Ευτροφισμός (φυσικός)
GR2110004	A01: Καλλιέργεια
GR2110004	A04: Βοσκή
GR2110004	A09: Άρδευση
GR2110004	C01.01.02: Αφαίρεση υλικών από παραλίες
GR2110004	D01.02: Δρόμοι και αυτοκινητόδρομοι
GR2110004	E01: Αστικές ζώνες, κατοικίες
GR2110004	E02.01: Εργοστάσια

Κωδικός site	Κωδικός πίεσης/ απειλής
GR2110004	E02: Βιομηχανικές ή εμπορικές ζώνες
GR2110004	E03.01: Εναποθέσεις οικιακών απορριμμάτων
GR2110004	E03.02: Εναποθέσεις βιομηχανικών απορριμμάτων
GR2110004	F01: Υδατοκαλλιέργειες (γλυκού ή αλμυρού νερού)
GR2110004	F03.01: θήρα
GR2110004	G05: Άλλος τύπος Όχλησης από ανθρώπινες δραστηριότητες
GR2110004	J02: Ανθρωπογενείς αλλαγές στις υδραυλικές συνθήκες
GR2110004	K02.03: Ευτροφισμός (φυσικός)
GR2110006	<i>Δεν αναφέρονται πιέσεις/ απειλές στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων</i>
GR2310001	A01: Καλλιέργεια
GR2310001	A04: Βοσκή
GR2310001	A05.01: εκτροφή ζώων
GR2310001	A08: Λίπανση
GR2310001	A09: Άρδευση
GR2310001	B02.03: Αφαίρεση των υπο-ορόφων
GR2310001	C01.05: Αλυκές
GR2310001	D01.02: Δρόμοι και αυτοκινητόδρομοι
GR2310001	D03.02: Γραμμές ναυσιπλοΐας
GR2310001	F01: Υδατοκαλλιέργειες (γλυκού ή αλμυρού νερού)
GR2310001	F02.03: αλιεία αναψυχής
GR2310001	F03.01: θήρα
GR2310001	F03.02: Σύλληψη και απομάκρυνση πανίδας (χερσαίας)
GR2310001	G05: Άλλος τύπος Όχλησης από ανθρώπινες δραστηριότητες
GR2310001	J02.01.01: Διαδικασία αποξήρανσης παράκτιων περιοχών
GR2310001	J02.01: Πλήρωση εδαφών, ανάκτηση εδαφών και αποξήρανση
GR2310001	J02.12: αναχώματα, προσχώσεις, επιχωματώσεις, τεχνητές παραλίες
GR2310001	J02: Ανθρωπογενείς αλλαγές στις υδραυλικές συνθήκες
GR2310001	K01.02: προσχώσεις
GR2310004	A04: Βοσκή
GR2310004	B03: Δασική εκμετάλλευση χωρίς νέες φυτεύσεις ή φυσική αναγέννηση
GR2310004	F03.01: θήρα
GR2310004	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2310004	K01.01: Διάβρωση
GR2310004	K01.02: προσχώσεις
GR2310005	A04: Βοσκή
GR2310005	F03.01: θήρα
GR2310005	G01.04: ορειβασία, Αναρρίχηση, σπηλαιολογία
GR2310005	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2310006	A01: Καλλιέργεια
GR2310006	A04: Βοσκή

Κωδικός site	Κωδικός πίεσης/ απειλής
GR2310006	A05.01: εκτροφή ζώων
GR2310006	A08: Λίπανση
GR2310006	A09: Άρδευση
GR2310006	D01.02: Δρόμοι και αυτοκινητόδρομοι
GR2310006	D01.05: Γέφυρες και οδογέφυρες
GR2310006	D04.01: Τοπικό αεροδρόμιο
GR2310006	F01: Υδατοκαλλιέργειες (γλυκού ή αλμυρού νερού)
GR2310006	F03.01: θήρα
GR2310006	G04.01: Στρατιωτικές ασκήσεις
GR2310006	H06.01: Ηχητικές οχλήσεις, ηχορύπανση
GR2310006	K01.03: Αποξήρανση
GR2310006	K02: Βιοκοινωνική εξέλιξη και διαδοχή
GR2310007	A01: Καλλιέργεια
GR2310007	A04: Βοσκή
GR2310007	A05.01: εκτροφή ζώων
GR2310007	A08: Λίπανση
GR2310007	A09: Άρδευση
GR2310007	D01.02: Δρόμοι και αυτοκινητόδρομοι
GR2310007	D01.05: Γέφυρες και οδογέφυρες
GR2310007	E01: Αστικές ζώνες, κατοικίες
GR2310007	E03.01: Εναποθέσεις οικιακών απορριμμάτων
GR2310007	F01: Υδατοκαλλιέργειες (γλυκού ή αλμυρού νερού)
GR2310007	F03.01: θήρα
GR2310007	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2310007	J02: Ανθρωπογενείς αλλαγές στις υδραυλικές συνθήκες
GR2310007	K01.03: Αποξήρανση
GR2310007	K02: Βιοκοινωνική εξέλιξη και διαδοχή
GR2310008	A01: Καλλιέργεια
GR2310008	A05.01: εκτροφή ζώων
GR2310008	A08: Λίπανση
GR2310008	A09: Άρδευση
GR2310008	F01: Υδατοκαλλιέργειες (γλυκού ή αλμυρού νερού)
GR2310008	F03.01: θήρα
GR2310008	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2310009	A01: Καλλιέργεια
GR2310009	A05.01: εκτροφή ζώων
GR2310009	A08: Λίπανση
GR2310009	A09: Άρδευση
GR2310009	E01: Αστικές ζώνες, κατοικίες
GR2310009	F01: Υδατοκαλλιέργειες (γλυκού ή αλμυρού νερού)

Κωδικός site	Κωδικός πίεσης/ απειλής
GR2310009	F03.01: θήρα
GR2310009	G01.01: Ναυταθλητισμός
GR2310009	G05: Άλλος τύπος Όχλησης από ανθρώπινες δραστηριότητες
GR2310009	J02.12: αναχώματα, προσχώσεις, επιχωματώσεις, τεχνητές παραλίες
GR2310009	K01.02: προσχώσεις
GR2310009	K01.03: Αποξήρανση
GR2310009	K02: Βιοκοινωνική εξέλιξη και διαδοχή
GR2310010	<i>Δεν αναφέρονται πιέσεις/ απειλές στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων</i>
GR2310011	<i>Δεν αναφέρονται πιέσεις/ απειλές στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων</i>
GR2310013	<i>Δεν αναφέρονται πιέσεις/ απειλές στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων</i>
GR2310014	<i>Δεν αναφέρονται πιέσεις/ απειλές στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων</i>
GR2310015	<i>Δεν αναφέρονται πιέσεις/ απειλές στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων</i>
GR2310016	A01: Καλλιέργεια
GR2310016	A04: Βοσκή
GR2310016	A05.01: εκτροφή ζώων
GR2310016	A08: Λίπανση
GR2310016	A09: Άρδευση
GR2310016	D01.02: Δρόμοι και αυτοκινητόδρομοι
GR2310016	D01.05: Γέφυρες και οδογέφυρες
GR2310016	E01: Αστικές ζώνες, κατοικίες
GR2310016	E03.01: Εναποθέσεις οικιακών απορριμμάτων
GR2310016	F01: Υδατοκαλλιέργειες (γλυκού ή αλμυρού νερού)
GR2310016	F03.01: θήρα
GR2310016	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2320001	A01: Καλλιέργεια
GR2320001	A04: Βοσκή
GR2320001	A08: Λίπανση
GR2320001	B02.03: Αφαίρεση των υπο-ορόφων
GR2320001	B03: Δασική εκμετάλλευση χωρίς νέες φυτεύσεις ή φυσική αναγέννηση
GR2320001	C01.01: Απόσπαση άμμου και χαλικιών
GR2320001	D04.01: Τοπικό αεροδρόμιο
GR2320001	F01: Υδατοκαλλιέργειες (γλυκού ή αλμυρού νερού)
GR2320001	F03.01: θήρα
GR2320001	F03.02.03: παγίδευση, δηλητηρίαση, λαθροθηρία
GR2320001	G01.03: Μηχανοκίνητα οχήματα
GR2320001	G03: Κέντρα διερμηνείας
GR2320001	G05.01: Ποδοπάτημα, συχνή χρήση
GR2320001	H06.01: Ηχητικές οχλήσεις, ηχορύπανση
GR2320002	A01: Καλλιέργεια
GR2320002	A04: Βοσκή

Κωδικός site	Κωδικός πίεσης/ απειλής
GR2320002	A08: Λίπανση
GR2320002	B: Δασοπονία, Δασοκομία
GR2320002	B03: Δασική εκμετάλλευση χωρίς νέες φυτεύσεις ή φυσική αναγέννηση
GR2320002	F03.01: θήρα
GR2320002	F03.02: Σύλληψη και απομάκρυνση πανίδας (χερσαίας)
GR2320002	F04: Συλλογή/ απομάκρυνση χλωρίδας (χερσαίας)
GR2320002	G05.01: Ποδοπάτημα, συχνή χρήση
GR2320002	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2320002	K01.01: Διάβρωση
GR2320003	A01: Καλλιέργεια
GR2320003	A04: Βοσκή
GR2320003	A08: Λίπανση
GR2320003	D01.01: Μονοπάτια, διαδρομές και ποδηλατοδρόμοι
GR2320003	D01.04: Σιδηρόδρομος, σιδηρόδρομος ταχείας κυκλοφορίας
GR2320003	D01.05: Γέφυρες και οδογέφυρες
GR2320003	D01.06: Σήραγγα
GR2320003	E06: Άλλες αστικές, βιομηχανικές ή συναφείς δραστηριότητες
GR2320003	F03.01: θήρα
GR2320003	G01.02: Πεζοπορία, ιππασία και μη μηχανοκίνητα οχήματα
GR2320003	G01.04: ορειβασία, Αναρρίχηση, σπηλαιολογία
GR2320003	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2320003	K01.01: Διάβρωση
GR2320004	A01: Καλλιέργεια
GR2320004	A04: Βοσκή
GR2320004	D01.02: Δρόμοι και αυτοκινητόδρομοι
GR2320004	F03.01: θήρα
GR2320004	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2320005	A01: Καλλιέργεια
GR2320005	A04: Βοσκή
GR2320005	A08: Λίπανση
GR2320005	D01.02: Δρόμοι και αυτοκινητόδρομοι
GR2320005	D01.05: Γέφυρες και οδογέφυρες
GR2320005	D05: Βελτίωση των προσβάσεων σε περιοχές
GR2320005	F03.01: θήρα
GR2320005	G01.02: Πεζοπορία, ιππασία και μη μηχανοκίνητα οχήματα
GR2320005	G01.04: ορειβασία, Αναρρίχηση, σπηλαιολογία
GR2320005	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2320005	K01.01: Διάβρωση
GR2320005	K04.03: εισαγωγή ασθενειών (μικρόβια)
GR2320006	A01: Καλλιέργεια

Κωδικός site	Κωδικός πίεσης/ απειλής
GR2320006	A08: Λίπανση
GR2320006	D01.02: Δρόμοι και αυτοκινητόδρομοι
GR2320006	E01.02: Ασυνεχής αστικοποίηση
GR2320006	E03.01: Εναποθέσεις οικιακών απορριμμάτων
GR2320006	F03.01: θήρα
GR2320006	G01.03: Μηχανοκίνητα οχήματα
GR2320006	G05: Άλλος τύπος Όχλησης από ανθρώπινες δραστηριότητες
GR2320006	H06.01: Ηχητικές οχλήσεις, ηχορύπανση
GR2320006	K01.03: Αποξήρανση
GR2320007	A01: Καλλιέργεια
GR2320007	A04: Βοσκή
GR2320007	A08: Λίπανση
GR2320007	B03: Δασική εκμετάλλευση χωρίς νέες φυτεύσεις ή φυσική αναγέννηση
GR2320007	D01.02: Δρόμοι και αυτοκινητόδρομοι
GR2320007	F03.01: θήρα
GR2320007	G01.04: ορειβάσια, Αναρρίχηση, σπηλαιολογία
GR2320007	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2320007	K01.01: Διάβρωση
GR2320008	A01: Καλλιέργεια
GR2320008	A04: Βοσκή
GR2320008	D01.01: Μονοπάτια, διαδρομές και ποδηλατοδρόμοι
GR2320008	E01: Αστικές ζώνες, κατοικίες
GR2320008	F03.01: θήρα
GR2320008	I01: Εισβολικά μη αυτόχθονα είδη
GR2320008	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2320008	K01.01: Διάβρωση
GR2320009	A01: Καλλιέργεια
GR2320009	A04: Βοσκή
GR2320009	A05.01: εκτροφή ζώων
GR2320009	A08: Λίπανση
GR2320009	F03.01: θήρα
GR2320009	G01.04: ορειβάσια, Αναρρίχηση, σπηλαιολογία
GR2320009	G01.06: Σκι, σκι εκτός πίστας
GR2320009	G05: Άλλος τύπος Όχλησης από ανθρώπινες δραστηριότητες
GR2320009	K01.01: Διάβρωση
GR2320009	K01.02: προσχώσεις
GR2320009	L04: Χιονοστιβάδα
GR2320010	A01: Καλλιέργεια
GR2320010	A04: Βοσκή
GR2320010	A08: Λίπανση

Κωδικός site	Κωδικός πίεσης/ απειλής
GR2320010	D01.02: Δρόμοι και αυτοκινητόδρομοι
GR2320010	D01.05: Γέφυρες και οδογέφυρες
GR2320010	D05: Βελτίωση των προσβάσεων σε περιοχές
GR2320010	F03.01: θήρα
GR2320010	G01.02: Πεζοπορία, ιππασία και μη μηχανοκίνητα οχήματα
GR2320010	G01.04: ορειβάσια, Αναρρίχηση, σπηλαιολογία
GR2320010	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2320010	K01.01: Διάβρωση
GR2320010	K04.03: εισαγωγή ασθενειών (μικρόβια)
GR2320011	A01: Καλλιέργεια
GR2320011	A04: Βοσκή
GR2320011	A08: Λίπανση
GR2320011	B02.03: Αφαίρεση των υπο-ορόφων
GR2320011	B03: Δασική εκμετάλλευση χωρίς νέες φυτεύσεις ή φυσική αναγέννηση
GR2320011	C01.01: Απόσπαση άμμου και χαλικιών
GR2320011	D04.01: Τοπικό αεροδρόμιο
GR2320011	F01: Υδατοκαλλιέργειες (γλυκού ή αλμυρού νερού)
GR2320011	F03.01: θήρα
GR2320011	F03.02.03: παγίδευση, δηλητηρίαση, λαθροθηρία
GR2320011	G01.03: Μηχανοκίνητα οχήματα
GR2320011	G05.01: Ποδοπάτημα, συχνή χρήση
GR2320011	H06.01: Ηχητικές οχλήσεις, ηχορύπανση
GR2320012	A01: Καλλιέργεια
GR2320012	A04: Βοσκή
GR2320012	D01.01: Μονοπάτια, διαδρομές και ποδηλατοδρόμοι
GR2320012	E01: Αστικές ζώνες, κατοικίες
GR2320012	F03.01: θήρα
GR2320012	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2320012	K01.01: Διάβρωση
GR2320013	A01: Καλλιέργεια
GR2320013	A04: Βοσκή
GR2320013	A08: Λίπανση
GR2320013	B: Δασοπονία, Δασοκομία
GR2320013	B03: Δασική εκμετάλλευση χωρίς νέες φυτεύσεις ή φυσική αναγέννηση
GR2320013	D01.01: Μονοπάτια, διαδρομές και ποδηλατοδρόμοι
GR2320013	D01.04: Σιδηρόδρομος, σιδηρόδρομος ταχείας κυκλοφορίας
GR2320013	D01.05: Γέφυρες και οδογέφυρες
GR2320013	D01.06: Σήραγγα
GR2320013	E06: Άλλες αστικές, βιομηχανικές ή συναφείς δραστηριότητες
GR2320013	F03.01: θήρα

Κωδικός site	Κωδικός πίεσης/ απειλής
GR2320013	F03.02: Σύλληψη και απομάκρυνση πανίδας (χερσαίας)
GR2320013	F04: Συλλογή/ απομάκρυνση χλωρίδας (χερσαίας)
GR2320013	G01.02: Πεζοπορία, ιππασία και μη μηχανοκίνητα οχήματα
GR2320013	G01.04: ορειβασία, Αναρρίχηση, σπηλαιολογία
GR2320013	G05.01: Ποδοπάτημα, συχνή χρήση
GR2320013	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2330002	A04: Βοσκή
GR2330002	B03: Δασική εκμετάλλευση χωρίς νέες φυτεύσεις ή φυσική αναγέννηση
GR2330002	F03.01: θήρα, F03.02.03: παγίδευση, δηλητηρίαση, λαθροθηρία
GR2330002	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2330003	A01: Καλλιέργεια
GR2330003	A04: Βοσκή
GR2330003	A08: Λίπανση
GR2330003	A09: Άρδευση
GR2330003	B02.01: Αναδάσωση
GR2330003	C01.01: Απόσπαση άμμου και χαλικιών
GR2330003	D01.01: Μονοπάτια, διαδρομές και ποδηλατοδρόμοι
GR2330003	D01.02: Δρόμοι και αυτοκινητόδρομοι
GR2330003	E01.01: Συνεχής αστικοποίηση
GR2330003	E01.03: Αραιή κατοίκηση
GR2330003	E02.03: Άλλες βιομηχανικές/εμπορικές ζώνες
GR2330003	E03.01: Εναποθέσεις οικιακών απορριμμάτων
GR2330003	E03.02: Εναποθέσεις βιομηχανικών απορριμμάτων
GR2330003	E06: Άλλες αστικές, βιομηχανικές ή συναφείς δραστηριότητες
GR2330003	F03.01: θήρα
GR2330003	G05: Άλλος τύπος Όχλησης από ανθρώπινες δραστηριότητες
GR2330003	J02.01.03: Πλήρωση τάφρων, φραγμάτων, τελμάτων, ελών και κοιλωμάτων
GR2330003	J02.12: αναχώματα, προσχώσεις, επιχωματώσεις, τεχνητές παραλίες
GR2330004	A01: Καλλιέργεια
GR2330004	A04: Βοσκή
GR2330004	E01: Αστικές ζώνες, κατοικίες
GR2330004	F03.01: θήρα
GR2330004	F03.02.03: παγίδευση, δηλητηρίαση, λαθροθηρία
GR2330004	G05: Άλλος τύπος Όχλησης από ανθρώπινες δραστηριότητες
GR2330004	H06.01: Ηχητικές οχλήσεις, ηχορύπανση
GR2330005	A01: Καλλιέργεια
GR2330005	A04: Βοσκή
GR2330005	A08: Λίπανση
GR2330005	D01.02: Δρόμοι και αυτοκινητόδρομοι
GR2330005	D01.04: Σιδηρόδρομος, σιδηρόδρομος ταχείας κυκλοφορίας

Κωδικός site	Κωδικός πίεσης/ απειλής
GR2330005	E06: Άλλες αστικές, βιομηχανικές ή συναφείς δραστηριότητες
GR2330005	F01: Υδατοκαλλιέργειες (γλυκού ή αλμυρού νερού)
GR2330005	F03.01: θήρα
GR2330005	G01.03: Μηχανοκίνητα οχήματα
GR2330005	G02.08: Κατασκήνωση, τροχόσπιτο
GR2330005	G05.01: Ποδοπάτημα, συχνή χρήση
GR2330005	G05: Άλλος τύπος Όχλησης από ανθρώπινες δραστηριότητες
GR2330005	J01: Πυρκαγιές και καταστολή πυρκαγιών
GR2330005	J02.01.02: ανάκτηση εδαφών από τη θάλασσα, τις εκβολές ή τα έλη
GR2330005	J02.12: αναχώματα, προσχώσεις, επιχωματώσεις, τεχνητές παραλίες
GR2330005	K04.03: εισαγωγή ασθενειών (μικρόβια)
GR2330006	A01: Καλλιέργεια, A04: Βοσκή
GR2330006	A08: Λίπανση
GR2330006	C01.05: Αλυκές
GR2330006	F01: Υδατοκαλλιέργειες (γλυκού ή αλμυρού νερού)
GR2330006	F03.01: θήρα
GR2330006	F03.02.03: παγίδευση, δηλητηρίαση, λαθροθηρία
GR2330006	K01.02: προσχώσεις
GR2330006	K02: Βιοκοινωνική εξέλιξη και διαδοχή
GR2330007	<i>Δεν αναφέρονται πιέσεις/ απειλές στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων</i>
GR2330008	<i>Δεν αναφέρονται πιέσεις/ απειλές στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων</i>
GR2330009	<i>Δεν αναφέρονται πιέσεις/ απειλές στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων</i>

12.3 Παράρτημα ΙΙΙ: Έργα και δραστηριότητες που ενδέχεται να προκύψουν από την εφαρμογή του σχεδίου/ προγράμματος

Ακολουθεί αναλυτικός πίνακας με τα έργα/ δραστηριότητες που ενδέχεται να προκύψουν από την εφαρμογή του σχεδίου/ προγράμματος.

12.4 Παράρτημα IV: Σχέδιο Προτάσεων Απόφασης (Προσχέδιο)

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΑΠΟΦΑΣΗΣ (ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ)

I. Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις των άρθρων 1, 2 και 8 του ν. 2742 / 1999 υπό τον τίτλο «Χωροταξικός σχεδιασμός και αιεφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 207 / 1999) και ιδίως τις παρ. 3, 4, 5 και 6 του άρθρου 8 του νόμου αυτού.
2. Την υπ' αριθμ. 51949 / 2010 υπουργική απόφαση υπό τον τίτλο «Παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής του Γενικού, των Ειδικών και των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» (ΦΕΚ Β 1925 / 2010) και ιδίως τα άρθρα 3 και 4 και το Παράρτημα ΙΙ αυτής.
3. Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ Α 128 / 2008) μετά της εκθέσεως αξιολόγησης αυτού.
4. Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον τουρισμό (ΦΕΚ Β 3155 / 2013) μετά της εκθέσεως αξιολόγησης αυτού.
5. Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις υδατοκαλλιέργειες (ΦΕΚ Β 2505 / 2011) μετά της εκθέσεως αξιολόγησης αυτού.
6. Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη βιομηχανία (ΦΕΚ ΑΑΠ 151 / 2009) μετά της εκθέσεως αξιολόγησης αυτού.
7. Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΦΕΚ Β 2464 / 2008) μετά της εκθέσεως αξιολόγησης αυτού.
8. Την από γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος προς το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.
9. Την Έκθεση Αξιολόγησης, αναθεώρησης και εξειδίκευσης του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας
10. Την από ... εισήγηση της Δ/νσης Χωροταξίας του ΥΠΕΚΑ για την αναθεώρηση και εξειδίκευση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας
11. Τη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την τροποποίηση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος.
12. Την από ... ανακοίνωση που δημοσιεύθηκε στις εφημερίδες ..., καθώς και στο διαδικτυακό κόμβο του Υ.Π.Ε.Κ.Α., με την οποία γνωστοποιήθηκε στο κοινό η έναρξη της διαδικασίας διαβούλευσης επί της οικείας Σ.Μ.Π.Ε.

13. Τις απόψεις που διατυπώθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης για την τροποποίηση του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος και τη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού.

14. Τις διατάξεις της υπ' αριθμ. ΥΠΕΧΩΔΕ / ΕΥΠΕ / οικ. 107017 / 28.8.2006 κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του Υφυπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της υπ' αριθμ. 2001 / 42 / ΕΚ οδηγίας "σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων" του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001» (ΦΕΚ Β 1225 2 006)

15. Την από εισήγηση του Υ.Π.Ε.Κ.Α. προς την Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης.

16. Την υπ' αριθμ. κοινή υπουργική απόφαση «Έγκριση πορισμάτων της έκθεσης αξιολόγησης της εφαρμογής του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος.

17. Το τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, 10 / 2011

18. Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου – Ιονίων Νήσων, 2007-2013, 6/2007

19. Το Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ»

20. Το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

II. Εκτιμώντας ιδίως τα ακόλουθα:

1. Ο ρόλος του χωρικού σχεδιασμού έχει αναβαθμιστεί, στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών κατευθύνσεων και πολιτικών και της ενσωμάτωσης της διάστασης της εδαφικής συνοχής, ως έννοιας ισότιμης με την κοινωνική και οικονομική συνοχή. Η σύγχρονη προσέγγιση επιβάλλει τη βελτιωμένη στόχευση των οικονομικών πόρων, τόσο γεωγραφικά, όσο και θεματικά. Η βιώσιμη ανάπτυξη, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, είναι ένας στρατηγικής σημασίας στόχος για το σύνολο των πολιτικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Περιλαμβάνει τρεις διαστάσεις: την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική ισότητα και συνοχή και την οικονομική ευημερία.

2. Από τη συνθετική θεώρηση και αξιολόγηση των νεώτερων στοιχείων της τελευταίας 10ετίας και των προοπτικών τους εντοπίστηκαν ως σημαντικότερα προβλήματα της αναπτυξιακής θέσης της Περιφέρειας της Δυτικής Ελλάδος σε σχέση με το ρόλο της, τα ακόλουθα: η επιδείνωση της αναπτυξιακής θέσης της περιφέρειας λόγω της οικονομικής κρίσης, η έλλειψη ανάδειξης της περιφέρειας σε διεθνή πόλο πολιτιστικού και τουριστικού προορισμού, οι μεγάλες καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση των σημαντικών αναπτυξιακών έργων και η έλλειψη ανάδειξης της περιφέρειας σε πόλο καινοτομίας, έρευνας και τεχνολογίας. Ειδικότερα:

3. Η χώρα βιώνει μία πρωτοφανή οικονομική κρίση (με υψηλούς δείκτες στο δημόσιο χρέος, στο έλλειμμα, στο εμπορικό ισοζύγιο και με χαμηλή ανταγωνιστικότητα στην οικονομία της) η οποία στη βάση της είναι κρίση του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, με κύριο πυρήνα της τις χώρες-οικονομίες του ευρωπαϊκού νότου. Το διευρυνόμενο με τις 10ετίες άνοιγμα της ψαλίδας ανάμεσα στην κατανάλωση και την παραγωγή, στις εισαγωγές και τις εξαγωγές, στην αδήλωτη κερδοφορία και στην παραγωγική εργασία, στην συνεχώς εντεινόμενη φοροδιαφυγή και την μεγέθυνση της γραφειοκρατίας είναι συνέπειες και αντανάκλασεις ενός μοντέλου ανάπτυξης που με την παρέλευση 10ετιών αντιμετωπίζει πολυσύνθετα προβλήματα. Συνεπώς, η πραγματική βιώσιμη ανάπτυξη απαιτεί ένα σχεδιασμένο χωρικό περιβάλλον το οποίο να αναδεικνύει τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα (φυσικά, πολιτιστικά, παραγωγικά) στις διάφορες χωρικές του ενότητες (από τις μεγαλύτερες ως τις τοπικές) με βάση τις αρχές και κατευθύνσεις της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

4. Την τελευταία 5ετία μεγάλο πρόβλημα για την ανάπτυξη της ΠΔΕ αποτελεί η σχετική στασιμότητα και οι μεγάλες καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση των σημαντικών αναπτυξιακών έργων λόγω της στασιμότητας των προγραμματιζόμενων μεγάλων έργων μεταφορικών υποδομών και ιδιαίτερα της μη έναρξης των έργων για τη δημιουργία του εμπορικού τμήματος του νέου λιμένα Πατρών καθώς και της έλλειψης χωροθέτησης ενός σύγχρονου εμπορευματικού κέντρου σε εγγύτητα με το νέο λιμένα.

5. Η περιφέρεια εξακολουθεί να μην είναι τουριστικά αναπτυγμένη καθότι, παρά τους διεθνούς, κοινοτικής και εθνικής σημασίας φυσικούς και πολιτιστικούς της πόρους, οι δράσεις σε αυτόν τον τομέα είναι αποσπασματικές και συγκυριακές (Ολυμπιακοί Αγώνες 2004, Πάτρα: πολιτιστική πρωτεύουσα 2006) και έχουν αποτελέσματα που δεν ήταν τα αναμενόμενα, ενώ εμφανής είναι η έλλειψη λειτουργίας ενός πλήρους πολιτικού αεροδρομίου εθνικής σημασίας στις Π.Ε. Ηλείας-Αχαΐας που είναι απαραίτητο για την τουριστική ανάπτυξη της ΠΔΕ.

6. Παρά τις υπάρχουσες αναπτυγμένες τεχνολογικές υποδομές και τις σχετικές δαπάνες για έρευνα και καινοτομία κατά την τελευταία δεκαετία, ο τομέας της έρευνας δεν παρουσιάζει την αναμενόμενη αποτελεσματικότητα και χαρακτηρίζεται από αργό ρυθμό ενσωμάτωσης ΤΠΕ από την περιφερειακή και τοπική διοίκηση, χαμηλό ποσοστό στη χρήση Η/Υ και διαδικτύου και στην ενασχόληση με ηλεκτρονικό εμπόριο, από ανισότητα διείσδυσης ΤΠΕ μεταξύ Π.Ε. Αχαΐας και υπολοίπων Π.Ε. και ελλιπή διάχυση των αποτελεσμάτων των ερευνητικών προγραμμάτων στην παραγωγική διαδικασία. Με βάση τις αξιολογήσεις της υπάρχουσας κατάστασης και των προοπτικών της, οι προοπτικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιφέρειας που αναφέρονται στο ρόλο της στο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο (πρότυπο χωρικής οργάνωσης) είναι: α) η σταδιακή ενίσχυση και διεύρυνση της εξωστρέφειας της περιφέρειας στον εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο για την άρση της σχετικής της απομόνωσης και της αναπτυξιακής της υστέρησης, με κατεύθυνση την άμβλυνση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών του ελληνικού και ευρωπαϊκού χώρου σε συνάφεια με τον στόχο για οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, β) η προώθηση προγραμμάτων και δράσεων ανακοπής της διεύρυνσης και στην επόμενη προγραμματική περίοδο άμβλυνσης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων ανάμεσα στην ευρύτερη περιοχή της Πάτρας και της Αχαΐας από την μια πλευρά και των ΠΕ Αιτωλ/νίας και Ηλείας από την άλλη, όπως και μεταξύ των περιοχών που βρίσκονται σε εγγύτητα με διαδρόμους και πόλους ανάπτυξης με τις ορεινές / μειονεκτικές περιοχές, και γ) η ευρύτερη αξιοποίηση των νέων δυνατοτήτων που δίνονται για ανάπτυξη αειφορικών δραστηριοτήτων, ιδιαίτερα σε 'ευαίσθητες' ή μειονεκτικές περιοχές (ορεινός χώρος, αγροτικός

χώρος, παράκτιες περιοχές), όπως η συστηματική αξιοποίηση των ΑΠΕ, και του ορυκτού πλούτου, του πλούσιου υδάτινου δυναμικού, των σημαντικών υποδομών έρευνας, τεχνολογίας και διάχυσης της καινοτομίας (Πανεπιστήμια, Επιστημονικό Πάρκο Πατρών, ΙΤΥ, ΤΕΙ), η ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, η ανάπτυξη ποιοτικού τουρισμού στις ακτές και εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ορεινή ενδοχώρα και στις παραλίμνιες εκτάσεις με αξιοποίηση και ανάδειξη των διεθνούς και εθνικής σημαίας φυσικών και πολιτιστικών (αρχαιολογικών και ιστορικών) πόρων της.

7. Πέραν τούτων, τα τελευταία δέκα χρόνια έχουν επέλθει μεταβολές (μικρότερες ή μεγαλύτερες) στα μορφολογικά και εδαφολογικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος. Παράγοντες όπως οι πυρκαγιές (κυρίως του 2007), η φυσική αποσύνθεση των πετρωμάτων που οδηγεί σε κατολισθητικά φαινόμενα, η διάβρωση των εδαφών, οι πλημμύρες, αλλά και η εντονότερη εκμετάλλευση της γεωργικής γης και των υδάτων, σε συνδυασμό με το παγκόσμιο περιβαλλοντικό πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής, οδηγούν στη μεταβολή των μορφολογικών χαρακτηριστικών της ΠΔΕ, στη σταδιακή υποβάθμιση των εδαφικών της πόρων και στην τάση για ερημοποίηση εδαφών της.

8. Επιπροσθέτως, με το νόμο 3852/2010 υπό τον τίτλο «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης», η αποκεντρωμένη διοίκηση (κρατική περιφέρεια) αναδιάρθρωθηκε και οργανώθηκε σε ευρύτερα γεωγραφικά όρια, καθότι δημιουργήθηκε ενιαία αυτοδιοικητική Περιφέρεια με αρμοδιότητες της πρώην Ν.Α. και της κρατικής περιφέρειας και ιδρύθηκαν νέοι καλλικράτειοι Δήμοι με ενισχυμένες αρμοδιότητες σε θέματα χωροταξικού σχεδιασμού, πολεοδομικών μελετών και επεμβάσεων, προστασίας του περιβάλλοντος, παιδείας, υγείας, απασχόλησης και μεταφορών. Ωστόσο, η χωρική διάρθρωση της αποκεντρωμένης διοίκησης δεν είναι η καταλληλότερη, καθώς ολόκληρο το Δυτικό Διαμέρισμα της χώρας (Ιόνια νησιά, Ήπειρος, Δυτική Ελλάδα, Πελοπόννησος) όφειλε να αποτελεί μία αναπτυξιακή και χωρική ενότητα με βάση γεωγραφικά, ιστορικά, πολιτιστικά και κυρίως χωροταξικά και αναπτυξιακά κριτήρια, με την Πάτρα ως σημαντικότερο αστικό κέντρο. Η γεωγραφική οργάνωση της διοίκησης και αυτοδιοίκησης στο εσωτερικό της περιφέρειας, εντούτοις, είναι και έχει τις προοπτικές να γίνει πιο συνεκτική, πιο οικονομική και βελτιωμένη θεσμικά σε ό,τι αφορά τις διοικητικές λειτουργίες και τις εγκαταστάσεις κοινωνικού εξοπλισμού.

9. Την τελευταία δεκαετία παρατηρήθηκαν επίσης αποκλίσεις στην πληθυσμιακή εξέλιξη και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά σε σχέση με τους στόχους του θεσμοθετημένου ΠΠΧΣΑΑ. Τα πληθυσμιακά δεδομένα της ΠΔΕ ακολουθούν πτωτική τάση, όπως και στο σύνολο της χώρας. Επιπλέον, σε ό,τι αφορά τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, εξελίσσεται ένα άνοιγμα της ψαλίδας των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων (κυρίως λόγω της μετακίνησης του πληθυσμού προς τις πόλεις, με παράλληλη αποδυνάμωση κυρίως των ορεινών περιοχών), ενώ συνολικά η ΠΔΕ υπολείπεται της χώρας και πολύ περισσότερο του μέσου όρου των περιφερειών της Ε.Ε. σε ό,τι αφορά τους δείκτες ευημερίας. Οι προοπτικές που εντοπίζονται στην προώθηση του στόχου της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής και της άρσης των ενδοπεριφερειακών πληθυσμιακών ανισοτήτων, είναι η συγκράτηση του πληθυσμού στην ορεινή ενδοχώρα, μέσω μέτρων, αναπτυξιακών έργων και επενδυτικών προγραμμάτων τα οποία βελτιώνουν την πρόσβαση, τις συνθήκες διαβίωσης και την προσφορά θέσεων εργασίας στον ορεινό χώρο.

10. Όσον αφορά τις παραγωγικές δραστηριότητες, ο πρωτογενής τομέας χρήζει εκσυγχρονισμού και ειδικότερα δέον είναι να βελτιωθεί και να επεκταθεί το πεπαλαιωμένο αρδευτικό δίκτυο κυρίως στην Αιτ/νία και την Ηλεία, να αναδιάρθρωθούν οι καλλιέργειες

λόγω της αναθεώρησης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής του καπνού και του βαμβακιού, να προστατευθεί η γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας από την περιβαλλοντική ρύπανση και τον μη συμβατό με τη γεωργική χρήση ανταγωνισμό, να καταπολεμηθούν οι αδυναμίες στη διακίνηση και εμπορία προϊόντων, να διευρυνθεί η βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία, να ενισχυθεί η ανάπτυξη νέων καλλιεργειών και η παραγωγή προϊόντων ποιότητας ΠΟΠ, ΠΓΕ και Ολοκληρωμένης Διαχείρισης, να αντιμετωπιστεί η υπερβόσκηση των βοσκοτόπων και να οριοθετηθούν νέοι, να εκσυγχρονιστούν οι κτηνοτροφικές μονάδες, να οργανωθούν κτηνοτροφικά πάρκα ιδίως στην Αιτ/νία και την Ηλεία, να ενισχυθεί η αλιεία και η ιχθυοκαλλιέργεια που αποτελεί το δυναμικότερο κλάδο στη πρωτογενή παραγωγή της περιοχής, με τα προϊόντα της εντατικής ιχθυοκαλλιέργειας να αποτελούν το δεύτερο εξαγωγικό προϊόν της χώρας. Ο δε δευτερογενής τομέας, που χαρακτηρίζεται από διάσπαρτη και άναρχη χωροθέτηση των εγκαταστάσεων τόσο στις εντός όσο και στις εκτός σχεδίου πόλης περιοχές, χρήζει βελτιώσεως με την απαραίτητη επέκταση της ΒΙΠΕ Πατρών, τη σχεδιασμένη χωροθέτηση επιχειρηματικών πάρκων στις μεγαλύτερες πόλεις της περιφέρειας σε κατάλληλες θέσεις που θα υποδεικνύονται τεκμηριωμένα από τα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ και την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Τέλος, ο τριτογενής τομέας χρήζει αναβάθμισης με την αξιοποίηση των πλούσιων πολιτιστικών και αρχαιολογικών πόρων της ΠΔΕ, αλλά και την ανάπτυξη περιηγητικού και πολιτιστικού θαλάσσιου τουρισμού στον παράκτιο χώρο και ήπιων μορφών εναλλακτικού τουρισμού στην ορεινή και παραλίμνια ενδοχώρα. Αν και η ξενοδοχειακή υποδομή την τελευταία 10ετία σημείωσε αύξηση του 27% περίπου σε σύγκριση με 21,8% του συνόλου της χώρας, ωστόσο σε ότι αφορά την απαιτούμενη στήριξη ειδικών μορφών τουρισμού διαπιστώνεται ότι η ειδική τουριστική υποδομή μέχρι σήμερα είναι ελλιπής έως υποβαθμισμένη (π.χ. εγκαταστάσεις ιαματικού τουρισμού Καΐαφα κ.α.).

11. Η άναρχη διάχυση και εξάπλωση των οικιστικών χρήσεων και η υποβάθμιση κυρίως των παραλιακών περιοχών της Αχαΐας και της νοτιοδυτικής Ηλείας και σε μετριότερο βαθμό της νοτιοανατολικής Αιτ/νίας, συνοδευόμενες από τις τεράστιες καθυστερήσεις στις εγκρίσεις των μελετών ΣΧΟΟΑΠ και ΓΠΣ, έχουν ως συνέπεια την εντεινόμενη και συνεχή επιβάρυνση αυτών των περιοχών σε βάρος της βιώσιμης ανάπτυξης. Προς την κατεύθυνση αντιμετώπισης των προβλημάτων του οικιστικού δικτύου προτείνονται: α) η σταδιακή ενίσχυση των επαρχιακών κέντρων (5^{ου} και 6^{ου} βαθμού σύμφωνα με τα νέα οικιστικά επίπεδα του ΓΠΧΣΑΑ) ως έδρες των νέων δήμων ή των δεύτερων σε πληθυσμό και σημασία πόλεων των νέων δήμων και η παράλληλη δημιουργία των συνθηκών για βαθμιαία ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων πόλης – υπαίθρου, μέσα από την εντεινόμενη ενεργοποίηση δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, β) η ενίσχυση των ορεινών κωμοπόλεων ως επαρχιακών κέντρων των ορεινών μειονεκτικών περιοχών, ιδιαίτερα στις ΠΕ της Ηλείας και Αιτωλ/νίας, στα πλαίσια της ευρωπαϊκής πολιτικής της εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, με δραστηριότητες όπως η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μεταποίησης παραδοσιακών προϊόντων, αξιοποίησης των ΑΠΕ και ανάδειξης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων των ευρύτερων ορεινών μικρών περιφερειών, γ) η ανάπτυξη της εξωστρέφειας και των συνεργασιών και δικτυώσεων των πόλεων της περιφέρειας σε διεθνές, εθνικό, διαπεριφερειακό και ενδοπεριφερειακό επίπεδο σε ζητήματα που αποτελούν προβλήματα ή/ και συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής τους, αξιοποιώντας προοπτικά τις νέες δυνατότητες που παρέχει η νέα αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης, και δ) η εκπόνηση τοπικών χωροταξικών σχεδίων στο επίπεδο του Καλλικράτειου δήμου στα πλαίσια της αειφόρου χωρικής ανάπτυξης με στόχο τον έλεγχο των χρήσεων γης και των όρων δόμησης στις εκτός σχεδίου περιοχές, την προστασία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, τη δρα-

στική μείωση της οικιστικής διάχυσης στην ύπαιθρο και τη βιώσιμη οικιστική οργάνωση του οικιστικού δικτύου.

12. Οι πιέσεις που ασκούνται στο φυσικό περιβάλλον της ΠΔΕ, αλλά και στα υφιστάμενα τοπιολογικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, είναι πολλές και ποικίλες. Μεταξύ των σημαντικότερων συγκαταλέγονται η ανεξέλεγκτη διάθεση στερεών απορριμμάτων ως αποτέλεσμα της ελλιπούς διαχείρισης και των αντιστοιχών υποδομών, οι παράνομες απορρίψεις υγρών αποβλήτων σε επιφανειακούς (αλλά και υπόγειους) υδάτινους αποδέκτες, η άναρχη οικιστική ανάπτυξη - ιδίως κατά μήκος της παράκτιας ζώνης, οι παράνομες ανθρωπογενείς δραστηριότητες (αποψίλωση βλάστησης, αμμοληψίες, λαθροθηρία, κ.α.), η αστική / βιομηχανική ατμοσφαιρική ρύπανση, κ.ά. Μέρος των πιέσεων αυτών εξελίσσεται ήδη σε ένα υποβαθμισμένο από τις πυρκαγιές περιβάλλον, με κυριότερες εκείνες του 2007 που άλλαξαν κατά τόπους την φυσιογνωμία του τοπίου, στην Ηλεία και Αχαΐα. Τα παραπάνω, αν συνδυαστούν με τις αναδασώσεις χωρίς σχεδιασμό και την εγκατάλειψη των παραδοσιακών καλλιεργειών, κάνουν σαφή την ανάγκη υλοποίησης μιας πολιτικής προστασίας του τοπίου. Οι δράσεις που προτάθηκαν μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές αφορούσαν κυρίως μέτρα κοινωνικού, οικονομικού και φορολογικού χαρακτήρα, που εφαρμόστηκαν για τη συντομότερη δυνατή ανακούφιση και διευκόλυνση των πληγέντων από τις πυρκαγιές φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων, ενώ η οικονομική κρίση, η έλλειψη ιεράρχησης και αξιολόγησης των αναγκών των περιοχών που επλήγησαν και οι μεγάλοι ύψους προϋπολογισμοί των σχετικών προγραμμάτων δεν επέτρεψαν ούτε τη μερική υλοποίηση των προβλεπόμενων έργων. Παράλληλα, η παραγωγή και η ανεξέλεγκτη διάθεση των στερεών απορριμμάτων, ενώ ίδιας σπουδαιότητας πίεση είναι και εκείνη που αφορά στις παράνομες απορρίψεις των υγρών αποβλήτων είτε λόγω ελλείψεων σε Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Αστικών Λυμάτων, είτε λόγω της απουσίας λειτουργούντων μονάδων επεξεργασίας αποβλήτων από τις διάφορες βιομηχανικές μονάδες που είναι εγκατεστημένες στη Δυτική Ελλάδα. Εδαφικοί και υδατικοί πόροι χρησιμοποιούνται συνήθως ως τελικοί αποδέκτες (λίμνες, λιμνοθάλασσες, χείμαρροι, ποταμοί, υπεδάφιας απορρίψεις, κ.α.) για τη διάθεση των ανεπεξέργαστων υγρών αποβλήτων. Για τον λόγο αυτό, επιβάλλονται έλεγχοι και ιδιαίτερη μέριμνα σε μονάδες όπως ελαιотреβεία, τυροκομεία, χοιροτροφεία, σφαγεία, κλπ. Στα ανωτέρω προστίθενται οι παράνομες απολήψεις νερού, ο αυξημένος αριθμός παράνομων γεωτρήσεων και οι παράνομες αμμοληψίες, με αποτέλεσμα η υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα και η ρύπανση του περιβάλλοντος να μεγιστοποιούνται. Προς το σκοπό της αειφορικής ανάπτυξης του φυσικού και κατ' επέκταση του πολιτιστικού περιβάλλοντος προτείνονται: α) η διαχείριση και ανάδειξη του σημαντικού αριθμού προστατευόμενων περιοχών (περιοχές του Δικτύου Natura 2000, Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας Ramsar, Εθνικά Πάρκα, Μνημεία Παγκόσμια Κληρονομιάς, περιοχές Σύμβασης Βαρκελώνης, Βιογενετικά Αποθέματα, Αισθητικά Δάση, Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, Καταφύγια Άγριας Ζωής), β) η αξιοποίηση, ανάδειξη και σύνδεση σε δίκτυα του σημαντικού αριθμού αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και ιστορικών τόπων - ορισμένα εκ των οποίων παγκόσμιας εμβέλειας και σημασίας - που γειτνιάζουν ή εμπεριέχουν αξιόλογα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, γ) η ορθολογική εκμετάλλευση του πλούσιου αποθέματος σε φυσικούς πόρους, του ορυκτού πλούτου, του πυκνού δικτύου επιφανειακών υδατικών πόρων που αποτελείται από λίμνες, λιμνοθάλασσες, ποτάμια, χείμαρρους, κ.ά., δ) η έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στον Πατραϊκό κόλπο και το Δυτικό Κατάκολο (στην ΠΔΕ απαντώνται οι 2 από τις 3 θαλάσσιες περιοχές, στις οποίες θα παραχωρηθούν τα δικαιώματα), ε) οι εξαιρετικά σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης διαφόρων οικονομικών δραστηριοτήτων, σε σχέση με την ανάδειξη κυρίως του τουρισμού και της αλιείας, στις εκτεταμένες ακτές και παραλίες του δυτικού μετώπου της ΠΔΕ από την Αιτωλοακαρνανία έως την Ηλεία, νότια της Αιτωλοακαρνανίας

και βόρεια της Αχαΐας, και στ) η ανάδειξη των αξιόλογων οικισμών / τμημάτων οικισμών της ΠΔΕ, με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από τις μελέτες που έχουν προκηρυχθεί από το ΥΠΕΚΑ υπό τον τίτλο «Μελέτες μορφολογικών κανόνων δόμησης και αρχιτεκτονικής».

13. Όσον αφορά τα μεγάλα αναπτυξιακά έργα μεταφορών στην ΠΔΕ, οι μεγάλες καθυστερήσεις αυτών αφορούν κυρίως τη μεταφορική υποδομή του προγραμματισμένου νέου Δυτικού Άξονα της χώρας (οδικού και σιδηροδρομικού), την ολοκλήρωση του τμήματος του ΠΑΘΕ Κόρινθος-Πάτρα (οδικού και σιδηροδρομικού), τη σύνδεση και των δύο αξόνων με τον λιμένα της Πάτρας, την ολοκλήρωση της "Διαγωνίου", την ολοκλήρωση της λειτουργίας του νέου λιμένα της Πάτρας και τη σύνδεση της ζεύξης Ακτίου-Πρέβεζας με τον Δυτικό άξονα βορρά-νότου. Για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης στον τομέα των μεταφορών προτείνονται: α) η σταδιακή μετατροπή σε κόμβο συνδυασμένων μεταφορών της ευρύτερης περιοχής της Πάτρας και του τρίπολου Αγρίνιο - Μεσολόγγι - Πλατυγιάλι Αστακού με παράλληλη ολοκλήρωση της λειτουργίας των οδικών και σιδηροδρομικών διευρωπαϊκών αξόνων σε συνάφεια με τον στόχο της Κοινής Πολιτικής Μεταφορών της Ε.Ε. και του εθνικού στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης των μεταφορών (2007-2013) για τη δημιουργία ενιαίου μεταφορικού χώρου που περιλαμβάνει και την ανάπτυξη των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών, β) η λειτουργία αναβαθμισμένης διπλής ηλεκτροδοτούμενης σιδηροδρομικής γραμμής κανονικού διεθνούς πλάτους στο τμήμα Αθήνα-Κόρινθος-Πάτρα και μονής κανονικού πλάτους στο τμήμα Πάτρα-Πύργος-Καλαμάτα σε σύνδεση με το νέο λιμένα Πατρών και με την ΒΙΠΕ Πατρών και το αεροδρόμιο του Αράξου, γ) η άρση της απομόνωσης των ορεινών μειονεκτικών περιοχών και ιδίως η βελτίωση της προσπελασιμότητας των ορεινών κωμοπόλεων/«κεφαλοχωριών» με την ολοκλήρωση της αναβαθμισμένης λειτουργίας των στρατηγικής σημασίας ενδοπεριφερειακών αξόνων που διέρχονται από αυτές τις περιοχές, δ) η δραστική μείωση της διαμπερούς - υπερτοπικού χαρακτήρα κίνησης οχημάτων στις πόλεις και οικισμούς της περιφέρειας με την ολοκλήρωση της λειτουργίας οδικών παρακάμπσεων και περιμετρικών αρτηριών που αποτελούν τμήματα ή συνδέσεις με τους διευρωπαϊκούς, εθνικούς - διαπεριφερειακούς ή/και ενδοπεριφερειακούς οδικούς άξονες, και ε) η οργάνωση της κυκλοφορίας οχημάτων/πεζών στις πόλεις και κωμοπόλεις της περιφέρειας μέσα από την οργάνωση και ιεράρχηση ενός ενιαίου συστήματος μεταφορών, την ενίσχυση των μέσων μαζικής μεταφοράς, την αποσυμφόρηση από την κυκλοφορία ΙΧ των κέντρων των πόλεων με ολοκληρωμένες αναπλάσεις και μέτρα περιορισμού της χρήσης ΙΧ και τη δημιουργία ενός βασικού δικτύου πεζοδρόμων - ποδηλατοδρόμων και δρόμων ήπιας κυκλοφορίας με προτεραιότητα τα μεγάλα και μεσαία αστικά κέντρα της περιφέρειας.

14. Πέραν του δικτύου των μεταφορών, σοβαρό πρόβλημα και μειονέκτημα για την ενεργειακή κατάσταση της ΠΔΕ αποτελεί η έλλειψη δικτύου φυσικού αερίου, το οποίο παρά το γεγονός ότι έχει χαρακτηριστεί ως έργο υψηλής προτεραιότητας, δεν έχει εξεταστεί επαρκώς η ωριμότητά του ως προς τις τεχνικές προϋποθέσεις για την πραγματοποίησή του. Η αξιοποίηση του φυσικού αερίου και η διέλευσή του από την ΠΔΕ θεωρούνται απαραίτητες για τη βιώσιμη ανάπτυξη ιδιαίτερα των παραγωγικών της εγκαταστάσεων. Απαραίτητη επίσης προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι και η αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αλλά και οι ολοκληρωμένες δράσεις ορθολογικής χρήσης και εξοικονόμησης ενέργειας, στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης ενεργειακής πολιτικής, αλλά και των διεθνών δεσμεύσεων που έχει αναλάβει η χώρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Επιπλέον, το δίκτυο άρδευσης παρουσιάζει έντονα προβλήματα γήρανσης, παρατηρείται αδράνεια όσον αφορά στην εξυπηρέτηση ιδιωτών στις ευρυζωνικές υπηρεσίες δικτύου, ενώ σημαντικά προβλήματα εντοπίζονται στη διαχείριση των αστικών

λυμάτων, τα οποία δημιουργούνται κατά τη λειτουργία των εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων κυρίως από μικρές ή μεγαλύτερες ιδιωτικές επιχειρήσεις.

15. Το ποσοστό των περιοχών με θεσμοθετημένες χρήσεις γης στην ΠΔΕ, σε σχέση με τη συνολική έκταση, είναι πολύ μικρό. Οι καθυστερήσεις στην προώθηση και έγκριση των τοπικών χωροταξικών σχεδίων και των οριοθετήσεων περιοχών του δευτερογενούς τομέα είναι τεράστιες. Επιπλέον, έχουν διαπιστωθεί αποσπασματικές χωροθετήσεις και ελλείψεις ως προς τη συγκεκριμενοποίηση ορίων και χρήσεων γης περιοχών υψηλής προστασίας και αυξανόμενη ένταση χωρικών πιέσεων λόγω μετασχηματισμών από την υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής, συγκρούσεις χρήσεων γης, ιδίως σε παράκτιες περιοχές και περιοχές με σημαντικούς πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους, καθώς και απαξίωση περιοχών της ενδοχώρας με φθίνοντα πληθυσμό και χαμηλή προσιτότητα. Συγκρούσεις των υφιστάμενων ή προβλεπόμενων χρήσεων γης εντοπίζονται ιδιαίτερα στις παράκτιες ζώνες που παρουσιάζουν περαιτέρω σαφείς δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης του θαλάσσιου - ιστιοπλοϊκού τουρισμού, όπως στα παράλια της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας όπου παρατηρείται σύγκρουση μεταξύ του τουρισμού και των υδατοκαλλιεργειών και στα παράλια της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και στα ΝΔ και Δυτικά παράλια της ΠΕ Ηλείας, όπου σημειώνεται σύγκρουση μεταξύ του τουρισμού, της προστασίας του αξιόλογου φυσικού περιβάλλοντος και της προστασίας της γεωργικής γης, ενώ στις ευρύτερες περιοχές των μεγαλύτερων κυρίως αστικών κέντρων παρατηρείται σύγκρουση μεταξύ των οικιστικών χρήσεων, της προστασίας της γεωργικής γης και του αξιόλογου φυσικού περιβάλλοντος. Συναφώς, προς την κατεύθυνση αναβάθμισης των κρίσιμων ζωνών του ενδοπεριφερειακού χώρου προτείνεται: α) η ενίσχυση της ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμού, οικολογικού, πολιτιστικού, αθλητικού τουρισμού-rafting, ναυαθλητικού τουρισμού και ειδικού τουρισμού π.χ. χιονοδρομικού τουρισμού στα Καλάβρυτα) στις μειονεκτικές περιοχές του ορεινού και αγροτικού χώρου, με παράλληλη ανάδειξη του τοπίου και του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου των περιοχών αυτών, β) η προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μέσω της αξιοποίησης ορισμένων κλιματολογικών πλεονεκτημάτων επιμέρους χωρικών ενότητων του αγροτικού και ορεινού χώρου της περιφέρειας (μεγάλη ηλιοφάνεια, υδάτινο δυναμικό, αιολικό δυναμικό), γ) η προώθηση και ανάπτυξη βιολογικών αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων καθώς και ΠΟΠ, ΠΓΕ, και προϊόντων ολοκληρωμένης διαχείρισης, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των αγροτικών περιοχών της περιφέρειας (ιδιαίτερα εύκρατες κλιματολογικές συνθήκες, εύφορα εδάφη στις δυναμικές ζώνες των πεδιάδων Αιτωλ/νίας, Ηλείας, πλούσια βιοποικιλότητα), και δ) ο δραστικός περιορισμός της οικιστικής διάχυσης, μέσα από την απαραίτητη έγκριση τοπικών χωροταξικών σχεδίων, κατά προτεραιότητα στις ευαίσθητες παράκτιες περιοχές και στις αγροτικές και ορεινές περιοχές που διακρίνονται για την ένταξη σ' αυτές περιοχών ζωνών προστασίας (Ramsar, Natura, τοπία φυσικού κάλλους, δάση κ.α).

16. Σε σχέση με το βαθμό συνάφειας των στρατηγικών κατευθύνσεων του ισχύοντος ΠΠΧΣΑΑ με τον υπερκείμενο χωροταξικό σχεδιασμό, τις νεότερες ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές και τα προγράμματα της περιφέρειας, έχουν διαπιστωθεί τα κάτωθι: α) Ο βαθμός συνάφειας των κατευθύνσεων του ισχύοντος ΠΠΧΣΑΑ σε σχέση με τους στόχους και τις αντίστοιχες κατευθύνσεις του ΓΠΧΣΑΑ είναι ικανοποιητικός έως υψηλός, με συνέπεια να μην απαιτείται αναθεώρηση του Περιφερειακού Πλαισίου λόγω ασυμφωνιών ή φανερών αποκλίσεων από το Γενικό Πλαίσιο, γιατί τέτοιες διαφορές και αποκλίσεις στρατηγικού επιπέδου δεν υφίστανται, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την εδαφική περιοχή της ΠΔΕ. Χρειάζεται απλά η προσαρμογή της ιεράρχησης του οικιστικού δικτύου της περιφέρειας στα επτά επίπεδα του οικιστικού δικτύου του Γενικού Πλαισίου (από τα πέντε επίπεδα

οικιστικού δικτύου που υπαγόρευαν οι προδιαγραφές των μελετών του 1997 με βάση τις οποίες προέκυψαν και εγκρίθηκαν τα Περιφερειακά Πλαίσια). Σε ό,τι αφορά την ευρύτερη χωρική ενότητα του Δυτικού Τμήματος της χώρας, ήτοι τη χωρική ενότητα που διατρέχεται από τον Δυτικό αναπτυξιακό άξονα και τον Αδριατικό διάδρομο, αξιολογήθηκε ότι η σχετική κατεύθυνση του ΠΠΧΣΑΑ της ΠΔΕ για ενιαία διοικητική, προγραμματική και χωρική λειτουργία της ενότητας (Πελοπόννησος, Δυτική Ελλάδα, Ήπειρος, Ιόνια Νησιά) δεν πρέπει να αναθεωρηθεί για λόγους ιστορικούς, χωροταξικούς και αναπτυξιακούς στα πλαίσια μάλιστα της ευρωπαϊκής πολιτικής της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, β) Ο βαθμός συνάφειας των κατευθύνσεων του ΠΠΧΣΑΑ με τις αντίστοιχες κατευθύνσεις των ΕΠΧΣΑΑ αξιολογείται γενικά ως αρκετά ικανοποιητικός. Εντοπίζονται ωστόσο ορισμένες διαφορές, οι οποίες δεν απαιτούν ουσιαστική αναθεώρηση των αντίστοιχων στρατηγικών κατευθύνσεων του ΠΠΧΣΑΑ, αλλά μπορούν να αποτελέσουν σημεία εξειδίκευσης, συμπλήρωσης ή μερικής τροποποίησής του, γ) Επισημαίνεται ότι, παρά το ότι το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ προηγείται χρονολογικά των νεώτερων ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών για τον σχεδιασμό της εδαφικής ανάπτυξης και τον σχεδιασμό βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης, οι στρατηγικές του κατευθύνσεις εναρμονίζονται σε ικανοποιητικό βαθμό με τις κατευθύνσεις της "Εδαφικής Ατζέντας της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2020", της "Χάρτας της Λειψίας για τις βιώσιμες Ευρωπαϊκές πόλεις" και της "Στρατηγικής για την Ευρώπη του 2020". Ωστόσο, αξιολογείται ότι οι κατευθύνσεις του ΠΠΧΣΑΑ πρέπει να συμπληρωθούν, να αναθεωρηθούν και να εξειδικευθούν περισσότερο στα πλαίσια του νεότερου διεθνούς, κοινοτικού, και εθνικού θεσμικού πλαισίου, όπως λ.χ για την κλιματική αλλαγή, την διατήρηση της βιοποικιλότητας και των προστατευόμενων περιοχών (βλ. Ν.3937/2011, Εθνική Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα – 2014, κλπ.), την προστασία και διατήρηση των υδάτων (βλ. Ν.3199/2003, Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών, κλπ.), την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος (βλ. Ν. 3983/2011, κ.λπ.).

17. Περαιτέρω, έχει καταγραφεί ο βαθμός αλλά και ο τρόπος εφαρμογής των κατευθύνσεων και του προγράμματος δράσεως του ισχύοντος ΠΠΧΣΑΑ, στην αναθεώρηση του οποίου προβαίνει το παρόν Περιφερειακό Πλαίσιο. Από την αξιολόγηση τόσο της υπάρχουσας κατάστασης και των προοπτικών της όσο και της εφαρμογής των στρατηγικών κατευθύνσεων του ισχύοντος ΠΠΧΣΑΑ διαπιστώθηκε ότι η πολύ μεγάλη πλειοψηφία των κατευθύνσεων του ισχύοντος ΠΠΧΣΑΑ δεν έχει εφαρμοσθεί σε ικανοποιητικό βαθμό, ενώ οι περισσότερες κατευθύνσεις έχουν χαμηλό βαθμό εφαρμογής με τα μέχρι σήμερα δεδομένα. Ωστόσο, η συντριπτική τους πλειοψηφία αξιολογήθηκε ότι βρίσκεται σε ικανοποιητικό βαθμό συνάφειας με τα υπερκείμενα επίπεδα χωροταξικού σχεδιασμού και με τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές, αλλά και σε ικανοποιητικό βαθμό συνάφειας και συνέργειας με το ΕΣΠΑ 2007-2013, με το ΠΕΠ Πελοποννήσου, Δυτ. Ελλάδας, Ιονίων Νήσων 2007-2013 και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, όπως και σε υψηλό βαθμό συνάφειας με το τριετές ΕΠ της ΠΔΕ 2012-2014. Η αξιολόγηση της εφαρμογής του ισχύοντος ΠΠΧΣΑΑ συνοψίζεται στις εξής διαπιστώσεις: α) η θέση και ο ρόλος της ΠΔΕ στον ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο δεν βελτιώθηκε αλλά παρέμεινε σε στασιμότητα, με τάσεις περισσότερο πτωτικές την τελευταία 5ετία της ύφεσης και της οικονομικής κρίσης, β) την τελευταία 5ετία έχει ανοίξει η ψαλίδα των ανισοτήτων μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων αλλά και των ανισοτήτων μέσα στην κάθε ΠΕ, γ) υφίσταται καθυστέρηση στη διαμόρφωση των νέων αναπτυξιακών διαδρόμων και επιβράδυνση στη διαμόρφωση του αναπτυξιακού τριπόλου «Αγρίνιο- Μεσολόγγι – ΝΑΒΙΠΕ Αστακού / Πλατυγιάλι» και του διπόλου «Πύργου – Αμαλιάδας», δ) τα τελευταία χρόνια της οικονομικής κρίσης οι αναπτυξιακοί δείκτες (κ.κ. ΑΕΠ, απασχόληση, ανεργία) έχουν επιδεινωθεί σε μεγάλο βαθμό, ε) η δέσμη των κατευθύνσεων του ισχύοντος ΠΠΧΣΑΑ που αναφέρονται στην αναβάθμι-

ση της δομής και της εξέλιξης του οικιστικού δικτύου της περιφέρειας έχουν εφαρμοσθεί σε χαμηλό έως μέτριο βαθμό, με χαμηλότερη την εφαρμογή της κατεύθυνσης για περιορισμό της αστικής εξάπλωσης, στ) οι κατευθύνσεις του ισχύοντος ΠΠΧΣΑΑ παρουσιάζουν χαμηλό έως πολύ χαμηλό βαθμό εφαρμογής στα ζητήματα της προστασίας και ανάδειξης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, παρά τον μεγάλο αριθμό θεσμοθέτησης ζωνών προστασίας ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών τα τελευταία χρόνια, και στ) η πορεία υλοποίησης των έργων των μεγάλων μεταφορικών υποδομών που αποτελούν στρατηγική κατεύθυνση του ισχύοντος Περιφερειακού Πλαισίου αξιολογείται με πολύ χαμηλό βαθμό εφαρμογής τα τελευταία πέντε χρόνια της ύφεσης και οικονομικής κρίσης, λόγω των προβλημάτων και δυσλειτουργιών που έχουν προκύψει στις δανειοδοτήσεις των εταιρειών, σε αδυναμίες χρηματοδότησης κ.α.

18. Η παραπάνω αξιολόγηση αποδίδεται κυρίως στους ακόλουθους παράγοντες. Πρωτίστως συνδέεται με την περίοδο της οικονομικής κρίσης της ελληνικής οικονομίας, ήτοι με τις δυσλειτουργίες, τις μειώσεις δαπανών, τις ελλείψεις χρηματοδοτήσεων, τις ανασφάλειες και τα προβλήματα δανειοδοτήσεων των εταιρειών, οι οποίες επηρέασαν με άμεσο ή έμμεσο τρόπο τη χρηματοδότηση των περισσότερων έργων και δράσεων που προβλέπονται από το ΠΠΧΣΑΑ στην ΠΔΕ. Ωστόσο, οι αναμφισβήτητες αρνητικές επιπτώσεις που έχει η εξαιρετικά δύσκολη οικονομική και κοινωνική συγκυρία στη βιώσιμη ανάπτυξη της περιφέρειας μπορούν να αποτελέσουν αφορμή για να καταστεί κοινή συνείδηση η σημασία και η αξία ορισμένων κρίσιμων παραμέτρων της βιώσιμης χωρικής και οικονομικής ανάπτυξης που σχετίζονται άρρηκτα με την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή. Κατά δεύτερον, πέραν της οικονομικής κρίσης και ανεξαρτήτως αυτής, υπάρχουν στρατηγικές επιλογές, όπως π.χ. η αναβάθμιση της ΠΔΕ ως διεθνούς πολιτιστικού-τουριστικού προορισμού ή ως εθνικού και διεθνούς εμπορευματικού κόμβου, των οποίων η σχετικά χαμηλή εφαρμογή οφείλεται στην έλλειψη συντονισμένης και συστηματικής συνεργασίας υπουργείων, περιφερειακών και τοπικών φορέων. Κατά τρίτον, αποδίδεται στην έλλειψη συντονισμένων δράσεων για τη θεσμοθέτηση και ενεργοποίηση του τοπικού χωροταξικού σχεδιασμού, στο μέτρο που κατά το χρονικό διάστημα των 10 ετών από την ισχύ του ΠΠΧΣΑΑ δεν έγινε δυνατό να θεσμοθετηθούν και να ενεργοποιηθούν όσα από τα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ του ν.2508/97 εκπονούνται σε πρώην καποδιστριακούς δήμους της περιφέρειας, ενώ παράλληλα δεν προκηρύχθηκε καμία ΠΕΧΠ ή ΠΟΑΠΔ σε εφαρμογή του ν. 2742/99 και των προτάσεων του Περιφερειακού Πλαισίου.

19. Συμπερασματικά, από τις αξιολογήσεις κατά θεματική ενότητα δεν προκύπτει ανάγκη ουσιαστικής αναθεώρησης της στρατηγικής του ισχύοντος περιφερειακού πλαισίου. Αυτή η διαπίστωση αφορά σε όλες τις στρατηγικές κατευθύνσεις του ΠΠΧΣΑΑ. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι στον τομέα της διαχείρισης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος οι κατευθύνσεις του ισχύοντος ΠΠΧΣΑΑ χρειάζονται τις ευρύτερες εξειδικεύσεις, συμπληρώσεις και τροποποιήσεις σε σχέση με άλλους τομείς του Περιφερειακού Πλαισίου. Αυτές οι τροποποιήσεις αποδίδουν μεγαλύτερη έμφαση στην εξειδίκευση που πρέπει να αποδοθεί στον τομέα αυτό λόγω διεθνών, κοινοτικών και εθνικών πολιτικών (κλιματική αλλαγή, βιοποικιλότητα, υδατικοί πόροι, θαλάσσια στρατηγική, ορυκτός πλούτος, ορθολογική χρήση & εξοικονόμηση ενέργειας, αξιοποίηση των ΑΠΕ κ.α.), χωρίς ωστόσο να σημαίνει ότι αναθεωρείται στην ουσία της η στρατηγική που διατυπώνεται στο ισχύον ΠΠΧΣΑΑ. Με βάση αυτή τη διευκρίνιση, διαπιστώνεται ότι είναι αναγκαία η εξειδίκευση και συμπλήρωση του ΠΠΧΣΑΑ και των ειδικότερων κατευθύνσεών του στα ακόλουθα σημεία: α) μετατίθεται ο χρονικός ορίζοντας των στρατηγικών κατευθύνσεων που αφορούν στη διαμόρφωση των μεγάλων αναπτυξιακών πόλων και διαδρόμων, χωρίς αυτές να αναθεωρούνται, στο μέτρο που αποτελούν ορισμένες από τις κύριες συνιστώσες για την άρση

της σχετικής απομόνωσης της περιφέρειας και της αναβάθμισης του ρόλου της στον εθνικό και ευρωπαϊκό χώρο, β) απαιτείται η απόδοση προτεραιότητας στον εκσυγχρονισμό και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα λόγω της αυξημένης σημασίας του για την περιοχή ενόψει και της οικονομικής συγκυρίας, στα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού του δευτερογενούς τομέα, καθώς και στον ενεργειακό τομέα και στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που αμφότερα πρέπει να αναπτυχθούν περισσότερο κατά την επόμενη 15ετία, γ) είναι απαραίτητη η προσαρμογή των οικιστικών επιπέδων των οικισμών της περιφέρειας στα επτά επίπεδα του οικιστικού δικτύου του ΓΠΧΣΑΑ, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε πιθανές προσαρμογές στις τοπικές εξαρτήσεις ορισμένων οικισμών, δ) απαιτείται ο προγραμματισμός ενός νέου σχεδίου διαχείρισης φυσικών κινδύνων στον τομέα της διαχείρισης και προστασίας του περιβάλλοντος, ιδίως μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές και πλημμύρες των τελευταίων ετών, καθώς και ο προγραμματισμός ειδικότερων μέτρων και δράσεων για τη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων και τις ελλείψεις τους σε υποδομές, ε) μετατοπίζεται χρονικά η ολοκλήρωση ορισμένων μεγάλων έργων στον τομέα των μεταφορών (δυτικός σιδηροδρομικός άξονας Ιωάννινα – Αντίρριο, Α/Δ Ανδραβίδας ως συμπληρωματικός του Α/Δ Αράξου, εμπορικό τμήμα του λιμένος Πατρών, σιδηροδρομικός άξονας Πάτρα – Πύργος – Καλαμάτα) με παράλληλη διερεύνηση σε ορισμένα από αυτά της βιώσιμης λειτουργίας τους (εκτίμηση αναπτυξιακού οφέλους για την περιφέρεια σε σχέση με το κατασκευαστικό και λειτουργικό τους κόστος), ε) απαιτείται μεγαλύτερη έμφαση και εξειδίκευση κατά ορεινή ενότητα των ειδικών κατευθύνσεων και μέτρων του ΠΠΧΣΑΑ για την ενίσχυση της απασχόλησης και για τη συγκράτηση του πληθυσμού, κυρίως των νέων, στις ορεινές μειονεκτικές περιοχές, οι οποίες αποτελούν τις πιο προβληματικές αναπτυξιακά και δημογραφικά ζώνες της περιφέρειας. Οι εξειδικεύσεις αυτές είναι αναγκαίο να εστιάζουν στην αξιοποίηση και επέκταση των ΑΠΕ στον αγροτικό και ορεινό χώρο και στις θετικές επιπτώσεις που οι τελευταίες θα έχουν στην ενίσχυση των εισοδημάτων και της απασχόλησης, παράλληλα με τη λήψη εξειδικευμένων μέτρων ενίσχυσης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές, και στ) απαιτούνται χωρικές εξειδικεύσεις σε ό,τι αφορά τις κρίσιμες παράκτιες περιοχές με προσδιορισμό αυτών κατά προτεραιότητα, οι οποίες θα σχεδιασθούν με συμπληρώσεις και εξειδικεύσεις των κατευθύνσεων του Πλαισίου ως προς το χαρακτήρα και τις απαραίτητες δράσεις για κάθε περιοχή.

20. Υπό το φως των ανωτέρω συμπερασμάτων, καθορίζονται οι προοπτικές βιώσιμης ανάπτυξης της ΠΔΕ κατά την επόμενη 15ετία με βάση ορισμένες προτεραιότητες αιχμής, οι οποίες συνίστανται στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα, την αξιοποίηση των σημαντικών υποδομών και του ανθρώπινου δυναμικού, την προώθηση της έρευνας και τεχνολογίας, καθώς και της κοινωνίας της πληροφορίας στην ευρύτερη περιοχή των Πατρών, την επέκταση και ποιοτική ανασυγκρότηση του τουριστικού τομέα, την εκτεταμένη αξιοποίηση του ενεργειακού δυναμικού, του ορυκτού πλούτου και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (έμφαση στην έλευση φυσικού αερίου στην ΠΔΕ και αξιοποίηση των προσδοκώμενων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, του υδάτινου δυναμικού, των αιολικών πάρκων και φωτοβολταϊκών και λοιπών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας), την ανάδειξη και παραγωγική αξιοποίηση των διεθνούς, κοινοτικής και εθνικής σημασίας τοπίων της ΠΔΕ, την προστασία / διατήρηση της βιοποικιλότητας των προστατευόμενων περιοχών στο πλαίσιο του διεθνούς / κοινοτικού / εθνικού δικαίου και της πρόσφατης Εθνικής Στρατηγικής για την Βιοποικιλότητα (2014), την αύξηση και επέκταση των οργανωμένων υποδοχέων και εδαφικών εκτάσεων της βιοτεχνίας και βιομηχανίας, τη σταδιακή ανακοπή των εντεινόμενων ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και τέλος, την ανάδειξη των υπηρεσιών διεθνούς εμπορίου και μεταφορών, μέσω της υλοποίησης μεγάλων αναπτυξιακών έργων μεταφορών, σε προωθητική δραστηριότητα για την ευρύ-

τερη περιοχή των Πατρών και για το τρίπολο Πλατυγιάλι – Αργίνιο – Μεσολόγγι / Αιτωλικό, ώστε να δημιουργηθεί μία ουσιαστική Νότια Δυτική πύλη της χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 1 - Σκοπός

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος σκοπεύει:

α) Στην προώθηση της αειφόρου και ισόρροπης ανάπτυξης της Περιφέρειας σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές της, τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και τις αρχές της Έδαφικής Ατζέντας της ΕΕ 2020”.

β) Στην εξειδίκευση των εγκεκριμένων Γενικού και Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, στην εναρμόνιση με αυτά και στη συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων και επιλογών τους, στο επίπεδο της Περιφέρειας.

γ) Στην ενσωμάτωση των κατευθύνσεων του περιφερειακού προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, του ΕΣΠΑ (2014-2020), του ΠΕΠ της ΠΔΕ, καθώς και άλλων γενικών ή ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου της Περιφέρειας.

δ) Στην εξασφάλιση της ικανότητάς του να αποτελέσει τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επιμέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του περιφερειακού χώρου.

ε) Στην εξασφάλιση της ικανότητάς του να λειτουργεί ως κατευθυντήριο πλαίσιο στα κατώτερα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού (Ρ.Σ., ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΠΕΡΠΟ, ΠΟΑΠΔ και ΖΟΕ) εξασφαλίζοντας την συνεκτική διαχείριση του χώρου.

στ) Στον καθορισμό προγράμματος δράσης στο οποίο εξειδικεύονται οι απαιτούμενες ενέργειες για την εφαρμογή των προτάσεων των ΠΠΧΣΑΑ, οι ρυθμίσεις, τα μέτρα και προγράμματα, το κόστος και οι πηγές χρηματοδότησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων, καθώς και οι φορείς και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων.

Άρθρο 2 - Περιεχόμενο

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος διαρθρώνεται σε πέντε κεφάλαια ως εξής:

Κεφάλαιο Α: Γενικές διατάξεις

Κεφάλαιο Β: Πρότυπο χωρικής ανάπτυξης: η θέση και ο ρόλος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και η χωροταξική της διάρθρωση – αναπτυξιακές επιλογές - στρατηγικοί στόχοι

Κεφάλαιο Γ: Στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης

Κεφάλαιο Δ: Εξειδίκευση των κατευθύνσεων του Περιφερειακού Πλαισίου σε χωρικές υποενότητες της Περιφέρειας.

Κεφάλαιο Ε: Πρόγραμμα Δράσης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΠΡΟΤΥΠΟ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΘΕΣΗ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ – ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Άρθρο 3 – Θέση και ρόλος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

1. Το πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας προσδιορίζει, με προοπτική δεκαπέντε ετών, τα βασικά χαρακτηριστικά, τις προτεραιότητες και τις στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη της Περιφέρειας, ακολουθώντας τις κύριες επιλογές της «Εδαφικής Ατζέντας της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2020» για την εδαφική συνοχή, με βάση την οποία η βέλτιστη ισορροπία, η βιωσιμότητα, η ανταγωνιστικότητα και η κοινωνική συνοχή μπορεί να πραγματοποιηθούν μέσω της ολοκληρωμένης εδαφικής ανάπτυξης.

2. Η αναπτυξιακή θέση και ο ρόλος της ΠΔΕ παρέμεινε σε στασιμότητα την τελευταία 10ετία με τις τάσεις να είναι μάλλον πτωτικές λόγω κυρίως της ύφεσης και οικονομικής κρίσης των 6 τελευταίων ετών και των καθυστερήσεων ολοκλήρωσης των μεγάλων αναπτυξιακών της διαδρόμων. Με βάση την νεότερη κατάταξη των Περιφερειών της Ε.Ε., η ΠΔΕ κατατάσσεται στη χαμηλότερη κατηγορία των ‘‘λιγότερο αναπτυγμένων’’ Περιφερειών της, μαζί με τις Περιφέρειες Ηπείρου, Θεσσαλίας, Κεντρικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

3. Εκτιμάται, με βάση τα νεώτερα στοιχεία, ότι από το τέλος της περιόδου 2014 – 2020, θα ενισχύεται τόσο ο διεθνής όσο και ο εθνικός ρόλος της Περιφέρειας, με απαραίτητη προϋπόθεση την ολοκλήρωση των διευρωπαϊκών δικτύων, που αφορούν στα μεγάλα έργα και υποδομές μεταφορών. Την ενίσχυση αυτή εκτιμάται ότι θα υποστηρίξει (κυρίως στο εθνικό επίπεδο) και η πιο συστηματική αξιοποίηση του ενεργειακού δυναμικού της Περιφέρειας, με τις προσδοκώμενες προοπτικές αξιοποίησης των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στο Ιόνιο και τον Πατραϊκό κόλπο, την παράλληλη ορθολογική αξιοποίηση του πλουσιότατου υδάτινου δυναμικού της Περιφέρειας, καθώς και των δυνατοτήτων της για ανάπτυξη ήπιων μορφών ενέργειας.

4. Γίνεται η παραδοχή ότι η απαρχή ανάκαμψης της οικονομίας, η πρόσφατη επανεκκίνηση ορισμένων μεγάλων έργων μεταφορών και η ολοκλήρωσή τους θα έχουν θετικές επιπτώσεις με προβλεπόμενη δημογραφική προσέγγιση, για το έτος στόχο 2030, η ΠΔΕ να αποκτήσει πληθυσμό ελαφρώς μεγαλύτερο από την απογραφή του 2001.

5. Η ΠΔΕ είναι στην τρίτη θέση με τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας στη χώρα και εξακολουθεί να παρουσιάζει επιδείνωση, αν και με βραδύτερους ρυθμούς, από τα προηγούμενα χρόνια της κρίσης. Με αυτά τα δεδομένα η αποκλιμάκωση και μείωση της ανεργίας θα απαιτήσει μακροχρόνια προσπάθεια και δεν προβλέπεται να επανέλθει σε φυσιολογικά επίπεδα στα επόμενα χρόνια. Η πρόβλεψη για την εξέλιξη των δεικτών της ανεργίας, όσο διαρκεί η οικονομική ύφεση είναι παρακινδυνευμένη. Με βάση τις τελευταίες προβλέψεις είναι εφικτή η κατεύθυνση για κατ’ αρχήν σταδιακή και στη συνέχεια μέχρι το έτος στόχο 2030 δραστική μείωση της ανεργίας περίπου στα επίπεδα προ της ύφεσης και της κρίσης. Με βάση το αισιόδοξο σενάριο για εκκίνηση της οικονομικής / παραγωγικής ανάκαμψης και σε σχέση με τη σημερινή εικόνα των δεικτών της απασχόλησης είναι βραχυπρόθεσμα εφικτή η σταδιακή αύξηση της απασχόλησης στον δευτερογενή και ιδιαίτερα στους κλάδους του τριτογενή τομέα παραγωγής, στους οποίους η ΠΔΕ παρουσιάζει συ-

γκριτικά πλεονεκτήματα όπως: της εκπαίδευσης, της έρευνας και καινοτομίας, της υγείας και κοινωνικής μέριμνας, καθώς και των εμπορευματικών μεταφορών και του τουρισμού.

6. Σε ό,τι αφορά τους δείκτες ευημερίας και την φτώχεια η επιδείνωση της κατάστασης στην Περιφέρεια (όπως και σ' όλη τη χώρα) είναι αναμφισβήτητη, με τις κοινωνικές ομάδες που πλήττονται περισσότερο και παρουσιάζουν περισσότερες πιθανότητες να βρεθούν σε κατάσταση απόλυτης φτώχειας να είναι τα μονογονεϊκά νοικοκυριά με ένα τουλάχιστον παιδί, οι άνεργοι, τα άτομα με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, οι νέοι ηλικίας 16-24 ετών, τα άτομα με μερική απασχόληση, καθώς επίσης και αυτά που εργάζονται με προσωρινή απασχόληση. Ο μειωμένος βαθμός κοινωνικής κάλυψης αυτών των ατόμων αποδεικνύει πόσο σημαντική είναι η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης παρέμβασης, όπως είναι το πρόγραμμα του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Με στόχο την εστίαση στον εκσυγχρονισμό και αναδιάρθρωση των τομέων παραγωγής στους οποίους η Περιφέρεια έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα και με προτεραιότητα την ολοκλήρωση των μεγάλων αναπτυξιακών έργων των μεταφορών, η κατεύθυνση για βελτίωση της θέσης της Περιφέρειας ως προς τους δείκτες ευημερίας και ανάπτυξης και για διατήρηση της κοινωνικής συνοχής μπορεί να θεωρηθεί ως υλοποιήσιμη. Η άμβλυση των ανισοτήτων και η στήριξη της κοινωνικής συνοχής μπορεί να επιχειρηθεί με κατάλληλες πολιτικές που θα βασίζονται σε μια σειρά μέτρων για την ενίσχυση των παραγωγικών και κοινωνικών υποδομών και για την αξιοποίηση και επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού, του κεφαλαίου και των μηχανισμών διοίκησης, έτσι ώστε να ενισχύσουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των περιφερειών με αναπτυξιακή υστέρηση. Τέτοιες δράσεις μεταξύ άλλων μπορεί να είναι:

α) Η διαμόρφωση ενός εθνικού στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για τη μείωση της φτώχειας, στα πλαίσια του οποίου η ΠΔΕ θα πρέπει να καταγράψει την υπάρχουσα κατάσταση και τις μελλοντικές προοπτικές, β) η συμμετοχή και η υλοποίηση προγραμμάτων απασχόλησης ΤοπΣΑ προσαρμοσμένων στις ανάγκες των τοπικών αγορών εργασίας και συμμετοχή και η υλοποίηση προγραμμάτων απασχόλησης Τοπ ΕΚΟ, γ) η εφαρμογή της αρχής του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, δ) η συμβουλευτική υποστήριξη και η αναβάθμιση των προσόντων και των δεξιοτήτων των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων (ΕΚΟ) μέσω προγραμμάτων κατάρτισης και εκπαίδευσης και δράσεις ψυχολογικής υποστήριξης ΕΚΟ, ε) η εφαρμογή προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών, κυρίως μαθητών και νέων, σχετικά με τα δικαιώματα των ευπαθών κοινωνικά ομάδων, στ) η προσέλκυση και υποστήριξη δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και ζ) η εφαρμογή προγραμμάτων επαγγελματικού προσανατολισμού και επιμόρφωσης – ευαισθητοποίησης.

7. Οι δράσεις αυτές συμβάλλουν στο να γίνει εφικτή η κατεύθυνση του ΠΠΧΣΑΑ για αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού με μέτρα κατάρτισης – επιμόρφωσης, με βάση και αφητηρία τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

8. Τα τελευταία στοιχεία, σε συνδυασμό με τις προβλέψεις της Ε.Ε. και του ΚΕΠΕ για τερματισμό της ύφεσης το 2014, καθιστούν δυνατές, αν και αισιόδοξες, τις εκτιμήσεις για σταδιακή αύξηση του ΑΕΠ, τόσο σε επίπεδο χώρας, όσο και σε επίπεδο ΠΔΕ, το οποίο (παρά τις δυσκολίες της οικονομικής ανάκαμψης) μπορεί σε λίγα χρόνια να κινηθεί σε ρυθμούς αύξησης συγκρίσιμους με αυτούς πριν την περίοδο της οικονομικής ύφεσης.

Άρθρο 4 – Αναπτυξιακές επιλογές – πλεονασματικοί κλάδοι

1. Πραγματική βιώσιμη ανάπτυξη στην υπάρχουσα διεθνή συγκυρία μπορεί να υπάρξει με συντονισμένες προσπάθειες, δράσεις και αποτελέσματα που θα καταστήσουν σταδιακά την οικονομία και την παραγωγή ανταγωνιστική και ποιοτική, σ' ένα σχεδιασμένο χωρικά περιβάλλον, που να αναδεικνύει τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα (φυσικά, πολιτιστικά, παραγωγικά), στις διάφορες χωρικές του ενότητες (από τις μεγαλύτερες ως τις τοπικές), με βάση τις αρχές και κατευθύνσεις της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

2. Προτεραιότητα στην κατεύθυνση για βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας είναι ο εκσυγχρονισμός και η τεχνολογική ανάπτυξη και ενίσχυση της καινοτομίας στους πλεονασματικούς κλάδους της περιφέρειας στους οποίους διαθέτει σχετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα.

3. Οι πλεονασματικοί κλάδοι της περιφέρειας σε εθνικό επίπεδο είναι οι εξής: Πρωτογενής τομέας (Αιτωλοακαρνανία, Ηλεία), Κατασκευές (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία), Εμπόριο (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία), Εκπαίδευση – υγεία (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία), Βιομηχανίες – Βιοτεχνίες (Αχαΐα, Ηλεία).

Οι κλάδοι με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο είναι: Μεταφορές – επικοινωνίες (Αχαΐα), Υδατοκαλλιέργεια (Αιτωλοακαρνανία), Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος (Ηλεία, Αχαΐα).

Οι πλεονασματικές δραστηριότητες σε περιφερειακό επίπεδο είναι: Μεταποίηση (Αχαΐα), Υψηλές εστίασης (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα), Καταλύματα (Ηλεία), Ορυχεία (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα), Ηλεκτρισμός – φωταέριο – νερό (Αιτωλοακαρνανία), Τράπεζες – ασφάλειες – διεκπεραιώσεις (Αχαΐα, Ηλεία), Δημόσια διοίκηση και άμυνα (Αχαΐα).

Οι κλάδοι της μεταποίησης με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο είναι οι εξής: Είδη διατροφής (Αχαΐα, Ηλεία, Αιτωλοακαρνανία), Ξύλο (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία, Ηλεία), Μη μεταλλικά ορυκτά (Ηλεία, Αχαΐα), Μεταλλικά προϊόντα (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία), Έπιπλα (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία), Είδη ένδυσης (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).

Οι μεταποιητικοί κλάδοι με εξειδίκευση σε περιφερειακό επίπεδο είναι: Ποτά (Αχαΐα), Εκτυπώσεις (Αχαΐα), Κλωστοϋφαντουργικές ύλες (Αχαΐα), Δέρμα (Αχαΐα), Χημικά (Αχαΐα), Βασικά μέταλλα (Αχαΐα), Χαρτί (Αχαΐα), Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία), Ηλεκτρικός εξοπλισμός (Αχαΐα), Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες (Αχαΐα).

4. Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα αποτελεί αφετηριακή προτεραιότητα για να καταστεί σταδιακά η Δυτική Ελλάδα περιοχή βιώσιμης ανάπτυξης με αναγνωρίσιμη και διευρυνόμενη ανταγωνιστικότητα - βασιζόμενη στα ιδιαίτερα χωρικά χαρακτηριστικά της περιοχής (ήπιο κλίμα, σχετικά μεγάλο ποσοστό εύφορων πεδινών εκτάσεων, ιδίως στην Ηλεία και κατά δεύτερο λόγο στην Αιτωλ/νία, πλουσιότατο υδάτινο δυναμικό που μπορεί ακόμη περισσότερο να αξιοποιηθεί, εξαιρετική βιοποικιλότητα και τοπογραφία που προσδίδουν ιδίως στα κτηνοτροφικά προϊόντα την εξαιρετική τους ποιότητα κ.α.).

Η σταδιακή ανάδειξη του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας σε δραστηριότητα με φιλοπεριβαλλοντικό (σειφορικό) χαρακτήρα, μέσα από τον εκσυγχρονισμό και την αναδιάρθρωσή του, τη συνεχή διεύρυνση της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας και την εισαγωγή και δραστηριότητα νέων καλλιεργειών και την προώθηση της έρευνας και καινοτομίας, αποτελούν κύριες προοπτικές για την βιώσιμη αειφόρο ανάπτυξη της ΠΔΕ. Στόχο και κύρια κατεύθυνση αποτελεί η επάρκεια της Περιφέρειας. Η παραγωγή προϊόντων ποιότητας ΠΟΠ, ΠΓΕ και προϊόντων Ολοκληρωμένης Διαχείρισης, επίσης η ανάπτυξη

ξη της συμβολαιακής γεωργίας και η παραγωγή εγχώριων βιολογικών ζωοτροφών παράλληλα με την κτηνοτροφία θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της τελευταίας.

5. Οι επιχειρήσεις μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, **χρειάζονται συστηματική στήριξη για θέματα υιοθέτησης και ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και ασφάλειας των προϊόντων τους**. Οι προοπτικές για την βιώσιμη αειφόρο ανάπτυξη της ΠΔΕ ως προς την οικονομική φυσιογνωμία και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του δευτερογενή τομέα είναι η έμφαση στο σχεδιασμό σε οργανωμένα, πολεοδομημένα Επιχειρηματικά Πάρκα της βιομηχανικής – βιοτεχνικής δραστηριότητας και ο περιορισμός της διάσπαρτης εντός ή εκτός οικιστικών περιοχών δραστηριότητας του δευτερογενή τομέα. Ιδιαίτερη προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθώς και στην αξιοποίηση του ενεργειακού δυναμικού (φυσικό αέριο, προσδοκώμενα κοιτάσματα υδρογονανθράκων κ.α.) ώστε να ενισχυθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής.

6. Όσον αφορά τον τριτογενή τομέα, οι κλάδοι στους οποίους η ΠΔΕ έχει τα μεγαλύτερα συγκριτικά πλεονεκτήματα και παρουσιάζει ευνοϊκές προοπτικές ανάπτυξης (με συγκεκριμένες για τον κάθε κλάδο προϋποθέσεις) είναι:

- α) η έρευνα, η τεχνολογική ανάπτυξη και η καινοτομία
- β) οι υπηρεσίες μεταφορών και ιδιαίτερα εμπορευματικών μεταφορών
- γ) οι τουριστικές υπηρεσίες σε διάφορες μορφές τουρισμού, όπως ο παράκτιος τουρισμός, οι διάφορες μορφές εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, ιαματικός τουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, τουρισμός κρουαζιέρας, κλπ.)
- δ) οι υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης
- ε) οι υπηρεσίες που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος, την ενίσχυση των ήπιων μορφών ενέργειας, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την πρόληψη και τη διαχείριση κινδύνων, καθώς και τη μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Άρθρο 5 – Στρατηγικοί στόχοι

Οι στρατηγικοί στόχοι και κατευθύνσεις του αναθεωρημένου Περιφερειακού Πλαισίου, λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές αναπτυξιακές επιλογές της πρότασης της ΠΔΕ για το Πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2014 - 2020 και τις κατευθύνσεις του άρθρου 4, είναι οι ακόλουθοι:

1. Αναβάθμιση της χωρικής ένταξης της Περιφέρειας στο εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο, ως:
 - α) Κεντρικής περιοχής ανάπτυξης στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής - Ιονίου και Νότιας Δυτικής Πύλης της χώρας προς την Κεντρική Μεσόγειο και την Ε.Ε., λειτουργώντας συμπληρωματικά με την Περιφέρεια της Ηπείρου (Ηγουμενίτσα), που αποτελεί τη Βόρεια Δυτική Πύλη.
 - β) Κόμβου συνδυσασμένων διεθνών μεταφορών και κέντρου ανάπτυξης νέων τεχνολογιών στο χώρο της ΝΑ Ευρώπης.
 - γ) Διεθνούς πολιτιστικού προορισμού (με επίκεντρο την Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα - Επικούρειο Απόλλωνα) σε δικτύωση με άλλους διεθνούς σημασίας πολιτιστικούς - τουριστικούς προορισμούς (Επίδαυρος, Μυκήνες, Δελφοί, Δωδώνη κ.α.) της δυτικής – κεντρικής Ελλάδας.

δ) Ενεργειακού παραγωγικού πόλου με αξιοποίηση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, του πλούσιου υδάτινου δυναμικού και των ΑΠΕ.

ε) Περιοχής σύγκλισης έξι διευρωπαϊκών διαδρόμων ανάπτυξης.

2. Αναπτυξιακή αναδιάρθρωση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας / εξωστρέφειας της ΠΔΕ σε κρίσιμους παραγωγικούς τομείς:

α) Ανταγωνιστική λειτουργία του πρωτογενή τομέα, ως σημαντικού παραγωγικού πόρου και μέσου προστασίας των φυσικών τοπίων, με ενίσχυση και διάδοση της βιολογικής γεωργίας, κτηνοτροφίας και υδατοκαλλιέργειας.

β) Ανάπτυξη προηγμένων υπηρεσιών στην έρευνα, τις νέες τεχνολογίες και την καινοτομία, με εστίαση στις Πανεπιστημιακές Σχολές (Πατρών και Αγρινίου), τα ΤΕΙ της Περιφέρειας, το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών και ενίσχυση της συνεργασίας των επιχειρήσεων της Περιφέρειας με τους ερευνητικούς φορείς.

γ) Ανάπτυξη του εμπορίου, της διαμετακόμισης και των μεταφορικών υπηρεσιών εν γένει.

δ) Ανάπτυξη του ποιοτικού, υψηλού επιπέδου τουρισμού στα παράλια της ΠΔΕ, καθώς και ειδικών και ήπιων μορφών τουρισμού σε συνδυασμένα πολιτιστικά-περιβαλλοντικά δίκτυα (τουρισμός κρουαζιέρας, ορεινός, οικολογικός, πολιτιστικός, θαλάσσιος τουρισμός κ.α.) ιδίως στην ορεινή ενδοχώρα.

ε) Ενδοπεριφερειακή σύγκλιση μέσα και από τη σταδιακή συγκρότηση διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών χωρικών ενοτήτων.

3. Βιώσιμη ανάπτυξη – Οικιστική διάρθρωση και ανάδειξη της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου με: α) πολυκεντρική οργάνωση του οικιστικού δικτύου και ισόρροπη σχέση του αστικού με τον περιβάλλοντα αγροτικό χώρο με τη σταδιακή λειτουργία εταιρικής σχέσης πόλης-υπαίθρου, β) ανάδειξη της ιδιαίτερης ταυτότητας των οικισμών 2^{ου}-6^{ου} οικιστικού επιπέδου και δραστικό περιορισμό της αστικής διάχυσης.

4. Προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των τοπίων της ΠΔΕ με: α) προστασία, ολοκληρωμένη διαχείριση (integrated management) και ανάδειξη των προστατευόμενων περιοχών και των τοπίων διεθνούς, κοινοτικής και εθνικής σημασίας, β) υλοποίηση δράσεων αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, ορθολογική χρήση και αξιοποίηση βιώσιμη αξιοποίηση των υδατικών πόρων, προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, ορθολογική χρήση των ενεργειακών πόρων και ορυκτού πλούτου, προώθηση των ΑΠΕ και βελτίωση / ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων και των λοιπών δικτύων, γ) ανάδειξη - προστασία και σύνδεση σε δίκτυα των αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και ιστορικών τόπων.

5. Ανάδειξη των βιώσιμων μεταφορών με προτεραιότητα των ΔΕΔ – Μ και των φιλικών προς το περιβάλλον δικτύων και ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών.

6. Χωρική αναβάθμιση κρίσιμων ζωνών του ενδοπεριφερειακού χώρου με τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό του παράκτιου χώρου (ιδιαίτερα αυτού που δέχεται οικιστικές - τουριστικές πιέσεις) και με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης του μειονεκτικού ορεινού χώρου.

7. Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση της Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Άρθρο 6 – Οι ευρύτερες χωρικές ενότητες της Περιφέρειας (διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές)

1. Ως ευρύτερη αναπτυξιακή χωρική ενότητα της ΠΔΕ στον διεθνή χώρο είναι η Μακροπεριφέρεια Αδριατικής – Ιονίου.

Ως ευρύτερη διαπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα της ΠΔΕ στον εθνικό χώρο θεωρείται αυτή που αποτελείται από τις Περιφέρειες Ιονίων Νήσων – Ηπείρου – Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου και Στερεάς Ελλάδας, η οποία ταυτίζεται με την Έπιογραμματική Περιφέρεια NUTS1: “Κεντρική Ελλάδα”, σύμφωνα με τα κριτήρια της Ε.Ε.

2. Ως κύριες ενδοπεριφερειακές χωρικές ενότητες της ΠΔΕ θεωρούνται οι τρεις Περιφερειακές Ενότητες:

α) η Αιτωλ/νία που έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα στην κτηνοτροφική παραγωγή, στην μεταποίηση κτηνοτροφικών προϊόντων, στις ιχθυοκαλλιέργειες και την αλιεία, στο πλούσιο υδάτινο δυναμικό και στις μεγάλες δυνατότητες ανάδειξης / αξιοποίησης του συστήματος λιμνών και λιμνοθαλασσών,

β) η Αχαΐα, λόγω κυρίως του πρωτεύοντος αναπτυξιακού πόλου της ευρύτερης περιοχής Πατρών, παρουσιάζει πολύ μεγαλύτερη δυναμική στον τομέα των υπηρεσιών, ιδιαίτερα στον τομέα των μεταφορών, της εκπαίδευσης, της υγείας αλλά και αυξημένες δυνατότητες στην έρευνα και τεχνολογία και συγκριτικά πλεονεκτήματα στον δευτερογενή τομέα παραγωγής σε σχέση με τις άλλες δύο Π.Ε.,

γ) η Ηλεία, που έχει συγκριτικό πλεονέκτημα και μεγαλύτερες δυνατότητες στον τομέα της γεωργικής παραγωγής, λόγω της εύφορης και μεγάλης σε έκταση πεδινής περιοχής, ενώ παρουσιάζει συγκριτικά μεγαλύτερες δυνατότητες ανάπτυξης του τουριστικού τομέα, λόγω της υψηλότερης ποιότητας των παραλίων της και του διεθνούς αξίας αρχαιολογικού τριπόλου (Αρχαία Ολυμπία - Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων).

3. Με βάση πιο εξειδικευμένα χωρικά και αναπτυξιακά κριτήρια προσδιορίστηκαν μικρότερες ενδοπεριφερειακές χωρικές ενότητες με περισσότερο ομοιογενή ή συμπληρωματικά χαρακτηριστικά στην έκτασή τους.

Οι ενότητες είναι οι εξής:

α) Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας

i. χωρική ενότητα δήμων Ι.Π. Μεσολογγίου και Ξηρομέρου πλην της Δ.Ε. Φυτειών του Δ. Ξηρομέρου

ii. χωρική ενότητα δήμων Αγρινίου και Θέρμου και η Δ.Ε. Φυτειών του δήμου Ξηρομέρου

iii. χωρική ενότητα δήμου Ναυπακτίας

iv. χωρική ενότητα δήμων Αμφιλοχίας και Ακτίου – Βόνιτσας

β) Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας

i. χωρική ενότητα δήμων Πατρέων, Δυτ. Αχαΐας και Ερυμάνθου

ii. χωρική ενότητα δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων

γ) Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας

i. χωρική ενότητα δήμων Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Ανδρίτσαινας – Κρεστένων

ii. χωρική ενότητα δήμων Ήλιδας, Πηνειού, Ανδραβίδας - Κυλλήνης

Άρθρο 7 – Πόλοι, άξονες (διάδρομοι) ανάπτυξης και πύλες δικτύου μεταφορών

1. Ως πόλοι ανάπτυξης της περιφέρειας σε συνάφεια με το ΓΠΧΣΑΑ είναι:

α) ο αναπτυξιακός πόλος ευρύτερης περιοχής Πατρών, ο πιο σημαντικός πρωτεύων εθνικός πόλος ανάπτυξης σε ολόκληρο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας και νότια / δυτική πύλη της, με συγκριτικά πλεονεκτήματα στις μεταφορές, στις υπηρεσίες – τεχνολογία – καινοτομία, στην παραγωγή ενέργειας (Πατραϊκός Κόλπος) και στον ειδικό και ποιοτικό τουρισμό (συνεδριακός και αστικός τουρισμός),

β) το αναπτυξιακό τρίπολο ευρύτερης περιοχής Αγρινίου – Μεσολογγίου – Αστακού, με συγκριτικά πλεονεκτήματα στο διαμετακομιστικό εμπόριο (λιμάνι - ελεύθερη ζώνη ΝΑ-ΒΙΠΕ Πλατυγιάλι Αστακού σε συμπληρωματική σχέση με τα λιμάνια Πατρών και Ηγουμενίτσας), στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό (θαλάσσιος, αλιευτικός, οικοτουρισμός, ορεινός τουρισμός) και με δυνατότητες εξειδίκευσης στη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία,

γ) το αναπτυξιακό δίπολο ευρύτερης περιοχής Πύργου – Αμαλιάδας με συγκριτικά πλεονεκτήματα στον πολιτισμό - ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό - αθλητισμό (Διεθνούς σημασίας μνημεία - Αρχαία Ολυμπία, Ήλιδα, Επικούρειος Απόλλων, σημαντικοί λιμένες Κατακόλου (κρουαζιέρα), Κυλλήνης (ανήκει στο εκτεταμένο δίκτυο ΔΕΔ-Μ), διεθνούς σημασίας υγρότοποι, προστατευόμενες περιοχές και προστατευόμενα τοπία διεθνούς και εθνικής σημασίας, ιαματικές πηγές κλπ.), στη γεωργία (εύφορες πεδινές εκτάσεις Ηλείας) με δυνατότητες εξειδίκευσης στη βιολογική γεωργία και στην παραγωγή ενέργειας.

2. Άξονες (διάδρομοι) ανάπτυξης

α) Κύριοι άξονες (διάδρομοι) ανάπτυξης (Ευρωπαϊκοί - εθνικοί):

i. Άξονας ανάπτυξης Αθήνα – Κόρινθος - Πάτρα – Αμαλιάδα - Πύργος – Καλαμάτα και σύνδεση με λιμένες Κυλλήνης και Κατακόλου, ο οποίος συνδέει την ΠΔΕ με την πρωτεύουσα της χώρας και ενισχύει έμμεσα την σύνδεση και την συνεργασία με την Περιφέρεια Πελοποννήσου σε παραγωγικούς τομείς

ii. Δυτικός άξονας ανάπτυξης (Κακαβιά – Ιωάννινα – Άρτα – Αγρίνιο – Μεσολόγγι – Πάτρα) και σύνδεση με λιμένα Πλατυγιαλίου και ΝΑΒΙΠΕ Αστακού. Σημαντικός άξονας που διατρέχει όλο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας

iii. Άξονας ανάπτυξης Βόλος – Λαμία – Αμφισσα – Ναύπακτος – σύνδεση με νότια δυτική πύλη χώρας (Πάτρα – Πλατυγιάλι) (Διαγώνιος) που συνδέει την ΠΔΕ με Στερεά και ΒΑ Ελλάδα χωρίς την "χωρική διαμεσολάβηση" της Πρωτεύουσας

iv. Άξονας Ηγουμενίτσα – Πρέβεζα – Άκτιο – Βόνιτσα – σύνδεση με Ιόνια Οδό (Αμβρακία) – Αγρίνιο – Καρπενήσι – Λαμία (σύνδεση σημαντικών εθνικών πόλων και λιμένων – πυλών)

v. Άξονας ανάπτυξης – σύνδεσης Πάτρας (ν.δ. πύλη της χώρας με Τρίπολη (έδρα περ. Πελοποννήσου)

vi. Άξονας σύνδεσης διπόλου Πύργου – Αμαλιάδας με Τρίπολη – Άργος – Ναύπλιο – Μυκήνες / Επίδαυρος. Σημαντικός "οριζόντιος" άξονας της Πελοποννήσου, (ενισχύει τις συνδέσεις και δικτυώσεις διεθνούς σημασίας πολιτιστικών - αρχαιολογικών πόλων).

β) Δευτερεύοντες διαπεριφερειακοί άξονες ανάπτυξης:

Άξονας σύνδεσης Αιγίου – Διακοπτού – Καλαβρύτων – ΕΟ 111 – Τρίπολη, που ενισχύει την ενδοχώρα της ΠΔΕ και την διαπεριφερειακή συνεργασία με την Περιφέρεια Πελοποννήσου.

γ) Ενδοπεριφερειακοί άξονες ανάπτυξης:

- i. Άξονας Πάτρα - Χαλανδρίτσα – Καλάβρυτα, με σκοπό την τόνωση των ορεινών περιοχών της Αχαΐας, και την βελτίωση της προσπελασιμότητας των τουριστικών μονάδων της περιοχής
- ii. Άξονας Πύργου - Αμαλιάδας (Δυτικός άξονας) - Σιμόπουλο (σύνδεση με εθνική οδό 111 Πάτρας - Τρίπολης), σύνδεση του διπόλου με την ενδοχώρα της ΠΔΕ και περαιτέρω με την Τρίπολη
- iii. Άξονας Ναύπακτος – Θέρμο – Αγρίνιο. Άξονας ανάπτυξης με εστίαση κύρια σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού (αγροτουρισμός, ορεινός, λίμνες κλπ)
- iv. Άξονας Ναύπακτος - Θέρμου – Προυσός, με εστίαση σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- v. Άξονας Αστακός – Μύτικας - Πάλαιρος – Βόνιτσα. Παραλιακός άξονας ανάπτυξης, με κύρια έμφαση στον τουρισμό των δυτικών ακτών Αιτωλοακαρνανίας.
- vi. Άξονας Αμφιλοχία - Περιοχή Βάλτου – λίμνη Κρεμαστών (σύνδεση με Καρπενήσι και Καρδίτσα).
- vii. Άξονας ανάπτυξης Ορεινή Αρχ. Ολυμπία – Κρέστενα – Ανδρίτσaina, που ενισχύει τον ορεινό χώρο.

3. Πύλες του δικτύου μεταφορών / διαμετακομιστικά κέντρα εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας

Οι εγκαταστάσεις που λειτουργούν στην ΠΔΕ και κατατάσσονται στην κατηγορία των «πυλών» του δικτύου μεταφορών είναι:

- α) Οι δύο λιμενικές εγκαταστάσεις συνδυασμένων μεταφορών: ο λιμένας Πάτρας (διαχειριστής ΟΛΠΑ ΑΕ) και ο ιδιωτικός λιμένας Αστακού (διαχειριστής ΑΚΑΡΠΟΡΤ ΑΕ),
- β) Ο λιμένας Κατακόλου, ως ειδικός τουριστικός λιμένας που εξυπηρετεί κρουαζιερόπλοια ως λιμένας διέλευσης.

Άρθρο 8 – Οι φυσικοί, πολιτιστικοί και τοπιακοί πόροι εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας

1. Η ΠΔΕ περιλαμβάνεται στις πλουσιότερες της χώρας σε ό,τι αφορά στον αριθμό των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών και στους διεθνούς αξίας φυσικούς και τοπιακούς πόρους. Ως εκ τούτου, αποτελεί κύρια προτεραιότητα και ανάγκη η προστασία, διαχείριση και ανάδειξη των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών (περιοχές του Δικτύου Natura 2000, Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας Ramsar, Εθνικά Πάρκα, Περιοχές της Σύμβασης Βαρκελώνης, Βιογενετικά Αποθέματα, Αισθητικά Δάση, Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, Καταφύγια Άγριας Ζωής) καθώς και η ενεργοποίηση της προστασίας και ανάδειξης των τοπίων που προτείνονται ως διεθνούς και εθνικής σημασίας.

2. Η σημαντική παράκτια ζώνη και οι ακτές της ΠΔΕ είναι απαραίτητο να σχεδιαστούν με βάση την πολιτική μιας ολοκληρωμένης διαχείρισης όπου θα συνδυάζονται από κοινού η προστασία των παράκτιων προστατευόμενων περιοχών, η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και η ανάπτυξη ποιοτικών οικονομικών δραστηριοτήτων (τουρισμός, αλιεία, ιχθυοκαλλιέργειες). Για την παράκτια ζώνη κρίνεται ως άμεση ανάγκη η εφαρμογή μιας πολιτικής ειδικής προστασίας προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της ανόδου της στάθμης της θάλασσας. Η προτεραιότητα αυτή είναι κρίσιμη για την ΠΔΕ λόγω του μεγάλου μήκους της ακτογραμμής της που χαρακτηρίζεται από μέση και υψηλή τρωτότητα.

3. Οι επιφανειακοί και υπόγειοι υδατικοί πόροι είναι απαραίτητο να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο των κατευθύνσεων της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ και των Ολοκληρωμένων Σχεδίων Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής σε όλες τους τις διαστάσεις, καλύπτοντας ταυτόχρονα τις ανάγκες της βιοποικιλότητας, της ύδρευσης του πληθυσμού και της άρδευσης των σημαντικά καλλιεργούμενων εκτάσεων της ΠΔΕ. Επιτακτική είναι και η ανάγκη ολοκλήρωσης κρίσιμων έργων για την ορθολογική χρήση, αποθήκευση και αξιοποίηση του νερού.

4. Στον τομέα της ενέργειας και των ενεργειακών πόρων η ΠΔΕ μπορεί να αναδειχθεί σε μια στρατηγική Περιφέρεια, αν και στερείται ακόμη των δυνατοτήτων που προσφέρει η χρήση του φυσικού αερίου, γεγονός για οποίο θα πρέπει να καταδειχθεί ιδιαίτερη μέριμνα προκειμένου να αρθεί αυτό το μειονέκτημα. Το αιολικό και υδάτινο δυναμικό, η ηλιακή ενέργεια, η γεωθερμία και η βιομάζα είναι αναγκαίο να αξιοποιηθούν πολύπλευρα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την ελαχιστοποίηση της χρήσης των ορυκτών καυσίμων. Στην ενεργειακή αυτή δυναμική προστίθενται οι δύο από τις τρεις θαλάσσιες περιοχές της χώρας, στις οποίες έχουν παραχωρηθεί τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων (Πατραϊκός κόλπος και Δυτικό Κατάκολο). Οι υδρογονάνθρακες και η εκμετάλλευσή τους αποτελούν μια επενδυτική ευκαιρία για την ανάπτυξη της χώρας και των τοπικών κοινωνιών της ΠΔΕ. Απαιτείται, ωστόσο, ιδιαίτερη μέριμνα και πρόληψη για τη διασφάλιση της ακεραιότητας του περιβάλλοντος (ειδικά του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών), αλλά και για την αποφυγή τυχόν ζημίας σε βασικές οικονομικές δραστηριότητες του παράκτιου μετώπου. Τέλος, όσον αφορά στον ενεργειακό τομέα αναγκαία είναι και η υλοποίηση ολοκληρωμένων δράσεων ορθολογικής χρήσης και εξοικονόμησης ενέργειας, στο πλαίσιο και των διεθνών δεσμεύσεων που έχει αναλάβει η χώρα για την κλιματική αλλαγή.

5. Αν ο ένας στρατηγικός πυλώνας βιώσιμης ανάπτυξης είναι το πλούσιο φυσικό περιβάλλον της ΠΔΕ, ο δεύτερος είναι το σημαντικό πολιτιστικό της απόθεμα. Το πλήθος των μνημείων, των αρχαιολογικών χώρων και των ιστορικών τόπων της ΠΔΕ είναι απαραίτητο να αποτελέσει τον πόλο για την ανάδειξη του πολιτισμού και της ιστορίας της μέσω της ανάπτυξης του πολιτιστικού τουρισμού που θα πρέπει να διαχέεται σε όλες τις περιόδους του έτους. Τα δύο μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς που φιλοξενεί η ΠΔΕ και που πρέπει δεόντως να αναδειχθούν είναι, αφενός η Αρχαία Ολυμπία και ο Ναός του Επικούρειου Απόλλωνα μαζί με την Αρχαία Ήλιδα και αφετέρου το ιστορικό και πολιτιστικό τρίπολο της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας (Μεσολόγγι – Θέρμο – Ναύπακτος).

6. Από την αξιολόγηση των στοιχείων της υπάρχουσας κατάστασης της τελευταίας δεκαετίας σχετικά με τις πηγές υποβάθμισης του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου της ΠΔΕ, προκύπτει ότι η παραγωγή και ανεξέλεγκτη διάθεση των στερεών απορριμμάτων συνιστά μια από τις κύριες και κρίσιμες πηγές ρύπανσης. Το πρόβλημα αυτό αποκτά σοβαρές διαστάσεις αν αναλογιστούμε ότι σήμερα στην ΠΔΕ απουσιάζουν οι ολοκληρωμένες μέθοδοι διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων. Απαιτείται, συνεπώς, η εφαρμογή μιας άμεσης πολιτικής στον τομέα της διαχείρισης απορριμμάτων, η οποία να συνδυάζει ταυτόχρονα το κλείσιμο και την αποκατάσταση των ΧΑΔΑ, την δημιουργία υποδομών διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων και την προώθηση ολοκληρωμένων μεθόδων διαχείρισης (βλ. αναλυτικά Άρθρο 13). Μεταξύ των κύριων πηγών ρύπανσης ιδιαίτερη μέριμνα είναι απαραίτητο να καταδειχθεί στη διαχείριση και βιώσιμη αξιοποίηση των υγρών αποβλήτων, στις παράνομες αμμοληψίες, στην εξορυκτική δραστηριότητα, στην αστική και βιομηχανική ατμοσφαιρική ρύπανση, στη χρήση αζωτούχων και φωσφορικών λιπασμάτων στη γεωργία, στην αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Άρθρο 9 - Χωρικός προσδιορισμός βιώσιμων τοπικών αναπτυξιακών ενότητων

1. Οι μικρότερες ενδοπεριφερειακές (διαδημοτικές ή δημοτικές) χωρικές ενότητες της Περιφέρειας προσδιορίστηκαν με βάση πέντε συγκεκριμένα κριτήρια:

- α) την αυτοδιοικητική δομή α' βαθμού με την εδαφική της οριοθέτηση, δηλαδή τους νυν καλλικράτειους και πρώην καποδιστριακούς δήμους (νυν δημοτικές ενότητες) με τις έδρες τους,
- β) την εκτατική εμβέλεια των αστικών λειτουργιών – εξυπηρετήσεων, τουλάχιστον δια-δημοτικού επιπέδου,
- γ) τη δομή των αναπτυξιακών ενότητων με βάση τον κυρίαρχο παραγωγικό τομέα κάθε δήμου και τη συμμετοχή των παραγωγικών τομέων στη διαμόρφωση της οικονομικής βάσης τους,
- δ) την ενίσχυση της κοινωνικής, εδαφικής και οικονομικής συνοχής και της εξωστρέφειας της περιφέρειας και των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ενότητων,
- ε) τις ζώνες τοπίου.

2. Οι ειδικότεροι στόχοι για τον προσδιορισμό μικρότερων ομοιογενών χωρικών ενότητων πρωτίστως σε διαδημοτικό επίπεδο είναι η διεύρυνση των δικτυώσεων και συνεργασιών σε τομείς ανάπτυξης στους οποίους γειτονικοί δήμοι έχουν κοινά συγκριτικά πλεονεκτήματα και προβλήματα ή παρουσιάζουν συμπληρωματικότητα, καθώς και η όσο το δυνατόν πιο ισόρροπη στο χώρο κατανομή των αστικών λειτουργιών και κοινωνικών εξυπηρετήσεων. Ο προσδιορισμός αυτός συμβάλλει στην περαιτέρω πιο συγκεκριμένη διατύπωση ειδικότερων κατευθύνσεων της πρότασης του Περιφερειακού Πλαισίου για κάθε μια διαδημοτική ή δημοτική χωρική ενότητα, προς τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού (ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ). Επίσης, αυτός ο προσδιορισμός εξυπηρετεί άμεσα τον εδαφικό εντοπισμό ενότητων Προγραμμάτων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης και Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων, που αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους στόχους του νέου ΕΣΠΑ 2014 – 2020 και των ΠΕΠ.

Άρθρο 10 - Κατευθύνσεις για το οικιστικό δίκτυο

1. Η πολιτική που ακολουθείται στην προτεινόμενη διάρθρωση και ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου βασίζεται στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, της εδαφικής συνοχής, της ισόρροπης ανταγωνιστικότητας και της πολυκεντρικότητας. Επιπλέον, λαμβάνονται υπόψη οι αναπτυξιακές υποδομές, οι πόλοι, τα κέντρα, οι άξονες ανάπτυξης και οι ενότητες που αυτά συγκροτούν.

2. Η ανάπτυξη του οικιστικού δικτύου γίνεται μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των κέντρων, της βελτίωσης των διεθνών διασυνδέσεων μεταξύ πόλεων, της θέσπισης στρατηγικών συμμαχιών, καθώς και της προώθησης αναπτυξιακών δικτυώσεων σε ομάδες οικισμών και της δημιουργίας υποδομών μεταξύ των οικισμών. Οι παραπάνω κατευθύνσεις εξειδικεύονται ανά οικισμό, δίνοντας προτεραιότητα στο διεθνή ρόλο και την εξωστρέφεια όσον αφορά τα μεγάλα αστικά κέντρα και παράλληλα στην άμιλλα και τη συμπληρωματικότητα όσον αφορά τα συμπλέγματα μεγάλων και μεσαίων οικιστικών κέντρων. Με την προτεινόμενη ιεράρχηση, εκτός από την ενίσχυση των ισχυρών πόλων του οικιστικού δικτύου, δίνεται πρωτίστως έμφαση στην ενδυνάμωση τόσο των μεσαίων πόλεων, όσο και των εδρών των καλλικράτειων δήμων. Σε δεύτερο βαθμό ενισχύονται οι

έδρες πρώην καποδιστριακών δήμων που είναι αγροτικά κέντρα της ορεινής και ημιορεινής ενδοχώρας και έχουν ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη των προβληματικών αυτών περιοχών, στο πλαίσιο των κατευθύνσεων της εδαφικής συνοχής.

3. Όσον αφορά στη δικτύωση των οικισμών με γειτονικές περιφέρειες, δίνεται έμφαση στην ενδυνάμωση των σχέσεων της ΠΔΕ με τις λοιπές περιφέρειες της NUTS1: "Κεντρική Ελλάδα" και όσον αφορά την ενδοπεριφερειακή δικτύωση των οικισμών, ενισχύονται τα δίκτυα στους εξής τομείς:

α) στον τομέα της αξιοποίησης για τη διοικητική μεταρρύθμιση των τεχνολογιών της πληροφορικής και των επικοινωνιών, καθώς και της συνεργασίας μεταξύ του ανθρώπινου δυναμικού των δήμων για ευρύτερα θέματα (κοινωνική πολιτική, υγεία, παιδεία, περιβάλλον, τουρισμός κ.α.),

β) στον τομέα της δημόσιας υγείας,

γ) στον τομέα του πολιτισμού (π.χ. περιοχές ιστορικής μνήμης όπως τα Καλάβρυτα και το Αίγιο),

δ) στον τομέα του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης των αστικών κέντρων.

Πρωτεύεται, ωστόσο, ως σημαντικότερη η συνεργασία μεταξύ πόλεων που ανήκουν στην ίδια Π.Ε. και κυρίως μεταξύ πόλεων ή κωμοπόλεων που ανήκουν στην ίδια ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα, καθώς και μεταξύ γειτονικών δήμων, με σκοπό την ενίσχυση της αναπτυξιακής και εδαφικής συνοχής σε θέματα που αποτελούν κοινά συγκριτικά τους πλεονεκτήματα.

4. Όσον αφορά την οικιστική διάρθρωση προτείνονται ως κύριες κατευθύνσεις:

α) η πολυκεντρική διάρθρωση, με διάχυση της ανάπτυξης σε περισσότερους πόλους - οικιστικά κέντρα, λαμβάνοντας υπόψη τη χωρική τους ένταξη σε διαδρόμους ανάπτυξης, τη σχέση τους με κόμβους συνδυασμένων μεταφορών και τη γειτνίασή τους με τουριστικούς και φυσικούς - τοπιακούς πόρους υπερτοπικής εμβέλειας,

β) η ανάπτυξη εταιρικής σχέσης μεταξύ πόλης και υπαίθρου, με σταδιακή ενίσχυση των περιφερειακών κέντρων (5^{ου} και 6^{ου} επιπέδου) ως εδρών των νυν καλλικράτειων δήμων ή των πρώην καποδιστριακών δήμων ή τοπικών κέντρων,

γ) η πολλαπλή ενίσχυση των ορεινών κωμοπόλεων ως επαρχιακών κέντρων των ορεινών μειονεκτικών περιοχών, ιδιαίτερα στις ΠΕ της Ηλείας και Αιτωλ/νίας, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής της εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής,

δ) η ανάπτυξη της εξωστρέφειας των πόλεων της περιφέρειας σε διεθνές, εθνικό, διαπεριφερειακό και ενδοπεριφερειακό επίπεδο, μέσω της ανάπτυξης των συνεργασιών και δικτυώσεων,

ε) η ενίσχυση των διοικητικών και κοινωνικών λειτουργιών στη βάση του ιεραρχημένου οικιστικού δικτύου, με παράλληλη ανάδειξη της ταυτότητας και ποιότητας του αστικού δημόσιου χώρου και με περιορισμό της αστικής διάχυσης,

στ) η αντιμετώπιση των προβλημάτων των μεγάλων αστικών κέντρων, τα οποία παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες συγκεντρώσεις δραστηριοτήτων του δευτερογενούς τομέα (ευρύτερη περιοχή Πατρών - Αιγίου και Αγρινίου), καθώς και η ενίσχυση της παραγωγής, της μεταποίησης και της καινοτομίας.

Πίνακας – Ιεράρχηση οικιστικού δικτύου

Πρωτεύων Εθνικός Πόλος	Λοιποί Εθνικοί Πόλοι	Πρωτεύων Περιφερειακός Πόλος		Δευτερεύων Περιφερειακός Πόλος	Λοιποί περιφερειακοί πόλοι				
Οικισμός 2 ^{ου} επιπέδου	Οικισμός 4 ^{ου} επιπέδου	Οικισμός 5 ^{ου} επιπέδου ενισχυμένου	Οικισμός 5 ^{ου} επιπέδου	Οικισμός 6 ^{ου} επιπέδου ενισχυμένο	Οικισμός 6 ^{ου} επιπέδου	Οικισμός 7 ^{ου}			
2.1 Πάτρα				6.1.1 Ρίο	6.2.1 Ομβριά	Όλοι οι υπόλοιποι οικισμοί			
					6.2.2 Παραλία				
					6.2.3 Βραχναίικα				
				6.1.2 Κάτω Αχαΐα	6.2.4 Λουσικά				
					6.2.5 Σαγαίικα				
					6.2.6 Μετόχι				
				6.1.3 Χαλανδρίτσα	6.2.7 Λεόντιο				
					6.2.8 Καλέντζι				
					6.2.9 Σταυροδρόμι				
			5.2.1 Αίγιο				6.1.4 Ακράτα	6.2.10 Αιγείρα	
								6.2.11 Ακράτα	
								6.2.12 Διακοπτό	
								6.2.13 Ροδοδάφνη	
			6.1.5 Καλάβρυτα					6.2.14 Λαμπίρι	
								6.2.15 Δάφνη	
								6.2.16 Ψωφίδα	
								6.2.17 Κλειτορία	
	4.1 Αγρίνιο				6.2.18 Αγγελόκαστρο				
					6.2.19 Παπάδάτες				
					6.2.20 Γαβαλού				
					6.2.21 Καινούργιο				
					6.2.22 Παραβόλα				
					6.2.23 Σκουτερά				
					6.2.24 Άνω Άγιος Βλάσιος				
					6.2.25 Τριανταίικα				
					6.2.26 Στράτος				
					6.2.27 Φυτειές				
					6.1.6 Θέρμο				
					6.1.7 Αστακός		6.2.28 Κανδήλα		
					6.2.29 Μύτικας				
					6.1.8 Αμφιλοχία		6.2.30 Μενίδι		
					6.2.31 Νέο Χαλκίόπουλο				
					6.1.9 Βόνιτσα		6.2.32 Πάλαιρος		
					6.2.33 Κατούνα				
					5.1.1 Μεσολόγγι		5.2.2 Ναύπακτος	6.1.10 Αιτωλικό	6.2.34 Νεοχώρι
								6.2.35 Άνω Χώρα	
								6.2.36 Αντίρριο	
								6.2.37 Σίμος	
								6.2.38 Πλάτανος	
					6.2.39 Γαβρολίμνη				

Πρωτεύων Εθνικός Πόλος	Λοιποί Εθνικοί Πόλοι	Πρωτεύων Περιφερειακός Πόλος		Δευτερεύων Περιφερειακός Πόλος	Λοιποί περιφερειακοί πόλοι	
Οικισμός 2 ^{ου} επιπέδου	Οικισμός 4 ^{ου} επιπέδου	Οικισμός 5 ^{ου} επιπέδου ενισχυμένου	Οικισμός 5 ^{ου} επιπέδου	Οικισμός 6 ^{ου} επιπέδου ενισχυμένο	Οικισμός 6 ^{ου} επιπέδου	Οικισμός 7 ^{ου}
		5.1.2 Πύργος			6.2.40 Βούναργο	
					6.2.41 Καράτουλας	
					6.2.42 Επιτάλιο	
					6.2.43 Κατάκολο	
				6.1.11 Αρχαία Ολυμπία	6.2.44 Λάλας	
					6.2.45 Πανόπουλος	
				6.1.12 Κρέστενα	6.2.46 Λάμπεια	
					6.2.47 Καλλιθέα	
				6.1.13 Ζαχάρω	6.2.48 Ανδρίτσεινα	
					6.2.49 Νέα Φιγαλεία	
			5.2.3 Αμαλιάδα		6.2.50 Σιμόπουλο	
				6.1.14 Λεχαινά	6.2.51 Ανδραβίδα	
					6.2.52 Κυλλήνη	
					6.2.53 Βάρδα	
				6.1.15 Γαστούνη	6.2.54 Βαρθολομιό	
			6.2.55 Τραγανό			

Άρθρο 11 – Κατευθύνσεις Πολιτικής γης

1. Οι γενικές κατευθύνσεις πολιτικής γης διαρθρώνονται σε τρεις κύριους άξονες:

- προστασία και ανάδειξη της γης και των πόρων,
- σχεδιασμένη ρύθμιση και έλεγχος των συγκρούσεων δραστηριοτήτων και των πιέσεων, οι οποίες έχουν διαπιστωθεί ή προβλέπονται στο εγγύς μέλλον σε συγκεκριμένη εδαφική περιοχή,
- βιώσιμη οργανωμένη ανάπτυξη των επιθυμητών δραστηριοτήτων με βάση πρωτίστως την προτεραιότητα και δευτερευόντως την αποκλειστικότητα έναντι άλλων χρήσεων ή στο πλαίσιο ολοκληρωμένων παρεμβάσεων ανάπτυξης περιοχών.

Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις του χώρου στο πλαίσιο των τριών αυτών αξόνων αντιμετωπίζονται θετικά, δίνοντας έμφαση στις δυνατότητες ανάπτυξης, με διαφορετικούς όρους και προϋποθέσεις σε κάθε περίπτωση και με παράλληλη διαφοροποίηση των προτεινόμενων θεσμικών εργαλείων.

2. Η προστασία και η ανάδειξη της γης και των πόρων υλοποιούνται μέσα από την ορθολογική αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πλουτοπαραγωγικών πόρων, την ολοκληρωμένη διαχείριση γης και πόρων, τις κατάλληλες θεσμοθετήσεις επιτρεπόμενων χρήσεων γης και δραστηριοτήτων, καθώς και τον έλεγχο, διαχείριση και παρακολούθηση της εφαρμογής από τους ειδικούς φορείς διαχείρισης ή τις αρμόδιες γι' αυτό το σκοπό υπηρεσίες.

Η πολιτική γης για τις εξεταζόμενες περιοχές είναι κυρίως μια πολιτική ανάδειξης και ορθολογικής αξιοποίησης των πόρων και των παραγωγικών δυνατοτήτων και προοπτικών τους, μέσω υπηρεσιών και προϊόντων υψηλής ποιότητας, ανάλογης με την οικολογική, ιστορική, πολιτιστική ή τοπιακή αξία των αντίστοιχων περιοχών. Ως εκ τούτου, στις προστατευόμενες περιοχές λόγω φυσικής ή πολιτιστικής αξίας πρέπει να ακολουθείται μία

τέτοια πολιτική ώστε να επιτρέπονται χρήσεις και δραστηριότητες, οι οποίες αφενός δεν θίγουν την οικολογική τους ισορροπία και αφετέρου προωθούν την οργανωμένη και συντονισμένη διαχείρισή τους (όπως π.χ. ήπιες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, εκτατικές υδατοκαλλιέργειες σε προστατευόμενες λιμνοθάλασσες, λίμνες ή υγροβιότοπους, βιολογικές καλλιέργειες τοπικών προϊόντων, αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με την ενεργειακή κάλυψη της ζήτησης των περιοχών αυτών με ΑΠΕ και οργάνωση και αναβάθμιση των παραγωγικών τους δυνατοτήτων με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις). Ειδικά στις περιοχές υψηλής παραγωγικότητας, δεδομένης της μεγάλης σημασίας τους για την περιφέρεια, επιτρέπονται και εγκαταστάσεις μεταποίησης με χωροθετική εξάρτηση από αγροτικές πρώτες ύλες της περιοχής, σύμφωνα με τις διατάξεις και τους περιορισμούς του ΕΠΧΣΑΑ για τη βιομηχανία (ΦΕΚ 151/ΤΑΑΠ/2009), με σκοπό την ενθάρρυνση της καθετοποίησης και την αύξηση της αξίας παραγωγής τους.

3. Ο σχεδιασμένος έλεγχος και ρύθμιση της ανάπτυξης αφορά κυρίως σε περιοχές με εμφανείς ή προβλεπόμενες συγκρούσεις χρήσεων γης (οικιστικές, τουριστικές, σχετικές με τον πρωτογενή τομέα όπως οι ιχθυοκαλλιέργειες και οι γεωργικές, σχετικές με τη μεταποίηση κλπ.), σε ευρύτερες περιοχές φυσικών πόρων οι οποίες κινδυνεύουν από δυσμενείς επιπτώσεις πάσης φύσεως (π.χ. Αμβρακικός), σε τμήματα παράκτιων ζωνών με έντονες συγκρούσεις χρήσεων γης, σε ευρύτερες περιοχές μεγάλων έργων μεταφορών (οδικών έργων, κόμβων μεταφορών) και σε ευρύτερες περιοχές αστικών κέντρων (π.χ. πολεοδομικό συγκρότημα Πατρών, Αγρίνιο, Αίγιο, Πύργος). Η σχεδιασμένη αντιμετώπιση προτείνεται μέσω χωρικών αναπλάσεων και Σχεδίων Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης Περιοχών (ΣΟΑΠ), καθώς και μέσω του χαρακτηρισμού των περιοχών που είναι ιδιαίτερα υποβαθμισμένες και μειονεκτικές ως Περιοχών Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ) και μέσω της εφαρμογής ειδικών μελετών που θα πρέπει να καταρτιστούν για τον λόγο αυτό.

4. Η βιώσιμη οργανωμένη ανάπτυξη δραστηριοτήτων αφορά τις περιοχές οι οποίες ήδη αναπτύσσονται άναρχα, ώστε να αποφευχθεί η υποβάθμιση του χώρου, μέσω συμπληρωματικών και ειδικών υποδομών και υπηρεσιών. Κύρια αρχή της βιώσιμης χωρικής και οικιστικής ανάπτυξης είναι η δημιουργία συμπαγών πόλεων και οικισμών και ο δραστηριτικός περιορισμός της άναρχης, συνεχούς εξάπλωσης του οικιστικού χώρου και των αντίστοιχων εγκαταστάσεων των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Η βιώσιμη οργανωμένη ανάπτυξη δραστηριοτήτων είναι περαιτέρω αναγκαία αφενός για λόγους οικονομίας και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου, το οποίο συνεχώς απομειώνεται από την ανεξέλεγκτη επέκταση του οικιστικού χώρου και αφετέρου για λόγους οικονομίας των απαιτούμενων υποδομών, της κατανάλωσης ενέργειας και της διόγκωσης της ρύπανσης. Ενόψει των ανωτέρω, προτείνονται οι ακόλουθες κύριες κατευθύνσεις:

α) σαφής περιορισμός νέων οικιστικών επεκτάσεων στις απολύτως αναγκαίες, με βάση τις σχετικές προδιαγραφές του οικιστικού νόμου, ιδιαίτερα στις μεγαλύτερες και μεσαίες πόλεις της περιφέρειας (έδρες καλλικράτειων δήμων),

β) ανάδειξη της αγροτικής γης, ιδίως της γης υψηλής παραγωγικότητας, με τη λήψη μέτρων για την άμεση ή έμμεση συνένωση αγροτεμαχίων (αύξηση του μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είτε μέσω θεσμοθετημένης ενοικίασης, είτε μέσω εξαγοράς ή ομαδοποίησης στο πλαίσιο της εθελοντικής προσφοράς γαιών πριν από την τελευταία φάση του εκούσιου αναδασμού),

γ) αποφυγή περαιτέρω κατατμήσεων με τη θεσμοθέτηση από τα ΤΧΣ, ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ μεγαλύτερων ορίων κατάτμησης και αρτιότητας από τα ισχύοντα τέσσερα στρέμματα και με την κατάργηση των παρεκκλίσεων στην εκτός σχεδίου δόμηση,

- δ) προτεραιότητα στη χωροθέτηση και λειτουργία του επιστημονικού τεχνολογικού πάρκου στην ευρύτερη περιοχή του Πανεπιστημίου Πατρών, όπου στεγάζονται οι περισσότεροι ερευνητικοί φορείς της Π.Δ.Ε. με σκοπό την ισχυρότερη προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας,
- ε) προτεραιότητα στη χωροθέτηση επιχειρηματικών πάρκων στις ευρύτερες περιοχές των αστικών κέντρων της Περιφέρειας και αποθάρρυνση της μεμονωμένης εγκατάστασης νέων επιχειρήσεων του δευτερογενούς τομέα σε εκτός σχεδίου περιοχές,
- στ) προτεραιότητα στη χωροθέτηση ενός πιλοτικού εκτατικού κτηνοτροφικού πάρκου σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα, λαμβάνοντας υπόψη εναλλακτικές δυνατές χωροθετήσεις, και δημιουργία νέων βοσκότοπων στις ημιορεινές και ορεινές περιοχές των δήμων που διαθέτουν σημαντική κτηνοτροφική παραγωγή,
- ε) προτεραιότητα στην αντιμετώπιση της βιώσιμης ανάπτυξης των μειονεκτικών και προβληματικών ορεινών περιοχών μέσω ολοκληρωμένων αναπτυξιακών παρεμβάσεων και προγραμμάτων, στο πλαίσιο της κατεύθυνσης για άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων με σκοπό την εδαφική, κοινωνική και οικονομική συνοχή.

Άρθρο 12 - Μεταφορική υποδομή

1. Ο βασικός προσανατολισμός για την ανάπτυξη του τομέα των μεταφορών της χώρας γενικότερα και της ΠΔΕ ειδικότερα ορίζεται από τις κατευθυντήριες γραμμές της Λευκής Βίβλου του 2011 «Χάρτης πορείας για έναν ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο μεταφορών». Η σημασία του ενιαίου συστήματος μεταφορών καταδεικνύεται και από την ανακοίνωση της ΕΕ στο πλαίσιο του οράματος για την «Ευρώπη 2020». Η εξειδίκευση των κατευθύνσεων αυτών με τη μορφή αποφάσεων σχετικών με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών [ΔΕΔ-Μ], συμπεριλαμβανομένου του πρόσφατου Κανονισμού 650/2011, αποσαφηνίζει το στόχο υλοποίησης ενός Κεντρικού Δικτύου (Core network) μεταφορικών υποδομών μέχρι το 2030 και ενός Εκτεταμένου Δικτύου (Comprehensive network) μέχρι το 2050, προνώντας για την εξασφάλιση των αναγκαίων χρηματοδοτικών πόρων.

2. Οδικές μεταφορές

2.1. Οι οδικοί άξονες ΔΕΔ-Μ που αφορούν την ΠΔΕ είναι οι παρακάτω, όπως περιγράφονται στην απόφαση χαρακτηρισμού των Διευρωπαϊκών Οδικών Αξόνων (ΦΕΚ 2631/Β/2008):

- α) Α3 (Διαγώνιος): Λαμία – Άμφισσα – Ναύπακτος - Αντίρριο,
β) Α5 (Ιόνια και Ολυμπία οδός): Κακαβιά – Ιωάννινα – Αμφιλοχία – Μεσολόγγι – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα,
γ) Α8 (Ολυμπία οδός): Ελευσίνα – Κόρινθος – Πάτρα,
δ) Α14: Αγρίνιο – Καρπενήσι – Λαμία,
ε) Α52: Πρέβεζα – Βόνιτσα – Αμβρακία (σύνδεση με Δυτικό Άξονα),
στ) Α72: Πύργος – Ολυμπία – Βυτίνα – Τρίπολη,
ζ) Πάτρα – Σταυροδρόμι – Πανόπουλο – προς Τρίπολη (ΕΟ111).

Ο κορμός του προτεινόμενου οδικού δικτύου της ΠΔΕ θα αποτελείται από τα τμήματα που ανήκουν στα οδικά ΔΕΔ-Μ και θα διαθέτει υψηλές λειτουργικές προδιαγραφές, σύμφωνα με τις οδηγίες που συνοδεύουν την απόφαση χαρακτηρισμού τους.

2.2. Άξονες Διεθνούς Σημασίας

- α) Ιωάννινα – Άρτα – Αμφιλοχία – Μεσολόγγι – Αντίρριο (Ιόνια Οδός): σημαντικότερος άξονας για όλο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας,

- β) Αντίρριο – Ναύπακτος – Ιτέα – Λαμία (Διαγώνιος): σημαντικός άξονας για την ανάπτυξη της Π.Δ.Ε. και ολόκληρου του νότιου δυτικού διαμερίσματος της χώρας, ο οποίος θα συνδέσει την Ιόνια Οδό με τον ΠΑΘΕ,
- γ) Πλατυγιάλι σύνδεση με Ιόνια οδό – Αργίνιο – Καρπενήσι – Λαμία: σημαντικός άξονας τόσο για την ανάπτυξη του Πλατυγιαλίου ως κόμβου συνδυσασμένων μεταφορών, όσο και για την προοπτική τουριστικής ανάπτυξης της ορεινής περιοχής της Ακαρνανίας και της Ευρυτανίας,
- δ) Αμβρακία - Κατούνα - παράκαμψη Βόνιτσας - διακλάδωση προς Άκτιο - Πρέβεζα / Λευκάδα σύνδεση με Ηγουμενίτσα (η αποκαλούμενη και Παραϊονία Οδός): άξονας που εξυπηρετεί την δυτική Αιτωλοακαρνανία και συνδέει τη Λευκάδα, τη Πρέβεζα και τη Θεσπρωτία με την Ιόνια Οδό και την Π.Δ.Ε. με την ΒΔ πύλη της χώρας,
- ε) Κόρινθος – Αίγιο – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα (Ολυμπία Οδός): εξαιρετικά σημαντικός άξονας για ολόκληρη την ΠΔΕ και ιδιαίτερα για την ΠΕ Ηλείας,
- στ) Κατάκολο – Πύργος – Αρχ. Ολυμπία – Βυτίνα – Τρίπολη / Άστρος, Τρίπολη / Μυκήνες: σημαντικός άξονας που συνδέει περιοχές της Ηλείας, της Αρκαδίας και της Αργολίδας και διεθνούς σημασίας πολιτιστικούς και τουριστικούς προορισμούς.

2.3. Άξονες Εθνικής – Διαπεριφερειακής Σημασίας

- α) Αντίρριο – Αργίνιο – Αμφιλοχία – Μενίδι – Άρτα – Ιωάννινα (σημερινή εθνική οδός),
- β) Διακοπτό (Πούντα) – Καλάβρυτα – Κλειτορία – προς Τρίπολη,
- γ) Αεροδρόμιο Αράξου – Λάππα,
- δ) ΠΕΟ Πατρών – Αμαλιάδας – Πύργου.

2.4. Πρωτεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες

- α) Μεσολόγγι – Αιτωλικό – Αστακός – Μύτικας – Πάλαιρος – Βόνιτσα,
- β) Αμφιλοχία – Βόνιτσα – Άκτιο (σημερινή οδός),
- γ) Ναύπακτος – Θέρμο – Παραβόλα – Αργίνιο (βόρεια της Τριχωνίδας),
- δ) Ναύπακτος - Θέρμο – Προυσσός – προς Καρπενήσι,
- ε) Πάτρα – Χαλανδρίτσα – Καλάβρυτα,
- στ) Πύργος – Σιμόπουλο – (σύνδεση με Ε.Ο.111) – Πανόπουλο – Ψωφίδα – Δάφνη,
- ζ) Κυλλήνη - σύνδεση με οδό Πατρών – Πύργου.

2.5. Δευτερεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες

- α) Αργίνιο – Στράτος – Χαλκιοπούλο,
- β) Αμφιλοχία – Χαλκιοπούλο – Λίμνη Κρεμαστών,
- γ) Γαβαλού – Παπαδάτες – Αργίνιο (νότια της Τριχωνίδας),
- δ) Ναύπακτος – Σίμος – Πλάτανος – Άνω Χώρα – Θέρμο,
- ε) ΠΕΟ Κορίνθου – Πάτρας,
- στ) Παλαιά οδός Πάτρα – Κάτω Αχαΐας – Λεχαινών – Γαστούνης – Αμαλιάδας,
- ζ) Αμαλιάδα – Σιμόπουλο,
- η) Πανόπουλο – Λάλας – Αρχαία Ολυμπία – Κρέστενα,
- θ) Ανδρίτσαίνα – Κρέστενα και Ζαχάρω,
- ι) Ζαχάρω – Φιγαλεία – Επικούρειος Απόλλων – Ανδρίτσαίνα.

3. Σιδηροδρομικές μεταφορές

3.1. Κατασκευή του Δυτικού Σιδηροδρομικού Άξονα, ο οποίος θα συνδέεται με το δίκτυο Πελοποννήσου με σιδηροδρομικό πορθμείο, παρέμβαση που περιλαμβάνεται στους άξονες των ΔΕΔ-Μ και η χρονική της εφαρμογή θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την υλοποίηση ή μη της σύνδεσης του λιμένα Ηγουμενίτσας με το σιδηροδρομικό δίκτυο και

της σύνδεσης Φλώρινας – Δυρραχίου, οπότε δημιουργείται η σιδηροδρομική Εγνατία. Η προώθηση ενός ολοκληρωμένου τέτοιου δικτύου ευνοεί την προοπτική του Δυτικού Σιδηροδρομικού Άξονα και αλλάζει σημαντικά το χαρακτήρα του Ρίου, εφόσον δημιουργεί εκεί έναν από τους σημαντικότερους οδικούς και σιδηροδρομικούς κόμβους.

3.2. Άξονες προτεραιότητας είναι οι εξής:

α) Η αναβάθμιση του κλάδου Πάτρας – Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας - Καλαμάτας, αξιολογείται ως κρίσιμης προτεραιότητας για τη βιώσιμη χωρική ανάπτυξη της ΠΕ Ηλείας, αλλά και για την εδαφική, κοινωνική και οικονομική συνοχή της ΠΔΕ.

β) Η σύνδεση της ΒΙΠΕ Πάτρας με το σιδηροδρομικό δίκτυο θεωρείται απαραίτητη για την ανάπτυξη της ΒΙΠΕ.

γ) Σημαντική παράμετρο σιδηροδρομικής εξυπηρέτησης για την ΠΔΕ αποτελεί η ύπαρξη του Οδοντωτού Διακοπτού – Καλαβρύτων, όπως και το θεματικό τρένο που συνδέει τον λιμένα Κατακόλου με τον Πύργο και την Αρχαία Ολυμπία.

4. Θαλάσσιες μεταφορές

Άξονες προτεραιότητας είναι οι εξής:

α) Ο λιμένας Πάτρας θα συνεχίσει να αποτελεί βασική πύλη της Ελλάδας από την Ευρώπη, με κύρια ενδοχώρα την περιοχή της Αθήνας, τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο και τη νησιωτική χώρα.

β) Ο λιμένας Πλατυγιαλίου εξελίσσεται σε δυναμικό εμπορικό λιμένα. Η δυναμική του αναμένεται να ενισχυθεί με την πρόοδο της Ιονίας Οδού και της σύνδεσής του με αυτή. Διαθέτει τη μοναδική στη χώρα Ελεύθερη Βιομηχανική Ζώνη, η οποία εμφανίζει θετική δυναμική και προοπτική.

γ) Δεδομένης της σημασίας που αποδίδεται από το ΠΠΧΣΑΑ στην ανάδειξη του τουριστικού πόλου της Αρχαίας Ολυμπίας - Αρχαίας Ήλιδας και στην ανάπτυξη του τομέα της κρουαζιέρας στο πλαίσιο της εθνικής τουριστικής πολιτικής, η αναβάθμιση του λιμένα Κατακόλου θεωρείται ως έργο προτεραιότητας.

δ) Ο λιμένας Κυλλήνης, ο οποίος ανήκει στο εκτεταμένο δίκτυο των ΔΕΔ-Μ, αποτελεί σημείο σύνδεσης με την Κεφαλονιά και τη Ζάκυνθο και, ως εκ τούτου, η σημασία του ως λιμένα ακτοπλοΐας είναι σημαντική.

ε) Σε κατώτερη βαθμίδα βρίσκονται οι λιμένες Αιγίου, Μεσολογγίου και Αστακού:

i. Η αναβάθμιση των υποδομών του λιμένα του Αιγίου πρέπει να υποστηριχθεί όσον αφορά την οδική προσπελασιμότητά του με απευθείας σύνδεση με την Ολυμπία Οδό.

ii. Ο λιμένας Μεσολογγίου βελτιώνει τις υποδομές του με δυνατότητες αναβάθμισής του με ακτοπλοϊκές συνδέσεις με την Κεφαλλονιά και τη Ζάκυνθο, ενώ ο λιμένας Αστακού εξυπηρετεί την ακτοπλοϊκή σύνδεση με την Ιθάκη και την Κεφαλλονιά.

5. Αεροπορικές μεταφορές

Άξονες προτεραιότητας είναι οι εξής:

α) Το Α/Δ Αράξου χαρακτηρίζεται ως αεροπορικός κόμβος του εκτεταμένου δικτύου των ΔΕΔ-Μ και προτείνεται η διερεύνηση της σκοπιμότητας και της δυνατότητας ανάπτυξης εμπορευματικής δραστηριότητας, με κύριο στόχο τη διακίνηση των ευπαθών αγροτικών προϊόντων της ευρύτερης περιοχής. Με δεδομένο ότι υπάρχει μελετητική προεργασία για την ανάπτυξη επιβατικής δραστηριότητας στο στρατιωτικό Α/Δ Ανδραβίδας, με στόχο σε πρώτη φάση την εξυπηρέτηση ναυλωμένων πτήσεων σε συμπληρωματικό ρόλο με το Α/Δ Αράξου, προτείνεται να διερευνηθεί και προωθηθεί αυτή η δυνατότητα.

β) Το Α/Δ Ακτίου, χαρακτηρίζεται και αυτό ως αεροπορικός κόμβος του εκτεταμένου δικτύου των ΔΕΔ-Μ και παρουσιάζει ορατές αυξητικές τάσεις όσον αφορά τη διακινούμενη ζήτηση ναυλωμένων κυρίως πτήσεων με ικανοποιητικό επίπεδο εξυπηρέτησης.

γ) Με τη νέα νομοθετική ρύθμιση (Ν.4156/18.4.13) προωθείται η λειτουργία υδροπλάνων και υδατοδρομίων με κύριο στόχο τη σύνδεση της ηπειρωτικής χώρας με τα νησιά. Έχει εκδηλωθεί επενδυτικό ενδιαφέρον για χωροθέτηση υδατοδρομίων πρωτίστως σε Πάτρα, Κατάκολο, Κυλλήνη και Μεσολόγγι και δευτερευόντως στη λίμνη Τριχωνίδας προς εξυπηρέτηση του Αγρινίου και της ενδοχώρας της Αιτ/νίας.

δ) Τουριστική αξιοποίηση των μικρών περιφερειακών αεροδρομίων (Μεσολόγγι, Αγρίνιο, Επιτάλιο Πύργου) σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα της ευρύτερης περιοχής (Καλαμάτα, Σπάρτη) και του εξωτερικού (Ιταλία).

Άρθρο 13 - Κατευθύνσεις για την Λοιπή Τεχνική Υποδομή

1. Προτείνεται ενεργειακή υποδομή υπερτοπικής εμβέλειας με:

α) κατασκευή νέων καλωδιακών γραμμών, όπου κρίνεται απαραίτητο για την επέκταση του δικτύου σε όλες τις περιοχές. Συστήνεται η υπογειοποίηση των νέων γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας στις περιπτώσεις που η όδευση διέρχεται από περιοχές του Δικτύου Natura 2000 (ειδικά σε Ζώνες Ειδικής Προστασίας για τα Πουλιά) και σε περιοχές υψηλής φυσικής και αισθητικής αξίας,

β) ανάπτυξη ευφών συστημάτων μέτρησης ενέργειας για τον έλεγχο της κατανάλωσης και της ζήτησης,

γ) χρήση νέων καινοτόμων ενεργειακών υποδομών που θα διασφαλίζουν χαμηλές εκπομπές άνθρακα, αποδοτική χρήση της ενέργειας και παροχή ενέργειας σε τιμές που συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα και στην κοινωνική συνοχή,

δ) αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και δράσεις ορθολογικής χρήσης και εξοικονόμησης ενέργειας στον κτιριακό τομέα (π.χ σχολεία, δημόσια κτήρια, κατοικίες, κλπ.).

ε) δημιουργία ψηφιακής πύλης αμφίδρομης πληροφόρησης μεταξύ δήμων και πολιτών σε θέματα εξοικονόμησης ενέργειας, περιβαλλοντικής συνείδησης και δράσεων πρασί-νου.

2. Προτείνεται η οργάνωση των υποδομών ύδρευσης και άρδευσης υπερτοπικής εμβέλειας με:

α) αδειοδότηση των γεωτρήσεων που χρησιμοποιούνται για υδρευτικούς σκοπούς, συνεχή έλεγχο της ποιότητας του πόσιμου νερού και υλοποίηση δράσεων για την εξασφάλιση της υγιεινής και καθαρότητας του πόσιμου νερού, όπως προβλέπεται στην ευρωπαϊκή Οδηγία για το πόσιμο νερό,

β) τακτικούς ελέγχους της ποιότητας του νερού που προορίζεται για την ανθρώπινη κατανάλωση και άμεσες διορθωτικές ενέργειες επί παραλείψεων οι οποίες ενδέχεται να υποβαθμίζουν το νερό που προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση,

γ) δημοσίευση ανά τριετία εκθέσεων για την ποιότητα του νερού, όπως προβλέπεται από την ευρωπαϊκή Οδηγία για το πόσιμο νερό,

δ) ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων, με ταυτόχρονη αντιμετώπιση των προβλημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης σε συγκεκριμένες δημοτικές ενότητες,

ε) αντικατάσταση των παλαιών αντλιοστασίων και μέρους του δικτύου ύδρευσης,

στ) τηλεματική παρακολούθηση με σκοπό τον έλεγχο των διαρροών των δικτύων ύδρευσης.

Για το δίκτυο άρδευσης των τριών ΠΕ είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη οι κατευθύνσεις των Διαχειριστικών Σχεδίων για τα ύδατα στις περιπτώσεις άντλησης νερών από επιφανειακούς υδάτινους πόρους. Επίσης, απαιτείται να γίνεται συχνός έλεγχος για την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων από την εισροή σημαντικών ποσοτήτων χαμηλής ποιότητας γλυκού νερού λόγω της αποστράγγισης των αρδευτικών δικτύων.

3. Επιβάλλεται η οργάνωση των υποδομών αποχέτευσης υπερτοπικής εμβέλειας με προτεραιότητα στη συμπλήρωση και βελτίωση των ελλείψεων του αποχετευτικού συστήματος στο σύνολο της ΠΔΕ. Επίσης, πρέπει να εξασφαλιστεί ότι τα αστικά λύματα υποβάλλονται στη δευτεροβάθμια επεξεργασία που επιβάλλει το θεσμικό δίκαιο για τη διαχείριση των αποβλήτων και ότι οι απορρίψεις από τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων πληρούν τις απαιτήσεις που ορίζει η νομοθεσία. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να προβλέπονται συγκεκριμένες προληπτικές ή / και διορθωτικές ενέργειες στις περιπτώσεις που οι μονάδες επεξεργασίας λυμάτων τίθενται εκτός λειτουργίας. Είναι απαραίτητο να εκπονούνται από τους φορείς και να κατατίθενται στο ΥΠΕΚΑ τα απαιτούμενα διαχειριστικά σχέδια αποβλήτων και οι ετήσιες εκθέσεις που προβλέπονται από τη νομοθεσία.

4. Επιβάλλεται η οργάνωση της διαχείρισης απορριμμάτων υπερτοπικής εμβέλειας ώστε να αποδοθεί προτεραιότητα στην αποκατάσταση των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) (ειδικά στην Ηλεία όπου υπάρχουν 9 ΧΑΔΑ μέχρι σήμερα, εκ των οποίων οι 5 είναι ενεργοί), στην υλοποίηση υποδομών διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων, οι οποίες συστήνεται να συνδυάζουν από κοινού τη διαχείριση των απορριμμάτων και την ανάκτηση ενέργειας, εφόσον είναι εφικτό ή επιθυμητό, και στην επιλογή ολοκληρωμένων μεθόδων διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων. Όσον αφορά στις υποδομές προτείνονται συγκεκριμένες κατευθύνσεις, οι οποίες είναι εναρμονισμένες και με το εγκεκριμένο Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (αρ. πρωτ.: 9966/20.12.2005), το οποίο αναμένεται να αναθεωρηθεί/ επικαιροποιηθεί πρόσφατα. Ειδικότερα:

- Ολοκληρωμένες Εγκαταστάσεις Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΟΕΔΑ).
- ΧΥΤΑ / ΧΥΤΥ.
- Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ).
- Μονάδες Αποτέφρωσης επικίνδυνων αποβλήτων των Υγειονομικών Μονάδων.
- Κεντρικές εγκαταστάσεις σύμμεικτων Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ).
- Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ).
- Μονάδες Επεξεργασίας προδιαλεγμένου οργανικού υλικού για την παραγωγή κομπόστ.

Ειδικότερα για τη διαχείριση απορριμμάτων που αποτελεί μείζον θέμα για την ΠΔΕ, οι κατευθύνσεις ανά Π.Ε. είναι:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

- Κλείσιμο και αποκατάσταση ΧΑΔΑ στην περιοχή του Ξηρόμερου (Δ.Ε. Φυτειών, Τοπωνύμιο «Παρούσι»).
- Κατασκευή και λειτουργία Ολοκληρωμένης Εγκατάστασης Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΟΕΔΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία Κέντρου Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ).
- Λειτουργία Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) και Σταθμού Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία Μονάδων Επεξεργασίας προδιαλεγμένου οργανικού υλικού για την παραγωγή κομπόστ.

- Κατασκευή και λειτουργία κεντρικής εγκατάστασης σύμμεικτων Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία ΧΥΤ Αδρανών Αποβλήτων.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΧΑΪΑΣ

- Κλείσιμο και αποκατάσταση ΧΑΔΑ στην περιοχή της Αιγιαλείας (Δ.Ε. Συμπολιτείας, Τοπωνύμιο «Ρήρα», Δ.Ε. Αιγίου, Τοπωνύμιο «Μπούφου Λαγκάδα»).
- Κατασκευή και λειτουργία Ολοκληρωμένης Εγκατάστασης Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΟΕΔΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία Μονάδας αποτέφρωσης επικίνδυνων αποβλήτων των Υγειονομικών Μονάδων (στην Πάτρα).
- Λειτουργία Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) και Σταθμού Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία Μονάδων Επεξεργασίας προδιαλεγμένου οργανικού υλικού για την παραγωγή κομπόστ.
- Κατασκευή και λειτουργία κεντρικής εγκατάστασης σύμμεικτων Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία ΧΥΤ Αδρανών Αποβλήτων.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΛΕΙΑΣ

- Κλείσιμο και αποκατάσταση ΧΑΔΑ στην περιοχή της Ανδραβίδας – Κυλλήνης (Δ.Ε. Ανδραβίδας, Τοπωνύμιο «Βούρλια», Δ.Ε. Λεχαιών, Τοπωνύμιο «Δροσελή»), Ανδρίτσαινας – Κρεστένων (Δ.Ε. Σκιλλούντος, Τοπωνύμιο «Βαρκαριές»), Αρχαίας Ολυμπίας (Δ.Ε. Αρχαίας Ολυμπίας, Τοπωνύμιο «Πολυπόταμος»), Ήλιδας (Δ.Ε. Αμαλιάδος, Τοπωνύμιο «Κονιδείκα»), Πύργου (Δ.Ε. Βώλακας, Τοπωνύμιο «Λίμνες»), Πηνειού (Δ.Ε. Βαρθολομιού, Τοπωνύμιο «Δάσος Θινών», Δ.Ε. Γαστούνης, Τοπωνύμιο «Άγιοι Θεόδωροι»), Ζαχάρως (Δ.Ε. Ζαχάρως, Τοπωνύμιο «Αγία Παρασκευή»).
- Λειτουργία της Ολοκληρωμένης Εγκατάστασης Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΟΕΔΑ) στην Τριανταφυλλιά Ηλείας (ΜΕΑ/ ΧΥΤΥ).
- Κατασκευή και λειτουργία Κέντρου Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ).
- Λειτουργία Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) και Σταθμού Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία Μονάδων Επεξεργασίας προδιαλεγμένου οργανικού υλικού για την παραγωγή κομπόστ.
- Κατασκευή και λειτουργία κεντρικής εγκατάστασης σύμμεικτων Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ).
- Κατασκευή και λειτουργία ΧΥΤ Αδρανών Αποβλήτων.

Τονίζεται ότι σε κάθε περίπτωση το παρόν αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας αποδέχεται τους νέους στόχους που θα τεθούν, τις μεθόδους διαχείρισης και τις αντίστοιχες υποδομές που θα προκύψουν από το υπό αναθεώρηση/ επικαιροποίηση Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας αφού μέσω του νέου ΠΕΣΔΑ θα αποσκοπείται η καλύτερη δυνατή διαχείριση των αποβλήτων.

Άρθρο 14 - Στρατηγικές κατευθύνσεις για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος

Οι στρατηγικές προτεραιότητες για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και τοπίου καθορίζονται ως ακολούθως.

1. Η προστασία, διατήρηση, διαχείριση και ανάδειξη των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών της ΠΔΕ, η επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων και η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα».

2. Η υλοποίηση δράσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Οι δράσεις είναι απαραίτητο να εμπεριέχουν την προστασία του παράκτιου μετώπου και γενικότερα την αλλαγή του υφιστάμενου αναπτυξιακού μοντέλου προς μια κατεύθυνση βιώσιμης και πράσινης οικονομίας χαμηλών ή και μηδενικών εκπομπών άνθρακα. Η ανάπτυξη του μοντέλου αυτού είναι απαραίτητο να στηριχθεί στον οριζόντιο συντονισμό των πολιτικών μετριασμού αλλά και προσαρμογής στους τομείς της βιομηχανίας, της γεωργικής παραγωγής και της ενέργειας (προώθηση των ΑΠΕ, ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας σε όλους τους τομείς).

3. Η διατήρηση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων σε καλή κατάσταση, σύμφωνα με τους ορισμούς της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ και η βιώσιμη αξιοποίησή τους για την παραγωγή ενέργειας, την ύδρευση οικισμών και τη διατήρηση των οικοσυστημάτων. Η προαγωγή της αειφόρου χρήσης των θαλασσών, η διατήρηση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και η προστασία των βασικών πόρων από τους οποίους εξαρτώνται οι κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τη θάλασσα.

4. Οι υδρογονάνθρακες και η εκμετάλλευσή τους είναι αναγκαίο να αποτελέσουν μια επενδυτική ευκαιρία για την ανάπτυξη της χώρας και των τοπικών κοινωνιών της ΠΔΕ. Απαιτείται, ωστόσο, ιδιαίτερη μέριμνα για τη διασφάλιση της ακεραιότητας του περιβάλλοντος (ειδικά του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών) και για την αποφυγή τυχόν ζημίας σε βασικές οικονομικές δραστηριότητες του παράκτιου μετώπου (ιδίως τουρισμός κρουαζιέρας, παράκτιος τουρισμός).

5. Αξιοποίηση των ΑΠΕ και προώθηση των επενδύσεων έργων ΑΠΕ με έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος, την ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας σε όλους τους τομείς (μεταφορές, βιομηχανία, κτίρια) ως μέσο για την προστασία του κλίματος, τη βιώσιμη αξιοποίηση του φυσικού ορυκτού πλούτου μέσω της επαρκούς θεσμοθέτησης περιοχών εκμετάλλευσης.

6. Η βιώσιμη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων, η οποία όπου είναι εφικτό δεν πρέπει να αποβλέπει μόνο στη μείωση του όγκου και στην ελάττωση του ρυπαντικού φορτίου και της τοξικότητας, αλλά και στην ταυτόχρονη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Ειδικά για τα στερεά απορρίμματα και τη διαχείρισή τους θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν συνδυασμένες μέθοδοι, όπως είναι το κλείσιμο και η αποκατάσταση των ΧΑΔΑ, η μείωση της ποσότητας των βιοαποδομήσιμων αστικών αποβλήτων (ΒΑΑ) που οδηγούνται σε ΧΥΤΑ, η αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης/ αξιοποίησης (βλ. υλικά συσκευασίας, ελαστικά επίσωτρα, οχήματα τέλους κύκλου ζωής, απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού ε-

ξοπλισμού, αδρανή απόβλητα από κατασκευές / εκσκαφές / κατεδαφίσεις, ηλεκτρικές στήλες και συσσωρευτές, λιπαντικά / έλαια, κλπ.), η προώθηση της ανακύκλωσης υψηλής ποιότητας με χωριστή συλλογή αποβλήτων, έτσι ώστε να υπάρχει χωριστή συλλογή για χαρτί, μέταλλο, πλαστικό και γυαλί, η χωριστή συλλογή των βιολογικών αποβλήτων (στόχος οδηγίας 2008/98/ΕΚ), η διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων των Υγειονομικών Μονάδων, η υλοποίηση προγραμμάτων Διαλογής στην Πηγή (ΔσΠ), η παραγωγή κοσπόςτ από τις μεγάλες ποσότητες αποσυρόμενων φρούτων (πρόβλημα που απασχολεί πολλές περιοχές της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας), κλπ.

Άρθρο 15 - Πλαίσια και κατευθύνσεις για τη χωροθέτηση των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων

1. Κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα παραγωγής

1.1. Οι δυναμικές ζώνες της ΠΔΕ παραμένουν οι ίδιες κατά την τελευταία δεκαετία και είναι οι ακόλουθες:

- α) οι πεδινές περιοχές της Ηλείας, της Δυτικής Αχαΐας και του Αργινίου και Μεσολογγίου, οι οποίες παράγουν γεωργικά προϊόντα,
- β) οι ημιορεινές περιοχές, πρωτίστως της Αιτωλοακαρνανίας και δευτερευόντως της Ηλείας και της Αχαΐας, οι οποίες παράγουν κτηνοτροφικά προϊόντα,
- γ) οι περιοχές εσωτερικών υδάτων της Αιτωλοακαρνανίας και της Ηλείας, καθώς και οι εκτάσεις στις δυτικές ακτές της Αιτωλοακαρνανίας και του Αμβρακικού, οι οποίες παρουσιάζουν παραγωγή σχετική με τις υδατοκαλλιέργειες.

1.2. Όσον αφορά τη γεωργική παραγωγή, ενόψει της συμβολής του αναθεωρημένου Περιφερειακού Πλαισίου Δυτικής Ελλάδος στη βελτίωση της γεωργικής παραγωγής και ανταγωνιστικότητας της ΠΔΕ, προτείνονται οι παρακάτω κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης, οι οποίες εναρμονίζονται με τις γενικότερες κατευθύνσεις του ΕΓΤΠΑ και με τις πρωτοβουλίες της ΠΔΕ σχετικά με το «καλάθι προϊόντων της ΔΕ» που αναφέρονται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γης υψηλής παραγωγικότητας:

- α) άμεσος τελικός προσδιορισμός από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης της γης υψηλής παραγωγικότητας με ψηφιακές συντεταγμένες και με βάση τις μελέτες εφαρμογής της υπ' αριθμόν 168040 / 2010 ΚΥΑ όπως αυτή τροποποιήθηκε, καθώς και με βάση τις αναγκαίες εξειδικεύσεις στις τρεις ΠΕ,
- β) εφαρμογή άμεσων ή έμμεσων κινήτρων και ρυθμίσεων που συμβάλλουν στη συνένωση αγροτεμαχίων ή στη μεγέθυνση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, σε συνδυασμό με τη διενέργεια αναδασμών με εκούσιες διαδικασίες και με τη θέσπιση ρυθμίσεων που συμβάλλουν στη μείωση του κόστους παραγωγής, όπως είναι ο εκσυγχρονισμός των εγκαταστάσεων και η δημιουργία κοινού δημοπρατηρίου - συσκευαστηρίου για όλη την περιφέρεια,
- γ) αποφυγή ακόμη μεγαλύτερης κατάτμησης των αγροτεμαχίων, ιδίως εκείνων που αφορούν γη υψηλής παραγωγικότητας, με παράλληλη αυστηρή εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του ν. 2945 / 2001 και πρόβλεψη από τα ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ ορίων κατάτμησης και αρτιότητας σαφώς μεγαλύτερων από τα 4 στρέμματα, καθώς και δραστικό περιορισμό των χρήσεων γης που δεν συνάδουν με τη γεωργική και κτηνοτροφική χρήση,
- δ) θέσπιση επιτρεπτής χωροθέτησης εγκαταστάσεων για τη μεταποίηση προϊόντων, με χωροθετική εξάρτηση από αγροτικές πρώτες ύλες (με βάση τους όρους και περιορισμούς του ΕΠΧΣΑΑ για τη βιομηχανία), καθώς και υποδομών που συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό της παραγωγής, στην ενεργειακή της επάρκεια και στην προστασία και δημιουργία γης υψηλής παραγωγικότητας,

ε) ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας, ιδιαίτερα στη γη υψηλής παραγωγικότητας και στις θερμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές, γεγονός που θα έχει ως επικερδή συνέπεια τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας αυτών των περιοχών και τη δραστική μείωση των δυσμενών αποτελεσμάτων από τη χρήση φυτοφαρμάκων και από την ανεξέλεγκτη εντατικοποίηση της παραγωγής,

στ) Μέριμνα για την προστασία, ενίσχυση και επέκταση των περιοχών και προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ.

1.3. Όσον αφορά την κτηνοτροφική παραγωγή, οι κύριες χωρικές κατευθύνσεις για την ενίσχυσή της συνίστανται κυρίως:

α) στην οριοθέτηση ευρύτερων περιοχών από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια των δήμων της ΠΔΕ με στόχο την αναζήτηση νέων βοσκότοπων, στη χωροθέτηση και οργάνωση ενός πιλοτικού εκτατικού κτηνοτροφικού πάρκου σε κάθε ΠΕ (με προτεραιότητα στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας) με τη συμβολή ομάδων κτηνοτρόφων παραγωγών σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, εξοπλισμένου με τις αναγκαίες υποδομές και με την εποπτεία κτηνιάτρου,

β) στην ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής κτηνοτροφίας μέσα σε ένα γενικότερο πλαίσιο δράσης που θα στοχεύει μακροπρόθεσμα στον εκσυγχρονισμό των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, στη βελτίωση της στάθμης του ζωικού πληθυσμού, στην προώθηση της κτηνοτροφικής έρευνας, στην εξασφάλιση καλύτερων όρων εμπορίας, στη λήψη μέτρων υγιεινής του ζωικού κεφαλαίου, στην εξασφάλιση επαρκών και φθηνών ζωοτροφών και στην κατασκευή αποθηκευτικών χώρων.

1.4. Στην ΠΔΕ και ειδικότερα στην Αιτωλοακαρνανία, η ιχθυοκαλλιέργεια είναι ο δυναμικότερος κλάδος της πρωτογενούς παραγωγής της περιοχής και κατατάσσεται στις κορυφαίες θέσεις σε αξία εξαγωγών αγροτικών προϊόντων και παράλληλα είναι ο τομέας που συμβάλλει σε εθνικό επίπεδο στην έρευνα και την παραγωγή νέων ή τη βελτίωση υφιστάμενων προϊόντων. Η δραστηριότητα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας στην ΠΔΕ συγκεντρώνεται κατά πλειοψηφία στο δήμο Μεσολογγίου, στις ακτές των δήμων Ξηρομέρου και Ακτίου - Βόνιτσας στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, στο δήμο Ανδραβίδας - Κυλλήνης στην ΠΕ Ηλείας και δευτερευόντως στην περιοχή λίμνης Καϊάφα και στο δήμο Δυτικής Αχαΐας στην ΠΕ Αχαΐας.

2. Κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης του δευτερογενούς τομέα παραγωγής

2.1. Κατά την τελευταία δεκαετία επιχειρείται μία αναδιάρθρωση της βιομηχανικής βάσης της ΠΔΕ με στόχο να μετατοπιστούν οι δραστηριότητες του δευτερογενούς τομέα από τους φθίνοντες και παρηκμασμένους κλάδους προς την κατεύθυνση πιο σύγχρονων ανταγωνιστικών και βιώσιμων δραστηριοτήτων, έστω και μικρότερης κλίμακας. Ο μεταποιητικός τομέας, ο οποίος συμβάλλει σημαντικά στην αύξηση της απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές, εξαρτάται άμεσα από την αντίστοιχη αναδιάρθρωση του πρωτογενούς τομέα, δεδομένου ότι υφίστανται χωροταξικά και λοιπά πλεονεκτήματα, τα οποία, εάν αξιοποιηθούν κατάλληλα και συντονισμένα, μπορεί να συμβάλλουν στην ευρύτερη ανάπτυξη της ΠΔΕ. Ειδικότερα, η παραγωγή του πρωτογενούς τομέα και ιδίως η παραγωγή πιστοποιημένων προϊόντων ΠΟΠ, ΠΓΕ, ΟΠΑΠ, παρουσιάζει δυνατότητες στήριξης μεταποιητικών δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με τη συντονισμένη ανάπτυξη της τυποποίησης και συσκευασίας προϊόντων για εξαγωγή. Παράλληλα, η προνομιακή γεωγραφική θέση της ΠΔΕ μπορεί να προσφέρει αναπτυξιακές δυνατότητες με την εξασφάλιση άμεσης πρόσβασης στις αγορές του εσωτερικού και του εξωτερικού (νέο λιμάνι Πατρών, διευρωπαϊκοί άξονες, σιδηροδρομική σύνδεση κ.α.). Αναπτυξιακές δυνατότητες μπορεί

να προσφέρει επίσης η προσέλκυση καινοτόμων επενδυτικών δραστηριοτήτων λόγω των σημαντικών υποδομών των ΑΕΙ και ΤΕΙ, των ερευνητικών ινστιτούτων της ΠΔΕ και του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών, το οποίο διαθέτει αξιόλογο επιστημονικό και ερευνητικό δυναμικό.

2.2. Στην ΠΔΕ κυριαρχεί σε μεγάλο βαθμό η διάσπαρτη και άναρχη χωροθέτηση των εγκαταστάσεων του δευτερογενούς τομέα μεταποιητικών δραστηριοτήτων στις εντός και εκτός σχεδίου περιοχές. Οι δυναμικές ζώνες του δευτερογενούς τομέα έχουν ως πρώτο και κύριο πόλο συγκέντρωσης την ευρύτερη περιοχή των Πατρών, όπου λειτουργούν οι δύο ενεργές και οργανωμένες περιοχές της ΒΙΠΕ και του ΒΙΟΠΑ Πατρών, και ως δευτερεύοντα πόλο συγκέντρωσης την ευρύτερη περιοχή του Αιγίου. Η βιομηχανική δραστηριότητα στις άλλες δύο ΠΕ αξιολογείται ως αρκετά μικρότερης κλίμακας και αφορά τις ευρύτερες περιοχές των αστικών κέντρων Αγρινίου, Πύργου – Αμαλιάδας, Μεσολογγίου – Ναυπάκτου, Βαρθολομιού και Ζαχάρως. Η μεγάλη προσδοκία ουσιαστικής ενεργοποίησης της ΝΑΒΙΠΕ Πλατυγιαλίου - Αστακού ως δεύτερου και κυρίου πόλου της ΠΔΕ μπορεί να επιβεβαιωθεί μετά την ολοκλήρωση της οδικής της σύνδεσης με την Ιόνια Οδό και τη λειτουργία της τελευταίας και ιδίως μετά την ενδεχόμενη σιδηροδρομική της σύνδεση με τον υπό διερεύνηση δυτικό σιδηροδρομικό άξονα.

2.3. Οι κύριες κατευθύνσεις για την ανασυγκρότηση του δευτερογενούς τομέα και της μεταποίησης στην ΠΔΕ είναι:

α) η συστηματική στήριξη των επιχειρήσεων του τομέα σε θέματα υιοθέτησης και ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, υγιεινής και ασφάλειας των προϊόντων τους,

β) η επιδιωκόμενη αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα,

γ) ο χαρακτηρισμός του λιμένα Πατρών ως ελεύθερης ζώνης εμπορίου (εκτός από του Πλατυγιαλίου - Αστακού που ήδη λειτουργεί ως τέτοια) και ο συνολικός σχεδιασμός των λιμένων της Δυτικής Ελλάδας ώστε να λειτουργούν υπό ενιαία διοίκηση,

δ) η απόδοση προτεραιότητας στη λειτουργία οργανωμένων και πολεοδομημένων χώρων του δευτερογενούς τομέα με: i. σημαντική επέκταση της ΒΙΠΕ Πατρών και οργάνωση της σε σύγχρονο επιχειρηματικό Πάρκο με επαρκή οδική και σιδηροδρομική σύνδεση με την Ολυμπία Οδό και τη σιδηροδρομική γραμμή Αθήνα – Πάτρα – Πύργος, ii. ενεργοποίηση της ΝΑΒΙΠΕ Πλατυγιαλίου Αστακού και οδική της σύνδεση με Ιόνια Οδό, iii. πολεοδόμηση και ενεργοποίηση των δύο επιχειρηματικών πάρκων του Αγρινίου (που προβλέπονται από το νέο ΓΠΣ ΔΕ Αγρινίου), χωροθέτηση επιχειρηματικών πάρκων ώστε ένα να βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή Αιγίου, ένα νότια του Πύργου, ένα βόρεια της Αμαλιάδας σε εγγύτητα με την Ολυμπία Οδό, καθώς και στις ευρύτερες περιοχές Μεσολογγίου, Ναυπάκτου και Αμφιλοχίας – Βόνιτσας, όπως τεκμηριωμένα θα προταθούν από τα ΓΠΣ αυτών των περιοχών,

ε) διατήρηση ενός ιστού μονάδων στις ορεινές μειονεκτικές περιοχές της ΠΔΕ και ιδίως σε εκείνες που αξιοποιούν τοπικούς πόρους, με τη χορήγηση κινήτρων όπως είναι οι φοροαπαλλαγές, το υψηλότερο ποσοστό επιδότησης σε σχέση με εκείνο που καθορίζεται στο ΕΣΠΑ (2007-2013) και άλλα κίνητρα που αφορούν την αξιοποίηση παραδοσιακών κτισμάτων για τη λειτουργία βιοτεχνικών μονάδων.

στ) Σε ό,τι αφορά την αξιοποίηση των ορυκτών πρώτων υλών (ΟΠΥ):

- Γενική κατεύθυνση είναι η εφαρμογή των χωροταξικών κατευθύνσεων της Εθνικής Πολιτικής για την αξιοποίηση των Ορυκτών Πρώτων Υλών (ΟΠΥ, 2008), η οποία αναφέρεται ρητά στη διασφάλιση της δυνατότητας πρόσβασης στα κοιτάσματα ΟΠΥ (έρευνα και εκμετάλλευση) και στην επίλυση ανταγωνισμού των χρήσεων γης.

- Θεσμοθέτηση λατομικών περιοχών στις Περιφερειακές Ενότητες της ΠΔΕ για την εξόρυξη αδρανών υλικών, με σκοπό την αποφυγή παράνομων αμμοληψιών.
- Θέσπιση ειδικών όρων προστασίας τοπίου και περιβάλλοντος από εξορυκτικές δραστηριότητες. Μηχανισμός παρακολούθησης της αποκατάστασης τοπίου μετά το τέλος της εκμετάλλευσης. Δυνατότητα απόδοσης χρησιμοποιημένων περιοχών εξόρυξης για κοινόχρηστες / κοινωφελείς δραστηριότητες.
- Για τις βιομηχανίες με χωροθετική εξάρτηση από πρώτες ύλες προερχόμενες από εξόρυξη, λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τη βιομηχανία (ΦΕΚ 151 / ΑΑΠ / 13.4.2009).

z) Στην θαλάσσια περιοχή του Κατακόλου, προωθείται η αξιοποίηση του βεβαιωμένου κοιτάσματος υδρογονανθράκων (δραστηριότητα που ενισχύει τον στόχο για μετατροπή της ΠΔΕ σε ενεργειακό παραγωγικό πόλο).

3. Κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης του τριτογενούς τομέα παραγωγής

3.1 Έρευνα, νέα τεχνολογία και καινοτομία

Στρατηγική κατεύθυνση αποτελεί η αναβάθμιση του ρόλου της ΠΔΕ ως αναπτυσσόμενης κεντρικής ευρύτερης περιοχής στη Μακροπεριφέρεια Αδριατικής - Ιονίου στους τομείς των νέων τεχνολογιών καθώς και της έρευνας και τεχνολογίας. Στο πλαίσιο αυτής της κατεύθυνσης προτείνεται η χωροθέτηση της ευρύτερης περιοχής του Πανεπιστημίου Πατρών ως επιστημονικού-Τεχνολογικού Πάρκου. Οι προαναφερθέντες τομείς εξειδικεύονται στις παρακάτω κατευθύνσεις με θετικές χωρικές επιπτώσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη της ΠΔΕ ως εξής:

α) με εξειδικευμένες παρεμβάσεις ενίσχυσης και στήριξης της καινοτομίας σε αστικά κέντρα με σκοπό την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και των αστικών υποδομών στους τομείς δράσεων: i) έξυπνη πόλη, ii) πράσινη ενεργειακή πόλη, iii) η πόλη ως πόλος έλξης εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού,

β) με εξειδικευμένες δράσεις εστιάζοντας στους τομείς που συνιστούν συγκριτικά πλεονεκτήματα, καθώς και στους τομείς αναπτυξιακών προτεραιοτήτων με σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα για την περιφέρεια όπως: i. τουρισμός και πολιτισμός, ii. γεωργία, κτηνοτροφία, ιχθυοκαλλιέργειες, τρόφιμα και ποτά, iii. προηγμένα υλικά και μικροηλεκτρονική,

γ) με διάχυση εφαρμογών πληροφορικής: i. σε εγκαταστάσεις ή δράσεις πολιτισμού και τουρισμού, όπως δημιουργία και διάδοση εικονικών μουσείων (π.χ. εικονικό μουσείο της εξόδου του Μεσολογγίου) και στον εκσυγχρονισμό τουριστικών μονάδων, ii. στον εμπλουτισμό αγροτικών προϊόντων με εισαγωγή δυναμικών καλλιεργειών και είδη ψαριών, iii. στη διάχυση ενεργειακών τεχνολογιών,

δ) με δημιουργία εταιρικών σχέσεων συνεργασίας ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων και με ΣΔΙΤ.

3.2 Υπηρεσίες εμπορευματικών μεταφορών

Κύρια στρατηγική κατεύθυνση αποτελεί η ενίσχυση και ανάδειξη του διεθνούς και εθνικού ρόλου της ΠΔΕ ως κόμβου συνδυασμένων μεταφορών και ως εμπορικού και διαμετακομιστικού κόμβου στο χώρο της Μακροπεριφέρειας Αδριατικής - Ιονίου με βασικούς πόλους το νέο λιμένα Πατρών και το λιμένα Πλατυγιαλίου Αστακού. Στο πλαίσιο αυτό χαράσσεται η προοπτική η ΠΔΕ να καταστεί περιοχή σύγκλισης αναπτυξιακών αξόνων. Προς τούτο προτείνονται οι εξής κατευθύνσεις:

α) ολοκλήρωση μέσα στην επόμενη προγραμματική περίοδο 2014 - 2020 των μεγάλων εθνικών και διευρωπαϊκών οδικών αξόνων,

- β) ολοκλήρωση στην ίδια προγραμματική περίοδο (2014 – 2020) των ακόλουθων εθνικών σιδηροδρομικών αξόνων: i. Σιδηροδρομικός ΠΑΘΕ Αθήνα – Κόρινθος – Πάτρα (νέος λιμένας) ii. Άξονας Πάτρα – Πύργος – Καλαμάτα,
- γ) ολοκλήρωση της κατασκευής και λειτουργίας του εμπορικού τμήματος του νέου λιμένα Πατρών,
- δ) χωροθέτηση και λειτουργία του εμπορευματικού κέντρου Πατρών σε άμεση συσχέτιση με το νέο λιμένα Πατρών.

3.3 Τουρισμός

Η ποιοτική αναβάθμιση, ο εμπλουτισμός με νέες μορφές και η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της ΠΔΕ αποτελεί τον στόχο για την μετατροπή των συνιστωσών της οικονομικής ύφεσης σε άξονες ευκαιριών. Εξειδικεύοντας με βάση αυτές τις αρχές τις κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό και παράλληλα αποσκοπώντας στην δικτύωση των παράκτιων περιοχών με το μειονεκτικό ορεινό χώρο της ίδιας χωρικής ενότητας και την εκτόνωση της τουριστικής κίνησης προς την ορεινή και ημιορεινή ενδοχώρα καθώς και στην αξιοποίηση των αναξιοποίητων σε μεγάλο βαθμό τουριστικών της πόρων, προσδιορίζονται 11 τουριστικές ενότητες, που περιλαμβάνουν 18 συνολικά διακριτές τουριστικές περιοχές με ειδικά χωρικά, περιβαλλοντικά, πολιτιστικά και τουριστικά χαρακτηριστικά, όπως αναλυτικά αναφέρονται παρακάτω.

Είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι ούτε μια τουριστική ενότητα ή περιοχή της ΠΔΕ δεν ανήκει στην κατηγορία των «ανεπτυγμένων τουριστικά περιοχών» του αναθεωρημένου ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό.

3.3.1 Στις αναπτυσσόμενες τουριστικά παράκτιες περιοχές του ενδεικτικού σχετικού χάρτη του ΕΠΧΣΑΑ περιλαμβάνονται οι παρακάτω περιοχές της ΠΔΕ, οι οποίες κατατάσσονται σε τρεις επιμέρους ομάδες - υποκατηγορίες με βάση μια σειρά ειδικότερων κριτηρίων όπως η ένταση των πιέσεων από τον τουρισμό – παραθερισμό, η χωροταξική δομή (ενδοπεριφερειακές χωρικές ενότητες), η αξία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, η διοικητική διαίρεση κ.α., ως εξής:

α) Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές με έντονες οικιστικές και τουριστικές πιέσεις και με το περιβάλλον τους παράλληλα να χρειάζεται σχεδιασμένες δράσεις και μέτρα αναβάθμισης και εξυγίανσης. Στην υποκατηγορία αυτή υπάγονται:

- η παράκτια περιοχή Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας - Αρχαίας Ήλιδας
- η παράκτια περιοχή Δ. Πατρών και ΔΕ Δύμης, Μόβρης Δυτικής Αχαΐας
- η παράκτια περιοχή ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης και Δ. Πηνειού
- η παράκτια περιοχή Ακράτας – Αιγίου (Δήμου Αιγιαλείας)
- η παράκτια περιοχή Ναυπακτίας.

Για τις παραπάνω περιοχές ισχύουν όλες οι κατευθύνσεις της κατηγορίας (Α2) (Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές) του ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό και ως επιπλέον εξειδίκευση οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

- κατά προτεραιότητα ταχύρρυθμος σχεδιασμός των περιοχών αυτών είτε μέσω τοπικών χωρικών σχεδίων με ειδικότερους όρους και περιορισμούς, είτε μέσω διαχειριστικών σχεδίων για κάθε περιοχή, είτε μέσω της θεσμοθέτησης ειδικών μελετών ανάπτυξης – αναβάθμισης των παραγωγικών δραστηριοτήτων και προστασίας του περιβάλλοντος των περιοχών αυτών (ΠΟΑΠΔ, μηχανισμών του Ν. 4269/2014),
- κατά προτεραιότητα θεσμοθέτηση των τοπικών χωρικών σχεδίων των Δήμων ή Δ.Ε. που ανήκουν οι περιοχές αυτές,

- συγκεκριμένες κατευθύνσεις, μέτρα και δράσεις συστηματικού ελέγχου των χρήσεων γης και δραστηριοτήτων που έρχονται σε σύγκρουση με τις χρήσεις του τουρισμού – αναψυχής και της πρωτογενούς παραγωγής καθώς και με τον χαρακτήρα και την αισθητική του τοπίου ή συντελούν στην υποβάθμισή τους, όπως μέτρα για αύξηση των ορίων κατάτμησης και αρτιότητας, δραστικός περιορισμός της διάσπαρτης κατοικίας, θέσπιση ειδικού καθεστώτος προστασίας για ορισμένες περιοχές, κατά προτεραιότητα καθορισμός με συγκεκριμένα όρια της γης υψηλής παραγωγικότητας που καλύπτει σημαντικές εκτάσεις στις περισσότερες απ' αυτές τις περιοχές κ.α.

Σε κάθε μια από τις παραπάνω τουριστικές περιοχές προσδιορίζονται συγκεκριμένα οι κύριες μορφές τουρισμού που ανταποκρίνονται κατά προτεραιότητα στα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα και αναφέρονται αναλυτικά στις αντίστοιχες χωρικές υποενότητες που ανήκουν (άρθρο 21 έως 28).

β) Παράκτιες αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές με χαμηλού βαθμού οικιστικές και περιβαλλοντικές πιέσεις, οι οποίες παρουσιάζουν αναπτυσσόμενη δυναμική στην τουριστική κίνηση, ανωδομή και υποδομή.

Σ' αυτήν την υπο-κατηγορία ανήκει η παράκτια ενότητα των δυτικών ακτών του ν. Αιτωλ/νίας.

Για την περιοχή αυτή ισχύουν επίσης οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τις αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές (Α2) και στο πλαίσιο της κατεύθυνσης για ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος οι επιπλέον εξειδικεύσεις είναι οι εξής:

- επέκταση και ποιοτική αναβάθμιση των υποδομών του θαλάσσιου, ιστιοπλοϊκού και αλιευτικού τουρισμού, συμπεριλαμβανομένων των υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων
- προώθηση της δημιουργίας Περιοχής Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) ανατολικά του Μύτικα
- εκπόνηση / θεσμοθέτηση και εφαρμογή ειδικής μελέτης ΠΟΑΠΔ που θα εστιάζει στους τομείς του τουρισμού και των υδατοκαλλιεργειών για την αποφυγή συγκρούσεων των δύο αυτών χρήσεων.

Οι κύριες μορφές τουρισμού που ανταποκρίνονται κατά προτεραιότητα στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της παράκτιας ενότητας των δυτικών ακτών του ν. Αιτωλ/νίας είναι: θαλάσσιος τουρισμός, ιστιοπλοΐα, αλιευτικός τουρισμός.

γ) Παράκτιες περιοχές οι οποίες στο σύνολό τους ή στην μεγαλύτερη έκτασή τους χαρακτηρίζονται από θεσμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας αλλά έχουν δυνατότητες ήπιας ανάπτυξης με παράλληλη ανάδειξη των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πόρων τους. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν:

- η παράκτια περιοχή Αμβρακικού
- η παραλίμνια περιοχή Μεσολογγίου- Αιτωλικού
- η παράκτια περιοχή Κοτυχίου- Καλογριάς
- η παράκτια περιοχή Ν.Δ. Ηλείας-Καϊάφα

Στις περιοχές αυτές, λόγω του χαρακτηρισμού των ευρύτερων εκτάσεών τους ως προστατευόμενων περιοχών διεθνούς σημασίας, ισχύουν οι στρατηγικές κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τις περιοχές (Ζ) (περιοχές του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Πε-

ριοχών) και συγκεκριμένα οι κατευθύνσεις α έως θ και οι όροι και περιορισμοί προστασίας των Π. Δ/γματος διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών.

Οι μορφές τουρισμού που ανταποκρίνονται κατά προτεραιότητα στα συγκριτικά πλεονεκτήματα και την ανάγκη προστασίας των ανωτέρω περιοχών αναφέρονται αναλυτικά στις χωρικές υποενότητες στις οποίες οι τουριστικές αυτές περιοχές ανήκουν (άρθρο 21 έως 28).

3.3.2 Οι τουριστικές περιοχές της πεδινής και ορεινής ενδοχώρας σε ότι αφορά την κατηγοριοποίηση του ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό, υπάγονται στην συντριπτική τους πλειονότητα στην κατηγορία των περιοχών με περιθώρια ανάπτυξης ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού.

Στα πλαίσια της εξειδίκευσης του ΕΠΧΣΑΑ και με βάση τα νεώτερα στοιχεία της τελευταίας 10ετίας και τα ειδικότερα κριτήρια που περιγράφηκαν προηγουμένως στην ενδοχώρα της ΠΔΕ, διακρίνονται δύο υπο-κατηγορίες τουριστικών περιοχών:

α) οι τουριστικές περιοχές που παρουσιάζουν ήδη μια αναπτυσσόμενη δυναμική στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό όπως:

- η ορεινή περιοχή Καλαβρύτων-Χελμού και η πεδινή και ορεινή περιοχή Δ. Αιγιαλείας
- η ορεινή και πεδινή ενδοχώρα της Ναυπακτίας (εκτός της παράκτιας περιοχής).

Γι' αυτές τις περιοχές ισχύουν οι κατευθύνσεις της κατηγορίας (B1) του ΕΠΧΣΑΑ με την διευκρίνιση ότι στην ευρύτερη περιοχή των Καλαβρύτων και του Χιονοδρομικού Κέντρου ως πόλου εντατικής ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού, ισχύουν οι κατευθύνσεις της κατηγορίας (B2) του ΕΠΧΣΑΑ.

Σημειώνεται ακόμη ότι στα τμήματα των τουριστικών αυτών περιοχών που ανήκουν στο Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τις περιοχές (Ζ) (Περιοχές Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών).

β) οι υπόλοιπες σχετικά αναξιοποίητες τουριστικά περιοχές της ενδοχώρας όπως:

- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας της τουριστικής ενότητας Αμβρακικού
- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας των Λιμνών Αιτωλοακαρνανίας
- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας των Δήμων Πατρών και Ερυμάνθου
- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας της τουριστικής ενότητας Δ. Πύργου – Ήλιδας – Αρχαίας Ολυμπίας
- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας της τουριστικής ενότητας Δ. Ζαχάρως, Κρέστενων – Ανδρίτσαινας.

Οι κύριες μορφές τουρισμού που ανταποκρίνονται στα συγκριτικά πλεονεκτήματα του συνόλου των περιοχών είναι: οικότουρισμός, αγροτουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, θρησκευτικός- προσκυνηματικός τουρισμός, εναλλακτικές μορφές και δραστηριότητες ορεινού, λιμναίου και ποτάμιου τουρισμού.

Σ' αυτές τις περιοχές ισχύουν επίσης οι κατευθύνσεις για τις περιοχές (B1) του ΕΠΧΣΑΑ, αλλά στα πλαίσια της ενίσχυσης και αναβάθμισης της τουριστικής τους ζήτησης, ελκυστικότητας και ποιοτικής αναβάθμισης, προτείνονται και οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

- στα πλαίσια της διατήρησης και ανάδειξης των ιστορικών, αρχιτεκτονικών κ.α. σημείων του χώρου, αξιοποίηση των πορισμάτων των προτάσεων των «μελετών μορφολογικών κανόνων δόμησης και αρχιτεκτονικής στις περιοχές εντός και εκτός οικι-

σμών μέχρι 2.000 κατοίκων των Π.Ε. της ΠΔΕ» για την ανάδειξη οικιστικών συνόλων, οικισμών και αρχιτεκτονικών τοπικών χαρακτηριστικών.

- Κατά προτεραιότητα ένταξη των περιοχών αυτής της κατηγορίας σε ευρωπαϊκά ή διεθνή προγράμματα ενίσχυσης του εναλλακτικού τουρισμού, στήριξης της επιχειρηματικότητας μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, ενίσχυσης της απασχόλησης και της εισαγωγής νέων κλάδων παραγωγής και αναπλάσεων στον ορεινό χώρο.
- Έμφαση στη δικτύωση των σημαντικών πόλων αρχαιολογικού ενδιαφέροντος των περιοχών αυτών με πυρήνα το διεθνές αρχαιολογικό πολιτιστικό τρίπολο Αρχαίας Ολυμπίας – Ήλιδας – Επικούρειου Απόλλωνα και πολιτιστικό τρίπολο Μεσολόγγι – Θέρμο – Ναύπακτος και με δικτύωσή του με τους διεθνούς σημασίας αντίστοιχους πόλους (Δελφοί – Μυκήνες – Επίδαυρος – Δωδώνη κ.α.) των γειτονικών περιφερειών.
- Μέτρα και δράσεις ενίσχυσης και δικτύωσης συγκεκριμένων ειδικών μορφών τουρισμού που δεν έχουν αξιοποιηθεί σ' αυτές τις περιοχές, όπως θεραπευτικός τουρισμός (στις ιαματικές πηγές), θρησκευτικός, προσκυνηματικός τουρισμός (σηματοδότηση θρησκευτικών διαδρομών κ.α.), αθλητικός τουρισμός και γήπεδα golf (σε πεδινές εκτάσεις της Αιτωλ/νίας, παραλίμνιες, παραποτάμιες). Ανάπτυξη ιστιοπλοΐας και κρουαζιέρας στις ακτές του Ιονίου, σε δικτύωση με Ιόνια Νησιά, Δαλματικές Ακτές, Βενετία.

3.3.3 Γενικές κατευθύνσεις

- Συμπληρωματικά με το ΕΠΣΧΑΑ, για την χωροθέτηση περιοχών τουριστικής χρήσης από τα τοπικά χωρικά σχέδια (ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ) καλό θα είναι να λαμβάνονται υπόψη για κάθε περιοχή τα προγραμματικά μεγέθη για κύρια και παραθεριστική κατοικία και οι δυνατότητες δημιουργίας οργανωμένων αναπτύξεων με βάση τις υπάρχουσες και προγραμματιζόμενες τεχνικές και ειδικές (τουριστικές) υποδομές.
- Για την ποιοτική αναβάθμιση και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, οι παράκτιες τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές της κατηγορίας (Α2) του ΕΠΣΧΑΑ είναι σκόπιμο και αναγκαίο να αντιμετωπίζονται σε συνδυασμό (εταιρική σχέση) με τις όμορες πεδινές και ορεινές περιοχές της ενδοχώρας της κατηγορίας (Β1) και (Β2) του ΕΠΣΧΑΑ. Με την εκτόνωση της τουριστικής κίνησης από την παράκτια προς την πεδινή, ημιορεινή και ορεινή ενδοχώρα και από τον (μαζικό) παραθαλάσσιο τουρισμό προς τις (ειδικές) εναλλακτικές μορφές, είναι δυνατόν να επιτευχθεί η συμπλήρωση και ολοκλήρωση του τοπικού τουριστικού προϊόντος.
- Η δικτύωση τουριστικών μορφών και πόλων έλξης τόσο μέσα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας όσο και σε γειτονικές Περιφέρειες αποτελεί σημαντικό παράγοντα εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος και προσέλκυσης τουριστών γενικών και ειδικών ενδιαφερόντων.
- Τέλος, η βελτίωση της προσπελασιμότητας των τουριστικών περιοχών και των πόλων έλξης καθώς και η μείωση της χρονοαπόστασης από τις πύλες εισόδου τουριστών στην χώρα γενικά και στην Περιφέρεια ειδικότερα, αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ανάπτυξη του τουρισμού κάθε τουριστικής περιοχής της Περιφέρειας.

Άρθρο 16 – Εξειδίκευση κατευθύνσεων για τις ευρύτερες ανθρωπογεωγραφικές ενότητες του παράκτιου και ορεινού χώρου

1. Ο χωρικός προσδιορισμός των ενοτήτων του παράκτιου χώρου έγινε με βάση μια σειρά κριτηρίων, τα κυριότερα εκ των οποίων ήταν η μορφολογία του εδάφους, οι πιέσεις από τον τουρισμό (παραθερισμό), η οικιστική ανάπτυξη, η διοικητική διαίρεση, η χωροταξική δομή (ενδοπεριφερειακές χωρικές ενότητες), οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι και οι βασικές υποδομές μεταφορών της παράκτιας ζώνης. Οι παράκτιες χωρικές ενότητες της ΠΔΕ κατηγοριοποιήθηκαν σε επιμέρους ομάδες, η κάθε μια εκ των οποίων χαρακτηρίζεται από διαφορετικό βαθμό συγκέντρωσης και έντασης των οικιστικών, παραθεριστικών, τουριστικών ή άλλων πιέσεων, υπάρχουσας ή εξελισσόμενης υποβάθμισης του φυσικού, πολιτιστικού και οικιστικού περιβάλλοντος, καθώς και ύπαρξης θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών αλλά και εκτάσεων που προβλέπεται ότι θα πληγούν από την κλιματική αλλαγή. Οι ομάδες αυτές είναι οι ακόλουθες:

α) Παράκτιες ενότητες με έντονες οικιστικές και τουριστικές πιέσεις, το περιβάλλον των οποίων χρειάζεται εξυγίανση και αναβάθμιση. Σε αυτές ανήκουν η παράκτια περιοχή δήμου Πατρέων και Δυτ. Αχαΐας (εκτός της ΔΕ Λαρισσού), η παράκτια περιοχή δήμου Αιγιαλείας (Αίγιο – Ακράτα), η παράκτια περιοχή δήμων Πύργου (εκτός Δ.Ε. Βώλακος) και Ήλιδας, η παράκτια περιοχή Κυλλήνης και δήμου Πηνειού, η παράκτια περιοχή δήμου Ναυπακτίας.

β) Παράκτιες ενότητες με χαμηλού βαθμού οικιστικές και περιβαλλοντικές πιέσεις, οι οποίες παρουσιάζουν αναπτυσσόμενη δυναμική στην τουριστική κίνηση, ανωδομή και υποδομή. Σε αυτήν την κατηγορία ανήκει η παράκτια ενότητα των Δυτικών ακτών της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας.

γ) Ενότητες οι οποίες στο σύνολό τους ή στην μεγαλύτερη έκτασή τους χαρακτηρίζονται από προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας, αλλά έχουν δυνατότητες ήπιας ανάπτυξης με παράλληλη ανάδειξη των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πόρων των περιοχών τους. Σ' αυτήν την κατηγορία ανήκουν: Η παράκτια ενότητα του Αμβρακικού κόλπου, η παράκτια περιοχή του δήμου Μεσολογγίου, η παράκτια περιοχή των νοτιοδυτικών ακτών της Ηλείας, η παράκτια περιοχή της λιμνοθάλασσας του Κοτυχίου μέχρι της λιμνοθάλασσας της Καλογριάς.

2. Η κυριότερη κατεύθυνση που αφορά όλες τις παράκτιες ενότητες είναι η προστασία και η άμυνά τους απέναντι στις αρνητικές συνέπειες από την κλιματική αλλαγή. Ιδιαίτερα για όσες είναι πεδινές και η υψομετρική διαφορά από την στάθμη της θάλασσας είναι πολύ μικρή σε μεγάλο βάθος (πλάτος) της παράκτιας ζώνης. Στο πλαίσιο της αναβάθμισης και της προστασίας των παράκτιων ζωνών, ιδιαίτερα της πρώτης κατηγορίας της παραγράφου 1 με μεγάλες πιέσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες, προτείνονται ως κύριες κατευθύνσεις αυτές της παραγράφου 3.3.1.1.a του προηγούμενου άρθρου 15.

3. Σε κάθε ευρύτερη παράκτια ζώνη είναι απαραίτητο τα τοπικά χωροταξικά σχέδια να προσδιορίσουν επιμέρους περιοχές ανάπτυξης ως κύριας χρήσης τουρισμού, αναψυχής και παραθερισμού. Ορισμένες θα μπορούν να πολεοδομηθούν κατά προτεραιότητα.

4. Σε σχέση με την παράκτια ενότητα των δυτικών ακτών της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας προτείνεται η εκπόνηση και έγκριση μελέτης ΠΟΑΠΔ για τις δυτικές ακτές της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και τις Εχινάδες, η οποία θα ορίζει τεκμηριωμένα τις επιμέρους ζώνες χρήσεων γης (ζώνες με επικρατούσες τις τουριστικές δραστηριότητες, ζώνες για την ανάπτυξη υδατοκαλλιεργειών, ζώνες προστασίας κ.α). Οι κατευθύνσεις προς την προτεινό-

μενη για εκπόνηση ΠΟΑΠΔ καθώς και προς τα ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ που αφορούν τις δυτικές ακτές της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας είναι οι ακόλουθες :

α) Στο νοτιοδυτικό τμήμα των ακτών είναι αναγκαίο να προσδιορισθούν i. μικρές παράκτιες ζώνες ελεγχόμενης επέκτασης των εντατικών υδατοκαλλιεργειών, ii. μικρής κλίμακας ζώνες εναλλακτικού τουρισμού σε σημεία που χαρακτηρίζονται από παραλίες υψηλής ποιότητας, ενώ το μεγαλύτερο παράκτιο τμήμα είναι αναγκαίο να προστατευτεί αποδιδόμενο μόνο στην αγροτική παραγωγή με κίνητρα ενισχυτικά της βιολογικής καλλιέργειας.

β) Στο βόρειο και νότιο τμήμα του λιμανιού του Πλατυγιαλίου και σε ακτίνα τουλάχιστον 1.000μ. από το κέντρο του δεν επιτρέπεται η χωροθέτηση υδατοκαλλιεργειών ούτε τουριστικών εγκαταστάσεων. Βόρεια της ευρύτερης περιοχής του Πλατυγιαλίου Αστακού, στην παράκτια ενότητα των δυτικών ακτών της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, προτείνεται αναφορικά με τις εντατικές υδατοκαλλιέργειες η αποφυγή νέων χωροθετήσεων και κατ' επέκταση νέων εγκαταστάσεων. Οι υπάρχουσες εγκαταστάσεις μπορούν να εκσυγχρονιστούν και, εφόσον τεκμηριωθεί η σχετική αναγκαιότητα, μπορούν να γίνουν μόνο μικρές επεκτάσεις αυτών. Προτείνεται να επιχειρηθεί, με βάση την προτεινόμενη μελέτη ΠΟΑΠΔ και τα κατάλληλα κίνητρα, η σταδιακή μετεγκατάσταση ορισμένων στις Εχινάδες νήσους.

γ) Στο τμήμα της παράκτιας ενότητας από τον Αστακό μέχρι την ευρύτερη περιοχή της Παλαίρου είναι απαραίτητος ο εντοπισμός επί μέρους περιοχών τουριστικής ανάπτυξης, θαλάσσιου τουρισμού και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, με δεδομένο ότι η περιοχή αυτή παρουσιάζει μια ελεγχόμενη δυναμική σ' αυτούς τους τομείς.

5. Οι κατευθύνσεις για τις παράκτιες ενότητες, που στο σύνολο ή στο μεγαλύτερο μέρος τους εμπεριέχουν προστατευόμενες περιοχές, αλλά έχουν δυνατότητες και προοπτικές ήπιας ανάπτυξης υπό τον όρο της παράλληλης προστασίας των πλουτοπαραγωγικών φυσικών τους πόρων είναι αυτές της παραγρ. 3.3.1.1.γ του προηγούμενου άρθρου 15.

6. Ο χωρικός προσδιορισμός των ενοτήτων του ορεινού χώρου έγινε με βάση μια σειρά κριτηρίων, τα κυριότερα εκ των οποίων ήταν η διοικητική διαίρεση, η χωροταξική δομή στις ενδοπεριφερειακές ενότητες, η προσπελασιμότητα της ορεινής ζώνης μέσω των υποδομών μεταφορών, η σπουδαιότητα των φυσικών, πολιτιστικών και τουριστικών πόρων και ο βαθμός μειονεξίας των ενοτήτων. Οι ενότητες του ορεινού χώρου κατηγοριοποιήθηκαν σε τρεις ομάδες:

α) ενότητες του ορεινού χώρου που παρουσιάζουν ορατά σημάδια ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού και παραθεριστικής κατοικίας, καθώς και τάσεις περαιτέρω ανάπτυξης, όπως είναι η χωρική ενότητα της ορεινής Ναυπακτίας και η χωρική ενότητα του δήμου Καλαβρύτων και της ορεινής Αιγιαλείας (Αροάνια όρη).

β) ενότητες οι οποίες δεν παρουσιάζουν ακόμη αισθητή βελτίωση αλλά χρήζουν ενίσχυσης με διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, όπως είναι οι υπόλοιπες ορεινές ενότητες της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας εκτός της ορεινής Ναυπακτίας, καθώς και οι ορεινές περιοχές των δήμων Πατρών (Παναχαϊκό όρος) και Ερυμάνθου.

γ) η ορεινή περιοχή της Ηλείας (όρη Λάμπειο και Μίνθη), η οποία βρίσκεται στην πιο μειονεκτική θέση σε σχέση με τις άλλες ενότητες του ορεινού χώρου και λόγω των αρνητικών συνεπειών από τις πυρκαγιές του 2007.

7. Κύρια κατεύθυνση αποτελεί η διαμόρφωση και υλοποίηση ολοκληρωμένων διαχειριστικών σχεδίων για κάθε ενότητα του ορεινού χώρου με στόχευση σε πρώτο στάδιο στη βαθμιαία αναστολή της μείωσης πληθυσμού αυτών των περιοχών και σε δεύτερο στάδιο στην σταθεροποίησή του, ιδιαίτερα με:

- α) την ενίσχυση του πλέγματος των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών (εδρών ή δευτέρων κέντρων πρώην Καποδιστριακών δήμων) μεταξύ τους και τη σύνδεσή τους με ορεινά επαρχιακά κέντρα γειτονικών ορεινών ενοτήτων της ίδιας ή άλλης ΠΕ (π.χ. ορεινές ενότητες ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας με αυτές της Ευρυτανίας),
- β) την ενίσχυση της πολυαπασχόλησης και της εισαγωγής νέων κλάδων και τομέων παραγωγής στον ορεινό χώρο πέραν της κτηνοτροφίας και γεωργίας, και κυρίως την ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού μέσω κινήτρων συμμετοχής σε κοινοτικά προγράμματα και μέσω της στήριξης της επιχειρηματικότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων,
- γ) τη στήριξη της βιοτεχνίας και χειροτεχνίας παραδοσιακών προϊόντων και την αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,
- δ) την αναβάθμιση των υποδομών των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών και των σημαντικών περιβαλλοντικών και τουριστικών τους πόρων, τη βελτίωση της οδικής σύνδεσής τους με τα πλησιέστερα αστικά κέντρα και τη θέσπιση χωροταξικών κινήτρων για την εγκατάσταση επιχειρήσεων σε μια ζώνη 500 μέτρων γύρω από τα όρια των ορεινών οικισμών, κυρίως των οικισμών 6^{ου} επιπέδου και των κεφαλοχωριών,
- ε) μεγαλύτερα ποσοστά επιδότησης για την εγκατάσταση επιχειρήσεων σε ορεινές περιοχές σε σχέση με αυτά που ισχύουν για την υπόλοιπη περιφέρεια,
- στ) την έμφαση στην παραγωγή τοπικών προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ και την προώθηση της βιολογικής κτηνοτροφίας.

Άρθρο 17 – Καθορισμός Περιοχών Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (Π.Ε.Χ.Π.), (Π.Ο.Α.Π.Δ.), Σχεδίων Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (Σ.Ο.Α.Π.) και κατά προτεραιότητα σχεδίων υποκείμενου σχεδιασμού (Γ.Π.Σ. / Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.)

1. Στο πλαίσιο του γενικότερου στόχου για την ενίσχυση της παραγωγικής ανασυγκρότησης και της ανταγωνιστικότητας της ΠΔΕ, καθώς και για την ενδυνάμωση της κοινωνικής, οικονομικής και εδαφικής της συνοχής και ως εκ τούτου της άμβλυνσης των ενδοπεριφερειακών της ανισοτήτων, οι κύριες κατευθύνσεις που προτείνονται είναι η χρήση των κατάλληλων χωρικών και αναπτυξιακών εργαλείων σε συγκεκριμένες περιοχές με σκοπό τη βιώσιμη ανάπτυξη του συνόλου της Περιφέρειας.

2. Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (Π.Ε.Χ.Π.), οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

- α) όλες οι εκτάσεις της Π.Ε. Ηλείας που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του 2007,
- β) οι μειονεκτικές και φθίνουσες δημογραφικά περιοχές, δηλαδή ορεινές περιοχές οι οποίες παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες, με αρνητικό πρόσημο, δημογραφικές και αναπτυξιακές αποκλίσεις, όπως είναι οι ορεινές και ημιορεινές περιοχές της Δ.Ε. Ινάχου του Δ. Αμφιλοχίας, η ορεινή περιοχή στα Ακαρνανικά Όρη και οι ορεινές περιοχές των Δ.Ε. Δ. Αγρινίου και του Δ. Θέρμου,
- γ) η προβληματική παράκτια περιοχή νότια του Κατακόλου μέχρι τις εκβολές του Αλφειού ποταμού, η οποία για αρκετές δεκαετίες έχει καταληφθεί από χιλιάδες αυθαίρετες και χαμηλής ποιότητας δευτερεύουσες κατοικίες εντός καταπατημένης έκτασης του Δημοσίου.

3. Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (Π.Ο.Α.Π.Δ.), που προτείνονται με βάση ειδικές μελέτες στις παρακάτω περιοχές ως εξής:

- α) Δύο ΠΟΑΠΔ, αφενός στις δυτικές ακτές της Αιτωλοακαρνανίας (δήμοι Ξηρόμερου και Μεσολογγίου) και στις Εχινάδες νήσους και αφετέρου στις δυτικές ακτές της Αιτωλοακαρνανίας και του νοτίου Αμβρακικού (δήμοι Ακτίου - Βόνιτσας και Αμφιλοχίας), οι οποίες θα εστιάζουν στους τομείς του τουρισμού και των υδατοκαλλιεργειών. Στόχος είναι η

οργάνωση των μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας ώστε να μην εκτείνονται ανεξέλεγκτα και παράλληλα η χωροθέτηση ζωνών ανάπτυξης ήπιου εναλλακτικού τουρισμού και ορισμένων μόνο παράκτιου μαζικού τουρισμού,

β) Στην παράκτια περιοχή των ακτών της Κυλλήνης μέχρι το Κατάκολο προτείνεται ως πιλοτική μελέτη η εκπόνηση μελέτης ΠΟΑΠΔ με κύριους στόχους τον ποιοτικό παράκτιο τουρισμό και παραθερισμό, την οργάνωση του μαζικού τουρισμού και της δεύτερης κατοικίας που αναπτύσσεται στην περιοχή δεδομένου ότι έχει εκδηλωθεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον για επενδύσεις, υπό τον όρο της προστασίας και της ανάδειξης της γης υψηλής παραγωγικότητας, καθώς και της απρόσκοπτης ανάπτυξης της βιολογικής γεωργίας.

4. Εντοπισμός σημειακών παραγωγικών δραστηριοτήτων εθνικής, περιφερειακής ή διαδημοτικής εμβέλειας

Εντοπίζονται και προτείνονται οι ακόλουθες σημειακές ποιοτικές παρεμβάσεις και εγκαταστάσεις, ορισμένες εκ των οποίων είναι μεγαλύτερης κλίμακας και άλλες μικρότερης, ανάλογα με το βαθμό προστασίας και ευαισθησίας του τοπίου και του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής:

α) επέκταση και αναβάθμιση των τουριστικών υποδομών για τη δραστική αύξηση της τουριστικής περιόδου και της κίνησης του χιονοδρομικού κέντρου Καλαβρύτων με βάση συγκεκριμένη μελέτη (master plan),

β) ενεργοποίηση της σχεδιαζόμενης χωροθέτησης ΠΟΤΑ στην παράκτια ζώνη στις ακτές Μύτικα,

γ) ενίσχυση του ιαματικού τουρισμού στις εγκαταστάσεις της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Καϊάφα και στο Κουνουπέλι,

δ) ενίσχυση του ειδικού αθλητικού τουρισμού στην Αιγιάλεια και στην έκταση της ΔΕ-ΠΟΣ στο Βαρθολομιό

ε) αναβάθμιση της παράκτιας περιοχής του Δ. Ήλιδας.

στ) αξιοποίηση της δημόσιας έκτασης του πρώην εργοταξίου της γέφυρας Ρίου – Αντιρρίου με κύρια την χρήση τουρισμού αναψυχής

ζ) Διερεύνηση της καταλληλότητας και των όρων και περιορισμών χωροθέτησης ακινήτων του ΤΑΙΠΕΔ άνω των 100 στρ., ώριμων με προκαταρκτική πρόταση ΕΣΧΑΔΑ.

5. Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (Σ.Ο.Α.Π.), ή εναλλακτικά μελετών και ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπλασης για τα παρακάτω αστικά κέντρα ως εξής:

α) Πάτρα: ανάδειξη του ιστορικού κέντρου της πόλης με μεγάλο αριθμό αξιόλογων κτιρίων, μνημείων και βιομηχανικών κτιρίων, καθώς και αξιοποίηση και αναβάθμιση του παραλιακού μετώπου μέσω λειτουργικού ανοίγματος και σύνδεσής του με την πόλη.

β) Αγρίνιο: κεντρική περιοχή με σημαντικά δείγματα αστικών και βιομηχανικών κτιρίων

γ) Μεσολόγγι: ιστορικό κέντρο με πλήθος ιστορικών τόπων, ιερών ναών, μοναστηριακών και αμυντικών συγκροτημάτων,

δ) Ναύπακτος: παραδοσιακός οικισμός με μεγάλο αριθμό αξιόλογων κτιρίων

ε) Αίγιο: με αξιοσημείωτα οικιστικά σύνολα και βιομηχανικά κτίρια

στ) Πύργος – Αμαλιάδα: σημαντική η ανάγκη δραστικής αναβάθμισης του υποβαθμισμένου αστικού τοπίου και περιβάλλοντος των δύο πόλεων στο πλαίσιο της ενίσχυσης του ποιοτικού τουρισμού (αρχαιολογικό τρίπολο).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΕ ΧΩΡΙΚΕΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Άρθρο 18 – Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας

1. Η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας παρουσιάζει, μαζί με την ΠΕ Ηλείας, το χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ, ακολουθώντας πτωτική πορεία κατά την τελευταία δεκαετία, σε σχέση με το ΑΕΠ άλλων ΠΕ, όπως της Αχαΐας. Αυτή η επιδείνωση αποδίδεται κυρίως στο γεγονός της μη διαμόρφωσης ακόμη των διευρωπαϊκών και εθνικών διαδρόμων ανάπτυξης που διέρχονται από την Αιτωλοακαρνανία.

2. Πρωτογενής τομέας

2.1. Γεωργική παραγωγή

Η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας παράγει κυρίως εσπεριδοειδή (το 50,1% των πορτοκαλιών της ΠΔΕ), λευκά και πράσινα σπαράγγια, κτηνοτροφικούς καρπούς, βιομηχανικά φυτά, όπως βαμβάκι και καπνός, καθώς και προϊόντα αροτραίων καλλιεργειών. Είναι απαραίτητο να εκσυγχρονιστεί και να ενισχυθεί η παραγωγή των γεωργικών προϊόντων στα οποία η Π.Ε. έχει σημαντική θέση και καλύτερες προοπτικές σε σχέση με τις λοιπές ΠΕ και τη χώρα, τόσο ως προς την ποσότητα όσο και ως προς την ποιότητα της παραγωγής με τις εξής συγκεκριμένες δράσεις:

α) Πρέπει να δοθούν ειδικότερα κίνητρα και να ληφθούν μέτρα για την ανάπτυξη των βιολογικών καλλιεργειών ιδιαίτερα στις επιτραπέζιες ελιές, στις ελαιοποιήσιμες ελιές, στα εσπεριδοειδή, στις καρυδιές, στα κηπευτικά, στις καστανιές και στα αρωματικά φυτά, των οποίων η βιολογική καλλιέργεια αναπτύσσεται σημαντικά τα τελευταία χρόνια στην Αιτωλοακαρνανία.

β) Πρέπει να αποδοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε εναλλακτικές λύσεις ως προς τις καλλιέργειες και σε αυτό το πλαίσιο προτείνονται προς περαιτέρω προώθηση το σπαράγγι και η ροδιά, αντικαθιστώντας την καλλιέργεια του καπνού, με δεδομένο ότι υπάρχουν ευνοϊκές προοπτικές για αυτά τα δύο νεότερα προϊόντα λόγω του εξαγωγικού τους χαρακτήρα και προορισμού.

Στις περιοχές υψηλής παραγωγικότητας, στις οποίες παράγονται σε σημαντικό βαθμό τα παραπάνω προϊόντα της ΠΕ, τα τοπικά χωροταξικά σχέδια με τις χωρικές τους ρυθμίσεις και διατάξεις πρέπει να ενισχύουν, άμεσα ή έμμεσα, την ανάπτυξη της παραγωγής τους, περιορίζοντας δραστηριότητες και χρήσεις που αντιβαίνουν στην ανάπτυξή τους ή θέτοντας αντικίνητρα σε σχέση με αυτές και παράλληλα ενισχύοντας τη συνένωση των αγροτεμαχίων, την καθετοποίηση και μεταποίηση της παραγωγής, καθώς και τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών.

2.2. Κτηνοτροφική Παραγωγή

Η Αιτωλοακαρνανία, ως η σημαντικότερη Π.Ε. της ΠΔΕ στον τομέα της κτηνοτροφίας, είναι σκόπιμο να ενισχύσει ακόμη περισσότερο και να οργανώσει την κτηνοτροφική παραγωγή με τον καθορισμό νέων βοσκότοπων και την προετοιμασία, οργάνωση και πιλοτική λειτουργία ενός κτηνοτροφικού πάρκου εντός των ορίων των δήμων Ακτίου – Βόνιτσας, Αμφιλοχίας, Ξηρομέρου, Θέρμου ή ορεινής Ναυπακτίας και συγκεκριμένα σε εκείνη την περιοχή που θα έχει τη μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση των τοπικών κτηνοτρόφων (ομάδων παραγωγών). Ειδική έμφαση πρέπει να δοθεί στη βιολογική κτηνοτροφία, στην οποία η ΠΔΕ κατέχει την πρώτη θέση στη χώρα που οφείλεται στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, λόγω της βιοποικιλότητας και της πλούσιας χλωρίδας της. Έμφαση ακόμη είναι απαραίτητο να αποδοθεί στο σχεδιασμό και προγραμματισμό της παραγωγής εγχώριων βιολογικών ζωοτροφών.

2.3. Ιχθυοκαλλιέργειες και αλιεία

Ο δυναμικότερος κλάδος στην πρωτογενή παραγωγή της περιοχής, με έντονη παρουσία των εκτατικών ιχθυοκαλλιεργειών στη μεγαλύτερη λιμνοθάλασσα της χώρας (Μεσολογίου – Αιτωλικού) και στην περιοχή Ακτίου - Βόνιτσας, αλλά και εντονότερη τη δραστηριότητα των εντατικών καλλιεργειών των δυτικών ακτών της Αιτωλοακαρνανίας και των ακτών της στον Αμβρακικό (συμπεριλαμβανομένου του συμπλέγματος των Εχινάδων νήσων, που αν και ανήκει διοικητικά στα Ιόνια νησιά υποστηρίζεται από την Αιτωλοακαρνανία και οι εργαζόμενοι προέρχονται απ' αυτή) συγκεντρώνει το 25% περίπου της εθνικής παραγωγής σε τσιπούρα, λαβράκι και άλλα θαλάσσια είδη.

3. Δευτερογενής τομέας

Ως προτεραιότητες αιχμής για την ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα γενικότερα και της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων ειδικότερα στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας καθορίζονται οι ακόλουθες δράσεις:

α) Ενθάρρυνση και ενίσχυση της καθετοποίησης της επεξεργασίας των γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων που ευδοκίμουν στην Αιτωλοακαρνανία, καθώς και παροχή υπηρεσιών ποιοτικού ελέγχου και πιστοποίησης. Ως μέτρο ενθάρρυνσης και ενίσχυσης τους θεωρείται και η αδειοδότηση εγκαταστάσεων μεταποίησης με χωροθετική εξάρτηση από αγροτικές πρώτες ύλες (όπως ορίζονται στο ΕΠΧΣΑΑ για τη βιομηχανία) ακόμη και σε γη που χαρακτηρίζεται ως υψηλής παραγωγικότητας.

β) Προώθηση και διευκόλυνση της εισαγωγής καινοτομίας και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της βιωσιμότητας των ΜΜΕ της Π.Ε. με στόχο την αύξηση των θέσεων απασχόλησης.

γ) Παροχή ειδικών κινήτρων για την ενίσχυση και δημιουργία μεταποιητικών επιχειρήσεων στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της Π.Ε. (π.χ. μεγαλύτερο ποσοστό επιδότησης από αυτό που ισχύει στις μη μειονεκτικές περιοχές της Π.Ε.).

δ) Ουσιαστική ενεργοποίηση της ΝΑΒΙΠΕ Πλατυγιαλίου με την κατά προτεραιότητα ολοκλήρωση της οδικής σύνδεσης με την Ιόνια Οδό και παράλληλη ολοκλήρωση της τελευταίας.

ε) Στο πλαίσιο της γενικής χωρικής κατεύθυνσης με στόχο την αντιμετώπιση και αντιστροφή του φαινομένου της άναρχης και διάσπαρτης χωροθέτησης των σχετικών εγκαταστάσεων και τη χωροθέτηση των εγκαταστάσεων του δευτερογενούς τομέα σε οργανωμένους και πολεοδομημένους χώρους προτείνονται: i. η ενεργοποίηση Επιχειρηματικών Πάρκων στις ευρύτερες περιοχές των αστικών κέντρων της Π.Ε. (Αγρίνιο, Μεσολόγι, Ναύπακτος, Αμφιλοχία – Βόνιτσα), ii. η αποφυγή της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας και βιοτεχνίας στις εκτός σχεδίου πεδινές περιοχές της Π.Ε., εκτός από τις μεταποιητικές εγκαταστάσεις που αφορούν σε μεταποίηση τοπικών αγροτικών προϊόντων, iii. ο δραστηριός περιορισμός της χωροθέτησης νέων μεμονωμένων ή οργανωμένων υποδοχέων στις παράκτιες ζώνες, ιδιαίτερα σε αυτές που προτείνονται για την ανάπτυξη του τουρισμού / παραθερισμού, iv. η θέσπιση επιτρεπτής χωροθέτησης μεμονωμένων εγκαταστάσεων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας με τους απαραίτητους περιβαλλοντικούς όρους και όρους ασφάλειας, κατ' εξαίρεση των όποιων άλλων περιορισμών.

4. Τριτογενής τομέας

4.1. Τομέας έρευνας, νέας τεχνολογίας και καινοτομίας

Σε ό,τι αφορά τον τομέα της έρευνας, της νέας τεχνολογίας και καινοτομίας απαιτείται η συμμετοχή και συνεργασία αφενός όλων των φορέων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Π.Ε., όπως του Πανεπιστημίου Δυτικής Ελλάδας, του ΤΕΙ Μεσολογίου, του ΤΕΙ Ναυπάκτου, και αφετέρου των παραγωγικών φορέων και του Εμποροβιομηχανικού Επιμελητη-

ρίου της Αιτωλοακαρνανίας με τους ερευνητικούς φορείς και το Πανεπιστήμιο της Πάτρας, το οποίο αποτελεί Περιφερειακό Πόλο Καινοτομίας.

4.2. Μεταφορές

Οι υπηρεσίες εμπορευματικών μεταφορών αποτελούν σημαντικό κλάδο του τριτογενούς τομέα και ειδικότερα για την Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας όπου χωροθετείται ο μοναδικός σύγχρονος λιμένας ελεύθερης ζώνης εμπορίου και μεταφορών στο Πλατυγιάλι Αστακού, ο οποίος σε συνδυασμό με το νέο λιμένα της Πάτρας και τους μεγάλους διευρωπαϊκούς διαδρόμους μεταφορών, μπορεί να καταστήσει σταδιακά την Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας και την ΠΔΕ γενικότερα σε κόμβο συνδυασμένων μεταφορών με εξαιρετικές αναπτυξιακές προοπτικές.

5. Φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι

Η Αιτωλοακαρνανία χαρακτηρίζεται από πλούσια ιστορική και αρχαιολογική κληρονομιά και διεθνούς, κοινοτικής και εθνικής σημασίας προστατευόμενους φυσικούς πόρους οι οποίοι, υπό την απαραίτητη προϋπόθεση της παράλληλης προστασίας κατά την τουριστική αξιοποίησή τους, παρουσιάζουν προοπτικές για την ανάπτυξη εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού.

6. Τουρισμός

6.1. Στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας οι τουριστικές χωρικές ενότητες, στις περισσότερες περιπτώσεις, συμπίπτουν με τις ενδοπεριφερειακές αναπτυξιακές ενότητες και είναι οι εξής:

- α) η τουριστική ενότητα του Αμβρακικού κόλπου (παράκτιες και ορεινές περιοχές),
- β) η τουριστική ενότητα των Δυτικών ακτών της Αιτωλοακαρνανίας,
- γ) η τουριστική ενότητα του Μεσολογγίου – Αιτωλικού (παράκτια και πεδινή περιοχή),
- δ) η τουριστική ενότητα της ενδοχώρας των λιμνών (πεδινές παραλίμνιες περιοχές και ορεινή περιοχή),
- ε) η τουριστική ενότητα του δήμου Ναυπακτίας (παράκτια και ορεινή περιοχή).

6.2. Προτεραιότητες αιχμής για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας αποτελούν οι ακόλουθες χωρικές κατευθύνσεις:

- α) Ανάδειξη του ιστορικού και πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι – Ναύπακτος – Θέρμο και σύνδεσή του με τους άλλους σημαντικούς πολιτιστικούς και φυσικούς προορισμούς της Αιτωλοακαρνανίας, με το διεθνούς σημασίας αρχαιολογικό τρίπολο Αρχαίας Ολυμπίας – Αρχαίας Ήλιδας και Επικούρειου Απόλλωνα και με τους αρχαιολογικούς, ιστορικούς και πολιτιστικούς πόλους των γειτονικών περιφερειών της Στερεάς Ελλάδας (Δελφοί – Γαλαξίδι), της Ηπείρου (Δωδώνη – αρχαία Νικόπολη κ.α.) και των Ιονίων νήσων.
- β) Ενίσχυση, επέκταση και ποιοτική αναβάθμιση με υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις των τουριστικών υποδομών στις παράκτιες ζώνες που παρουσιάζουν περαιτέρω δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού, και παράλληλος έλεγχος των συγκρούσεων και της διασφάλισης των περιβαλλοντικών πόρων.
- γ) Συστηματική ενίσχυση των ήπιων εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού ιδιαίτερα στις διεθνούς σημασίας προστατευόμενες περιοχές (Αμβρακικός, Εθνικό Πάρκο Μεσολογγίου – Αιτωλικού, λίμνες Αιτωλοακαρνανίας) και στην ορεινή ενδοχώρα, για τις μειονεκτικές περιοχές της οποίας ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί αποδεδειγμένα να αποτελέσει σημαντική αναπτυξιακή προοπτική και στοιχείο συγκράτησης των κατοίκων τους (όπως ήδη συμβαίνει στην ορεινή Ναυπακτία).
- δ) Σταδιακή ανάπτυξη του τουρισμού των πόλεων (αστικού τουρισμού) της Αιτωλοακαρνανίας και ιδιαίτερα αυτών που έχουν αναξιοποίητους τουριστικούς πόρους, μέσω της

ανάδειξης των ιστορικών πυρήνων και κέντρων τους (Μεσολόγγι, Ναύπακτος, Αγρίνιο, Θέρμο, Βόνιτσα, Αμφιλοχία).

7. Οικιστικό δίκτυο

7.1. Στρατηγική κατεύθυνση για το οικιστικό δίκτυο της Αιτωλοακαρνανίας αποτελεί η εξωστρέφεια των υπηρεσιών και των παραγωγικών δραστηριοτήτων των ευρύτερων περιοχών των οικιστικών κέντρων και η σύνδεσή του σ' ένα πολυκεντρικό δίκτυο συνεργασίας με τα αστικά κέντρα των γειτονικών Π.Ε. και των γειτονικών περιφερειών, έχοντας ως κεντρικό πυρήνα το τρίπολο «Αγρίνιο, Μεσολόγγι – Αιτωλικό, Αστακός» και ακολουθώντας τις εξής βασικές συνδέσεις:

α) προς βορρά (Ήπειρο) και δυτικά (Ιόνια Νησιά) με τις ευρύτερες περιοχές Βόνιτσας - Ακτίου και Αμφιλοχίας με παράλληλη δικτύωσή τους με το τρίπολο Λευκάδα – Πρέβεζα – Άρτα όσον αφορά τις κοινές δράσεις για προστασία, ποιοτική αναβάθμιση και αναπτυξιακή αξιοποίηση του κόλπου του Αμβρακικού και όσον αφορά την ποιοτική αξιοποίηση του παράκτιου τουρισμού και των δυτικών ακτών στην ακτίνα επιρροής του διεθνούς αεροδρομίου του Ακτίου,

β) ανατολικά (Ευρυτανία, Φωκίδα) με τις ευρύτερες περιοχές Αγρινίου – Θέρμου με παράλληλη ενίσχυση των οδικών συνδέσεων με τα αστικά κέντρα του Καρπενησίου, του Προυσσού και της Ναυπάκτου και δικτύωση με Γαλαξίδι – Ιτέα – Άμφισσα ως προς τα ζητήματα εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ποιοτικής κτηνοτροφικής, γεωργικής παραγωγής και πολιτιστικών, τουριστικών δραστηριοτήτων,

γ) προς νότο (Αχαΐα) με την ευρύτερη περιοχή της Ναυπάκτου ως χωρικού τμήματος της περιοχής Ρυθμιστικού Σχεδίου της ευρύτερης περιοχής της Πάτρας μέσω σύνδεσης της Ναυπάκτου με την έδρα της ΠΔΕ σε αναπτυξιακούς κλάδους κυρίως του τριτογενούς τομέα.

7.2. Το οικιστικό δίκτυο της Αιτωλοακαρνανίας χαρακτηρίζεται από μια ορατή συνέχεια διαδοχικών εξαρτήσεων μεταξύ του μεγαλύτερου οικισμού του Αγρινίου, οποίος κατά το ΓΠΧΣΑΑ αποτελεί οικισμό 4^{ου} οικιστικού επιπέδου, έως τους μικρότερους οικισμούς 7^{ου} οικιστικού επιπέδου. Συγκεκριμένα η διάρθρωση του δικτύου έχει ως εξής:

α) Αγρίνιο (4^ο οικιστικό επίπεδο): λοιπός εθνικός πόλος

β) Μεσολόγγι (ενισχυμένο 5^ο οικιστικό επίπεδο): πρωτεύων περιφερειακός πόλος

γ) Ναύπακτος (5^ο οικιστικό επίπεδο): πρωτεύων περιφερειακός πόλος

δ) Αστακός, Αμφιλοχία, Βόνιτσα, Θέρμο και Αιτωλικό (ενισχυμένο 6^ο οικιστικό επίπεδο): δευτερεύοντες περιφερειακοί πόλοι.

ε) Αγγελόκαστρο, Αντίρριο, Άνω Άγιος Βλάσιος, Άνω Χώρα, Γαβαλού, Γαβρολίμνη, Καινούργιο, Κανδήλα, Κατούνα, Μύτικας, Μενίδι, Νέο Χαλκιοπούλο, Νεοχώρι, Πάλαιρος, Παπαδάτες, Παραβόλα, Πλάτανος, Σίμος, Σκουτερά, Στράτος, Τριανταϊκα, Φυτειές (6^ο οικιστικό επίπεδο): Τοπικά κέντρα

Άρθρο 19 – Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Αχαΐας

1. Η Π.Ε. Αχαΐας παρουσιάζει το υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ της ΠΔΕ, όμως ταυτόχρονα κατά τη διάρκεια των ετών της οικονομικής ύφεσης παρουσιάζει τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας και τις οξύτερες εσωτερικές αναπτυξιακές και πληθυσμιακές ανισότητες, αφενός ανάμεσα στον πρωτεύοντα αναπτυξιακό πόλο (την ευρύτερη περιοχή της Πάτρας) και την υπόλοιπη Π.Ε., και αφετέρου ανάμεσα στον παράκτιο αναπτυξιακό άξονα και την πεδινή και μειονεκτική ορεινή ενδοχώρα. Ο ρόλος της ευρύτερης περιοχής της Πάτρας είναι κυρίαρχος σε όλη την Π.Ε. και η δυναμική της περιοχής αυτής σε ορισμένες

αστικές λειτουργίες και εξυπηρετήσεις εκτείνεται πέραν των ορίων της ΠΔΕ, ιδίως στους κλάδους των μεταφορών, του εμπορίου, της εκπαίδευσης, της υγείας, της έρευνας και τεχνολογίας. Επίσης, λόγω των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της, η ευρύτερη περιοχή της Πάτρας εμφανίζει τη μεγαλύτερη συγκέντρωση και ποικιλία στους κλάδους του δευτερογενούς τομέα και της μεταποίησης.

Η βιώσιμη ανάπτυξη της Π.Ε. Αχαΐας θα επιτευχθεί με την ολοκλήρωση της λειτουργίας των μεγάλων αναπτυξιακών διαδρόμων που διέρχονται από αυτήν ή την αφορούν άμεσα και με την κατά προτεραιότητα ολοκλήρωση και λειτουργία των αντίστοιχων οδικών σιδηροδρομικών και λιμενικών έργων που έχουν αναφερθεί στο άρθρο 12. Θα επιτευχθεί επίσης με τον εκσυγχρονισμό και την ενίσχυση της καινοτομίας στους κλάδους που είναι πλεονασματικοί σε εθνικό επίπεδο, καθώς και στους εξειδικευμένους κλάδους εθνικού επιπέδου τα μεγέθη των οποίων η Π.Ε. Αχαΐας συνδιαμορφώνει με τη συμμετοχή της. Η περαιτέρω ανάπτυξη αυτών των κλάδων καθιστά πιο αποτελεσματική την εξωστρέφεια και πιο σημαντικό το διαπεριφερειακό ρόλο της Π.Ε. Αχαΐας. Σε ό,τι αφορά την ενίσχυση, τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των παραγωγικών τομέων της Π.Ε. Αχαΐας προτείνονται οι παρακάτω συγκεκριμένες κατευθύνσεις κατά παραγωγικό τομέα.

2. Πρωτογενής τομέας

2.1. Γεωργική παραγωγή

Η Π.Ε. Αχαΐας παράγει κυρίως λεμόνια (κυρίως στο Δ. Αιγιαλείας), κηπευτικά, βιομηχανική ντομάτα, ντομάτα νωπής χρήσης (κυρίως στο Δ. Δυτικής Αχαΐας), πατάτα, ξερά κρεμμύδια, αμπελοουργικά προϊόντα, μούστο, επιτραπέζια σταφύλια (κυρίως στους Δ. Δυτικής Αχαΐας και Αιγιαλείας), κορινθιακή σταφίδα (κυρίως στο Δ. Αιγιαλείας), ελιά, σιτηρά και ζωοτροφές (κυρίως στους Δ. Δυτικής Αχαΐας, Ερυμάνθου και Καλαβρύτων). Σε αυτές τις καλλιέργειες θα πρέπει κατά προτεραιότητα να οργανωθεί και να ενισχυθεί η παραγωγή γης με έμφαση στη βιολογική καλλιέργεια. Προς πλήρωση του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης είναι, επίσης, επιβεβλημένος ο κατά προτεραιότητα εκσυγχρονισμός και η ενίσχυση της παραγωγής των γεωργικών προϊόντων στα οποία η Π.Ε. κατέχει σημαντική θέση και παρουσιάζει καλύτερες προοπτικές, ως προς την ποσότητα και ποιότητα της παραγωγής, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Στις περιοχές υψηλής παραγωγικότητας τα τοπικά χωροταξικά σχέδια θα πρέπει να ενισχύουν άμεσα ή έμμεσα με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις τους αφενός την ανάπτυξη της παραγωγής των τοπικών προϊόντων, περιορίζοντας δραστικά τις δραστηριότητες και χρήσεις που αντιβαίνουν στο στόχο αυτό ή θέτοντας σχετικά αντικίνητρα, και αφετέρου τη συνένωση και συνεκμετάλλευση των αγροτεμαχίων, την καθετοποίηση και μεταποίηση της παραγωγής, καθώς και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών της.

2.2. Κτηνοτροφική παραγωγή

Ειδική έμφαση είναι αναγκαίο να δοθεί στη βιολογική κτηνοτροφία και κατά προτεραιότητα στην ενίσχυση και οργάνωση της εκτροφής βοοειδών στο Δ. Ερυμάνθου, της εκτροφής αιγοπροβάτων στους Δ. Καλαβρύτων, Ερυμάνθου και Δυτικής Αχαΐας, στον καθορισμό βοσκότοπων και στην οργάνωση της πιλοτικής λειτουργίας ενός ανοικτού κτηνοτροφικού πάρκου εναλλακτικά σε μια από τις κτηνοτροφικές περιοχές των Δ. Καλαβρύτων και Ερυμάνθου, οι οποίοι παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά βοσκότοπων στην Π.Ε. Αχαΐας.

2.3. Ιχθυοκαλλιέργειες και αλιεία

Στις λιμνοθάλασσες Προκόπου και Πάπας κρίνεται σκόπιμη η οργάνωση της εκτατικής ιχθυοκαλλιέργειας που αποτελεί δυναμικό κλάδο στην περιοχή.

3. Δευτερογενής τομέας

3.1. Η Π.Ε. Αχαΐας, πρωτίστως η ευρύτερη περιοχή της Πάτρας και δευτερευόντως η ευρύτερη περιοχή του Αιγίου, αποτελεί την κύρια περιοχή βιομηχανικής συγκέντρωσης της ΠΔΕ. Χαρακτηριστικό στοιχείο της σπουδαιότητας του δευτερογενούς τομέα για την Π.Ε. Αχαΐας, και ως εκ τούτου για όλη την ΠΔΕ, αποτελεί το γεγονός ότι ένας από τους πλεονασματικούς κλάδους της ΠΔΕ σε εθνικό επίπεδο λόγω της συμβολής της Π.Ε. Αχαΐας είναι ο τομέας της βιομηχανίας και βιομηχανίας. Από το γεγονός αυτό συνάγεται ότι σε αυτόν τον τομέα ο ρόλος της Π.Ε. Αχαΐας είναι διαπεριφερειακός. Τη σπουδαιότητα του δευτερογενούς τομέα για την Π.Ε. Αχαΐας υπογραμμίζει και το γεγονός ότι και στους έξι κλάδους της μεταποίησης της ΠΔΕ με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο η Π.Ε. Αχαΐας συμμετέχει ενεργά (είδη διατροφής, ξύλο, μη μεταλλικά ορυκτά, μεταλλικά προϊόντα, έπιπλα, είδη ένδυσης).

3.2. Οι ειδικότερες χωρικές κατευθύνσεις για την ενίσχυση, ανασυγκρότηση και εκσυγχρονισμό του δευτερογενούς τομέα της Π.Ε. Αχαΐας είναι οι ακόλουθες:

α) Στο πλαίσιο της κεντρικής χωρικής κατεύθυνσης για αντιστροφή του φαινομένου της άναρχης και διάσπαρτης χωροθέτησης των σχετικών εγκαταστάσεων, καθώς και για συστηματική ενίσχυση της χωροθέτησης των εγκαταστάσεων του τομέα σε οργανωμένους και πολεοδομημένους χώρους προτείνονται: i. η εξυγίανση, αναβάθμιση και βελτίωση της ελκυστικότητας της υπάρχουσας ΒΙΠΕ Πατρών και του Επιχειρηματικού Πάρκου (ΒΙΟΠΑ) Πατρών, καθώς και η επέκταση της ΒΙΠΕ Πατρών και η επαρκής οδική και σιδηροδρομική σύνδεσή της με την Ολυμπία οδό, τη σιδηροδρομική γραμμή και το νέο λιμένα Πατρών, συμπεριλαμβανομένου του εμπορικού τμήματος αυτού, ii. η τεκμηριωμένη χωροθέτηση δεύτερου επιχειρηματικού πάρκου στα όρια του καλλικράτειου δήμου Πατρέων και η δημιουργία επιχειρηματικού πάρκου στην ευρύτερη περιοχή του αστικού συγκροτήματος του Αιγίου, iii. η αποφυγή της διάσπαρτης χωροθέτησης των εγκαταστάσεων βιομηχανίας και βιοτεχνίας στις εκτός σχεδίου πεδινές περιοχές της Π.Ε., εκτός από τις μεταποιητικές εγκαταστάσεις οι οποίες, υπό τον όρο τήρησης των αναγκών περιβαλλοντικών όρων και περιορισμών, μπορούν να χωροθετηθούν ακόμη και σε γη υψηλής παραγωγικότητας, εφόσον αφορούν σε μεταποίηση με χωροθετική εξάρτηση από τοπικές πρώτες ύλες (σύμφωνα με το ΕΠΧΣΑΑ για τη βιομηχανία) και εκτός των περιοχών συγκεκριμένων επιτρεπών χρήσεων που καθορίζονται από ΤΧΣ, ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ.

β) Στο πλαίσιο της στρατηγικής κατεύθυνσης για προώθηση της νέας τεχνολογίας και καινοτομίας στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής κατ' εξαίρεση των όποιων περιορισμών, κρίνεται σκόπιμη η επιτρεπτή χωροθέτηση μεμονωμένων εγκαταστάσεων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας, υπό τον όρο τήρησης των αναγκαίων περιβαλλοντικών περιορισμών και όρων ασφαλείας.

γ) Προτείνεται η αποθάρρυνση και ο δραστικός περιορισμός της χωροθέτησης νέων μεμονωμένων ή οργανωμένων υποδοχέων βιομηχανικών μονάδων στις παράκτιες ζώνες και κυρίως η απαγόρευση χωροθέτησης νέων εγκαταστάσεων στις παράκτιες περιοχές που προτείνονται για την ανάπτυξη του τουρισμού και παραθερισμού.

δ) Στο πλαίσιο της γενικότερης κατεύθυνσης για ενίσχυση των μειονεκτικών ορεινών περιοχών της Π.Ε. και της προσπάθειας για άμβλυση των μεγάλων ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων προτείνονται οι ακόλουθες κατευθύνσεις: i. κύρια επιδίωξη αποτελεί η διατήρηση ενός ιστού μεταποιητικών μονάδων και ιδίως εκείνων που αξιοποιούν τοπικούς πόρους, όπως είναι τα οινοποιεία, τα τυροκομεία, τα ελαιοτριβεία, τα σφαγεία κ.α., ii.

κρίνεται σκόπιμη η ενίσχυση της πολυαπασχόλησης και της υποστήριξης της καθετοποίησης και μεταποίησης των τοπικών προϊόντων, μέσα από ένα ευέλικτο σύστημα χωρικών ρυθμίσεων και κινήτρων για τις μονάδες που θα προσδιοριστούν από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια με όρους και περιορισμούς για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και την αποφυγή συγκρούσεων με άλλες χρήσεις, iii. προτείνεται ο καθορισμός υψηλότερων ποσοστών επιδότησης από τα καθοριζόμενα στο Πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2007 - 2013 για τη λειτουργία μεταποιητικών εγκαταστάσεων στις ευρύτερες περιοχές των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών (5^{ου} και 6^{ου} οικιστικού επιπέδου).

4. Τριτογενής τομέας

4.1. Τομέας έρευνας, νέας τεχνολογίας και καινοτομίας

Η Π.Ε. Αχαΐας στους τομείς της έρευνας, της νέας τεχνολογίας και της καινοτομίας διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τις άλλες δύο Π.Ε. έχοντας ως έδρα την Πάτρα, που αποτελεί περιφερειακό πόλο καινοτομίας. Οι κατευθύνσεις τις οποίες η ίδια η ΠΔΕ προτείνει για το ΣΕΣ 2014 – 2020 στον τομέα της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας αφορούν στο μεγαλύτερο βαθμό τους την Π.Ε. Αχαΐας.

Χαρακτηρισμός της ευρύτερης περιοχής του Πανεπιστημίου Πατρών ως περιοχής Επιστημονικού – Τεχνολογικού Πάρκου.

4.2. Μεταφορές

Στο πλαίσιο του στρατηγικού στόχου για ενίσχυση και ανάδειξη του διεθνούς και εθνικού ρόλου της ΠΔΕ αφενός ως κόμβου συνδυσασμένων μεταφορών και αφετέρου ως εμπορικού και διαμετακομιστικού κόμβου στη Μακροπεριφέρεια Αδριατικής – Ιονίου, η ευρύτερη περιοχή της Πάτρας και η Αχαΐα έχουν τον κεντρικό και σημαντικότερο ρόλο ενόψει των κατευθύνσεων για την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων μεταφορών και τη λειτουργία των μεγάλων αναπτυξιακών αξόνων.

5. Τουρισμός

5.1. Η Π.Ε. Αχαΐας περιλαμβάνει δύο μεγάλες σε έκταση τουριστικές ενότητες, καθώς και τη βόρεια περιοχή μιας τρίτης. Ειδικότερα περιλαμβάνει:

α) την τουριστική ενότητα Αιγίου – Ακράτας – Καλαβρύτων – Χελμού (Δ. Αιγιαλείας και Καλαβρύτων)

β) την τουριστική ενότητα Δ. Πατρέων – Δ.Ε. Δύμης και Μόβρης Δήμου Δυτικής Αχαΐας

γ) το βόρειο τμήμα της τουριστικής ενότητας λιμνοθαλασσών Κοτυχίου και Καλογριάς (Δ.Ε. Λαρισσού του Δ. Δυτικής Αχαΐας)

Οι δύο πρώτες τουριστικές ενότητες αποτελούνται από παράκτιες περιοχές και περιοχές πεδινής και ορεινής ενδοχώρας.

5.2. Για τις παράκτιες περιοχές κύρια επιδίωξη αποτελεί η ποιοτική αναβάθμιση και η εξυγίανση του τουρισμού, καθώς και η μερική εκτόνωση της τουριστικής κίνησης προς την ορεινή ενδοχώρα. Η παράκτια περιοχή του δήμου Πατρέων και των δημοτικών ενότητων Δύμης και Μόβρης του δήμου Δυτικής Αχαΐας και η παράκτια περιοχή του δήμου Αιγιαλείας χαρακτηρίζονται ως τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές οι οποίες χρήζουν αναβάθμισης καθότι δέχονται έντονες οικιστικές πιέσεις. Οι κύριες κατευθύνσεις της αναβάθμισης θα πρέπει να είναι η περαιτέρω ανάπτυξη τουριστικών κλινών και παραθεριστικής κατοικίας, ο εμπλουτισμός και η εξειδίκευση της τουριστικής προσφοράς μέσω της δημιουργία ειδικής τουριστικής υποδομής, οι ικανοποιητικές αστικές εξυπηρετήσεις και η αντιμετώπιση κινδύνων περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Το τμήμα της παράκτιας περιοχής των λιμνοθαλασσών Κοτυχίου – Καλογριάς που ανήκει στη δημοτική ενότητα Λαρισσού του δήμου Δυτικής Αχαΐας, δηλαδή η περιοχή Καλογριάς, χαρακτηρίζεται ως περιοχή με

δυνατότητες κυρίως εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουριστικής ανάπτυξης (εναλλακτικός τουρισμός, ειδικός τουρισμός) καθότι πρόκειται για προστατευόμενη περιοχή διεθνούς σημασίας με κύρια γνωρίσματα την ύπαρξη τουριστικών πόρων με σημαντικό οικολογικό συγκριτικό πλεονέκτημα (Ramsar, ιαματικές πηγές, δάσος Στροφυλιάς κ.α.).

5.3. Οι ορεινές περιοχές του δήμου Πατρέων και του δήμου Ερυμάνθου παραμένουν μέχρι σήμερα τουριστικά αναξιοποίητες, με κύρια γνωρίσματα τη μικρή ή σχεδόν ανύπαρκτη τουριστική ανωδομή και κίνηση, τη δύσκολη προσβασιμότητα, τη μειονεκτική τοπική οικονομία και τον αναξιοποίητο τουριστικά φυσικό, ιστορικό και πολιτιστικό πλούτο. Η έμφαση στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε αυτές τις περιοχές είναι όχι μόνο σκόπιμη αλλά και απαραίτητη για τη στήριξη της φθίνουσας οικονομίας τους. Η ορεινή περιοχή των δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων χαρακτηρίζεται ως αναπτυσσόμενη και δυναμική τουριστικά περιοχή, με κύρια γνωρίσματα την καλή ποιότητα τουριστικών πόρων, τη δυναμικά αναπτυσσόμενη τουριστική ανωδομή και υποδομή, τη σχετικά καλή αλλά με ορατές ανάγκες βελτίωσης προσβασιμότητα και την ανοδική τουριστική και παραθεριστική κίνηση. Κύριος τουριστικός πόλος της είναι η περιοχή του χιονοδρομικού κέντρου Καλαβρύτων, το οποίο πρέπει να εμπλουτιστεί με μορφές τουριστικών δραστηριοτήτων πέραν των τριών μηνών της λειτουργίας του ως χιονοδρομικού κέντρου, ακόμη και κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου. Ως αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές παρουσιάζονται, με βάση τα στοιχεία της τελευταίας δεκαετίας, και οι περιοχές της ορεινής Ακράτας και της ορεινής Αιγείρας, για τις οποίες κρίνεται σκόπιμη η αξιοποίηση σχετικών κοινοτικών προγραμμάτων. Ανάλογη πορεία σταδιακά μπορεί να ακολουθήσει και η ορεινή περιοχή της Κλειτορίας, της Ψωφίδας και της Δάφνης, η οποία δεν στερείται σημαντικών φυσικών, ιστορικών, πολιτιστικών και τοπιακών τουριστικών πόρων, δικτυώνοντάς τους με τους αντίστοιχους πόρους και προορισμούς της δημοτικής ενότητας Καλαβρύτων και των ορεινών περιοχών της γειτονικής Π.Ε. Αρκαδίας, της περιφέρειας Πελοποννήσου.

6. Οικιστικό Δίκτυο

6.1. Το οικιστικό δίκτυο της Π.Ε. Αχαΐας χαρακτηρίζεται από αναμφισβήτητη ανισομέρεια λόγω του κυρίαρχου ρόλου και του σχετικού υδροκεφαλισμού του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας σε σχέση με τα άλλα κέντρα της Αχαΐας (Αίγιο, Καλάβρυτα, Κ. Αχαΐα). Η ασυνέχεια στην ιεράρχηση και τις εξαρτήσεις του οικιστικού δικτύου της Π.Ε. Αχαΐας είναι κύριο αρνητικό γνώρισμα, κυρίως σε σχέση με τη στρατηγική κατεύθυνση για την εδαφική ενδοπεριφερειακή συνοχή, ενώ αντίθετα στις άλλες δύο Π.Ε. η δομή του οικιστικού δικτύου είναι πιο ισόρροπη.

Συγκεκριμένα, η διάρθρωση του δικτύου έχει ως εξής:

- α) Πάτρα (2^ο οικιστικό επίπεδο): Πρωτεύων εθνικός πόλος.
- β) Αίγιο, η δεύτερη σε ιεράρχηση πόλη της Αχαΐας (5^ο οικιστικό επίπεδο): Πρωτεύων περιφερειακός πόλος
- γ) Καλάβρυτα, Ρίο, Ακράτα, Κάτω Αχαΐα, Χαλανδρίτσα (6^ο ενισχυμένο οικιστικό επίπεδο): Δευτερεύοντες περιφερειακοί πόλοι
- δ) Σταυροδρόμι, Κλειτορία, Δάφνη, Ψωφίδα (6^ο οικιστικό επίπεδο): Τοπικά κέντρα

6.2. Πέραν των κύριων κατευθύνσεων που διατυπώνονται στο Γ' κεφάλαιο προτείνονται οι ακόλουθες κατευθύνσεις:

- α) Ποιοτικός εμπλουτισμός και αναβάθμιση των αστικών λειτουργιών, κοινωνικών εξυπηρετήσεων και δραστηριοτήτων του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας και παράλληλη λήψη μέτρων και δράσεων για τη σταθεροποίηση (μη αύξηση) του πληθυσμού του μέχρι το έτος στόχο 2030.

β) Λήψη μέτρων και δράσεων ενίσχυσης του αναπτυξιακού ρόλου και της ελκυστικότητας των άλλων σημαντικών πόλεων της Αχαΐας (Αίγιο, Κάτω Αχαΐα, Καλάβρυτα, Χαλανδρίτσα, Ακράτα κ.α.), καθώς και ενίσχυσή τους με υπηρεσίες, δραστηριότητες, αναπλάσεις, αναπτυξιακά κίνητρα και χωροθετήσεις σημαντικών παραγωγικών δραστηριοτήτων στις ευρύτερες περιοχές τους.

γ) Ειδική προτεραιότητα στην ενίσχυση των ορεινών πόλεων (Καλάβρυτα) κωμοπόλεων (Κλειτορία) και κεφαλοχωρίων της ορεινής και ημιορεινής ενδοχώρας (Δάφνη, Ψωφίδα κ.α.), με τη λήψη μέτρων για: i. την προώθηση και τον εμπλουτισμό των ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού (ένταξη σε σχετικά ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα), ii. την οργάνωση και αύξηση της ανταγωνιστικότητας της βιολογικής κτηνοτροφίας και της μεταποίησης των προϊόντων της, iii. την επιδότηση των επιχειρήσεων που εγκαθίστανται σ' αυτές τις περιοχές με ποσοστά υψηλότερα αυτών του Προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 - 2013.

Άρθρο 20 – Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Ηλείας

1. Η Π.Ε. Ηλείας παρουσιάζει την ηπιότερη επιδείνωση της ανεργίας σε σχέση με τις άλλες δύο Π.Ε. λόγω της δυναμικής της στους τομείς της πρωτογενούς παραγωγής και του τουρισμού, ενώ παράλληλα έχει ένα από τα χαμηλότερα ΑΕΠ. Επίσης, ανήκει στις ελάχιστες Π.Ε. της χώρας που παρουσιάζουν ισόρροπη κατανομή των αστικών κέντρων στην πεδινή τους έκταση, με τη μορφή ενός πολυπολικού συστήματος μικρής και μικρομεσαίας κλίμακας (Πύργος και Αμαλιάδα) αστικών κέντρων. Παρά το συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τις άλλες Π.Ε. στον τομέα της γεωργικής παραγωγής και στον τουρισμό (υψηλότερης ποιότητας παράλια και διεθνούς σημασίας αρχαιολογικό τρίπολο: Αρχαία Ολυμπία-Ήλιδα-Επικούρειος Απόλλων), δεν παρουσιάζει την αναμενόμενη ανάπτυξη, κυρίως λόγω της μη διαμόρφωσης ακόμη των διευρωπαϊκών και εθνικών διαδρόμων ανάπτυξης που διέρχονται από αυτήν, καθώς και των σημαντικών έργων υποδομής που πρέπει να προωθηθούν. Σε συνάρτηση με τις παραπάνω καθυστερήσεις και με την κύρια κατεύθυνση για ολοκλήρωση των σημαντικών έργων μεταφορών βρίσκεται η ανάγκη για συνεχή και συστηματική διεύρυνση και ενίσχυση των σχέσεων και συνεργασιών της ΠΕ Ηλείας με τις γειτονικές Περιφέρειες των Ιονίων Νήσων και της Πελοποννήσου. Στην ανάσχεση της ανάπτυξης της περιοχής συνέβαλαν καθοριστικά και οι δασικές καταστροφές λόγω των πυρκαγιών του 2007. Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δασικών καταστροφών, που μπορεί να επιτείνουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, εντοπίζονται στα φαινόμενα πλημμυρών και διάβρωσης του εδάφους, ιδίως των ακτών στα παράλια της Π.Ε. Ηλείας.

Ενόψει τούτων, τα προτεινόμενα μέτρα είναι τα κάτωθι:

α) στοχευμένη επένδυση σε έργα προστασίας των ακτών και σε αντιπλημμυρικά φράγματα.

β) ανάπτυξη συστημάτων ανίχνευσης, έγκαιρης προειδοποίησης και συναγερμού, χαρτογράφησης και αξιολόγησης των κινδύνων και αύξηση των επενδύσεων σε συστήματα διαχείρισης καταστροφών,

γ) βιώσιμη διαχείριση των υδάτων στη γεωργική εκμετάλλευση, ενίσχυση της εφαρμογής προτύπων καλλιέργειας αποδοτικών ως προς τη χρήση του νερού και διαχείριση των ζωνών προστασίας δασών από τη διάβρωση,

δ) βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους αφενός με τη χρήση πρακτικών που αποτρέπουν την διάβρωση ή περαιτέρω υποβάθμισή του και την εξάντληση του αποθέματος άνθρακα αυτού και αφετέρου με την καθιέρωση γεωργοδασοκομικών συστημάτων, καθώς και με τη δημιουργία νέων δασών,

ε) αξιοποίηση της βιομάζας, των υπολειμμάτων και υποπροϊόντων των γεωργικών και

κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων, καθώς και της μεταποίησης, με σκοπό την παραγωγή ενέργειας και εισροών στον πρωτογενή και στο δευτερογενή τομέα, στ) προώθηση δράσεων κατάρτισης και ενημέρωσης για την κλιματική αλλαγή και την πρόληψη και διαχείριση κινδύνων.

2. Πρωτογενής τομέας

2.1. Γεωργική παραγωγή

Κύριες κατευθύνσεις για τον τομέα αυτόν αποτελούν:

- α) ο καθορισμός της Π.Ε. Ηλείας ως της βασικής αγροτικής παραγωγικής περιοχής ολόκληρης της ΠΔΕ, η δημιουργία δημοπρατηρίου αγροτικών προϊόντων και η ανάπτυξη μεταποιητικών βιομηχανιών,
- β) η λειτουργία του τομέα γεωργικής παραγωγής ως ανταγωνιστικού παραγωγικού πόρου και ως μέσου προστασίας των φυσικών τοπίων, με παράλληλη ενίσχυση και διάδοση της βιολογικής γεωργίας, κτηνοτροφίας και υδατοκαλλιέργειας,
- γ) η προστασία της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού προϊόντος (βελτίωση και εκσυγχρονισμός υποδομών, αναδιάρθρωση καλλιεργειών) και των προϊόντων Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε. της Π.Ε.,
- δ) η ενίσχυση των ομάδων παραγωγών, ώστε τα προϊόντα να είναι προσιτά σε όλους τους καταναλωτές,
- ε) η δημιουργία «Ζώνης Αγροτικής Βιοτεχνολογίας και Καινοτομίας» σε δημοτικές, περιφερειακές ή δημόσιες εκτάσεις στη νότια πλευρά του Αλφειού ποταμού, η οποία μπορεί να ενταχθεί δορυφορικά στη λειτουργία και ανάπτυξη του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών,
- στ) η συντήρηση των δύο μεγάλων φραγμάτων της Π.Ε. (Αλφειού και Πηνειού), η επικαιροποίηση της μελέτης επαναπλημμυρισμού της λίμνης Μουριάς και η πιλοτική εφαρμογή αυτής.

2.2. Κτηνοτροφική παραγωγή

Στην κτηνοτροφία ενισχύεται η εκτροφή βοοειδών και αιγοπροβάτων. Ειδικότερα προτείνεται:

- α) η οργάνωση της εκτροφής βοοειδών στους δήμους Ανδραβίδας – Κυλλήνης, Πηνειού και Πύργου, καθώς και της εκτροφής αιγοπροβάτων στους δήμους Πύργου, Ήλιδας, Ανδραβίδας – Κυλλήνης και Αρχαίας Ολυμπίας,
- β) η δημιουργία κεντρικής μονάδας επεξεργασίας κτηνοτροφικών αποβλήτων με προσδοκώμενο αποτέλεσμα τη διατήρηση της βοοτροφίας στον κάμπο της Π.Ε. Ηλείας, τη στήριξη του αγροτικού πληθυσμού και την περιβαλλοντική αναβάθμιση της περιοχής.
- γ) η δημιουργία ελεγχόμενης κυνηγετικής περιοχής (κυνηγετικής ρεζέρβας) στην ορεινή περιοχή της Π.Ε. Ηλείας
- δ) η οριοθέτηση και οργάνωση νέων βοσκότοπων, η βελτίωση των υπαρχόντων, η οργάνωση πιλοτικού εκτατικού κτηνοτροφικού πάρκου και ο εκσυγχρονισμός των κτηνοτροφικών μονάδων.

2.3. Επίσης, προωθείται η ανάπτυξη της μελισσοκομίας στο σύνολο της Π.Ε. Ηλείας και της εκτατικής κυρίως υδατοκαλλιέργειας.

3. Δευτερογενής τομέας

Όσον αφορά τις δυναμικές ζώνες της Π.Ε. Ηλείας σε σχέση με το δευτερογενή τομέα, στις ευρύτερες περιοχές Πύργου – Αμαλιάδας που χαρακτηρίζονται ως περιοχές επέκτασης σύμφωνα με το ΕΠΧΣΑΑ για τη βιομηχανία, μπορούν να διαμορφωθούν δυνατότητες εκκίνησης διαδικασιών ανάπτυξης της βιομηχανίας. Επισημαίνεται ότι στη θαλάσσια

περιοχή του Κατακόλου, προωθείται η αξιοποίηση των κοιτασμάτων υδρογονάνθρακα. Στον κλάδο της μεταποίησης, τυποποίησης και συσκευασίας αγροτικών προϊόντων προτείνεται :

- α) ενεργοποίηση δύο Επιχειρηματικών Πάρκων (ένα νότια του Πύργου και ένα βόρεια της Αμαλιάδας) και κατάργηση των δύο θεσμοθετημένων, βάσει των σχεδόν ανενεργών ΓΠΣ της δεκαετίας του '80, χώρων ΒΙΟΠΑ.
- β) εκσυγχρονισμός των μικρότερων οικογενειακών επιχειρήσεων σε θέματα ποιοτικού ελέγχου, τυποποίησης και προώθησης προϊόντων και λήψη μέτρων ανάπτυξης νέας επιχειρηματικότητας μικρού και μεσαίου μεγέθους,
- γ) αύξηση του βαθμού επεξεργασίας των βασικών δημητριακών για ζωοτροφές, καθότι οι μονάδες παραγωγής ζωοτροφών της Π.Ε. είναι από τις σημαντικότερες σε εθνικό επίπεδο, βελτίωση της ποιότητας, της τυποποίησης και της εμπορίας των γεωργικών, αγροτοβιομηχανικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και ενίσχυση της μεταποίησης της βιομηχανικής ντομάτας,
- δ) ανάληψη πρωτοβουλιών για την κατάκτηση της σχετικής τεχνογνωσίας σε τοπικό επίπεδο, με εφαρμογή προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης.
- ε) ανάληψη κοινών πρωτοβουλιών για τη συνδυσασμένη διαχείριση των αποβλήτων από αγροτοβιομηχανίες και βιοτεχνίες,
- στ) στήριξη των βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων έντασης εργασίας και λήψη μέτρων τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού των ΜΜΕ.

4. Τριτογενής τομέας

Όσον αφορά τη νέα οικονομία, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα και τις υπηρεσίες, προτείνεται:

- α) η αξιοποίηση της υποδομής και του ανθρώπινου δυναμικού στην έρευνα και τεχνολογία και την κοινωνία της πληροφορίας, με στόχο τη στενότερη διασύνδεση με παραγωγικές δραστηριότητες και τη διάχυση της καινοτομίας στις επιχειρήσεις της Π.Ε. Ηλείας
- β) η ανάδειξη των υπηρεσιών εμπορίου και των μεταφορών σε προωθητική δραστηριότητα για την ευρύτερη περιοχή του λιμένα Κυλλήνης.

5. Τουρισμός:

5.1. Οι τουριστικές χωρικές ενότητες στην Π.Ε. Ηλείας είναι:

- α) Καλογριάς – Κοτυχίου (ΔΕ Λαρισσού Δ. Δυτ. Αχαΐας και ΔΕ Ανδραβίδας Δ. Ανδραβίδας - Κυλλήνης),
- β) ακτές ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης, Δ. Ανδραβίδας-Κυλλήνης και Δ. Πηνειού,
- γ) Δ. Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας - Αρχαίας Ήλιδας,
- δ) Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα

Οι ενότητες υποδιαιρούνται αντίστοιχα σε παράκτια και ορεινά τμήματα και διαβαθμίζονται σε:

- i. τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές με έντονες οικιστικές και τουριστικές πιέσεις που χρήζουν αναβάθμισης και εξυγίανσης (παράκτια περιοχή Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας – Αρχαίας Ήλιδας και ακτές ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης και Δ. Πηνειού),
- ii. αναξιοποίητες περιοχές (ορεινή περιοχή της ΔΕ Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας και ορεινή περιοχή της ΔΕ Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα)
- iii. περιοχές με δυνατότητες ήπιων και εναλλακτικών μορφών ανάπτυξης τουρισμού σε προστατευόμενες περιοχές (παράκτια περιοχή Κοτυχίου – Καλογριάς και παράκτια περιοχή Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα).

5.2. Οι κύριες κατευθύνσεις τουριστικής ανάπτυξης της Π.Ε. Ηλείας είναι οι ακόλουθες:

- α) η περαιτέρω ανάδειξη και δικτύωση του αρχαιολογικού τριπόλου (Αρχαία Ολυμπία –

Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων) με τους Δελφούς, τη Δωδώνη, την αρχαία Νικόπολη προς το βορρά, το ανάκτορο Νέστωρος Πύλου προς το νότο, τις Μυκήνες, την Τίρυνθα την Επίδαυρο και την Αθήνα (Σούνιο) προς την ανατολή, και κατ' επέκταση σύνδεση με το ιστορικό – πολιτιστικό τρίπολο Μεσολόγγι – Ναύπακτος – Θέρμο,

β) η προώθηση της Αρχαίας Ολυμπίας και της ευρύτερης περιοχής της στο πλαίσιο ειδικού αναπτυξιακού προγράμματος σε διεθνές αθλητικό, πολιτιστικό και συνεδριακό κέντρο,

γ) η επέκταση και η ποιοτική αναβάθμιση, με υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, των τουριστικών υποδομών στις παράκτιες ζώνες, οι οποίες παρουσιάζουν προοπτικές τουριστικής ανάπτυξης,

δ) η επέκταση και ενίσχυση των ήπιων εναλλακτικών μορφών θεματικού τουρισμού στην ορεινή ενδοχώρα, οι οποίες αποτελούν αναπτυξιακό καταφύγιο για τις περιοχές αυτές και συμβάλλουν στη συγκράτηση των κατοίκων τους,

ε) η ενίσχυση συγκεκριμένων ειδικών μορφών τουρισμού όπως: i. θεραπευτικός τουρισμός (ιαματικές πηγές Καϊάφα, Κουνουπελίου), ii. θαλάσσιος, ιστιοπλοϊκός τουρισμός και τουρισμός κρουαζιέρας με σύγχρονες μαρίνες και εξοπλισμένα λιμάνια κρουαζιέρας (Κατάκολο), iii. θρησκευτικός τουρισμός (σηματοδότηση θρησκευτικών διαδρομών, ανάδειξη βυζαντινών και μεσαιωνικών εκκλησιαστικών μνημείων με δημιουργία θρησκευτικού δικτύου), iv. αλιευτικός τουρισμός και v. αθλητικός τουρισμός.

6. Οικιστικό δίκτυο

6.1. Στρατηγική κατεύθυνση για το οικιστικό δίκτυο της Π.Ε. Ηλείας αποτελεί η ισόρροπη ενίσχυση του διπόλου Πύργος – Αμαλιάδα, σε άμεση συσχέτιση με την ενίσχυση των καλλικράτειων εδρών που εξαρτώνται από αυτό, η εξωστρέφεια των παραγωγικών δραστηριοτήτων των ευρύτερων περιοχών των οικιστικών κέντρων, σε συνεργασία με τα αστικά κέντρα των γειτονικών Π.Ε. και των γειτονικών περιφερειών. Κεντρικός πυρήνας είναι ο αναπτυξιακός πόλος της ευρύτερης περιοχής Πύργου – Αμαλιάδας (πρωτεύοντες περιφερειακοί πόλοι και δίπολο), ενώ κρίκοι σε αυτές τις συνδέσεις είναι οι ευρύτερες περιοχές Πύργος – Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία και Αμαλιάδα – Αρχαία Ήλιδα.

6.2. Κύριες προτεινόμενες επιδιώξεις και προοπτικές είναι:

α) η σταδιακή ενίσχυση των κέντρων 5^{ου}, ενισχυμένου και απλού, και 6ου ενισχυμένου επιπέδου (Πύργος, Αμαλιάδα, Λεχαινά, Γαστούνη, Αρχαία Ολυμπία, Κρέστενα, Ζαχάρω) μέσω της προώθησης ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων, της εισαγωγής νέων τεχνολογιών, της προώθησης των υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων, καθώς και της αναβάθμισης και επέκτασης του κοινωνικού εξοπλισμού,

β) η πολλαπλή ενίσχυση των ορεινών κωμοπόλεων, ως επαρχιακών κέντρων των ορεινών μειονεκτικών περιοχών, με δραστηριότητες όπως η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, η μεταποίηση παραδοσιακών προϊόντων (Π.Ο.Π./Π.Γ.Ε.), η αξιοποίηση των ΑΠΕ και η ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων,

γ) η ανάπτυξη συνεργασιών και δικτυώσεων των οικισμών σε ζητήματα που αποτελούν είτε προβλήματα είτε συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής τους ή σε αμφότερα, αξιοποιώντας προοπτικά τις νέες δυνατότητες που παρέχει η νέα αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης,

δ) η οργάνωση και ανάπτυξη ποιοτικού, υψηλού επιπέδου τουρισμού και παραθεριστικής κατοικίας στους παράκτιους οικισμούς και ήπιου, εναλλακτικού τουρισμού στην ορεινή ενδοχώρα,

ε) η πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και της ανεργίας,

στ) η ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού και η βελτίωση του οικιστικού περιβάλλοντος της ποιότητας ζωής, της αισθητικής και της ταυτότητας των οικισμών,

στ) οι ολοκληρωμένες αστικές αναπλάσεις των κεντρικών πυρήνων των πόλεων και των παραλιακών μετώπων σε όσες από αυτές είναι παράκτιες,

ζ) η σταδιακή υδροδότηση όλων των οικισμών από το διυλιστήριο είτε του Ερύμανθου είτε του Πηνειού.

6.3. Ειδικότερα, όσον αφορά στη ΖΟΕ Ηλείας, προτείνεται η αναθεώρησή της μέσω ενός ειδικού τοπικού χωροταξικού σχεδίου με βάση τις κατευθύνσεις και αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής. Στο σχέδιο αυτό μπορούν να περιληφθούν μικρές περιοχές αυστηρά ελεγχόμενης χωροθέτησης ποιοτικών τουριστικών εγκαταστάσεων υπό συγκεκριμένους όρους που αφορούν κυρίως την ποιότητα των κατασκευών και την ένταξή τους στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής.

Άρθρο 21 - Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή, αναπτυξιακή χωρική Ενότητα Δήμων Ι.Π. Μεσολογγίου και Ξηρομέρου (εκτός ΔΕ Φυτειών)

1. Η ενδοπεριφερειακή χωρική αναπτυξιακή ενότητα των δήμων Ι.Π. Μεσολογγίου και Ξηρομέρου (εκτός της ΔΕ Φυτειών) διαθέτει τα ακόλουθα κύρια αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και συγκριτικά πλεονεκτήματα:

α) την έδρα της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας, το Μεσολόγγι, ως κύριο αστικό κέντρο και πρωτεύοντα περιφερειακό πόλο (οικιστικό κέντρο 5^{ου} ενισχυμένου επιπέδου),

β) το λιμένα στο Πλατυγιάλι Αστακού και τη ΝΑΒΙΠΕ Αστακού, ως διεθνή ελεύθερη ζώνη εμπορίου και ως νότια δυτική λιμενική πύλη της ΠΔΕ μαζί με το νέο λιμένα Πατρών.

γ) τις σημαντικές ποιοτικές παραγωγικές δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα και κυρίως τις υδατοκαλλιέργειες (εντατικές και εκτατικές) και την αλιεία στη λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου και στις δυτικές ακτές, τη βιοκαλλιέργεια και τη βιολογική κτηνοτροφία,

δ) τις δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης ενός ποιοτικού παράκτιου τουρισμού στις δυτικές ακτές των δύο δήμων, καθώς και εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην πεδινή και ορεινή ενδοχώρα.

2. Στο πλαίσιο της ανάδειξης των εξειδικευμένων χωρικών και αναπτυξιακών χαρακτηριστικών (πλεονεκτημάτων) της Ενότητας και της ενίσχυσης της κοινωνικής, εδαφικής και οικονομικής συνοχής, η βασική αναπτυξιακή στρατηγική αφορά κυρίως τους ακόλουθους τομείς, σε συνεργασία με τις γειτονικές χωρικές ενότητες της ΠΔΕ και με τα γειτονικά Ιόνια Νησιά, κυρίως με την Κεφαλονιά, την Ιθάκη και τη Λευκάδα:

α) διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα και της μεταποίησης του, κυρίως των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας, αλλά και των βιολογικών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και ειδικότερα των προϊόντων Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε.,

β) εμπλουτισμός και αναβάθμιση του ποιοτικού παράκτιου εναλλακτικού, μαζικού σε ορισμένα σημεία, τουρισμού και σύνδεσή του, όπου είναι εφικτό, με τους παραγωγικούς τομείς (αλιευτικός τουρισμός, αγροτουρισμός, γαστρονομικός τουρισμός), αλλά και με τους σημαντικούς πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους της περιοχής (οικοτουρισμός, περιηγητικός, θρησκευτικός, πολιτιστικός, ιαματικός, μαθητικός τουρισμός κ.α.),

γ) εφαρμογή της καινοτομίας σε σύνδεση κυρίως με τους δύο παραπάνω τομείς,

δ) βιώσιμη αξιοποίηση του μεγάλου συγκριτικού πλεονεκτήματος της Αιτωλοακαρνανίας αλλά και της παρούσας χωρικής ενότητας ειδικότερα, δηλαδή του πλούσιου υδατικού δυναμικού της.

3. Στο πλαίσιο της στρατηγικής κατεύθυνσης για σταδιακή αναβάθμιση της περιφέρειας ως νότιας δυτικής πύλης της χώρας και ως κεντρικού πόλου στον αναπτυξιακό άξονα Αδριατικής – Ιονίου, καθώς και ενόψει των στόχων της εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής και της σταδιακής άμβλυσης των δημογραφικών και αναπτυξιακών ανισοτήτων, θα συμβάλλουν οι κάτωθι προτάσεις:

- α) η ολοκλήρωση και λειτουργία των μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους και πόλους της χωρικής ενότητας,
- β) η σταδιακή διαμόρφωση και λειτουργία του αναπτυξιακού τριπόλου Αγρίνιο – Μεσολόγγι – ελεύθερη ζώνη εμπορίου Πλατυγιαλίου – Αστακού με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη και ενίσχυση της εξωστρέφειας, όχι μόνο της παρούσας Ενότητας, αλλά και ολόκληρης της Αιτωλοακαρνανίας,
- γ) η τοπική και υπερτοπική δικτύωση των αστικών κέντρων, μικρότερων κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών σε ένα ενιαίο και συνεργαζόμενο οικιστικό δίκτυο.

4. Φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

4.1. Στο πλαίσιο των γενικών κατευθύνσεων του άρθρου 14 του παρόντος, που ισχύουν και γι' αυτήν την χωρική ενότητα και της στρατηγικής κατεύθυνσης για αναβάθμιση της ΠΔΕ ως διεθνούς πολιτιστικού προορισμού με διεθνούς αξίας αρχαιολογικό, πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον κρίνονται σκόπιμες οι ακόλουθες προτάσεις για τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια:

- α) η δικτύωση της παρούσας χωρικής Ενότητας με τις γειτονικές με στόχο την ανάδειξη του ιστορικού και πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι – Θέρμο – Ναύπακτος και ένταξη σε αυτό της ανάδειξης: του αρχαιολογικού χώρου της πόλης των αρχαίων Οινιάδων, του «Αρχαιολογικού και Μεσαιωνικού - Βυζαντινού τοπίου» στην κορυφή του λόφου «Κάστρο», των αρχαίων θεάτρων Οινιάδων, Πλευρώνος και Καλυδώνας, με δημιουργία διαδρομής σύνδεσής τους και «Αρχαιολογικού Τοπίου»,
- β) η ανάδειξη και η προστασία αξιόλογων φυσικών περιοχών, όπως είναι το εθνικό πάρκο της λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - περιοχή Ramsar και η περιοχή του Δ. Ξηρομέρου,
- γ) η ανάδειξη και η ποιοτική τουριστική ανάπτυξη των παράκτιων ζωνών των δύο δήμων (δυτικές ακτές Αιτωλοακαρνανίας), με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων σχετικά με τις χρήσεις γης και της διασφάλισης των περιβαλλοντικών πόρων,
- δ) η ανάπτυξη καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών με τη χρήση νέων τεχνολογιών και με τη συνδρομή ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εκπαίδευσης και κατάρτισης για τη δημιουργία νησίδων αριστείας στον τομέα του τουρισμού, της προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και της προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος και τοπίου με εξειδικευμένες παρεμβάσεις για τα αστικά κέντρα.

4.2. Για την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος, που αποτελεί σημαντικό οικολογικό και παραγωγικό πόλο και πλεονέκτημα για την παρούσα Ενότητα, καθώς σε αυτήν εντοπίζεται το σύμπλεγμα των έξι λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου - Αιτωλικού (Εθνικό Πάρκο κατά τις διατάξεις του εθνικού θεσμικού πλαισίου), καθώς και δύο από τα σημαντικότερα και μεγαλύτερα ποτάμια της χώρας (Αχελώος και Εύηνος), που αποτελούν βασικές συνιστώσες στην ανάπτυξη διαφόρων ανθρωπογενών οικονομικών δραστηριοτήτων προτείνονται συγκεκριμένες ειδικότερες κατευθύνσεις: i) ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις για τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια που αφορούν στην προστασία του πιο πάνω εθνικής σημασίας τοπίου, οι οποίες είναι:

- Ολοκληρωμένη Διαχείριση του Παράκτιου Χώρου, με δημιουργία κατάλληλων προληπτικών μηχανισμών, υποδομών και σχεδίου δράσης, για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των κλιματικών αλλαγών,
- αναβάθμιση των οικιστικών / αστικών τοπίων των οικισμών: Μεσολογγίου, Αστα-

κού και της περιβάλλουσας υπαίθρου του, Παραχελωίτιδας, Ευηνοχώριου και των νησιώτικων τοπίων του Αιτωλικού και της Τουρλίδας, με ανάδειξη των αξιολογών χαρακτηριστικών στοιχείων τους.

- Προστασία και ανάδειξη: του φαραγγιού της Κλεισούρας και του παραποτάμιου δασικού τοπίου Φράξου, Λεσινίου, του χαρακτηριστικού γνωρίσματος του τοπίου του οικισμού Μύτικα, της «Σπηλιάς του Κύκλωπα», του δασικού τοπίου της κεφαλλονίτικης ελάτης, στη βόρεια πλαγιά του Μπούμιστου.

ii) Προώθηση ενός βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης στην λ/θ Μεσολογγίου – Αιτωλικού και βιώσιμη αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού iii) υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία/ανάδειξη του Δάσους του Φράξου, της περιοχής Ξηρομέρου και του φαραγγιού της Κλεισούρας, iv) προώθηση των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών NATURA 2000 της ενότητας, v) κατάλληλη εκτίμηση και αξιολόγηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα και δραστηριότητες πλησίον και εντός του Εθνικού Πάρκου, vi) υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των αιτιών υποβάθμισης των οικοσυστημάτων, vii) αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών από τους π. Αχελώου και Ευήνου, της λαθροϋλοτομίας και υλοτόμησης υπεραινόντων δέντρων βελανιδιάς, και της αυθαίρετης δόμησης (πελάδες) στην περιοχή λ/θ Μεσολογγίου, viii) αειφορική αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού.

5. Πρωτογενής τομέας παραγωγής

5.1. Στα πλαίσια των γενικών κατευθύνσεων της παρ. 1 του άρθρου 15 του παρόντος που ισχύουν και γι' αυτή την χωρική ενότητα και με προτεραιότητα την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα παραγωγής, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

α) ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας και της παραγωγής προϊόντων Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε., με προτεραιότητα και χορήγηση αυξημένων ποσών οικονομικής ενίσχυσης ιδίως για τις καλλιέργειες ή ζωικές μονάδες σε συνεχόμενες εκτάσεις, με προώθηση προγραμμάτων αναδασμού

β) στροφή και εστίαση σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης και παράλληλη ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και της βιολογικής κτηνοτροφίας στα τοπικά προϊόντα στα οποία η παρούσα χωρική Ενότητα υπερέχει. Αυτά συνίστανται στα εξής: i. αυγοτάραχο Μεσολογγίου και κεφαλογραβιέρα Μεσολογγίου (προϊόντα ΠΟΠ), ii. αμπελοκαλλιέργεια, ελιά (Μεσολογγίου), εσπεριδοειδή και οπωροκηπευτικά (βιολογική γεωργία), iii. τσιπούρα, λαβράκι, κεφαλοειδή, χέλια, μαλάκια (ιχθυοκαλλιέργεια, παράκτια αλιεία, ενεργειακές καλλιέργειες), iv. βιομηχανικά φυτά όπως βαμβάκι και καπνός, αροτραίες καλλιέργειες όπως αραβόσιτος και μηδική (Δ.Ι.Π. Μεσολογγίου), v. μελισσοκομικά προϊόντα, vi. προϊόντα κτηνοτροφίας στις ημιορεινές κυρίως περιοχές των δύο δήμων.

γ) κατασκευή και συντήρηση των υποδομών των πεπαλαιωμένων αρδευτικών δικτύων, εξοικονόμηση αρδεύσιμου νερού, έργα άρσης της υφαλμύρισης των καλλιεργούμενων πεδιάδων, εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση των αλιευτικών σκαφών και των μεθόδων αλιείας,

δ) υποστήριξη επενδυτικών πρωτοβουλιών για νέους αγρότες, προώθηση νέων καλλιεργειών και αναδιάρθρωση των υπάρχουσών καλλιεργειών καπνού, καθώς και προώθηση καινοτόμων δράσεων μέσω του ΤΕΙ Μεσολογγίου.

5.2. Ειδικά όσον αφορά τις υδατοκαλλιέργειες, που αποτελούν τον κλάδο στον οποίο υπερέχει η παρούσα Ενότητα, προτείνεται η εφαρμογή των προτεραιοτήτων που έχουν τεθεί από το Σχέδιο Διαχείρισης, Κανονισμού Διοίκησης και Λειτουργίας Προστατευόμενης Περιοχής που έχει ολοκληρωθεί μερικώς από το Φορέα Διαχείρισης Λιμνοθαλασσών

Μεσολογγίου – Αιτωλικού, με συγκεκριμένες προτεραιότητες, καθώς και η εκπόνηση/θεσμοθέτηση και εφαρμογή ειδικής μελέτης Π.Ο.Α.Π.Δ., που θα εστιάζει στους τομείς του τουρισμού και των υδατοκαλλιεργειών, στις Δυτικές Ακτές Αιτωλοακαρνανίας (Δήμοι Ξηρόμερου και Ι.Π. Μεσολογγίου και Εχινάδες νήσοι) ή εναλλακτικά με μελέτη Π.Ο.Α.Υ. η οποία υποχρεωτικά θα περιλαμβάνει και την οικολογική αξιολόγηση των υδάτων.

6. Δευτερογενής τομέας παραγωγής

6.1. Οι κατευθύνσεις με σκοπό αφενός την καθετοποίηση της μεταποίησης και επεξεργασίας παραδοσιακών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και αφετέρου την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων είναι αυτές που αναφέρονται στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας.

6.2. Στο πλαίσιο του στόχου για ανάπτυξη υγιούς επιχειρηματικότητας στη μεταποίηση και τυποποίηση των παραγόμενων προϊόντων, μέσω της προώθησης προγραμμάτων καινοτομίας, προτείνονται οι εξής κατευθύνσεις:

α) σύνδεση και αλληλοτροφοδότηση, στον τομέα της ανάπτυξης προηγμένων υπηρεσιών στην έρευνα και τις νέες τεχνολογίες, του ΤΕΙ Μεσολογγίου με το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών, το Πανεπιστήμιο Πατρών και τις λοιπές σημαντικές μονάδες του τομέα, καθώς και συμμετοχή σε αυτή τη βάση των επιχειρήσεων, του επιμελητηρίου, των αναπτυξιακών εταιρειών κλπ.

β) ανάπτυξη, μέσω συγκεκριμένων προγραμμάτων κοινωνικής οικονομίας, του στόχου για τη δημιουργία ενός «Πάρκου Κοινωνικής Οικονομίας» στην περιοχή του δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου.

γ) δημιουργία Παρατηρητηρίου Χωρικής και Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης στην Αιτωλοακαρνανία με συμμετοχή των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των τοπικών φορέων.

7. Τουρισμός

Η διαδημοτική αυτή χωρική ενότητα όσον αφορά την τουριστική δραστηριότητα περιλαμβάνει δύο επιμέρους τουριστικές περιοχές: α) την παραλίμνια περιοχή Μεσολογγίου - Αιτωλικού και β) την παράκτια ενότητα των δυτικών ακτών του ν. Αιτωλ/νίας. Και οι δύο τουριστικές περιοχές ανήκουν στην κατηγορία των **αναπτυσσόμενων τουριστικά παράκτιων περιοχών** της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας (που χαρακτηρίζονται η πρώτη από θεσμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας και η δεύτερη από χαμηλού βαθμού οικιστικές και περιβαλλοντικές πιέσεις με αναπτυσσόμενη όμως τουριστική δυναμική). Στην πρώτη υπερισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ του τουρισμού, για τις περιοχές του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών (Ζ) και ειδικότερα όσες είναι σύμφωνες με το Π.Δ/γμα Προστασίας του Εθνικού Πάρκου. Στην δεύτερη περιοχή ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ τουρισμού για τις Αναπτυσσόμενες Περιοχές (Α2) και οι εξειδικεύσεις τους, της περίπτωσης Β της παρ.3.3.1 του προηγούμενου άρθρου (15).

7.1. Στο πλαίσιο της στρατηγικής κατεύθυνσης για ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της ΠΔΕ, διατυπώνονται οι ακόλουθες ειδικότερες κατευθύνσεις:

α) Για την ενότητα Μεσολογγίου - Αιτωλικού:

i. Ανάδειξη και προστασία του Εθνικού Πάρκου λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - περιοχή Ramsar και έκδοση Π. Δ/τος προστασίας του και των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών NATURA 2000 της ενότητας.

ii. Ανάδειξη του Μεσολογγίου σε Κέντρο Εναλλακτικού και Ειδικών Μορφών Τουρισμού (Ιερά Πόλη, Έξοδος κ.α.) και σύνδεση του ιστορικού-πολιτιστικού τριπόλου Μεσολογγίου -

Ναύπακτος - Θέρμο με τον τουριστικό άξονα Αρχαία Ολυμπία - Ήλιδα - Δελφοί και συγκεκριμένα με έμφαση:

- Στον Ιαματικό και Ιατρικό τουρισμό με τη δημιουργία των αντίστοιχων υποδομών (πιστοποιημένη ιαματική πηγή της Αγίας Τριάδας, Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου, νεοκλασικό κτίριο «Χατζηκώστα», κλπ.),
 - στον ορειβατικό (Βαράσοβα) και εκπαιδευτικό-μαθητικό τουρισμό (διεθνές φωτογραφικό φεστιβάλ, Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης-ΚΠΕ Μεσολογγίου - Θέρμου, κλπ.), στην ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού στη λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου - Αιτωλικού (περιηγήσεις, παρατήρηση πουλιών κ.α.),
 - στον αλιευτικό τουρισμό και ναυταθλητισμό (Τουρλίδα, Κλείσοβα-κανόε, καγιάκ, κωπηλασία) με: αξιοποίηση των υποδομών του ΙΧΘΥΚΑ, ανάπτυξη της Μαρίνας, αναβάθμιση του παραλιακού οδικού άξονα Μπούζα Αιτωλικού - παραλία Λούρου και υποδομές θαλασσιών συνδέσεων μικρών σκαφών σε Τουρλίδα, Λούρο, Διόνι, Βασιλάδι, Άη Σώστη, Προκοπάνιστο, κλείσιμο και εκτροπή του Βιολογικού καθαρισμού του Αιτωλικού,
 - στον πολιτιστικό - ιστορικό τουρισμό με ολοκλήρωση των εργασιών κατασκευής του κεντρικού Αρχαιολογικού Μουσείου, κατασκευή του Μουσείου Εικονικής Αναπαράστασης της Εξόδου (στο «Ξενοκράτειο» κτήριο και με μελέτη ανάδειξης και προστασίας της Ιερή Πύλης), ολοκλήρωση των εργασιών ανάταξης των τριών αρχαίων θεάτρων, κατασκευή Ενυδρείου στο κτίριο της νυν ιχθυόσκαλας, ανάδειξη και προστασία των γεφυριών του Αιτωλικού και τέλος
 - στο θρησκευτικό τουρισμό (Μονές Αγίου Συμεώνος, Αγία Ελεούσα κλπ.).
- iii. Εκπόνηση προγράμματος ανάπτυξης και αναβάθμισης του ιστορικού πυρήνα και του κέντρου της πόλης του Μεσολογγίου προς ενθάρρυνση της ανάπτυξης του τουρισμού των πόλεων (αστικός τουρισμός).

β) Για τις Δυτικές Ακτές Αιτωλοακαρνανίας:

- i. επέκταση και ποιοτική αναβάθμιση με υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις των τουριστικών υποδομών του θαλάσσιου, ιστιοπλοϊκού και αλιευτικού τουρισμού και δημιουργία ΠΟΤΑ,
- ii. Αναβάθμιση υποδομών αγκυροβολίου Αστακού και δημιουργία ξενοδοχειακής μαρίνας στη θέση Σταυρολιμνιώνας Αστακού (κατεύθυνση και του αναθεωρημένου ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού).

γ) Γενικά:

- i. Ανάπτυξη και συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών Μεσολογγίου, Αστακού και Αιτωλικού και παράλληλα ανάπτυξη καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών με τη χρήση νέων τεχνολογιών και με τη συνδρομή ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εκπαίδευσης και κατάρτισης για τη δημιουργία νησίδων αριστείας στον τομέα του τουρισμού, με εξειδικευμένες παρεμβάσεις για τα αστικά κέντρα. (όπως έξυπνες πόλεις, πράσινη ενεργειακή πόλη, η πόλη ως πόλος έλξης εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού κλπ.).
- ii. Δημιουργία νέων βιώσιμων μεταφορών και συγκεκριμένα:
 - Βελτίωση σε προβληματικά σημεία της λεγομένης Παρά - Ιόνιας Οδού και της σύνδεσής της με την Ιόνια οδό.
 - Αναβάθμιση του αεροδρομίου του Μεσολογγίου σε μικρό περιφερειακό αεροδρόμιο με διάδρομο γενικής αεροπορίας.
 - Λειτουργία Υδατοδρομίου στο Μεσολόγγι, με προϋπόθεση να μην επηρεάζεται η ορνιθοπανίδα της Natura.
 - Βελτίωση / αναβάθμιση και σύνδεση του λιμανιού του Μεσολογγίου με τα Ιόνια

νησιά και αναβάθμιση / ενίσχυση της μαρίνας Μεσολογγίου.

- Σχεδιασμός «ίσων ευκαιριών» και «κοινωνικής ένταξης», για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των τουριστών με προβλήματα κινητικά, όρασης, ακοής κλπ. σε τουριστικές περιοχές και θέρετρα, στα πλαίσια του διασυνοριακού προγράμματος Interreg Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Ελλάδα – Ιταλία 2007 - 2013 και του έργου «NOBARRIER - Tourism without BARRIER» - «Τουρισμός χωρίς εμπόδια».

7.2. Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για την σταδιακή ανασυγκρότηση των ορεινών περιοχών, ειδικότερες κατευθύνσεις, οι οποίες συμπληρωματικά αφορούν στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή αυτής της χωρικής ενότητας, η οποία χαρακτηρίζεται ως μειονεκτική περιοχή που χρήζει βελτίωσης και ενίσχυσης σε πολλούς τομείς, είναι:

α) Ανάδειξη και προστασία της αξιόλογης φυσικής περιοχής του Δ. Ξηρομέρου που περιλαμβάνει όλη την έκταση των Δ.Ε. Αστακού και Κανδήλας - προστατευόμενη περιοχή του Όρους Αράκυνθος (Natura), καθώς και του βελανιδοδάσους Ξηρομέρου.

β) Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία / ανάδειξη του Δάσους του Φράξου, της περιοχής Ξηρομέρου και του φαραγγιού της Κλεισούρας, ως πόλων έλξης επισκεπτών.

γ) Διαμόρφωση, ενεργοποίηση και σταδιακή υλοποίηση ολοκληρωμένων διαχειριστικών σχεδίων για τον ορεινό χώρο (με βραχυ-μεσο-μακροπρόθεσμα μέτρα, ενέργειες και δράσεις), με:

- Την ενίσχυση του πλέγματος των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών (εδρών ή δευτέρων κέντρων των δύο πρώην Καποδιστριακών Δήμων) μεταξύ τους και την σύνδεσή τους με τα γειτονικά ορεινά επαρχιακά κέντρα των ορεινών ενοτήτων της ΠΕ Ευρυτανίας,
- την ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, (μέσω κινήτρων, συμμετοχής σε σχετικά κοινοτικά προγράμματα),
- τη βελτίωση της οδικής σύνδεσης και των υποδομών, ιδίως των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών και των σημαντικών περιβαλλοντικών και τουριστικών τους πόρων, με τα πλησιέστερα αστικά κέντρα,
- την απόδοση μεγαλύτερου ποσοστού επιδότησης για εγκατάσταση τουριστικών επιχειρήσεων σε ορεινές περιοχές απ' αυτό που ισχύει για την υπόλοιπη Περιφέρεια.

8. Οικιστικό δίκτυο

8.1. Το οικιστικό δίκτυο της ενδοπεριφερειακής - διαδημοτικής αναπτυξιακής χωρικής ενότητας διαρθρώνεται ως εξής:

α) Το κύριο αστικό κέντρο είναι το Μεσολόγγι, το οποίο συνιστά πρωτεύοντα περιφερειακό πόλο (οικισμός 5^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) και σημαντικό κέντρο. Δευτερεύοντες περιφερειακούς πόλους (οικισμούς 6^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) αποτελούν ο Αστακός και το Αιτωλικό. Οι οικισμοί αυτοί μαζί με το Αγρίνιο αποτελούν το τρίπολο Αγρίνιο – Μεσολόγγι – Αστακός (Πλατυγυάλι).

β) Τα κέντρα (έδρες) των πρώην καποδιστριακών δήμων της χωρικής ενότητας, καθώς και τοπικά κέντρα αποτελούν τους υπόλοιπους κρίκους του οικιστικού δικτύου ως τοπικά κέντρα (6^{ου} επιπέδου) και είναι, κατά πληθυσμιακή σειρά, το Νεοχώρι, το Μετόχι, η Κανδήλα και ο Μύτικας.

γ) Οι λοιποί μικρότεροι οικισμοί συνιστούν το 7^ο οικιστικό επίπεδο της χωρικής ενότητας.

8.2. Στο πλαίσιο της γενικότερης κατεύθυνσης για ορθολογική κατανομή του διοικητικού και κοινωνικού εξοπλισμού σε τοπικό επίπεδο με σκοπό την αποφυγή του κατακερματι-

σμού υποδομών, εγκαταστάσεων και ανθρώπινου δυναμικού, προτείνεται η ενίσχυση των αστικών λειτουργιών και του κοινωνικού εξοπλισμού ως εξής:

α) Σε τρία επίπεδα, δηλαδή σε α' βαθμό των δύο περιφερειακών πόλων του Μεσολογγίου (αστικές εξυπηρετήσεις και υπηρεσίες τουλάχιστον διαδημοτικού επιπέδου), σε β' βαθμό των εδρών των δημοτικών ενότητων των δύο καλλικράτειων δήμων και σε γ' βαθμό των μεγαλύτερων οικισμών 6^{ου} επιπέδου.

β) Πρέπει να αποδοθεί προτεραιότητα στο πολιτιστικό τρίπολο «Ιερά Πόλη Μεσολογγίου – Ναύπακτος – Θέρμο» (έδρες δύο εφορειών αρχαιοτήτων σε Μεσολόγγι και Ναύπακτο, Κεντρικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αιτωλοακαρνανίας στο Μεσολόγγι).

γ) Σταδιακή ανάπλαση των ιστορικών πυρήνων και των κεντρικών περιοχών των οικισμών 6ου επιπέδου της χωρικής ενότητας (μέχρι το έτος 2030) και των χαρακτηριζόμενων ως παραδοσιακών ή ενδιαφερόντων οικισμών από την μελέτη "Μορφολογικών κανόνων δόμησης και Αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της Περιφερειακής ενότητας Αιτωλοακαρνανίας της ΠΔΕ", οι οποίοι ανήκουν σ' αυτή την χωρική ενότητα.

8.3. Στο πλαίσιο της γενικότερης κατεύθυνσης για ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού και των υποδομών, της βελτίωσης της ποιότητας ζωής και της ελκυστικότητας του οικιστικού περιβάλλοντος μέσω της προώθησης ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων, προτείνονται συγκεκριμένες δράσεις για τα αστικά κέντρα της ενότητας στο κεφάλαιο Γ της παρούσας.

Άρθρο 22 – Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Αγρινίου και Θέρμου

1. Πρόκειται για τη διαδημοτική αναπτυξιακή ενότητα με μείζονα πληθυσμιακό και αναπτυξιακό πόλο το Αγρίνιο με την ευρύτερη περιοχή του. Αφορά το μεγαλύτερο σε πληθυσμό και δραστηριότητες πολεοδομικό συγκρότημα της Αιτωλοακαρνανίας το οποίο αποτελεί εθνικό πόλο ανάπτυξης, επιτελώντας αστικές λειτουργίες περιφερειακού και διαδημοτικού επιπέδου, η εκτατική εμβέλεια και ο αντίκτυπος ορισμένων από τις οποίες είναι ευρύτερα της έκτασης της χωρικής ενότητας καθότι ασκούν επιρροές στις ΔΕ Ινάχου (Δ. Αμφιλοχίας) και Αστακού (Δ. Ξηρομέρου), καθώς επίσης σε τμήματα της ΔΕ Αμφιλοχίας. Δεύτερη σε σπουδαιότητα πόλη της χωρικής αναπτυξιακής ενότητας είναι το ιστορικό Θέρμο, με τους δύο δήμους να παρουσιάζουν σαφή συμπληρωματικότητα στον τριτογενή τομέα παραγωγής, μεγαλύτερη ομοιογένεια στον πρωτογενή τομέα και μικρότερη στο δευτερογενή. Το πολεοδομικό συγκρότημα του Αγρινίου υπερέρχει σημαντικά στον τομέα των υπηρεσιών και του εμπορίου εξυπηρετώντας άμεσα την περιοχή του Θέρμου, ενώ ο δήμος Θέρμου εμφανίζει προοπτικές υψηλότερης κινητικότητας όσον αφορά δραστηριότητες σχετικές με την ήπια τουριστική ανάπτυξη και τον παραθερισμό. Η παρούσα αποτελεί μία από τις χωρικές ενότητες της Αιτωλοακαρνανίας που παρουσιάζει τις πιο ορατές προοπτικές στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τη γειτονική Ευρυτανία σε τομείς όπως ο ήπιος εναλλακτικός τουρισμός ή ο ειδικός τουρισμός (θρησκευτικός, πολιτιστικός), η κτηνοτροφία, η μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων. Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό της περιοχής είναι το πλουσιότατο υδάτινο δυναμικό, λόγω της συνύπαρξης πολλών φυσικών και τεχνητών λιμνών με κυριότερη τη μεγαλύτερη σε έκταση λίμνη της χώρας, την Τριχωνίδα, η οποία κρίνεται απαραίτητο να αναδειχθεί και να αξιοποιηθεί πολύπλευρα.

2. Πρωτογενής τομέας

Στα πλαίσια των κατευθύνσεων της παρ. 1 του άρθρου 15 του παρόντος που ισχύουν και γι' αυτή την χωρική ενότητα και της στρατηγικής κατεύθυνσης για διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα παραγωγής δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση και οργάνωση της παραγωγής των κύριων τοπικών προϊόντων, τα οποία συνίστανται κυρίως στο λευκό και πράσινο σπαράγγι (γεωργικές εκμεταλλεύσεις που εφαρμόζουν πρόγραμμα βιολογικής γεωργίας ή ολοκληρωμένης διαχείρισης σύμφωνα με το διεθνές πρωτόκολλο GLOBAL GAP), σε αναπτυσσόμενες αροτραίες καλλιέργειες, στην καλλιέργεια καπνού, η οποία όμως σταδιακά και μακροπρόθεσμα κρίνεται σκόπιμο να αντικατασταθεί με εναλλακτικές καλλιέργειες όπως το σπαράγγι και η ροδιά, η βιολογική καλλιέργεια ελιάς, κηπευτικών και αρωματικών φυτών, στα προϊόντα βιολογικής κτηνοτροφία, στις εγχώριες βιολογικές ζωοτροφές (κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές του Δ. Θέρμου και Δ. Αγρινίου), στην ανάπτυξη κατάλληλων ειδών ψαριών στις τεχνητές λίμνες και στην ενίσχυση της μελισσοκομίας.

2. Δευτερογενής τομέας

2.1. Στο πλαίσιο της κατεύθυνσης για ενίσχυση, εκσυγχρονισμό και εισαγωγή της καινοτομίας στο δευτερογενή τομέα παραγωγής, καθώς και για βιωσιμότητα των ΜΜΕ, σημειώνονται οι ακόλουθοι στόχοι αειφόρου ανάπτυξης:

α) πολεοδόμηση και λειτουργία των δύο επιχειρηματικών πάρκων τα οποία προβλέπονται από το ΓΠΣ Αγρινίου,

β) παροχή ειδικών κινήτρων για την ενίσχυση και λειτουργία μεταποιητικών επιχειρήσεων στις ορεινές και ημιορεινές μειονεκτικές περιοχές (π.χ. μεγαλύτερο ποσοστό επιδότησης), γ) ενίσχυση και ενθάρρυνση της μεταποίησης τοπικών αγροτικών προϊόντων (π.χ. αδειοδότηση των εγκαταστάσεων μεταποίησης ακόμη και σε γη υψηλής παραγωγικότητας)¹⁹⁸

δ) επιτρεπτή χωροθέτηση μεμονωμένων εγκαταστάσεων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας υπό τον όρο τήρησης των απαραίτητων περιβαλλοντικών περιορισμών και όρων ασφαλείας κατ' εξαίρεση των όποιων άλλων περιορισμών.

2.2 Πρωταρχική ανάγκη είναι η συνεργασία των ΑΕΙ του Αγρινίου με τους παραγωγικούς φορείς, αλλά και τους λοιπούς φορείς τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Αιτωλοακαρνανίας, καθώς και με το Πανεπιστήμιο της Πάτρας και όλους τους συναφείς ερευνητικούς φορείς, με σκοπό την προώθηση της καινοτομίας στους παραγωγικούς τομείς στους οποίους η Αιτωλοακαρνανία παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα.

3. Τουρισμός

3.1. Όσον αφορά την τουριστική δραστηριότητα, η παρούσα διαδημοτική χωρική ενότητα παραμένει από τις περισσότερο αναξιοποίητες σε ολόκληρη την ΠΔΕ, παρά το γεγονός ότι περιλαμβάνει σημαντικούς φυσικούς, πολιτιστικούς και τουριστικούς πόρους. Επισημαίνεται ότι αυτή η χωρική ενότητα αλληλοεπικαλύπτεται εκτατικά από την τουριστική χωρική ενότητα των λιμνών της πεδινής και ορεινής ενδοχώρας της Αιτωλοακαρνανίας, καθώς και από το πολιτιστικό ιστορικό τρίπολο της Αιτωλοακαρνανίας «Μεσολόγγι – Θέρμο / Αγρίνιο – Ναύπακτος».

¹⁹⁸ Επισημαίνεται ότι εγκρίθηκε η δημιουργία δημοπρατηρίου αγροτικών προϊόντων και προϊόντων ιχθυοκαλλιέργειας στη θέση Σπαθάρη της Δ.Κ. Λεπενούς, του Δήμου Αγρινίου, σε κτίριο του πρώην Οργανισμού Καπνού (ιδ. ΥΠΑΑΤ), το οποίο θα λειτουργεί ως παράρτημα του δημοπρατηρίου της ΠΔΕ.

3.2. Περιλαμβάνει δύο επιμέρους προτεινόμενες τουριστικές περιοχές: α) την πεδινή περιοχή της ενδοχώρας λιμνών Αιτωλοακαρνανίας και β) την ορεινή περιοχή της ενδοχώρας λιμνών Αιτωλοακαρνανίας. Και οι δύο προτεινόμενες τουριστικές περιοχές ανήκουν στην κατηγορία των σχετικά αναξιοποίητων τουριστικά περιοχών της Π.Ε. Αιτωλ/νίας, όπου ισχύουν οι κατευθύνσεις για τις Β1 περιοχές του ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό, οι ειδικότερες κατευθύνσεις της προηγούμενης παραγρ. καθώς και οι ακόλουθες πιο εξειδικευμένες που αφορούν αυτή την τουριστική ενότητα:

α) έμφαση στην ποιοτική τουριστική αξιοποίηση των λιμνών της τουριστικής ενότητας (Τριχωνίδα, τεχνητές λίμνες Στράτου, Καστρακίου, Κρεμαστών) με την ενίσχυση και δικτύωση συγκεκριμένων μορφών ήπιου και εναλλακτικού τουρισμού (αλιευτικός, κωπηλατικός, πεζοπορικός και οικοτουρισμός κ.α.),

β) εκπόνηση και υλοποίηση ειδικής περιβαλλοντικής και χωροταξικής μελέτης προστασίας και ανάδειξης της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Τριχωνίδας, καθώς και αξιοποίηση της μελέτης «Ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης και ανάδειξης περιοχής λιμνών και τεχνικών φραγμάτων» (φράγμα Κρεμαστών έως εκβολές Αχελώου),

γ) διασύνδεση της τοπικής αγροτικής παραγωγής και τοπικής μεταποίησης και χειροτεχνίας με την αγροτουριστική κατανάλωση, την προώθηση τοπικών προϊόντων ποιότητας και το γαστρονομικό τουρισμό,

δ) ανάπτυξη κατάλληλων ειδών ψαριών στις τεχνητές λίμνες με σκοπό την τουριστική αλιεία και την παραγωγή ιχθυοτροφών υψηλής απόδοσης, καθώς και ενίσχυση της παραδοσιακής αλιείας στις φυσικές λίμνες και εμπλουτισμό τους με φιλικά είδη,

ε) οργάνωση μονίμου ναυαθλητικού κέντρου στην τεχνητή λίμνη Στράτου ή εναλλακτικά στην Τριχωνίδα,

στ) αξιοποίηση των ιαματικών Λουτρών Μυρτιάς και ένταξη σύγχρονου υδροθεραπευτηρίου με σκοπό την ανάδειξη των εγκαταστάσεων των ιαματικών πηγών της περιοχής και την αναβάθμιση του ιαματικού τουρισμού.

ζ) σύνδεση και συνεργασία των τουριστικών προορισμών της ορεινής ενδοχώρας με αυτές της γειτονικής Ευρυτανίας και της γειτονικής ορεινής Ναυπακτίας και με ειδικότερη έμφαση στη σύνδεση και δικτύωση των προορισμών θρησκευτικού τουρισμού, ιδίως της περιοχής Θέρμου που μπορεί να αποτελέσει κέντρο θρησκευτικού και προσκυνηματικού τουρισμού, με την περιοχή Προυσσού Ευρυτανίας και τους προορισμούς της ορεινής Ναυπακτίας,

η) δημιουργία νέων και επέκταση των υπάρχοντων δικτύων διαδρομών, μονοπατιών και ποδηλατικών διαδρομών πολυθεματικού χαρακτήρα, σήμανση και εμπλουτισμός τους με εναλλακτικές δραστηριότητες,

θ) αναβάθμιση των οδικών αξόνων «Αγρίνιο – Θέρμο – ορεινή περιοχή Θέρμου – Προυσσός» και «Ναύπακτος – Θέρμο – ορεινή περιοχή Θέρμου – Προυσσός» και βελτίωση των κύριων τοπικών οδικών συνδέσεων της ορεινής ενδοχώρας.

4. Φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

4.1. Κύριο γνώρισμα της παρούσας χωρικής ενδοπεριφερειακής ενότητας είναι το σύμπλεγμα φυσικών και τεχνητών λιμνών. Μεγαλύτερη έκταση καταλαμβάνει η λίμνη Τριχωνίδα που αποτελεί τη μεγαλύτερη σε έκταση λίμνη της χώρας. Η συγκεκριμένη περιοχή αντιμετωπίζει σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα που αφορούν στην ποιότητα των υδάτων και στη βιοποικιλότητα που φιλοξενεί. Ενδεικτικά αναφέρονται η ρύπανση από απόβλητα ελαιοτριβείων, τυροκομείων, σφαγείων και οικιακά λύματα, η ρύπανση από τη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων, η αποψίλωση της παρόχθιας βλάστησης, η αυθαίρετη δόμηση, η παράνομη αλιεία, η παράνομη θήρα και η υπερεκμετάλλευση των εδαφών σε αποστάσεις μικρές από την όχθη της λίμνης. Η λίμνη Τριχωνίδα δεν έχει αξιοποιηθεί παρά την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της, τα τοπιολογικά της χαρακτηριστικά και

τη βιοποικιλότητα που φιλοξενεί. Η περιοχή διαθέτει σημαντικό αριθμό πολιτιστικών μνημείων και αρχαιολογικών χώρων (Αρχαίο Θέατρο Στράτου, Αγγελόκαστρο, Ακρόπολη Θεοσιέων, Αρχαίος Θέρμος, Βουκάτιο, κλπ.), τα οποία κρίνεται σκόπιμο να αξιοποιηθούν τουριστικά. Γνώρισμα της συγκεκριμένης χωρικής ενότητας αποτελεί επίσης το επενδυτικό ενδιαφέρον που έχει αναπτυχθεί στην περιοχή όσον αφορά τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τους αιολικούς σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, τα μικρά υδροηλεκτρικά έργα και τους φωτοβολταϊκούς σταθμούς. Η προώθηση των έργων ΑΠΕ έχει ιδιαίτερη σημασία και προτεραιότητα ως γενικότερο μέσο αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.

4.2. Στο πλαίσιο των γενικών κατευθύνσεων του άρθρου 14 του παρόντος, που ισχύουν και γι' αυτήν την χωρική ενότητα, προτείνονται και οι εξής κατευθύνσεις:

α) ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις για τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια που αφορούν στην προστασία του τοπίου, ιδίως:

- του ποταμού Ίναχου, των εγκαταστάσεων των Ιαματικών Λουτρών Κρεμαστών, Μουρτσιάννου και Μυρτιάς, του τοπίου της Κανάλας των ορέων του Βάλτου, του τοπίου του Μακρυνόρους, του βελανιδοδάσους «Δρυοδάσος Ξηρόμερου», του «Δάσους του φράξου» στον οικισμό Τριχώνιο, του «Υγρού δάσους» στον οικισμό Παραβόλα.
- του αστικού τοπίου της πόλης του Αγρινίου.

β) ανάδειξη, αξιοποίηση και δικτύωση των πολιτιστικών μνημείων και προορισμών για την προώθηση του πολιτιστικού και θρησκευτικού τουρισμού με τις γειτονικές περιοχές του Δ. Μεσολογγίου και Ναυπακτίας και με τους πολιτιστικούς τουριστικούς προορισμούς της Ευρυτανίας και ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων - δημιουργία «Αρχαιολογικών Τοπίων» και ειδικότερα: του Κάστρου του Εμπεσού, του γεφυριού της Τέμπλας, του αρχαίου θεάτρου της Στράτου.

γ) αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών από τους ποταμούς Αχελώο και Εύηνο και επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά τη διαπίστωση τέτοιων περιστατικών,

δ) αξιοποίηση της δυναμικής της περιοχής του Θέρμου και της ευρύτερης περιοχής για την προώθηση ήπιων επενδυτικών δραστηριοτήτων και την παραγωγή γεωργικών, κτηνοτροφικών και αλιευτικών προϊόντων με ονομασία προέλευσης,

ε) σύνταξη και υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των αιτιών υποβάθμισης των λιμναίων οικοσυστημάτων Τριχωνίδας, Λυσιμαχείας, Οζερού, Αμβρακίας και ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων στο πλαίσιο της εφαρμογής των «Σχεδίων διαχείρισης των λεκανών απορροής ποταμών»

στ) κατάλληλη εκτίμηση και αξιολόγηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα και δραστηριότητες εντός ή πλησίον υγροτόπων

ζ) προώθηση των αντισταθμιστικών οφελών από την αξιοποίηση των υδάτων των τεχνητών λιμνών για την υλοποίηση δράσεων προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος.

5. Οικιστικό δίκτυο

5.1. Οι ειδικότερες κατευθύνσεις που αφορούν το οικιστικό δίκτυο της παρούσας ενδοπεριφερειακής χωρικής ενότητας είναι οι ακόλουθες:

α) η προώθηση της πολυκεντρικής διάρθρωσης του δικτύου και της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλες τις πόλεις (6^{ου} οικιστικού επιπέδου) της χωρικής ενότητας, η ενίσχυση των υπηρεσιών και των αστικών λειτουργιών πρωτίστως του Θέρμου και δευτερευόντως των εδρών των δημοτικών ενότητων των δύο δήμων και της ΔΕ Φυτειών (Φυτείες, Αγγελόκαστρο, Παπαδάτες – Γαβαλού, Καινούριο, Παράβoλα, Σκουτερά, Άνω Αγ. Βλάσιος, Τριανταίικα, Στράτος),

- β) η μικρή αύξηση του πληθυσμού του αστικού συγκροτήματος του Αγρινίου με σκοπό τη σταθεροποίηση του πληθυσμού του μέχρι το 2030 (έτος στόχος), η λήψη μέτρων για τη συνεχόμενη αύξηση του πληθυσμού της πόλης του Θέρμου και των κωμοπόλεων του δήμου Αγρινίου με παράλληλη ενίσχυση ιδιαίτερα των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών της Ενότητας,
- γ) η προώθηση συντονισμένων δράσεων των πόλεων και κωμοπόλεων του οικιστικού δικτύου της Ενότητας με στόχο την προώθηση της απασχόλησης και τη σταδιακή μείωση των ιδιαίτερα υψηλών ποσοστών ανεργίας,
- δ) η ενίσχυση των αστικών λειτουργιών και των εγκαταστάσεων κοινωνικού εξοπλισμού πρωτίστως της πόλης του Θέρμου και δευτερευόντως των εδρών δημοτικών ενοτήτων,
- ε) η σταδιακή ανάπλαση των ιστορικών πυρήνων και των κεντρικών περιοχών των οικισμών 6^{ου} επιπέδου της Ενότητας μέχρι το έτος 2030.

5.2. Οι ειδικότερες κατευθύνσεις για την ανάδειξη και ενίσχυση του εθνικού και περιφερειακού ρόλου του αστικού κέντρου του Αγρινίου είναι οι παρακάτω:

- α) η παραγωγική ανασυγκρότηση της ευρύτερης περιοχής του μέσω της οργανωμένης λειτουργίας των δύο επιχειρηματικών πάρκων, της πολεοδομικής οργάνωσης και ανάπλασης του νέου πολεοδομικού κέντρου κατά μήκος της κύριας αστικής αρτηρίας της πόλης, της ενίσχυσης του αδύναμου τουριστικού τομέα της χωρικής ενότητας και της απόκτησης νέων αναβαθμισμένων τουριστικών καταλυμάτων,
- β) η εξειδίκευση και τροποποίηση των ορίων του Εθνικού Πάρκου Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού, Κάτω Ρού και Εκβολών Ποταμών Αχελώου – Ευήνου και Νήσων Εχινάδων, ώστε να προβλέπεται η εφαρμογή των κατευθύνσεων και προτάσεων του ΓΠΣ Αγρινίου για ένταξη – πολεοδόμηση της Πανεπιστημιούπολης, επέκταση του σχεδίου πόλεως, πολεοδόμηση του Επιχειρηματικού Πάρκου δυτικά και νότια του αστικού κέντρου, χωρίς να υπάρχουν αλληλοεπικαλύψεις με τα όρια του Εθνικού Πάρκου σ' αυτή την με περιοχή στο υπό σύνταξη σχέδιο Π. Δ/τος.
- γ) η αστική ολοκλήρωση του πολεοδομικού συγκροτήματος του Αγρινίου με την ανάπτυξη των μεγάλων μονάδων κοινωνικής και τεχνικής υποδομής (Πανεπιστημιούπολη, νέο γενικό νοσοκομείο, αθλητικά κέντρα και πολιτιστικές εγκαταστάσεις) και τη δημιουργία πολυκεντρικής δομής με παράλληλη αποσυμφόρηση του παραδοσιακού κέντρου,
- δ) η αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος με τη δημιουργία ενός ενιαίου δικτύου αστικών χώρων πρασίνου, τη σταδιακή αποσυμφόρηση του κέντρου της πόλης από επιβαρυντικές χρήσεις και δραστηριότητες, την αύξηση των χώρων πρασίνου και κοινωφελών εγκαταστάσεων στις πλέον υποβαθμισμένες δυτικές πολεοδομικές ενότητες και τον έλεγχο της δόμησης στον περιαστικό χώρο, μέσω της εφαρμογής ΠΕΠ και ΠΕΠΔ,
- ε) η κυκλοφοριακή οργάνωση του ΠΣΑ βάσει πρότασης για τη δημιουργία τριών οδικών δακτυλίων και τη λειτουργία της εθνικής οδού ως αστικής λεωφόρου κατά το τμήμα της που διέρχεται από την πόλη, ενόψει της πρόβλεψης του ΓΠΣ για παράκαμψη του οικιστικού ιστού προς τα δυτικά.

5.3. Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην ανάδειξη και ενίσχυση των αστικών υποδομών και λειτουργιών της πόλης του ιστορικού Θέρμου με τις εξής κύριες προτεραιότητες:

- α) ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την ενίσχυση της παραγωγής των κύριων προϊόντων της ευρύτερης περιοχής σε συνδυασμό με την ποιοτική ενίσχυση του τουρισμού της περιοχής,
- β) ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου του Θέρμου κατόπιν εργασιών ανασκαφών και σύνδεση της ιστορίας της πόλης με την ενίσχυση του ποιοτικού πολιτιστικού τουρισμού,
- γ) ανάπλαση και ανάδειξη του κέντρου της πόλης μετά από εκπόνηση και ολοκλήρωση τοπικού χωροταξικού σχεδίου που θα αποτελέσει το πλαίσιο της βιώσιμης χωρικής ανά-

πτυξης της ευρύτερης περιοχής και ανάδειξη του Θέρμου ως σημαντικού επαρχιακού αγροτικού κέντρου.

Άρθρο 23 – Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμου Ναυπακτίας

1. Πρόκειται για την ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, η οποία κατά την τελευταία δεκαετία παρουσιάζει μία από τις μεγαλύτερες πληθυσμιακές αυξήσεις της ΠΔΕ. Παρουσιάζει, επίσης, τάσεις ανάπτυξης όσον αφορά τον τουρισμό και ιδίως τον ορεινό εναλλακτικό τουρισμό και παραθερισμό, τις βιολογικές καλλιέργειες και τη βιολογική κτηνοτροφία, την αιολική ενέργεια και τη λειτουργία μικρών υδροηλεκτρικών έργων. Εμφανής είναι η επιρροή από τη λειτουργία της ζεύξης Ρίου – Αντιρρίου, καθότι μετά τη λειτουργία της ζεύξης οι πιέσεις από το πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας, ιδίως προς τις Δ.Ε. Αντιρρίου και Ναυπάκτου που περιλαμβάνονται στην περιοχή του Ρυθμιστικού Σχεδίου της Πάτρας, προβλέπεται να αυξάνονται όλο και περισσότερο. Οι τάσεις ανάπτυξης της Ναυπακτίας εκτιμάται ότι θα συνεχίσουν, με δεδομένο ότι από την παράκτια ζώνη της διέρχονται τόσο η Ιονία οδός, όσο και η Διαγώνιος, των οποίων η λειτουργία αναμένεται να ολοκληρωθεί, αυξάνοντας παράλληλα και τις αντίστοιχες πιέσεις. Κέντρο της χωρικής ενότητας είναι η πόλη της Ναυπάκτου και πρωτεύων περιφερειακός πόλος (οικιστικό κέντρο ενισχυμένου 5^{ου} επιπέδου). Το οικιστικό δίκτυο της περιοχής διαρθρώνεται και συμπληρώνεται πρωτίστως από τις έδρες των Δ.Ε. (Αντίρριο, Άνω Χώρα, Σίμος, Πλάτανος, Γαβρολίμνη) που αποτελούν κέντρα 6^{ου} επιπέδου και δευτερευόντως από τους υπόλοιπους οικισμούς (οικισμοί 7^{ου} επιπέδου).

2. Πρωτογενής και δευτερογενής τομέας

Στο πλαίσιο της στρατηγικής κατεύθυνσης για τη διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς κυρίως τομέα παραγωγής διατυπώνονται (συμπληρωματικά με τις γενικές κατευθύνσεις της παρ. 1 του άρθρου 15 του παρόντος) οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

- α) διεύρυνση και ενίσχυση της βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας (ιδίως στα τοπικά προϊόντα που έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα), η οποία σημειώνει σημαντική αύξηση κατά την τελευταία δεκαετία,
- β) ανάγκη χωρικού καθορισμού βοσκότοπων, κυρίως στις ημιορεινές περιοχές των Δ.Ε. Πυλλήνης, Αποδοτίας, Πλατάνου, Χάλκειας και Αντιρρίου και ανάγκη ενίσχυσης της βιολογικής κτηνοτροφίας στις περιοχές που παρουσιάζουν τάσεις και δυνατότητες μεγαλύτερης και ποιοτικότερης παραγωγής,
- γ) ενίσχυση της μεταποίησης και της εμπορίας κτηνοτροφικών προϊόντων,
- δ) λειτουργία επιχειρηματικού πάρκου στην ευρύτερη περιοχή της πόλης της Ναυπάκτου σε θέση και μέγεθος καθορισμένα από το ΓΠΣ της Δ.Ε. Ναυπάκτου,
- ε) λήψη μέτρων διασύνδεσης της αγροτικής παραγωγής και της μεταποίησής της με συγκεκριμένες μορφές ήπιου εναλλακτικού τουρισμού και με τα σχετικά ευρωπαϊκά προγράμματα.

3. Τουρισμός

3.1. Η Ναυπακτία αποτελεί μια διακριτή τουριστική ενότητα στην Αιτωλοακαρνανία με συνεχώς ανερχόμενη κίνηση κατά την τελευταία δεκαετία, η οποία έχει συστηματικά στηριχθεί και ενισχυθεί από την επιτυχημένη συμμετοχή της περιοχής σε ευρωπαϊκά προγράμματα ποιοτικής αναβάθμισης ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. το Leader και το Leader+), όπως είναι ο οικοτουρισμός, ο ορειβατικός και περιηγητικός τουρισμός, ο θρησκευτικός και πολιτιστικός τουρισμός, ο κυνηγετικός και ο αθλητικός

τουρισμός, καθώς και ο κυρίως παραθεριστικός τουρισμός, με αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια η ορεινή Ναυπακτία να έχει καθιερωθεί ως χειμερινός προορισμός γνωστός σε όλη τη χώρα. Η τουριστική ενότητα Ναυπακτίας περιλαμβάνει δύο τουριστικές περιοχές:

α) την αναπτυσσόμενη τουριστικά παράκτια περιοχή Ναυπακτίας με έντονες οικιστικές – τουριστικές πιέσεις (που χρειάζεται σχεδιασμένες δράσεις και μέτρα αναβάθμισης – εξυγίανσης), για την οποία ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό για τις περιοχές Α2 καθώς και οι ειδικότερες κατευθύνσεις της περίπτωσης α. της παραγρ. 3.3.1 του άρθρου 15 αυτού του κειμένου και

β) την ορεινή και πεδινή ενδοχώρα της Ναυπακτίας (εκτός της παράκτιας περιοχής) για την οποία ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τις περιοχές Β1.

Ειδικά γι' αυτή την τουριστική ενότητα (όπως και για τις γειτονικές Μεσολογίου – Αιτωλικού και ενδοχώρας λιμνών Αιτωλ/νίας) πρώτη ειδικότερη προτεραιότητα αποτελεί η υλοποίηση της κατεύθυνσης με στόχο την ανάδειξη του ιστορικού, πολιτιστικού και αρχαιολογικού τριπόλου «Μεσολόγγι – Ναύπακτος – Θέρμο - Αγρίνιο» με τη συνεργασία των δήμων, του ξενοδοχειακού επιμελητηρίου Αιτωλοακαρνανίας, καθώς και των πολιτιστικών και οικολογικών φορέων.

3.2. Στα πλαίσια των παραπάνω κατευθύνσεων για την περαιτέρω ενίσχυση του τουρισμού της περιοχής προτείνονται οι ακόλουθες ειδικότερες κατευθύνσεις:

α) η σύνδεση και συνεργασία των τουριστικών προορισμών της παράκτιας και ορεινής ζώνης με τις γειτονικές παράκτιες και ορεινές περιοχές της Φωκίδας, τις ορεινές περιοχές της Ευρυτανίας και την ορεινή περιοχή του Θέρμου, με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση του παράκτιου τουρισμού και την εκτόνωσή του στην ορεινή ενδοχώρα,

β) η δημιουργία νέων και η επέκταση των υπάρχοντων τοπικών δικτύων διαδρομών και μονοπατιών πολυθεματικού χαρακτήρα, η σήμανση των διαδρομών και ο εμπλουτισμός τους με εναλλακτικές δραστηριότητες (μοτοποδήλατο, αλεξίπτωτο πλαιγιάς, ιππασία, εκτροφεία θηραμάτων, ορειβατικά καταφύγια),

γ) η ποιοτική τουριστική αξιοποίηση της Ευηνολίμνης,

δ) η περαιτέρω ενίσχυση των υποδομών και η ανάδειξη των υπηρεσιών αθλητικού τουρισμού στη Βλαχομάνδρα, στον οικισμό Πόρου της Τ.Κ. Ριγανίου, στον ποταμό Εύηνο (canoe, kayak, rafting), καθώς και των υπηρεσιών του αναρριχητικού τουρισμού στο κέντρο αναρρίχησης της Βαράσοβας,

ε) η αναβάθμιση του ιαματικού τουρισμού της περιοχής και η ανάδειξη ιδίως του θρησκευτικού τουρισμού, που παρουσιάζει δυναμικές τάσεις τα τελευταία χρόνια, καθώς και η δικτύωσή του με αντίστοιχους προορισμούς της ορεινής περιοχής του Θέρμου και του Προυσού Ευρυτανίας.

στ) η ποιοτική ενίσχυση του αστικού τουρισμού της πόλης της Ναυπάκτου με δράσεις / μελέτες ανάπλασης του ιστορικού της κέντρου, του παραλιακού μετώπου και των αρχαιολογικών και ιστορικών της πυρήνων.

3.3. Επίσης, κρίνεται σκόπιμο να δοθεί προτεραιότητα στην αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και στην εξοικονόμηση ενέργειας. Ειδικότερα, προτείνονται τα εξής:

α) η αξιοποίηση του βεβαιωμένου γεωθερμικού πεδίου χαμηλής θερμοκρασίας στην περιοχή της Ρίζας του Αντιρρίου,

β) η αξιοποίηση της αιολικής ενέργειας μέσω της λειτουργίας αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, με δεδομένο ότι ιδίως οι εδαφικές περιοχές της ορεινής Ναυπακτίας, όπως αυτές των Δ.Ε. Αποδοτίας και Πλατάνου, έχουν χαρακτηριστεί ως περιοχές αιολικής προτεραιότητας (Π.Α.Π.2) από το ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ,

γ) η αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού της περιοχής, με δεδομένο ότι η ορεινή Ναυπα-

κτία παρουσιάζει μεγάλο αριθμό μικρών υδροηλεκτρικών έργων και ως εκ τούτου, εμφανίζει προοπτικές συντονισμένης και πιο αποδοτικής αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού της.

4. Φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

Στο πλαίσιο των γενικών κατευθύνσεων του άρθρου 14 του παρόντος, που ισχύουν και γι' αυτήν την χωρική ενότητα, προτείνονται και οι εξής κατευθύνσεις:

α) ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις για τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια που αφορούν στην προστασία του τοπίου, ιδίως:

- του αξιόλογου σε ευρωπαϊκό επίπεδο δάσους της Οξιάς και της ελάτης και των ορεινών τοπίων της Βαράσοβας και Κλόκοβας.
- Του τοπίου της πόλης της Ναυπάκτου και των ορεινών οικισμών, με ίδρυση «δικτύου ορεινών οικισμών» και «δικτύου ορεινών διαδρομών».
- της τεχνητής λίμνης και του ποταμού Εύηνου, με διερεύνηση των δυνατοτήτων αξιοποίησής τους.

β) η υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός, στις ορεινές εκτάσεις της Ναυπακτίας και του Θέρμου,

γ) η αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληπιών από τον ποταμό Εύηνο και η επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά τη διαπίστωση τέτοιων περιστατικών,

δ) η θεσμοθέτηση του τοπίου ορεινής Ναυπακτίας ως προστατευόμενου τοπίου

ε) η αντιμετώπιση των πιέσεων του οδικού δικτύου μέσω της βελτίωσης και της διάνοιξης δρόμων, καθώς και μέσω της δημιουργίας των κλασικών υποδομών διευκόλυνσης του τουριστικού ρεύματος,

στ) η προσεκτική χωροθέτηση αιολικών σταθμών παραγωγής ενέργειας με στόχο την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στο φυσικό τοπίο, στην ορνιθοπανίδα και την προστασία της ακεραιότητας των ορεινών ενδιαιτημάτων,

ζ) η προώθηση του Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας Αιτωλίας και των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών NATURA 2000 της Ενότητας

η) η ανάδειξη και «Ενοποίηση» των αρχαιολογικών χώρων με δημιουργία «Αρχαιολογικών Τοπίων» και ιδίως των χώρων: αρχαία Χαλκίδα, Αρχαίο Θέατρο Μακύνειας και αρχαία πόλη Μακύνεια, Κάστρο Ναυπάκτου και Κάστρο στο ακρωτήριο του Αντιρρίου.

Άρθρο 24 – Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Ακτίου - Βόνιτσας και Αμφιλοχίας

1. Η Ενότητα των δήμων Ακτίου - Βόνιτσας και Αμφιλοχίας αποτελεί τμήμα της ευρύτερης διαπεριφερειακής αναπτυξιακής ενότητας του Αμβρακικού και της περιοχής άμεσης εμβέλειας του διεθνούς αεροδρομίου Ακτίου. Κύριοι στόχοι με βάση τα χαρακτηριστικά της διαπεριφερειακής ενότητας, η οποία περιλαμβάνει τις ευρύτερες περιοχές των πόλεων της Πρέβεζας, της Λευκάδας, της Βόνιτσας, της Άρτας και της Αμφιλοχίας, είναι:

α) ο Αμβρακικός κόλπος και η προστασία, ανάδειξη και αξιοποίησή του ως κοινού στοιχείου βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής,

β) η ποιοτική αναβάθμιση και ενίσχυση αφενός του παράκτιου τουρισμού και αφετέρου των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ορεινή ενδοχώρα, λαμβάνοντας υπόψη τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που συνίστανται στην ύπαρξη του αεροδρομίου του Ακτίου και στις μεγάλες δυνατότητες θαλάσσιου ιστιοπλοϊκού τουρισμού,

γ) η ενίσχυση της πρωτογενούς παραγωγής και ιδίως της κτηνοτροφίας και της ιχθυοκαλλιέργειας.

2. Συγκριτικό αναπτυξιακό πλεονέκτημα της παρούσας χωρικής Ενότητας αποτελεί επίσης το γεγονός ότι από την περιοχή διέρχονται δύο διευρωπαϊκοί άξονες ανάπτυξης, οι οποίοι σχετίζονται με τους οδικούς άξονες των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών. Η αναπτυξιακή φυσιογνωμία της Ενότητας ολοκληρώνεται με ακόμα δύο ενδοπεριφερειακούς άξονες ανάπτυξης, που βοηθούν την ενδυνάμωση στο εσωτερικό της ΠΔΕ. Ο πρώτος διατρέχει τα δυτικά παράλια της Αιτωλοακαρνανίας, συνδέοντας τον Αστακό με τη Βόνιτσα και σχετίζεται με την παράκτια τουριστική ανάπτυξη και με δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα παραγωγής. Ο δεύτερος αφορά στη σύνδεση της Αμφιλοχίας με τη λίμνη Κρεμαστών μέσω του οικισμού Νέο Χαλκιοπούλο και τις ΠΕ Ευρυτανίας και Καρδίτσας και ως εκ τούτου μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη της απομονωμένης και μειοεκτικής ορεινής περιοχής του δήμου Αμφιλοχίας. Ως πόλοι ανάπτυξης της Ενότητας εντοπίζονται η Βόνιτσα και η Αμφιλοχία (δευτερεύοντες περιφερειακοί πόλοι), η συνεργασία των οποίων μπορεί να συμβάλλει περαιτέρω στην ευρύτερη ανάπτυξη της περιοχής.

3. Πρωτογενής τομέας

3.1. Στα πλαίσια των κατευθύνσεων της παρ. 1 του άρθρου 15 του παρόντος που ισχύουν και γι' αυτή των χωρική ενότητα και ιδίως στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για προτεραιότητα στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα παραγωγής διατυπώνονται οι εξής ειδικότερες κατευθύνσεις:

α) προτεραιότητα σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης μέσω της ενίσχυσης και επέκτασης της βιολογικής καλλιέργειας και της βιολογικής κτηνοτροφίας και ιδίως στα τοπικά προϊόντα στα οποία η παρούσα χωρική Ενότητα υπερέχει ή έχει ακόμη μεγαλύτερες προοπτικές (αροτραίες καλλιέργειες και ιδίως βρώμη στο Δ. Ακτίου – Βόνιτσα, τριφύλλι, κριθάρι και βίκος στο Δ. Αμφιλοχίας, εκτροφή βοοειδών και αιγοπροβάτων και στους δυο δήμους).

β) εκπόνηση ειδικών μελετών ΠΟΑΠΔ που θα εστιάζουν στους τομείς του τουρισμού και των υδατοκαλλιεργειών με σκοπό την άρση των συγκρούσεων γης (στις Δυτικές Ακτές Αιτωλοακαρνανίας και στις παράκτιες περιοχές του Αμβρακικού) ή εναλλακτικά με μελέτη Π.Ο.Α.Υ. η οποία υποχρεωτικά θα περιλαμβάνει και την οικολογική αξιολόγηση των υδάτων.

γ) καθορισμός νέων βοσκότοπων και δημιουργία ενός τουλάχιστον πιλοτικού ανοικτού φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου για όλη την Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας σε ημιορεινή ή ορεινή περιοχή του Δήμου Αμφιλοχίας ή ορεινή περιοχή του Δήμου Ακτίου - Βόνιτσας.

3.2. Οι ενέργειες για την ενίσχυση και αναβάθμιση των υδατοκαλλιεργειών και της αλιείας στον Αμβρακικό κόλπο πρέπει να λάβουν υπόψη την κατάσταση των οικοσυστημάτων του κόλπου. Είναι απαραίτητο να γίνουν οι απαραίτητες εκτιμήσεις σχετικά με τον ρυθμό της υποβάθμισης του θαλάσσιου μέρους του κόλπου, καθότι μεγάλο μέρος των υδάτινων μαζών χαρακτηρίζονται ως ανοξικές ή υποξικές. Επίσης, η έλλειψη οξυγόνου στα κατώτερα στρώματα του κόλπου είναι πλέον γενικευμένη και περιορίζει το διαθέσιμο χώρο για το ψάρι και τον ψαρά. Η εγκατάσταση των μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας στην είσοδο του κόλπου, και μάλιστα μέσα στο δίαυλο επικοινωνίας με το Ιόνιο πέλαγος, μπορεί να παρεμποδίζει σοβαρά το μεταναστευτικό κύκλο των ψαριών μέσα και έξω από τον κόλπο. Οι προτεραιότητες που τίθενται για τη διαχείριση των ζητημάτων αυτών είναι οι εξής:

α) η μείωση των φορτίων που καταλήγουν στον κόλπο μέσω του περιορισμού δραστηριοτήτων, έργων αποκατάστασης, υποδομών προστασίας και συνεχών ελέγχων,

β) η προστασία και οργάνωση των μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας, καθόσον τα στρώματα νερού κάτω από τα κλουβιά τους είναι ελλειμματικά σε οξυγόνο και ως εκ τούτου είναι υποχρεωτικό να εκπονηθεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ταχείας εφαρμογής για την αντιμε-

τώπιση του προβλήματος με τη συνεργασία της πολιτείας, των μονάδων και των φορέων των αλιέων.

4. Δευτερογενής τομέας

Στο πλαίσιο των γενικότερων κατευθύνσεων για καθετοποίηση της μεταποίησης και της επεξεργασίας παραδοσιακών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, καθώς και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των βιοτεχνικών και βιομηχανικών μονάδων, αλλά και της προσέλκυσης νέων επιχειρήσεων στην περιοχή, προτείνονται για την παρούσα χωρική Ενότητα τα ακόλουθα μέτρα:

α) έμφαση στην ενίσχυση των τοπικών μεταποιητικών κλάδων στους οποίους η συγκεκριμένη χωρική Ενότητα παρουσιάζει παραδοσιακά συγκριτικά πλεονεκτήματα (π.χ. τα τυροκομεία που δραστηριοποιούνται στην περιοχή της Αμφιλοχίας) και συστηματική στήριξη σε θέματα ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων, ιδίως στους κλάδους που παρουσιάζουν ορατές προοπτικές στην περιοχή (σφαγεία, μονάδες επεξεργασίας κρέατος, τυροκομεία, οινοποιεία, ελαιολιβεύματα και τυποποιητήρια ελαιολάδου, συσκευαστήρια, μονάδες παραγωγής ζωοτροφών, ψυκτικές αποθήκες),

β) ενεργοποίηση ενός τουλάχιστον επιχειρηματικού πάρκου,

γ) προώθηση της λειτουργίας της μεγάλης εγκατάστασης γαλακτοβιομηχανίας, τυροκομίας ΑΜΦΙΓΑΛ στο δήμο Αμφιλοχίας, υπό τον όρο τήρησης των απαραίτητων περιβαλλοντικών όρων και περιορισμών.

5. Τουρισμός

5.1. Η χωρική αυτή ενότητα περιλαμβάνει την τουριστική ενότητα του Αμβρακικού (με την παράκτια τουριστική περιοχή και την πεδινή και ορεινή τουριστική περιοχή) και το βόρειο τμήμα της τουριστικής περιοχής των Δυτ. Ακτών Αιτωλ/νίας. Για κάθε μια από τις παραπάνω τουριστικές περιοχές ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ τουρισμού. Για την παράκτια περιοχή του Αμβρακικού οι κατευθύνσεις για τις προστατευόμενες περιοχές (Ζ), όσες είναι σύμφωνες με το Π.Δ/γμα προστασίας της περιοχής, για την παράκτια περιοχή των Δυτ. Ακτών Αιτωλ/νίας οι κατευθύνσεις για τις περιοχές Α2 και για την πεδινή και ορεινή ενδοχώρα οι κατευθύνσεις για τις περιοχές Β1. Συμπληρωματικά ισχύουν και οι κατευθύνσεις που αναφέρονται στο προηγούμενο άρθρο 15 του παρόντος και αφορούν την αντίστοιχη κατηγορία τουριστικών περιοχών της ΠΔΕ.

5.2. Στο πλαίσιο της στρατηγικής κατεύθυνσης για ποιοτική αναβάθμιση και εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος με νέες μορφές αυτής της χωρικής ενότητας, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις για την παρούσα Ενότητα:

α) Όσον αφορά την τουριστική ενότητα του Αμβρακικού, προτείνονται οι εξής συμπληρωματικές κατευθύνσεις για την παράκτια περιοχή:

i. ολοκληρωμένο πρόγραμμα προστασίας του Αμβρακικού κόλπου και τουριστικής αξιοποίησης με ήπιες μορφές τουρισμού και με ειδικές εναλλακτικές μορφές (π.χ. οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, αλιευτικός, ιστιοπλοϊκός, πεζοπορικός τουρισμός),

ii. αναβάθμιση των υποδομών και υπηρεσιών για τη λειτουργία μαρίνας στο Άκτιο, τουριστικού αγκυροβολίου στη Βόνιτσα και καταφυγίου τουριστικών σκαφών στη Βόνιτσα και την Αμφιλοχία,

iii. δικτύωση των πόλων πολιτιστικού ενδιαφέροντος, με διαδρομές που δημιουργούνται με βάση τα μεσαιωνικά κάστρα του Ακτίου, της Βόνιτσας, της Αμφιλοχίας και άλλους αρχαιολογικούς, ιστορικούς και πολιτιστικούς χώρους της περιοχής,

iv. δικτύωση με πόλους περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος διεθνούς σημασίας, λόγω της ύπαρξης του Εθνικού Πάρκου των Υγροβιότοπων Αμβρακικού, σε συνεργασία με την Άρ-

τα και την Πρέβεζα,

ν. προτεραιότητα στην ανάδειξη, προστασία και διαχείριση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της παρούσας χωρικής Ενότητας, που συνίσταται στο πλούσιο φυσικό τοπίο διεθνούς σημασίας (ειδικές ζώνες διατήρησης δικτύου Natura στον Αμβρακικό κόλπο, Εθνικό Πάρκο Αμβρακικού κόλπου, Ειδικές Ζώνες Διατήρησης, καταφύγια άγριας ζωής, περιοχές προστασίας της φύσης, όπως οι λίμνες Βουλκαριά και Σαλτίνη) και το σημαντικό πολιτιστικό περιβάλλον (αρχαιολογικοί χώροι, ακροπόλεις και αρχαίες πόλεις).

β) Όσον αφορά την τουριστική ενότητα των δυτικών ακτών Αιτωλοακαρνανίας, προτείνονται ως συμπληρωματικές κατευθύνσεις για την παράκτια περιοχή της ΔΕ Κεκροπίας του Δ. Ακτίου – Βόνιτσας, η συστηματική ενίσχυση σε διαδημοτικό και διαπεριφερειακό επίπεδο των σχετικών συνδέσεων και δικτυώσεων με τουριστικούς προορισμούς, ο παράλληλος εμπλουτισμός των ήπιων, εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού με τουριστικούς προορισμούς της Λευκάδας, των δυτικών ακτών της Ηπείρου, της Αιτωλοακαρνανίας και της παράκτιας περιοχής του Αμβρακικού κόλπου, η αναβάθμιση των υπηρεσιών και υποδομών της Παλαίρου, η ανάπλαση του παραλιακού της μετώπου και αναβάθμιση της μαρίνας.

6. Φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

6.1. Η σπουδαιότητα των φυσικών πόρων της περιοχής, που οφείλονται κυρίως στον Αμβρακικό κόλπο και τις περιοχές που τον περιβάλλουν, διαφαίνεται από το πλήθος των αναγνωρίσεων από διεθνείς και εθνικές οδηγίες. Έχει χαρακτηριστεί ως υγρότοπος διεθνούς σημασίας (περιοχή Ramsar), προστατευόμενη περιοχή του οικολογικού δικτύου NATURA 2000 (ειδική ζώνη διατήρησης και ζώνη ειδικής προστασίας για την ορνιθοπανίδα), Εθνικό Πάρκο, σημαντική περιοχή για τα πουλιά και περιοχή Σύμβασης της Βαρκελώνης με την ονομασία «Υγρότοποι Αμβρακικού». Ο Αμβρακικός κόλπος αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό οικοσύστημα της περιοχής που η σημασία του, πέραν της οικολογικής, είναι αναπτυξιακή, οικονομική και τοπιακή. Ένας σημαντικός αριθμός ανθρωπογενών δραστηριοτήτων αναπτύσσονται γύρω από αυτόν (τουρισμός, κτηνοτροφία, αλιεία, ιχθυοκαλλιέργειες). Αποτελεί ορόσημο για τις περιοχές των δήμων που τον περιβάλλουν, αλλά αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα ως οικοσύστημα, λόγω των πιέσεων που δέχεται.

6.2. Στο πλαίσιο των γενικών κατευθύνσεων του άρθρου 14 του παρόντος, που ισχύουν και γι' αυτήν την χωρική ενότητα και για την προστασία του Αμβρακικού κόλπου προτείνονται ως ειδικότερες κατευθύνσεις οι ακόλουθες:

α) ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις για τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια που αφορούν στην προστασία του τοπίου, ιδίως:

- Ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων των Χερσονήσων του Ακτίου και της Πλαγιάς και δημιουργία «Αρχαιολογικού τοπίου - πάρκου» διαφορετικών χρονολογικών περιόδων, με διατήρηση της ίδιας χρήσης από την αρχαιότητα, του βοσκότοπου, καθώς και δημιουργία δικτύου οικοπολιτιστικών διαδρομών, συνδέοντας Βυζαντινά-Μεταβυζαντινά Προϊστορικά, Ρωμαϊκά – Παλαιοχριστιανικά μνημεία, Κάστρα και λοιπούς αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία.
- Ανάδειξη των οικιστικών τοπίων των ορεινών οικισμών.
- Θεσμοθέτηση και προστασία του τοπίου του Σπήλαιου της Κονοπίνας και για την επιστημονική του αξία διότι μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα για τις τεκτονικές και σεισμικές κινήσεις της περιοχής.

β) η υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των αιτιών υποβάθμισης του Αμβρακικού κόλπου (π.χ. απόβλητα από ελαιοτριβεία, τυροκο-

μεία, σφαγεία, ευτροφισμό από αζωτούχα και φωσφορικά λιπάσματα κλπ.),
γ) η αξιοποίηση και αναβάθμιση του μετώπου «Άκτιο – Βόνιτσα – Αμφιλοχία – Μενίδι» για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, αλιευτικός τουρισμός κ.α.) και παράλληλα η προστασία του μετώπου αυτού,
δ) η αξιοποίηση του σημαντικού αριθμού των λιμνών και λιμνοθαλασσών στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, μέσω της προώθησης του οικοτουρισμού και της ανάπτυξης του τουρισμού των λιμνών (λίμνες Βουλκαριά, Σαλτινή, Αμβρακία, Γαβού, Λινοβρόχι, τεχνητές λίμνες Καστρακίου και Κρεμαστών, λιμνοθάλασσες Ρούγας, Λιμένι, Κατάφουρκο),
ε) η προώθηση ενός βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης του Αμβρακικού κόλπου που θα συνδυάζει την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και των υδάτων, τη βιώσιμη τουριστική ανάδειξη και αξιοποίησή του, την προώθηση συμβατών επενδυτικών δραστηριοτήτων και την παραγωγή αλιευμάτων και λοιπών προϊόντων με ονομασία προέλευσης.

7. Οικιστικό δίκτυο

7.1. Η ύπαρξη οικισμών συνεχόμενων οικιστικών επιπέδων και η απουσία οικισμών μεγάλης αστικής εμβέλειας αντανakλά ένα οικιστικό δίκτυο ομοιόμορφα κατανομημένο. Η διαπεριφερειακή συνεργασία για την αξιοποίηση, προστασία και ανάδειξη του Αμβρακικού κόλπου και γενικότερα του παράκτιου τουρισμού, του πρωτογενούς τομέα και της μεταποίησής του και στις τρεις Περιφέρειες παραπέμπει και προτρέπει σε ένα ισόρροπο πολυπολικό δίκτυο οικισμών (Αμφιλοχία, Βόνιτσα, Πρέβεζα, Άρτα και Λευκάδα), για την αναγκαιότητα του οποίου γίνεται ειδική αναφορά και στο Γενικό ΠΧΣΑΑ. Η διάρθρωση, δικτύωση και ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου στην παρούσα Ενότητα περιλαμβάνει:

- α) τις έδρες των καλλικράτειων δήμων, Βόνιτσα και Αμφιλοχία, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως οικισμοί 6^{ου} ενισχυμένου επιπέδου,
- β) τις έδρες των δημοτικών ενοτήτων, Πάλαιρος, Κατούνα, Μενίδι και Νέο Χαλκιοπούλο, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως οικισμοί 6^{ου} επιπέδου,
- γ) τους λοιπούς οικισμούς που χαρακτηρίζονται ως οικισμοί 7^{ου} επιπέδου.

7.2. Τις μεγαλύτερες προοπτικές ανάπτυξης μέσα στην ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα παρουσιάζει η ευρύτερη περιοχή της Βόνιτσας, αφενός λόγω της ύπαρξης του αεροδρομίου του Ακτίου και της αυξανόμενης κίνησής του κατά τα τελευταία χρόνια, αφετέρου λόγω της εγγύτητάς της με την Πρέβεζα και τη Λευκάδα και της κεντρικής της θέσης στο τουριστικό δίκτυο των δυτικών ακτών. Ο δυτικός αναπτυξιακός άξονας προβλέπεται να συμβάλλει θετικά προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής της Αμφιλοχίας, με στόχο τη σταδιακή ανάδειξη της τελευταίας σε σημαντικό κέντρο αγροτικής παραγωγής (κυρίως ποιοτικών προϊόντων κτηνοτροφικής παραγωγής, κέντρο ήπιων μορφών εναλλακτικού τουρισμού (στον Αμβρακικό και στην ορεινή ενδοχώρα (Βάλτος, λίμνη Κρεμαστών) και κέντρο οικολογικής και πράσινης ανάπτυξης. Ανάλογες θετικές προοπτικές προβλέπεται ότι μπορεί να διαμορφώσει για την ευρύτερη περιοχή της Κατούνας η διέλευση του διεθνούς σημασίας οδικού άξονα: Ηγουμενίτσα – Πρέβεζα – Βόνιτσα – Κατούνα – Αμβρακία και Αγρίνιο.

7.3. Οι κύριες κατευθύνσεις για το οικιστικό δίκτυο της χωρικής ενότητας είναι:

- α) Προώθηση και ενίσχυση της πολυκεντρικής διάρθρωσης του δικτύου που περιλαμβάνει όλες τις πόλεις / κωμοπόλεις και κεφαλοχώρια (6^{ου} επιπέδου) της χωρικής ενότητας (Βόνιτσα, Αμφιλοχία, Πάλαιρος, Κατούνα, Μενίδι, Νέο Χαλκιοπούλο) και συγκεκριμένα ενίσχυση των υπηρεσιών και αστικών λειτουργιών της Βόνιτσας και Αμφιλοχίας και κατά δεύτερο λόγο των εδρών των δημοτικών ενοτήτων των δύο δήμων.

β) Ανάπτυξη της εξωστρέφειας των πόλεων και κωμοπόλεων της περιοχής με έμφαση στην ανάπτυξη συνεργασιών / δικτυώσεων με γειτονικές πόλεις της ΠΕ (Αγρίνιο, Αστακό, Μύτικα) και με τις πόλεις του Βορ. Αμβρακικού (Πρέβεζα, Άρτα), την Λευκάδα και την γειτονική Ευρυτανία σε τομείς σημαντικούς για την βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής όπως: η βιολογική αγροτική παραγωγή, η μεταποίησή της, οι εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού, η ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, η ανάπτυξη των ΑΠΕ και η αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού.

γ) Σταδιακή ανάπλαση των κεντρικών περιοχών των ιστορικών πυρήνων των πόλεων με τις μεγαλύτερες δυνατότητας ανάπτυξης του τουρισμού (Βόνιτσα, Πάλαιρος, Αμφιλοχία) και των παραλιακών τους μετώπων καθώς και ενίσχυση και βελτίωση του κοινωνικού εξοπλισμού.

Άρθρο 25 – Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Πατρών, Δυτικής Αχαΐας και Ερυμάνθου

1. Πρόκειται για τη διαδημοτική ενότητα που έχει ως μείζονα αναπτυξιακό, πληθυσμιακό και κοινωνικό πόλο την ευρύτερη περιοχή Πατρών, η οποία αποτελεί το σημαντικότερο πόλο ανάπτυξης στο δυτικό διαμέρισμα της χώρας και τη νοτιοδυτική πύλη αυτής. Παράλληλα, είναι η ενότητα που χαρακτηρίζεται από τις μεγαλύτερες ενδοπεριφερειακές ανισότητες και ανισορροπίες όσον αφορά τα αναπτυξιακά και πληθυσμιακά μεγέθη και από μεγάλα και εντεινόμενα ποσοστά ανεργίας και φτώχειας.

2. Στο πλαίσιο του στόχου για εδαφική συνοχή και άμβλυση των μεγάλων δημογραφικών και αναπτυξιακών ανισοτήτων μεταξύ του δήμου Πατρών και των δήμων Δυτικής Αχαΐας και Ερυμάνθου προτείνονται οι ακόλουθες κατευθύνσεις που θα συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη της Ενότητας:

α) Ενδυνάμωση των συνεργασιών και κοινών δράσεων μεταξύ των τριών δήμων και μεταξύ δήμων και παραγωγικών φορέων σε αναπτυξιακά προγράμματα, ιδίως στους τομείς που παρουσιάζουν κοινές ή συμπληρωματικές αναπτυξιακές προοπτικές, όπως:

i. διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα και της μεταποίησης των ποιοτικών προϊόντων του μέσω στενότερης διασύνδεσης με την υποδομή της Πάτρας στην έρευνα και την τεχνολογία και με αξιοποίηση της υποδομής αυτής,

ii. προώθηση της κοινωνικής ένταξης και πρόνοιας και καταπολέμηση της φτώχειας,

iii. ανάδειξη των υπηρεσιών του εμπορίου και των μεταφορών σε προωθητική δραστηριότητα προς όφελος της παρούσας χωρικής Ενότητας και της ΠΔΕ,

iv. αναβάθμιση του περιβάλλοντος με έμφαση στην ολοκλήρωση του κύκλου των αστικών αποβλήτων (ανακύκλωση, επανάχρηση) και στην ολοκλήρωση των έργων αποχέτευσης των τριών δήμων,

v. δικτύωση των αστικών κέντρων και κωμοπόλεων σε ένα συνεργαζόμενο δίκτυο με σκοπό τη σταδιακή άμβλυση της ανισόρροπης οικιστικής ανάπτυξης, την αύξηση του πληθυσμού της Κάτω Αχαΐας, της Χαλανδρίτσας και των άλλων μεγαλύτερων οικισμών των δήμων Δυτικής Αχαΐας και Ερυμάνθου, τη σταθεροποίηση του πληθυσμού της Πάτρας και της συγκράτησης του πληθυσμού των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών.

β) Ολοκλήρωση των μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους της χωρικής Ενότητας.

3. Πρωτογενής τομέας παραγωγής

Στο πλαίσιο της προτεραιότητας για ενίσχυση του εκσυγχρονισμού και για αύξηση της

ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα παραγωγής και καθορίζοντας πιο συγκεκριμένα τις προτεραιότητες των κατευθύνσεων της παρ. 1 του άρθρου 15 του παρόντος, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

- α) στροφή σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης, ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας, ιδίως στα τοπικά προϊόντα στα οποία η περιοχή έχει τις μεγαλύτερες προοπτικές (αμπελουργικά προϊόντα, όπως επιτραπέζια σταφύλια και μούστος, κηπευτικά προϊόντα, εσπεριδοειδή, μέλι βανίλιας, σιτηρά, ζωοτροφές, βιολογική εκτροφή βοοειδών και αιγοπροβάτων, προϊόντα ιχθυοκαλλιέργειας (φυσικά ιχθυοτροφεία),
- β) ανάδειξη και προστασία της γης υψηλής παραγωγικότητας με προτεραιότητα σε αυτή που γειτνιάζει με τα αστικά κέντρα της περιοχής, μέσω μέτρων και ρυθμίσεων που περιορίζουν την κατάτμησή της, όπως είναι η καθιέρωση κινήτρων για την άμεση ή έμμεση μεγέθυνση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων με συνενώσεις, συνεκμεταλλεύσεις και εκούσιους αναδασμούς,
- γ) καθορισμός νέων βοσκότοπων και κατά προτεραιότητα δημιουργία ενός πιλοτικού ανοικτού κτηνοτροφικού πάρκου σε ημιορεινή ή ορεινή περιοχή του δήμου Ερυμάνθου.

4. Δευτερογενής τομέας παραγωγής

Η παρούσα Ενότητα αποτελεί την βασική περιοχή συγκέντρωσης επιχειρήσεων του δευτερογενούς τομέα της ΠΔΕ. Οι κατευθύνσεις που προτείνονται προς βελτίωση του τομέα αυτού στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης είναι οι ακόλουθες:

- α) στήριξη του κλάδου μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων, καθώς και των λοιπών κλάδων του δευτερογενούς τομέα, σύνδεση του συνόλου των κλάδων με την καινοτομία και συντονισμένη συνεργασία των παραγωγικών φορέων με τα ΑΕΙ και τους ερευνητικούς φορείς της Πάτρας,
- β) χωρικός προσδιορισμός των ζωνών ΠΟΠ και ΠΓΕ από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια και αξιοποίηση αυτών μέσω της απαγόρευση χρήσεων σε ζώνες που δεν συνάδουν με τον αγροτικό ή μεταποιητικό χαρακτήρα της ζώνης και απόδοση προτεραιότητας στην προώθηση της έξυπνης εξειδίκευσης στα ΠΟΠ και ΠΓΕ της περιοχής (π.χ. του κλάδου της οινοποιίας που παρουσιάζει έντονο εξαγωγικό προσανατολισμό),
- γ) προώθηση δράσεων και προγραμμάτων σήμανσης των δρόμων του κρασιού που υπάρχουν σε όλη την ΠΔΕ και την Περιφέρεια Πελοποννήσου με τη δημιουργία χαρτών, ειδικής σήμανσης κλπ.,
- δ) επέκταση και εξυγίανση της ΒΙΠΕ Πατρών, χωροθέτηση και οργάνωση θεματικού επιχειρηματικού πάρκου.

5. Έρευνα, τεχνολογία και μεταφορές

Η θεσμοθέτηση και λειτουργία της ευρύτερης περιοχής του Πανεπιστημίου και του επιστημονικού πάρκου Πατρών ως ζώνης τεχνολογικού πάρκου αποτελεί προτεραιότητα για τη χωρική οργάνωση της ΠΔΕ, καθόσον αφορά τη στήριξη του σημαντικότερου πλεονεκτήματος της ΠΔΕ που είναι οι υποδομές της στην έρευνα και καινοτομία. Επίσης, η στρατηγική κατεύθυνση για ενίσχυση και ανάδειξη του διεθνούς και εθνικού ρόλου της ΠΔΕ ως κόμβου συνδυσασμένων μεταφορών, καθώς και ως εμπορικού και διαμετακομιστικού κόμβου στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής και Ιονίου, αφορά σε μεγαλύτερο βαθμό την παρούσα χωρική Ενότητα.

6. Τουρισμός

6.1. Οι γενικές κατευθύνσεις για την τουριστική ανάπτυξη και αναβάθμιση των τουριστικών περιοχών αυτής της χωρικής αναπτυξιακής Ενότητας οι οποίες είναι: η παράκτια περιοχή Δ. Πατρών και ΔΕ Δύμης, Μόβρης Δυτικής Αχαΐας (7α), η ορεινή και πεδινή περιο-

χή της ενδοχώρας των Δήμων Πατρών και Ερυμάνθου (7β) και τμήμα της παράκτιας περιοχής Κοτυχίου – Καλογριάς (8), είναι αυτές που αναφέρονται στο άρθρο 15 του παρόντος ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκει η κάθε τουριστική περιοχή.

6.2. Η ποιοτική αναβάθμιση και ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος με νέες μορφές αποτελεί σημαντική κατεύθυνση για την παρούσα χωρική Ενότητα, με κύρια προτεραιότητα την ποιοτική αναβάθμιση του τουρισμού της παράκτιας περιοχής και τη μερική εκτόνωση της τουριστικής κίνησης προς την ορεινή και ημιορεινή ενδοχώρα μέσω:

α) ενός ολοκληρωμένου προγράμματος ανάπλασης και αναβάθμισης του παραλιακού μετώπου της παραλιακής ζώνης του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας, καθώς και του παραλιακού μετώπου της πόλης της Κάτω Αχαΐας,

β) της ανάπτυξης της υπάρχουσας μαρίνας της Πάτρας και της χρήσης της βόρειας λιμενολεκάνης του παλιού λιμανιού ως λιμένος αναψυχής και κρουαζιέρας καθώς και μέσω του εμπλουτισμού του παράκτιου τουρισμού και παραθερισμού της περιοχής με εναλλακτικές ειδικές μορφές (αστικός τουρισμός, συνεδριακός τουρισμός, ιστιοπλοϊκός, πολιτιστικός κ.α.) και της συμπλήρωσης των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών της Κάτω Αχαΐας.

γ) της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού στην παράκτια περιοχή του Εθνικού Πάρκου Κοτυχίου - Στροφυλιάς, όπου ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ – Τουρισμού που είναι σύμφωνες με τις ρυθμίσεις του Π.Δ/τος προστασίας της περιοχής.

6.3. Απαραίτητη είναι η σταδιακή τουριστική αξιοποίηση των ορεινών περιοχών της παρούσας χωρικής Ενότητας, οι οποίες παραμένουν τουριστικά αναξιοποίητες, με σκοπό την υποστήριξη της φθίνουσας οικονομίας τους και της παραγωγής τους. Προς τούτο προτείνονται συμπληρωματικά των κατευθύνσεων του άρθρου 15 παρ. 3.3.2. οι ακόλουθες κατευθύνσεις:

α) βελτίωση της χάραξης των οδικών αξόνων της ΕΟ 111 και της Πάτρας – Χαλανδρίτσας – Καλαβρύτων, καθώς και των συνδέσεων τους με τους παραπάνω οικισμούς,

β) ένταξη των περιοχών αυτών σε ευρωπαϊκά προγράμματα ενίσχυσης του εναλλακτικού τουρισμού, στήριξης της επιχειρηματικότητας μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, ενίσχυσης της απασχόλησης και της εισαγωγής νέων κλάδων παραγωγής στον ορεινό χώρο, ανάπλασης ιστορικών πυρήνων και παραδοσιακών κτιρίων των κεφαλοχωριών (Σταυροδρόμι, Καλέντζι, Λεόντιο),

γ) οργάνωση δράσεων βιώσιμης ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής της Ερυμάνθειας, ιδίως όσον αφορά τον πρωτογενή τομέα παραγωγής και το θρησκευτικό και προσκυνηματικό τουρισμό,

δ) ενέργειες για ένταξη του Δάσους Στροφυλιάς και του Τείχους Δυμαίων στα μνημεία UNESCO,

ε) δημιουργία και υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου αξιοποίησης των φυσικών αναρριχητικών πεδίων και της πίστας αναρρίχησης στα Μαύρα Βουνά Στροφυλιάς,

στ) αξιοποίηση των πορισμάτων και προτάσεων της μελέτης «Μελέτη μορφολογικών κανόνων δόμησης και αρχιτεκτονικής στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων της ΠΕ Αχαΐας της ΠΔΕ» για την προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών οικισμών, οικιστικών συνόλων και αρχιτεκτονικών τοπικών χαρακτηριστικών,

ζ) δημιουργία δύο τουριστικών περιπτέρων στο όρος Μόβρη και ανάπτυξη ήπιων υποδομών σε περιοχές Natura.

7. Φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

Σ' αυτήν τη χωρική ενότητα ανήκει η βόρεια "ένοτητα" του Εθνικού Πάρκου Κοτυχίου – Καλογριάς και συγκεκριμένα i) το προστατευόμενο σύμπλεγμα του Δάσους Στροφυλιάς,

ii) οι Υγρότοποι Καλογριάς και Λάμιας και οι παρακείμενες λιμνοθάλασσες Προκόπου και Πάπα, στις οποίες σημαντική παραγωγική δραστηριότητα είναι οι εκτατικές ιχθυοκαλλιέργειες και iii) τα Μαύρα Βουνά.

Στο πλαίσιο των γενικών κατευθύνσεων του άρθρου 14 του παρόντος, που ισχύουν και γι' αυτήν την χωρική ενότητα προτείνονται ως ειδικότερες κατευθύνσεις οι ακόλουθες:

α) ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις για τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια που αφορούν στην προστασία του τοπίου, ιδίως:

- του τοπίου των πηγών των ποταμών Πηνειού, Σελινούντος Ερυμάνθου, Πείρου και Παραπείρου στο Όρος Ερύμανθος.
- Ανάδειξη, των αρχαιολογικών χώρων και θέσεων με δημιουργία «Αρχαιολογικών Τοπίων».

β) η υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου αφενός για την αντιμετώπιση των πιέσεων που εντοπίζονται στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου Στροφυλιάς - Κοτυχίου και αφετέρου για τη συμβατότητα της λατομικής δραστηριότητας στα Μαύρα Βουνά με τη βιοποικιλότητα της περιοχής στο πλαίσιο της ανάδειξης του Εθνικού Πάρκου,

γ) η άμεση αντιμετώπιση των ελλείψεων στη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων με την προώθηση βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης, καθώς και η κατασκευή των κατάλληλων υποδομών ως μέσο για την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας,

δ) η αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών, η επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά τη διαπίστωσή τους και η θεσμοθέτηση λατομικών περιοχών, η οποία αν δεν καταστεί εφικτή, θα μπορούσε να αντικατασταθεί από την εξέταση εναλλακτικών τρόπων για την κάλυψη των αναγκών σε αδρανή υλικά (π.χ. μονάδα ανακύκλωσης οικοδομικών μπαζών),

ε) η προώθηση ενός βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης για το όρος Ερύμανθος μέσω της υλοποίησης έργων με σκοπό τη βιώσιμη τουριστική αξιοποίηση (π.χ. οικότουρισμός, αγροτουρισμός) παράλληλα με την προστασία του όρους, καθώς και η προσέλκυση επισκεπτών στην ευρύτερη περιοχή,

στ) η υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία των ειδών ιχθυοπανίδας στις περιοχές με σημαντική αλιευτική δραστηριότητα,

ζ) κατάλληλη εκτίμηση και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα και δραστηριότητες εντός του Εθνικού Πάρκου.

8. Οικιστικό δίκτυο

Στο πλαίσιο του στόχου για ανάσχεση της υπερσυγκέντρωσης του πληθυσμού και των οικονομικών δραστηριοτήτων στην πόλη της Πάτρας προτείνονται ως κατευθύνσεις οι εξής:

α) η ενίσχυση του αστικού εξοπλισμού και των υποδομών της Κάτω Αχαΐας και της Χαλανδρίτσας, καθώς και η αύξηση της ελκυστικότητας του κέντρου του Ρίου,

β) η δικτύωση των πόλεων και των κωμοπόλεων της χωρικής Ενότητας κυρίως με την Πάτρα, με σκοπό τη μακροπρόθεσμη άμβλυνση των ανισοτήτων,

γ) ο σχεδιασμός και η σταδιακή υλοποίηση προγράμματος ανάπτυξης και αναβάθμισης της παραλιακής τουριστικής ζώνης της Κάτω Αχαΐας, καθώς και ο σχεδιασμός της υποδοχής δραστηριοτήτων που προβλέπεται ότι θα προκύψουν από τη μελλοντική λειτουργία του αυτοκινητοδρομίου Χαλανδρίτσας και από την αξιοποίηση της τεχνητής λίμνης φράγματος Πείρου.

9. Πολεοδομικό συγκρότημα Πάτρας

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις για το πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας (και οφείλουν να ακολουθήσουν τα υποκείμενα επίπεδα χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού) είναι οι ακόλουθες:

α) Η ανάδειξη της διεθνούς αναγνωσιμότητας και της γεωπολιτικής θέσης της περιοχής στη βάση ενός εξωστρεφούς προτύπου ανάπτυξης και η αξιοποίηση του δυναμικού που αναπτύσσεται στον ευρύτερο χώρο ως εξής:

- i. με την ανάδειξη της σε πρωτεύοντα εθνικό πόλο και πύλη στον Αδριατικό διάδρομο,
- ii. με την ενίσχυσή της στους τομείς της ανώτατης εκπαίδευσης, της έρευνας και τεχνολογίας, των μεταφορών ως διαμετακομιστικού εμπορικού κέντρου, του πολιτισμού, του αστικού και συνεδριακού τουρισμού, καθώς και της υγείας,
- iii. με την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της θέσης της στη συνάρθρωση των τριών μεγάλων αναπτυξιακών αξόνων ΠΑΘΕ - Δυτικού Άξονα (Ιονίας οδού), «Διαγωνίου» και νέου λιμένα,

β) Συγκράτηση των δημογραφικών δεικτών στα σημερινά επίπεδα και οργάνωση δράσεων για τον σταδιακό αλλά δραστικό περιορισμό του ποσοστού της ανεργίας.

γ) Βελτίωση των προϋποθέσεων αξιοποίησης των παραγωγικών πόρων της περιοχής και του ανθρώπινου δυναμικού, μέσω της ενίσχυσης και του εμπλουτισμού των παραγωγικών δυνατοτήτων της έναντι της οικονομίας εξυπηρέτησης της κατανάλωσης ως εξής:

- i. με ενίσχυση και εκσυγχρονισμό της πρωτογενούς παραγωγής,
- ii. με εκσυγχρονισμό της δευτερογενούς παραγωγής, τηρώντας κριτήρια για την προστασία του περιβάλλοντος,
- iii. με τον εμπλουτισμό και την αναβάθμιση των υπηρεσιών του τριτογενούς τομέα και ιδίως της έρευνας και καινοτομίας, η οποία πρέπει άμεσα να συνδεθεί με τις παραγωγικές δραστηριότητες.

δ) Αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος μέσω αναπλάσεων του ιστορικού κέντρου, υποβαθμισμένων αστικών γειτονιών και αποβιομηχανοποιημένων εκτάσεων και μέσω του ανοίγματος της πόλης προς τη θάλασσα.

ε) Δημιουργία πολυκεντρικής πόλης και ανασυγκρότηση της αστικής δομής της Πάτρας.

στ) Βιώσιμη κυκλοφοριακή οργάνωση και εξυγίανση του ΠΣΠ.

ζ) Προστασία του φυσικού και πολιτισμικού κεφαλαίου και του τοπίου, έλεγχος των πηγών ρύπανσης, βελτίωση της ποιότητας των φυσικών και πολιτισμικών πόρων με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στις περιοχές που έχουν υποστεί υποβάθμιση και δημιουργία των προϋποθέσεων ώστε οι συγκεκριμένοι πόροι να μετατραπούν σε παράγοντα εναλλακτικής οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής.

η) Διασφάλιση της γεωργικής γης ως παραγωγικού πόρου και ιδίως της γης υψηλής παραγωγικότητας και προστασία της από την οικιστική διάχυση και την άναρχη αστικοποίηση.

θ) Προώθηση της αρχής της συμπαγούς πόλης με γνώμονα το σεβασμό του περιβάλλοντος και των αναγκών σε γεωργική γη, περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης μέσω της ενίσχυσης της συγκέντρωσης νέων παραγωγικών τομέων σε οργανωμένους υποδοχείς και της κάλυψης των αναγκών πρώτης κατοικίας στους υφιστάμενους οικιστικούς υποδοχείς, καθώς και μέσω λελογισμένων οικιστικών επεκτάσεων.

Οι πιο πάνω κατευθύνσεις αποτελούν τους στρατηγικούς στόχους του Ρυθμιστικού Σχεδίου ευρύτερης περιοχής Πατρών του οποίου οι στρατηγικές κατευθύνσεις θα διατυπωθούν σ' αυτή την απόφαση σύμφωνα με τις τροποποιήσεις, συμπληρώσεις του σχετικού σχεδίου Π.Δ/τος του Ρ.Σ.Π. που δεν έχει εγκριθεί όπως αυτές περιγράφονται στην παρ.Β.1.1.δ.2.5.της μελέτης.

Άρθρο 26 – Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων

1. Κύρια κατεύθυνση για τη βιώσιμη ανάπτυξη αυτής της χωρικής ενότητας είναι η συνεχής ενδυνάμωση των κοινών δράσεων και συμμετοχών σε αναπτυξιακά προγράμματα των δύο δήμων, ιδίως στους τομείς που παρουσιάζουν κοινές ή συμπληρωματικές αναπτυξιακές προοπτικές, όπως είναι:

α) η διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα και της μεταποίησης του, καθώς και των υψηλής ποιότητας προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ ειδικότερα,

β) η σύνδεση του παράκτιου μαζικού τουρισμού με τις εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού της ορεινής ενδοχώρας (χιονοδρομικός τουρισμός, τουρισμός περιπέτειας δραστηριοτήτων και εξερεύνησης, οικοτουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός, κλπ.) με σκοπό την αναβάθμιση αυτού, όπως και η προς τούτο δικτύωση με τις γειτονικές χωρικές ενότητες της Αχαΐας, της Αρκαδίας και της Κορινθίας.

2. Στο πλαίσιο του στόχου της εδαφικής συνοχής και της σταδιακής άμβλυνσης των δημογραφικών και αναπτυξιακών ανισοτήτων με την ευρύτερη περιοχή της Πάτρας, επιδιώκεται η βιώσιμη ανάπτυξη της ενδοπεριφερειακής ενότητας με την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους και πόλους της παρούσας χωρικής Ενότητας. Τα έργα αυτά αφορούν τη δικτύωση των αστικών κέντρων, των μικρότερων κωμοπόλεων και των κεφαλοχωρίων μεταξύ τους σε ένα ενιαίο και συνεργαζόμενο οικιστικό δίκτυο με σκοπό την ισόρροπη οικιστική ανάπτυξη, τη στήριξη και συγκράτηση του πληθυσμού των ορεινών και ημιορεινών επαρχιακών κέντρων, κωμοπόλεων και κεφαλοχωρίων 5^{ου} και 6^{ου} επιπέδου (Καλάβρυτα, Κλειτορία, Ψωφίδα, Δάφνη), τη βελτίωση των οδικών τους συνδέσεων, των αστικών λειτουργιών και κοινωνικών εξυπηρετήσεων και την πριμοδότηση των επιδοτήσεων για αναπτυξιακές επενδύσεις στις ευρύτερες περιοχές τους.

3. Πρωτογενής και δευτερογενής τομέας παραγωγής

3.1. Στο πλαίσιο της στρατηγικής κατεύθυνσης για αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα, διατυπώνονται (στα πλαίσια των κατευθύνσεων της παρ. 1 του άρθρου 15 του παρόντος) και ως κύριες προτεραιότητες οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις για την παρούσα χωρική Ενότητα:

α) στροφή σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης, ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και της βιολογικής κτηνοτροφίας ιδίως στα τοπικά προϊόντα στα οποία η παρούσα χωρική Ενότητα υπερέχει (εσπεριδοειδή και κυρίως λεμόνια, μαύρη κορινθιακή σταφίδα, ελιά, επιτραπέζια σταφύλια, καλλιέργεια ζωοτροφών στο Δ. Καλαβρύτων),

β) λήψη μέτρων για την προστασία, ανάδειξη και ορθολογική αξιοποίηση των εκτάσεων ΠΟΠ, οι οποίες χρήζουν οριοθέτησης και εξειδίκευσης από τα αντίστοιχα Τοπικά Χωροταξικά Σχέδια (αύξηση των ορίων κατάτμησης και αρτιότητας, απαγόρευση μη συμβατών χρήσεων κ.α.).

γ) καθιέρωση μέτρων και κινήτρων για την άμεση ή έμμεση μεγέθυνση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων όσον αφορά τη γη υψηλής παραγωγικότητας (π.χ. εκούσιος αναδασμός, εκπόνηση ειδικής πιλοτικής μελέτης ανάδειξης των δυνατοτήτων εκούσιας εγγείου αναδιάρθρωσης με τη συμμετοχή ομάδων παραγωγών αγροτικών συνεταιρισμών κατά το πρότυπο της πεδινής περιοχής του δήμου Αιγιαλείας),

δ) καθορισμός νέων βοσκότοπων και δημιουργία ενός πιλοτικού ανοιχτού εκτατικού φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου για όλη την Π.Ε. Αχαΐας σε ημιορεινή ή ορεινή περιοχή του

Δήμου Καλαβρύτων (προτείνονται οι δημοτικές ενότητες Παϊών ή Λευκασίου που χαρακτηρίζονται από υψηλά ποσοστά εκτάσεων βοσκότοπων), η οργάνωση του οποίου θα έχει παράλληλα ως συνέπεια την προστασία του δάσους και των δασικών εκτάσεων των περιοχών αυτών από την ανεξέλεγκτη βόσκηση των αιγοπροβάτων.

3.2. Στο πλαίσιο των γενικότερων κατευθύνσεων για την υποστήριξη της καθετοποίησης και της μεταποίησης παραδοσιακών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των βιοτεχνικών και βιομηχανικών μονάδων και την προσέλκυση νέων επιχειρήσεων στην περιοχή προτείνονται ειδικότερα τα ακόλουθα:

- α) η ενίσχυση των τοπικών μεταποιητικών κλάδων στους οποίους η περιοχή παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα (τοπική παραδοσιακή ποτοποιία, σταφίδα «Βοστίτσας» Αιγιαλείας, προϊόντα τυροκομίας όπως η φέτα Καλαβρύτων – ΠΟΠ, προϊόντα μεταποίησης της κτηνοτροφικής παραγωγής της περιοχής Καλαβρύτων),
- β) η ενεργοποίηση επιχειρηματικού πάρκου στην περιοχή του Αιγίου,
- γ) η συστηματική στήριξη των επιχειρήσεων του δευτερογενούς τομέα σε θέματα ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων, ιδιαίτερα στους κλάδους που παρουσιάζουν προοπτικές στην περιοχή.

4. Τουρισμός

4.1. Η παρούσα χωρική Ενότητα αποτελεί μια ενιαία τουριστική ενότητα με δύο επιμέρους τουριστικές περιοχές, την παράκτια (6α) και την ορεινή (6β). Για την ποιοτική αναβάθμιση και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος αυτής με νέες μορφές (στα πλαίσια και συμπληρωματικά των κατευθύνσεων του προηγούμενου άρθρου 15 του παρόντος), διατυπώνονται και οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

- α) αναβάθμιση του παραθεριστικού και τουριστικού προϊόντος της παράκτιας περιοχής και λήψη μέτρων για την εκτόνωσή του και την προσέλκυση τουρισμού προς την ορεινή ενδοχώρα,
- β) προτεραιότητα στην ανάδειξη, προστασία και διαχείριση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της περιοχής που είναι το πλούσιο, διεθνούς σημασίας, φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον αυτής,
- γ) ένταξη της περιοχής σε προγράμματα για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, για την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, για την αποκατάσταση παραδοσιακών κτιρίων και οικισμών (π.χ. πρόγραμμα Leader+ κ.α.).

4.2. Οι ειδικότερες κατευθύνσεις οι οποίες αφορούν συμπληρωματικά την παράκτια περιοχή είναι οι ακόλουθες:

- α) εκπόνηση προγράμματος πρωτίστως για την ανάπλαση και αναβάθμιση του παραλιακού μετώπου της παραλιακής ζώνης του Αιγίου, καθώς και την ανάδειξη του ιστορικού πυρήνα της πόλης και δευτερευόντως για την ανάπλαση και αναβάθμιση των παραλιακών μετώπων των παράκτιων κωμοπόλεων της Αιγιαλείας,
- β) εμπλουτισμός του τουρισμού και παραθερισμού με ειδικές εναλλακτικές μορφές (αλιευτικός, ιστιοπλοϊκός, πεζοπορικός τουρισμός, οινοτουρισμός),
- γ) συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών Αιγίου, Ακράτας, Διακοπτού,
- δ) δημιουργία μαρίνας στο Αίγιο, βελτίωση των υποδομών των αγκυροβολίων και αλιευτικών καταφυγίων και κατάργηση όσων από αυτά δεν είναι νόμιμα.

4.3. Οι ειδικότερες κατευθύνσεις οι οποίες αφορούν συμπληρωματικά την ορεινή περιοχή

χή είναι οι ακόλουθες:

- α) αναβάθμιση αρχικά των υποδομών και στη συνέχεια της έκτασης του χιονοδρομικού κέντρου Καλαβρύτων με βάση ολοκληρωμένη μελέτη (master-plan) και εμπλουτισμός της σημερινής έκτασης και της ευρύτερης περιοχής με πρόσθετες εναλλακτικές μορφές αναψυχής και τουρισμού και κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών, μέσω της δημιουργίας νέας ποδηλατικής πίστας με αξιοποίηση των αναβατήρων του χιονοδρομικού κέντρου και νέων ποδηλατικών μονοπατιών στο Χελμό, καθώς και της δημιουργίας τεχνητής λίμνης αποθήκευσης νερού με τεχνητή χιόνωση για πολλαπλές χρήσεις αναψυχής και αθλητισμού, γηπέδου ποδοσφαίρου ως θερινού προπονητικού κέντρου και λοιπών εγκαταστάσεων,
- β) βελτίωση του οδικού άξονα «Διακοπτό – Καλάβρυτα – Κλειτορία – Ε.Ο. 111 – Τρίπολη» και της οδικής σύνδεσής του με το χιονοδρομικό κέντρο,
- γ) τεχνικοοικονομική διερεύνηση για τη βιωσιμότητα της σύνδεσης του χιονοδρομικού κέντρου με τον οδοντωτό μέσω τελεφερίκ, λαμβάνοντας υπόψη υφιστάμενη μελέτη του ΟΣΕ σχετικά με τη σύνδεση και επέκταση του οδοντωτού μέχρι το χιονοδρομικό κέντρο,
- δ) ανάπλαση του ιστορικού κέντρου της πόλης των Καλαβρύτων μέσω της αξιοποίησης διατηρητέων κτιρίων και συνόλων, της δημιουργίας ενιαίου δικτύου πορείας πεζών κ.α.
- ε) ανάδειξη, βιώσιμη διαχείριση και προβολή του διεθνούς σημασίας εθνικού πάρκου του Χελμού και του διεθνούς σημασίας τοπίου που σχετίζεται με το Φαράγγι του Βουραϊκού, τα ύδατα της Στυγός, τα σπήλαια των λιμνών Καστρών, την Ι. Μονή Αγίας Λαύρας και του Μ. Σπηλαίου, ελέγχοντας παράλληλα την τουριστική ανάπτυξη στην ευρύτερη περιοχή των Καλαβρύτων και του χιονοδρομικού κέντρου.

5. Προτεραιότητα πρέπει να αποδοθεί επίσης στην οργάνωση, ενίσχυση και αύξηση της ανταγωνιστικότητας των υπηρεσιών εκπαίδευσης (ΤΕΙ) και υγείας (νομαρχιακό νοσοκομείο Αιγίου, νοσοκομείο και κέντρο υγείας Καλαβρύτων, κέντρα υγείας Ακράτας και Κλειτορίας), καθώς και των λοιπών διοικητικών υπηρεσιών του Αιγίου. Στο πλαίσιο της κατεύθυνσης για την αποσυμφόρηση των υπηρεσιών της Πάτρας, πρέπει να επιδιωχθεί ο συντονισμός, η αρτιότερη οργάνωση και η πιο ισόρροπη κατανομή των παραπάνω υπηρεσιών υγείας, αντιμετωπίζοντάς αυτές ως ενιαίο σύνολο της παρούσας χωρικής Ενότητας.

6. Φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

6.1. Ο σημαντικότερος φυσικός και τοπιακός πόρος της περιοχής είναι το εθνικό πάρκο Χελμού - Βουραϊκού, που συνιστά σημαντικό εθνικό φυσικό πόρο με χερσαία και υδάτινα τμήματα (ορεινός όγκος Χελμού, φαράγγι Βουραϊκού ποταμού) που διακρίνονται για τη μεγάλη βιολογική, οικολογική, αισθητική, επιστημονική, γεωμορφολογική και παιδαγωγική τους αξία. Μέσα στο εθνικό πάρκο καθορίζονται Περιοχές Προστασίας της Φύσης, Περιοχές Ειδικών Ρυθμίσεων και η Περιοχή Περιβαλλοντικού Ελέγχου, για την προστασία και αξιοποίηση του συνόλου των οποίων συστήθηκε ο Φορέας Διαχείρισης Χελμού - Βουραϊκού. Βασική επιδίωξη είναι η διατήρηση και διαχείριση των σπάνιων οικοτόπων και των ειδών χλωρίδας και πανίδας που απαντώνται στη περιοχή, της οποίας οι τόποι που διακρίνονται για το περιβαλλοντικό, τοπιακό και τουριστικό τους ενδιαφέρον είναι η λίμνη Τσιβλού, η λίμνη Δόξας, ο ορεινός όγκος του Χελμού και τα ύδατα Στυγός, το φαράγγι του Βουραϊκού, το αισθητικό δάσος Καλαβρύτων και το σπήλαιο των Λιμνών. Αυτό κρίνεται αναγκαίο γιατί, παρά το γεγονός ότι για την προστασία της βιοποικιλότητας της περιοχής του εθνικού πάρκου έχουν εκπονηθεί αρκετές μελέτες και έχουν καταρτιστεί σχετικά ευρωπαϊκά προγράμματα, η κατάσταση εξακολουθεί να απέχει σημαντικά από το να χαρακτηριστεί ικανοποιητική.

6.2. Σημαντικός φυσικός και τοπιακός πόρος, τόσο της παρούσας Ενότητας όσο και της ΠΔΕ, είναι ο Κορινθιακός κόλπος, ο οποίος αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους κόλπους της χώρας με ορατά σημεία υποβάθμισης. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης και προστασίας του είναι απαραίτητη η διαπεριφερειακή συνεργασία και η κοινή δράση της ΠΔΕ με τις Περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας και Πελοποννήσου για την αποτελεσματική αντιμετώπιση προβλημάτων όπως είναι η ρύπανση του βυθού και ο κορεσμός από την συγκέντρωση μονάδων της εντατικής ιχθυοκαλλιέργειας, η εναπόθεση στερεών αποβλήτων και ιδίως κόκκινης λάσπης στη θάλασσα και διηθήματος αυτής στη βόρεια ακτή του κόλπου, καθώς και η εκπόνηση δράσεων και προγραμμάτων για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης των παράκτιων περιοχών και της αρτιότερης σύνδεσής τους (βόρεια με νότια περιοχή του κόλπου), σε συνδυασμό με τη διερεύνηση της βιωσιμότητας και τη λειτουργία πορθμειακής γραμμής που να συνδέει ακτοποικία την Πελοπόννησο με την Στερεά Ελλάδα.

6.3. Στο πλαίσιο των γενικών κατευθύνσεων του άρθρου 14 του παρόντος, που ισχύουν και γι' αυτήν την χωρική ενότητα προτείνονται ως ειδικότερες κατευθύνσεις οι ακόλουθες:

α) ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις για τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια που αφορούν στην προστασία του τοπίου, ιδίως:

- του Σηπλαιίου Λιμνών Καστριών, του φαραγγιού Βουραϊκού και της Χαράδρας της Στύγας, του Αισθητικού Δάσους Καλαβρύτων, των λιμνών Τσιβλού, της Μαυρόλιμνης, της λιμνοθάλασσας Αλυκής Αιγίου, των πηγών των ποταμών Αροάνιου, Ερύμανθου και Λάδωνα (Χελωνοσπηλιά) και των ποταμών Βουραϊκού, Κράθη, Αροάνιου και Σελινούντα και του συνολικού τοπίου του Αφροδίσιου Όρους, (Αροάνιος, Ερύμανθος με τις κοιλάδες τους, αγροδοασικό τοπίο, και παραδοσιακοί οικισμοί Τριπόταμα, Πάο, Βεσίι, Δεχούι και Δάφνη).
- των γεωτόπων του Γεωπάρκου Χελμού Βουραϊκού.
- των δασικών τοπίων του Αισθητικού Δάσους Εθνικής Ανεξαρτησίας, του πλατανόδασους στις πηγές του Αροάνιου ποταμού, του Περιθωρίου – Ζαρούχλας και του δρυόδασους της Κανίστας με διερεύνηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης δραστηριοτήτων αναψυχής.
- ανάδειξη, των αρχαιολογικών χώρων με δημιουργία «Αρχαιολογικών Τοπίων».
- του αξιόλογου αγροτικού καλλιεργημένου τοπίου των Αμπελώνων, καθώς και του παραγόμενου προϊόντος.
- Ανάδειξη του οδοντωτού σιδηρόδρομου και της διαδρομής του, καθώς και των Σταθμών του.

β) άμεση αντιμετώπιση των ελλείψεων στη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων, προώθηση βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης και κατασκευή των κατάλληλων υποδομών ως μέσο για την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας,

γ) υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των πιέσεων που εντοπίζονται στην περιοχή του εθνικού πάρκου Χελμού – Βουραϊκού,

δ) υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την ανάπτυξη του τουρισμού και την αξιοποίηση του φυσικού πλούτου των περιοχών: λίμνη Τσιβλού, λίμνη Δόξας (ευρύτερη περιοχή), Χελμού και Ύδατα Στυγός, φαράγγι του Βουραϊκού, Αισθητικό Δάσος Καλαβρύτων, Σηπλαιο των Λιμνών, ευρωπαϊκό μονοπάτι E4.

ε) αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληπιών, επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά τη διαπίστωση τέτοιων περιστατικών και θεσμοθέτηση λατομικών περιοχών, σε περίπτωση αδυναμίας θεσμοθέτησης των οποίων θα μπορούσαν να εξεταστούν εναλλακτικά άλλοι τρόποι για την κάλυψη των αναγκών σε αδρανή υλικά (π.χ μονάδα ανακύκλωσης οικο-

δομικών μπαζών),

στ) θεσμοθέτηση αμπελουργικής ζώνης ορεινής Αιγιαλείας και χαρακτηρισμός της περιοχής ως διακριτής αμπελουργικής ζώνης ΠΟΠ Ορεινής Αιγιαλείας,

ζ) θεσμοθέτηση του τοπίου των πηγών και της κοιλάδας του Λάδωνα (Τριπόταμα) και αντιμετώπιση της παράνομης υλοτομίας του παραποτάμιου δάσους.

7. Οικιστικό δίκτυο

Το οικιστικό δίκτυο της παρούσας διαδημοτικής αναπτυξιακής χωρικής Ενότητας διαρθρώνεται με κύριο αστικό κέντρο το Αίγιο και την ευρύτερη περιοχή του. Σημαντικό κέντρο, δευτερεύοντα περιφερειακό πόλο και δεύτερο κρίκο του δικτύου αποτελούν τα Καλάβρυτα (οικισμός ενισχυμένου 6^{ου} επιπέδου) και η Ακράτα. Οι έδρες των υπόλοιπων πρώην καποδιστριακών δήμων αποτελούν τους λοιπούς κρίκους του οικιστικού δικτύου, ως τοπικά κέντρα 6^{ου} επιπέδου (Κλειτορία, Αιγείρα, Διακοπτό, Ροδοδάφνη, Λαμπίρι, Δάφνη, Ψωφίδα), με τους μικρότερους οικισμούς τους, που συνιστούν το 7^ο οικιστικό επίπεδο. Η ενίσχυση του αστικού εξοπλισμού και των υποδομών της ευρύτερης περιοχής πρωτίστως του Αιγίου και της παραλιακής ζώνης της παρούσας χωρικής Ενότητας και δευτερευόντως των Καλαβρύτων και των εδρών των δημοτικών ενοτήτων των δύο δήμων, κρίνεται αναγκαία προκειμένου να συμβάλει στην ανάσχεση της υπερσυγκέντρωσης δραστηριοτήτων στην πόλη της Πάτρας. Επίσης, προτείνεται η χρήση από τις δημοτικές ενότητες του Αιγίου και των λοιπών πόλεων και οικισμών της παράκτιας ζώνης της Αιγιαλείας των κατάλληλων χωροταξικών και πολεοδομικών εργαλείων με σκοπό τον αποτελεσματικό έλεγχο της άναρχης δόμησης της παράκτιας ζώνης, την προστασία των φυσικών και αρχαιολογικών πόρων, καθώς και των αξιόλογων τοπίων της περιοχής, την προστασία των υπάρχουσών κτιριακών εγκαταστάσεων στις παράκτιες περιοχές με μέση τρωτότητα και το δραστικό περιορισμό των νέων εξ αυτών σε μια ζώνη 100 μέτρων από τον αιγιαλό για την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών της κλιματικής αλλαγής.

Άρθρο 27 – Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρωσ και Ανδρίτσαινας - Κρεστένων

1. Η παρούσα χωρική ενότητα διαθέτει ως κύρια αναπτυξιακά πλεονεκτήματα τα διεθνή μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους της Αρχαίας Ολυμπίας και του Επικούρειου Απόλλωνα, τη δυναμικότητα στην πρωτογενή παραγωγή και τον τουρισμό, την πόλη του Πύργου ως κύριο αστικό κέντρο και το βεβαιωμένο κοίτασμα υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή του Κατακόλου. Η βασική αναπτυξιακή στρατηγική εστιάζεται για την παρούσα Ενότητα στην ενίσχυση τριών τομέων, σε συνεργασία με τις ΠΕ Αρκαδίας, Μεσσηνίας, την περιφέρεια Πελοποννήσου, τα γειτονικά Ιόνια Νησιά και ιδίως τη Ζάκυνθο και την Κεφαλλονιά, ως εξής:

α) με τη διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα και της μεταποίησης του, κυρίως όσον αφορά τα βιολογικά προϊόντα (Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε.),

β) με τον εμπλουτισμό και την αναβάθμιση του παράκτιου τουρισμού και των ειδικών ή εναλλακτικών μορφών του (τουρισμός κρουαζιέρας, ιστιοπλοϊκός, αρχαιολογικός, πολιτιστικός, ιαματικός τουρισμός κ.α.),

γ) με την εφαρμογή της καινοτομίας στους δύο παραπάνω τομείς.

2. Στο πλαίσιο της στρατηγικής κατεύθυνσης για εδαφική, κοινωνική και οικονομική συνοχή και με στόχο τη σταδιακή άμβλυση των δημογραφικών και αναπτυξιακών ανισοτήτων, οι προτεραιότητες για την ανάπτυξη της παρούσας χωρικής Ενότητας εντοπίζο-

νται:

- α) στην ολοκλήρωση και λειτουργία των μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους της χωρικής Ενότητας,
- β) στην ενίσχυση πρωτίστως του Πύργου, ως πρωτεύοντος περιφερειακού πόλου σε συνεργασία με την Αμαλιάδα, και δευτερευόντως των μικρότερων περιφερειακών πόλων (Αρχαία Ολυμπία, Ζαχάρω, Κρέστενα) και τη δικτύωση όλων των οικισμών της Ενότητας σε ένα ενιαίο και συνεργαζόμενο οικιστικό δίκτυο με σκοπό την ισόρροπη οικιστική ανάπτυξη,
- γ) στην ενίσχυση της συνεργασίας με τη χωρική Ενότητα της Ηλείας, με τις ΠΕ Αρκαδίας και Μεσσηνίας και με την περιφέρεια Πελοποννήσου,
- δ) στη δικτύωση της παρούσας χωρικής Ενότητας με τις γειτονικές μέσω της ανάδειξης του αρχαιολογικού πολιτιστικού τριπόλου «Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλωνας»,
- ε) στην ανάδειξη και προστασία των ιδιαίτερα αξιόλογων φυσικών περιοχών και τοπίων με δράσεις, έργα και μελέτες που περιγράφονται στο κεφάλαιο Γ της παρούσας,
- στ) στην ανάδειξη και ποιοτική τουριστική ανάπτυξη των παράκτιων ζωνών των δήμων μέσω του συστηματικού ελέγχου των συγκρούσεων γης και της άναρχης ανάπτυξης της παραθεριστικής κατοικίας, καθώς και μέσω της διασφάλισης παραγωγικών πόρων και της ενίσχυσης της γης υψηλής παραγωγικότητας.

3. Πρωτογενής και δευτερογενής τομέας παραγωγής

3.1. Στα πλαίσια των κατευθύνσεων των παρ. 1 και 2 του άρθρου 15 του παρόντος που ισχύουν και γι' αυτή την χωρική ενότητα, προτεραιότητα για την περιοχή αποτελεί η αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα παραγωγής, με ειδικότερες κατευθύνσεις:

- α) την προστασία και τον εκσυγχρονισμό της γης υψηλής παραγωγικότητας με ρυθμίσεις που περιορίζουν την κατάτμησή της, μεγεθύνουν τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και απαγορεύουν χρήσεις μη συμβατές με την αγροτική χρήση,
- β) με στροφή σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης και παράλληλη ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας, ιδίως στα τοπικά προϊόντα στα οποία η παρούσα χωρική Ενότητα υπερέχει (δενδροκομικά προϊόντα και κυρίως πορτοκάλια, ελιά και ελαιόλαδο Ολυμπίας, αμπελουργικά προϊόντα και σταφίδα, κηπευτικά προϊόντα, καρπούζια, πεπόνια, πατάτα, καλαμπόκι και ζωοτροφές),
- γ) με ανάδειξη και αξιοποίηση των ζωνών ΠΟΠ και ΠΓΕ της ενδοπεριφερειακής ενότητας μέσω του χωρικού καθορισμού τους από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια και του δραστικού περιορισμού χρήσεων που δεν συνάδουν με τον τοπικό αγροτικό και μεταποιητικό χαρακτήρα της ζώνης, καθώς και με απόδοση προτεραιότητας στην καινοτομία και την έξυπνη εξειδίκευση στα προϊόντα μεταποίησης ΠΟΠ και ΠΓΕ της περιοχής,
- δ) με τη δημιουργία εκτατικού φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου, υπό την εποπτεία κτηνιάτρου, για το σύνολο της Π.Ε. Ηλείας, ιδίως στις ημιορεινές περιοχές δήμων που διαθέτουν βοσκότοπους μεγαλύτερων στρεμματικών εκτάσεων,
- ε) με δράσεις και ενέργειες υποστήριξης επενδυτικών πρωτοβουλιών για νέους αγρότες, με την υδροδότηση ποιμνιοστασιών από τις πηγές Μωρίου
- στ) με την υλοποίηση δασικών έργων και την εκμετάλλευση των δασικών εκτάσεων της Φολόης.
- ζ) με ενίσχυση και εκσυγχρονισμό της δραστηριότητας της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας στην περιοχή λίμνης Καϊάφα.

3.2. Στο πλαίσιο της κατεύθυνσης για καθετοποίηση της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των βιοτεχνικών

και βιομηχανικών μονάδων, προτείνονται οι ακόλουθες κατευθύνσεις:

- α) δημιουργία επιχειρηματικού πάρκου για την οργάνωση των μεταποιητικών μονάδων στην ευρύτερη περιοχή του Πύργου και την περιοχή της Ζαχάρως,
- β) ανάπτυξη δραστηριοτήτων μεταποίησης παραδοσιακών προϊόντων στο πλαίσιο ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στις ορεινές περιοχές, σε συσχετισμό και με τον τουρισμό,
- γ) ενίσχυση των κύριων τοπικών μεταποιητικών κλάδων με συγκριτικά πλεονεκτήματα.
- δ) στήριξη των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα της χωρικής ενότητας, σε θέματα ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων.

4. Τουρισμός

4.1. Συμπληρωματικά των κατευθύνσεων του άρθρου 15 του παρόντος για κάθε τουριστική περιοχή αυτής της χωρικής ενότητας [τμήμα της παράκτιας περιοχής Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας - Δ. Ήλιδας - Αρχαίας Ήλιδας (10α), η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας της τουριστικής ενότητας Δ. Πύργου - Ήλιδας - Αρχαίας Ολυμπίας (10β), η παράκτια περιοχή Ν.Δ. Ηλείας - Καϊάφα (11α) και η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας της τουριστικής ενότητας Δ. Ζαχάρως, Κρέστενων - Ανδρίτσαινας (11β)] και στα πλαίσια της ανάδειξης και προστασίας της περιοχής της Αρχαίας Ολυμπίας και της δικτύωσης της με τους υπόλοιπους αρχαιολογικούς χώρους του διεθνούς σημασίας τριπόλου «Αρχαίας Ολυμπίας - Ήλιδας - Επικούρειου Απόλλωνα», κρίνεται σκόπιμο να προωθηθεί:

- α) η ανάδειξη του λιμένας του Κατακόλου ως βασικού προορισμού τουριστικού ρεύματος (λιμένας υποδοχής) μέσω του εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεών του, της δημιουργίας τουριστικού αγκυροβολίου - μαρίνας και υδατοδρομίου και της αναβάθμισης της οδικής και σιδηροδρομικής σύνδεσής του με την Αρχαία Ολυμπία,
- β) η κατασκευή ποδηλατόδρομων στο δήμο Αρχαίας Ολυμπίας και η διαμόρφωση της ιστορικής διαδρομής «Αρχαίας Ολυμπίας - Αρχαίας Ήλιδας»,
- γ) η προώθηση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής των δήμων μέσω της αξιοποίησης των υφιστάμενων τουριστικών πόρων και υποδομών της περιοχής και της προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- δ) η ανάπτυξη και συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών του Πύργου και Πρόγραμμα Δράσης για την Προσέλκυση Τουριστών από το Λιμένα του Κατακόλου στην Πόλη του Πύργου (αστικός τουρισμός), αλλά και η δημιουργία παραλιακού κατασκηνωτικού κέντρου,
- ε) στα πλαίσια του διασυνοριακού προγράμματος Interreg Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Ελλάδα - Ιταλία 2007 - 2013 και του έργου «NOBARRIER - Tourism without BARRIER» - «Τουρισμός χωρίς εμπόδια», ιδιαίτερη έμφαση, σε δημοτικό επίπεδο, στο σχεδιασμό «ίσων ευκαιριών» και «κοινωνικής ένταξης», για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των τουριστών με προβλήματα κινητικά, όρασης, ακοής κλπ. σε τουριστικές περιοχές και θέρετρα.

4.2. Στο πλαίσιο αναβάθμισης του παράκτιου τουρισμού και παραθερισμού προτείνεται ειδικότερα:

- α) η άμεση εκπόνηση ειδικής μελέτης ΠΕΧΠ για την εξυγίανση και αναβάθμιση της παράκτιας ζώνης του δήμου Πύργου (νότια του Κατάκολου μέχρι τις εκβολές του Αλφειού ποταμού), καθώς και η ενίσχυση των παραγωγικών ζωνών του πρωτογενούς τομέα μέσω του ελέγχου των συγκρούσεων γης και της διασφάλισης των περιβαλλοντικών πόρων,
- β) ο καθορισμός στο πλαίσιο τοπικών χωρικών σχεδίων και ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ περιορισμών στις χρήσεις γης, στους όρους δόμησης και στα όρια κατάτμησης, καθώς και η απαγόρευση ασύμβατων χρήσεων γης στις περιπτώσεις που από τα προγραμματικά μεγέθη και

τις προδιαγραφές προκύπτει η ανάγκη πολεοδόμησης για περιοχές πρώτης ή δεύτερης κατοικίας, ώστε οι περιοχές αυτές να προτείνονται με βάση τις αρχές της συμπαγούς πόλης, με κριτήριο τη μεγαλύτερη δυνατή οικονομία, ακόμη και με κατά προτίμηση εισαγωγή οργανωμένων τρόπων ιδιωτικής πολεοδόμησης μέσω χωροθέτησης ΠΕΡΠΟ, γ) η άμεση εφαρμογή μέτρων άμυνας έναντι των αρνητικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, λαμβάνοντας υπόψη ότι μεγάλα τμήματα των ακτών παρουσιάζουν υψηλό βαθμό τρωτότητας, δ) η οργάνωση δράσεων ανάδειξης της λίμνης Καϊάφα και των ιαματικών πηγών με σκοπό την προώθηση του ιαματικού τουρισμού σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Π.Δ/τος για την προστασία του Περιφερειακού Πάρκου.

4.3. Για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στις ορεινές περιοχές της παρούσας χωρικής Ενότητας προτείνονται:

- α) η ανάδειξη και προστασία της περιοχής του Επικούρειου Απόλλωνα και η σύνδεσή του με τον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας και της Αρχαίας Ήλιδας,
- β) η δημιουργία πολιτιστικού πάρκου «Αρχαία Ευκαρπία – Φυγάλεια – Λεοντάριο» στη Μεγαλόπολη,
- γ) η ανάδειξη της περιοχής του δρυοδάσους της Φολόης,
- δ) η ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού μέσω θέσπισης κινήτρων και συμμετοχής σε σχετικά ευρωπαϊκά προγράμματα,
- ε) η αναζήτηση δυνητικών περιοχών οργανωμένης ανάπτυξης δεύτερης κατοικίας και τουρισμού,
- στ) η βελτίωση της οδικής σύνδεσης και των υποδομών των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωρίων και η σύνδεση των σημαντικών περιβαλλοντικών και τουριστικών τους πόρων με τα πλησιέστερα αστικά κέντρα.

5. Οικιστικό δίκτυο

Το οικιστικό δίκτυο της παρούσας ενδοπεριφερειακής αναπτυξιακής χωρικής Ενότητας διαρθρώνεται με βάση τις γενικότερες κατευθύνσεις του κεφαλαίου Γ της παρούσας. Στο πλαίσιο της γενικότερης κατεύθυνσης για οργάνωση και ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου και για ορθολογική κατανομή του διοικητικού και κοινωνικού εξοπλισμού σε τοπικό επίπεδο, ώστε να αποφεύγεται ο μη παραγωγικός κατακερματισμός των υποδομών, των εγκαταστάσεων και του ανθρώπινου δυναμικού, προτείνεται αφενός η προώθηση της εφαρμογής των τοπικών χωροταξικών σχεδίων (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ) και αφετέρου η ενίσχυση των αστικών λειτουργιών και κοινωνικού εξοπλισμού ως εξής:

- α) σε α' βαθμό: ο πρωτεύων περιφερειακός πόλος του Πύργου (5^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) και οι δευτερεύοντες περιφερειακοί πόλοι της Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Κρεστένων (6^{ου} ενισχυμένου επιπέδου),
- β) σε β' βαθμό: οι έδρες των δημοτικών ενοτήτων των καλλικράτειων δήμων,
- γ) σε γ' βαθμό: οι μεγαλύτεροι από τους οικισμούς 6ου επιπέδου και το Κατάκολο (υψηλές διοίκησης και λιμεναρχείο).

Ειδικότερες κατευθύνσεις στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού, των υποδομών και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής είναι: α) Υλοποίηση Ολοκληρωμένου Σχεδίου Αστικής Ανάπτυξης (ΟΣΑΑ) ή ολοκληρωμένων αναπλάσεων της Πόλης του Πύργου και μελέτες και αναπλάσεις των κύριων οικισμών του παράκτιου μετώπου, β) εφαρμογή των πορισμάτων της μελέτης "Μορφολογικών κανόνων δόμησης και Αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της Περιφερειακής ενότητας Ηλείας της ΠΔΕ", οι οποίοι ανήκουν σ' αυτή την χωρική ενότητα.

6. Φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

Το φυσικό (λίμνη Καϊάφα και Π.Π., Οροπέδιο Φολόης, Κόλπος Κυπαρισσίας) και πολιτιστικό περιβάλλον της ενότητας έχει ως ορόσημο την Αρχαία Ολυμπία - Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς και το Ναό του Επικούρειου Απόλλωνα). Στο πλαίσιο των γενικών κατευθύνσεων του άρθρου 14 του παρόντος, που ισχύουν και γι' αυτήν την χωρική ενότητα προτείνονται ως ειδικότερες κατευθύνσεις οι ακόλουθες:

α) ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις για τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια που αφορούν στην προστασία του τοπίου, ιδίως:

- Των ποταμών Πηνειού και Αλφειού και Νέδα, του δρυοδάσους της Φολόης, του ελατοδάσους της Λαμπείας, των πηγών του Πηνειού, του «φαραγγιού Ακρώρειας», των ποταμών Ερύμανθου και Ηλειακού Λάδωνα, της Κάπελης, της λίμνης Καϊάφα και των ιαματικών πηγών καθώς και των σπηλαίων Ανηδρίδες, Νύμφες και Γεράνιο άντρο.
- Ανάδειξη, των αρχαιολογικών χώρων και θέσεων του συνόλου της τοπιακής ενότητας, με δημιουργία «Αρχαιολογικών Τοπίων».
- του αγροτικού τοπίου των ορεινών ελαιώνων της Φυγαλείας και της κοιλάδας του ποταμού Νέδα.
- του αστικού τοπίου, της πόλης Πύργος.

β) δράσεις προστασίας και ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου Ολυμπίας και του Ναού του Επικούρειου Απόλλωνα, θεσμοθέτηση Ολυμπιακού τοπίου και δημιουργία πολιτιστικής διαδρομής Αρχαία Ολυμπία- Αρχαία Ήλιδα.

γ) δράσεις προστασίας και ανάδειξης των πηγών Καϊάφα και του Π.Π. της λίμνης και της θαλάσσιας περιοχής Κόλπου Κυπαρισσίας (όπως δρομολογείται από το ΥΠΕΚΑ με σχέδιο Π. Δ/τος).

δ) αποκατάσταση και ενίσχυση των ορεινών περιοχών που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του 2007 και ενίσχυση της πυροπροστασίας.

ε) μη αξιοποίηση των λιγνιτικών πεδίων που έχουν εντοπισθεί στην περιοχή του Δήμου Ζαχάρως.

στ) Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης (Master Plan) για την βιώσιμη αξιοποίηση του παράκτιου μετώπου και αντιμετώπιση των πιέσεων από την άναρχη δόμηση στις γύρω λοφώδεις περιοχές.

ζ) επαναπλημμυρισμός των αποξηραμένων λιμνών Αγουλινίτσας - Μουριάς και κατασκευή διώρυγας υπερχειλίσης στη Μουριά.

η) άμεση αντιμετώπιση των ελλείψεων στην διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων με την προώθηση βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης.

θ) αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληπιών από τους ποταμούς Πηνειού και Λάδωνα και αντιρρυπαντική προστασία και διαχείριση λεκάνης Πηνειού - απορρύπανση ποταμού Πηνειού.

Άρθρο 28 – Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Ήλιδας, Πηνειού και Ανδραβίδας – Κυλλήνης

1. Η παρούσα χωρική Ενότητα έχει ως κύρια αναπτυξιακά συγκριτικά πλεονεκτήματα τα ακόλουθα:

- α) τον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Ήλιδας και τμήμα του σημαντικού αρχαιολογικού, πολιτιστικού τριπόλου «Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων»,
- β) τη δυναμικότητα στον τομέα της πρωτογενούς παραγωγής,
- γ) την πόλη της Αμαλιάδας, ως κύριο αστικό κέντρο και πρωτεύοντα περιφερειακό πόλο

με σχετικά επαρκή αριθμό κοινωνικών και διοικητικών λειτουργιών και εξυπηρετήσεων,
δ) το εθνικό πάρκο των υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφιλιάς και την τεχνητή λίμνη Πηνειού που παρουσιάζουν δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην παραλίμνια περιοχή,
ε) το αξιόλογο παράκτιο μέτωπο για την ανάπτυξη ποιοτικού τουρισμού.

2. Η βασική αναπτυξιακή στρατηγική εξειδικεύεται κυρίως στην ενίσχυση τριών τομέων, σε συνεργασία με τη γειτονική χωρική ενότητα της Ηλείας και τα γειτονικά Ιόνια Νησιά, ιδίως τη Ζάκυνθο και την Κεφαλονιά:

α) διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα και της μεταποίησης του και ιδίως των βιολογικών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων,

β) εμπλουτισμός και αναβάθμιση του παράκτιου και του ήπιου εναλλακτικού τουρισμού σε ευαίσθητες περιοχές και σύνδεσή του με τους σημαντικούς πολιτιστικούς (Αρχαία Ήλιδα) και φυσικούς πόρους (εθνικό πάρκο Κοτυχίου – Στροφιλιάς) της περιοχής,

γ) εφαρμογή της καινοτομίας σε σχέση με τους δύο παραπάνω τομείς.

3. Στο πλαίσιο της στρατηγικής κατεύθυνσης για εδαφική, κοινωνική και οικονομική συνοχή με σκοπό τη σταδιακή άμβλυση των δημογραφικών και αναπτυξιακών ανισοτήτων, οι προτεραιότητες για τη βιώσιμη ανάπτυξη της παρούσας χωρικής Ενότητας είναι:

α) η ολοκλήρωση και λειτουργία των μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους και πόλους της χωρικής Ενότητας,

β) η τοπική και υπερτοπική δικτύωση των αστικών κέντρων, των μικρότερων κωμοπόλεων και των κεφαλοχωριών σε ένα ενιαίο και συνεργαζόμενο οικιστικό δίκτυο με σκοπό την ισόρροπη οικιστική ανάπτυξη,

γ) η ενίσχυση πρωτίστως της Αμαλιάδας, ως πρωτεύοντος περιφερειακού πόλου σε συνεργασία με τον Πύργο και δευτερευόντως των μικρότερων περιφερειακών πόλων (Γαστούνη, Λεχαινά), καθώς και των κωμοπόλεων – εδρών των δημοτικών ενοτήτων των τριών δήμων,

δ) η δικτύωση της παρούσας χωρικής Ενότητας με τις γειτονικές χωρικές Ενότητες με σκοπό την ανάδειξη του αρχαιολογικού πολιτιστικού τριπόλου «Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλωνας», την προστασία των αξιόλογων αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών τόπων και τη δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών (κάστρα, αρχαιολογικοί χώροι κλπ),

ε) η ανάδειξη και προστασία των ιδιαίτερα αξιόλογων φυσικών περιοχών με δράσεις, έργα και μελέτες που περιγράφονται αναλυτικά στο κεφάλαιο Γ της παρούσας,

στ) η ανάδειξη και τουριστική ανάπτυξη των παράκτιων ζωνών των δήμων, ο έλεγχος των συγκρούσεων γης λόγω της άναρχης ανάπτυξης της παραθεριστικής κατοικίας, η διασφάλιση των περιβαλλοντικών και παραγωγικών πόρων και η ενίσχυση της γης υψηλής παραγωγικότητας.

4. Πρωτογενής, δευτερογενής και τριτογενής (εκτός τουρισμού) τομέας παραγωγής

4.1. Στα πλαίσια των κατευθύνσεων των παρ. 1 και 2 του άρθρου 15 του παρόντος που ισχύουν και γι' αυτή την χωρική ενότητα αποτελώντας προτεραιότητα η κατεύθυνση για αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα παραγωγής, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

α) προστασία και εκσυγχρονισμός της γης υψηλής παραγωγικότητας με τις ειδικότερες κατευθύνσεις που έχουν προταθεί στο σχετικό κεφάλαιο για την αγροτική παραγωγή,

β) στροφή σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης, ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας, ιδίως στα τοπικά προϊόντα στα ο-

ποία η παρούσα χωρική Ενότητα υπερέχει (αυγοτάραχο από τη λιμνοθάλασσα Κοτυχίου, ελιά, σταφίδα, κηπευτικά προϊόντα, φράουλα, καρπούζια, πεπόνια, πατάτα, δενδροκομικά προϊόντα και ιδίως πορτοκάλια, καλαμπόκι, αμπελουργικά προϊόντα, σταφίδα και ζωοτροφές).

γ) χωρική ανάδειξη και αξιοποίηση των ζωνών παραγωγής προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ της ενδοπεριφερειακής ενότητας με τον κατ' αρχήν χωρικό προσδιορισμό τους από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια και την απαγόρευση/δραστικό περιορισμό χρήσεων που δεν συνάδουν με τον τοπικό αγροτικό / μεταποιητικό χαρακτήρα της ζώνης.

δ) ανάδειξη και προστασία της γης υψηλής παραγωγικότητας με μέτρα και ρυθμίσεις που περιορίζουν την κατάτμησή της σύμφωνα με τα σχετικά τοπικά χωροταξικά σχέδια (ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ), όπως η αύξηση των ορίων αρτιότητας και κατάτμησης άνω των τεσσάρων στρεμμάτων, η κατάργηση των παρεκκλίσεων εκτός σχεδίου, η απαγόρευση χρήσεων μη συμβατών με την αγροτική χρήση και τη μεταποίηση τοπικών προϊόντων, σε συνδυασμό με την καθιέρωση μέτρων και κινήτρων για τη μεγέθυνση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων μέσω εκούσιων αναδασμών, ώστε ένα σημαντικό ποσοστό της γης υψηλής παραγωγικότητας να είναι βιώσιμη ως προς την καλλιεργούμενη έκταση και τα παραγόμενα προϊόντα,

ε) προώθηση της δημιουργίας εκτατικού φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου για το σύνολο της Π.Ε. Ηλείας, στη δημοτική ενότητα Πηνειάς του δήμου Ήλιδας, εκτάσεως 300 στρεμμάτων περίπου.

στ) υποστήριξη επενδυτικών πρωτοβουλιών για νέους αγρότες,

ζ) εκσυγχρονισμός και επέκταση του αρδευτικού δικτύου του Πηνειού,

η) ενίσχυση της δραστηριότητας της αλιείας και της εκτατικής υδατοκαλλιέργειας στο δήμο Ανδραβίδας – Κυλλήνης, καθώς και εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση των αλιευτικών σκαφών και των μεθόδων αλιείας,

θ) υλοποίηση δασικών έργων και αξιοποίηση των δασικών εκτάσεων της Φολόης.

4.2. Στο πλαίσιο της κατεύθυνσης για καθετοποίηση της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και για αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των βιοτεχνικών και βιομηχανικών μονάδων της περιοχής, καθώς και της προσέλκυσης νέων επιχειρήσεων, προτείνονται ειδικότερα τα ακόλουθα:

α) η δημιουργία επιχειρηματικού πάρκου για την οργάνωση των μεταποιητικών μονάδων στην ευρύτερη περιοχή της Αμαλιάδας,

β) η ρύθμιση των συγκρούσεων χρήσεων γης στην παράκτια ζώνη μέσω της εκπόνησης μελέτης ΠΟΑΠΔ της παράκτιας περιοχής,

γ) η ενίσχυση των τοπικών μεταποιητικών κλάδων στους οποίους η παρούσα χωρική ενότητα παρουσιάζει παραδοσιακά συγκριτικά πλεονεκτήματα (λάδι, ελιά, βιομηχανική τομάτα, αυγοτάραχο κ.α.).

δ) ανάπτυξη δραστηριοτήτων μεταποίησης, βιοτεχνίας παραδοσιακών προϊόντων στα πλαίσια Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων στις ορεινές περιοχές, σε συσχετισμό και με τον τουρισμό, ε) στήριξη των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα της χωρικής ενότητας, σε θέματα ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων

4.3. Στο πλαίσιο του στόχου για ανάπτυξη της υγιούς επιχειρηματικότητας, μέσω της προώθησης προγραμμάτων καινοτομίας στη μεταποίηση και τυποποίηση των παραγόμενων προϊόντων προτείνεται:

α) η ανάδειξη των υπηρεσιών εμπορίου και μεταφορών σε προωθητική δραστηριότητα για την ευρύτερη περιοχή του λιμένος Κυλλήνης,

β) η δημιουργία δημοπρατηρίου και διαμετακομιστικού κέντρου αγροτικών προϊόντων

πρωτίστως σε θέση κοντά στα όρια με τον Δ. Δυτ. Αχαΐας και το αεροδρόμιο, δευτερευόντως σε θέση στο δήμο δυτικής Αχαΐας κοντά στο αεροδρόμιο του Αράξου και τη ΒΙΠΕ Πατρών και εναλλακτικά σε θέση στη Χ.Ε. νότιας Ηλείας (Πύργου κλπ.), με δεδομένο ότι προτείνεται ένα δημοπρατήριο για το σύνολο της ΠΔΕ, με δύο παραρτήματα (το ένα στη Λεπενού της Π.Ε. Αιτωλ/νίας).

γ) η αξιοποίηση της υποδομής και του ανθρώπινου δυναμικού στην έρευνα και τεχνολογία και την κοινωνία της πληροφορίας, με στόχο τη στενότερη διασύνδεση με παραγωγικές δραστηριότητες και τη διάχυση της καινοτομίας στις επιχειρήσεις της ΠΔΕ.

5. Τουρισμός

5.1. Συμπληρωματικά με τις κατευθύνσεις του άρθρου 15 του παρόντος για κάθε τουριστική περιοχή αυτής της χωρικής ενότητας [τμήμα της παράκτιας περιοχής Κοτυχίου – Καλογριάς (8), τις ακτές ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης και Δ. Πηνειού (9) και τμήμα της παράκτιας περιοχής Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας – Αρχαίας Ήλιδας (10α)] οι ειδικότερες κατευθύνσεις για την **ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής είναι:**

Στο πλαίσιο της ανάδειξης και προστασίας της περιοχής της Αρχαίας Ήλιδας κρίνεται σκόπιμη:

α) η δικτύωση της περιοχής αυτής με τους υπόλοιπους αρχαιολογικούς χώρους του διεθνούς σημασίας τριπόλου «Αρχαίας Ολυμπίας – Ήλιδας – Επικούρειου Απόλλωνα», καθώς και η προώθηση του ειδικού εναλλακτικού τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή του αρχαιολογικού χώρου, σε συνδυασμό με τη διαμόρφωση της ιστορικής διαδρομής «Αρχαίας Ήλιδας – Αρχαίας Ολυμπίας».

β) ανάπτυξη και συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών Αμαλιάδας,

γ) στα πλαίσια του διασυνοριακού προγράμματος Interreg Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Ελλάδα – Ιταλία 2007 - 2013 και του έργου «NOBARRIER - Tourism without BARRIER» - «Τουρισμός χωρίς εμπόδια», ιδιαίτερη έμφαση, σε δημοτικό επίπεδο, στο σχεδιασμό «ίσων ευκαιριών» και «κοινωνικής ένταξης», για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των τουριστών με προβλήματα κινητικά, όρασης, ακοής κλπ. σε τουριστικές περιοχές και θέρετρα.

5.2. Στο πλαίσιο της αναβάθμισης του παράκτιου τουρισμού της περιοχής προτείνονται οι ακόλουθες κατευθύνσεις:

α) η σύνταξη και εφαρμογή διαχειριστικού σχεδίου για την παράκτια περιοχή, καθώς και ειδικής μελέτης ΠΟΑΠΔ από την Κυλλήνη μέχρι το Κατάκολο, με σκοπό την οργάνωση των τουριστικών ζωνών σε συνδυασμό με τις παραγωγικές ζώνες του πρωτογενούς τομέα, προνοώντας για τον έλεγχο των συγκρούσεων γης και για τη διασφάλιση των περιβαλλοντικών πόρων,

β) η άμεση εφαρμογή μέτρων άμυνας έναντι των αρνητικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, λαμβάνοντας υπόψη ότι μεγάλα τμήματα των ακτών παρουσιάζουν υψηλό βαθμό τρωτότητας,

γ) η οργάνωση δράσεων για την ανάδειξη και αξιοποίηση των λουτρών Κυλλήνης και Κουνουπελίου με σκοπό την προώθηση του ιαματικού τουρισμού και η δικτύωση των λουτρών αυτών με άλλους πόλους ιαματικού και θεραπευτικού τουρισμού,

δ) η αξιοποίηση των ιδιοκτησιών του Δημοσίου, με βάση στοιχεία του ΤΑΙΠΕΔ, στις παράκτιες περιοχές της Κυλλήνης και των Λεχαινών του δήμου Ανδραβίδας – Κυλλήνης, καθώς στις περιοχές του δήμου Πηνειού, υπό την προϋπόθεση τήρησης των απαραίτητων περιβαλλοντικών όρων και περιορισμών, καθώς και των κατευθύνσεων του ΠΠΧΣΑ-Α.

ε) η ήπια ανάπτυξη εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού στην έκταση του Εθνικού Πάρκου Κοτυχίου - Στροφυλιάς, σύμφωνα με το διαχειριστικό σχέδιο που πρέπει να συνταχθεί και εφαρμοσθεί και τις διατάξεις του Π.Δ/τος προστασίας του Εθνικού Πάρκου Κοτυχίου – Στροφυλιάς.

6. Οικιστικό δίκτυο

Το οικιστικό δίκτυο της παρούσας ενδοπεριφερειακής αναπτυξιακής χωρικής Ενότητας διαρθρώνεται με βάση τις γενικότερες κατευθύνσεις του κεφαλαίου Γ της παρούσας, με κύριο αστικό κέντρο την πόλη της Αμαλιάδας, η οποία συνιστά πρωτεύοντα περιφερειακό πόλο μαζί με τον Πύργο, με δευτερεύοντες περιφερειακούς πόλους τα Λεχαινά και τη Γαστούνη (οικισμοί 6^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) και με τους λοιπούς κρίκους του οικιστικού δικτύου να αποτελούνται από τα κέντρα (έδρες) των πρώην καποδιστριακών δήμων (τοπικά κέντρα 6^{ου} επιπέδου), όπως είναι η Βάρδα, η Κυλλήνη, το Βαρθολομιό, το Τραγανό, το Σιμόπουλο και η Ανδραβίδα, ενώ τέλος, εναπομένοντες μικρότεροι οικισμοί συνιστούν το 7^ο οικιστικό επίπεδο της παρούσας χωρικής Ενότητας. Στο πλαίσιο της γενικότερης κατεύθυνσης για ορθολογική κατανομή του διοικητικού και κοινωνικού εξοπλισμού σε τοπικό επίπεδο με σκοπό την αποφυγή του μη παραγωγικού κατακερματισμού σε υποδομές, εγκαταστάσεις και ανθρώπινο δυναμικό, προτείνεται ενίσχυση των αστικών λειτουργιών και των λειτουργιών κοινωνικού εξοπλισμού σε τρία επίπεδα, ως ακολούθως, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές μελέτες ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ:

- α) σε α' βαθμό: η πόλη της Αμαλιάδας ως πρωτεύων περιφερειακός πόλος και οι πόλεις των Λεχαινών και της Γαστούνης ως δευτερεύοντες περιφερειακοί πόλοι,
- β) σε β' βαθμό: οι έδρες των δημοτικών ενοτήτων των καλλικράτειων δήμων,
- γ) σε γ' βαθμό: οι μεγαλύτεροι από τους οικισμούς του 6^{ου} επιπέδου.

Ειδικότερες κατευθύνσεις στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για **ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού, των υποδομών και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής** και της ελκυστικότητας του οικιστικού περιβάλλοντος είναι: α) Ολοκληρωμένο πρόγραμμα και σχέδιο ανάπλασης και αναβάθμισης του κέντρου της Αμαλιάδας (ΣΟΑΠ) και Ολοκληρωμένο Σχέδιο Αστικής Ανάπλασης (ΟΣΑΑ) ή ολοκληρωμένων αναπλάσεων της πόλης της Ήλιδας, β) ανάπλαση περιοχών σε μικρότερους οικισμούς, γ) εφαρμογή των πορισμάτων της μελέτης "Μορφολογικών κανόνων δόμησης και Αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της Περιφερειακής ενότητας Ηλείας της ΠΔΕ", οι οποίοι ανήκουν σ' αυτή την χωρική ενότητα.

7. Φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

Το φυσικό (τμήμα του προστατευόμενου συμπλέγματος του Δάσους Στροφυλιάς, λιμνοθάλασσες Προκόπου και Καλογριάς - Πάπα, Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Στροφυλιάς – Κοτυχίου, οι εκβολές Πηνειού) και το πολιτιστικό περιβάλλον (πολιτιστικά / θρησκευτικά μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι), έχουν ορόσημο τον αρχαιολογικό χώρο της Ήλιδας. Στο πλαίσιο των γενικών κατευθύνσεων του άρθρου 14 του παρόντος, που ισχύουν και γ' αυτήν την χωρική ενότητα προτείνονται ως ειδικότερες κατευθύνσεις οι ακόλουθες:

- α) ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις για τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια που αφορούν στην προστασία του τοπίου, ιδίως:
 - του δελταϊκού τοπίου του ποταμού Πηνειού ως κοινού τόπου – τοπίου, πολύ υψηλής οικολογικής αξίας, με τη ζώνη του Χελωνίτη κόλπου, του όλου τοπίου της περιοχής των «Πηγών Κυλλήνης», του χαρακτηριστικού γνωρίσματος του λιμένα της Κυλλήνης «Νησάκι Καυκαλίδας», της παραλίας της Καλογριάς, του ακρωτηρίου Άραξος καθώς και του όλου παράκτιου τοπίου.

- Ανάδειξη, των αρχαιολογικών χώρων και θέσεων του συνόλου της τοπιακής ενότητας, με δημιουργία «Αρχαιολογικών Τοπίων».

β) Ολοκληρωμένο Σχεδίου Δράσης για την βιώσιμη αξιοποίηση του παράκτιου μετώπου στην βάση της προστασίας του περιβάλλοντος (μεταξύ άλλων προτείνεται να εντοπιστούν ζώνες οι οποίες να επιτρέπουν μελλοντικές επενδύσεις ξενοδοχειακών μονάδων, στις οποίες να τεκμηριώνεται επαρκώς ότι δεν θα υποβαθμιστεί το περιβάλλον και η βιοποικιλότητα που φιλοξενεί).

γ) δράσεις προστασίας και ανάδειξης των υδάτινων πόρων της περιοχής.

δ) δράσεις προστασίας / ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου Ήλιδας και των υπόλοιπων πολιτιστικών πόρων της περιοχής και δημιουργία πολιτιστικής διαδρομής Αρχαίας Ήλιδας – Αρχαίας Ολυμπίας.

ε) δημιουργία Σύγχρονου Ενυδρείου «Καρέτα – Καρέτα» στο Χελωνίτη Κόλπο και Βιοκλιματικού Πάρκου και Βιοκλιματικού Χωριού με Συνεδριακό Κέντρο, σε περιοχή του Δ. Ήλιδας.

στ) προώθηση της βιολογικής γεωργίας ως μέσο για την αντιμετώπιση της νιτρορύπανσης των εδαφών και των νερών και ολοκληρωμένο διαχειριστικό σχέδιο για την αντιμετώπιση των αιτιών υποβάθμισης των οικοσυστημάτων, παράλληλα με την διερεύνηση της δυνατότητας δημιουργίας εργοστασίου επεξεργασίας των αποβλήτων / λυμάτων (ελαιοτριβείων / τυροκομείων) για την παραγωγή βιομάζας.

ζ) αποκατάσταση και ενίσχυση των ορεινών περιοχών που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του 2007.

η) υλοποίηση υποδομών αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού της τεχνητής λίμνης Πηνειού, με σχεδιασμό για την παράλληλη προστασία της.

θ) αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών από τους ποταμούς Πηνειού και Λάδωνα και επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά την διαπίστωση τέτοιων περιστατικών.

ι) αντιρρυπαντική προστασία και διαχείριση λεκάνης Πηνειού - Απορρύπανση ποταμού Πηνειού

κ) άμεση αντιμετώπιση των ελλείψεων στην διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων με την προώθηση βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης. Κατασκευή των κατάλληλων υποδομών ως μέσο για την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ

Άρθρο 29 – Πρόγραμμα Δράσης

Το πρόγραμμα δράσης για την εφαρμογή του Περιφερειακού Πλαισίου αναφέρεται στις στρατηγικές προτεραιότητες – κατευθύνσεις του και εξειδικεύει τις, κατά προτεραιότητα, ενέργειες, ρυθμίσεις, μέτρα και προγράμματα, τις πηγές χρηματοδότησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων, όπως και τους φορείς των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων.

Υποδιαιρείται σε δύο περιόδους:

- α) στο μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα και
- β) στο μακροπρόθεσμο πρόγραμμα (μέχρι το 2030).

1. Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης

Το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα είναι σε άμεση χρονική και αναπτυξιακή συνάφεια με το νέο ΕΣΠΑ 2014 – 2020, το οποίο αποτελεί σημαντικό χρηματοδοτικό σκέλος ενός ευρύτερου σχεδίου ανάπτυξης για την περίοδο 2014 – 2020. Συνεπώς το Περιφερειακό Επι-

χειρησιακό Πρόγραμμα του ΕΣΠΑ 2014 -2020 αποτελεί και το πρόγραμμα δράσης γι' αυτήν τη χρονική περίοδο Τα χρηματοδοτικά εργαλεία για την Προγραμματική περίοδο 2014-2020 κατηγοριοποιούνται σε: Χρηματοδοτικά εργαλεία σε επίπεδο Ένωσης με κεντρική διαχείριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (π.χ. Κοινή πρωτοβουλία Ε.Ε. & ΕΤΕΠ για ΜΜΕ – SME Initiative) και χρηματοδοτικά εργαλεία σε εθνικό, περιφερειακό, διακρατικό ή διασυνοριακό επίπεδο, διαχειριζόμενα από ή υπό την ευθύνη της διαχειριστικής αρχής (έτοιμα - off the self ή βάσει των ειδικών αναγκών κάθε αγοράς- tailor made).

Το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ καταγράφεται στον πίνακα της μελέτης και οι στρατηγικές κατευθύνσεις διαχωρίζονται σε 7 άξονες, ο καθένας από τους οποίους αναλύεται σε ρυθμίσεις - δράσεις και μελέτες-έργα, τα οποία αντιστοιχίζονται τόσο με τα 4 πολυτομιακά και πολυταμιακά Εθνικά Επιχειρησιακά Προγράμματα του νέου ΕΣΠΑ (2014 - 2020) (1. Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα, 2. Μεταρρύθμιση του Δημοσίου, 3. Περιβάλλον – Μεταφορές και 4. Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Απασχόληση) όσο και με τους θεματικούς στόχους της Περιφέρειας για το νέο ΕΣΠΑ 2014-2020.

Οι 7 άξονες - πεδία του μεσοπρόθεσμου προγράμματος δράσης είναι:

Άξονας 1: Αναβάθμιση της χωρικής ένταξης της Περιφέρειας στον εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο.

Άξονας 2: Αναπτυξιακή αναδιάρθρωση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της Περιφέρειας σε κρίσιμους παραγωγικούς τομείς (με έντονη τη διάσταση της χωρικής ανάπτυξης των κρίσιμων περιοχών).

Άξονας 3: Βιώσιμη αστική ανάπτυξη - οικιστική διάρθρωση και ανάδειξη της εταιρικής σχέσης πόλης - υπαίθρου.

Άξονας 4: Προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των τοπίων της ΠΔΕ.

Άξονας 5: Ανάδειξη – ενίσχυση των βιώσιμων μεταφορών με προτεραιότητα των ΔΕΔ-Μ.

Άξονας 6: Χωρική αναβάθμιση κρίσιμων ζωνών του ενδοπεριφερειακού χώρου.

Άξονας 7: Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση της Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

2. Μακροπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης

Το μακροπρόθεσμο πρόγραμμα (μέχρι το 2030), περιλαμβάνει τις σημαντικότερες ενέργειες και δράσεις που είτε χαρακτηρίζονται ως δεύτερης προτεραιότητας, είτε για διάφορους λόγους δεν είναι δυνατόν να προγραμματισθούν/υλοποιηθούν μέχρι το 2020 και για λόγους που σχετίζονται με την ιδιαίτερα χαμηλή ωριμότητα προόδου των σχετικών μελετών, θεσμικών και άλλων ρυθμίσεων και εντάξεων στα σχετικά προγράμματα.

Στον μακροχρόνιο ορίζοντα τοποθετείται η ολοκλήρωση ενεργειών, διαδικασιών και έργων, τόσο από πλευράς ανταπόκρισης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, όσο και από πλευράς εμφανών αποτελεσμάτων από τις ρυθμίσεις και τα μέτρα που θεσπίζονται, ιδιαίτερα στους παρακάτω τομείς και πεδία, κρίσιμης σημασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας:

I. Περιβάλλον – πολιτισμός

II. Οικιστικές δραστηριότητες

III. Οικιστικό δίκτυο

IV. Υποδομές (μεταφορών, τεχνικές, ενέργειας κλπ.)

V. Γεωργία

VI. Κτηνοτροφία

VII. Υδατοκαλλιέργειες

VIII. Βιομηχανία –βιοτεχνία (μεταποίηση)

IX. Εξόρυξη

X. Τουρισμός

XI. Ενέργεια

Άρθρο 30 – Διαγράμματα και χάρτες

Όπως στο παράρτημα που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της απόφασης αυτής.

Άρθρο 31 – Ισχύς

Η ισχύς της παρούσας απόφασης αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

12.5 Παράρτημα V: Χάρτες

Επισυνάπτονται κατά σειρά οι ακόλουθοι χάρτες:

ΚΩΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΚΛΙΜΑΚΑ
ΣΜΠΕ.1	Χωροταξική οργάνωση της Περιφέρειας	1:250.000
ΣΜΠΕ.2	Οικιστικό δίκτυο – Διοικητικός και Κοινωνικός Εξοπλισμός – Μεταφορές	1:250.000
ΣΜΠΕ.3	Δίκτυα και Μονάδες Τεχνικής Υποδομής	1:250.000
ΣΜΠΕ.4	Πολιτιστική Κληρονομιά και Τοπίο	1:250.000
ΣΜΠΕ.5	Εξειδίκευση κατευθύνσεων στην ευρύτερη περιοχή δυτικών ακτών Αιτωλοακαρνανίας, Αμβρακικού κόλπου και Εθνικού Πάρκου λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου	1:100.000
ΣΜΠΕ.6.1	Περιοχές Δικτύου Natura 2000	1:250.000
ΣΜΠΕ.6.2	Εθνικά Πάρκα – Περιοχές Ramsar	1:250.000
ΣΜΠΕ.6.3	Καταφύγια Άγριας Ζωής	1:250.000